

TIPOLOGIA LEGENDEI POPULARE ROMÂNEȘTI

1

TONY BRILL

Legenda etiologică

SAECULUM I.O.

TONY BRILL

TIPOLOGIA LEGENDEI POPULARE ROMÂNEȘTI
1
LEGENDA ETIOLOGICĂ

Coperta de I. OPRIȘAN

Coperta I, IV: Motive populare din Maramureș.

Editura SAECULUM I. O.
ISBN 973-642-078-7
973-642-079-5

© Toate drepturile sunt rezervate Editurii SAECULUM I.O.

**ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR
„CONSTANTIN BRĂILOIU“**

TONY BRILL

TIPOLOGIA LEGENDEI POPULARE ROMÂNEȘTI

1

LEGENDA ETIOLOGICĂ

**Prefață de
Sabina ISPAS**

**Ediție îngrijită și studiu introductiv de
I. OPRISAN**

Editura SAECULUM I.O.

București – 2005

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BRILL, TONY

Tipologia legendei populare românești / Tony Brill; pref.:
Sabina Ispas; ed. critică și stud. introd.: I. Opreșan. – București:
Saeculum I.O., 2005

ISBN 973-642-078-7

Vol. I: Legenda etiologică. – 2005. – ISBN 973-642-079-5

I. Ispas, Sabina (pref.)

II. Opreșan, I. (ed. și pref.)

821.135.1.09-91

Prefață

Tipologiile bibliografice alcătuite pentru variatele categorii ale folclorului sunt ceea ce Ovidiu Bîrlea numea “al doilea etaj al instrumentelor de cercetare folclorică”, după elaborarea bibliografiei generale. Din perspectiva istoriei disciplinelor etnologice, elaborarea acestora este o dovadă de maturitate, de conștientizare și de autonomizare pe care au dobândit-o specialiștii și disciplinele însele. După înființarea Institutului de Folclor, în 1949, o primă sarcină a colectivelor de cercetare a fost “lichidarea” petelor albe de pe “harta folclorică”. S-au declanșat ample activități de culgere și prelucrare a materialului pentru îmbogățirea fondurilor de documente aflate în Arhiva de Folclor a instituției. Dată fiind experiența dobândită de mulți dintre cercetătorii angajați în institut, în timpul colaborării lor cu echipele de monografiști ale Institutului Social Român, în scurtă vreme s-a convenit ca materialul aflat în arhivă să fie transcris și publicat sub forma unor monografii folclorice regionale. Bogăția, varietatea materialului, dar mai ales înaintarea în elaborarea documentației pentru alcătuirea Bibliografiei generale a etnografiei și folclorului românesc și dezvoltarea bazei teoretice internaționale și naționale a folcloristicii, etnomuzicologiei și etnocoreologiei au determinat conducerea științifică a instituției să hotărască trecerea la elaborarea tipologiilor bibliografice pentru toate categoriile folclorice. S-a proiectat și realizat în cea mai mare parte, până astăzi, seria „Colecția Națională de Folclor”, cel mai amplu demers științific românesc întreprins în domeniile amintite, prin care se urmărește alcătuirea și publicarea tipologiilor și antologiilor semnificative pentru toate categoriile folclorului. Folcloristica a deschis seria cu tipologiile epicii în proză și versificate. În anul 1969, an în care, la București, a avut loc cel de al V-lea Congres al Societății Internaționale pentru Studiul Narațiunilor Populare (ISFNR), s-a tipărit, la Editura Academiei R.S.R., *La typologie bibliographique des facéties roumaines*, elaborată de Sabina-Cornelia Stroescu. Concomitent, a fost înaintat editurii și manuscrisul bilingv, în limbile română și franceză, al *Tipologiei bibliografice a legendei populare românești*, realizată de Tony Brill, dar, din motive independente de voința autoarei și a institutului în care se concepuse planul acesta științific generos, lucrarea nu a putut să apară atunci când a fost programată. După ce mulți ani s-a așteptat un moment favorabil publicării, lucrarea a fost retrasă și depusă în fondul de manuscrite al Arhivei de Folclor din Institutul de Etnografie și Folclor. Autoarea lucrării, Tony Brill (1910–1986), angajată la Institutul de Folclor la un an după înființarea acestuia, a lucrat, cu conștiinciozitate și dăruire, la realizarea unora dintre instrumentele necesare studierii prozei populare românești, cataloagele naționale ale *Basmelor românești despre animale. A–Th 1–199, Catalogul poveștilor cu formule A–Th 2000–2399*, ambele predate spre editare, și *Tipologia bibliografică a legendei populare românești*. După pensionarea sa de la Institutul de Etnografie și Folclor din București, în 1967, Tony Brill a publicat mai multe antologii a căror structură și ordonare tematică s-au sprijinit pe principiile care au stat la baza elaborării tipologiilor, prezentate în articolul *Principiile clasificării legendelor populare românești* (*Revista de Etnografie și Folclor*, tom 11, 1965). Dintre antologii se cade a fi amintite: *Legende populare românești. Legende istorice* (1970), *Legende geografice românești* (1974), *Legende populare românești, I*, Ediție critică și studiu introductiv de... (1981). Dat fiind conținutul tematic cu implicații ideologice, al multora dintre legende, nu s-au putut evita controlul și indicațiile cenzurii. Acest

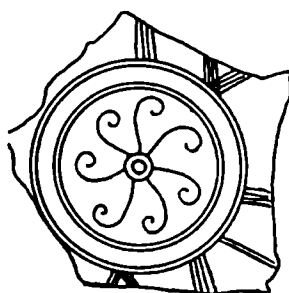
motiv a făcut ca lucrarea să nu poată fi tipărită la data la care a fost încheiată. La mai mult de trei decenii și jumătate de la încheierea lucrării, prin implicarea generoasă a Editurii Saeculum I.O. într-un amplu proces de restituire a instrumentelor de lucru elaborate de colectivele de pe lângă Institutul de Etnografie și Folclor al Academiei Române, lucrările pot să intre în circuit științific. Avem în vedere volumele *Bibliografiei generale a etnografiei și folclorului*, apărute în editura amintită în anii 2002, 2004, 2005 și efortul acesta deosebit depus de directorul editurii, dr. I. Oprișan, de a îngriji în redacție *Tipologia legendei populare românești* realizată de Tony Brill. Nu numai colectivul Institutului de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu” este recunoscător editurii, ci, credem noi, toți cei care vor avea acces de acum încolo la această sinteză, folcloriști, etnografi, oameni de cultură din cele mai diverse domenii de activitate interesați să cunoască spiritualitatea și creativitatea popului român.

Ca toate tipologiile aflate în „Colecția Națională de Folclor” și aceasta reprezintă o etapă de sistematizare. Colegul Mihai Canciovici a fixat, de acum, jaloanele unui nou volum al tipologiei legendei, în care se vor opera completări la bibliografia tipurilor existente cu informații aflate în fondurile documentare ale arhivelor din București și Cluj și vor fi înseriate tipuri noi, atunci când analiza materialului va dovedi că acestea sunt necesare.

În conformitate cu evoluția fenomenului folcloric, cu dinamica societății românești și cu îmbogățirea perspectivelor cercetării folcloristice este necesar ca un nou colectiv de specialiști, din noua generație, să conceapă un plan de actualizare a tuturor tipologiilor bibliografice ale categoriilor folclorice pentru a obține imaginea actuală, a ceea ce este folclorul din preajma și de la începutul celui de al treilea mileniu.

București, septembrie 2005

Sabina ISPAS

Structura artistică a legendei populare românești¹

1. Delimitări

În literatura de specialitate se face frecvent confuzia între mit, legendă și povestire superstițioasă, pe de o parte, și, pe de alta, între legendă și tradiția istorică populară. Confuzia – firească până la un punct – se datorește faptului că toate speciile amintite țin de zona „explicativului” folcloric, lămurindu-ne: „cum”, „când” și „de ce” s-a produs cutare fapt istoric sau natural. A. van Gennep vorbea de „valoarea utilitară”² a mitului și a legendei, mai evidentă aici decât oriunde în restul creației populare. Nefirescul începe însă abia atunci când speciile citate sunt reunite la un loc pe baza criteriului psihologic al credibilității, neglijându-se, în diferențierea lor, contribuția unită a tuturor celorlalte criterii și, îndeosebi, a celui estetic. Căci, dacă funcția explicativ-didactică este fundamentală în apariția legendelor, tradițiilor istorice etc., nu-i mai puțin adevărat că ceea ce le-a menținut până astăzi a fost în bună măsură cristalizarea lor în forme artistice „memorabile”. Istoria speciilor în cauză constituie, de altfel, o neîntreruptă îndepărtare de la prozaismul comunicării nude, către domeniile fabulosului literar. De aceea, judecarea lor, între altele, și ca fapte de artă este nu numai profitabilă, ci și obligatorie.

Revenind, considerăm legenda drept o narațiune de dimensiuni reduse, axată, de obicei, pe un singur episod, ce încearcă – prin intermediul unei întâmplări miraculoase, sau în mod direct – să explice cauza fenomenelor naturale și apariția universului, originea, înfățișarea și însușirile viețuitoarelor și ale plantelor, istoria diverselor personaje divine și minunile săvârșite de ele etc., răspunzând, astfel, curiozității innăscute a omului de a ști și de a cerceta totul. Prin pretenția „științifică” ce și-o arogă, legendele au constituit, în trecut, adevărate manuale vii de cosmogonie și istorie naturală. Trebuie subliniat, însă, că ele nu mai sunt simțite astăzi ca adevăruri absolute. Probabil că n-au fost simțite ca atare niciodată. Bănuiala că legenda „se cere crezută fără șovăire”, că „pretinde ascultătorilor încredere absolută în relatările

1. În perioada când la Institutul de Folclor (ulterior: de Etnografie și Folclor) se lucra la tipologia diverselor specii și categorii folclorice, la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei Române, un mic colectiv de cercetători, sub conducerea profesorului Ovidiu Papadima întreprindea investigării asupra structurilor artistice ale acestora.

Întâmplarea face ca editorul acestei cărți să fi realizat atunci două importante studii asupra structurii artistice a legendei populare românești și a tradiției istorice populare, doar parțial publicate.

Cum ele întregesc, dintr-o altă perspectivă, viziunea din tipologie asupra caracteristicilor definitorii ale legendei populare românești, găsim prilejul potrivit de a deschide prin ele și alte posibile unghiuri de privire a atât de bogatului material faptic catalogat în lucrarea de față.

Regretăm că munca în cele două colective s-a dus în paralel și nu conjugat.

2. A. van Gennep, *La formation des légendes*, Paris, Ernest Flammarion, 1910, p. 16.

ei¹, ni se pare discutabilă, mai ales în spațiul românesc de care ne ocupăm. O asemenea atitudine ar fi specifică doar mitului, ce reprezintă – în formularea lui Mircea Eliade – pentru omul societății arhaice „o chestiune de cea mai mare importanță“, constituind „o cunoaștere de ordin ezoteric, nu numai pentru că ea este secretă și se transmite în cursul unei inițieri, dar, de asemenea, pentru că această cunoaștere este însoțită de o putere magico-religioasă“, iar a cunoaște „originea unui obiect, a unui animal, a unei plante etc., echivalează cu a dobândi asupra lor o putere magică, grație căreia reușești să le domini, să le înmulțești, sau să le reproduci după plăcere“².

La noi nu întâlnim însă asemenea creații, și nu am face decât să ne hazardăm presupunând existența în trecut a unei specii cu funcții similare, degenerată astăzi. Folclorul românesc posedă doar o *legendă mitologică* și nu un *mit*, deosebită de celelalte categorii: *legenda etiologică* și *legenda religioasă*

prin sfera tematică și, în parte, prin structura literară.

Mitul presupune, de obicei, atitudinea sacră, respectul nelimitat față de zei, chiar teama, credința indubitabilă în faptul relatat, solemnitatea – concretizate într-o formă artistică adecvată. Nimic din toate acestea în folclorul românesc.

Specifică poporului nostru e tocmai lipsa sentimentului grandorii divine și, cu atât mai mult, a conștiinței dependenței umane absolute față de actele unor personaje mitologice. Țăranul român³ micșorează continuu dimensiunile după imaginea vieții sale zilnice, tratând probleme de cea mai mare importanță cu dezinvoltură și cu un anume umor.

Din această perspectivă, crearea universului și a vieții pe pământ, „toate evenimentele primordiale în urma cărora omul a devenit ceea ce este“⁴ – subiecte ce alcătuiesc esența tematicii mitologice – sunt privite la fel cu apariția oricărei plante sau vietăți, nediferențiate valoric.

Mai mult, presupușii factori-cauză ai lumii: Dumnezeu și Diavolul, când nu sunt ironizați pur și simplu (vezi legendele mitologice în care Diavolul nu-i altceva decât o întruchipare a personajului satirizat din poveștile cu proști), sunt puși în situații ridicole: Dumnezeu nevoit să ceară ajutor ariciului, Dumnezeu iresponsabil de actul creației, Dumnezeu și sfântul Petru incapabili să domine puterea vrăjitoarelor etc.

Nu putem spune, după cele arătate, că legenda se află în aceeași situație de credibilitate cu basmul, dar relatarea faptelor este făcută aici într-o asemenea manieră, încât „adevărurile sunt simțite ca simple supoziții, ce nu obligă în nici un fel“. Poate fi așa, dar poate fi și altfel – dovadă multitudinea explicațiilor date aceluiași fenomen, circulând în spații geografice restrânse. În cele mai multe legende există chiar o evidentă detașare față de întâmplările povestite, păstrându-se totuși – mai ales în cazul legendelor geologice – un *ce* dramatic, pledând pentru veridicitatea faptelor narate⁵.

Spre deosebire de situația din cadrul legendei, în cadrul povestirilor superstițioase ne întâmpină o cu totul altă realitate. Personajele de acolo – figuri întotdeauna

1. Ov. Bârlea, *Introducere la Antologia de proză populară epică*, Editura pentru Literatură, București, 1966, p. 29, 31.

2. Mircea Eliade, *Aspects du mythe*, N.R.F., Gallimard, 1963, p. 23, 26.

3. Ne exprimăm în felul acesta, deoarece folclorul nostru reprezintă concretizarea mentalității țărănești. Orașele, apărute destul de târziu, au constituit multă vreme o prelungire a vieții rurale. Când „urbanizarea“ s-a produs într-adevăr, orașeanul nu a mai contat ca factor activ pentru creația populară, și cu atât mai puțin pentru legendă, deoarece felul său de a se manifesta, „gândirea“ sa se afla la antipodul folclorului cel puțin în accepțiunea tradițională a termenului.

4. Mircea Eliade, *op. cit.*, p. 21.

5. În acest sens, Ov. Bârlea făcea o interesantă remarcă: „Legenda cu subspeciile ei, mitul, tradițiile etc., este, prin specificul ei, veridică... Celelalte specii – basmul despre animale, basmul fantastic, snoava – sunt verosimile, adică s-au putut întâmpla cândva în trecut“ (*loc. cit.*, p. 29).

fantasmagorice, produse ale închipuirii omenеști – provoacă asupra auditoriului un profund sentiment de frică, mergând adesea până la groază. Povestirile despre strigoi și Muma Pădurii, despre știne și draci, reușesc să-i tulbure chiar pe indivizii desprinși total de lumea care le-a produs. Istorisirile respective nu mai au la bază distanța incomensurabilă de timp între data săvârșirii actului și data povestirii lui. Sunt întâmplări petrecute aieva, „de curând”¹, pentru care naratorul garantează. Ele se cer crezute întocmai, chiar dacă tendința impresionării, „literaturizarea”, este mai mult decât evidentă. Și forma – structura artistică adecvată conținutului – se deosebește radical de aceea a legendei, fapt ce îndreptățește și mai mult separarea lor².

O aceeași disociere se cuvine făcută și între legendă și tradiția istorică. Apropiată în unele zone foarte mult de legendă – în ce privește explicațiile toponimice și onomastice – tradiția istorică se vrea cu totul reală, constituind un document istoric transmis pe cale orală. Ea poate fi luată, cu multă rezervă, ca atare³. Eroii tradiției istorice sunt, de cele mai multe ori, personaje istorice atestate, fapt ce limitează incontestabil aria supranaturalului. Dar chiar atunci când supranaturalul nu este prezent, tradițiile istorice capătă în bună măsură o tentă baladesc-fabuloasă, decurgând, în fond, din supraestimarea calităților eroilor. Tradiția istorică (exceptând desigur formele ei neartistice) se deosebește și structural de legendă. Ea ține ca modalitate de realizare mai degrabă de povestire, nepropunându-și să demonstreze nimic, ci rememorând pur și simplu faptele de vitejie din trecutul neamului nostru.

S-a spus odată⁴ că legenda „nu se poate defini ca gen independent numai după criteriul de ordin estetic, întrucât ea împrumută modurile de realizare artistică de la toate celelalte genuri ale prozei populare” – lucru întrucâtva adevărat, în măsura în care în tot folclorul există o întrepătrundere și o circulație vie a modalităților și procedeele artistice. În realitate, însă, excluzând conurile de interferență cu speciile înrudite: basmul, snoava, povestirea superstițioasă și tradiția istorică, legenda poate fi individualizată, chiar dacă ar fi vorba numai de criteriul estetic. Ea utilizează o modalitate artistică cu totul aparte – aceea a „deceului”, structurându-și forma în chipul unei demonstrații –, încorporează blestemul și binecuvântarea ca momente fundamentale ale narațiunii, acordă metamorfozării o importanță capitală, hotărându-i un alt destin, extrage anume consecințe formale din scopul moralizator pe care-l include în fond demonstrația ș.a.m.d. Cu atât mai mult, prin urmare, se poate dovedi independența ei ca specie de sine stătătoare prin utilizarea conjugată a tuturor celorlalte criterii.

2. Autenticitatea materialului

Desigur, analiza structurii artistice a unei specii folclorice presupune, înainte de toate, operarea pe un material faptic autentic, încât concluziile cercetării să comporte un cât mai mic coeficient de incertitudine. Dezideratul acesta este mai greu

1. Desigur, faptul trebuie privit cu multă larghețe, deoarece folclorul cunoaște și fenomenul reactualizării și povestitorul popular poate pretinde cu multă convingere că cutare întâmplare auzită din bătrâni a trăit-o chiar el.
2. A se vedea în acest sens articolul Simonei Cioculescu: *Structura artistică a povestirii populare*, în *Revista de Istorie și Teorie Literară*, tom. 19, an. 1970, nr. 4, p. 26-44. De asemenea, recentul nostru studiu *Fațetele imaginarului*, publicat ca prefață la vol. *Basmе superstițios-religioase* (I. Opreșan, *Basmе fantastice românești*, IV, Editura Vestala, București, 2004).
3. Și demonstrația lui C. C. Giurescu și a lui Dan Simonescu e grăitoare. A se vedea studiile: *Valoarea istorică a tradițiilor consemnate de Ion Neculce și Tradiția istorică și folclorică în problema întemeierii Moldovei* publicate în *Studii de folclor și literatură*, E. P. L., București, 1967.
4. Adrian Fochi, *Legenda*, capitol în *Istoria literaturii române*, vol. I, Editura Academiei, București, 1964, p. 93.

ca oriunde de realizat în cadrul legendei și tradiției istorice populare, unde culegerile efectuate cu ajutorul mijloacelor moderne de înregistrare sunt foarte puține¹. În marea lor majoritate, textele existente sunt discutabile, deoarece culegătorii – chiar atunci când avem de-a face cu nume autorizate – s-au simțit mai puțin obligați decât în cazul folclorului versificat și chiar a basmului să respecte cu fidelitate forma populară. Au considerat, probabil, că nu au de-a face cu închegări rotunde, cu valoare de sine stătătoare, minimalizând artisticul în favoarea informativului (a explicativului).

Dar chiar atunci când au avut conștiința faptului că se află în fața unor închegări artistice de sine stătătoare, au intervenit în mod tacit în text, în baza unei practici frecvente la sfârșitul secolului al nouăsprezecelea și începutul secolului al douăzeciulea, literaturizând. Așa încât, în bună măsură, legendele și tradițiile sunt creațiile culegătorilor – cu atât mai mult cu cât destui dintre ei le repovestesc după un număr însemnat de ani; le-au auzit în copilărie și le transcriu în anii bărbăției. Se pot distinge chiar preferințe stilistice. Tudor Pamfile filosofează în genul țăranesc al lui Ion Creangă², Simion Florea Marian folosește un epic de tip baladesc sau poetizează excesiv, C. Rădulescu-Codin înclină spre afectiv și evocativ etc. Alteori avem de-a face, pur și simplu, cu creații culte, mimând specia populară³, ce s-au încetățenit poate mai puternic decât primele, prin intermediul manualelor școlare și al cărților de colportaj.

Repercusiunile literaturizărilor sunt observabile în toate compartimentele structurii artistice a speciei. Sunt însă mai evidente în încărcarea textului cu dulcegării sentimentale pe tema iubirii, cu considerații romanțioase legate de tragismul evenimentelor sau faptelor, cu un spor nefiresc de moralizare și de precizie temporală și geografică. Când nu ies din tiparele speciei populare, contrafacerile sunt profitabile, totuși, până la un punct, pentru surprinderea mecanismului artistic al acesteia, întrucât vrând-nevrând „creatorul” se supune liniilor ei, făcându-ni-le, prin îngroșare, mai vizibile.

Dar autenticul este sacrificat parțial, chiar atunci când ne-am aștepta mai puțin, cum se întâmplă în riguroasa transcriere științifică din *Graiul nostru*⁴, unde, printr-un sistem de întrebări, informatorii sunt siliți să renunțe la obișnuitele formule inițiale, intrând ex abrupto în subiect.

După cum se vede, pe lângă fireștile dificultăți ridicate de însăși tema abordată, munca cercetătorului este substanțial îngreunată de existența atâtor îndoieli stărnite de autenticitatea sau neautenticitatea materialului. Totuși, în cazul culegătorilor de bună credință, putem să luăm textele cu destulă încredere, deoarece, prin strădania reproducerii cât mai fidele a originalului popular, intervenția lor se adaugă ca un ultim moment în lungul șir al colportărilor de folclor.

3. Localizarea

La o rapidă parcurgere a materialului, s-ar părea că legenda nu se diferențiază de basm în privința localizării temporale. Formula clasică a basmului „a fost odată”

1. Aproape întreg materialul ce face obiectul tipologiei pe care prefațăm a fost cules și „cores” în maniera tradițională. Mai mult, ea ia chiar în considerație și unele legende culte, creații artistice evidente.
2. Modalitatea aceasta de narare îl deranja pe G. Călinescu: „Culegătorul face introduceri și repetiții pitorești insuportabile, vrând să emuleze pe I. Creangă” (*Estetica basmului*, București, 1965, p. 311).
3. Vezi toate legendele de tipul celor inserate în antologia *Legende din istoria românilor*, Chișinău, 1920, în care autorul fabulează în gol pornind de la faptele istorice. La fel legendele moralizatoare cu largă circulație în manualele școlare, ce au trecut și în colecțiile de popularizare (ex. I. I. Mirea, *Legendele păsărilor, animalelor, florilor, arborilor și legendele religioase, istorice, geografice...* București, [1943]).
4. *Graiul nostru. Texte din toate părțile locuite de români*, publicate de I. A. Candrea, Ov. Densusianu, Th. Speranția, vol. I-II, București, 1906–1907.

cu variantele ei „era odată“ sau pur și simplu „era“, revine destul de des și aici. Cercetarea de adâncime constată însă că asemenea formule nu țin de substanța legendei, constituind substituții recente cauzate de scăderea gradului de credibilitate în adevărul acesteia. Caracteristic speciei în discuție ar fi tocmai încercarea de precizie – o precizie însă reductibilă astăzi la simple șabloane. Chiar așa fiind, „formulele“ respective reușesc totuși să ne lase o idee despre timpul – evident fabulos – când s-a petrecut cutare acțiune. Se poate constata că există chiar o stratificare „temporală“ a legendelor, trimitându-ne la epoci mitologico-legendare cu totul diferite. Astfel, cea mai veche perioadă consemnată de formulele stereotipe se referă la vremea mitologică a creației, la timpul primordial când Dumnezeu nu-și definitivase încă opera. În acest caz, acțiunea legendelor se petrece „în vremea de demult, când de-abia urzise Dumnezeu pe oameni“¹, „în vremea când Dumnezeu a chemat toate plantele înaintea sa ca să le pună nume“², „după ce Dumnezeu a isprăvit pământul de lucrat“³, „în timpurile cele mai vechi, când oamenii nu știau ce nume poartă animalele“⁴ etc. Narațiunile din această primă categorie sunt, de fapt, în cea mai mare parte, legende mitologice.

Un al doilea strat de legende ne vorbește de timpul conviețuirii ființelor divine cu oamenii, care s-ar fi petrecut: „în vremea veche“, „pe când erau oamenii mai cuvioși și Dumnezeu și Sfântul Petru umblau pe pământ“⁵, când „sfinții își aveau și ei cuprinsul lor, cum bunăoară avem și noi azi: casă, masă, vitișoare, copilași și de toate câte trebuie la casa omului“⁶.

În sfârșit, alte legende își au plasată acțiunea în vremea Potopului, după care nu mai avem indicii prea clare de localizare temporală. Formulele se șablonizează, referindu-se la o epocă oarecum „generalizată“ – „altă dată“, „demult“, „mai demult“, „în vremea aceea“ – epocă desigur posterioară primelor trei sau cel puțin primelor două straturi, când Dumnezeu își corijează opera, silit de răutatea oamenilor, sau face să apară noi viețuitoare și plante prin pedepsirea exemplară a acestora⁷. Încercarea fixării temporale a acțiunii legendelor în lunga perioadă de la Potop încoace este descurajantă în lipsa unor evenimente general cunoscute, fapt resimțit, de altfel, evident în puținele tentative existente: „Se zice că pe timpul foametei celei mari, acum când va fi fost foamea aceea, numai unul Dumnezeu poate să știe, dăstul atât că pe timpul acela era o femeie care avea trei prunci: doi băieți și o copilă“⁸. Ultima parte a citatului este interesantă și din alt punct de vedere, consemnând tendința tot mai evidentă a legendei de a se desprinde și de aceste ultime determinative temporale ce i-au mai rămas, spre a ancora în vagul basmului de tipul: „A fost unde a fost și a fost când a fost“⁹ – preocupându-se în ultimă instanță doar de întâmplarea în sine, ce are ca rezultat o explicație la o întrebare prealabilă.

Și în domeniul localizării spațiale stadiul acesta a fost atins, legenda neglijând – cu unele excepții nesemnificative –, aproape total, fixarea locului în care se petrece acțiunea. Firavele precizări spațiale sunt, de fapt, sărăcite de conținut, fiind simțite ca aparținând, fie geografiei mitice, fie aceleia de domeniul basmului. Ce ne poate

1. Tudor Pamfile, *Cerul și podoabele lui*, București, 1914, p. 106.

2. Lucian Costin, *Anecdote, snoave, legende*, Craiova, [1936], p. 45.

3. N. I. Dumitrașcu, *Moșteniri, Povestiri, legende și amintiri istorice*, Craiova, 1926, p. 10.

4. Lucian Costin, *op. cit.*, p. 50.

5. *Op. cit.*, p. 49.

6. Desigur, stratificările propuse trebuie luate cu multă larghețe, deoarece poporul are o imagine cu totul deformată a temporalității.

7. O situație specială comportă legenda religioasă, în cadrul căreia, deși localizarea temporală lipsește aproape cu desăvârșire, acțiunea este înțeleasă totuși petrecându-se în zorii creștinismului.

8. Simion Florea Marian, *Ornitologia poporană română*, Cernăuți, 1883, tom. I, p. 154.

9. Cedru Mira, *Legende*, [București], [f. a.], p. 23.

spune o formulare ca aceasta: „Și în țara aceea, unde era bogatul ăsta s-a întâmplat într-o vreme o foamete mare“?!... etc.

După cum se vede, legenda refuză actualmente precizarea de natură temporală și spațială, plasându-se, cu unele amendamente, în sferile prozei fantastice.

4. Credibilitatea

S-a subliniat nu o dată, și pe bună dreptate, rolul hotărâtor al factorului credibilitate în delimitarea speciilor prozei populare. Importanța atitudinii naratorului față de întâmplarea povestită este, într-adevăr, maximă pentru concretizarea artistică a acesteia într-una sau alta din categoriile prozei. Totuși, lucrurile trebuie privite nuanțat. Noi nu am spune ca Ov. Bârlea, spre exemplu, că: „De îndată ce ascultătorii se îndoiesc de veracitatea ei [dânsul se referea la legendă] ea dispare sau se transformă în altă specie narativă“². În primul rând, trebuie făcută corijarea că nu elementul „auditoriu“ este hotărâtor – deși în bună măsură el dictează felul de manifestare al povestitorilor – ci povestitorul însuși, care poate prezenta întâmplări dintre cele mai grave, unor grupe de oameni nedispuse să ia în serios narațiunile, fără a face vreo concesie³. Socotim chiar că atitudinea psihologică a naratorului față de faptul povestit este determinativă doar în momentul inițial al creației unei legende, snoave, povestiri etc. O dată antrenat în povestire, felul acestuia de a privi, mai ales în cazul pieselor de largă circulație, nu influențează decât parțial desfășurarea faptelor și numai rareori – când avem de-a face cu personalități prea puternice – le deturmează din hotarele speciei. Pledăm, în fond, pentru o anume autonomie a formei pe care, vrând, nevrând, întâmplarea și-o capătă după oarecare circulație – faptul de viață încadrându-se în ramele ideale ale structurii artistice a unei anume specii. Și cercetarea extensivă a legendei ne-a convins și mai mult de adevărul afirmației de mai sus. Astfel, deși actualmente⁴ tendința generală, dictată de schimbarea mentalității populare, este de a nu mai da credit faptelor cuprinse în cadrul legendei, totuși „disoluția“ speciei este aproape insesizabilă, modificările producându-se gradual, într-un ritm destul de lent, fără urmări substanțiale asupra structurii artistice a acesteia, ce cunoaște, totuși, unele amendamente.

După cum am spus-o și mai înainte, faptele reținute de legendă cunosc în cea mai mare parte un regim de credibilitate diferit de al celorlalte specii. Nu întâlnim nici „groaza“ față de întâmplările povestirilor superstițioase, nici siguranța faptului petrecut ca atare, din cadrul tradițiilor istorice, dar nici detașarea absolută de „veridicitate“ a basmelor, sau atitudinea persiflantă din snoave. E o perspectivă moderată, vizibilă printre altele și în aceea că, deși faptele sunt date ca reale, ele sunt puse totuși sub semnul incertitudinii, desigur „formalizat“, legendele debutând în genere, sau conținând pe parcursul narațiunii numeroase variații pe tema verbelor *dicendi*: „cică“, „se zice“, „se spune“, „se crede“ etc. Asta nu înseamnă că atitudinea povestitorului este alta atunci când începe narațiunea în mod abrupt, sau evită să se decică prin formule consacrate. În genere, legenda este admisă cu oarecare rezervă ca un fapt întâmplat ce răspunde, fără a epuiza problema, la o întrebare trezită de curiozitatea umană. Uneori însă – din perspectiva înțelegerii speciei ca un fenomen viu⁵ – diversele explicații n-au mai fost mulțumitoare și, atunci, din dorința unei cât

1. I. I. Mirea, *Antologia cit.*, p. 74.

2. Ov. Bârlea, *op. cit.*, p. 31.

3. A se vedea în acest sens „demonstrația“ lui M. Sadoveanu din *Credință strămoșească*, în *Opere*, vol. VII, E. S. P. L. A., 1956, p. 617-625.

4. În accepțiunea noastră, termenul se referă la toată perioada de la sfârșitul secolului al XIX-lea și până astăzi – epocă în care au fost culese textele consultate.

5. Legenda continuă să trăiască, bucurându-se încă de suficientă audiență, dar repertoriul ei nu se mai înnoiește cu alte piese, ceea ce înseamnă că specia se află, practic, într-o perioadă de stagnare, după care urmează, neîndoielnic, declinul. De pe acum se poate bănuși însă

mai mari verosimilități, poporul a încercat noi tentative de lămurire a diverselor fenomene – fapt ce a dat naștere altor legende pe aceeași temă. S-ar putea chiar ca diversele explicații date aceleiași probleme să nu fie în raport de continuitate, ci doar de simultaneitate. Dar lucrul acesta n-avem nici cum să-l aflăm și nici cum să-l verificăm.

Cert este, însă, că sporirea dozei de incredibilitate are totuși urmări consemnabile la nivelul întregii specii. Apar mai întâi o seamă de nedumeriri în legătură cu faptele narate, de tipul: „Și aicea nu pricep eu un lucru. Cum se făcuse că Lia se îndrăgostise de chipul fără seamăn al Soarelui? Să fi fost pe atunci Soarele om ca toți oamenii, nu știu¹” – ceea ce înseamnă că logica desfășurării evenimentelor din legendă nu mai corespunde logicii povestitorului, evident evoluată, în orice caz puternic ancorată în realitate. Alteori actul de neaderență la veridicitatea întâmplărilor se traduce, fie prin înmulțirea verbelor *dicendi* pe parcursul narațiunii, fie prin prezentarea legendelor drept fapte de exersare a inteligenței, care nu obligă în fond la însușirea adevărilor: „Pildă ni-i asta nouă, bătrânilor cu flăcăi și fete, și di asta vă spusei. Asta-i taina cea fermecată, după socotința oamenilor. Datorie am avut s-o descuiem, s-o arătăm noroadelor și datorie ni-i iarăși să dezvăluim și alte taine să le cunoască lumea, iar Dumnezeuul nostru să se bucure că are feciori cu mintea isteată, care nu vor să-i găsească moartea șezând². Dar cel mai adesea, detașarea povestitorului de propria-i narațiune este exprimată în termenii basmului din expresiile deja consacrate: „Iară eu încălecai p-o șa și vă spusei așa³ sau prin formule create în maniera acestora: „Mă-ncălecai p-un arici / Și venii pân-aici / Ariciu fu făr-dă șa, / Io păvăstuii că fu așa, / Că io nu sunt om d-ai mincinoș, / Dă care potcovește puricu / Pră frunza ceriului, / Pră slava ceriului – / Pune câtă o ocă și zumătoce la un picior / Ploaie, pulbăru mierge după iel⁴ sau: „Iar povestea-i tot poveste, / Cum a fost, azi nu mai este; / S-a întâmplat, nu s-a întâmplat, / Eu de asta n-am aflat. / În bătrâni am auzit-o / La copii am povestit-o⁵. Exemple de tipul acesta sunt însă destul de puține și apar mai ales acolo unde „explicația” comportă tratarea cu mijloacele basmului. În genere, însă, decizerea povestitorului de „adevărul” legendei nu cunoaște accente prea categorice, păstrându-se în limitele simplei utilizări a verbelor *dicendi*.

5. Universul tematic

Teoretic, sferele legendei sunt nelimitate – omul putându-și pune întrebări și căuta răspunsuri în legătură cu originea, forma și însușirile tuturor lucrărilor, viețuitoarelor și fenomenelor din univers, încât pe bună dreptate remarca academicianului geograf Grigore Ștefănescu: „Așa de convins este poporul că orice fapt trebuie să aibă o cauză, încât, când cunoștințele lui mărginite nu-i sunt îndestulătoare,

că cea mai puternică rezistență o vor avea legendele ajunse deja la un înalt potențial artistic. Nu am întâlnit încă legende aparținând copiilor, prin care aceștia încearcă să-și explice noile apariții tehnice. A. van Gennep vorbește însă de existența lor (*Op. cit.*, p. 261).

1. Tudor Pamfile, *Graiul vremurilor. Povești*, Vălenii de Munte, 1909, p. 144.
2. *Ibidem*, p. 27. Desigur, modalitățile acestea de detașare trebuie privite cu destulă îndoială, deoarece în bună măsură ele pot fi opera culegătorilor. Virtual, însă, ele pot exista, intervenția culegătorilor reducându-se la simpla îngroșare a liniilor.
3. P. Ispirescu, *Legende sau basmele românilor*, vol. I, București, 1907, p. 423. În cazul lui Ispirescu nu avem de-a face, de fapt, decât cu o transplantare a formulei din basm, fiindcă modul său obișnuit de a povesti este cel al basmului, legenda luând o dezvoltare narativă ca atare.
4. Emil Petrovici, *Folclor din Valea Almăjului*, în *Anuarul Arhivei de folclor*, Cluj, 1935, p. 87.
5. I. I. Mirea, *Antologia cit.*, p. 32.

ca să explice această cauză, el aleargă la legendă, care nu este decât rezultatul imaginației, care vrea să explice prin supranatural un fapt pe care nu și-l poate explica în alt mod¹. În realitate, însă, omul nu-și pune prea multe întrebări, sau nu consideră necesar să-și complice existența cu întâmplări mai mult decât îi trebuie pentru a-și explica secretele esențiale ale „lumii“ în mijlocul căreia trăiește. Ov. Bârlea vorbea de circa 5000 de subiecte de legendă înregistrate, luând în considerație și „legende“ istorice, toponimice și onomastice, care, de fapt, sunt tradiții istorice. Desigur, neînregistrate vor fi existând încă numeroase, deoarece, dat fiind caracterul lor local, ele nu cunosc o mare circulație prin vairante, cum se întâmplă cu restul prozei populare.

Totuși, observația privind relativa sărăcie a legendelor în comparație cu infinitul temelor de abordat rămâne în picioare.

Din cercetările noastre ne-am putut convinge că poporul nu-i preocupat să-și explice decât fie lucrurile extraordinare, ieșite din comun – în special anomaliile geologice și meteorologice – fie faptele de interes specializat, trezite de practicarea profesiunilor zilnice: păstoritul, agricultura, vânătoarea² etc.

Există însă și legende fără trimitere directă la una din cele două modalități de suscitare a curiozității, ce ne apar astăzi fără vreo justificare „utilitară“, cum ar fi o parte din cele despre plante, flori, insecte și chiar o seamă de legende mitologice. Prezența lor nu trebuie să ne inducă în eroare, deoarece, în trecutul generațiilor, chestiunile despre care tratează s-ar putea să fi constituit în vreun fel obiectul interesului. Și apoi „utilitarismul“ trebuie luat în mod foarte larg, întrucât gândirea umană cunoaște uneori curbe cu adevărat nebănuite.

Cu toate acestea, problematica legendei este surprinzător de variată, uimindu-ne la tot pasul prin ineditul faptelor aduse în discuție. Astfel, alături de întrebări mai mult sau mai puțin obișnuite, cum ar fi cele despre originea și evoluția crugului ceresc, despre particularitățile și obârșia omului, viețuitoarelor și plantelor, despre izvodirea elementelor de cultură materială și despre întemeierea diverselor „instituiții“, despre minunile și „nașterea“ sfinților, despre iregularitățile de ordin geologic, meteorologic și calendaristic, despre originea diverselor practici rituale și necesitatea serbării unora în anume zile, întâlnim o seamă de legende ce se referă la lucruri oarecum mai abstracte: originea sărăciei, a grijii și nevoilor, cauzele diverselor trăsături caracterologice, punctul de pornire al unor proverbe sau zicale etc. În timp ce alte legende nu pot decât să ne mire, fie prin caracterul lor prea de amănunt: „*De ce câinele mănâncă iarbă și de ce iese șarpele la drum*“, „*De ce pe boi îi gonește musca și de ce nu se răspândesc oile*“ etc., fie prin ciudățenia obiectivelor propuse: *De ce n-are păianjenul noroc și albina are?*, *De ce n-are diavolul buric?*, *De ce dracul e cu un picior?*, *De ce moartea este surdă?*

Pornind de la „grupele de răspunsuri la întrebările pe care oamenii și le-au pus din cele mai vechi timpuri“³ în care legende se adună aproape de la sine, folcloriștii au încercat diverse sistematizări ale materialului. Și cu cât au explicat mai în amănunțime metodele catalogării de tipul științelor naturii, cu atât s-au crezut mai aproape de epuizarea problemelor legendei, de diferențierea ei de celelalte categorii ale prozei populare.

De mare utilitate, criteriul tematic nu ne oferă, totuși, decât un inventar, uneori destul de încălțat al chestiunilor abordate, lăsând pe mai departe deschisă problema specificului individualizant al speciei în discuție. Intervine apoi și faptul că aceeași

1. Grigore Ștefănescu, *Geologia și legenda*, București, 1900, extras din *Analele Academiei Române*, seria II, tom. XXII, p. 394.
2. Individual, omul poate fantaza în marginea celor mai curioase întrebări. Colectivitatea nu reține, însă, spre a le transmite mai departe, decât pe acele dintre legende ce au o cât de câtă rațiune practică pentru „viața“ ei, așa încât tendința largirii repertoriului este continuu cenzurată.
3. Corneliu Bărbulescu, *Catalogul poveștilor populare românești*, în *Revista de Folclor*, nr. 1-2, 1960, p. 60.

temă poate fi tratată în mai multe moduri, trimitându-ne pe rând la legendă, tradiție istorică, basm sau snoavă.

Anume concluzii pot fi reținute, însă, din cercetarea câmpului de cuprindere tematică, dacă nu pentru separarea legendei de celelalte specii – deși și în această direcție investigația este profitabilă – cel puțin pentru orientarea în cadrul sferelor sale.

Așa, în lipsa unor diferențe structurale prea mari între legenda mitologică și cea etiologică, factorul tematic este hotărâtor. Din prima categorie ar face parte, astfel, toate legendele referitoare la originea și mecanismul universului, la cauzalitatea fenomenelor naturale, la „evenimentele primordiale”¹, ce au avut ca rezultat nașterea și utilizarea omului cu aptitudini, trăsături caracterologice și instrumente materiale necesare existenței – în genere mai toate acțiunile concretizate în acte „materiale” nerezultate din altceva, ci urmând logicii absolute a creației. Desigur, în mai mică măsură – dată fiind deosebirea formală evidentă – criteriul tematic are un rol însemnat și în diferențierea legendei religioase² de cea etiologică, limitând sferele primei la povestirile despre minunile săvârșite de diversele personaje divine și la istoria apariției acestora din oameni de rând.

În mod restrâns – în spațiul legendei etiologice – întrevădem utilizarea principiului clasificării tematice într-o manieră ce depășește simpla consemnare a faptelor, vizând tipurile structurale. Este vorba de categorisirea legendelor în funcție de calitatea actului divin săvârșit, de pe urma căreia se poate obține următoarea împărțire: 1) legende tratând despre apariția unor noi soiuri de viețuitoare, plante etc. a) prin simpla voință divină, din nimic, b) prin metamorfozare, 2) legende tratând despre modificările survenite în înfățișarea fizică sau morală a diverselor ființe sau fenomene – grupare ce corespunde unei structuri formale oarecum deosebite.

Abordând o atât de vastă arie tematică, evocând cât mai variat vremurile de demult, legenda reușește să lase măcar în ansamblu, dacă prin fiecare piesă n-o face, imaginea destul de completă a unei lumi cu legile ei proprii de guvernare. Remarca făcută cândva³ cu privire la neputința legendei de a crea „lumi”, ci doar „patrii” se dovedește, astfel, neîntemeiată. Specia care creează într-adevăr patrii este de fapt tradiția istorică populară ce se delimitează, astfel, de legendă printr-o nouă trăsătură distinctivă.

6. Arhitectonica

Structural vorbind, legenda populară română – în speță legenda etiologică – este o specie canonizată. Desigur, lucrurile trebuie luate cu multă larghețe, deoarece înțelegerea *ad-litteram* a termenului ar crea nedumeriri. E însă mai mult decât evident că între categoriile prozei populare, atât de greu de delimitat și de redus la o schemă ideală – dată fiind complexitatea și arborescența, uneori chiar amorfitatea lor – legenda se bucură de o anume cristalinătate. Numai pornind de la o idee confuză asupra speciei în cauză unii cercetători au putut opune sub acest raport legenda – basmului. Să nu se înțeleagă că „formalizarea” legendei într-o anume schemă structurală este deliberată sau codificată în mod conștient, sau că, prin aceasta, s-a ajuns la o stereotipie dăunătoare artisticeste speciei⁴. Categoria în discuție oferă numeroase exemple de artă autentică, ce pot fi selectate fără teamă în orice antologie, oricât de riguros alcătuită. Schema de care vorbim ține până la un punct de

1. Mircea Eliade, *Op. cit.*

2. De fapt expresia „legendă religioasă” este un pleonasm, „legendă” însemnând la origine viața unui sfânt care se citea în ziua aniversării acestuia, în biserică.

3. Max Lüthi, *Conținutul și modul de povestire al legendei populare.*

4. Lucrul acesta se poate observa doar în cazul legendelor hagiografice de origine cărturărească, unde șablonul – așa cum demonstrează N. Cartoian în primul volum al *Cărților populare în istoria literaturii române* – este terorizant asupra celui ce consemnează viața și minunile noului sfânt.

mecanismul gândirii primitive – aproape identic în spațiul lingvistic românesc – în virtutea căruia cauzalitatea oricărui lucru sau fenomen din natură este pusă în legătură cu voința unor forțe supranaturale, ce ar acționa după anume principii homocentrice, dând universului (în totul lui) o finalitate umană și pornind în toate „alcătuirile“ de la prototipuri umane.

În fond, legenda mitologică și cea etiologică nu fac altceva decât să demonstreze că cosmosul este creat spre a direcționa în multiple feluri viața omului și că lucrurile, ființele și plantele nu-s decât emanații ale omenescului, fiind produse cu regularitate în trecutul îndepărtat prin metamorfoza unor ființe umane.

Nevoit să răspundă, prin urmare, diverselor întrebări asupra lumii inconjurătoare, povestitorul – fie el dintr-o epocă mai veche sau mai recentă – își organizează materialul în funcție de acești doi termeni: *cauzalitatea* (privită din unghiul miraculosului) și *originea și finalitatea umană*, fapt ce-l obligă, în genere, să treacă prin aceleași momente narrative. În sfârșit, modelele anterioare ale speciei, prezente în bună măsură în mintea povestitorului, au un însemnat rol în direcționarea „de la sine“ a materialului într-un anumit chip.

Canonizarea de care vorbim nu contribuie, totuși, așa cum ne-am aștepta, la o reducere a complexității legendei. Ca peste tot în cadrul prozei populare, multitudinea formelor și oarecum libertatea povestitorului de a se conduce după propria inspirație e lege. Desigur, nu o lege în sensul aceluia de care vorbea van Genep – „des lois de la formation des légendes“, adică: „localizarea“ și „delocalizarea“, „individualizarea“ și „dezindividualizarea“, „temporalizarea“, și „detemoralizarea“ („la détemporation“), „convergența“ și „disociația“ temelor – care nu-s, în fond, altceva decât „legile“ mai generale ale folclorului, mai bine zis ale circulației folclorice.

Există și aici – ca oriunde în hotarul prozei narrative – obișnuitele forme brute, neartistice, în care povestitorul relatează la modul sec, „informativ“, fără preocupări de impresionare artistică, despre felul în care a apărut sau s-a transformat un lucru sau un fenomen, de tipul: „Salcia a fost odată înaltă și subțire ca și plopul, dar aflându-se una pe-o pustietate și trecând pe acolo Dumnezeu și Sf[ântul] Petru, cu mare greu ce-au putut să se odihnească la umbra ei cea îngustă. Drept aceea, Atotputernicul a hotărât ca salcia să crească stufoasă și sub umbra ei să ne putem mai cu drag și mai mulți odihni“¹.

Există, de asemenea, și forme hipertrofiate – așa-numitele „legende-basm“ – în care fabulația ia o amplitudine necunoscută legendei, mergând până la subsumarea unor basme în întregul lor, funcției explicative². Cum există și destule alte tipuri de legende refractare reducerii la un numitor comun, din rândul cărora cităm în special pe cele care au la bază o minune a dumnezeirii: apariția privighetorilor din vasele de lut în care suflă copilul Hristos, pistruierea evreilor prin învierea cocoșului ce fierbea în apă clocotită ș.a.m.d.

Dar ceea ce caracterizează specia în discuție este tocmai structurarea faptelor narate într-un fel deosebit de al tuturor celorlalte categorii ale prozei populare, structurare ce devine pentru majoritatea legendelor formulă obligatorie de realizare. Formulă, însă, care – ca toate formulele – dă libertate extinderii unor momente esențiale și suprimării altora nesemnificative în funcție de voința, înclinațiile și talentul povestitorului. Astfel – redusă sau extinsă ca întindere narativă – legenda trece în genere prin trei momente obligatorii³: un moment introductiv, unul fabulativ și, în

1. T. Pamfile, *Firișoare de aur*, Buc., [f. a.], p. 74.

2. Ne referim la legendele-basm catalogate de Aarne-Thompson (în *The Types of the Folk-Tale*, Helsinki, 1928) sub nr. 850-929. În afara acestei categorii, *Indicele* menționat consemnează încă o grupă tipologică de legende-basm, de o formă compozită, amorfă, a cărei linie epică se abate de la structura narativă a basmului (nr. 750-849). În cuprinsul prozei narrative românești numărul unor asemenea tipuri este cu mult mai mare. O parte din acestea au fost reținute în vol. nostru *Basme superstițios-religioase* (ed. cit.).

3. Cât de specifică este această structură legendei se poate vedea și din faptul că ea repetă momentele fundamentale în spații lingvistice deosebite. Astfel, studiind legenda germană

sfârșit, un altul concluziv, fiecare din ele cuprinzând câteva etape subordonate, bine distincte, pe care le înșiruim în schema „ideală”, de mai jos:

I	momentul introductiv	a – formula inițială b – punerea în temă	
II	momentul fabulativ	c – întâmplarea exemplificativă d – blestemul/binecuvântarea e – metamorfozarea (sau numai schimbarea unor trăsături)	
III	momentul concluziv	f – concluzia enunțiativă/comportamentul privit prin prisma științelor naturii g – adaosul post-concluziv de natură utilitară sau morală h – formula finală	} facultative

Desigur, de la o legendă la alta, există o nesfârșită variație – unele din etape suprapunându-se, combinându-se în mod curios sau chiar dispărând –, dar cele trei momente mari se păstrează cu regularitate. Diversitatea concretizării artistice a structurii este hotărâtă, printre altele, și de mobilurile diferite ce și le propun povestitorii spre realizare în cadrul legendei. Este evident că în cazul explicării a mai mult decât unui singur fapt în cuprinsul aceleiași legende, schema propusă de noi va înregistra modificări firești, cum, de asemenea, apartenența narațiunii la legenda mitologică sau la cea etiologică va avea urmări și mai însemnate. De obicei, legenda mitologică cunoaște chiar o structurare oarecum diferită de a legendei etiologice, în sensul că momentul introductiv este redus la minimum sau lipsește cu totul – povestirea începând *ex abrupto*¹ – și că momentul fabulativ nu cunoaște nici blestemul și nici metamorfozarea, înscriindu-se pe linia creațiilor pure, iar partea finală este lipsită de concluziile morale. În bună măsură, însă, „formula” legendei etiologice funcționează și în cadrul legendei mitologice, ceea ce, de altfel, ne-a și determinat să vorbim despre ele la un loc, opunându-le ca modalitate de realizare legendei religioase, axată pe povestirea vieții și a faptelor miraculoase săvârșite de diverși sfinți.

Legenda etiologică, și în parte și cea mitologică, debutează, în genere, printr-o *formulă introductivă* ce-i aparține – pe tema verbelor dicendi: „se zice”, „se spune” etc. – sau o împrumută basmului („a fost odată”, „era” ș. a.), fără a comporta de la un caz la altul diferențe de credibilitate sau de structurare a materialului.

Urmează apoi o *punere sumară în temă*, dezvăluind problema ce și-o propune spre elucidare legenda în cauză, de felul: „Pasărea «ciocărlie» a fost mai întâi un tânăr și ales păstor. Ascultați să aflați cum se făcu el pasăre”² sau: „Ursa, înainte de a fi ursă, era nevestă frumoasă”³.

ca „operă de artă”, Friedrich-Wilhelm Schmidt ajungea la concluzii similare, de care luăm cunoștință abia în ultimul moment. El vorbea de existența a trei etape distincte în organizarea legendei: relatarea inițială („Vorbericht”), nararea conținutului propriu-zis al legendei („Sagenkern”) și relatarea finală („Schlußbericht”): „Sehr viele Sagen tragen die Form der Rahmensage. (Ich wähle diese Bezeichnung in Analogie zu der Rahmennovelle.) Ganz gleich, welcher meiner sieben Sagentypen vorliegt, jeder Typ kann einige kleidet sein in einen Rahmen: in einen Vorbericht und einen Schlußbericht”. „Innerhalb eines Rahmens (Vor- und Nachbericht) oder auch ganz allein für sich steht die eigentliche Sage der Sagenkern” (Friedrich-Wilhelm Schmidt: *Die Volkssage als Kunstwerk. Eine Untersuchung über Formgesetze der Volkssage* (1929), în *Vergleichende Sagenforschung*, herausgegeben von Leander Petzoldt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft Darmstadt, 1969, p. 45, 48).

1. Exemplu: „Despre fetele din lună bătrânii povestesc...” (Șt. S. Tuțescu, *Taina ăluia. Proză, snoave și povești hazlii*, Piatra-Neamț, 1906, p. 33).
- 2-3. Pericle Papahagi, *Din literatura poporană a aromânilor*, în *Materialuri folcloristice culese și publicate prin îngrijirea lui Gr. G. Tocilescu*, vol. II, Buc., 1900, p. 761, 767.

După cum se poate observa, legendele al căror început l-am citat evită formula introductivă consacrată, limitând primul moment la punerea în temă. Este, de altfel, cazul mai tuturor „deceurilor“ aromâne din culegerea lui Pericle Papahagi. În spațiul daco-român, introducerea cunoaște, de regulă, ambele etape. Uneori asistăm la o extindere neobișnuită a acestui moment după care abia identificăm debutul real, ca în unul din numeroasele exemple: „Apoi, moșicile, ăți râde de mine că de moară n-am trecut; dar eu vă spun că la moară am învățat multe și mărunte... Și tot în moară și-a luat dracul carul... Și la mori părăsite se strânge multă drăcărimă și-și pun țara la cale... Și eu am fost unul din aceia care i-a furat... Iar ceea ce vreau să vă spun, tot la moară am auzit, la moara noastră, însă de la un unchiaș, uite, așa, cu părul... ca varul... Și iacă ce: Când s-a apucat Dumnezeu sfântul să facă pământul...“ etc. (*De când e mierea*)¹.

Alteori debutul legendei este enunțiativ, anticipând într-un fel concluzia finală: „Să nu te rogi niciodată lui Dumnezeu «dă, Doamne, să mor» pentru că nu mori”²; „Nu e bine să lucrezi nimic joi sara spre vineri. Să nu întârziezi la lucru!”³, după care urmează exemplificarea.

Dar situația care reflectă în chipul cel mai caracteristic modalitatea reală de declanșare a istorisirii legendelor ni se pare a fi aceea în care „explicarea” este făcută à propos de cutare fapt incitativ, de tipul: „Anu ăsta fu prăpăd dă șoareci. Mișună pă câmp ca furnicile. A dat gata grăulețu. Vezi dumneata că șoarecele-i blestemat dă Dumnezeu să facă doar rău”⁴, urmând apoi povestirea faptului ce a determinat rostirea imprecăției din partea dumnezeirii.

Data fiind construcția uniepisodică a legendei, *momentul fabulativ* se reduce în genere la o singură întâmplare exemplificativă – fie din viața personajelor supranaturale, fie din viața unor oameni – dar în așa fel aleasă, încât să poată justifica metamorfozarea acestora în lucrurile sau ființele de la explicarea cărora povestitorul pomește.

Sunt și cazuri – destul de rare – când asistăm la o acumulare a întâmplărilor, dar niciodată numărul acestora nu depășește cifra de trei, fapt evident influențat de situația de basm.

Scopul urmărit prin prezentarea faptului de viață este de a provoca o situație limită din care să nu se poată ieși decât printr-un act de voință supranaturală.

De aceea naratorul își concentrează întreaga atenție asupra creării unei atmosfere care să declanșeze blestemul, și mai departe metamorfozarea sau, în orice caz, schimbarea calitativ profundă.

Din această perspectivă ne apare justificată tendința povestitorului de a evita lămuririle privind soarta eroului înaintea momentului crucial. Dezvoltarea exagerată a acestei părți narative se petrece doar în cadrul legendei-basm, unde – ca și în specia tutelară – eroul este urmărit de la naștere, trecut printr-o sumedenie de peripeții și, în sfârșit, este pus să suporte consecințele unui blestem neîndurător.

Situațiile prezentate aici nu acoperă – se înțelege – întreaga suprafață a legendei. Funcția întâmplării exemplificatoare rămâne însă constant aceeași: pregătește actul creației divine sau justifică blestemul și binecuvântarea; fapt pentru care construcția artistică a legendei ia forme conice: începe larg, la un mod generalizant, devenind tot mai concentrată spre punctul culminant, când vechea situație nu mai poate fi continuată. De obicei momentul acesta este marcat cu regularitate în cadrul legendei prin formule oarecum consacrate, de tipul: „Asta însă până într-o zi...”⁵ După acest hotar urmează *blestemul* – act magic de invocare a

1. N. I. Dumitrașcu, *Vorbe de demult, Povestiri și legende*, Sibiu, 1929, p. 3.

2. T. Pamfile, *Graiul vremurilor, Povești*, Vălenii de Munte, 1909, p. 3.

3. Șt. S. Tuțescu, *op. cit.*, p. 31.

4. *Graiul nostru*, texte din toate părțile locuite de români, publicate de I. A. Candrea, Ov. Densusianu, Th. D. Speranția, Buc., 1906–1907, vol. I, p. 156.

5. C. Rădulescu-Codin, *Legenda cârțiței și Legenda câinelui*, în *Cal de smeu, Leu-paraleu și alte povești, legende, pilde, snoave din popor*, Buc., 1926, p. 62–64.

forțelor supranaturale spre a restabili cumpăna lucrurilor, pedepsind sau răsplătind (când avem de-a face cu o *binecuvântare*) faptele eroului.

Ca procedeu artistic, blestemul este utilizat în mai toate speciile literare, atât populare cât și culte. Nicăieri însă el nu cunoaște o asemenea frecvență ca în legendă, unde – asociat metamorfozării pe care o provoacă – constituie însăși cheia narațiunii. Desigur, în cazul blestemului avem de-a face cu perpetuarea până în actualitate a unor formule magico-vrăjitoarești, sau în orice caz cu o mimare a acestora; fapt nu o dată consemnat de povestitor.

Ca atare, blestemul este însoțit în dese rânduri, fie de anumite semne misterioase, fie, pur și simplu, de practici vrăjitoarești consacrate; înțeparea cu acul după cap, punerea frigărilor, aruncarea unor farmece etc.

Nu o dată cele ce le execută sunt chiar vrăjitoare profesioniste ca în exemplul ce urmează: „Văzându-i găinăreasa că vin, și temându-se de pedeapsa împăratului, aruncă înaintea lor niște farmece zicând: – Vulturi să vă faceți și împărații văzduhului să fiți, nu ai acestui palat! Să vă hrăniți cu pradă și mortăciuni!”¹.

De aceea, în unele cazuri când atributele magice lipsesc, blestemul este resimțit ca un act gratuit, iar metamorfozarea determinată de el, nejustificată, cum se întâmplă în *Legenda pajurei*, unde asprimea imprecăției este cu totul disproporționată față de faptul săvârșit de copii.

Se constată că blestemul are o valoare de sine stătătoare, provocând aceleași efecte, indiferent de cine-i utilizat. Mai greu e însă blestemul mamei – ca în întreg folclorul românesc, de altfel. Acordându-se o așa de mare importanță formulei imprecatorii – ce decurge probabil din vechile ei atribuții vrăjitoarești – s-a ajuns la minimalizarea rolului celui care o rosteste. În dese cazuri povestitorul se arată interesat doar de consemnarea faptului, ca pe o etapă obligatorie în explicarea ce și-a propus-o, fără a insista asupra funcțiilor lui. Sunt numeroase legende în care s-a ajuns chiar la suprimarea celui ce solicită intervenția divină, punându-se blestemul pe seama lui Dumnezeu sau a diverselor personaje sfinte, ceea ce constituie un nonsens. În aceste cazuri avem de-a face, de fapt, cu o confuzie între blestem și rostirea sentinței divine, asemănătoare până la un punct.

Cât despre *binecuvântare*, ea este mai rar utilizată, iar când apare – în cazul legendelor ce-și propun să răspundă la două întrebări (ex.: „*De ce n-are păianjenul noroc și albina are?*” „*De ce pe boi îi gonește musca și de ce nu se răspândesc oile?*”) – ea se postează oarecum antitetic față de blestem. Binecuvântarea poate fi întâlnită și singură (ex.: *Legenda fasolei*), dar, în mod obișnuit, utilizarea ei ține de tehnica contrastului, fiind legată nemijlocit de blestem, pe care îl însoțește într-o polaritate simetrică (ca în exemplele de mai sus), îl temperează (ca în *Legenda ariciului*)² sau îl răstoarnă, schimbându-i finalitatea. Exemplu clasic al blestemului ariciului întors de Dumnezeu în binecuvântare³.

După rostirea blestemului – uneori chiar concomitent – se petrece *metamorfozarea*, ce constituie esența legendei. În fond toată narațiunea nu-i altceva decât o punere în scenă a acestui fapt, în care povestitorul vede cauza apariției cutărui sau cutărui fenomen sau viețuitoare; metamorfozarea apărându-i din această perspectivă

1. I. I. Mirea, *Legendele păsărilor, animalelor, florilor, arborilor și legende religioase, istorice, geografice...* Buc., [1943], p. 46.
2. *Idem*, p. 57. „Și Dumnezeu supărat de răul ce i-l făcuse ariciul, a zis într-o mânie: – Zbârlit să-ți rămâie părul viața întreagă! Spaimă de moarte să duci, câte zile vei trăi! Dar aducându-și aminte de binele ce i-l făcuse a zis cu bunătațe: – Ghebele mi le-ai ținut și ghem să te poți face la vreme de primejdie și nimeni, nici un om, nici o fiară să nu poată să se apropie de tine ca să-ți facă rău, că mult bine mi-ai făcut tu“.
3. „Fii binecuvântată, albină dragă, că ceea ce ți-o spus ariciu să-ți mănânc eu, de-acum înainte să fie dulce, să se mănânce și să-i zică miere, iar cel ce-o mânca, pe urmă să-și mai ungă și degetele!...” (N. I. Dumitrașcu, *Vorbe de demult, Povestiri și legende*, Sibiu, 1929).

drept intrinsecă legendei. S-ar putea afirma că ea este întâlnită foarte frecvent și în basm. Realitatea e însă că acolo – așa cum bine remarca G. Călinescu¹ – avem de-a face mai degrabă cu un proteism, eroii putând lua (cu ajutorul unor obiecte sau prin calități innăscute) orice înfățișare, pe care o pot nega, revenind oricând la starea umană. Metamorfozarea din legendă este însă o acțiune fără revers, fiind făcută o singură dată pentru totdeauna prin exercitarea unei puteri din afara eroului. Întâlnim, desigur, și în basm situații de felul acestora. Ele sunt, totuși, provizorii, după un număr de ani blestemul sau vraja putând fi contramandate. O încercare similară de demetamorfozare în *Legenda pajurei* se sfârșește cu eșec, copiii blestemați rămânând pentru totdeauna păsări².

De altfel, diferențierea basm-legendă în această privință este destul de ușor de făcut deoarece, în timp ce în basm, naratorul nu-i preocupat de fel de metamorfozare, utilizând-o ca pe oricare din șabloane, în legendă el își concentrează întreaga atenție asupra ei. Aici metamorfozarea constituie procedeul regent care hotărăște soarta tuturor celorlalte.

De obicei, schimbarea eroului într-o plantă, într-o vietate, într-o formă de teren, într-un corp astral ș.a.m.d. este urmarea unui act drastic de voință divină ce pedepsește încălcarea unor interdicții, săvârșirea unor fapte strigătoare la cer etc. cu scopul de a da o pildă. În aceste cazuri metamorfozarea capătă ținuta unui act justițiar, fiind însoțită adesea de o mare solemnitate ca în exemplul următor: „Un fulger puternic licări așa din senin și un glas se auzi peste tot norodul: – Măi feciori de popă! După pământ umblați și ce e al altuia luați? Pe sub pământ să intrați în clipa aceasta și pe sub pământ să umblați, nemermicilor, cât o fi lumea, de acum înainte! Lumina zilei întruna s-o căutați, dar de ea să nu mai dați! Să nu vedeți, măi feciori de popă, decât întunec înaintea voastră și... să vă faceți cârțițe“ (*Legenda cârțiței*)³.

Alteori, însă, metamorfozarea constituie un act de îndurare față de suferințele eroului, pe care Dumnezeu îl săvârșește rugat de personajele sfinte din preajma sa, sau din proprie inițiativă.

Mai des, însă, mila dumnezeirii se revarsă la cererea eroilor care doresc cu aprindere trecerea în alte forme de viață din diverse motive socotite de ei drept capitale: spre a-și găsi fratele, ființa sau ființele iubite, spre a putea urma pe cel drag, sau spre a scăpa de situația umilitoare în care se află, ca în exemplul ce urmează: „Privighetoarea auzind cuvintele acestea se supără așa de tare, încât a început a se ruga în gândul său lui Dumnezeu și a zice că dacă el va afla-o că e cu ceva vinovată s-o lase așa cum este, iar de nu va afla-o cu nimica vinovată, s-o prefacă într-o pasăre ca să poată zbura încotro vor duce-o ochii ca să nu mai fie de batjocură și de râsul lumii“⁴. Sunt și cazuri când metamorfozarea se produce – ca în basm – din propria voință și prin puterea eroului, spre a scăpa de primejdie – în speță de urmărire

1. „Trebuie să facem deosebire între metamorfoza propriu-zisă și proteism. Metamorfoza este schimbarea unui om într-o ființă sau un lucru, în urma unui blestem sau a unei hotărâri de sus. Astfel, feciorul de împărat se face porc, iar zâna se prefacă în pește ca să poată fi prinsă de pescar și să devină soția lui. Proteismul este capacitatea liberă a ființelor năzdrăvane sau în puterea unor obiecte năzdrăvane de a se prefacă în ceea ce voiesc“ (G. Călinescu, *Estetica basmului*, E. P. L., București, 1965, p. 159).
2. Desigur chestiunea e mai complicată în realitate, basmul putându-ne oferi exemple de metamorfozări definitive – vezi cazul Scorpiei și Gheonoaiei din *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte* de P. Ispirescu –, iar legenda de demetamorfozări parțiale – cazul feciorilor fetei de împărat (prefăcuți în cucuvele, ca și mama lor), întorși la condiția umană: „Oamenii prinseră o paseră și pe când o mângâiau, deteră de un ac și i-l scoaseră. Paserea se făcu băiat dintr-odată. Tot așa făcură și cu ceilalți doi“ (P. Papahagi, *op. cit.*, p. 786). Mama lor rămâne însă cucuvae pentru totdeauna.
3. C. Rădulescu-Codin, *Cal de smeu...*, p. 63.
4. S. Florea Marian, *Păsările noastre și legendele lor*, „Carol Müller“, Buc., [f. a.], p. 53.

(*Rândunica*) – sau spre a înșela oamenii (*Cânepa*), dar ele nu-s caracteristice legendei, fiind de altfel rarissime¹.

În mod constant legenda prezintă o singură metamorfozare, pornind întotdeauna de la forma umană². Exemplele de două sau mai multe schimbări în cursul aceleiași narațiuni nu-s semnificative. Cu atât mai mult transformarea succesivă a aceleiași persoane în mai mult de o întruchipare³.

Denumirea viețuitoarelor sau a plantelor preexistă adesea metamorfozării, ca nume de persoană – eroii chemându-se curent: Soarele, Luna, Rândunica, Privighetoarea, Năvalnic, Bisioc, Siminog, Cucu⁴ etc.

Cu toată importanța dată metamorfozării în explicarea obârșiei diverselor lucruri, în mod curios, actul metamorfozării, ca atare, nu-l interesează în sine pe narator, acesta consemnându-l fără insistență și mai totdeauna ca pe un fapt deja împlinit: „...și cum au ieșit, îndată s-au prefăcut în două paseri mari și au zburat în lumea largă, încotro i-au dus ochii“ (*Legenda pajurei*)⁵ sau: „...îndată după ce a rostit baba cuvintele acestea, Luminioara s-a prefăcut într-o păsăruică mică pe care oamenii de-atunci și până în ziua de astăzi o numesc ciocârlie“ (*Legenda ciocârliei*)⁶ etc. Alteori și mai succint: „... și spre pedeapsă a prefăcut-o într-o ciocănitare...“ (*Legenda ciocănitorei*)⁷ sau: „Ziditorul l-o făcut un scai...“ (*Povestea scaiului*)⁸ ș.a.m.d.

Lucrul este explicabil, deoarece povestitorul popular nu-i preocupat de evoluția stărilor sufletești, de procesele psihologice, ce n-ar face decât să-i amâne concluzia, pentru rostirea căreia a trebuit, totuși, să facă un așa de larg ocol narativ.

În genere modalitatea sa e obiectiv-constatativă, punctând desfășurarea acțiunii doar în momentele ei principale, fără a urmări cu atenție, cu pasiune pentru fluentă, actul scurgerii unui episod într-altul. O asemenea preocupare poate fi observată doar în povestirile realiste, unde trăirea faptului – adesea zguduitor – dictează obligativitatea reproducerii cu fidelitate a momentelor intermediare. În speciile tradiționale ale prozei, însă, și cu atât mai mult în legendă, unde – cum am mai spus-o, – explicativul primează, curgerea narațiunii cunoaște nenumărate salturi de la o rezultată la alta.

De aceea, când întâlnim cazuri de exces de amănunte asupra felului în care se face trecerea de la condiția umană la noua stare, trebuie să privim cu îndoială autenticitatea materialului.

Totuși, virtual, momentul poate fi hipertrofiat și minuția înfățișării preschimbarii unui om în zmeu spre exemplu din *Legenda Peristereii* – de altfel antologică – ni se pare întru totul de esență populară, chiar dacă pe ici pe colo Pericle Papahagi va fi caligrafiat motivul: „... când ce să simtă? Parcă i se aprinsese pieptul de foc, sângele îi alerga și clocotea prin vine, parcă-i fierbea o flacăra nestinsă, brațele atât de mult i se învârtoșaseră, încât smulgea din loc frumoșii arbuști, parcă ar fi fost fire de praz, într-un cuvânt, atât de mare putere simțea în corpul său, încât i se părea că

1. Întâlnim chiar un caz ambiguu, de proteism în legenda: *De ce cântă cucul numai până la Sânziene?*: „Dar ce avea Cucu că acum era om acum era pasere“ (Tudor Pamfile, *Sărbătorile de vară la români*, Buc., 1910, p. 146).
2. În câteva cazuri avem de-a face și cu metamorfozarea unor mese în câini, a scuipatului în melc etc., dar ele rămân singuratece.
3. În câteva locuri asistăm totuși la trecerea eroului sau a eroinei prin două sau mai multe faze până capătă forma definitivă. Vezi *Rândunica* (I. I. Mirea, *Antologia cit.*, p. 21, 27) și mai ales *Tămăia dracului* (I. Pop-Reteganul, *Povești ardelenesti*, partea a II-a, Brașov, 1888, p. 64-69), în care dracul, preschimbat prin calitățile sale proteice în fată, se metamorfozează prin puterea lecturii călugărului în cioară, iar din penele ei răsare tutunul.
4. În unele variante, Cucu, ar fi de fapt Dedu sau Ion care-l caută pe fratele său dispărut Cucu.
- 5-7. S. Fl. Marian, *Ornitologia poporană română*, Cernăuți, 1883, tom. I, p. 83, 155, 371.
8. *Povești, snoave și legende*, ediție alcătuită și îngrijită de I. C. Chițimia, Ed. Acad. R. S. România, Buc., 1967, p. 475.

e mai mult decât un om. Atunci înțelese că această minune o făcuse numai friptura ce mâncase și drept aceea înghiți și bucata ce mai rămăsese. După ce înghiți și această bucată, atât de multă putere căpătă păstorul nostru, că nu-l mai încăpea locul; pietroaiele și stâncile i se păreau că sunt niște pietricele; pinii cei mai înalți îi culca la pământ ca și cum s-ar fi jucat cu surcelele, și când umbla tremura și se afunda pământul pe unde trecea cu piciorul¹. Avem de-a face, în fond, dacă am raporta faptul la literatura modernă, cu o adevărată „rinozerizare“.

O dată metamorfozarea săvârșită, explicația faptului este suficientă, narațiunea putându-se opri. Totuși legenda continuă, uneori încă multă vreme, întărind în final ideea exprimată și extrăgând din ea învățăminte de ordin moral sau practic. *Momentul* acesta *concluziv* e pur didactic. Bănuim, că dezvoltarea sa se datorește, pe de o parte, circulației legendelor prin intermediul cărților școlare, iar pe de alta intervenției culegătorilor. Să nu se creadă că poporul se arată potrivit pronunțării unor concluzii morale. Dar între faptul acesta și „moralizare“ e o distanță considerabilă. De aceea socotim ca mai autentic populare – mergând pe linia firească a speciei – acele legende care nu exagerează momentul final și care și-au format din concluzia enunțiativă, urmând imediat metamorfozării, o formulă de încheiere, de tipul: „Și de-atunci a rămas mierea“², „Cică de atunci are boul coarne mari și frumoase“³, „Și de atunci au rămas gărgărițele pe pământ și mănâncă bucatele oamenilor strânse în magazii“⁴, „De atunci au rămas în lume floricelele albe, «lăcrămioarele»“⁵ etc.

Se pare că tipul acesta de încheiere este mai propriu legendei mitologice, de unde s-a extins și asupra celei etiologice, în cadrul căreia întâlnim mai des finalul axat pe observația comportamentală a ființei sau plantei rezultate din metamorfozare, de felul următor: „De atunci păianjenul trăiește singur, fără frați și surori și fără părinți. El fuge de lumină și țese pânza pe locuri întunecoase și e tot posomorât și supărat; iar oamenii îl urgisesc, îi strică pânza și-l omoară“⁶ sau „Și de atunci și până azi sunt țântari. Ei nu umblă decât numai noaptea, fiindcă le este frică de Soare. Și cântecul lor a rămas și acum: zi, zi, zi, zi“⁷ ș.a.m.d.

Atât *adaosul moralizant* cât și *cel de natură utilitară* sunt destul de rare, totuși, fiind prezente mai mult ca tendințe decât drept concretizări reale. Rolul lor este de a accentua – în primul caz – caracterul de pildă al legendei, asupra căreia oamenii trebuie să mediteze (ca în concludentul exemplu din *Legenda Găinușei*⁸), iar în al doilea caz de a preciza atitudinea pe care trebuie s-o adoptăm, în genere, față de diversele plante și viețuitoare metamorfozate. Pe păianjen trebuie, astfel, să-l omorâm, pe albină s-o cinstim, pe viermele de mătase să nu-l atingem ș.a.m.d.

1. Pericle Papahagi, *Op. cit.*, p. 801. Impresia de literaturizare se datorește în parte și faptului că culegătorul transpune textul din aromână în limba literară românească.
2. N. I. Dumitrașcu, *Vorbe de demult...*, p. 5.
3. Lucian Costin, *Anecdote, snoave, legende*, Craiova, 1936, p. 47.
4. I. I. Mirea *Antologia cit.*, p. 74.
5. I. C. Chițimia, *Antologia cit.*, p. 472. Mai rar întâlnim și cazuri de acumulare a unor asemenea concluzii în cadrul aceleiași legende, de felul „... și de atunci apoi penele Domnișorului au mai multe culori. Tot de atunci i-a rămas și numirea de Domnișor, pentru că așa i-a zis Dumnezeu, iar Scăier pentru că mai mult cu sămânța de scai se nutrește“ (S. Fl. Marian, *Păsările noastre...*, p. 38).
- 6-7. I. I. Mirea, *Antologia cit.*, p. 71, 73. Uneori moralizarea este împinsă așa de departe, încât legenda ia aspectul unei adevărate pilde, în accepțiunea de specie. Vezi *Privighetoarea și turturica* din antologia lui I. I. Mirea, ce se încheie astfel: „Iată că cine e harnic poate învăța ceva cu nițică osteneală, pe câtă vreme leneșul nu face nici o ispravă“ (p. 25).
8. „Țipă din când în când, dureros și când zărește suflet de om zice mereu «furtișag». Se vede că își plânge fapta și aduce aminte oamenilor să se îndure de ea și s-o blesteme căci atunci s-ar face iar chip de femeie. Oamenii însă cred că e păcat a o blestema. Oricum, e bine să se gândească la pățania ei și să se ferească de furtișag“ (D. Furtună, *Firicele de iarbă, Povestiri și legende românești*, Buc. [1914], p. 48-49).

Sunt și legende care conchid asupra poziției pe care trebuie să ne situăm față de unii oameni „însemnați” („Iar de omul spân să te ferești că, vezi dumneata, ala și pe dracu-l băgase-n vidănie pân-a născocit lingurile cele mari”¹), sau care reamintesc ascultătorilor obligativitatea respectării unor datine străvechi: „... pe fetele celea le-a pus Dumnezeu pe cer [...] ca să știe și altele că de aceea nu s-au măritat, pentru că au dat Soarelui cu colb în ochi. Cât vei trăi, dimineața, când răsare Soarele, să nu arunci gunoiul înspre Soare, nici peste zi. Pentru gunoi să cați să ai un loc ia acolo, după casă, spre miezul nopții nu pe unde umblă Soarele în calea lui”²; în sfârșit: „Și tot d-aia nu urzim noi femeile nici marța nici sâmbăta, fiindcă atunci a urzit Dumnezeu pământul”³.

După cum s-a putut constata, credem, din cele expuse anterior, legenda nu are o *formulă de încheiere* consacrată. Crearea unor finaluri în versuri sau utilizarea unor șabloane arhicunoscute se datorește extinderii modalității narative a basmului și asupra legendei, favorizată printre altele și de faptul că povestitorul de legendă este în același timp sau în primul rând și „basmagiu”, „băsmuitor”. Prezența acestor finaluri cu predilecție în cadrul legendelor-basm este, de altfel, grăitoare.

Necesitățile funcționale au dus, totuși, la apariția unor finaluri concluzive, ad-hoc, care închid mulțumitor rama povestirii, lăsând naratorului – așa cum e firesc în cazul unei specii care se cere crezută în mai mare măsură decât basmul – destul de multă libertate. Maleabilitatea și mobilitatea sunt, de altfel, note mai generale ale legendei, amintindu-ne că specia ține, totuși, de sferele prozei, în cadrul căreia mișcarea creatoare a povestitorului – oricât de mult ar fi îngădită de scheme și de tipare – este incomparabil mai lesnicioasă decât în cadrul eposului versificat, spre exemplu.

7. Mijloace de realizare artistică

Procedeele de realizare ale legendei sunt ale artei narative în genere: descrierea, portretizarea, dialogul etc., iar utilizarea lor nu cunoaște prea mari diferențe. Totuși, în funcție de finalitatea comunicării, ele se grupează într-un mod specific, relevându-ni-se deosebite măcar în unele puncte.

Portretul e cel generalizant-hiperbolic din basm și epica în versuri. Aceleași epitete ornante sunt aduse să-l caracterizeze și pe eroul de legendă, vorbindu-ne de fapt de preferința nedezmintită a naratorului popular de a opera cu eroi ideali (fie pe latura bună, fie sub aspect negativ). Iată-l pe „arhanghelul Gavrilă”, eroul unei legende etiologice: „... în schimbându-se în un voinic frumos ca un soare și voinic ca un crai și viteaz ca un leu”, sau „sui călare pe un armăsar negru ca noaptea și iute ca vântul și se duse la râpa unde trebuiau să se întâlnească”⁴. Sau pe „feciorul” din *Legenda greierului*: „Pe vremea lui Alexandru-împărat trăia un fecior frumos ca o fată de 16 ani și harnic de n-avea soție, dar poznaș de-i merse vestea și povestea peste toate țările”⁵.

Avem de-a face, în fond, cu niște abstractizări sui-generis, ce nu lasă o idee individualizatoare prea clară.

De altfel în totul ei legenda nu-i preocupată de reliefașul personajelor. Căci ceea ce simte naratorul ca fiind determinant pentru metamorfozare nu-i atât persoana ca atare, ce poate fi bună în esență, cât faptele sau numai fapta săvârșită de aceasta într-o anume împrejurare.

De obicei, actele eroilor corespund profilului lor, mai ales în legendele-basm. Sunt însă și situații în care metamorfozarea survine nejustificat, în urma unui fapt de mică însemnătate, care nu relevă neapărat un caracter condamnat. Conștienți,

1. C. Rădulescu-Codin, *Cal de smeu...*, p. 102.

2. T. Pamfile, *Cerul și podoabele lui*, Buc., 1915, p. 169.

3. Mira Cedru, *Legende și povești*, [Buc.], [1929], p. 8.

4-5. I. C. Chițimia., *Antologia cit.*, p. 459, 465.

probabil, de lucrul acesta, naratorii nici nu insistă portretistic asupra eroilor, ci trec la înfățișarea faptelor, pe care le tratează adesea cu toată minuția, într-o gradualitate demnă de consemnat. Acumularea aceasta a unor acte din ce în ce mai puțin suportabile, de obicei până la trei, e o notă caracteristică legendei, mai mult decât baladei sau basmului, deoarece prin însăși esența sa specia în discuție e menită să dea acoperire literară „reprimării“ exemplare a unor încălcări socotite ca reprobabile.

Citarea folclorică e prezentă și aiurea – oriunde creatorul popular simte nevoia întăririi afirmațiilor sale cu formule încetățenite de tipul: „Ea țesea tocmai așa cum spune cântecul: «Țese-o natră, / Rupe-o spată; / Țese-un cot, L-aruncă-n pod»“¹. De remarcat că în legendă utilizarea procedeei ține îndeosebi de tehnica portretului; de asemenea că „citatele“ sunt de cele mai multe ori versificate – lucru virtual posibil în realitatea narativă. Până la un punct, totuși, bănuim și intervenția culegătorilor.

La fel *afectivizarea*, participarea sufletească a naratorului la necazurile și bucuriile eroului, nu-i o notă specifică numai legendei².

Cu atât mai puțin caracteristic speciei e *dialogul*. Și dacă exceptăm legendele-basm, prezența sa e mai mult întâmplătoare – atitudinea obiectivă și dominantă descriptivă înlăturându-l cu desăvârșire.

De asemenea *antiteza* – formă de bază a legendelor ce conțin în cadrul aceleiași narațiuni și blestemul și binecuvântarea – nu-i caracteristică numai speciei în discuție.

Dar asta nu înseamnă, după toate negările anterioare, că legenda ar fi o specie eterogenă, care împrumută de la un caz la altul mijloacele de realizare de care are nevoie. Aceasta este soarta mai tuturor speciilor creației populare, și cu atât mai mult ale prozei, unde trecerile de la o categorie la alta sunt încă și mai lesnicioase decât în cadrul speciilor versificate.

Există, fără îndoială, un arsenal comun de mijloace, procedee, șabloane, neîngrădit de nici o interdicție, din care fiecare categorie a folclorului își împrumută tehnica realizării artistice. E drept că cel puțin cantitativ, dacă nu și calitativ, prezența mijloacelor artistice diferă de la o specie la alta, unele se axează pe dialog, altele pe evocare, altele pe epicizare etc. – procedee în funcție de care toate celelalte iau o coloratură specifică. Nu e locul potrivit, dar analiza felului în care sunt utilizate diversele mijloace artistice de la o categorie folclorică la alta, ar fi revelatorie pentru diferențierea artistică a acestora.

Desigur, nici *minuțiozitatea descrierii* nu caracterizează legenda – ea e specifică mai ales categoriilor ce pretind că înfățișează fapte trăite, respectiv povestirilor realiste și fantastice –, dar grija pentru amănunt ni se pare uimitoare în unele texte, mai ales când e vorba de explicarea trăsăturilor definitorii ale ființelor sau plantelor în cauză, cum se întâmplă într-unul din multele exemple: „Și cum rosti Maica Domnului cuvintele acestea, îi făcu coade în formă de foarfecă sau mai bine zis în formă de două cuțite ascuțite și împreunate la un loc, cu care a ucis ea pe noră-sa. / Dar ea n-a rămas numai cu semnul acesta. Când o scoase Maica Domnului pe horn, atunci se negri de fum și funingine, și pe unde s-a negrit, neagră a rămas și până în ziua de astăzi. / Iar pata cea roșie de pe gușa rândunelei e sângele ce a prins să curgă, pe când a început a arde. Penele cele albinete sunt urmele de cămașă, cu care era ea îmbrăcată, când a pus-o feciorul său pe cărbuni și care n-a apucat a se aprinde și a arde, ci numai s-a afumat“³. Alteori înfățișarea cu lux de amănunte poate lua chiar o dezvoltare digresivă, cerută de nevoile clarificării textului, ca în legenda *Pasărea ciocârlie*, unde povestitorului i se pare că explicația metamorfozării nu a fost suficient de convingătoare: „Vei întreba doar cum de s-a găsit păstorul cu gluga

1. C. Rădulescu-Codin, *Cal de smeu...*, p. 52.

2. Consemnăm prezența ei și în cadrul speciei în discuție: „... cucu din pădure... nu e decât Dedu, fratele care a scăpat de moarte când i-au gonit fratele. El e străin săracu, că un frate a avut și i-a murit și ăla“. (C. Rădulescu-Codin, *Îngerul românului. Povești și legende din popor*, Buc., 1913, p. 293).

3. S. Florea Marian, *Păsările noastre și legendele lor...*, p. 111.

în cap în momentul când se făcu pasăre? Ei bine, află că el așa de mult alergă, încât l-a apucat toamna cu ploile; de vrea, nu vrea bietul nu putea să umble fără glugă¹.

În unele texte e observabilă și *tendința epicizării*, a dezvoltării exagerate a unor episoade, lucru caracteristic mai ales legendei religioase. În funcție de preferințele și talentul povestitorului, diversele momente ale legendei etiologice sau mitologice de dinaintea blestemului și, respectiv, a metamorfozării iau o largă extindere. Vezi cazul tipic al legendei despre baba Dochia, ce cunoaște o mare circulație prin variante, uneori radical deosebite, tocmai datorită acestei tendințe. Dar exemplul nu-i singular fiind destul de frecvent în legendele-basm.

Ceea ce este propriu însă numai legendei, e *fabularea regresivă*, adică explicarea originii și a particularităților diverselor lucruri și ființe, refăcându-se imaginar presupusa istorie a nașterii și cristalizării lor în forma cunoscută astăzi; acțiune în cursul căreia povestiroul pornește în genere de la înfățișarea sau particularitățile comportamentale ale fenomenelor sau ființelor a căror istorie se fabulează, de la cântecul sau sunetele emise de diverse ființe (păsări sau animale), de la exprimarea metaforică devenită accepțiunea generală în legătură cu cântecul sau sunetele respective și, în sfârșit, de la compararea situației viețuitoarei respective în ierarhia celorlalte ființe cu situația din cadrul societății umane². E, în fond, o descifrare a tainelor pomindu-se de la ideea că rezolvarea lor preexistă în cadrul fiecărui „obiect” ca stigmat caracteristic.

Astfel, interpretând strigătul găinușei drept „furtișag”, naratorul fabulează o întreagă întâmplare din care reiese că găinușa a fost la origine o femeie și că metamorfozarea ei s-ar fi datorând faptului că a furat de la o vecină, săracă și ea, două găini. Acum își plânge mereu păcatul. Un lucru similar se petrece și în cazul uneia din legendele privighetorii³.

Sau pomindu-se de la calificarea cântecului privighetorii drept „viers dumnezeiesc”, se fabulează o întâmplare prin care pasărea în cauză și-ar datora apariția unei minuni a lui Iisus: „El lua câte-o păsărică de pământ din prăvălia olarului. Cum sufla în ea, cum păsărica zbura din mânușitele lui și se ducea pe ramurile unui salcâm din apropiere, cântând atât de frumos, că sta lumea încremenită și asculta”⁴. La fel – din considerarea vulturilor drept împărații văzduhului, printr-un simplu raționament, naratorul creează o legendă în care aceștia provin din niște împărați metamorfozați prin vrajă: „... împărații văzduhului să fiți, nu ai acestui palat” etc.

În sfârșit, o ultimă problemă ridicată de realizarea artistică a legendei o constituie existența paralelă a unor forme în proză și a altora în versuri.

Cum spuneam, climatul firesc al speciei îl reprezintă proza – exemplarele în versuri fiind relativ puține.

Se pune însă întrebarea, acestea din urmă respectă schema și „tipicul” artistic al legendei în proză?

În mare da – adică momentele narative evidențiate odată pot fi întâlnite și aici,

1. Pericle Papahagi *Op. cit.*, p. 765.

2. Pe alocuri se încearcă și o explicație psihologică a înfățișării animalelor, tocmai spre a da o mai mare greutate afirmațiilor. Așa, ariciul și-ar fi datorând țepii caracteristici faptului că s-a speriat atunci când a băgat de seamă că s-a rupt firul alb pe care Dumnezeu îl depăna în ghemul vremii, împreună cu cel negru: „Și atunci s-a speriat ariciul de ceea ce a făcut, încât toți perii de pe dânsul s-au ridicat, cum se ridică, în vârful capului, părul omului, de spaimă mare. Și Dumnezeu, supărat de răul ce i-l făcuse ariciul a zis într-o mânăie: «- Zbârlit să-ți rămâie părul viața întreagă!»”... (I. I. Mirea, *Antologia cit.*, p. 57.)

3. „Și tot de atunci încoace Privighetoarea, măcar că e acuma pasăre, îi place a trăi mai mult retrasă de lumea cea zgomotoasă și de gurele cele rele și nespălate. Însă cu toate acestea ea nici până în ziua de astăzi nu poate ierta pe nunul cel răutăcios și pizmăreț, care a batjocorit-o și de aceea până în ziua de astăzi strigă, când cântă, să-l prindă și să-l pedepsească pe tâlharul care a furat pâinea și din pricina căruia a trebuit să se prefacă în pasăre” (S. Fl. Marian, *Păsările noastre și legendele lor...*, p. 55).

4. I. I. Mirea, *Antologia cit.*, p. 24, 46.

într-o ordine oarecum identică, ceea ce dovedește că „schema“ propusă de noi nu-i arbitrară. Dar cu toată menținerea unui anume specific, legendele versificate sunt tratate totuși ca balade, supunându-se tehnicii artistice a acestei specii¹ – fapt ce îndreptățește tratarea lor diferențiată.

8. Concluzii

După ocolul analitic întreprins în universul artistic al legendei, ne reîntoarcem la problemele ei generale.

Ca specie folclorică, legenda reprezintă o latură fundamentală a aceluși sistem totalitar și armonios care este cultura populară. Față de alte specii, însă, categoria în discuție (menită să satisfacă o curiozitate nelimitată, îndreptată asupra întregului univers), se află într-o situație cu totul deosebită, provocată de însăși finalitatea ei reductibilă la „a explica“ și „a convinge“. Or, e de la sine înțeles că ceea ce astăzi ne mulțumește perfect, mâine poate apărea ca nesatisfăcător. Și lucrurile sunt și mai evidente când raportăm situația la traiectoria umană în întregul ei, sau chiar la o porțiune mai redusă. Se vede atunci că în timp ce valoarea pieselor unor specii ca ritualurile agricole, colindele, chiar poezia epică etc., rămâne în esență neschimbată – *Miorița*, spre exemplu, satisfăcându-l și pe daco-romanul secolului II și pe românul timpurilor noastre –, materialul altora, printre care și cel al legendei, se devalorizează.

Și chiar dacă anume legende, să zicem, se perpetuează până astăzi din timpuri imemorabile, ele nu mai îndeplinesc aceleași funcții, rezistând numai datorită quantumului artistic acumulat.

De regulă, însă, de la o epocă la alta, explicațiile fenomenelor, a întregii naturi înconjurătoare, sunt rejudecate, acestea căpătând forme noi sau retușându-le numai pe cele vechi, în funcție de gradul prefacerilor spirituale produse. Se poate ajunge până acolo – e de altfel situația de astăzi – ca specia în întregul ei să nu mai satisfacă exigențele conștiinței umane, predispusă să accepte o altă formă de cunoaștere.

Astfel, mutația actuală de la percepția intuitiv-subiectivă a lumii la cea obiectiv-științifică face inutilă existența legendei, formă naivă de explicare.

Se constată, astfel, că deși aparent stabilă, legenda constituie una dintre cele mai mobile specii ale folclorului de pretutindeni. Aparențele sunt provocate de faptul că, pe lângă obiectivul fundamental, de natură explicativă, în curgerea vremii (probabil chiar de la origine) legenda și-a adăugat în subsidiar și scopuri specifice artei – acelea de a impresiona, finalitate ce a împins-o tot mai mult în hotarele artisticului.

Prin pierderea funcției primare, legenda și-a transformat scopul adiacent în mobil esențial, păstrându-și totuși și rosturile explicative, ce o definesc suficient spre a vorbi de ea ca de o entitate aparte. Este mai ales cazul acelor așa-zise legende-basm, unde fantezia umană se desfășoară fără reținere. Toate acestea, conjugate cu situația actuală a speciei, determinată de restructurarea culturii populare în întregul ei, ne fac să credem că judecarea legendei după criterii estetice nu numai că este posibilă, dar este chiar indicată drept singura operație cu adevărat științifică.

Legenda e o specie folclorică, în parte încă vie, dar perpetuarea ei nu mai poate fi asigurată de mecanismul tradițional. Circulația sa e vizibil împuținată, iar înnoirea, îmbogățirea cu noi exemplare, e redusă aproape la zero. Singura ei valoare subzistă în materialul înregistrat repus în circulație prin intermediul tiparului.

În aceste condiții categoria în discuție împărtășește în bună măsură destinul general al artei scrise, căpătând o coordonată suplimentară în sensul celei de-a patra dimensiuni, de care vorbea și G. Călinescu referindu-se la roman.

Dar prin aceasta ieșim din sferele folclorului.

I. OPRIȘAN

1. Întâlnim și cazuri în care, evident, avem de-a face cu o circulație în proză a unor legende al căror regim firesc îl constituie versul (ex. *Soarele și Luna*, în T. Pamfile, *Cerul și podoabele lui...*, p. 106–113 ș. a.).

Notă asupra ediției

Pregătirea pentru tipar a lucrării *Tipologia legendei populare românești* a constituit o adevărată provocare pentru noi, întrucât manuscrisul (în înțelesul propriu al cuvântului) nu se afla în faza finalizării definitive.

Ceea ce ne-a stat la dispoziție a fost forma primară a redactării, iar din partea dactilografiată (cca. 10% din întregul manuscris) am avut o copie.

Din păcate, textul definitiv pentru tipar, probabil dactilografiat integral, corijat și pus la punct de autoare, încredințat Editurii Academiei în urmă cu cca. patru decenii, s-a pierdut.

E totuși o bucurie că el s-a păstrat – fie și în forma aceasta – pentru a fi pus la îndemâna tuturor celor interesați de folclorul românesc în genere și de legenda populară română în special.

Manuscrisul lucrării, care a fost luat ca text de bază, se păstrează în Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, în 26 de dosare, totalizând 2.418 pagini.

Scris în marea lui majoritate de mână el conține extrem de numeroase modificări ulterioare redactării, respectiv: tăieturi, eliminări de tipuri și legende, adăugiri, corijări stilistice sau bibliografice, schimbări de amplasare etc., precizări de localități și revizuire a apartenenței administrative a acestora etc.

După opinia noastră, exemplarul păstrat din manuscris a stat tot timpul la dispoziția traducătorului/traducătoarei în limba franceză a tipologiei, care a lucrat pe el, făcând aproape la fiecare pagină observații de cele mai multe ori stilistice (privind imposibilitatea tălmăcirii unor cuvinte, expresii) dar și de substanță referitoare la încadrarea unor legende în tipurile propuse de autoare, la traducerea latină a unor termeni, la identificarea după terminologia științifică a unor plante, animale, păsări, propuneri pe care, atunci când ni s-au părut îndreptățite le-am reținut între paranteze drepte sau le-am notat în subsolul paginii.

La multe din întrebările sau semnele de întrebare ale traducătorului/traducătoarei, autoarea nu răspunde, ele rămânând până astăzi nerezolvate.

Tot traducătorului/traducătoarei i se datorește, credem, și schimbarea încadrării administrative a localităților de la raioane la județe.

În vederea definitivării pentru tipar a tipologiei am procedat după cum urmează:

Am adoptat titlul: *Tipologia legendei populare românești*, în loc de *Tipologia bibliografică a legendei populare românești*, pentru a fi în ton cu celelalte tipologii care nu conțin în titlatură precizarea „bibliografică” și mai ales în concordanță cu conținutul însuși al lucrării care nu se rezumă stricto-sensu doar la o bibliografiere.

Am împărțit lucrarea în două masive volume. Vol I: *Legenda etiologică*; vol. II: *Legenda mitologică, legenda religioasă, legenda istorică*.

Am încercat, să intervenim cât mai puțin în textul lucrării, marcând, de fiecare dată adăugirile sau modificările noastre între paranteze drepte [] (cu precizarea în subsol a cuvântului sau expresiei înlocuite).

Acolo unde chiar nu s-a putut da sens prin intervenții minime textului – deși traducătorul/traducătoarea au semnalat incoerență, am lăsat formularea ca atare, pentru că nu aveam cum să delimităm modificarea făcută de noi.

A corijat peste tot, în mod tacit acordurile și am înlocuit ortografia veche cu

ortografia în vigoare, păstrând, evident, formele regionale ale diverselor cuvinte sau expresii când făceau parte din citate.

Am întregit, de asemenea, tacit, cuvântul Dzeu > Dumnezeu, fără semnalarea intervenției, dar am ținut să marcăm modificarea, în cazul cuvântului Sf. > Sfântul“ prin paranteze drepte.

S-a unificat citarea prescurtată ezitantă a Bibliotecii Academiei Române (B.A.; B.A.RSR, BAR) cu B.A.R.

Am reunit sumarele analitice plasate de autoare la diversele subcapitole, care împiedicau formarea unei viziuni de ansamblu asupra capitolelor mari, la începutul acestora.

Am eliminat numeroase diferențe existente între aceste sumare și materia însăși.

Am renumerotat, după caz, tipurile, subtipurile și variantele greșit indicate în text sau care, prin aplicarea normelor ortografice în vigoare, nu mai corespundeau ordinii pe care o aveau (în special datorită trecerii de la î la â sau de la s la z).

Am corijat trimiterile bibliografice, numele autorilor și titlurile volumelor ori de câte ori am sesizat greșeala, unificând-le totodată.

Deși autoarea sau mai degrabă (după grafie) traducătorul/traducătoarea au schimbat vechea identificare a localităților după raioane, conform împărțirii pe județe, am considerat că e bine (pentru o mai lesnicioasă regăsire pe hartă a comunelor) să se păstreze ambele precizări. Ca atare, am menținut peste tot trimiterile după vechea împărțire pe raioane, urmate, după bară / de noua împărțire, pe județe. Când nu a fost indicat județul, l-am precizat între paranteze drepte.

În unele cazuri, când ni s-a părut că unele tipuri sau variante au fost eliminate fără vreo justificare științifică, am reintrodus în lucrare pasajele înlăturate între paranteze ascuțit < >, semnalând în felul acesta că ele sunt, de fapt, extirpate.

La sfârșitul vol. al II-lea se va da un indice de autori cumulat, pentru ambele volume.

Sperăm ca prin toate aceste operațiuni să fi dat fluentă și coerența necesară textului și lucrării în genere, în cunoștință totală de cauză, i-ar fi asigurat-o cu mult mai bine.

I. OPRIȘAN

Introducere

Organizarea și sistematizarea legendelor a ridicat probleme dificile din cauza caracterului atât de variat al tematicii lor, a complexității lor morfologice, a diferențelor de stil și a surselor inițiale multiple.

Valoroasa noastră tradiție în acest domeniu¹ fiind incompletă, alcătuirea unui catalog al legendelor populare românești s-a impus ca o necesitate stringentă.

Materialul care îi stă la bază, cuprinde narațiunile publicate până în anul 1940, cât și pe cele aflate în manuscrise.

I. *Materialul publicat* a fost extras din volume și broșuri (212 colecții) ale diferiților autori.

- Culegerile folcloriștilor (și amatorilor);
- Culegerile de texte filologice;
- Monografiile și dicționarele geografice ale județelor și comunelor;
- Volume și broșuri anonime (5 colecții);
- Volume și broșuri de material românesc traduse în diferite limbi străine (8 colecții);
- Publicațiile periodice de folclor, filologie, literatură, istorie, arheologie, școlare, politice etc. în limba română (278);
- Periodice în limbi străine care conțin material românesc (2).

II. *Materialul nepublicat* se compune din:

- Manuscrisele Academiei Republicii Socialiste România;
- Manuscrisele Institutului de Etnografie și Folclor din București;
- Manuscrisele Bibliotecii orășenești din Sibiu;
- Culegerile de pe teren, efectuate până în anul 1957, de către Institutul de Etnografie și Folclor din București și ale Secției de Folclor din Cluj, până în anul 1956.

*

* *

Structura diversă a legendelor a pus probleme și în privința materialului care trebuia să intre într-o tipologie, întrebare mult discutată de specialiști.

În afară de „*Fabulate*”² – piese realizate artistic – s-au introdus în catalogul nostru și „*Memorate*”³, – relatări simple ale unor experiențe individuale. Deși ultimele nu au fost unanim acceptate într-o clasificare de către cercetători, au fost socotite de noi importante sub mai multe aspecte. Am considerat că ele pot fi privite uneori ca puncte de plecare, miezul din care se dezvoltă piesele *realizate*, iar adesea ca indicii ale decăderii acestora, adică a „*Fabulatelor*”. Faptul că „*Memoratele*” nu au ajuns

1. Lazăr Șăineanu, „*Basmele române în comparațiune cu legendele antice clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice*”, București, 1895.

Adolf Schullerus, „*Verzeichnis der rumänischen Märchen und Märchenvarianten*”, Helsinki, 1928, „F.F. Communications”, nr.78.

2. Vezi C.W. von Sydow, *Selected Papers on Folklore*, Copenhaga, 1948.

3. Vezi Lauri Simonsnuri, *Über die Klassifizierung der finnischen Sagentradition*. Acta Etnografica, Tom. XIII, Fasc.1-4, Budapesta, 1964.

„*Fabulate*“, pot dovedi și circulația lor restrânsă, datorită interesului redus al poporului pentru aceste credințe și de aceea nu s-au realizat pe plan artistic. Dezagregarea „*Fabulatelor*“ poate avea aceeași semnificație, pe plan invers, pentru alte legende, într-o perioadă anumită. În afară de aceasta, „*Memoratele*“ completează capitolele mai sărace în „*Fabulate*“. Ignorându-le, nu am putea reda o imagine completă a tradiției noastre de legende. Nu s-au exclus din catalogul nostru nici „*Miturile*“, nici așa-numitele „*Quasimituri*“, nici legendele cu caracter religios¹, din aceleași motive și încă din altele².

Echilibrul materialului sub acest aspect este demonstrativ. Se poate vorbi despre o selecție specific națională a legendelor care compun tradiția unui popor într-un moment istoric dat. Se poate discuta și despre o selectivitate inițială, despre preocupări speciale, centrate în jurul unor credințe care au legătură cu viața practică, cu realitatea primară și transpunerea lor pe plan artistic³.

Legendele mitologice românești sunt în majoritatea lor „*Memorate*“. Chiar dacă se consideră un catalog de legende, numai un instrument de cercetare, nu este mai puțin adevărat că sistematizarea acestui material, care presupune o cunoaștere amănunțită, poate duce la concluzii asupra interesului poporului nostru față de explicarea lucrurilor existente, a unui spirit realist, „științific“, care a dat mai multă atenție legendelor etiologice de exemplu, care explicau lumea înconjurătoare. Ca atare, numărul lor mai mare decât al celor mitologice și mai ales circulația lor, le-au dus la stadiul de creații artistice bine încheiate.

*

* *

Determinarea autenticității pieselor a prezentat un caracter mai complex decât pentru celelalte specii ale prozei populare.

În genere, materialul Institutului de Etnografie și Folclor din București și ale Secției de Folclor din Cluj, datorită mijloacelor tehnice moderne de imprimare a pieselor, sunt culegeri nemijlocite de pe teren, reproduse fidel. Informațiile care le însoțesc, rezultatul unei poziții teoretice ale cercetătorilor, pun într-o lumină justă viața acestora, redându-le în toată autenticitatea lor.

Catalogul nostru însă cuprinde, în cea mai mare măsură, legendele extrase din tipărituri. Culegeri recente de pe teren avem în foarte mică măsură. În ultima perioadă de vreme, legenda nu mai este atât de vie ca alte specii ale prozei populare. Schimbarea viziunii poporului asupra lumii, odată cu pătrunderea culturii din ce în ce mai adânc în masele populare, a dus spre o concepție științifică asupra lumii și societății. (Desigur, însă, că [legende] se mai păstrează.)

Este cunoscut faptul că autenticitatea colecțiilor folcloriștilor înaintași, a prezentat corectivul posibilităților epocii respective, de care era legată și maniera de

1. Lauri Simonsnuri în *op. cit.* nu le acceptă, ca și pe altele de același fel, într-un catalog de legende. „*Mitul*“ îl caracterizează după definiția profesorului J. Hantala, „*Legenda religioasă*“ după cea a profesorului M. Kungsi și stabilește și caracterele „*Quasimitului*“.
2. Precizăm că unele „*Fabulate*“ din materialul internațional există și la noi numai ca „*Memorate*“. Legenda cu caracter religios poartă amprente preluării populare, chiar din punctul de vedere al conținutului. „*Quasimiturile*“, cum ar fi, de exemplu, originea femeii din coadă de câine, este o formă glumeață pentru explicarea unora dintre trăsăturile care se atribuiesc femeii, legende pe care poporul le-a creat fără intenție de batjocură și fără răutate, așa cum a redat și unele caracteristici ale diferitelor popoare din care nu lipsesc și observațiile făcute de poporul nostru chiar asupra lui însăși.
3. Van Gennep în „*La formation des legendes*“, Paris, 1910, a observat că legendele despre cer și aștri se găsesc în mai mică măsură în tradiția populară, fenomenele de observat și dirijat prin acțiuni magice fiind mai puține în acest domeniu. În schimb, legendele despre vegetație și viețuitoare ocupă un loc mult mai mare, omul fiind mai aplecat spre cunoașterea acestora pentru a le stăpâni și întrebuința.

lucru, ce influența, între altele, cursivitatea și spontaneitatea narării. Unele purtau, deci, amprenta culegătorului, dar nu aveau schimbate nici schema narativă, nici fondul de idei originar. La altele intervenția era mai vădită.

Mai acut s-a pus problema narațiunilor culte integrate în folclor. Circuitul dublu, de la legenda populară la cea cultă și invers a fost mai intens, datorită școlii și al învățătorilor. Procesul este și mai evident în legendele religioase și istorice și legate de acestea, [în] unele din legendele etiologice.

O parte din narațiunile presupuse a fi de origine cultă s-au integrat în repertoriul și stilul popular. Altele au păstrat o formă mai apropiată de cea livrescă.

Lipsa culegerilor directe de pe teren ne-a lipsit de posibilitatea comparației autenticei de primul grad cu unele din materialele publicate, care au pus probleme și au dat naștere unor îndoieli.

Cu toate că exista o ierarhizare în judecarea autenticității pieselor, catalogul nostru a tins să cuprindă piesele populare în sensul actual și complet al cuvântului, deschizând un orizont mai larg acestei noțiuni, care s-a identificat în același timp cu tendința noastră de a face din această tipologie și un indice tematico-bibliografic cuprinzător.

În catalogul nostru au intrat și unicate, deși ar părea să contrazică noțiunea stabilită de tip. S-a socotit că exemplarele unice pot fi uneori reprezentative; alteori, lipsa variantelor unei narațiuni poate avea semnificație tocmai în raport cu selectivitatea poporului față de repertoriul existent; nu mai vorbim de faptul că această lipsă ar putea constitui o deficiență numai în consemnarea lor, datorită unor împrejurări anumite. În afară de aceasta, intenția noastră a fost ca acest catalog să fie nu numai un instrument de cercetare la îndemâna specialiștilor pe plan național și internațional, dar să reprezinte în același timp un material documentar pentru toți cei ce se interesează de acest domeniu al folclorului și ca atare să fie cât mai complet posibil.

*

* *

Dacă pentru alte specii ale prozei populare a fost adoptată, după cum am văzut, tipologia Aarne-Thompson¹, pentru legende nu au existat – la data încheierii lucrărilor noastre – decât tipologiile monografice² care rezolvau, într-un anumit fel, numai unele categorii de legende. Cataloge generale, care au meritul deosebit al primelor lucrări într-un domeniu atât de complicat, nu sunt complete³.

Catalogul nostru trebuia să cuprindă toate categoriile de legende și să fie astfel sistematizat, încât să poate fi cercetat fără dificultăți. În cursul studierii și redactării materialului, s-a ajuns la unele clarificări teoretice și s-au stabilit pozițiile principiale de sistematizare. Schițată la început în linii mari, schema logică a clasificării a fost permanent îmbunătățită și adâncită până la următoarea concretizare definitivă.

1. *The Types of the Folk-Tale*. Helsinki, 1928, „F.F. Communications“, nr. 74.

2. Valerie Hotges, *Typenverzeichnis der deutschen Riesen und riesischen Teufelsagen*, Helsinki, 1937, „F.F. Communications“, nr. 132.

Lauri Simonsnuri, *Typen- und Motivverzeichnis der finnischen mythischen Sagen*, Helsinki, 1961, „F.F. Communications“, nr. 183.

3. Antti-Aarne, *Finnische Märchenvarianten*. Hamina, 1928. „F.F. Communications“, nr. 33.
J. Ovigstad, *Lappische Märchen- und Sagenvarianten*, Helsinki, 1925, „F.F. Communications“, nr. 60.

Oscar Loorits, *Livische Märchen- und Sagenvarianten*, Helsinki, 1926, „F.F. Communications“, nr. 66.

J.R.W. Sinnighe, *Katalog der niederländische Märchen Ursprungssagen – Sagen – und Legendenvarianten*, Helsinki, 1943, „F.F. Communications“, nr. 132, care este dintre cele mai complete.

LEGENDELE ETIOLOGICE

10001-13035

CREATORUL (și „ajutoarele“ sale)

10001-10031

A. Dumnezeu (și Tartorul) 10001-10008

a. *Origine* 1001-10008

B. Dracii 10012-10031

I. Crearea și înmulțirea dracilor 10012-10025

II. Fecerea Tartorului în iad 10027-10031

COSMOSUL 10041 - 10403

A. Lumea (în totalitatea ei) 10041-10043

I. Crearea lumii 10041-10043

B. Numărul lumilor 10047-10049

C. Bolta cerească 10059-10158

I. Cerul 10059-10070

II. Soarele și Luna 10074-10124

III. Stelele 10128-10158

D. Pământul 10168-10236

I. Uscatul 10168-10199

II. Munții, dealurile, văile etc. 10203-10222

III. Pietrele 10232-10236

E. Apele 10246

I. Mările 10246

F. Fenomenele meteorologice 10256-10321

I. Curcubeul 10256-10261

II. Gerul 10265

III. Grindina 10269

IV. Ploaia 10274

V. Roua 10278

VI. Tunetul (fulgerul, trăsnetul) 10283

VII. Vântul 10287-10317

VIII. Zăpada 10321

G. Lunile anului 10331-10338

I. Februarie 10331-10332

II. Martie 10336–10338

H. Zilele săptămânii 10348–10351

I. Calamitățile 10361–10403

I. Cutremurul 10361–10376

II. Sfârșitul lumii 10381–10403

VEGETAȚIA 10423–10946

A. Arborii 10423–10485

B. Arbuștii și subarbuștii 10495–10541

C. Plantele 10551–10942

I. Buruienile și florile 10551–10891

II. Comestibilele 10894–10937

III. Textilele 10941–10942

D. Ciupercile 10946

VIETUITOARELE 10966–11701

A. Vertebratele 10966–11490

I. Mamiferele 10966–11149

1. Rozătoarele 10968–10982

2. Carnivorele 10986–11056

3. Omnivorele 11060–11069

4. Ierbivorele rumegătoare 11073–11111

5. Ierbivorele nerumegătoare 11115–11130

6. Insectivorele 11134–11149

II. Păsările 11153–11444

1. Păsările zburătoare 11153

2. Scurmătoarele 11157–11169

3. Înotătoarele 11173–11181

4. Picioroangele 11185–11190

5. Agățătoarele 11194–11195

6. Păsărelele 11199–11387

7. Răpitoarele 11395–11444

III. Reptilele (sau târătoarele) 11448–11464

IV. Batracienele 11468–11475

V. Peștii 11479–11490

B. Nevertebratele 11500–11701

I. Antropodele 11500–11697

1. Insectele 11500–11677

2. Arahnidele 11681–11689

3. Crustaceele 11693–11697

II. Moluștele 11701

OMUL ȘI ORGANIZAREA VIEȚII LUI 11721-12094

A. Omul 11721-11789

- I. Originea omului (a femeii) 11721-11733
- II. Originea părților corpului omenesc 11737
- III. Originea caracterelor fizice ale omului 11741-11755
- IV. Originea defectelor fizice ale omului 11759-11768
- V. Originea funcțiilor fizice (ale femeii) 11772-11776
- VI. Originea caracterelor psihice (ale femeii) 11780-11789

B. Organizarea vieții omului 11800-11908

- I. Viața materială 11800-11863
 1. Focul 11800-11805
 2. Metalele 11809-11813
 3. Uneltele de muncă 11817-11837
 4. Adăpostul omului 11845
 5. Îmbrăcămintea 11849-11855
 6. Alte bunuri 11859-11863
- II. Viața spirituală 11867-11908
 1. Cultura și arta 11867-11886
 2. Religia 11890-11908

C. Neajunsurile omului 11918-12008

- I. Bătaia 11918
- II. Bolile 11922-11926
- III. Munca 11930-11935
- IV. Suferința (necazul – răbdarea) 11939-11941
- V. Zapisul cu dracul 11945-11958
- VI. Viciile omului 11965-12008

D. Alte caracteristici, particularități, obiceiuri și credințe stabilite în legătură cu omul 12018-12094

- I. Moartea 12018-12030
- II. Norocul 12034-12035
- III. Nunta 12039-12041
- IV. Profesiunile 12045-12094

POPOARELE 12118-12235

A. Diferitele popoare 12114-12207

- I. Bulgarii 12118
- II. Evreii 12122-12129
- III. Nemții 12144-12147
- IV. Românii 12151-12158
- V. Turcii 12162-12166
- VI. Țiganii 12170-12181
- VII. Sașii 12185-12189
- VIII. Secuții 12193-12194
- IX. Ungurii 12203-12207

B. Atitudinea popoarelor în diferite împrejurări 12217–12218**C. Dăruirea popoarelor 12228–12236****FIZIOGRAFIA, TOPONIMIA ȘI ORGANIZAREA
SOLULUI ȚĂRII****(Legende geografice și toponimice)**

12256–12991

A. Apele 12256–12364

I. Bălțile 12256

II. Fântânile 12260–12276

III. Gârlele 12280

IV. Izvoarele 12284–12298

V. Lacurile 12302–12322

VI. Mările 12326

VII. Pâraiele 12330–12339

VIII. Râurile 12343–12364

B. Colinele (și alte ridicături de pământ) 12374– 12415

I. Colinele 12374–12378

II. Dâmburile 12382–12383

III. Măgurile 12387–12388

IV. Movilele 12392–12407

V. Stolmile 12411

VI. Valurile de pământ 12415

C. Dealurile – Muchiile 12425–12460**D. Drumurile 12470–12473****E. Fundăturile 12483****F. Insulele 12493****G. Locurile 12503–12525****H. Malurile 12529****I. Munții – Coastele 12533–12561****J. Orașele – Târgurile 12567–12594****K. Pădurile 12598–12601****L. Peșterile 12605–12611****M. Pietrele 12621–12623****N. Plaiurile – Poienile 12633–12642****O. Plajele 12652****P. Podișurile – Platourile 12662–12664****Q. Podurile 12674–12681****R. Prăpăstiile 12691–12692**

- S. Pripoarele** 12702
- Ș. Râpele** 12712
- T. Satele** 12722–12847
- Ț. Șanțurile** 12857–12863
- U. Stâncile** 12873–12908
- V. Ținuturile** 12918–12923
- W. Trecătorile** 12933
- X. Văile** 12943–12954
- Y. Vârfurile – Piscurile** 12964–12981
- Z. Zănoagele** 12991

ONOMASTICA 13011–13035

- A. Numele de familie** 13011–13018
- B. Porecele** 13028–13035

*
* *

LEGENDELE MITOLOGICE

13055–13895

- A. Destinul (Omina)** 13055–13069
 - I. Ursitoarele 13055–13061
 - II. Prezicătoarele 13065
 - III. Spiritele prezicătoare 13069
- B. Moartea – Morții** 13079–13144
 - I. Spiritele morților 13079–13127
 - 1. Moroi 13079–13081
 - 2. Strigoii 13087–13127
 - II. Fantomele 13131–13144
- C. Spiritele naturale** 13154–13286
 - I. Spiritele apelor 13154–13167
 - 1. Diferite spirite ale apelor 13154–13162
 - 2. Spiritele unora dintre ape nu lasă să li se măsoare adâncimea 13166–13167
 - II. Spiritele minelor 13177–13184
 - 1. Vâlva minei 13177–13180
 - 2. Călugărul muntelui 13184
 - III. Spiritele munților 13189–13191
 - 1. Marzara 13189
 - 2. Omul sălbatic 13191
 - IV. Spiritele nopții 13196
 - 1. Omul Noptii 13196
 - V. Spiritele pădurilor 13211–13239

- 1. **Fata-Pădurii** 13211-13220
- 2. **Mama-Pădurii** 13225-13239
- VI. **Spiritele văzduhului** 13244-13257
 - 1. **Ielele** 13244-13257
- VII. **Spiritele zilelor** 13267-13274
 - 1. **Marta** 13267-13269
 - 2. **Joimărița** 13273-13274
- VIII. **Zânele** 13284-13286
- D. Metamorfozații** 13296-13338
 - I. **Pricolicii** 13296-13308
 - II. **Strigoacele, strigoii (vii)** 13319-13338
- E. Dracul și Avestița** 13348-13446
 - I. **Dracul** 13348-13441
 - II. **Avestița - ajutorul dracului** 13445-13446
- F. Ființele cu daruri magice** 13456-13509
 - I. **Vrăjitoarele - vrăjitorii - vrăjitoria** 13456-13480
 - II. **Solomonarii** 13490-13509
- G. Viețuitoarele și plantele mitice** 13519-13554
 - I. **Viețuitoarele mitice** 13519-13544
 - 1. **Inorogul** 13519
 - 2. **Balaurii** 13529-13534
 - 3. **Șerprii care torc aur** 13544
 - II. **Plantele mitice** 13554
 - 1. **Iarba fiarelor** 13554
- H. Popoarele mitice** 13564-13687
 - I. **Căpcăunii** 13564-13591
 - II. **Netoții** 13601
 - III. **Piticii** 13611-13617
 - IV. **Uriașii** 13627-13687
- I. Comorile** 13697-13895

*

* *

LEGENDELE RELIGIOASE 13925-14551

- A. Figurile biblice** 13925-14144
 - I. **Dumnezeu** 13925-13957
 - II. **Fecioara Maria** 13967-13986
 - III. **Iisus** 13996-14081
 - IV. **Iov** 14091
 - V. **Iuda** 14101
 - VI. **Lazăr** 14114
- B. Sfinții și obiceiurile legate de sărbătorirea lor** 14134-14441
 - I. **Originea sfinților** 14134-14135
 - II. **Diferiții sfinți** 14139-14441

C. Alte prilejuri de sărbătoriri și diferite practici 14451–14530**D. Sărbătorirea zilelor săptămânii 14540–14551**

*
* *

LEGENDELE ISTORICE 14571–16103**A. Figurile istorico–legendare 14571–14615****B. Figurile istorice străine 14620–14642****C. Regii daci 14647–14654****D. Figurile istorice ale poporului român 14658–15445**

I. Căpeteniile de răscoală 14658–14672

II. Haiducii 14675–14727

III. Voievozii 14737–14765

IV. Domnitorii 14775–15266

V. Figurile feminine 15276–15304

VI. Alte figuri istorice și locale 15314–15445

E. Evenimente istorice și locale 15455–16026**F. Întâmplări din trecut 16030–16103**

*
* *

Conceptia clasificării se bazează, deci, pe următoarele principii:

– Delimitate după sfera conținutului lor, legendele populare românești au fost grupate după categoriile respective, în cele patru mari *sectoare* cunoscute:

Legende etiologice;

Legende mitologice;

Legende religioase;

Legende istorice¹.

– Fiecare dintre aceste sectoare au fost organizate pe *domenii*, după specificul preocupărilor fiecăruia.

Sectorul de *legende etiologice* cuprinde următoarele domenii:

Crearea și organizarea lumii (în general).

Caracteristicile fiziografice, toponimia și organizarea țării noastre, adică legendele geografice și toponimice.

Numele de familie și poreclele date oamenilor, adică legendele onomastice.

Sectorul de *legende mitologice* este format din următoarele domenii:

Personajele supranaturale;

Ființele cu daruri sau puteri supranaturale;

1. Faza finală a elaborării catalogului nostru a fost anterioară congresului comisiei de legende ținut la Budapesta în 1963, de către „International Society for Folk–Narrative Research“. Schema tipologiei românești a dovedit logica ei, corespunzând în linii mari celor patru „capitole“ stabilite de un comitet restrâns al acestui congres, în urma unor dezbateri competente și ajunse azi clasice în orice încercare de clasificare a legendelor, chiar dacă nu a fost păstrată de către noi aceeași succesiune în ordinea „capitolelor“. Pentru a putea cuprinde întregul material al legendelor noastre, a fost justificată și necesitatea organizării unui sistem de clasificare propriu, în interiorul acestor „capitole“.

Viețuitoarele și plantele supranaturale;

Popoarele supranaturale;

Bogățiile supranaturale.

Sectorul de *legende religioase* conține următoarele domenii:

Figurile biblice;

Sfinții, sărbătorirea lor și obiceiurile legate de aceste sărbătoriri;

Alte prilejuri de sărbătoriri și practici;

Sărbătorirea zilelor săptămânii.

Sectorul de *legende istorice* are următoarele domenii:

Figurile istorico-fantastice;

Figurile istorice străine;

Regii daci;

Figurile istorice ale poporului român;

Evenimentele istorice și locale;

Întâmplări din trecut.

- După stabilirea *temelor principale* ale fiecărui domeniu¹, *capitolele*, următoarele subîmpărțiri au cuprins unul din elementele componente ale fiecărei teme principale².

- Capitolele, la rândul lor s-au divizat în *subcapitole*³, care s-au ocupat de unul din obiectivele componente ale fiecărui capitol⁴.

- Fiecare subcapitol a avut în vedere *personajele, organizate în ordine alfabetică*⁵ corespunzând numai textului (original în limba română).

- În cadrul fiecărui personaj, materialul a fost *sistematizat după problematica specifică fiecărui sector de legende*.

Legende etiologice, de exemplu, au în ansamblu o problematică comună, legată de funcția lor. Ele explică creația, adică originea ființelor și lucrurilor⁶, unele particularități constituționale ale acestora⁷, diferitele trăsături care nu sunt legate de structura lor organică⁸ și denumirea a tot ce există în lumea înconjurătoare⁹. Astfel narațiunile aparținând unui „personaj” au fost grupate după următoarele criterii:

Origine
Caracteristici
Atribute
Nume

Legendele privitoare la om sub toate aspectele, începând cu originea lui¹⁰, cele

1. Domeniul *Crearea și organizarea lumii* (în general) este format din următoarele teme principale: Creatorul/ Cosmosul/ Vegetația/ Viețuitoarele/ Omul și organizarea vieții/ Popoarele/.
2. Tema principală, *Cosmosul* este compusă din următoarele capitole: Bolta cerească/ Pământul/ Apele/ Fenomenele meteorologice/ Lunile anului/ Zilele săptămânii/ Calamitățile.
3. Desigur că numai unele sectoare conțin toate aceste subîmpărțiri.
4. Capitolul *Bolta cerească*, conține următoarele subcapitole: Cerul/ Soarele și luna/ Stelele.
5. În legendele mitologice, în majoritatea celor religioase și istorice, clasificarea pe personaje este evidentă. În legendele etiologice, noțiunea de „personaj” având o accepțiune convențională, fiecare obiectiv constituie un personaj. În subcapitolul *Stelele*, s-au considerat personaje, fiecare stea în parte: Calea Laptelui/ Carul Mare/ Porumbița etc. La fel s-a procedat și cu o parte din legendele religioase (*Alte prilejuri de sărbătoriri și practici*) și istorice (*Evenimentele istorice și locale*), în care noțiunea de „personaj” a avut aceeași accepțiune convențională.
6. Tip. 10060, *Cerul este făcut de Dumnezeu din răsuflarea sa*.
7. Tip. 11136, *Ariciul blestemat să poarte țepi, pentru că a răsturnat haracii viei*.
8. Tip. 11374, *Striga umblă numai noaptea*.
9. Tip. 11416, *Numele țarcii*.
10. Tip. 11725, *Păpușile de humă* (originea femeii și a bărbatului).

care se ocupă de valorile achiziționate de la apariția lui sau de luarea lor în posesie¹ și chiar de statornicirea unor neajunsuri strâns legate de viața omului² au un caracter evident etiologic, deci aceeași problematică, cu mici variațiuni. Cele care determină caracteristicile, credințele, particularitățile și obiceiurile stabilite în viața omului, au același caracter³. Legendele fiziografice, toponimice și cele care explică organizarea țării noastre se desfășoară și mai net pe problematica general valabilă pentru legendele etiologice⁴.

Legendele mitologice prezintă o problematică diferită de cele etiologice⁵. Uneori variază chiar de la un personaj la altul. În genere, însă, cele legate de personaje se referă la formele sub care apar aceste personaje⁶, la explicarea puterii lor, datorită unor împrejurări sau unor calități deosebite⁷, la acțiunile lor⁸, la mijloacele de a ne feri de ele⁹ etc. Ele se grupează deci pe:

Înfățișare;

Atributele puterii lor;

Acțiunile nefaste;

Daruri (legate de interdicții);

Apărarea împotriva lor;

Întâmplări etc.¹⁰.

Legendele religioase se grupează pe anumite aspecte esențiale ale vieții personajelor. Viața lui Iisus, de exemplu, marchează etape care corespund unei anumite problematice ca:

Nașterea;

Minunile legate de acest moment;

Prigoana;

Minunile înfăptuite (de Iisus).

Diferite alte întâmplări¹¹.

1. Tip. **11809**, *Ochiul dracului transformat în aur* (originea aurului); Tip. **11853**, *Omul a fost îmbrăcat de Dumnezeu* (originea îmbrăcămînții); Tip. **11885**, *Blestemul mamei și vioara* (originea vioarei) etc.
2. Tip. **11930**, *Căratul lemnelor* (originea unui aspect de muncă); Tip. **11939**, *Omul este mai tare ca piatra și fierul* (suferința), Tip. **11953**, *Diavolul nu vrea să dea mult pământ lui Adam* (zapisul cu dracul) etc.
3. Tip. **12039**, *Gâlceava de la nuntă*; Tip. **12063**, *Călugării nu se însoară*, Tip. **12076 B**, *Plata fierarului e zgura* etc.
4. Tip. **12535**, *Muntele Ceahlău* (origine), Tip. **12977**, *Piscul Rolul* (caracteristici), Tip. **12610**, *Peștera de pe Tâmpa* (atribute), Tip. **12425**, *Dealul Bătaia* (nume) etc.
5. Legende care să explice originea unor personaje mitologice sunt rare și de un caracter anumit. Tip. **13055** (originea ursitoarelor – slujnicele lui Alexandru Machedon care au băut din apa veșniciei tinereții).
6. Tip. **13131–13144**, *Fantomele* (apar ca oameni ciudați, ca animale ciudate, se aud ca un plâns omenesc, ca zgomote etc.).
7. Tip. **13496**, *Cartea solomonarului face farmece*.
8. Tip. **13255**, *lelele iau puterile oamenilor...*
9. Tip. **13217**, *Ciobanul care s-a ascuns sub manta* (pentru a scăpa de Mama-Păduri).
10. Desigur că unele personaje prezintă o problematică mai complexă. Dracul, în afară de grupurile bine cunoscute de narațiuni, mai are și altele legate de: reședințele dracului, învoielile cu dracul pentru obținerea diferitelor avantaje, schimbarea copiilor etc. Popoarelor mitice, de asemenea, li se adaugă și o altă problematică legată de specificul lor ca: diferitele urme lăsate de uriași, jucăria uriașului, fuga din robia căpcăunilor etc. Comorile se singularizează printr-o problematică specială, legată de indicarea locurilor și explicarea provenienței lor, a păzitorilor comorilor, a semnelor care indică prezența unor comori, a condițiilor pentru obținerea și păstrarea lor.
11. Alte legende, ca cele privitoare la sfinți, fără a se fi specificat titlul, au fost grupate pe felul cum au devenit aceste personaje sfinți, întâmplările din viața lor, minunile înfăptuite, interdicțiile și obiceiurile în legătură cu sărbătorirea lor.

Legendele istorice, prin caracterele lor diferite, au și o problematică în concordanță cu natura personajelor și a faptelor, legate de anumite perioade de viață, de diferitele relații și atitudini față de clase sociale, de dușmani etc. Nici la acest capitol nu s-au specificat titlurile problematicii pe care au fost grupate legendele în cadrul unui personaj, ci au urmat un fir logic.

Astfel, pentru importantul personaj istoric, domnitorul Ștefan cel Mare, de exemplu, legendele au fost grupate în legătură cu copilăria sa și întâmplările cele mai sugestive din această perioadă de viață, proorocirea viitorului, femeile cele mai importante din viața lui, urcarea pe tron, relațiile cu poporul, atitudinea în diferite împrejurări mai deosebite, relațiile cu dușmanii, luptele și prinosul de mulțumire adus lui Dumnezeu la fiecare victorie, urme de clădiri și întărituri, portretul viteazului, înfățișat de popor, moartea lui etc.

- Grupurile de legende astfel stabilite în cadrul personajelor, au fost clasificate pe *tipuri de subiecte*, principiu care se traduce printr-o concepție tehnică de lucru¹ axată pe trei aspecte care ni s-au părut mai importante:

- Definirea cât mai complet posibilă a fiecărui tip;
- Analiza amănunțită a tipului;
- Consemnarea bibliografică a variantelor.

Definirea tipului a fost în fond rezultatul analizei și inventarierii bibliografice a variantelor lui. Prin aceasta s-au concretizat caracterele esențiale ale tipului și anume:

- Combinațiile în care a intrat tipul analizat cu alte tipuri, adică o latură a structurii lui².
- Răspândirea geografică, legată de frecvența variantelor lui în anumite regiuni³.
- Numărul variantelor.

În stabilirea ultimului punct, s-a ținut seama și de variantele găsite la grupurile dialectale românești din alte țări. Ordinea enumerării provinciilor, a indicat numărul descrescând al variantelor atestate în fiecare provincie⁴. La acestea s-au adăugat și variantele aflate la alte tipuri cu care s-a combinat tipul analizat⁵. În distribuția geografică a materialului s-a considerat țara împărțită în cele trei provincii istorice: Muntenia - cuprinzând și Oltenia și Dobrogea, Moldova, Transilvania - incluzând Banatul, Crișana și Maramureșul.

Analiza tipului. Pe baza analizei variantelor care-l formează, s-a stabilit ca punct de plecare, varianta care a prezentat, în schema ei, forma cea mai caracteristică, pretându-se la o largă generalizare.

Alegerea acestei variante de bază, fiind făcută după necesitate și totdeauna în favoarea clarității, uneori a reprezentat forma cea mai complicată și alteori cea mai simplă. În măsura în care era formată din entități narrative, în sensul de fragmente definite ale acțiunii, a fost împărțită în episoade, însemnate cu cifre romane. Momentele esențiale din cadrul fiecărui episod au primit literele mici ale alfabetului.

Celelalte variante, analizate fiecare în comparație cu varianta de bază, au fost reprezentate printr-un indice de variabilitate. Variantele identice între ele, au fost

1. Un ajutor prețios în acest sens, au fost sugestiile șefului sectorului literar, Ovidiu Bârlea.
2. Exemplificăm: **10088**, *Dumnezeu născut din aer...* se combină cu Tip. **10219 A**, **11946 A**.
3. Exemplificăm: **10145** constelația „*Paiete țiganului*“ este calea... Este atestat în Muntenia, Transilvania și Moldova.
4. Exemplificăm: **10070**, *Cerul se deschide o dată pe an...* Este atestat în Moldova, Muntenia și la aromânii din Turcia Europeană. S-au identificat 5 variante. Moldova însumează în cazul exemplificat 3 variante, Muntenia 1 și Turcia 1.
5. Exemplificăm: **10219 A** *Munții s-au făcut datorită șireteniei albinei...* S-au identificat 26 variante. În desfășurarea acestui Tip. au intrat numai 18 variante. Restul de 8 variante sunt indicate la sfârșitul analizei, cu numărul tipurilor cu care s-au combinat și în paranteză varianta respectivă. Exemplificăm: Pentru restul de variante, vezi **Tip. 10008** (1), **10064** (3), **10168** (4, 5, 6), **10176** (5), **10181** (1, 2).

consemnate bibliografic, indicându-se o singură dată, la sfârșit, indicele lor de variabilitate.

Momentele esențiale din cadrul episoadelor, au fost astfel organizate, încât să permită consemnarea în paranteză – care începe cu literă mică – a amănunțelor mai puțin importante care le completează. Pentru deosebiri mai sensibile, s-a adăugat un număr literelor cu care erau însemnate aceste momente și în cadrul unei paranteze care începe cu literă mare, s-a reprezentat o idee oarecum deosebită de cea a variantei de bază. Dacă au intervenit momente cu totul noi sau episoade noi, au primit semnele lor distinctive, în continuare, neîntrebuințate în analiza variantelor anterioare.

Desfășurarea acestui proces de analiză a permis, pe de o parte, urmărirea variabilității și bogăției tipului de la o variantă la alta, pe de altă parte – și ceea ce este mai important – s-au putut sublinia asemănările esențiale dintre variante, au putut fi scoase în evidență constantele. Acestea duc la stabilirea unei acțiuni unitare în esența ei, indiferent de felul cum se combină și de raportul ei cu variantele. Aceste constante, care formează întregul, acțiunea unitară, definesc și concretizează tipul. Constantele le găsim în toate variantele. Modificările nu fac decât să scoată în evidență aceste constante și să strângă variantele – fiecare reprezentând o altă fațetă a tipului – în jurul ideilor de bază care formează tipul, indicând în același timp drumul spre sintetizarea subtipului.

În cadrul analizei unui tip, s-a ținut seamă și de cele două procese mai importante:

– Combinațiile cu alte tipuri, al căror indice de variabilitate a fost de asemenea consemnat;

– Apariția unor episoade sau chiar a unor fragmente mai mari, asemănătoare altor tipuri, fie ca motiv, fie ca temă, fie ca subiect, în indicarea cărora s-a respectat convenția internațională de referire (Cf.).

Studierea acestor procese nu s-a limitat la cadrul strâmt al speciei respective din care face parte tipul analizat, ci s-a extins la toate speciile prozei populare, pentru a pune în evidență împletirea lor atât de semnificativă.

Această metodă tehnică de lucru, în care materialul a fost prezentat mai amănunțit decât se obișnuiește în mod curent în tipologii, a avut drept scop *conturarea unei monografii a fiecărui tip în parte*, prin analiza amănunțită a variantelor care-l compun. S-a socotit că în acest fel se poate realiza o cunoaștere efectivă a prozei noastre populare și, în același timp, pentru cercetarea unora dintre problemele legate de acest gen al folclorului s-ar putea scuti cercetarea directă a izvoarelor.

– În cuprinsul acestui sistem de clasificare *numerotarea tipurilor s-a făcut începând de la 10001*, pentru a se evita confuziile cu alte cataloage. Numerotarea este *continuă*, cu spații între sectoare, domenii, capitole și subcapitole, care au fost calculate astfel, încât să permită introducerea ulterioară a unor eventuale noi legende, între timp atestate. Spațiile în numerotare nu sunt egale, ci se micșorează pe măsura divizării materialului în unități din ce în ce mai mici.

Prezentarea bibliografică. Fiecare piesă a fost consemnată cu datele ei cele mai importante¹. Pentru cele extrase din volume și broșuri s-a dat titlul narațiunii, autorul, titlul volumului și pagina. În paranteză s-a consemnat locul culegerii și raionul respectiv². Dacă narațiunea nu a avut titlu, s-a specificat acest lucru în

1. Lista completa a materialului analizat, indică și prescurtările întrebuințate în catalogul nostru. Despuieră acestei bibliografii, începută în anul 1952, întreruptă în anul 1953, reluată în 1954 și terminată în 1961, a fost făcută pentru toate speciile prozei populare în același timp. Întregul catalog al prozei populare românești conține circa 28319 fișe, majoritatea redactate de colectivul permanent de lucru, realizatorii tipologiei, din care T. Brill a extras 15149 fișe, S.C. Stroescu 9743 și C. Bărbulescu 669. Restul de fișe au fost rezultatul unei colaborări parțiale, în care D. Petrescu a redactat 981 fișe, V. Timiș 857, D. Truță 315, H. Stein 275, S. Golopenția 139, O. Bârlea 97, L. Bârgu 59 și C. Dosios 42.

2. *Dumnezeu. Rădulescu-Codin, Dăfii*, 36 (Panaghia – Segarcea).

paranteză¹. Când nu au existat date asupra originii narațiunii, s-a luat în considerare regiunea din care a cules autorul volumului. Pentru piesele publicate în periodice, care au avut consemnat numele culegătorului, după titlul piesei, s-a dat numele acestuia în paranteză, urmând titlul periodicului, anul apariției, pagina și originea piesei².

Pentru un studiu publicat într-un periodic, după titlul piesei, s-a dat în paranteză autorul și titlul lucrării, apoi celelalte date obișnuite³. La fel s-a procedat și cu narațiunile aflate în manuscrise⁴, cărora li s-au adăugat datele specifice. Culegerilor nemijlocite de pe teren, în afară de titlul narațiunii, de natura și originea documentului, li s-au mai adăugat numele instituției de specialitate din a cărei colecție face parte⁵. Au existat cazuri în care aceeași variantă a fost publicată în diferite tipăriuri. S-a consemnat acest lucru, ținându-se seama de ordinea cronologică a apariției lor, semnalându-se și schimbările titlului piesei⁶. Același sistem s-a aplicat pentru o narațiune găsită în manuscris și publicată apoi în diferite volume și periodice⁷.

*

* *

Clasificarea legendelor a mai pus și alte probleme, care ar putea părea de ordin organizatoric. În realitate însă, soluționarea lor a constituit rezolvarea unor principii teoretice nu mai puțin importante, de care depindea claritatea și unitatea catalogului.

- Stabilirea corelației între subiectul narațiunii, funcția ei și personajul central, a determinat soluții diferite, după cazurile concrete, din care vom exemplifica:

1. Subiecte identice, funcție identică, personaje diferite. Tip. 11427, *Gaia nu ajută pe Dumnezeu*⁸, cu următoarea desfășurare generalizată:

Toate păsările ajută lui Dumnezeu la facerea lumii (a apelor, a cerului, a pământului, a văilor și dealurilor, la destuparea apelor, la curățirea apelor etc.). Numai gaia refuză să dea obolul ei de muncă, pretextând diferite motive. Drept pedeapsă, a fost blestemată de Dumnezeu să-și astâmpere setea numai când plouă. Înainte de moarte, poate bea apă și de pe pământ. În unele variante, indisciplina ei este cauza anumitor atribute specifice acestei păsări.

În majoritatea variantelor acestui tip, personajul central este gaia. Uneori este înlocuită cu uliul sau buha. Pentru păstrarea concordanței între funcția rămasă stabilă și personajul central variabil, toate narațiunile cu acest subiect, indiferent de personaj, au fost grupate la tipul respectiv din cadrul personajului *Gaia*. S-a indicat numai, în analiza acestor variante, schimbarea personajelor (uliul sau buha). În același timp, la

-
1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 7 (Broscăuți, Dorohoi). (Data încheierii lucrării fiind anul 1965, catalogul a întrebuițat vechea organizare administrativă pe raioane).
 2. *Dumnezeu și Sarsailă*. (T. Bălășel), *SUFLET OLTENESC*, 1927, nr.2, 35 (Dobrușa - Drăgășani). Când originea nu a fost cunoscută, s-a luat în considerare același criteriu al regiunii unde a lucrat culegătorul. Dacă lipsea numele culegătorului, s-a atribuit drept originea piesei, provincia din care a publicat periodicul de obicei.
 3. *Paiele țiganului*. (E. Petrovici - *Folclor de la Moșii din Scărișoara*). *AN.ARH.FOLC.*, 1939, 161 (Scărișoara-Câmpeni).
 4. *Legenda Căii Robilor*. (Nic. Densușianu - *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 403 (Pojoci Cerna - Horezu).
 5. *Tutunul*. A.I.F., i. 10700. (jud. Putna).
 6. *Arhanghelul Mihail, slugă la Lucifer*. ROM. Buc., 1892, 345. Republicată: *Cheile raiului*. BĂRĂGAN., 1936, nr.10, 13.
 7. *Salcia*. (T. Pamfile - *Culegeri*), B.A., ms. 5091, f. 18. Publicată: *Firișoare de aur*, 34.
 8. *Gaia*, 11426-11428.

tipurile personajului *Uliul*¹ a fost făcută și trimiterea la tipul **11427**, *Gaia...*, unde uliul este în unele variante personajul central cu indicarea variantelor respective².

2. Subiecte identice, personaje identice ca origine, funcție diferită. Tip. **13055**, *Ursitoarele veșnic tinere, ursesc soarta omului la nașterea lui*³ și Tip. **13244 A**, *Ielele, fetele care au băut din apa vie, au devenit nemuritoare și zboară prin văzduh*⁴ (cu alte tipuri și subtipuri asemănătoare)⁵ au următoarea schemă narativă: Niște fete, slujnicele lui Alexandru cel Mare (în slujba lui Alexandru Machedon, fiicele împăratului Ivantie cel Rău), au băut (s-au scaldat) dintr-o apă năzdrăvană (adusă din rai, din fântâna năzdrăvană, din izvorul lui Ivantie cel Rău) și au devenit nemuritoare. Funcția narațiunilor primului tip este explicarea unor trăsături ale ursitoarelor care, rămânând veșnic tinere, cunosc și prezic soarta omului. Funcția narațiunilor tipului al doilea este determinarea unor caractere specifice ielelor, care zboară prin văzduh, au diferite puteri care aduc nenorociri sau pot face daruri legate de anumite interdicții. Cu toată identitatea subiectelor și a originii personajelor, funcția lor diferită le-a plasat pe primele în capitolul *Destinul* (Soarta – Omina) Tip. **13055–13069** și pe celelalte în capitolul *Spiritele văzduhului*, Tip. **13244–13257**, cu corectivul trimiterilor încrucișate din cauza asemănării subiectului narațiunilor respective.

3. Funcție identică, subiecte diferite, personaje diferite. Tip. **13405 A**, *Dracul schimbă copilul lui cu al omului*, **13405 B**, *Duhul rău al casei schimbă copilul și* **13446**, *Avestița schimbă copiii*⁶. Subiectul narațiunilor fiecărui tip se realizează diferit, dar au la baza același motiv – copilul schimbat de către un spirit rău – motiv care creează înrudirea dintre tipuri. Funcția acestor tipuri este identică și numai personajul este diferit, uneori numai ca denumire, alteori în esență. În primul tip, dracul aduce copilul lui pocit în schimbul noului născut al femeii. Din diferite motive este obligat să-l aducă înapoi și să-l ia pe-al lui. În al doilea tip, duhul rău al casei (sub care pare să fie subînțeleș tot diavolul) schimbă copilul lui schilod cu cel lipsit de apărare al femeii. Motivele care-l obligă să-l aducă înapoi sunt altele decât în primul tip. Desfășurarea celui de-al doilea tip – unicat, nu a justificat considerarea lui ca o variantă a primului tip. Cum nu există în catalogul nostru un capitol al duhului rău al casei, acesta din urmă a fost considerat un subtip al primului⁷. În al doilea tip, Avestița este cea care schimbă copiii dracului cu ai omului. Cum există capitolul Avestița, acest tip a fost clasificat în capitolul respectiv. Pentru păstrarea aceluiași principiu, s-au făcut referiri încrucișate între cele trei tipuri⁸.

– *Justa determinare a locului unor tipuri de legende care s-ar fi putut încadra tot atât de logic în sectoare diferite în același timp*, a fost un alt principiu urmărit în lucrările catalogului și nu totdeauna lipsit de dificultăți. Sectorul de legende mitologice cuprinde și capitolul *Popoarele mitice*⁹ cu subcapitolul *Uriășii*¹⁰. O parte din legendele despre uriași explică originea anumitor aspecte ale solului țării noastre. Caracterul lor fiziografic ar fi justificat încadrarea lor în sectorul de legende etiologice în domeniul *Legendele geografice și toponimice*. Pentru respectarea principiului determinării locului unor asemenea tipuri de legende după direcția accentului principal

1. *Uliul*, 11436–11437.

2. Vezi și Tip. **11427** (8, 10).

3. *Ursitoarele*, Tip. **13055–13061**.

4. *Ielele*, Tip. **13244–13257**.

5. Tip. **13244 B**, *Cele 9 slujnice beau din fântâna cu apă năzdrăvană*; Tip. **13244 C**, *Slujnicele care au băut din apa unui râu din țara lui Ivantie Împăratul*; Tip. **13245**, *Fetele împăratului Ivantie cel Rău s-au scaldat în apa vie*.

6. Din capitolul *Dracul și Avestița*, **13348–13446**.

7. Din capitolul *Dracul*, **13348–13441**.

8. La tipul **13446**. Cf. **13405 A.B.** La tipul **13405 A.B.** Cf. **13446**.

9. Tip. **13564–13687**.

10. Tip. **13627–13687**.

– care în acest caz cade asupra urmelor lăsate de uriași – acestea au fost clasificate în subcapitolul *Uriași*, la locul respectiv¹. În acest fel niți nu am fragmentat acest subcapitol. La sfârșitul legendelor geografice și toponimice² au fost indicate și tipurile respective aflate la uriași³. Aceste trimiteri întregesc capitolele respective, mențin un fir logic în sistematizarea legendelor, determină claritatea întregului catalog și dau o viziune completă a fiecărui capitol.

Pentru a sublinia caracterul acestui principiu, vom mai da un exemplu din același sector, cu o soluționare contrarie.

În același sector al legendelor mitologice se găsesc și *Comorile*⁴ în care un punct important este *Originea anumitor comori*⁵. Unele dintre aceste comori, cărora poporul le indică locuri bine determinate, sunt socotite comori lăsate de uriași. Accentul principal al acestor povestiri cade însă asupra comorilor. De aceea au fost clasificate la *Comori*, subcapitolul *Comorile uriașilor*⁶. Pentru respectarea aceluiași principiu a fost completat capitolul *Uriașii* cu trimiteri la tipurile respective, *Comorile uriașilor*⁷.

– *Completarea sectoarelor, capitolelor, subcapitolelor și chiar a tipurilor din cadrul personajelor*⁸, cu tipuri din alte sectoare, pentru îmbogățirea primelor.

Tip. 12907, *Stânca „Valea Rabăi”* (origine), 13205, *Lacul Doamnei* (nume), 13205, *Movila Comorii* (nume), în afară de funcția lor principală de a explica originea unei stânci, numele unui lac și al unei movile⁹, indică în cursul narațiunilor și existența unor comori în acele locuri. În Tip. 14598, *Împărat Cioancă* (figură istorico-legendară)¹⁰, este vorba și de averile acestuia aruncate într-o fântână. În tipul 14708, *Avuția lui Pinte* (haiducul), se narează despre comorile lui, îngropate într-o pivniță¹¹. La sfârșitul capitolului *Comori* au fost făcute trimiteri la toate tipurile de legende în care se vorbește despre comori, indiferent în ce sector s-ar afla ele.

S-a mers în acest sens chiar pe linia completării celei mai amănunțite, în scopul realizării unui tablou clar, cât mai bogat și mai sistematizat al legendelor cuprinse în catalogul nostru.

Capitolul *Apele* – care trebuia să cuprindă originea inițială a tuturor formelor de ape apărute, în genere, pe pământ – are un subcapitol unic *Mările*, cu un singur Tip. 10246, *Unul din peștii care sprijinea pământul a murit și pământul s-a lăsat*¹², formându-se mările. La sfârșitul acestui subcapitol s-au adăugat referirile la toate tipurile care, deși aveau altă funcție¹³, în subsidiar explicau și cum s-au format apele și în special mările. Astfel Tip. 10041, *Lumea creată de Dumnezeu în 7 zile*¹⁴, specifică și apariția mărilor, în a patra zi a creației, din voința lui Dumnezeu.

Tip. 10211, *Ariciul ridică pământul cu spinarea și face munții*¹⁵, care explică cum ariciul, surpând pământul în unele locuri, s-au făcut mările, lacurile etc.

1. Tip. 13629–13651. *Originea, numele, forma și poziția unor stânci, munți, dealuri etc.*, în care unele motive de bază au un caracter internațional.

2. Tip. 12256–12991.

3. Vezi și Tip. 13629–13651.

4. Tip. 13697–13895.

5. Tip. 13731–13793.

6. Tip. 13735–13738.

7. La sfârșitul capitolului *Uriașii*, 13627–13687. Vezi și Tip. 13735–3738.

8. În accepțiunea lor reală sau convențională.

9. Fac parte din *Legende geografice și toponimice*, în cadrul *Legendelor etiologice*.

10. *Figurile istorico-legendare*, 14571–14615.

11. La *Figurile istorice ale poporului român*, 14658–15445, în subcapitolul *Haiducii*, 14675–14724, figura lui *Pinte* ocupă un loc important 14697–14709.

12. Face parte din *Legende etiologice*.

13. Toate tipurile fac parte din același sector al *Legendelor etiologice*.

14. *Crearea lumii*, 10041–10043.

15. *Munții, dealurile, văile etc.* 10203–10222.

Tip. 10373, *Pământul se cutremură când Satana isprăvește de ros unul din stâlpii care susține pământul*¹, mai arată cum roaderea unui stâlp de foc al pământului, îl face să se scufunde și a dat naștere mărilor.

Tip. 11426 *Gaia nu-și ajută împăratul*², iar pedeapsa suferită fiind sursa uneia dintre caracteristicile ei, mai narează cum groapa săpată de păsări, rezerva de apă în caz de secetă, a dat mai târziu naștere mărilor.

Desigur că au mai existat și alte probleme ivite în cursul lucrării. Ne-am străduit să le rezolvăm cum am socotit că este mai logic. Dorim ca rezultatul acestei munci să fie folositor pentru toți cei care se interesează de bogăția și frumusețea prozei noastre populare.

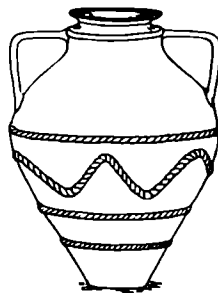
30 iunie 1965

Tony BRILL

Institutul de Etnografie și Folclor,
București

1. *Cutremurul*, 10361–10376.

2. *Viețuitoarele*, 10966–11701.

BIBLIOGRAPHIE

A. PUBLICATIONS (VOLUMES, BROCHURES)

1. Adam, *Constanța*. Adam, Ioan: *Constanța pitorească cu împrejurimile ei. Călăuză descriptivă cu ilustrații*, București, Edit. Minerva, 1908, 312.
2. Adam, *Glume țărănești*. Adam, Ioan: *Glume țărănești*. București, Edit. Libr. „Universală“ Alcalay et comp., f.a., 93 (Biblioteca pentru toți).
3. Adam, *Pe lângă vatră*. Adam, Ioan: *Pe lângă vatră, pilde și glume țărănești*, București, Stabilimentul grafic I.V. Socec, 1900, 175.
4. Adam, *Vorbe de clacă*. Adam, Ioan: *Vorbe de clacă*. Vălenii de Munte, Tip. „Neamul Românesc“, 1911, 162.
5. Alexici, *Texte*. Alexici, Dr. Grigore: *Texte din literatura populară română adunate de...*, Tom I, *Poesia tradițională*. Budapesta, Edit. autorului, 1899, XIV + 249 (I).
6. Antonovici, *Istoria com. Bogdana*. Antonovici, Pr. Ioan: *Istoria comunei Bogdana din plasa Simila, jud. Tutova*, Bârlad, 1906, CLXXXVIII + 477.
7. Baican, *Literatura populară*. Baican, E.: *Literatura populară sau palavre și anecdote*. Broșura I-a (100 subiecte), Ed. I, București, Tip. Academiei Române (Laboratorii Români), 1882, 71.
8. Baican, *Palavre*. Baican, E.: *Palavre și anecdote*, București, Edit. Libr. Leon Alcalay, f.a., 94 [-96] (Biblioteca pentru toți, nr. 694).
9. Bălășel, *Cămătarul*. Bălășel, Pr. Teodor: *Cămătarul fix*, R. Vâlcea, Tip. „Episcopul Vartolomei“ a Sfintei Episcopii R. Vâlcea, 1935, 29, (Biblioteca religioasă pentru popor, XVII).
10. Bălășel, *Ostrovul*. Bălășel, Pr. Teodor: *Ostrovul de la Călimănești. Povestiri adunate de...*, R. Vâlcea, Tip. Cozia, 1931, 31 (Biblioteca religioasă pentru popor, XXIX).
11. Bălășel, *Sf. Duminecă*. Bălășel, Pr. Teodor: *Sfânta Duminecă, povestiri adunate de...*, Ed. II, R. Vâlcea, Tip. „Episcopul Vartolomei“ a Sfintei Episcopii R. Vâlcea, 1937, 32 (Biblioteca religioasă pentru popor, XXX).
12. Bogdan, N.A., *Povești și anecdote*. Bogdan, N.A.: *Povești și anecdote din popor*, Iași, Edit. Libr. Frații Șaraga, f.a., 272 + II pl.
13. Bogdan, N.A., *Povești și bazaconii*. Bogdan, N.A.: *Povești și bazaconii din Moldova*, Ed. III adăugită, București, Edit. Socec, 1923, 350.
14. Bogdan, T.A., *Ștefan cel Mare*. Bogdan, T.A.: *Ștefan cel Mare. Tradiții, legende, balade, colinde s.a.*, Brașov, 1904, 72.
15. Botiș, *Țara Moșilor*. Botiș-Ciobanu, Maria: *Țara Moșilor. Legende și credințe*, I. f.l., f.a.

16. Broșteanu, *Traista cu povești*. Broșteanu, P.: *Traista cu povești istorice a lui...*, Brașov, 1897, 134.
17. Buricea, *Comoara*. Buricea, V., I. Voiculescu, Stanciu Stoian: *Comoara copiilor, culegere de povestiri morale și instructive pentru copii*. București, Edit.Revistei „Ideia“, 1928, 144.
18. Calmuschi, *În munții Neamțului*. Calmuschi, Const.: *În munții Neamțului. A V-a excursiune a elevilor liceului „Unirea“*, de..., Galați, Tip. „Buciumul Român“, 1903, 139.
19. Candrea, *Din bătrâni*. Candrea, Aurel, I.: *Din bătrâni. Cum povestesc cronicarii despre vremile și domniile din trecut*, București, 1909, 128.
20. Candrea, *Din popor*. Candrea, Aurel, I., O. Densușianu: *Din popor. Cum grăiește și simte țărănul român*. Texte publicate de... București, Edit. Libr.Leon Alcalay, 1908, 192 (Biblioteca pentru toți).
21. Candrea, *Graiul*. Candrea, Aurel, I.: *Graiul. Datini. Credințe*, București, Edit.Lib. „Universala“, Alcalay & Co., f.a., 140 (Biblioteca pentru toți, nr.1343-1344).
22. Candrea, *Graiul din Țara Oașului*. Candrea, Aurel, I.: *Graiul din Țara Oașului*, București, 1907, 53 p. + 1 pl. + 1 h.
23. Candrea, Densușianu, *Povești*. Candrea, Aurel, I., Densușianu, O.: *Povești din diferitele ținuturi locuite de români*, București, 1909, 1 + 206.
24. Cătană, *Din lumea poveștilor*. Cătană, George: *Din lumea poveștilor. Povești populare din Bănat*, Caransebeș, 1924, 168.
25. Cătană, *Poveștile Bănatului*. Cătană, George: *Poveștile Bănatului*. Culese din gura poporului bănățan, Gherla, Tipariul edit. și proprietatea Tip. „Aurora“, 1893-1895, 127 (I), 150 (II), 118 (III).
26. Cedru, *Legende*. Cedru, Mira: *Legende* [București], [1918], 27 [-29].
27. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*. Chiriță, C.: *Dicționar geografic al jud. Vaslui*, București, 1889, 226.
28. Ciaușanu, *Superstițiile*. Ciaușanu, Gh.T.: *Superstițiile poporului român în asemănare cu ale altor popoare vechi și nouă*, București, 1914, XIV + 432.
29. Ciuntu, *Dicționar geogr. Tecuci*. Ciuntu, Teodor, N.: *Dicționar geografic statistic și istoric al județului Tecuciu*, București, 1897, VIII + 293 [295], (Societatea Geografică Română).
30. Cocișiu, *Povești*. Cocișiu, Toma: *Povești și legende*, Blaj, Tip. Seminarială, 1922, 46 (Publicația Cercului Cultural Blaj).
31. Condurățeanu, *Dicționar geogr. Dâmbovița*. Condurățeanu, D.P.: *Dicționar geografic al județului Dâmbovița, de...*, București, Stabilimentul grafic I.V. Socec, 1890, 127.
32. (Cosmescu, *Colecțiune*) dans L. Șăineanu, *Basmele române...*, 535. Cosmescu: *Colecțiune inedită*. Extrait de *Basmele române în comparațiune cu legendele antice clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice*. Etude comparative de Lazăr Șăineanu, București, Lito-Tip. Carol Göbl, 1895, 1114.
33. Costin, L., *Anecdote, Snoave*. Costin, Lucian: *Anecdote, Snoave, Legende* (Colecția Lucian Costin). *Din popor pentru popor*. Craiova, f.a., Tip. „Unirea“, 52 (Biblioteca folclorică a Banatului, nr. 9).
34. Costin, L., *Basme și istorioare*. Costin, Lucian, *Basme și istorioare*. (Colecția Lucian Costin). *Din popor pentru popor*, Timișoara, „Cartea Românească“, 1927, 16 (Biblioteca folclorică a Banatului, nr. 4).

35. Costin, L., *Basme și istorioare bănățene*. Costin, Lucian: *Basme și istorioare bănățene* (Colecția Lucian Costin). *Din popor pentru popor*, Craiova, Tip. „Unirea“, f.a., 38 (Biblioteca folclorică a Banatului, nr.10).
36. Costin, L., *Legende*. Costin, Lucian: *Legende* (Colecția Lucian Costin). *Din popor pentru popor*, Timișoara, „Cartea Românească“, 1927, 16 (Biblioteca folclorică a Banatului, nr. 5).
37. Crăciunescu, *Copii de găsit*. Crăciunescu, Gh.: *Copii de găsit. Snoave, Legende, Povești*, Caransebeș, 1898, 45.
38. Culea, *Când Iisus a fost pe pământ*. Culea, D. Apostol: *Când Iisus a fost pe pământ. Povestiri și legende. Alese și prefăcute de...*, București, Edit.Lib. Pavel Suru, 1924, 62.
39. Culea, *Povești cu animale*. Culea, D. Apostol: *Povești cu animale și păsări, alese și potrivite pentru copii*, Craiova, Edit. „Ramuri“, f.a., 79 (Din publicațiile „Fundăției culturale Principele Carol“).
40. Dan, *Scrieri*. Dan, Dimitrie: *Din scrierile lui...* Cernăuți, 1902, 1 f + 89.
41. Danilescu, *Alex. I. Cîza Vodă*. Danilescu, Petre: *Alexandru I Cîza-Vodă în tradiția populară. Povești și anecdote culese de...*, I, Craiova, Tip. „Fulgerul“, 1909, 64 (Biblioteca folclorică, nr. 4).
42. Danilescu, *Barbu Vodă Știrbei*. Danilescu, Petre: *Barbu Vodă Știrbei în tradiția populară. Povești și anecdote de...*, I, Craiova, Tip. „Fulgerul“, 1910, 60 (Biblioteca folclorică, nr. 9).
43. Danilescu, *În drumul păcatelor*. Danilescu, Petre: *În drumul păcatelor. Povestiri populare de...*, Craiova, Tip. „Fulgerul“, 1908, 45 (Biblioteca folclorică, nr. 1).
44. Densușianu, O., *Graiul din Țara Hațegului*. Densușianu, Ovidiu: *Graiul din Țara Hațegului*. București, Atelierele grafice Socec & Co, 1915, VIII + 349 (Institutul de Filologie și Folclor).
45. Densușianu, O., *Tradiții*. Densușianu, Ovidiu: *Tradiții și legende populare*. București, Edit. Libr. Leon Alcalay, f.a., 92 (Biblioteca pentru toți, nr. 600).
46. Dima, *Culegeri de legende*. Dima, I. Gh.: *Culegeri de legende și cântece populare*. Iași, 1911, 63 (III).
47. Dragoslav, *Flori*. Dragoslav, Ion: *Flori și povești de...*, București, Institutul de Arte Grafice C. Sfetea, 1911, 101 (Biblioteca Societății Steaua, nr. 25).
48. Dragoslav, *Povestea crinului*. Dragoslav, Ion: *Povestea crinului. Pagini alese din scriitorii români.*, București, Cartea Românească, f.a., 29.
49. Dragoslav, *Povestea cucului*. Dragoslav, Ion: *Povestea cucului*, București, f.a., 37.
50. Dragoslav, *Povestea trăsnetului*. Dragoslav, Ion: *Povestea trăsnetului*, București, Libr. Nouă, f.a., 128 (Biblioteca Lumina).
51. Dragoslav, *Poveștile florilor*. Dragoslav, Ion: *Poveștile florilor*, București, Edit. Casei Școalelor, f.a., [192] (I), [185] (II).
52. Dragoslav, *Sărăcuțul*. Dragoslav, Ion: *Sărăcuțul. Schițe și povești*, București, Tip. „Gutenberg“, Joseph Göbl, 1915, 57.
53. Dumitrașcu, *Busuioc*. Dumitrașcu, N.I.: *Busuioc... Povești oltenești*, București, Ancora, 1928, 138 (Biblioteca Universală).
54. Dumitrașcu, *Cine a albit pe dracu?* Dumitrașcu, N.I.: *Cine a albit pe dracu? (Povestiri, snoave și legende românești)*, Arad, 1932, 63.

55. Dumitrașcu, *De-ale unui traistă-n băț.* Dumitrașcu, N.I.: *De-ale unui traistă-n băț. Snoave, pilde și glume.* „Ale tale dintru ale tale“, București, Cultura Românească S.A.R., Institutul de Editură și Arte Grafice, f.a., 117 („Căminul“, Biblioteca literară și științifică).
56. Dumitrașcu, *La namiaz....* Dumitrașcu, N.I.: *La namiaz, la umbra carului. Snoave culese de...*, Vălenii de Munte, Edit. Tip. „Neamul Românesc“, 1912, 31 (Biblioteca populară „Neamul Românesc“).
57. Dumitrașcu, *La opaiț.* Dumitrașcu, N.I.: *La opaiț (Povești, cu o prefață de N. Iorga)*, București, 1929, VI + 94.
58. Dumitrașcu, *Moșteniri.* Dumitrașcu, N.I.: *Moșteniri. Povestiri, Legende și Amintiri istorice de... Cu o prefață de Victor Stanciu.* Craiova, Institutul de Arte Grafice „Ramuri“, 1926, 79.
59. Dumitrașcu, *Praid.* Dumitrașcu, N.I.: *Praid. Sat într-un ținut săcuizat, de...*, Sibiu, Edit. „Asociațiunii“, Tiparul Institutului de Arte Grafice „Dacia Traiană“, 1936, 86 + IV.
60. Dumitrașcu, *Strigoii.* Dumitrașcu, N.I.: *Strigoii. Din credințele, datinele și povestirile poporului român, de...*, București, Cultura Națională, 1929, 26 (Academia Română. Din viața poporului român, XXXVIII).
61. Dumitrașcu, *Vorbe de demult.* Dumitrașcu, N.I.: *Vorbe de demult. Povestiri și legende.* Sibiu, 1929, 47.
62. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi.* Filipescu-Dubău, Nicu: *Dicționar geografic al jud. Dorohoi, prelucrat de C. Chiriță,* Iași, 1891, IX + 393.
63. Fundescu, *Lit. pop. Anecdote.* Fundescu, I.C.: *Literatura populară. Anecdote, păcălituri, basme, orații și ghicitori adunate de...*, București, Edit. Libr. Steinberg et Fiu, f.a., 126.
64. Fundescu, *Lit. pop. Basme.* Fundescu, I.C.: *Literatura populară. Basme, orații, păcălituri și ghicitori adunate de...* Cu o introducere despre literatura populară de D[omnu]l B.P. Hajdeu. Ed. a III-a, revăzută și adăugită. București, Tip. Națională C.N. Rădulescu, 1875, 195.
65. Furtună, *Cuvinte scumpe.* Furtună, Dumitru: *Cuvinte scumpe. Taclale, povestiri și legende românești cu un glosar la sfârșit,* București, 1914 V + 144.
66. Furtună, *Firicele.* Furtună, Dumitru: *Firicele de iarbă. (Povestiri și legende românești),* București, Edit. Libr. Alcalay, 1914, 115 + 9.
67. Furtună, *Vremuri înțelepte.* Furtună, Dumitru: *Vremuri înțelepte. Povestiri și legende românești.* București, Socec-Sfetea, 1913, VI [+ 93]. (Academia Română. Din viața poporului român. Culegeri și studii, XV.)
68. Gaster, *Children's stories.* Gaster, M. Ph.D.: *Children's stories from rumanian legends and fairy tales by...*, London, Paris, New York, Raphael Tuck et Sous L.T.D. (1926), 143 [-144].
69. Gaster, *Rum. Beast.* Gaster, M. Ph. D.: *Rumanian bird and beast stories, rendered into english by...*, London, Sidgwick et Jackson L.T.D. 1915, XX + 381 (Publications of the Folk-Lore Society).
70. Georgescu-Tistu, *Folclor Buzău.* Georgescu-Tistu, N.: *Folclor din județul Buzău,* București, Cultura Națională, 1928, 94 (Academia Română. Din viața poporului român. XXXIV).
71. German, *Meteorologie.* German, Traian: *Meteorologie populară (Observări, credințe*

- și *obiceiuri*). Blaj, Tip. Seminarului Teol.gr.-catolic, 1928, 169 [-171].
72. Gheaja, *Râsete*. Gheaja, Titu, Vespasian: *Râsete și zâmbete*. Gherla, 1897, 167.
73. Gheorghită, *101 glume*. Gheorghită, V.A.: *101 glume de la Târgul-Neamț, culese și peptănate de...*, sculptorul V.A. Gheorghită, Tg. Neamț, Tip. F. Ruckenstein, 1922, 62.
74. Girandea, *La Transylvanie*. Girandea, A. de: *La Transylvanie et ses habitants*, Paris, 1850, [427] (I), [403] (II).
75. Gorovei, *Credințe*. Gorovei, Artur: *Credințe și superstiții ale poporului român, de...*, București-Leipzig-Viena, Libr. Socec et comp., Pavel Suru, C. Sfetea, Otto Harasowitz Gerold et Co, 1915, 465 (Academia Română. *Din viața poporului român. Culegere și studii*, XXVIII).
76. Haiducescu, *Geografia descriptivă Gorj*. Haiducescu, I.C., C. Ciobanu, I. Arjocianu, I. Marcău, Iacob Pârvulescu, Ion Dănășel: *Geografia descriptivă a județului Gorjii. Lucrată de învățătorii din acest județ și în special de...* Întâia edițiune, Tg. Jiu, Tip. Națională N.D. Miloșescu, 1899, 144.
77. Haneș, *Povești*. Haneș, P.V.: *Povești din diferite ținuturi românești*, București, f.a., IV + 206.
78. Haneș, V.V., *Din țara Oltului*. Haneș, Vasile, V.: *Din țara Oltului. Însemnări etnografice și lingvistice. Culegere de texte, glosar de cuvinte și mai multe clișee de...*, București, Edit. Casei Școalei, 1922, 128.
79. Hasdeu, *Olteneștele*. Hasdeu, Petriceicu, B.: *Olteneștele, de... Patru discursuri. Originele Craiovei. Hristu și Tudor Vladimirescu*. Craiova, Edit. Libr. S. Samitca, 1884, 155.
80. Hârnea, *Polojăanii*. Hârnea, Simion, *Polojăanii din bătrâni. Povestiri, legende, snoave și hazuri culese de...*, Focșani, Tip. „Cartea Putnei“, f.a., 48 (Biblioteca populară Comoara Vrancei, nr. 9-10).
81. Hârnea, *Popa Șarban*. Hârnea, Simion: *Popa Șarban și alte legende și istorioare adunate de...*, Focșani, 1931, 32.
82. Hârnea, *Povestea Vrancei*. Hârnea, Simion, *Povestea Vrancei (Legende, povestiri și note istorice)*, Ed. I, Focșani, 1926, 37.
83. Hârnea, *Ștefan Vodă*. Hârnea, Simion, *Ștefan Vodă și vrâncenii. Istorisiri și legende adunate din ținutul Vrancei cu un document vechi din 1445*, București, 1929, 31.
84. Hârnea, *Taine de codru*. Hârnea, Simion, Simion Matei: *Taine de codru, legende și povestiri*, Focșani, 1933, 36 + 5.
85. Hodoroabă, *Povestea proștilor*. Hodoroabă, Pr. N. A.: *Povestea proștilor, de...*, București, Edit. Română G. Iliescu, f.a., 15 (Colecția „Basmelor Românilor“, nr. 3).
86. Ionescu, F., *Legende*. Ionescu, D. Florica: *Legende și povești cu păsări, flori și animale, culese și prelucrate de..., institutoare*, Pitești, Tip. „Transilvania“, 1938, 160.
87. Ispirescu, *Povești despre Vlad-Vodă Tepeș*. Ispirescu, Petre: *Povești despre Vlad-Vodă Tepeș. Operă postumă*. Extras din revista „Făt-Frumos“, Cernăuți, 1935, 32.
88. Ispirescu, *Poveștile unchiașului*. Ispirescu, Petre: *Poveștile unchiașului sfântos*. Cu o precuvântare de Al. I. Odobescu, București, „Minerva“, Institutul de

arte grafice și edit.,1907, 346 (*Opere complete*, Vol.II) (Biblioteca scriitorilor români).

89. Ispirescu, *Snoave*. Ispirescu, Petre: *Snoave sau povești populare, adunate din gura poporului de un culegător tipograf*, Ed. a II-a cu multe adăuse, București, Noua Tip. a Laboratorilor Români, 1889, 118.
90. Lazăr, *Haiducul Șoimu*. Lazăr, Victor: *Haiducul Șoimu*, f.l., f.a., IV + 46.
91. Lazăr, *Inul și cânepa*. Lazăr, Victor: *Inul și cânepa. Sfaturi date plugarilor și gospodinelor*, București, f.a., 66 (Biblioteca de popularizare a Ministerului Agriculturii și Domeniilor, nr. 3).
92. Lazăr. *Legende istorice*. Lazăr, Victor: *Legende istorice de pe pământul României, povestite de...*, Ed. a II-a cu 18 ilustrațiuni, Cluj, Institutul de Arte grafice „Ardealul“, 1922, 66.
93. Locusteanu, *Dicționar geogr. Romanați*. Locusteanu, Const. I.: *Dicționar geografic al județului Romanați, de...*, București, Stabilimentul grafic Socec et Teclu, 1888, 219 (Societatea Geografică Română).
94. Lungianu, *Alte povești*. Lungianu, Mihail: *Alte povești*. București, „Cultura Românească“, Institutul de Edit., 1924, 155.
95. Lungianu, *Atot-Puternicul pe lume*. Lungianu, Mihail: *Atot-Puternicul pe lume. Legende*, București, Edit. ziarului „Universul“, 1938, 180.
96. Lungianu, *Bucoavne*. Lungianu, Mihail: *Bucoavne și izvoade de...*, București, Fundația Culturală regală „Principele Carol“, f.a.,212, (Cartea Satului, nr.36.)
97. Lupaș, *Răscoala țărănilor*. Lupaș, I.: *Răscoala țăranilor din Transilvania la anul 1784*, II, Cluj, Tip. „Astra“ S.A., 1934, 230 (Biblioteca istorică a Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, redactată de...).
98. Maican, *Glume*. Maican, George: *Glume. Din lume adunate și în lume date*. Culese de..., f.l., f.a., 22.
99. Marian, *Insectele*. Marian, Simion Florea: *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor. Studiu folkloristic de...*, București (Edițiunea Academiei Române), Institutul de arte grafice „Carol Göbl“ Son, 1903, XIII + 595.
100. Marian, *Înmormântarea*. Marian, Simion, Florea: *Înmormântarea la români*, București, 1892, 592.
101. Marian, *Legendele Maicii Domnului*. Marian, Simion, Florea: *Legendele Maicii Domnului. Studiu folkloristic de...* București (Edițiunea Academiei Române), Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl“, 1904, 344.
102. Marian, *Ornitologia*. Marian, Simion, Florea: *Ornitologia poporană română, de...*, Cernăuți, Tip. lui B. Eckhardt, 1883, 438 (I), 423 (II).
103. Marian, *Păsările noastre*. Marian, Simion, Florea: *Păsările noastre și legendele lor*, București, Edit. Libr. Carol Müller, f.a., 117 (Biblioteca pentru toți).
104. Marian, *Păsările poporului*. Marian, Simion, Florea, *Păsările poporului român. Datini și legende de...* Ediție îngrijită de Ion Pillat. București, Edit. „Cartea Românească“, f.a., 48 (Pagini alese. Seria Nouă, nr. 7).
105. Marian, *Răsplata*. Marian, Simion, Florea: *Răsplata. Povești din Bucovina adunate de...*, Suceava, Redacția și edit. Societății „Școala

- Română“, 1897, 107 (Biblioteca de petrecere și învățătură pentru tineret, nr. 2).
106. Marian, *Sărbătorile*. Marian, Simion, Florea: *Sărbătorile la români. Studiu etnografic de...*, București, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl“, 1898–1901, 290 (I), 306 (II), 346 (III) (Edițiunea Academiei Române).
107. Marian, *Tradiții populare*. Marian, Simion, Florea: *Tradiții populare române din Bucovina, adunate de...*, București, Imprimeria Statului, 1895, 368.
108. Marian, *Tradițiuni*. Marian, Simion, Florea: *Tradițiuni populare române de...*, Sibiu, Edit. (și tiparul tip.) „Eredei Closius“, 1878, 64.
109. N. Mateescu–Brăila, *Legendele*. ARH. SOC. ȘT. LIT. Mateescu–Brăila, N.: *Legendele românilor*. Arhiva Societății Științifice și literare din Iași, 1889–1920. De la 1921–1924 „Arhiva“.
110. Mărăscu, *Mono-grafia com. Sudrigiu*. Mărăscu, D. Toma: *Monografia comunei Sudrigiu (jud. Bihor)*, Beiuș, 1934, 64.
111. Mirea, *Legende*. Mirea, I.I.: *Legende*, București, 1937, 195.
112. Mironică, *Măceșul*. Mironică, Teodor: *Măceșul. (Haiducul Codrilor). Poveste*, București, Edit. Noastră, f.a., 13.
113. Morariu, T., *Material etnografic*. Morariu, Tiberiu: *Material etnografic și folklor ciobănesc din munții Rodnei, de...*, Bistrița, Tip. „Minerva“, f.a., 50 (Extras din revista „Vatra“, anul V, nr. 6–12 [1939]).
114. Mrejeriu, *O șezătoare*. Mrejeriu, Leon: *O șezătoare țărănească, alcătuită de...*, Bârlad, tip. și legătoria de cărți Const. D. Lupașcu, 1907, 55 (Petreceri pentru popor).
115. Munțiu, *Satul meu*. Munțiu, Pr. Ioan, I.: *Satul meu. Monografia comunei Cărpiniș*, Sibiu, Tip. Vestmean, 1937, 159.
116. Murnu, *Poveștile Pindului*. Murnu, Iulia: *Poveștile Pindului*. București, Fundația culturală Regală „Principele Carol“, f.a., 203 + 1 pl. („Cartea Satului“, 38).
117. (I. Mușlea – *Cercetări*) Mușlea, Ion: *Cercetări folklorice din Țara Oașului*. Anuarul Arhivei de Folklor, Cluj, București, 1932.
118. Mușlea, *Șcheii din Cergău*. Mușlea, Ion: *Șcheii din Cergău și folclorul lor, de...*, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Ardealul“, 1928, 50. Extras din „Dacoromania“, V (Buletinul Muzeului Limbei Române).
119. Müller, *Siebenbürgische Sagen*. Müller, Dr. Friederich: *Siebenbürgische Sagen gesammelt und herausgegeben von ...*, Zweite veränderte Auflage. Wien, Hermannsstadt, 1885, XXXVII + 404.
120. Nicolescu, *Povestiri*. Nicolescu–Ciuraru, I.: *Povestiri populare, culese de...*, București, 1930, 31 („Biblioteca Arcășiei“).
121. Niculiță–Voronca, *Datinele și credințele*. Niculiță–Voronca, Elena: *Datinele și credințele poporului român, adunate și așezate în ordine mitologică de...*, Cernăuți, Tip. Isidor Wiegler, 1903, XV + 1296.
122. Niculiță–Voronca, *Studii în folclor*. Niculiță–Voronca, Elena: *Studii în folclor, de...*, București, Tip. G.A. Lăzăreanu, 1908, II + 303 (I), XV + 404 (II).
123. Novacovici, *Colecțiune folcloristică*. Novacovici, Emilian: *Colecțiune folcloristică română din Răcășdia și Jur, întocmită și editată de...*, Ed. primă, Oravița, Tip. Carol Wunder, 1902, 177.
124. Novacoviciu, *Din Comoara Banatului*. Novacovici, Emilian, Ecaterina Cărălina: *Din Comoara Banatului. Folclor. Partea a II-a. Maiche Sfinte, halele*

- noptii etc., de..., Oravița, Tip. E. Desits, „Progresul“, 1926, 87.*
125. Novacovici, *Dizertațiuni*. Novacovici, Emilian: *Dizertațiuni ținute în ședințele publice din cercurile culturale a plasei Răcășdia de..., Oravița, 1927, 60.*
126. Novacovici, *Folclor*. Novacovici, Emilian: *Folclor pornografic bănățan, Oravița, 1930,91.*
127. Obert, *Rumänische Märchen*. Obert, Franz: *Rumänische Märchen und Sagen aus Siebenbürgen. Gesammelt und ins Deutsche übertragen. Mit vergleichen den Anmerkungen von Adolf Schullerus, Hermannstadt, Commissionsverlag W. Kraft, 1925, 125.*
128. Onițiu, *Din cele trecute vremi*. Onițiu, Virgil: *Din cele trecute vremi. Însemnări despre începuturile graiului, culturii și literaturii neamului românesc, de..., Arad, Tip. „Concordia“, 1912, 173 + VI.*
129. Otescu, *Credințele țaranului*. Otescu, I.: *Credințele țaranului român despre cer și stele, de..., București, Inst. de Arte Grafice „Carol Göbl“, 1907, 88 (Extras din Analele Academiei Române. Seria II, Tom. XXIX. Memoriile secțiunii literare).*
- 130 Pamfile, *Boli și leacuri*. Pamfile, Tudor: *Boli și leacuri la oameni, vite și păsări. După datinele și credințele poporului român, adunate din comuna Țepu (Tecuci), de..., București, Leipzig, Viena, Libr. Socec et Comp., C. Sfetea și Libr. Națională Otto Harrassowitz, Gerold et Comp., 1911, 87 (Academia Română. Din viața poporului român. Culegeri și studii, XIII).*
131. Pamfile, *Carte pentru tineret*. Pamfile, Tudor, Mihai Lupescu, Leon Mrejeriu: *Carte pentru tineretul de la sate. Cuprinzând: Rugăciuni, cântece de stea, Irozi, urături, povești, glume, frământări de limbă, colinde, rostiri de nuntă, cântece, bocete, gâcitori și felurite sfaturi și învățături pentru viață. Alcătuită de..., Bârlad, Edit. autorilor, 1907, 285.*
132. Pamfile, *Cerul*. Pamfile, Tudor: *Cerul și podoabele lui, București, 1915, 201.*
133. Pamfile, *Diavolul învrăjbitor*. Pamfile, Tudor: *Diavolul învrăjbitor al lumii, București, 1914, 127.*
134. Pamfile, *Firișoare de aur*. Pamfile, Tudor: *Firișoare de aur. Povești și legende din popor. București, Edit. Libr. Leon Alcalay, f.a., 80 („Biblioteca pentru toți“, nr. 670).*
135. Pamfile, *Graiul vremurilor*. Pamfile, Tudor: *Graiul vremurilor – povești. Vălenii de Munte, „Neamul Românesc“, 1909, 188.*
136. Pamfile, *Mitologie*. Pamfile, Tudor: *Mitologie românească, I–III. I. Dușmani și prieteni ai omului. București, 1916, IV + 401; II. Comorile, 1916, 70; III. Pământul, 1924, 59 (Academia Română. Din viața poporului român. Culegeri și studii).*
137. Pamfile, *Povestea lumii*. Pamfile, Tudor: *Povestea lumii de demult**. După credințele poporului român de..., București, Leipzig, Viena, Libr. Socet et Comp., C. Sfetea, Otto Harrassowitz, Gerold et Comp., 1913, 187 (Academia Română, Din viața poporului român. Culegeri și studii, XVIII).*
138. Pamfile, *Pov. pop. rom.* Pamfile, Tudor: *Povești populare românești, Bârlad, Tip. C. D. Lupașcu, 1920, 160.*
139. Pamfile, *Sărbătorile*. Pamfile, Tudor: *Sărbătorile la români. Crăciunul. Studiu etnografic de..., București, Leipzig, Viena, Libr. Socec et*

- Comp., C. Sfetea, Otto Harrassowitz, Gerold et Comp., 1914, 249 (Academia Română, *Din viața poporului român. Culegeri și studii*, XX).
140. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*. Pamfile, Tudor: *Sărbătorile de toamnă și postul Crăciunului*, București, 1914, 216.
141. Pamfile, *Sărbătorile de vară*. Pamfile, Tudor: *Sărbătorile de vară la români. Studiu etnografic de...*, București, Leipzig, Viena, Libr. Socec et Comp., C. Sfetea și Librăria Națională Otto Harrassowitz, Gerold et Comp., 1910, 234 (Academia Română, *Din viața poporului român. Culegeri și studii*, XI).
142. Pamfile, *Sfârșitul Lumii*. Pamfile, Tudor: *Sfârșitul Lumii. După credințele poporului român*, Bârlad, Tip. și Legătoria de cărți, 1911, 76 (Biblioteca revistei „Ion Creangă”, nr. 1).
143. Pamfile, *Văzduhul*. Pamfile, Tudor: *Văzduhul după credințele poporului român*, București, 1916, 180 (Academia Română, *Din viața poporului român. Culegeri și studii*, XXVIII).
144. Papahagi, P.: *Basme aromâne*. Papahagi, P. Pericle: *Basme aromâne și glosar*, București, Institutul de arte grafice „Carol Göbl”, 1905, XXVIII + 748.
145. Papahagi, T., *Antologie aromânească*. Papahagi, Tache: *Antologie aromânească*, București, Tip. „România Nouă” Teodor I. Voinea, 1922, XLVII + 519 (Din publicațiile Casei Școalelor).
146. Papahagi, T., *Grainul și folclorul Maramureșului*. Papahagi, Tache: *Grainul și folclorul Maramureșului*, București, 1925, 240.
147. Păsculescu, *Povești*. Păsculescu–Orlea, Pr. Em.: *Povești*, Ed. a II-a, București, Edit. ziarului „Universul”, 1936, 127 (I), 127 (II).
148. Pelimon, *Impresiuni de călătorie în România*. Pelimon, A.: *Impresiuni de călătorie în România*, București, 1859, 279.
149. (E. Petrovici – *Folklor de la moșii din Scărișoara*). AN. ARH. FOLK. Petrovici, Emil: *Folklor de la moșii din Scărișoara*. Anuarul Arhivei de Folklor. București, 1939.
150. (E. Petrovici, *Folklor din Valea Almăjului*), AN. ARH. FOLK. Petrovici, Emil: *Folklor din Valea Almăjului (Banat)*. Anuarul Arhivei de Folklor, București, 1935.
151. Pop–Reteganul, I., *Din Țara Hațegului*. Pop–Reteganul, Ioan: *Din Țara Hațegului*, Sibiu, Edit. Asociațiunii „Astra”, tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiană”, f.a., 81 (Biblioteca Poporală a Asociațiunii „Astra”, nr.180).
152. Pop–Reteganul, I., *Povești ardelenesti*. Pop–Reteganul, Ioan: *Povești ardelenesti, culese din gura poporului de...*, Brașov, Edit. Libr. Nicolae I. Ciurcu, 1888, VIII + 79.
153. Pop–Reteganul, I., *Povești din popor*. Pop–Reteganul, Ioan: *Povești din popor de...*, Sibiu, Tiparul Tip. arhidieceșane, 1895, 216 (Premiate și publicate de „Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român”).
154. Pop–Reteganul, I., *Zidirea lumii*. Pop–Reteganul, Ioan: *Zidirea lumii, Adam și Eva, Originea Sfintei Cruci și Cele 12 Vineri. După tradiții populare și*

- manuscrise vechi*, Gherla, Tip. „Aurora“, A. Tudoran, 1920, 24.
155. Popescu–Ciocănel, Gh.: *Basmе, Snoave, Ghicitori. Culese direct din gura poporului*. Ploiești, tip. Fabricii „Progresul“, 1893, 189.
156. Popescu–Ciocănel, Gh., E.I. Patriciu și G.P. Salvin: *Brașoave*, București, Steinberg, 1905, 288.
157. Popescu, N., D.: *Basmе*. Popescu, N.D.: *Basmе și multe altele*, București, f.a., 64.
158. Popescu, N., I.: *Basmе*. Popescu, N.I.: *Basmе*. București, Tip. „Concurența“, f.a., 96.
159. Popescu, N., I.: *Basmе. Pădurea ursitoarelor și Regina Elelor și alte basme populare de...*, București, Tip. „Concurența“, Osias M. Klein, 1915, 64.
160. Popescu, N., I.: *Basmе populare*. Popescu, N.I.: *Basmе populare*, București, Tip. „Concurența“, f.a., 64.
161. Popescu, N., I.: *Basmе și snoave*. Popescu, N.I.: *Basmе și snoave de...*, București, 1922, 147.
162. Popescu, N., I.: *Basmе. Zefirul și soarele. Nucul Elelor. Diavolul cu gheare și alte multe basme populare*, București, Tip. „Concurența“, f.a., 96.
163. Popescu, N., I.: *Colecțiune cu basme populare. Pădurea diavolilor. Coțofana, Salcia și tufa, Părintele și copilul rătăcit și multe altele*, București, Tip. „Concurența“, [1913], 96.
164. Popescu, N., I.: *Ionel*. Popescu, N.I.: *Ionel, Făt–Frumos. Din împărăteasă găinăreasă și foarte multe alte basme populare de...*, f.l., f.a., 96.
165. Precup, *Păstoritul*. Precup, Dr. Emil: *Păstoritul în munții Rodnei*, Cluj, Institutul de arte grafice „Ardealul“, 1926, 57 („Biblioteca Dacoromaniei“ condusă de Sextil Pușcariu, nr. 3).
166. Procopovici, *Cronica lui Ioan Neculce*. Procopovici, Al.: *Cronica lui Ioan Neculce*, Craiova, 1932, XXXV + 255 (I).
167. [Pușcariu] Sextill, *Snoave*. [Pușcariu] Sex–Till: *Snóve. Din literatura populară*. Brașov, Edit. Libr. Nicolae I. Ciurcu, 1897, 35 (*Din literatura populară*).
168. Pușcariu, *Studii istro–române*. Pușcariu, Sextil: *Studii istro–române, în colaborare cu M. Bartoli, A. Belulovici și A. Byran, III. Bibliografia critică, Listele lui Bartoli. Texte inedite. Note. Glosare de...*, București, Cultura Națională, 1929, 334 (Academia Română. „Studii și cercetări“, XVI).
169. Racoviță, *Dicționar geogr. Bacău*. Racoviță, Ortensia: *Dicționar geografic al județului Bacău*, București, 1895, 560.
170. Rădulescu–Codin, *Cal de smeu*. Rădulescu–Codin, C.: *Cal de smeu, Leu Paraleu și alte povești, legende, pilde, snoave din popor*, f.l., Edit. „Ancora“, f.a., 157 („Biblioteca Universală“).
171. Rădulescu–Codin, *Cojocul*. Rădulescu–Codin, C.: *Cojocul lui Sărăcilă, povești alese din culegerile mele*, București, Graiul Românesc, 1925, 112 (Casa Școalelor. „Biblioteca pentru popor“).

172. Rădulescu-Codin, *Comorile poporului*. Rădulescu-Codin, C.: *Comorile poporului. Literatură, obiceiuri și credințe*. Câmpulung, Edit. Tip. G.N. Vlădescu, 1906, 151.
173. Rădulescu-Codin, *Dăfii*. Rădulescu-Codin, C., Tuțescu, Șt. St.: *Dăfii, snoave și povești*. Craiova, 1904, 74.
174. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*. Rădulescu-Codin, C.: *Din trecutul nostru. Legende, tradiții și amintiri istorice*, București, Edit. „Cartea Românească”, f.a., 207.
175. Rădulescu-Codin, *Dragoslavele*. Rădulescu-Codin, C., I. Răuțescu: *Dragoslavele. Trecutul comunei (istoric, legende, acte vechi)*, Câmpulung, 1923, VI + 432.
176. Rădulescu-Codin, *Ghiță Bondoc*. Rădulescu-Codin, C.: *Ghiță Bondoc. Schițe și povești din popor*, București, Edit. Libr. H. Steinberg et Fiu, f.a., 103 („Căminul”, Biblioteca Literară și Științifică).
177. Rădulescu-Codin, *Îngerul*. Rădulescu-Codin, C.: *Îngerul românului, povești și legende din popor*, București, Socec, 1913, XXXI+384 (Academia Română, *Din viața poporului român*. Culegeri și studii, XVIII).
178. Rădulescu-Codin, *Legende*. Rădulescu-Codin, C.: *Legende, tradiții și amintiri istorice, adunate din Oltenia și din Muscel de...*, București, Leipzig, Viena, Libr. Socec et Comp., Otto Harrassowitz, Gerold et Comp., f.a., XV+133 (Academia Română, *Din viața poporului român*. Culegeri și studii, X).
178. Rădulescu-Codin, *Literatură*. Rădulescu-Codin, C.: *Literatură. Tradiții și obiceiuri din Corbi, Muscelului, cu note istorice, 24 arii populare, 162 figuri în text și unele vederi din Corbi*, București, Atelierele grafice „Cultura Națională”, 1929, 126 (Academia Română, *Din viața poporului român*, XXXIX).
180. Rădulescu-Codin, *Nevasta leneșă*. Rădulescu-Codin, C.: *Nevasta leneșă și alte povești, legende, pilde*, „Snoave din popor”, f.l., Edit. „Ancora”, 1926, 173 (Biblioteca universală, nr.135-137).
181. Rădulescu-Codin, *Sărbătorile*. Rădulescu-Codin, C., D. Mihalache: *Sărbătorile poporului cu obiceiurile, credințele și unele tradiții legate de ele. Culegere din părțile Muscelului de...*, București, Tip. „Cooperativa”, 1909, 122 (Academia Română, *Din viața poporului român*. Culegeri și studii, VII).
182. Rădulescu-Niger, *Mintea și Norocul*. Rădulescu-Niger, N.: *Mintea și Norocul precum și alte 12 povești populare de...*, Brașov, Edit. Libr. Ciurcu, 1910, 78.
183. Răureanu, *Cuza-Vodă*. Răureanu, C.: *Cuza-Vodă. Pilde și întâmplări din viața sa, povestite de...*, București, Edit. „Luceafărul”, f.a., 32 (Biblioteca „Luceafărul”).
184. Rusu, *Povești ardelenești*. Rusu-Câmpeanu, Simeon: *Povești ardelenești adunate de...*, Gherla, Tip. „Aurora” A. Todoran, 1928, 39.
185. Sala, *Soacra tirană*. Sala, Pr. Vasile: *Soacra tirană. Poveste. Povești din popor*, București, „Edit. Noastră”, f.a., 48 (Biblioteca Vascăului, nr.11).
186. Sandu, *Povestiri și anecdote*. Sandu: *Povestiri și anecdote*, Brașov, Edit. Libr. Ciurcu, f.a., 151.
187. Savin, *Pilde*. Savin, Petru, G.: *Pilde creștinești*, Bârlad, 1925, 38 (Biblioteca Căminului Cultural „Sfinții Împărați”, nr. 2-3).

188. Sbierea, *Povești populare*. Sbierea, Dr. Ioan a lui, Gh.: *Povești populare românești. Din popor luate și poporului date*, Cernăuți, Tip. Arhiepiscopală, 1886, VI + 324.
189. Sbierea, *Traiul românilor*. Sbierea, Dr. Ioan a lui, Gh.: *Traiul românilor înainte de fundarea staturilor naționale*, Cernăuți, 1890, 9.
190. Schott, *Walachische Märchen*. Schott, Artur und Albert: *Walachische Märchen. Herausgegeben von... Mit einer Einleitung über das Volk der Walachen und einem Anhang zur Erklärung der Mäschen*, Stuttgart und Tübingen, J.G. Gottáscher Verlag, 1845, XVI + 384.
191. (P. Schullerus – *Rumänische Märchen*). Archiv des vereins. Schullerus, Pauline: *Rumänische Volksmärchen aus dem mittleren Harbachtale. Gesammelt, übersetzt und eingeleitet von...*, „Archiv des Vereins für siebenbrgische Landeskunde“, Hermanstadt, 1906.
192. Sevastos, *Povești*. Sevastos, Elena, D.: *Povești*, Iași, Edit. Libr. Frații Șaraga, 1892, IV [+204].
193. Sima, *Ardeleanul glumeț*. Sima, Ioan, Gr. a lui: *Ardeleanul glumeț sau 101 de anecdote populare alese pe sprânceană și întocmite din glumele lui Nenea Stan ce-și râde de toți*. Sibiu, Tip. și edit. lui W. Krafft, 1889, 108.
194. Stauffe-Simiginowicz, *Volkssagen*. Stauffe-Simiginowicz, L.A., und Ludwig Adolf: *Volkssagen aus der Bukowina*. Czernowitz, 1885.
195. Stăncescu, *Snoave*. Stăncescu, Dumitru: *Snoave*. București, G. Haiman Libr. Editor, 1893, 118.
196. Suditeanu, *Din satul lui Cremene*. Suditeanu, Niculae, C.: *Din satul lui Cremene. Anecdote*. București, Edit. Casa Școalelor, 1928, 187.
197. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*. Teodorescu-Kirileanu, S.: *Amintiri ale poporului despre Ștefan cel Mare*, București, Edit. „Minerva“, 1904, 1+190.
198. Teodorescu-Kirileanu, *Cuza-Vodă*. Teodorescu-Kirileanu, S., L. Mrejeriu, Gh. Popescu: *Cuza-Vodă. Istorisiri pentru popor*, Piatra-Neamț, 1909, 190.
199. Teodorescu-Kirileanu, *Povești morale*. Teodorescu-Kirileanu, S.: *Povești morale cuprinzând: povești despre minte, noroc și sărăcie; despre nemulțumire și lăcomie; povești potrivnice beției; pilde și povești*. Vol. II, București, 1928, 195.
200. Teodorescu-Kirileanu, *Povești populare*. Teodorescu-Kirileanu, S.: *Povești populare de cuprins moral. Culese de...*, Brașov, Edit. Libr. Ciurcu, 1899, 36.
201. Teodorescu-Kirileanu, *Ștefan cel Mare*. Teodorescu-Kirileanu, S.: *Ștefan cel Mare și Sfânt. Istorisiri și cântece populare*, Ed. a III-a, sporită, Tip. Mănăstirei Neamțu, 1924, 360 + VIII.
202. Teodorescu, V., *Monografia com. Opăriți*. Teodorescu, Voicu: *Monografia comunei Opăriți (Prahova), 1582-1933*, Vălenii de Munte, 1933, 36.
203. Trifa, *25 de povești*. Trifa, Iosif: *25 de povești puse în slujba Domnului, strânse și prelucrate*, Sibiu, 1926, 39.
204. Tuțescu, *Din văi și vâlcele*. Tuțescu, Șt. St.: *Din văi și vâlcele. Glume, legende, snoave și povești*. București, Edit. Alcalay, 1911, 102 + II pl. (Biblioteca pentru toți, nr. 701).
205. Tuțescu, *O parte din sfinții poporului*. Tuțescu, Șt. St.: *O parte din sfinții poporului*, Craiova, 1908, 62.

206. Tuțescu, *Taina ăluia*. Tuțescu, Șt. St.: *Taina ăluia, proză, snoave și povești hazlii*, P. Neamț, Edit. Gherghiu, 1906, 113 [-116].
207. Urechia, N.: *Gâze*. Urechia, Nestor: *Gâze (Din lumea insectelor)*, București, Edit. Libr. Socec et Co., 1924, 177.
208. Urechia, N., *Prietenele noastre păsările*. Urechia, Nestor: *Prietenele noastre păsările*, București, Edit. Literară a Casei Școalelor, 1923, 187.
209. Urechia, V.A.: *Cum era odinioară*. Urechia, V.A.: *Cum era odinioară. Legende*. București, 1901, 320.
210. Urechia, V.A.: *Ghemul vieții*. Urechia, V.A.: *Ghemul vieții, Țara fără bătrâni, Vaca babei Floare, Fiți uniți... Legende și pilduri de...*, Orăștie, 1919, 40 (Pagini alese din Scriitorii Români, nr.1).
211. Urechia, V.A.: *Legende române*. Urechia, V.A.: *Legende române. Viața din trecut. Reminiscențe de...*, Edițiunea a IV-a, considerabil adaosă, București, Edit. Libr. Socec et Comp., 1904, 516.
212. Vasiliu, *Povești*. Vasiliu, Alexandru: *Povești și legende culese de...*, București, 1928, 263.
213. Vitănescu, *Monografia com. Bălănești*. Vitănescu, Pavel, T.: *Monografia comunei Bălănești din județul Olt, de la întemeiere până la 1 ianuarie 1937, cu 3 planșe, 14 clișee și numeroase tablouri comparative, întocmite de...*, Craiova, Tip. și fabrica de ștampile „Victoria”, 1937, 244.
214. Wartic, *101 mici istorii*. Wartic, Th.: *O sută și una de mici istorii și anecdote amuzante, cele mai multe culese din gura țaranului nostru român, de...*, București, Noua Tip. Națională, 1883, 94.
215. Zăbavă, *Poveștile păsărilor*. Zăbavă, Octavian, Mihail Sandu: *Poveștile păsărilor*. București, Edit. Libr. „Principele Mircea”, f.a., 61 [-63].
216. Zanne, *Proverbele românilor*. Zanne, I.A.: *Proverbele românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria și Macedonia*, București, 1895-1903, LIX [+778] (I), XVIII [+939] (II), XXVII [+759] (III), XXII [+778] (IV), XXVI [+740] (V), XXVI [+772] (VI), XXVI [+949] (VII), 739 (IX), XXVI [+424] (X).

B. PERIODIQUES

1. ACTIV. *Activitatea*. Foaie politică, economică, socială și literară. Orăștie, 1901-1904.
2. ADEV. *Adevărul*. Focșani, 1881-1882; 1885-1888.
3. ADEV.SAT. *Adevărul la sate*. București, 1925-1926.
4. AGRIC. *Agricultorul*. Organ oficios al Consiliului cultural al țării pentru ducatul Bucovina, Cernăuți, 1904-1912, 1914, 1920-1923.
5. ALB. Buc. *Albina*. Revistă enciclopedică populară, București, 1897-1916, 1922-1928, 1933-1940.

6. ALB. CARP. *Albina Carpaților. Foaie beletristică, științifică și literară...*, Sibiu, 1877–1880.
7. ALM. ADM. IL. *Almanachul Administrativ Ilustrat pe anul...*, București, 1905–1906.
8. ALM. BIBL. *Almanachul Bibliotecii Copiilor și a Tinerimei pe anul...*, Chișinău, 1921.
9. ALM. COM. *Almanachul Comercial*, București, 1886.
10. ALM. IL. *Almanachul ilustrat al ziarului Adevărul pe anul...*, București, 1898. De la 1899 *Almanahul ziarului Adevărul*. De la 1900–1902, *Almanachul Adevărului*. De la 1909–1917, *Almanach*. De la 1923–1926, 1928–1933, 1937 *Almanachul ziarelor „Adevărul și Dimineața”*; De la 1938 *Almanahul Calendar Adevărul și Dimineața*.
11. ALM.ȘC. *Almanachul Școlarilor pe anul...*, București, 1924–1938.
12. AMIC. FAM. *Amicul Familiei. Foia pentru toate trebuințele vieții sociale. Instrucțiuni. Distracțiuni, Gherla și Clusiu*, 1878–1890.
13. AMIC. POP. *Amiculu Poporului. Foia poporală, Pesta*, 1867–1868.
14. AN. ARH. FOLC. *Anuarul Arhivei de Folklor*, Cluj, București, 1932–1933, 1935, 1937, 1939.
15. ANAL. DOBR. *Analele Dobrogei. Revista societății culturale dobrogene, Constanța, Cernăuți*, 1928–1931, 1934–1935, 1938.
16. ANAL. ECON. *Anuale Statistice și Economice. Pentru cunoștința părții muntene din România*, București, 1860–1865. De la 1866–1869: *Analele statistice ale României*.
17. ANAL. LIT. *Analele Literare*, București, 1885–1886, 1888.
18. ARCHIV DES VEREINS *Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*, Hermannstadt, 1906.
19. ARH. OLT. *Arhivele Olteniei*, Craiova, 1922–1940.
20. ARH. SOC. ȘT. LIT. *Arhiva Societății Științifice și Literare din Iași*, Iași, 1899–1916. De la 1921, 1923–1940 *Arhiva*.
21. ARH. SOM. *Arhiva Someșană. Revistă istorică-culturală*, Năsăud, 1924–1927, 1929–1933, 1936–1940.

22. ASTRA MAR. *Astra Maramurășului*. Organul săptămânal al Despărțământului Maramurăș, al „Astrei“, Sighet, 1927–1928, 1933–1934, 1937.
23. AUR. ROM. *Aurora Română*. Organu beletristico-literatu alu „Societăței pentru cultura și literatura română din Bucovina“, Cernăuți, 1881–1882, 1884.
24. BABA SAT. *Baba Satului*. Foaie umoristică, poporală, literală, glumeată, Timișoara, 1908–1912.
25. BĂRĂGAN *Bărăganul*. Revistă pentru cultura sătenilor, București, 1931–1940.
26. BIBL. BASM. *Biblioteca basmelor și a tot felul de glume*. București, 1910, 1912.
27. BIBL. SOC. VRANCEA *Biblioteca Societății „Vrancea“*. Filiala Turnu-Severin, 1922–1923.
28. BIS. ORT. ROMÂNĂ *Biserica Orthodoxă Română*. Jurnal periodic eclesiastic, București, 1874–1916, 1921.
29. BUCIUM *Buciumul*. Foaie pentru strângerea folklorului. Organ al cercului folkloristic „Buciumul“. Brădiceni–Gorj, 1924–1925, 1935–1936.
30. BUCIUM VÂL. *Buciumul Vâlciei*. Ziar săptămânal politic, R. Vâlcea, 1885–1887.
31. BUCURIA *Bucuria Noastră*. Revistă școlărească, Constanța, 1935–1936.
32. CAL. *Calendariu pe anul...*, Cernăuți, 1874–1885.
33. CAL. Arad *Calendariu pe anulu...* Arad, 1882–1883, 1885–1904, 1908, 1912, 1918, 1920, 1923–1924, 1926, 1928–1935.
34. CAL. ARH. BUC. *Calendarul Arhiepiscopiei Bucureștilor*, București, 1931–1940.
35. CAL. ASOC. *Calendarul Asociațiunii pe anul...*, Sibiu, 1912–1914, 1916–1919, 1921–1927. De la 1928–1935, *Calendarul pentru popor al Asociațiunii (Calendarul „Astrei“)*.
36. CAL. AUR. *Calendarul „Aurorei“*, Gherla, 1891, 1893–1894, 1896–1899, 1902, 1928–1919.

37. CAL. BIBL. FOLC. *Calendarul Bibliotecii Folcloristice pe anul...*, Craiova, 1913.
38. CAL. BLAJ *Calendarul de la Blaj pe anul...*, Blaj, 1925–1926. De la 1927, *Calendariul de la Blaj*. De la 1928–1940, *Calendarul de la Blaj*.
39. CAL. BUN. CREȘT. *Calendarul Bunului Creștin pe anul...*, Bixad (Satu–Mare), 1933–1936.
40. CAL. BUN. CREȘT. *Calendarul Bunului Creștin pe anul...*, Sibiu, 1923–1936.
Sibiu
41. CAL. Cem. *Calendariul pe anul...* Redigeat de Societatea „Academia ortodoxă pentru literatura, retorică și muzică bisericească în seminarul arhidieceșan din Cernăuți“, Cernăuți, 1888.
42. CAL. Const. *Calendar*, Constanța, 1937–1938.
43. CAL. COOP. ROM. *Calendarul Cooperatorului Român pe anul...*, Sibiu, 1931–1932.
44. CAL. COPII. *Calendarul copiilor pe anul...*, Cernăuț–Suceava, 1909–1910, 1912–1914, 1920, 1922.
45. CAL. CULT. *Calendarul cultural al județului Covurlui pe anul...* Alcătuit și editat de Societatea Culturală „Sf. Împărați“ din Com. Jorăști, jud. Covurlui, Bârlad, 1922.
46. CAL. CULT. ÎNV. *Calendarul cultural al Învățătorilor*, București, 1913.
47. CAL. DACIA *Calendarul Dacia pe anul...*, București, 1920. De la 1922 *Calendarul ziarului „Dacia“*.
48. CAL. DACIA TR. *Dacia Traiană. Calendar pe anul...*, Sibiu, 1923–1931. De la 1932–1940: *Calendarul Dacia Traiană*.
49. CAL. EPARH. *Calendarul Eparhiei Ort.–Române pe anul...*, Oradea, 1929–1931, 1934–1938. De la 1939–1940 *Calendarul Episcopiei Ort.–Române Oradea*.
50. CAL. F. LUMEA *Calendarul foi „Lumea și țara“ pe anul...*, Cluj, 1924. De la 1926–1927, 1929–1939 *Calendarul „Lumea și țara“*.
51. CAL. F. LUMINA SAT. *Calendarul foi „Lumina satelor“ pe anul...*, Sibiu, 1927–1931. De la 1933: *Calendarul Lumina satelor*. De la 1934, 1938–1940: *Calendarul Oastea Domnului*.

52. CAL. GLAS. BUCOV. *Calendarul Glasul Bucovinei* pe anul..., Cernăuți, 1920–1940.
53. CAL. GOSPOD. *Calendarul Gospodarilor* pe anul..., București, 1921–1922, 1924–1934. De la 1935–1940 *Calendarul Gospodarilor din sate și orașe*.
54. CAL. GURA *Calendarul „Gura Lumii”* pe anul..., Oravița, 1928.
55. CAL. Iași *Calendarul pe...* (v. *Almanah de petrecere pentru moldo-români*), Iași, 1851–1858.
56. CAL. I. CREANGĂ *Calendarul Revistei de limbă, literatură și artă populară „Ion Creangă”* pe anul..., Bârlad, 1911–1912. De la 1913, *Calendarul Revistei „Ion Creangă”*. De la 1914, *Calendarul Revistei de limbă, literatură și artă populară „Ion Creangă”*.
57. CAL. IL. *Calindar Ilustrat pentru toți*. Budapesta, 1905.
58. CAL. IL. Arad *Calendarul Ilustrat* pe anul..., Arad, 1936.
59. CAL. IL. BUC. *Calendarul Ilustrat Bucurescian*. Bucuresci, 1889–1891. De la 1892–1894: *Calendarul Bucurescian Ilustrat*.
60. CAL. IL. SINAIA *Calendarul Ilustrat al orașului Sinaia*. Cu întreaga descriere a localităților din jurul său, pe anul..., București, 1905.
61. CAL. ISR. *Calendar pentru Israeliți* pe anul..., Bacău–București, 1877–1891. De la 1891–1893, 1895–1899 *Anuar pentru Israeliți*.
62. CAL. IZVORAȘUL *Calendarul Revistei de muzică, artă națională și folklor „Izvorășul”*, Bistrița–Mehedinți, 1932–1934.
63. CAL. ÎNV. Fălt. *Calendarul Învățătorilor* pe anul..., Fălticeni, 1928. De la 1929 *Calendarul Ilustrat al Învățătorilor*. De la 1931–1932, 1938 *Calendarul Învățătorilor*.
64. CAL. LIPOV. *Calendarul Lipovan* pe anul..., Lipova, 1936.
65. CAL. LUMINA POP. *Calendarul Lumina Poporului* pe anul..., Bocșa–Montană, 1934–1938.
66. CAL. MIC. *Calendarul mic pentru buzunar* pe anul..., Reghin, 1931–1932.
67. CAL. MIN. *Calendarul Minervei* pe anul... Mică enciclopedie Populară a vieții practice, București, 1899–1916, 1925–1926.

68. CAL. MIȘC. BAN. *Calendarul „Mișcarea Banatului”,* Timișoara, 1936.
69. CAL. NAȚ. IL. *Calendarul Național–Ilustrat pe anul...,* Lugoj, 1922.
70. CAL. NAȚ. F. INT. *Calendarul Național al „Foi Interesante” pe anul...,* Orăștie, 1911–1913. De la 1923–1926, *Calendarul Național al Foi Interesante de la Orăștie.* De la 1927–1930, *Calendarul Național al „Foi Interesante”.*
71. CAL. NAȚ. ZIAR. AMERICA *Calendarul Național al ziarului „America” pe anul...,* Cleveland – Ohio, 1912, 1914–1916, 1919–1930. De la 1931–1934, *Calendarul ziarului „America”.* De la 1935–1938, *Anuarul Național Ilustrat al ziarului „America”.*
72. CAL. NOSTRU *Calendarul Nostru pe...,* Bârlad, 1918.
73. CAL. PART. NAȚ. *Calendarul Partidului Național Român din Transilvania și Ungaria,* Arad, 1913–1914, 1916–1917. De la 1918, *Calendarul Partidului Național Român din Ungaria și Transilvania.*
74. CAL. PLUG. *Calendarul Plugarului,* București, 1899.
75. CAL. PLUG. Buc. *Calendarul Plugarilor,* București, 1921–1926, 1928, 1930–1940.
76. CAL. POP. ROM. *Calendariu Poporal Român pe...,* Brașov, Oravița, 1882. De la 1883, *Călindariu Iulianu, Gregorianu și poporalu român.*
77. CAL. POP. ROM. Buc. *Calendarul Poporului Român pe anul...,* Bucuresci, 1874.
78. CAL. POP. ROM. IL. *Calendarul Poporului Român Ilustrat pe anul...,* Timișoara, 1924.
79. CAL. POP. Suc. *Calendarul Poporului pe anul...,* Suceava, 1920–1921. De la 1925, *Calendarul Poporului Creștin.*
80. CAL. PRIM. *Calendarul Primăvara pe anul...,* Sănnicolaul–Mare, 1923–1924, 1926, 1928–1929, 1934.
81. CAL. PROF. *Calendaru pentru toți: profetic, amuzant și popular,* București, 1862–1867, 1869–1884.
82. CAL. REV. DOINA *Calendarul Revistei „Doina” pe anul... f.l.,* 1930.
83. CAL. ROM. *Calendarul Românilor pe anul...,* Lugoj, 1938. De la 1939, *Călindariu Românilor.*

84. CAL. ROM. Car. *Calendarul Românului* pe anul..., Caransebeș, 1889–1890, 1892–1905, 1907–1917. De la 1918–1936, *Calendarul Românului*.
85. CAL. SAT. Brad *Calendarul Satelor* pe anul..., Brad, 1934.
86. CAL. SĂT. *Calendarul Sătenilor* pe anul..., București, Fălticeni, Vălenii de Munte, 1907–1913, 1916, 1924–1931, 1933, 1935–1938.
87. CAL. SĂT. ROM. *Calendarul Săteanului Român* pe anul..., Gherla, 1924, 1927.
88. CAL. ȘC. *Calendarul Școlarilor*, Craiova, 1923.
89. CAL. TOȚI ROM. *Calendarul pentru toți românii* pe anul..., București, 1875. De la 1878–1883, 1885, *Calendaru pentru toți românii*. De la 1886–1888, *Calendarul pentru toți românii*. De la 1889–1894, *Calendaru pentru toți românii*. De la 1895–1896, *Calendarul pentru toți românii*. De la 1897, *Calendaru pentru toți românii*. De la 1898–1900, 1902, *Calendarul pentru toți fiii României*. De la 1903, *Calendarul pentru toți românii*. De la 1904–1906, *Calendarul pentru toți fiii României*. De la 1909, *Calendarul Ilustrat*.
90. CAL. ȚĂR. *Calendarul țăranului*, Deva, 1926.
91. CAL. ȚĂR. OR. *Calendarul țăranesc*, Oradea, 1935–1937.
92. CAL. ȚĂR. ROM.
Deva *Calendarul țăranului român* pe anul..., Deva, 1916.
93. CAL. V. BAN. *Calendarul Viața Banatului* pe anul..., Timișoara, 1934–1936, 1940.
94. CAL. ZIAR
CURIER OLT. *Calendarul ziarului „Curierul Olteniei”* pe anul..., Craiova, 1892–1893, 1897–1899.
95. CAL. ZIAR UNIV. *Calendarul popular al ziarului „Universul”* pe anul..., București, 1886. De la 1887, *Calendar al ziarului Universul*. De la 1890–1893, 1897–1899, *Calendarul ziarului „Universul”*. De la 1900–1903, *Almanahul ziarului Universul*. De la 1906–1910, 1913–1919, *Almanahul ziarului Universul*. De la 1920–1926, *Ziarul Universul–Almanach*. De la 1927 *Calendarul pe anul... al ziarului Universul*. De la 1928, 1932–1937, *Calendarul ziarului Universul*. De la 1939–1940, *Calendarul Universul*.
96. CAND. *Candela*. Valea–Lungă, jud. Dâmbovița, 1914–1916.

97. CASA N. *Casa Noastră*. Foaie populară, București, Chișinău, 1916, 1919, 1925–1930.
98. CASA RUR. *Casa Rurală*. Revista Enciclopedica, Grindu (Ialomița), București, 1890–1891, 1895, 1898.
99. CAV. *Cavalu*, Focșani, 1886–1887. De la 1888–1890, *Cavalul*. Foaia intereselor locale.
100. CĂL. *Călimdarius lu Tănase Călpac* pă anu..., Timișoara, Lugoj, 1925–1931, 1939–1940.
101. CĂL. BĂN. *Călimdarius Bănățanului* pe anul..., Lugoj, 1931, 1935–1939.
102. CĂL. CLUJ. ROM. *Călimdarius Cluju Românesc* pe..., Cluj, 1923. De la 1924–1929, 1931–1940, „Clujul Românesc”. *Calendarul Eparhiei Ortodoxe Române a Clujului*.
103. CĂL. F.N. SEC. *Călimdarius „Foi Noastre” – „Secerișul”* pe anul..., Cluj, 1928.
104. CĂL. GOSPOD. SĂT. *Calindariul Gospodarilor Săteni* pe anul..., Bârlad, Fal-ticeni, 1904. De la 1905, *Calendarul Gospodarilor Săteni*. De la 1906, *Călimdarius Gospodarilor Săteni*.
105. CĂL. HAZ. *Calindarius hazliu a lu Niță Pitpălac* pe anul..., Lugoj, 1936. De la 1939, *Calindarius hazliu a lu Niță Pitpălac*.
106. CĂL. POP. *Călimdarius poporului* pe anul..., Sibiu, 1886, 1898–1899, 1902–1903, 1907, 1910, 1912–1913, 1924, 1926, 1928–1937, 1940.
107. CĂL. POP. BUCOV. *Călimdarius poporului Bucovinean* pe anul..., Cernăuți, 1891. De la 1897, 1899, 1900–1906, 1910, 1912, *Călimdarius poporului Bucovinean*.
108. CĂL. POP. ROM. *Călimdarius Poporului Român* pe anul..., Budapesta, 1903–1904. De la 1905 *Călimdarius „Poporului Român”*. De la 1906, *Calendarul Poporului Român*. De la 1907–1909, *Călimdarius Poporului Român*.
109. CĂMIN *Căminul*. Foaie culturală a Căminului „Unirea” din Focșani, Focșani, 1925–1935.
110. CĂMIN. NOSTRU *Căminul Nostru*. Revista literară. Sighetul Marmăției, Bacău, 1924–1928.

111. CĂRȚ.SĂT.ROM. *Carțile Sateanului Romanu*. Scriere periodică pentru trebuințele poporului român, Clusiu, Sibiiu, Gherl'a, 1876-1879. De la 1880-1886 *Carțile Sateanului Romanu*.
112. COL. TR. *Columna lui Traianu*, București, 1870-1874. De la 1875-1877, *Columna lui Traian*. De la 1882-1883, *Columna lui Traianu*.
113. COLINDA *Colinda*. Revistă literară-culturală, Galați, 1928-1929.
114. COM. SAT. *Comoara Satelor*. Revistă lunară de Folklor, Blaj, 1923-1927.
115. COM. SAT. Buc. *Comoara Satelor*. Revistă populară pentru răspândirea sfaturilor folositoare, București, 1905-1916, 1919-1920.
116. CONST. *Constituționalul*. București, 1889-1891.
117. CONTR. *Controla*. Foae culturală, socială și economică, Timișoara, 1895-1899, 1905-1906.
118. CONV. LIT. *Convorbiri Literare*, Iași, București, 1864-1916, 1919-1940.
119. CRIN. SAT. *Crinul Satelor*, organ al Societății educative „Tribuna“, Târgu Jiu, 1920-1921, 1923-1924.
120. CRON. *Cronica* (de dimineață; de seară; cronica), București, 1901. De la 1902 *Cronica* (de seară). De la 1903-1907, *Cronica*.
121. CUCU *Cucu*. Foaie umoristică populară, Budapesta, 1905-1906.
122. CUGET CLAR *Cuget clar*. Revistă de cultură și literatură pentru școli și tineret, a Comisiunii a bibliotecii „Casei școalelor“, București, Vălenii de Munte, 1928-1936.
123. CUGET MOLD. *Cuget Moldovenesc*. Foaie lunară a Societății Culturale Naționale „George Enescu“, Bălți, Iași, 1932-1940.
124. CULEG. *Culegătorul*. Buletinul Arhivei Etnografico-Folclorice a Muzeului Etnografic din Cluj, Cluj, 1933.
125. CULT. POP. *Cultura Poporului*. Gazeta Societății „Cultura Poporului“, Cluj, București, 1921-1931.
126. CUVÎNT. SAT. *Cuvântul Satelor*, Lugoj, Timișoara, 1927-1930, 1934, 1937-1939.

127. DACIA TR. *Dacia Traiană*. Ziar național independent, Sibiu, 1920–1921.
128. DEȘT. *Deșteptarea*. Gazetă pentru popor, Cernăuți, 1893–1904, 1907–1908, 1921–1928.
129. DOINA *Doina*. Foaie pentru popor, Stănești-de-Cerna, județul Vâlcea, Craiova, 1935–1936. De la 1937, *Doina literară și artistică*. De la 1938, *Doina*.
130. DOINA Burd. *Doina*. Revista Societății Tinerimeii Române „Răsăritul” din Burdujeni, județul Botoșani, Burdujeni [Botoșani], 1906.
131. DOINA Jor. *Doina*. Revistă de limbă, literatură și artă populară, Jorăști (Covurlui), Branștea (Covurlui), 1928–1930, 1935.
132. DUM. COP. *Dumineca Copiilor*. Revistă ortodoxă de educație religioasă, morală, București, 1934–1939.
133. DUM. POP. *Dumineca Poporului*. București, 1914–1916, 1918–1933.
134. EDUC. *Educatorul*. Ziar pedagogic și literar, Bucuresci, 1883–1884.
135. ERA NOUĂ *Era Nouă*. Organ al Asociației învățătorilor din jud. Trei Scaune, Sf[ântul] Gheorghe, 1933–1940.
136. ERA NOUĂ Iași *Era Nouă*, Iași, 1899–1900.
137. F. INT. *Foaia Interesantă*. Revistă săptămânală ilustrată, București, 1897.
138. F. NOASTRĂ *Foaia Noastră*. Publicație lunară a Asociației creștine a femeilor române, București, 1926–1928.
139. F. POP. *Foaia Poporului*, Sibiu, 1892–1904, 1906, 1910–1916, 1918–1940.
140. F. TOȚI *Foaia Pentru Toți*. Revistă enciclopedică populară și pentru familie..., Bucuresci, 1896–1899.
141. F. ȚĂR. ROM. *Foaia Țăranului Român*, Letea-Veche (Vlașca), Giurgiu, 1912–1915.
142. FAM. *Familia*. Foia enciclopedică și beletristică cu ilustrațiuni, Pesta (Buda-Pesta, Budapesta), Oradea-Mare, 1865–1906.

143. FĂT FR. *Făt-Frumos*. Revistă Literară, Bârlad, București, 1904–1906, 1909.
144. FĂT FR. Suc. *Făt-Frumos*. Revistă de literatură și folclor, Suceava, Cernăuți, 1926–1940.
145. FEM. SAT. *Femeia Satelor*, Timișoara, 1935–1939.
146. FL. ALB. *Floare-Albastră*. Revistă Literară-Săptămânală, București, 1898–1899.
147. FL. DAR. *Floarea Darurilor*. București, 1907.
148. FLAC. *Flacăra*. Săptămânal politico-social-literar, Ploiești, 1937.
149. FLAC. Buc. *Flacăra*. Literară. Artistică. Socială, București, 1911–1916, 1921–1923.
150. FLORI *Flori de Câmp*. Brăila, 1911.
151. FLUIER. *Fluierașul*. Revistă ilustrată. Pentru copii, București, 1910, 1912–1913.
152. FREAMĂT. *Freamătul*. Revistă Literară și Științifică, Tecuci, 1911–1912.
153. FREAMĂT NĂS. *Freamăt Năsăudean*. Revistă literară-științifică și de folclor, Năsăud, 1938.
154. FRÂNG. *Frângurele*, Sendriceni-Dorohoiu, 1927–1940.
155. GAZ. POP. *Gazeta Poporului*, Suceava, 1918–1921.
156. GAZ. SĂT. *Gazeta Satênului*. Fôia cunoștințelor trebuincioase Agriculturului și Poporului, Râmnicu-Sarat, 1884–1892.
157. GAZ. TRANS. *Gazeta de Transilvania* (cu prea naltă voce), Brașov, 1838–1873, 1879–1880. De la 1881–1883, *Gazeta Transilvaniei*. De la 1884–1940, *Gazeta Transilvaniei*.
158. GAZ. ȚĚR. *Gazeta Țăranilor*. Organ al Societății pentru „Cultura țăranilor“, Mușetesci-Arges, Curtea de Arges, București, 1892–1899, 1901–1905, 1907–1916. De la 1924–1925, *Gazeta Țăranilor*. De la 1925–1930, *Gazeta Țăranilor*.
159. GAZ. ȚĂR. *Gazeta Țăranului*. Foaie Org. din Banat a Partidului țărănesc, Timișoara, Lugoj, 1924–1926.

160. GHILUȘUL *Ghilușul*. Revistă folkloristică, Balota–Craiova, 1912–1914.
161. GÎND. BUN. *Gânduri bune*. Foaie de publicațiune a Cercului „Gânduri bune“ din Huși, Huși, 1915–1916.
162. GLAS. BUCOV. *Glasul Bucovinei*, Cernăuți, 1918–1940.
163. GRAI. MAR. *Graiul Maramureșului*. Cultural–Social, Sighet, 1932–1940.
164. GRAI. NOSTRU *Graiul Nostru*. Organ independent de cultură și informațiuni, Tighina, 1936.
165. GRAI. NOSTRU Buc. *Graiul Nostru*. Texte din toate părțile locuite de români publicate de I. A. Candrea, Ov. Densușianu, Th. D. Speranția, București, 1906–1908.
166. GRAI. SAT. *Graiul Satului*. Revistă de cultură și îndrumare pentru popor, București, 1931–1932.
167. GUTIN. *Gutinul*. Diar social, literar și economic, Baia Mare, 1889–1890.
168. HAZ. SAT. *Hazul Satelor*. Revistă glumeată... (Supliment gratuit la „Gazeta Țăranilor“), Mușătești–Argeș, 1901–1910. De la 1911, *Supliment literar la „Gazeta Țăranilor“*. De la 1912–1916, *Hazul Satelor*.
169. HOȚUL *Hoțul*, Bucurescî, 1887–1888.
170. HYPERION *Hyperion*. Litere și artă, Cluj, 1932–1935.
171. I. CREANGĂ *Ion Creangă*. Revistă de limbă, literatură și artă populară, Bârlad, 1908–1921.
172. IZVORAȘUL *Isvorașul*. Revistă muzicală populară, Bistrița–Mehedinți, București, 1919–1921. De la 1922–1940, *Isvorașul*.
173. JUN. LIT. *Junimea Literară*. Revistă literară, științifică, Cernăuți, Suceava, 1904–1914, 1923–1933, 1935–1939,
174. LIGA DEȘTEPT. *Liga Deșteptarea*, București, 1912–1916.
175. LITERATOR. *Literatorul*, Bucuresci, 1882–1887, 1890, 1892–1895, 1899–1900, 1904.

176. LUCEAF. *Luceafărul*. Revistă Literară, Budapesta, Sibiu, București, 1902–1914, 1919–1920.
177. LUCEAF. SAT. *Luceafărul satelor*. Revistă lunară de pedagogie, sociologie, literatură (enciclopedie), Valea lui Cîne (Gorj), Valea Ungureni (Olt), 1910.
178. LUCEAF. Sibiu *Luceafărul*. Cultural–Social. Revistă pentru propășirea culturală și armonie socială, Sibiu, 1934–1939.
179. LUCEAF. Timiș *Luceafărul*, revistă culturală, literară și artistică, Timișoara, 1935–1940.
180. LUM. POP. *Lumina Poporului*. Foae de contribuție la răspândirea luminei în popor, Coroești (Tutova), Bârlad, 1912, 1914–1915.
181. LUMEA COPII. *Lumea Copiilor*. Publicațiune săptămânală (săptămânală, săptămēnală) pentru copii, București, 1922–1927, 1939.
182. LUMINA *Lumina*. Foae politică, socială și economică, Budapesta, 1905–1910.
183. LUM. POP. *Lumina Poporului*. Foae de contribuție la răspândirea luminei în popor, Cotoești (Tutova), Bârlad, 1912; 1914–1915.
184. LUMINA POP. Tul. *Lumina Poporului*. Foae de merinde pentru săteni, Sarghiol–de–Deal, jud. Tulcea, 1932.
185. LUMINA SAT. Cr. *Lumina Satelor*. (Organ al Federației Naționaliștilor–Democrați din Oltenia), Craiova, 1920.
186. LUMINA SAT. Pl. *Lumina Satelor*, Ploiești, 1909–1910, 1914, 1919.
187. LUMINA SAT. Sib. *Lumina Satelor*. Foae săptămânala pentru popor, Sibiu, 1922–1940.
188. LUMINA P.T. *Lumina pentru toți*. Revistă ilustrată de enciclopedie și de pedagogie pentru luminarea poporului, Bucuresc, 1885–1890. De la 1891–1893, *Revista pedagogică*. *Lumina pentru toți*. De la 1894–1895, *Revista „Lumină pentru toți”*.
189. LUMINAT. *Luminatorul*. (Organ pentru politică și literatură), Timișoara, 1880–1890, 1893–1894.
190. LUMINIȚA *Luminița*. Revista copiilor brăileni (Luminița Copiilor brăileni), Brăila, 1935–1939.

191. MOLD. *Moldova de la Nistru*. Revistă ilustrată scrisă pe înțelesul poporului, Chișinău, București, 1920–1925.
192. MUGUR. *Mugurul*, București, 1930–1940.
193. MUGURAȘ. *Mugurașul*. Revistă de cultură generală a elevilor școlii Normale din R. Vâlcii, R. Vâlcea, 1935–1936.
194. MUNCIT. *Muncitoriul*. Organ al paratidei muncitorilor, Iași, 1887–1889.
195. NAȚ. *Națiunea*, București, 1882–1891, 1923.
196. NEAM. ROM. LIT. *Neamul Românesc Literar*, Vălenii de Munte (jud. Prahova), București, 1908–1913, 1925–1926.
197. NEAM. ROM. POP. „*Neamul Românesc*“ pentru Popor, Vălenii-de-Munte (Prahova), București, 1910–1916, 1920–1940.
198. N. REV. ROM. *Noua Revistă Română* pentru Politică, Literatură, Știință și Artă, București, 1900–1902, 1908–1916.
199. OBSERV. *Observatoriulu*, Sibiu, 1878–1885.
200. OP. SAT. *Opaițul Satelor*. Foaie lunară pentru zidire sufletească și luminare a minții pe căile adevăratei înțelegeri a vieții, Bistrița (Mehedinți), 1927–1930.
201. OPINCA *Opinca*. Fôia pentru interese culturale și economie ale poporului roman, Reșița–Montana, 1885.
202. OPINIA *Opinia*. Ziar conservator cotidian, Iași, 1897–1900, 1906–1914.
203. PAG. CULT. *Pagini Culturale*, Sighetul Marmației, 1926–1929.
204. PAL. LIT. *Paloda Literară*, Bârlad, 1904.
205. POP. *Poporul*. Foaie economică, Budapesta, 1894, 1897–1904, 1910–1911.
206. POP. ROM. Buc. *Poporul Românesc* (Românesc). Foaie pentru folosința păturilor muncitoare de la sate și orașe, Chitila, București, 1932–1940.
207. POP. ROM. *Poporul Român*, Budapesta, Arad, 1901–1906, 1911–1914.

208. POȘTA ROM. *Poșta română*. Fôia pentru poporul roman; organ politic, social, financiar, literar etc., Brașov, 1888–1889.
209. PRESSA *Pressa*. Ziar politic, litterar și commercial, București, 1868–1881.
210. PRIETEN. NOSTRU *Prietenul Nostru*. Revistă pentru popor, Câmpulung, 1911–1916, 1923–1926.
211. PRIET. SĂT. *Prietenul Săteanului*, Crăcăoani, jud. Neamț, 1935–1936.
212. PRIM. *Primăvara*. Ziar politic cultural independent, Sannicolaul–Mare, 1921–1929.
213. RAM. *Ramuri*. Revistă literară..., Craiova, 1905–1915. De la 1916–1917, 1919–1926, 1928–1929, 1934, 1938, *Drum Drept*.
214. RĂS. *Răsăritul*. Gazeta intereselor generale, Bârlad, 1912–1915.
215. RĂS. Pal. *Răsăritul*. Revista pentru popor și școală, Palanca–Bacău, 1905.
216. RĂV. *Răvașul*, Cluj, 1903–1906. De la 1907–1910 *Răvașul*.
217. RES. *Resboiul*, București, 1877–1892.
218. REV. *Revista*. Ziar săptămânal pentru interese generală, Reșița–Montană (Bănat), 1884.
219. REV. COP. TIN. *Revista Copiilor și a Tinerimii*, București, 1914–1916.
220. REV. CRIT. *Revista Critică*, Iași, 1927–1940.
221. REV. CRIT.–LIT. *Revista Critică–Literară*, Iasi, 1893.
222. REV. CULT. *Revista „Culturală”*. Publicațiune Enciclopedică. Craiova, 1907–1911.
223. REV. CURS. INF. *Revista Cursului Inferior*. Publicație școlară enciclopedică, Ploești, 1908, 1909–1912, 1915–1926, 1936–1937, 1940.
224. REV. IL. *Revista Ilustrată*. Fôia enciclopedică literară lunară, Bistrița, 1898–1902.

225. REV. IST. ARH. FIL. *Revista pentru istorie, arheologie și filologie*. Organ al Societății Istorice Române, București, 1883–1885, 1902–1903, 1909–1914, 1915–1922.
226. REV. ÎNV. *Revista Învățătorilor și Învățătoarelor din Județul Hunedoara*. Săptămânală, Enciclopedică, Deva, 1927–1929.
227. REV. NOUĂ *Revista Nouă*, București, 1887–1895.
228. REV. POL. *Revista Politică*, Cernăuț, Suceava, 1886–1891.
229. REV. ROM. *Revista Română pentru științe, littere și arte*, București, 1861–1863.
230. REV. SOC. TIN. ROM. *Revista Societății Tinerimea Română*. București, 1882–1892. De la 1893–1898, *Tinerimea Română*. De la 1898–1902, *Revista „Tinerimea română”*. De la 1920–1921, *Revista Societății Tinerimea Română*. De la 1922–1940, *Revista Societății Tinerimea Română*.
231. REV. TIN. *Revista Tinerimii (Moldova Literară)*. Organ de cultură al soc. „Tinerimea“, Mihăileni, jud. Dorohoi, 1927–1932.
232. REV. T. PAMFILE *Tudor Pamfile*. Revistă de limbă, literatură și artă populară, Dorohoiu, 1923–1928.
233. REV. V. SAT. *Revista Viața Satelor*, Comești–Dâmbovița, 1932; [Devine:] *Viata Satelor*. Revistă pentru popor, 1932–1935.
234. RÎND. *Rîndunica*. Revistă Literară, Științifică, Folcloristică. Iași, 1893.
235. ROM. REV. *Romänische Revue*, Budapest, Resicza, Wien, Hermannstadt, 1885–1886. De la 1887, *Romaenische Revue*. De la 1888–1892, *Romänische Revue*. De la 1893, *Romänische Jahrbücher*.
236. ROM. Buc. *Romanul*. Ziar politic, comercial, literar. București, 1857–1864, 1866. De la 1867–1869, 1871–1897, *Romanulu*. De la 1897–1898, *Românul*. De la 1898, *Românul*. De la 1899, *Românul*. De la 1900–1904, *Românul*. De la 1905, *Românul*.
237. ROM. LIB. *Romania Liberă*. Numer literar, București, 1884.
238. ROM. LIT. *Românul Literar*. Revistă săptămânală publicată de Clubul Literar al „Românului“, București, 1891–1893.

239. SAT *Satul*. Revistă de cultură pentru popor, București, 1930–1940.
240. SAT. ȘC. *Satul și Școala*. Revistă lunară pentru educație și învățământ, Cluj, 1931–1939.
241. SCÎNT. *Scânteia*. Revistă științifică, literară și de folclor a Societății de lectură „Ion Creangă” a elevilor liceului „Petru Maior” din Gherla, Gherla–Cluj, 1924–1929, 1935–1940.
242. SEMĂN. *Semănătorul*. Revistă Literară Săptămânală, București (Bucuresci), 1901–1902. De la 1903–1910 *Sămănătorul*.
243. SEM. *Semenicul*. Revistă culturală lunară. Lugoj, 1928, 1930–1932.
244. SIED. *Sieđetőrea*. Foi’a poporului romanu, Oradea, 1875–1881. De la 1882 *Seđetőrea*.
245. SOL. *Solia* (Foae de cultură pentru săteni scoasă de Societatea Culturală „Al. Vlahuță”), Roman, 1934–1939.
246. SOL. MOLD. *Solia Moldovei*. Foaie de propagandă culturală scoasă de Ateneul Popular Tătărași, Iași, 1927–1930.
247. SUFLET OLT. *Suflet Oltenesc* (Culegeri și cercetări folkloristice), Plenița, 1927.
248. ȘC. MOD. *Școla Modernă*. Revistă a învățământului de toate gradele, București (Bucurescî), 1897–1899.
249. ȘC. NOASTRĂ *Școala Noastră*. Revistă pedagogică–culturală. Organul oficial al revizoratului școlar al Comitetului școlar județean și al Asociației Învățătorilor din județul Sălaj, Zalău, 1924–1940.
250. ȘC. V. *Școala și viața*. Revista Asociației generale a învățătorilor din România, București, 1930–1940.
251. ȘEZ. *Șezătoarea*. Revistă pentru literatură și tradițiunî populare. Fălticeni, 1892–1895, 1897–1899, 1901–1905, 1907–1908, 1910, 1912–1916, 1922–1929.
252. ȘEZ. SĂT. *Șezătoarea Săteanului*. Revistă a Societății culturale „Luminarea Săténului”, Tg. Jiu, 1898–1899. De la 1900–1901, 1903–1904, *Șezătoarea Săteanului*.
253. TIMIȘ. GAZ.POP. *Timișiana*. Foaia pentru trebuințele poporului român, Timisióra, 1885. De la 1886–1892 *Gazeta Poporului*.

254. TIMOC. *Timocul*. Revistă Culturală, Organul Societății Culturale „Timoc“ a românilor din Valea Timocului și dreapta Dunării, București, 1934–1940.
255. TIMP. *Timpul*. Ziar politic, industrial și literar, București, 1876–1884, 1889–1900, 1923–1924.
256. TRAIAN. *Traian*. Noua Bibliotecă Română. Arte. Jurnal beletristic-literar, Brașov, 1882–1883.
257. TRIB. *Tribuna* (Foița Tribunei), Sibiiu, 1884–1903.
258. TRIB. ȘC. ROM. *Tribuna școlii române*. Organu pedagogic, literariu și științific, Ploesci, 1885.
259. ȚARA BÎR. *Țara Bârsei*. Brașov, 1929–1938.
260. ȚARA FAGI. *Țara Fagilor*. Revistă de literatură și Folklor, Soloneț, jud. Suceava, 1931–1932.
261. ȚARA OLT. *Țara Oltului*. Ziar săptămânal, social economic, Făgăraș, 1907–1910.
262. ȚĂRĂNISM. *Țărănismul* (Foaie săptămânală a Partidului Țărănesc), București, 1926–1940.
263. UNG. *Ungaria*. Revistă Socială, Științifică–Literară, Cluj, 1891–1898.
264. VAS. *Vasiova*. Foaie literară, Oravița, Timișoara, 1929–1940.
265. VEST. SAT. *Vestitorul satelor*. Foaie scoasă de 2 ori pe lună de Cercul „Deșteptarea Sătenilor“, Folticeni, Bogdănești–Suceava, 1912–1916, 1918–1923.
266. V. LIT. *Viața Literară*. Revistă săptămânală, literară și artistică..., București, 1906.
267. V. LIT. ART. *Viața Literară și Artistică*, București, 1907–1908.
268. V. NOUĂ. *Viața Nouă*. Organ național-politic, Caransebeș, Lugoj, 1925–1929.
269. V. SAT. *Vieța Satelor*. Foaie pentru îndrumări și sfaturi bune, Focșani, 1933–1934.

270. V. SĂCELE *Viața Săceleană*. Revistă literar-culturală, Satu-lung-Săcele-Brașov, 1930-1932.
271. VLĂȘT. *Vlăstarul*. Revistă lunară de folklor și artă populară a Comunei Cojocna din județul Cluj, Cojocna, județul Cluj, 1932-1933. De la 1933-1934, *Vlăstarul Câmpiei*.
272. VOINȚA BAN. *Voința Banatului*. Organ săptămânal al Partidului Național Român, Timișoara, 1922-1932, 1935-1940.
273. VOIX ROUM. *La voix de la Roumanie*. Bulletin politique, scientifique, littéraire et commercial, Bucarest, 1861-1866.
274. VORBE BUNE *Vorbe Bune*. Revistă lunară pentru cultura poporană și viața practică, Balș, Craiova, 1904-1910, 1919-1920.
275. VREMEA NOUĂ *Vremea Nouă*. Băbeni-Vâlcea; Topoloveni, jud. Muscel; Galați. 1910-1915, 1921.
276. ZORI DE ZI *Zori de zi*. Revistă literară, științifică și artistică, Râmnicu-Sărat. 1920.
277. ZORI. LUM. *Zorile Luminei*. Tomești-Iași, 1925-1929.
278. ZORI. ROM. *Zorile Romanatului*. Revistă de cultură generală, Caracal, Celaru, Celei, Romanati, 1927-1940.

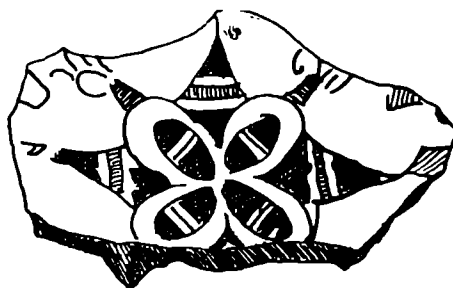
*

* *

C. MANUSCRITS

- (Nic. Densușianu - *Răspunsuri*) B.A.R., ms. 4546-4557. Densușianu, Nicolae: *Răspunsuri la Chestionarul istoric al lui... (Muntenia și Moldova)*, (1895), I, II, ms. nr. 4546-4557. Biblioteca Academiei Române, București.
- (A. Crintea - *Folclor com. Dumitrești*) A.I.F., ms. 148. Crintea, St. Avram: *Folclor din comuna Dumitrești*, Rm. Sărat, f.a., nr. 148, Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor, București.
- (B.P. Hasdeu - *Răspunsuri*) B.A.R., ms. 3437. Hasdeu, B.P.: *Răspunsuri la chestionarul juridic al lui... I*, 1878, nr. 3437. Biblioteca Academiei Române, București.
- (E. Niculiță-Voronca - Fără titlu). A.I.F., ms. 105. Niculiță-Voronca, Elena: (Fără titlu). I, II, III, f.a. nr. 105. Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor, București.
- (D. Nițescu - *Din traista*) A.I.E.F., ms. 116. Nițescu, Dumitru: *Din traista cu povești și snoave culese de Moș Ion Draniță*. I, II, f.a.. nr. 116. Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor, București.

6. (T. Pamfile – *Culegeri*) B.A.R., ms. 5091. Pamfile, Tudor: *Culegeri de folclor*, f.a., ms. nr. 5091. Biblioteca Academiei Române, București.
7. (T. Pamfile – Fără titlu) B.A.R., ms. 5094. Pamfile, Tudor: (Fără titlu), f.a., ms. nr. 5094. Biblioteca Academiei Române, București.
8. (T. Pamfile – *Legări*) B.A.,R. ms. 5092. Pamfile, Tudor: *Legări și deslegări*, f.a., ms. nr. 5092. Biblioteca Academiei Române, București.
9. (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*) B.A.R., ms. 5093. Pamfile, Tudor: *Povestiri populare românești*, f.a., ms. nr. 5093. Biblioteca Academiei Române, București.
10. (I. Pop–Reteganul – *Diverse*) B.A.R., ms. 4544. Pop–Reteganul, I.: *Diverse. Proza*, f.a., ms. nr. 4544. Biblioteca Academiei Române, București.
11. (N. Pop – *Tradițiune*) B. Sib., ms. Pop–Nicolau (junior): *Tradițiune*, 1863, Blaj, f.n. Biblioteca orășenească din Sibiu.
12. (E. Precup, *Basme*) A.I.E.F., ms. 121. I., II. Precup, Dr. Emil: *Basme, povești, anecdote, glume, diferite, legende*. Cluj, f.a., I, II, ms. nr. 121, Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor, București.
13. (M. Pricopie – *Povestiri*) A.I.F., ms. 96. Pricopie, Mihail, I.: *Povestiri populare culese de...*, Galați, 1924, II, ms. nr. 96. Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor, București.
14. (D. Ștefănescu – *Conferințe*) A.I.E.F., ms. 86. Ștefănescu, Dobre: *Conferințe despre datini, obiceiuri, cântece și aniversări pentru folclor a lui...*, f.a., ms. IV, nr. 86. Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor, București.
15. (D. Ștefănescu – *Credințe*) A.I.E.F., ms. 86. Ștefănescu, Dobre: *Credințe, datini și moravuri ale poporului român. Studiu și însemnări culese și aranjate de...*, III, f.a., ms. nr. 86, Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor, București.
16. (D. Ștefănescu – *Culegeri*) A.I.E.F., ms. 86. Ștefănescu, Dobre: *Culegeri de...*, I, f.a., ms. nr. 86. Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor, București.
- A.I.E.F., i Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor, București. Culegere fără document sonor.
- A.I.E.F., mg. Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor, București. Culegere cu document sonor.
- A.I.F., Cluj, mg. Arhiva Institutului de Folclor, Cluj. Culegere cu document sonor.

**LEGENDA POPULARĂ
ROMÂNEASCĂ**

10001 - 16103

LEGENDA ETIOLOGICĂ
10001 - 13035

CREATORUL (și „ajutoarele“ sale)

10001–10031

A. Dumnezeu (și Tartorul) 10001–10008

a. *Origine* 10001–10008

B. Dracii 10012–10031

I. **Crearea și înmulțirea dracilor** 10012–10025

II. **Ferecarea tartorului în iad** 10027–10031

CREATORUL (ȘI „AJUTOARELE“ SALE) 10001–10031

A. Dumnezeu (și Tartorul) 10001–10008

a. *Origine* 10001–10008

10001. Dumnezeu preexistent (și Tartorul)

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 5 variante care se grupează astfel:

1. *Dumnezeu și Sarsailă*. (T. Bălășel), *SUFLET OLT.*, 1927, nr. 2, 35 (Dobrușa – Drăgășani / [jud. Vâlcea]).
 - a) Dumnezeu și Sarsailă existau, fiind frați (în văzduh și întuneric).
 - b) Nu se înțelegeau, pentru că Dumnezeu era drept și bun, iar Sarsailă era rău și viclean.
 - c) Dumnezeu avea pentru Sarsailă un nume special (Ne-frate-meu).
 - d) Sarsailă era furios că Dumnezeu putea face orice. Pentru că el nu avea aceasta putere, strica ce făcea Dumnezeu bun.
 - e) Dumnezeu se mai numea Milostivu, iar Sarsailă – Satana, Diavolul sau Dracul.
2. *Înainte de zidire*. Pamfile, *Povestea lumii*, 6. (Suceava?)
 - a (în văzduh), c (Nefărtate), f. Necuratul îl numea pe Dumnezeu Fărtate.
3. *Înainte de zidire*. Pamfile, *Povestea lumii*, 6. (Moldova de nord?)
 - a (pe apa nemărginită).
4. *Înainte de zidire*. Pamfile, *Povestea lumii*, 7 (Tutova?)
 - a₁ (Dumnezeu exista pe apa nemărginită), g. Se plimba într-o corabie având vâslaș, un îngerel, pe Sfântul] Andrei.
5. *Înainte de zidire*. Pamfile, *Povestea lumii*, 6. (Tutova?)
 - a₂ (Dumnezeu, Sfântul] Petre și Scaraoschi existau pe apa nemărginită).
 - h. Au făcut zăpisi că nu se vor despărți niciodată. Cum nu aveau unde se așeza, umblau pe apă.

10002. Dumnezeu preexistent (și Tartorul cu cap de rățoi)

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 7 (Broscăuți – Dorohoi / [jud. Botoșani]).
 - a. Tartorul exista și s-a făcut rățoi. Umbla pe apă când s-a întâlnit cu Dumnezeu. De aceea nu se mănâncă capul de rățoi.
 - b. Primul lor pat a fost unde este azi Ierusalimul, socotit buricul Pământului.
2. *Înainte de zidire*. Pamfile, *Povestea lumii*, 6.
 - a₁ (Dracul avea cap de rățoi. De-accea nu se mănâncă capul de rățoi, ci se aruncă).

10003. Dumnezeu existent în chipul unui hulub (și Tartorul cu trei rânduri de aripi în apă)

Este atestat în Moldova.

1. *Înainte de zidire*. Pamfile, *Povestea lumii*, 6.

- a. Dumnezeu exista în chipul unui hulub ce zbura deasupra apei.
- b. Tartorul, care avea trei rânduri de aripi, stătea în apă.

10004. Dumnezeu preexistent creează pe Tartor aruncând baltagul

Este atestat în Transilvania.

1. *Crearea lumii*. TRIB., 1889, nr.130, 518.

- I a. Pe vremea când nu exista decât apă, Dumnezeu a aruncat baltagul și a crescut un arbore sub care ședea dracul. El s-a oferit să-i fie frate și prieten. Dumnezeu l-a acceptat ca prieten, spunând că frate nu poate fi nimeni cu Dumnezeu.
- b. Dracul observând că Dumnezeu nu-l iubește, i-a spus că nu vor trăi bine dacă nu se vor înmulți.
- II a. Dumnezeu l-a trimis să-i aducă nisip din apă, din care se va face pământ, când dracul își va rosti numele. Nisipul l-a ars în mâini și a trebuit să-l arunce. A spus lui Dumnezeu că nu a găsit nisip.
- b. A pățit dracul de mai multe ori la fel și tot arzându-l nisipul, s-a înnegrit. Abia a zecea oară a adus nisip și Dumnezeu a făcut lumea. Cf. Tip. **10185**.
- III a. Dracul s-a așezat sub pom și i-a spus lui Dumnezeu să-și caute alt lăcaș. Dumnezeu însă l-a gonit.
- b. Un taur mare l-a luat pe drac și din pomul cel mare a căzut carne [sic!] pe pământ. Din frunzele copacului s-au făcut oamenii.

10005. Dumnezeu născut în chipul unui copil, pe o frunză de buruiană de pe fundul apelor

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante identice.

1. *Dumnezeu*. Rădulescu-Codin, *Dăfii*, 36. (Panaghia-Segarcea / [jud. Olt]).

2. *Înainte de zidire*. Pamfile, *Povestea lumii*, 7 (Dolj?)

- a. Pe vremea când nu exista decât apa și întunericul, Dumnezeu s-a născut pe o frunză lată de buruiană (plămână), ce creștea pe fundul apelor. Pe cer s-a născut Soarele care răspândea lumina.
- b. Tartorul, care era sub apă, văzând lumina, s-a dus la copilul de pe frunză care i-a spus că este Dumnezeu, iar Soarele îi este ajutor.

10006. Dumnezeu născut dintr-un vârtej de spumă de pe mare

Este atestat în Moldova.

1. *Înainte de zidire*. Pamfile, *Povestea lumii*, 6.

- a. Dumnezeu s-a născut dintr-un vârtej de spumă, pe vremea când pe lume era întuneric și o mare fără margini.

10007. Dumnezeu născut dintr-un fluture și Tartorul dintr-un vierme

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variate.

1. *Fluturile și viermele*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 22.

- a. La început exista numai o apa și era întuneric.
- b. În spuma mării plutea un fluture și un vierme.
- c. Fluturile și-a lepădat aripile și s-a făcut Dumnezeu (un om frumos).
- d. Din vierme s-a făcut Tartorul (negru, cu coadă și coarne).
- e. Dumnezeu a trimis pe Tartor să ceară din mare o mână de pământ în numele lui Dumnezeu și a căpătat abia a treia oară când l-a ascultat. Cf. Tip. **10186**.

2. *Înainte de zidire*. Pamfile, *Povestea lumii*, 6.

- b, c (un flăcău frumos), d.

10008. Dumnezeu născut din aer și Tartorul din gândul lui Dumnezeu

Se combina cu Tip. **10219 A**, **11946 A**. Este atestat în Muntenia.

1. *Dumnezeu*. (Șt. St. Tuțescu), I. CREANGĂ, 1915, nr.5, 143.

- a. Dumnezeu s-a născut din aer și Tartorul din gândul lui Dumnezeu.
- b. Tartorul a fost trimis în fundul apelor să aduca pământ și Dumnezeu a făcut din el pământul + Tip. **10219 A**. a₂, c, d, f, j. Revine Tip. inițial.
- c. Tartorul a făcut un om din pământ și Dumnezeu i-a dat viață + Tip. **11946 A** II a, c (pe Arhanghel, care a primit în fiecare an o bătaie de la dracul), d (fiul născut dintr-o floare), e (dând Fecioarei să miroase o floare și a rămas grea. Iisus a dezrobit pe oameni de la Tartorul cel bătrân).

B. Dracii 10012-10031**I. Crearea și înmulțirea dracilor**

10012-10025

10012. Primii draci născuți din femeia ce a ieșit din focul de pe muntele suspendat și a înghițit două bucați de fier

Se combină cu Tip. **10294**. Este atestat în Moldova. S-au identificat 4 variante care se grupează astfel:

1. *Încă o versiune despre facerea lumii*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 143.

- I. a. Pe vremuri exista un munte suspendat în aer și purtat de vânt, din vârful căruia ieșea foc. Din acel foc, suflat de vânt, a ieșit o femeie.
- b. Vântul a purtat-o până la vântul cel mai de sus, unde a căpătat viață și a coborât pe munte. A găsit două bucăți de fier pe care le-a mâncat și a născut doi băieți: necurații.
- c. Unul dintre necurați era cuminte și șchiop, iar celălalt era prost.
- II a. Dracul prost a găsit marea în care s-a scufundat de a adus lut și a făcut un cal.
- b. Dracul cuminte a făcut din fier o căruța.
- c. Calul fiind neînsuflețit, cei doi draci intrau pe rând în el și trăgeau căruța.
- d. Când a venit rândul celui șchiop, dracul prost l-a închis în cal de a tras căruța mult timp.
- e. Dumnezeu a înviat calul.
- III. a. Dracul prost a scos lut din mare și a făcut o turtă. L-a chemat pe Dumnezeu, care a suflat turta și a crescut. Când nu a mai putut-o ține în mână, a pus-o pe apă.
- b. Cum nu voia să-i dea lui Dumnezeu decât o treime din pământ, l-a adus la împărțeală și pe fratele lui cel cuminte.
- c. Ca să se răzbune că l-a ținut închis în cal, dracul șchiop l-a trimis pe cel prost să susțină pământul care se mișca și l-a legat acolo cu lanțuri.
- d. Când se cutremură pământul, se scutură din lanțuri dracul cel prost.
- IV. a. Mama dracilor a trimis pe dracul șchiop să mute trei stânci din loc.
- b. I-a făcut în acest timp o fată frumoasă pe care i-a dat-o să facă cu ea copii.

2. *Încă o versiune despre facerea lumii*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 145.

I a, b, c; II a, b, c, d, e; III a, b, c, d;

- I a. Dracul a făcut din lut, adunat din patru părți ale lumii, două femei și doi bărbați. I-a pus în cele patru părți ale lumii, cu gândul că Dumnezeu îi va învia și oamenii se vor întâlni.
- b. Dumnezeu nu a înviat decât bărbații și a cerut dracului să-i dea lui toți oamenii. Nu a căpătat decât o pereche, pe care i-a înviat.
- c. Spălându-se mereu în mare, oamenii care erau negri s-au făcut albi și dracul s-a depărtat de ei.
- II a. Dracul de sub pământ s-a plâns celui cuminte că e prea întuneric. A aflat că ochiul stâng al mamei lor, aruncat pe cer, ar lumina. Dracul cuminte a scos ochiul stâng al mamei lor, l-a aruncat pe cer și s-a făcut Luna.
- b. Dracul prost a cerut și mai multă lumină și fratele lui a aruncat pe cer ochiul drept al mamei lor și s-a făcut Soarele.
- c. Dracul prost s-a plâns de întunecimea nopților fără lună și fratele lui a tăiat pe mama lor în bucățele, pe care le-a aruncat pe cer și au ieșit stelele.
- III a. Ca să-l omoare, dracul l-a învățat pe fratele său să adune pietricelele de pe locul unde a dormit mama lor. El le-a adunat cu un cârlig, făcând trei grămezi, după culoare.
- b. A aruncat pietricele roșii în apă și au ieșit peștii.
- c. L-a chemat pe Dumnezeu care a suflat asupra pietricelelor albe din care au ieșit dobitoacele și din cele vinete păsările.
- d. În disputa cu Dumnezeu asupra celor create, Dumnezeu i le-a promis, dacă le poate număra și dracul a fost înșelat. (Cf. Tip. 1172 + Tip. 10294 a, b, c, d, f, g (de fratele cel prost), h, i, j, k. Întunecimile Soarelui și Lunii sunt din cauza diavolului care vrea să mănânce Soarele și Luna.

3. *Înainte de zidire*. Pamfile, *Povestea lumii*, 8 (Moldova de nord).

I. a, b, c: II a₁ (Dracul șchiop l-a trimis pe cel prost să aducă lut din fundul mării și a făcut un cal), c₁ (Își puneau pe rând mâinile și picioarele și trăgeau căruța), d, f. Șchiopul a tras căruța și, săturându-se, a plecat în lume, g. Dumnezeu exista pe atunci în lume, nevăzut și necunoscut de drac și de mama lui.

4. *Dumnezeu și cei doi frați diavoli*. Pamfile, *Povestea lumii*, 20.

I c₁ (Erau odată doi draci frați, unul șchiop și înțelept și celălalt prost); II a₂ (Ei au făcut un cal de lut), c₂ (Intrau pe rând în cal să-l însuflețească), d; III a₁ (Dracul șchiop când a scăpat din cal, a luat lut din mare și a făcut o turtă. L-a chemat pe Dumnezeu care a suflat turta și a crescut. Când nu a mai putut-o ține în mână, a pus-o pe apă), b, c.

10013. Tartorul izgonit din cer pentru că a călcat în odaia interzisă

Este atestat în Transilvania.

1. *Cum l-a izgonit Dumnezeu pe dracul din cer?* (S. Pușcariu) Pamfile, *Povestea lumii*. Republicată: *Snoave*, 21. 64 (Din Transilvania?) GAZ. TRANS., 1893, nr.197, 6.

I a. Pe vremea când încă nu făcuse lumea, Dumnezeu a tocmnit pe Tartor slujitor, interzicându-i să umble în a 12-a odaie din fundul cerului. Dracul a ascultat un timp și Dumnezeu îl iubea pentru că era credincios și isteț.

b. Dumnezeu a coborât să facă lumea și Tartorul, intrând în camera oprită, a citit din cartea înțelepciunii.

c. Dumnezeu l-a surprins și l-a gonit din cer, blestemându-l să se numească Nichipercea, să fie necurat și să aibă coarne.

2. *Cum a izgonit Dumnezeu pe dracul din cer*. (S. Pușcariu).

- a. Dracul, ca să se răzbune, a ispitit pe Adam și Eva. Dumnezeu a poruncit să fie alungați din rai.
- b. Dumnezeu a trimis pe Sf[ântul] Ilie să-l trăsnească pe drac și l-a înfundat în mijlocul pământului, unde s-a înnegrit de fum și de cât foc a vărsat și a rămas în iad. Dracul vine din când în când pe pământ, unde este urmărit de Sf[ântul] Ilie. Se furizează pe copaci înalți și sub animale, unde sfântul îl trăsnește. De aceea nu trebuie pronunțat numele diavolului pe furtună.

10014. Lucifer, arhanghelul lui Dumnezeu, izgonit din cer pentru că a vrut să-l răstoarne pe Dumnezeu

Este atestat în Moldova.

1. *Izgonirea*. Pamfile, *Povestea lumii*, 64.

- a. Lucifer, Arhanghelul drept și credincios al lui Dumnezeu, încolțindu-i în suflet patima mării, a încercat în tot felul să-l răstoarne pe Dumnezeu din scaunul lumii și să domnească el.
- b. A atras de partea lui și pe alți îngeri slabi și când a fost încredințat de izbândă [și și-a dat gândurile pe față], Dumnezeu l-a gonit cu ceata lui. Cerul s-a deschis și au curs necurații 3 zile și 3 nopți.
- c. Arhanghelul Gavril a blagoslovit să rămâie fiecare unde se găsea: unii în cer, dar nu în rai, alții în văzduh și alții pe pământ. Și astfel, din îngeri luminați s-au făcut draci întunecați.

10015. Căpetenia îngerilor e făcută drac

Este atestat în Muntenia.

1. *Sarsailă și Dracii* (T. Bălășel), SUFLET OLT., 1927, nr. 2, 36 (Dobrușa - Drăgășani / jud. Vâlcea).

- a. Sarsailă, văzând mulțimea și strălucirea îngerilor, a vrut să-i piardă și nu a izbutit. A reușit să se apropie de Lițiper, căpetenia îngerilor, pe care l-a învrăjbit împotriva lui Dumnezeu.
- b. Dumnezeu l-a pedepsit și din inger luminat s-a pomenit drac întunecat.

10016. Lucifer, răzvrătit, este aruncat din cer

Este atestat în Moldova.

1. *Sfântul Mihail*. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, 76.

- I. a. Lucifer, arhanghelul, s-a răzvrătit și nu a mai vrut să asculte de Dumnezeu, ca să fie mai presus de el. Ca să-l dea pildă, Dumnezeu l-a aruncat din cer împreună cu părtașii lui.
- b. În cădere, Lucifer a luat cu el știma, haina sfântă pe care o poartă arhanghelii și Dumnezeu l-a trimis pe Sf[ântul] Mihail s-o aducă.
- II a. Sf[ântul] Mihail s-a împrietenit cu Lucifer-diavol și s-au dus la scaldă. Când Lucifer s-a dat la fundul apei, sfântul, profitând de faptul că Dumnezeu înghețase apa, a fugit cu știma spre cer.
- b. Lucifer a spart gheața. Cu aripile rupte, a zburat după sfânt și l-a apucat de picior, rămânându-i o bucățică din talpă în mână.
- c. Sfântul a predat știma lui Dumnezeu și de atunci au oamenii scobitura din talpă. Cf. Tip. 11947.

10017. Arhanghelul vrea să-și faca singur o împărăție

Este atestat în Moldova.

1. *Legendă*. Zanne, *Proverbele Românilor*, VI, 555. Republicată: Pamfile, *Povestea lumii*, 70.

- a. Când Dumnezeu făcea cerul și pământul, având mult de lucru, trimitea peste tot îngeri deștepți, care-i îndeplineau poruncile. Astfel, acești arhangheli aveau de la Dumnezeu puterea de-a face unele lucruri.
- b. Unul dintre acești arhangheli hotărî să-și facă o împărăție singur și

împreună cu 9 cete de îngerii pe care i-a ademenit, s-au răzvrătit împotriva lui Dumnezeu.

- c. Dumnezeu a trimis alți arhangheli să-i arunce în focul veșnic al iadului, iar în locul îngerilor pierduți a pus copii de curând botezați.

10018A. Lucifer este azvârlit din cer, pentru că a vrut să-și puie scaunul mai sus decât cel al lui Dumnezeu

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Izgonirea*. Pamfile, *Povestea lumii*, 65. (Oltenia?)

2. *Căderea dracilor și sfinți Arhanghel*. SUFLET OLT., 1927, nr.2, 37.

- a. La început nu existau draci pe lume.
 - b. Luțifer a vrut să-și puie într-o zi scaunul mai sus decât cel al lui Dumnezeu.
 - c. A fost aruncat în fundul iadului, în beznă.
 - d. Odată cu el au căzut toți dracii.
 - e. Sfântul Arhanghel, văzând că va cădea toată ceata lui Luțifer, a poruncit ca fiecare să rămâie pe locul unde se găsea.
 - f. Cei din cer au rămas îngerii luminați, sub conducerea sfântului.
 - g. Cei din iadul întunecat, din ape, din văzduh, au rămas în stăpânirea Tartorului.
 - h. Cei din iad, cu Tartorul lor, chinuiesc sufletele oamenilor păcătoși.
 - i. Cei de pe pământ fac tot felul de zavistii și duc oamenii în păcate.
 - j. Celor din ape, oamenii le spun „ăi din baltă“. Ei înecă oameni și corăbii.
 - k. Cei din văzduh au făcut vămile văzduhului, unde opresc oamenii care merg în cer.
 - l. La vamă, sufletele care au făcut fapte bune dau hainele, pomană până la 40 de zile. Câteodată mai dau și paraua care se pune morților la deget.
 - m. Dacă aceste lucruri nu-l plătesc, e trimis în iad.
 - n. Dracii, care stau spânzurați cu gura-n jos, în văzduh, leapădă bale care aduc oamenilor boli și moarte.
 - o. Balele nu au leac decât prin slujbe.
 - p. Balele nu au putere decât noaptea (după scăpătutul și până la răsăritul Soarelui).
3. *Dracii*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1910, nr.11, 173 (Bogdănești – Rm.Vâlcea).
 a₁ (La început au fost în cer numai îngerii), b, c, d₁ (Îngerii au căzut după Luțifer, devenind draci), e, f, j₁ (Cei din ape au devenit dracii din baltă), k₁ (Cei din văzduh au devenit dracii cu vămile), n, r, p.
4. *Dumnezeu, îngerii, Sfinți Arhanghel și dracii*. (T. Bălășel), SUFLET OLT., 1927, nr. 2, 42 (Ștefănești – Drăgășani, [Vâlcea]). Republicată: *Legenda dracilor*. ȘEZ. 1894–1895, (III), nr. 4, 76; *Izgonirea*. Pamfile, *Povestea lumii*, 74.

a₂ (La început, Dumnezeu avea cetele îngeresti și Sarsailă pe cele drăcești și trăiau în bună înțelegere), b₁ (Dracii au vrut să-și puie scaunul mai sus decât cel al lui Dumnezeu), d₂ (Dumnezeu a trimis pe Sfântul Arhanghel care i-a doborât din cer cu ajutorul îngerilor), s. Îngerii mai voinici au trântit dracii tocmai în fundul pământului; îngerii mai slabi le-au dat un brânci din cer de au rămas în văzduh, unde stau așa până azi.

10018B. Lucifer, azvârlit din cer, ia cu el cheile raiului

Se combină cu Tip. 11947. Este atestat în Muntenia.

1. *Arhanghelul Mihail, slugă la Lucifer*. ROM. Buc., 1892, 345. Republicată: *Cheile raiului*. BĂRĂGAN., 1936, nr.10, 13.

I a. Pe când Dumnezeu făcea lumea și pe om, alături de el, își avea scaunul Luceafăr cu îngerii lui. Vrând să-și urce scaunul mai sus decât cel

al lui Dumnezeu, a fost răsturnat în iad cu îngerii lui care au devenit diavoli întunecați, iar Luceafăr s-a transformat în Luțifer.

- b. A luat cu el cheile raiului, care a rămas descuiat și după puțin timp a reușit să ducă în păcat pe primii oameni.
 - c. Dumnezeu a trimis pe Arhanghelul Mihail să gonească pe oameni din rai și să aducă cheile, dar el nu le-a mai găsit. + Tip. 11947 I b₁ (Arhanghelul intră slugă la Luțifer să aducă cheile raiului), c (cine va putea salva omenirea), d₂ (După ce Luțifer îl pune să jure pe Dumnezeu, el jură pe cel pe care-l slujea în acel moment. În primul an, drept răspuns la întrebare, capătă o palmă), e, f (că numai un fiu poate lua înapoi moșia furată. Dumnezeu îl trimite din nou să ia cheile raiului);
- II a. (pentru că Dumnezeu a dat căldură, iar pe Arhanghel îl proteja un nor), e₁ (Scuipatul dracului, transformat în coțofană, îl anunță ce face Arhanghelul), d₂ (Arhanghelul fură cheile raiului), f₁ (Luțifer sparge gheața și îl urmărește), g, i₁ (Dumnezeu a spus ca toată lumea să rămână așa).

10018C. Lucifer, primul ministru al lui Dumnezeu, este aruncat din rai

Se combină cu Tip. 11013 A, 11953, 11951, 825. Este atestat în Transilvania.

1. *De la facerea lumii*. RĂV., 1907, 738.

- I a. La început era un petec mic de pământ ce plutea pe apa turbure și împrejur era întuneric. Deasupra era împărăția lui Dumnezeu ce stătea înconjurat de îngeri, iar la vale era grosul îngerilor curați, creați de Dumnezeu înainte de plămuirea omului.
 - b. Mai jos, era bolta cerului vânat și sub toate era văzduhul, unde și azi petrece Sf[ântul] Ilie.
 - c. Lucifer, primul ministru al lui Dumnezeu, vrând să-și puie scaunul domniei mai sus decât cel al lui Dumnezeu, a atras și unele cete de îngeri. Dumnezeu a deschis cerul și au curs la vale îngerii negri de păcat, care s-au numit draci.
 - d. Era să cadă și ceata a 8-a, în frunte cu Arhanghelul Mihail, dacă Dumnezeu nu i-ar fi auzit strigătele și nu ar fi închis cerul.
- II a. Dumnezeu a trimis „Îngerul” care, obosit, s-a așezat pe bucata de pământ și a adormit. Dracul voia să-l arunce în apă și bucata de pământ a crescut de s-a făcut pământul de azi. Cf. Tip. 10176.
- b. Dracul voia o parte din pământ, dar „Îngerul” îl îndemna să și-l facă singur, aducând pământ din fundul mării.
 - c. De două ori a încercat dracul și nisipul i se scurgea printre degete. A treia oară a adus nisip în gură și l-a vărsat pe țărni.
 - d. Pentru această trudă, dracul este lăsat marțea și vinerea liber în lume. Aceste zile sunt afurisite, căci se leagă holdele și prind vrăjile.
 - e. Dumnezeu a coborât pe pământ și a făcut omul din pământ frământat, iar „îngerul” i-a suflat în gură și l-a înviat. + Tip. 11013 A c₁ (Dracul a făcut o pocitanie și nu a putut-o învia), d₁ (Dumnezeu i-a spus să mai sufle o dată și să strige lupului să-și mănânce stăpânul), e (de la dracul), f, h (de la dracul), i, k (pentru că s-a lovit de capul dracului. Omoară mai multe oi decât are nevoie pentru hrană). Revine Tip. inițial.
- III a. Dracul în chip de șarpe a îndemnat pe Eva să mănânce din fructul oprit. Ei s-au rușinat de trupurile lor goale și au fugit din fața îngerului.
- b. Adam și Eva au fost izgoniți din rai. Lui Dumnezeu făcându-i-se milă de tânguiriile lui Adam, i-a dat un hârleț să muncească pământul.
 - c. Pământul se tânguia și Adam, milos, plângea la poarta raiului. Îngerii

- l-au îndemnat să lucreze, pentru că dracul este cel ce plânge sub coaja pământului, iar Adam a ascultat. Cf. Tip. 11950 + Tip. 11953.
- I c₁ (Diavolul pretinse că pământul este al lui), d, e, f, g, h (în fundul apei Iordanului, unde o păzeau dracii), i. Dumnezeu a poruncit să plouă atât de tare, încât să se reverse apele Iordanului și zăpăsit blestemat a pierit + Tip. 11951.
- I b₂ (Adam muncea din greu și Dumnezeu i-a spus să tragă o singură brazdă, hrană pentru un an), e₁ (Diavolul l-a îndemnat să tragă mai multe brazde, hrană pentru o viață);
- II a₂ (Dumnezeu s-a supărat și a blestemat să nu mai dea pământul roade). Revine Tip. inițial.
- IV a. Dumnezeu s-a dus la Eva care i-a spus că spală bulendre. De aceea i-a sortit să spele bulendre totdeauna și împreună cu copiii ei să nu aibă ce îmbrăca.
- b. A mai întrebat-o Dumnezeu cât a tors în acea noapte. Cum i-a răspuns că a tors un fus și un fistic, Dumnezeu a hotărât ca așa să rămâie. De-aceea se spune că femeia toarce o noapte întreagă și abia isprăvește două fuse. Cf. Tip. 11931 (+ Tip. 825) I f (Când va mânca pe masa de fier – sapa), a, c (cu o ceată de draci), e (paltin, în care să bată); II b (pajura n-a vrut să vină pe corabie – s-a înecat); III a, b (mănușe).

10019. Îngerii sunt aruncați din cer pentru că vor să ia locul lui Dumnezeu

Este atestat în Muntenia.

1. *Dumnezeu... și pe toate nu le-a știut*. Dumitrașcu, *La opaiț*, 7 (Afumați – Băilești).
- I a. După ce Dumnezeu a făcut lumea, a făcut și îngerii care să-l ajute în cârmuire. Ședea în jilțul împărătesc, înconjurat de cetele îngerești care cântau și erau libere să vadă toate înfăptuirile lui Dumnezeu.
- b. Odată, coborând Dumnezeu pe pământ, îngerii au hotărât să-i ia locul. Dumnezeu, când a aflat, la înapoiere i-a aruncat pe toți din cer.
- c. Unii au căzut pe pământ, alții în ape, alții au rămas suspendați în văzduh, răspândind boală și moarte prin balele lor.
- II a. Dumnezeu a făcut un zăpăsit cu căpetenia dracilor, ca oamenii în viață să fie ai lui și după moarte ai dracului.
- b. Sfătuit de Sf[ântul] Petre să fure secretele dracului – cum se-nfundă butiile, cum se dă roată în „șișteală“ și cum se va rupe zăpăsitul – Dumnezeu îl trimise pe Sf[ântul] slugă pe trei ani la diavol.
- c. Sfântul află în fiecare an o taină și pleacă la Dumnezeu. Roțile au fost date în șișteală, butiile erau înfundate și Iisus, pe care Dumnezeu îl făcu să se nască, rupse zăpăsitul. Și lumea a fost dezrobotită de chinurile iadului. Cf. Tip. 11945–11958.

10020. Dracii ajung pe pământ pentru că vor să-l răstoarne pe Dumnezeu

Este atestat în Moldova.

1. *Izgonirea*. Pamfile, *Povestea lumii*, 74 (Moldova de nord?).
- a. Ca să-l răstoarne pe Dumnezeu, dracii au înălțat munți și ziduri mari. Dumnezeu l-a chemat pe Sf[ântul] Ilie să ia un căuș de miere, o azimă de orz și tunul, ca să omoare dracii.
- b. Ilie a tras cu tunul în draci până i-a prefăcut în dohot; iar pe alții, cei mai mulți, i-a fugărit până s-au ascuns în lume.

10021. Dumnezeu face draci din îngeri, când se supără

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*). B.A.R., ms. 4557, f. 644 (Crăciunei – Drăgănești Olt).

- a. Dumnezeu, când se supără, apucă cerul de toarte și-l scutură de cad îngerii.
- b. Îngerii greșesc pe pământ și se fac draci.

10022. Fata cea rea, luată de dracul, face mulți draci

Este atestat în Moldova.

1. *Cum s-au făcut dracii*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 26.

- a. Oamenii s-au înrăit și nu mai ascultau de Dumnezeu. Mai ales o fată, se ținea numai de rele. Și Dumnezeu a spus să fie a dracului.
- b. Dracul a venit și a luat-o. Ea a făcut o puzderie de copii. Noroc că Dumnezeu îi mai arde la soare și Sf[ântul] Ilie îi mai trăsnește.

10023. Tartorul își face frați aruncând apă peste umăr

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Cea dintâi bătaie din lume*. ȘEZ., 1894-1895, (III), nr.1, 4.

I a. Dumnezeu avea 12 apostoli și dracul i-a cerut jumătate din ei. Dumnezeu l-a învățat să arunce apă peste umăr și își va face frați. Cf. Tip. 14135.

b. Dracul făcu întocmai, ieșiră mulți draci și porni cu ei să se lupte cu Dumnezeu care a trimis pe Sf[ântul] Ilie și-i omori cu trăsnetul. Astfel s-a petrecut prima bătaie pe lume.

II a. Dracul a făcut apoi tunurile, săbiile și alte obiecte de război.

b. Maica Precista a făcut mai târziu pușca din lemn, cu un strat de ceară. Totul s-a prefăcut în fier și de atunci e fierul pe lume.

2. *Cea dintâi bătaie pe lume*. Zanne, *Proverbele românilor*, IV, 265.

I a, b; II a (ca să se bată cu Dumnezeu, dar nici de data aceasta nu a scos-o la capăt).

10024. Tartorul își face frați împroșcând apă cu mâna

Este atestat în Moldova.

1. *Izgonirea*. Pamfile, *Povestea lumii*, 73 (Moldova de nord?).

a. Dumnezeu și diavolul au făcut lumea. Plângându-se dracul că este singur, Dumnezeu l-a învățat să-și moaie mâna în apă, să stropească și se vor face mulți draci. Cf. Tip. 14135.

b. Dracul făcu întocmai și porni cu frații lui să se bată cu Dumnezeu. Neavând încă sfinți, Dumnezeu chemă norodul și ceru ca omul cel mai urât să se arunce în apă și va deveni sfânt. Toți oamenii se socoteau însă frumoși.

c. Un boier, care trecea cu trăsura, se aruncă în apă și Dumnezeu făcu un drum și-l duse la cer cu caii și trăsura și deveni Sf[ântul] Ilie.

d. I-a dat sabia și tunul de a omorât toți dracii. Unii au rămas spânzurați cu capul în jos. De-atunci se spune că nu e bine să te uiți când cade o stea, pentru că ea este unul din dracii spânzurați ce cade pe pământ.

e. Sf[ântul] Ilie a luat coroana diavolului și i-a tăiat cele 24 aripi cu sabia.

10025. Tartorul își face frați împroșcând apă cu degetul cel negru

Este atestat în Moldova.

1. *Izgonirea*. Pamfile, *Povestea lumii*, 74 (Moldova de nord?).

a. Când Dumnezeu a vrut să se urce la cer, diavolul l-a întrebat de ce îl lasă singur? Dumnezeu l-a sfătuit să-și moaie degetul cel negru, să împrăște apă și își va face frați.

b. S-a suit la cer cu ei să-l dea jos din stolniță pe Dumnezeu care-l chemă pe Sf[ântul] Ilie să prăpădească dracii. În trei zile și trei nopți i-a prăpădit. Dumnezeu a luat o mână sfântului Ilie, ca să nu omoare toți dracii.

Vezi și Tip. 11724.

II. Ferecarea Tartorului în iad

10027 – 10031

10027. Tartorul este ferecat în iad, pentru că a vrut să sfarme cerul

Este atestat în Moldova.

1. *Tunul*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 31.

- a. Dumnezeu l-a dezlegat pe diavol și i-a spus să nu se mai ție de rele. Dracul a vrut să sfarme imediat cerul și Dumnezeu l-a aruncat cu tunul înapoi în iad, împreună cu ceata lui, ca să nu mai poată ieși.
- b. Dracii se întorc cu spatele la Dumnezeu și Sfântul Ilie, când vede acest lucru, dă cu tunul în ei. Dracii se ascund sub om, sub vite, în casă, dar nu sunt iertați.

10028. Tartorul este ferecat în fântână pentru că a vrut să-l închidă pe Iisus în ea

Este atestat în Moldova.

1. *Sfârșitul lumii și cei 30 de ani ai diavolului*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 236.

- a. Dumnezeu a spus diavolului să facă casa și pământul și el va face omul. I-a promis diavolului că-l va pune în scaun.
- b. Diavolul, de ciudă că nu a fost pus în scaun, a făcut o fântână unde să-l închidă pe Iisus. Dar Dumnezeu l-a închis pe diavol în fântână și timp de 7 zile și 7 nopți a dat drumul sufletelor din iad.
- c. I-a spus apoi că numai la sfârșitul lumii va fi diavolul 30 de ani stăpân.
- d. Bogătașii, înșelătorii, fudulii și nemilostivii vor fi ai diavolului, iar cei săraci ai lui Dumnezeu. Cf. Tip. 803.

10029. Tartorul este legat cu lațul pe care-l pregătise pentru Iisus

Este atestat în Moldova.

1. *De când îi legat Satana*. I. CREANGĂ, 1911, nr. 3, 78 (Durnești – Botoșani / [jud. Botoșani]).

- a. Când Iisus a venit în iad să-l dezlege pe Adam, diavolul a făcut un laț cu care să-l lege pe Iisus.
- b. Iisus i-a cerut să-i arate cum vrea să-l lege și diavolul s-a legat cu lațul. Iisus l-a ursit să rămâie așa. Cf. Tip. 803.

10030. Tartorul este țintuit în scaunul de aur pe care-l pregătise pentru Dumnezeu

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Marian, *Sărbătorile*, III, 50 (Stroești – Gura Humorului / jud. Suceava).

- a. Când necuratul nu căzuse încă din mărirea lui și voia să rămână stăpân pe toată lumea, se gândea să-l lege pe Dumnezeu în lanțuri.
- b. De-aceea, făcu un scaun de aur și-l pofti pe Dumnezeu să se așeze.
- c. Dumnezeu îi ceru să-i arate cum să se suie pe acel scaun și când tartorul se sui, ușile s-au închis și a rămas acolo țintuit. Cf. Tip. 803.
- d. Îl întrebă pe Dumnezeu când va scăpa și Dumnezeu îi răspunse că atunci când femeile nu vor mai face pască și ouă roșii. Atunci va fi sfârșitul lumii.

Pentru restul de variante vezi Tip. 10185 (6, 7).

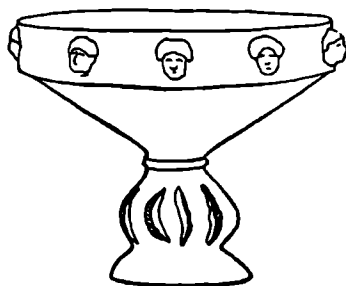
10031. Iuda a fost ferecat în lanțuri pentru că l-a vândut pe Iisus

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 9 variante care se grupează astfel:

1. *La început*. Rădulescu–Codin, *Din trecutul nostru*, 5.

- a. Iuda l-a vândut pe Iisus (care a fost răstignit și a murit).

- b. Dumnezeu l-a legat în lanțuri și l-a trimis în capătul de jos al stâlpilor pe care se sprijină pământul.
- c. Iuda roade stâlpii (ca să răstoarne pământul și să scape de acolo).
- d. Încetează din când în când să roadă stâlpii (când este făcut atent de „Vidriliu lui Dumnezeu“ și de „Cățelul pământului“, puși de strajă de Dumnezeu. Ei latră când femeile de pe lumea noastră clătesc donițele la fântână, înainte de-a lua apă).
- e. Atunci stâlpii se fac la loc.
2. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 119.
a, b₁ (Dumnezeu l-a legat de stâlpii pământului și l-a blestemat să stea acolo până la sfârșitul pământului), c, d (când femeile răscaie turtele de pâine cu cuțitul), e.
3. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 119.
a, b₁, c, d (când femeile rad copaia după ce au făcut pâine și făcălețul după ce au făcut mămăligă), e (pentru că Dumnezeu pune la loc partea roasă).
4. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 119.
a, b₁, c, d (când sună vătraiul), e, f. De-aceea se pune la vătrai câte o toartă.
5. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 119.
a, b₁, c, d (când femeile și copiii clătesc donițele înainte de-a lua apă), e (pentru că Dumnezeu pune la loc partea roasă).
6. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 118.
a, b₁, c, d (când se duce de Crăciun să vadă colindătorii), e (și pământul nu se mai cufundă), g. Maica Domnului are de-aceea grijă să-l cheme să se uite la colindători.
7. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 110.
a, b₁, c (ca să grăbească sfârșitul lumii), d (când se minunează de frumusețea ouălor roșii), e (pentru că Dumnezeu completează cu fier partea roasă).
8. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 118.
a, b₁, c (și când vede bățul înflorit al colindătorilor, Dumnezeu aruncă fier în rosătura stâlpului. Apoi roade din nou până la Paște), d (când se uită la ouă roșii), e (pentru că Dumnezeu îi întărește, ca să nu se scufunde pământul).
9. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 120.
a, b₁, h. Când Iuda se supără, pune mâna pe stâlp ca să răstoarne pământul și atunci este cutremur.

COSMOSUL

10041-10403

A. Lumea (în totalitatea ei) 10041-10043

I. Crearea lumii 10041-10043

B. Numărul Lumilor 10047-10049

C. Bolta Cerească 10059-10158

I. Cerul 10059-10070

1. **Originea** 10059-10061
2. **Cerul s-a depărtat de pământ** 10063-10068
3. **Cerul se deschide o dată pe an** 10070

II. Soarele și Luna 10074-10124

1. **Origine și aspect** 10074-10092
2. **Petele din Lună** 10094-10119
3. **Călătoria Soarelui de la răsărit până la apus** 10121-10124

III. Stelele 10128-10158

1. **Originea** 10128-10131
2. **Originea diferitelor stele** 10133
3. **Carul Mare** 10135-10159
4. **Calea Laptelui** 10141-10148
5. **Crucea (Lebăda)** 10150
6. **Peștii** 10152
7. **Porumbița** 10154
8. **Rarițele (Plugul)** 10156
9. **Sfredelul** 10158

D. Pământul 10168-10236

I. Uscatul 10168-10199

1. **Origine** 10168-10187
2. **Sprîjinul pământului** 10189-10195
3. **Alte atribute ale pământului** 10197-10199

II. Munții, dealurile, văile etc. 10203-10222

1. **Origine** 10203-10222

III. Pietrele 10232-10236

1. **Origine** 10232
2. **Atribute** 10234-10236

E. Apele 10246

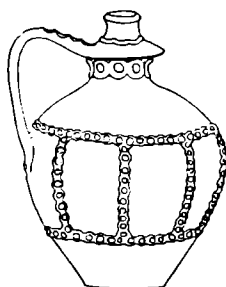
I. Mările 10246

1. **Origine** 10246

F. Fenomenele Meteorologice 10256 - 10321

I. Curcubeul 10256-10261

1. **Origine** 10256–10259
2. **Atribute** 10261
- II. **Gerul** 10265
 1. **Atribute** 10265
- III. **Grindina** 10269–10270
 1. **Origine** 10269–10270
- IV. **Ploaia (seceta și norii)** 10274
 1. **Origine** 10274
- V. **Roua** 10278–10279
 1. **Origine** 10278–10279
- VI. **Tunetul (fulgerul și trăsnetul)** 10283
 1. **Origine** 10283
- VII. **Vântul** 10287–10317
 1. **Origine** 10287–10294
 2. **Atribute** 10296–10310
 3. **Diferite vânturi** 10312–10317
 - a. *Crivățul* 10312
 - b. *Zefirul* 10314
 - c. *Volbura (Vântoasele)* 10316–10317
- VIII. **Zăpada** 10321
- G. **Lunile Anului** 10331 – 10338
 - I. **Februarie** 10331–10332
 - II. **Martie** 10336–10338
- H. **Zilele săptămânii** 10348–10351
 1. **Origine** 10348
 2. **Atribute** 10350–10351
- I. **Calamitățile** 10361–10403
 - I. **Cutremurul** (10361–10376)
 - II. **Sfârșitul lumii** 10381–10403
 1. **Când va fi sfârșitul lumii** 10381–10386
 2. **Cum va fi sfârșitul lumii** 10388–10403

COSMOSUL

10041-10403

A. Lumea (în totalitatea ei)

10041-10043

I. Crearea lumii 10041-10043

10041. Lumea creată de Dumnezeu în șapte zile

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Pop-Reteganul, I., *Zidirea lumii*, 2 (Strâmbu – Dej / jud. Cluj).
 - a. Dumnezeu a zidit lumea în 7 zile: în ziua întâi a făcut cerul și pământul; în ziua a doua a făcut Soarele, Luna și stelele; în ziua a treia a făcut raiul; în ziua a patra a făcut marea.
 - b. În ziua a cincea a făcut toate viețuitoarele; în ziua a șasea l-a făcut pe Adam și în ziua a șaptea i-a dat suflet.

10042. Lumea creată de Dumnezeu arăta altfel la început

Este atestat în Muntenia.

1. *La început*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 3.
 - I a. Dumnezeu a făcut pământul, l-a întărit bine și l-a așezat pe 9 stâlpi groși și tari, ca să nu-l poată mișca nimeni din loc.
 - b. A făcut apoi Soarele, luna și stelele. Cerul era foarte aproape de pământ și luna lumina mult mai bine ca azi.
 - c. A făcut apoi pe Adam și Eva împreună cu toate viețuitoarele.
 - II a. Un fecior al lui Adam, Cain, l-a omorât pe fratele său, Abel.
 - b. Văzând Dumnezeu cât de repede s-au înrăit oamenii, s-a supărat și a îndepărtat cerul de pământ. Cf. Tip. **10063**.
 - c. Pe Cain l-a blestemat să umble prin lume 200 de ani. Când s-a împlinit vremea, i-a trimis pe cei doi frați să stea pe veci în lună. Pământeni să-l arate cu degetul pe Cain, ca să se știe că din pricina lui s-a depărtat cerul de pământ. Cf. Tip. **10102**.
 - d. Tot ca pedeapsă, Dumnezeu trimite din când în când câinii lui, pe care poporul îi numește vârcolaci, ca să-l sperie pe Cain și să mănânce partea din lună pe care stă.

10043. Crearea biblică a lumii

Este atestat în Moldova.

1. *Povestea biblică*. Pamfile, *Povestea lumii*, 29.
 - a. Biblia spune că la început Dumnezeu a făcut cerul și pământul care nu avea formă și era cufundat în întuneric. Duhul lui Dumnezeu plutea deasupra apei.
 - b. Dumnezeu a spus să se facă lumină; apoi a despărțit lumina de întuneric, făcând ziua și noaptea.
 - c. Dumnezeu a spus să se facă un întins între ape, care să despartă apele deasupra și dedesubtul acestui întins pe care l-a numit cer.
 - d. Apele de sub cer le-a adunat și s-a arătat uscatul care era pământul.

A spus să se facă iarbă, verdeată cu sămânță, pomi roditori cu roadele lor și totul a rodit cum a poruncit Dumnezeu.

- e. Așa a făcut Dumnezeu singur în ziua întâia cerul, pământul, ziua și noaptea; în ziua a doua așeză cerul, iar în ziua a treia a făcut verdeața și a despărțit apele de uscat.

*

* *

Vezi și I. *Calamități*. 2. *Sfârșitul lumii* 10388–10403.

B. Numărul Lumilor 10047–10049

10047. Cele 5 lumi existente

Este atestat în Moldova.

1. *Suirea lui Dumnezeu la cer. Scopul său*. Niculiță–Voronca, *Datini și credințe*, 28.

- I a. Dumnezeu stă în cer cu sfinții, într-o lume la fel cu a noastră și are de toate. De-aceea găsim uneori dimineța pe frunzele copacilor mana lui Dumnezeu.
- b. Sub noi este altă lume, cu capul de șoarece. Găoacele de ou pe care le aruncăm noi de Paște pe pârâu se duc la ei, făcându-se întregi. Ei se înfruptă 12 ani dintr-un ou și atunci e Paștele lor.
- c. Mai în adâncime se află alți oameni, „dușmanii” ce trăiesc în altă lume.
- d. Sub ei sunt „oamenii cu capul de porc și pânțele mari”. Umblă îmbrăcați ca domnii.
- II a. Dumnezeu se ridicase din lumea de sub noi, ca un fluture din spumă. Cf. Tip. 10007.
- b. Apoi și-a făcut altă lume și sfinți, ca să se poată sui mai sus și să-și facă împărăția din cer.

10048A. Rohmanii trăiesc lângă apa Sâmbetei

Este atestat în Muntenia.

1. *Apele Sâmbetei*. ALB. Buc., 1897, nr. 22, 675. Republicată: *Legendă, Zanne, Proverbele românilor*, VII, 144.
- a. În fața locașului Sâmbetei trece o apă numită apa Sâmbetei.
- b. Lângă apa Sâmbetei trăiesc rugmanii.
- c. Ei sunt mici și puțini la minte.
- d. Serbează ca și noi Paștele și Crăciunul (dar nu știu când cad aceste sărbători).
- e. Noi le aruncăm de Crăciun sau Paște coji de nuci sau de ouă (care ajung până la apa Sâmbetei).
- f. Apa Sâmbetei ocolește pământul de trei ori.
- g. Intră apoi sub pământ până la iad, ducând sufletele păcătoșilor.
- h. Când treci peste o apă, trebuie să-ți faci cruce, ca să fugă sufletele păcătoșilor ce s-au adunat pe fața apei (sau să suflă peste apă).

10048B. Rohmanii sunt între zei și oameni

Este atestat în Moldova.

1. *Die Rochmanen*. Staufe–Simiginowicz, *Volkssagen*, 95.
- a. Rohmanii trăiesc pe cursul inferior al râurilor din Moldova de nord. Sunt ființe nobile, situate între zei și oameni.
- b. Au multe virtuți și numai păcatul de-a nu ști când să sărbătorească Paștele. De-aceea țărăncile adună cojile de ouă folosite la Paști și le aruncă într-o apă. Ajungând la rohmani, le vestesc Paștele.

- c. Atunci se pregătesc și-l sărbătoresc în a 4-a miercuri după Paștele obișnuit.
- d. Cei din acest ținut sărbătoresc această zi de frica pedepsei dumnezeiești. Se spune că un țăran nu a ținut Paștele rohmanilor și nevasta i-a fost lovită de trăsnet.

10049. Blajinii, oameni sfinți și buni

Este atestat în Moldova.

1. (Despre blajini). I. CREANGĂ, 1909, nr. 10.268.

- a. Blajinii sunt oameni buni și sfinți. Un om care a scăpat dintr-un naufragiu, a ajuns la blajini, unde s-a băgat slugă.
- b. Blajinul pune apa în opaiț și opaițul ardea. După trei ani l-a învățat și pe om cum să facă acest lucru, cu condiția să nu se uite în sus.
- c. Omul s-a uitat la un nor la secerat și și-a pierdut puterea. El a rămas pentru totdeauna la blajini.

C. Bolta Cerească 10059–10158

I. Cerul 10059–10070

1. *Origine* 10059–10061

10059. Cerul este făcut de Dumnezeu, din piatra cea scumpă adusă de la rohmani

Este atestat în Moldova.

1. *Ceriul, posturile, rohmanii*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 28.

- a. Soarele și luna mergeau prin aer. Fiindu-le greu, Dumnezeu a dat aripi sfinților, cei 7 apostoli, să se ducă la rohmani sub fundul mării, unde este altă lume și să aducă piatra cea scumpă. A făcut cerul ca sticla și i-a pus 7 stâlpi de piatră scumpă.
- b. Sfinții l-au rugat pe Dumnezeu ca oamenii să postească și de aceea sunt 7 posturi.
- c. Când cerul a fost gata, Soarele și luna s-au urcat pe cer și au mers ca pe podele. De aceea nu mai arde Soarele atât de tare ca înainte.
- d. Soarele este tras până la amiază de 12 boi și la vale de 7 iepuri. Cf. Tip. 10121–10122.
- e. Soarele și luna se rușinează de faptul că oamenii le aruncă gunoi în față; de aceea sunt roșii. E păcat să le arunci gunoi în față când răsar.

10060. Cerul este făcut de Dumnezeu din răsuflarea sa

Se combină cu Tip. 11948 A. Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea cu Nefărtate*. Nicolescu, *Povestiri*, 5.

I a. Dumnezeu a făcut cerul din răsuflarea sa.

b. Apele le-a făcut din scuipatul său.

II a. A trimis pe diavol, care pe atunci era frate cu el, să-i aducă nisip în gheare din fundul apelor și a făcut pământul. Cf. Tip. 10175 B + Tip. 11948 A I a (prin care a dat pământul în stăpânirea dracului, care i-a promis că va avea grijă de el), b (de au ajuns oamenii în fundul iadului), c (ca să salveze pământul), d (să se facă sluga diavolului. I-a câștigat încrederea de erau nedespărțiți); II a, b (pe care-o făcuse din scuipatul său), c, d, e, f (ascultând sfatul știucei, să smulgă un fir de papură, ca să aibă pe unde ieși), g, h, m. Pe știucă a blestemat-o să fie friptă și să aibă carnea ca iasca, l₁ (Pe diavol l-a făcut din frate, ne-frate).

10061. Dumnezeu face cerul ca să aibă îngerii lăcaș

Este atestat în Muntenia.

1. *Dumnezeu și îngerii*. SUFLET OLT., 1927, nr.2, 36.

- a. Ca să nu stea în beznă numai cu dracul, Dumnezeu a gândit să facă mulți slujitori puternici și frumoși. S-a pomenit înconjurat de milioane de îngeri, gata să îndeplinească orice poruncă.
- b. Bucuros, Dumnezeu a făcut cerul cu stelele, pe care l-a dat lăcaș îngerilor, rânduiindu-i în trei cete. Puse apoi câte un voievod la fiecare ceată: pe Lițiper, Mihail și Gavril.
Vezi și Tip. 10041, 10043, 10173 II, 10064.

2. *Cerul s-a depărtat de pământ* 10063-1006810063. *Dumnezeu ridică cerul mai sus, scârbit de răutatea oamenilor*

Se combină cu Tip. 12034 A. Este atestat în Muntenia.

1. *Dă-mi, Doamne, ce n-am gândit*. COM. SAT. Buc., 1914, nr. 3-4, 3.

- I a. Pe vremuri, cerul era aproape de pământ și oamenii erau buni. Dracul a îndemnat pe oameni la rele și Dumnezeu, scârbit, a ridicat cerul unde este azi.
- b. Dumnezeu a luat la el trei moșnegi cinstiți. Pe unul l-a făcut portarul cerului care asculta plângerile oamenilor. Al doilea mergea la Dumnezeu să i le aducă la cunoștință, iar pe al treilea l-a făcut împărțitor de daruri: Norocul.
- c. Slujitorii au mai îmbătrânit: primul a surzit, al doilea umbla greu și al treilea, norocul, orbise.
- d. Dumnezeu a spus oamenilor să învețe o meserie și mulți s-au făcut plugari și i-au hrănit și pe ceilalți, meșteșugarii.
- e. Când a venit vreme de secetă, portarul surd auzea cu greu gemetele oamenilor și pământul a fost pârjolit. Celălalt portar s-a dus la Dumnezeu să ceară ploaie. A căzut atâta ploaie de a fost inundat și ce mai rămăsese nepârjolit de secetă. Așa că Dumnezeu a scutit de slujbă pe slujitorii lui prea bătrâni. + Tip. 12034 A e₁ (Norocul a plecat în lume să-și caute copilul), c, a, b (în moalele capului, pe care i l-a pus Dumnezeu), h₁ (De aceea când umblă Norocul în lume, strânge câte un om în brațe, crezând că e fiul său. Și omului îi merge atât de bine, încât nici el nu știe de unde i-a venit belșugul).

10064. *Dumnezeu ridică cerul mai sus, scârbit de răutatea oamenilor când s-au înmulțit*

Se combină cu Tip. 10219 A. Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 3 variante care se grupează astfel:

1. *Depărtarea cerului de pământ*. (A. Crintea - *Folclor com. Dumitrești*). A.I.F., ms. 148, 9 (Dumitrești - Rm. Sărat / jud. Buzău).
 - a. Cerul a fost la început foarte aproape de pământ (pentru că Dumnezeu voia să fie lângă oameni, ca să le dea tot ce au nevoie).
 - b. Lumea s-a înmulțit (și oamenii s-au făcut răi, omorându-se între ei, furând și înjurând pe Dumnezeu).
 - c. Dumnezeu a dat un potop care a omorât multă lume. S-au scufundat multe sate și orașe și au rămas numai oamenii buni și credincioși.
 - d. Dumnezeu a ridicat cerul în sus.
 - e. L-a sprijinit pe trei stâlpi de argint și nu mai aude pe nimeni înjurând.
2. *Cerul*. Pamfile, *Cerul*, 5 (Moldova de nord?).
 - a (și Dumnezeu se uita adesea ce fac oamenii și umbla jos printre ei), b (și pământul s-a spurcat), d (ca să nu-i mai vadă pe oameni cu păcatele lor. De-atunci este cerul atât de sus).
3. (Fără titlu). (Nic. Densușianu, *Răspunsuri*). B.A.R., ms. 4557, f. 367. (Bragadiru - Zimnicea [jud. Teleorman]).
 - a (și amândouă au fost făcute de Dumnezeu), b (și oamenii s-au spurcat), d₁ (Cerul s-a înălțat) + Tip. 10219A. a₂, c, d, f, g, h.

- 10065. Dumnezeu a ridicat cerul pentru că o babă a aruncat cu o murdărie în cer**
Este atestat în Muntenia.
1. *Dumnezeu, lumea și lemnele*. I. CREANGĂ, 1916, nr. 3, 85 (Zeicoiu – Oltețu / jud. Vâlcea).
 - a. Dumnezeu așezase cerul și scaunul său lângă pământ și avea o scară pe care se da jos. Umbla printre oameni și–i învăța cum să se poarte, iar seara se urca înapoi în cer.
 - b. Ca să–i ajute pe oameni, Dumnezeu le–a dat lemnele care–i ducea peste tot, asemenea unui car cu boi. O babă a luat într–o zi pe lemnul ei o căteă cu puii ei. Lemnul s–a plâns lui Dumnezeu, care a hotărât ca omul să–și ducă singur lemnele. Cf. Tip. 11930 B.
 - c. Ca să se răzbune, baba a aruncat o murdărie de copil să mânjească cerul. Dumnezeu l–a săltat din ce în ce mai sus, până a ajuns unde este azi. A spus apoi oamenilor să vie ei la Dumnezeu.
- 10066. Dumnezeu a ridicat cerul pentru că o babă a aruncat cu murdărie în el**
Este atestat în Muntenia. S–au identificat 3 variante, care se grupează astfel:
1. *Dumnezeu*. (T. Bălășel), SUFLET OLT., 1927, nr. 2, 42.
 - I a. Dumnezeu, sub înfățișarea unui moșneag, însoțit de Sf[ântul] Petre, umbla adesea pe pământ, să vadă cum trăiesc oamenii.
 - b. Pe vremea aceea, cerul era foarte aproape de pământ (de–l puteai atinge de pe un munte).
 - c. O babă a aruncat odată o murdărie după Dumnezeu.
 - d. Supărat de fapta ei, Dumnezeu a ridicat cerul.
 - e. Dumnezeu nu a mai coborât de atunci pe pământ (și nu va mai veni decât la judecata de Apoi).
 - II a. Pentru că Dumnezeu are puterea să facă orice, i se zice „A toate Făcătorul“ și „A tot Puternicul“, pentru că nimeni nu i se poate împotrivi. Pentru că este blând și milostiv i se mai spune „Milostivul“ și „Tatăl săracilor“. I se mai spune „Biruatorul“, pentru că a biruit pe draci și pe jidovi, cu care a luptat.
 - b. Antichrist va fi cel din urmă care va îndrăzni să i se împotrivească și când va fi biruit de Dumnezeu, va fi pace veșnică pe lume.
 - c. I se mai spune „Tatăl ceresc“, pentru că locuiește în cer și[–i] „Spaima dracilor“, pentru că dracii se tem de el.
 2. *Cerul*. (T. Bălășel), ȘEZ. 1910, nr. 12, 184 (Bogdănești – Rm. Vâlcea / jud. Vâlcea). Republicată: (Fără titlu). Pamfile, *Cerul*, 4.
 - I b (și cele două lumi comunicau), c (certându–se cu Dumnezeu), d, e.
 3. *Dumnezeu și mătușa*. (T. Bălășel), SEZ., 1894–1895, (III), nr. 9, 191. (Ștefănești – Drăgășani / jud. Vâlcea).
 - I b, a₁ (Dumnezeu se plimba cu sfinții pe pământ când voiau), c (certându–se cu Dumnezeu), e.
- 10067. Dumnezeu a ridicat cerul pentru că un cioban a mânjit luna cu balebă**
Este atestat în Moldova și Muntenia. S–au identificat 2 variante identice.
1. *Luna*. Ciușanu, *Superstițiile*, 89.
 2. *Luna*. Pamfile, *Cerul*, 4.
 - a. După ce Dumnezeu a făcut pe oameni, cerul era aproape de pământ (încât oamenii îl puteau atinge cu mâna).
 - b. Luna lumina pe atunci ca și Soarele.
 - c. Un cioban, neavând ce face, a aruncat o balebă în lună chiorând–o. Dumnezeu s–a supărat și, ca să pedepsească pe oameni, a mărit cerul și l–a ridicat mai sus.
- 10068. Dumnezeu a ridicat cerul pentru că o femeie l–a mânjit, scuturând scutecele copilului**
Este atestat în Muntenia. S–au identificat 6 variante, care se grupează astfel:

1. *Cerul*. Pamfile, *Cerul*, 5 (Vâlcea?).
 - a. Pe vremuri, cerul era aproape de pământ (de-l ajungeai cu mâna de pe un gard).
 - b. Dumnezeu și Sfântul] Petru umblau des pe acea vreme pe pământ (pentru că lumea era mai bună).
 - c. O femeie, spălând scutecele, le-a scuturat și a mănjit cerul cu murdărie de-a copilului.
 - d. Dumnezeu, furios, blestema pe oameni să nu știe ce este înaltul cerului și nici adâncul pământului.
 - e. A ridicat cerul la mare înălțime.
 - f. De-atunci este cerul atât de sus.
2. *De ce s-a depărtat cerul de pământ*. (Gh. Fira), ȘEZ., 1913, nr. 11, 168. (Ștefănești – Drăgășani / jud. Vâlcea).
 - a, b, c, e.
3. (Fără titlu). (Nic. Densușianu, *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 300 (Leu, jud. Dolj).
 - a, c₁ (O femeie a șters scutecele copilului de cer), e (ca să nu-l mai ajungă nimeni).
4. 5. *Cerul*. Pamfile, *Cerul*, 4 (Dolj, Olt?).
 - a (iar omul nu-și dădea seama ce bine e să ai aproape pe Dumnezeu ca să-i poți cere ajutor la un impas), c₂ (O femeie a aruncat o cârpă murdărită de copil în sus și era să mânjească cerul), e (încât de atunci se spune: „departe cât cerul de pământ“).
6. *Cerul*. Pamfile, *Cerul*, 5 (Dolj?).
 - a (încât era deasupra bordeielor), c₃ (Un copilaș ce se juca pe bordei s-a murdărit. Maică-sa l-a curățat cu mâna pe care a șters-o de cer), e, f.

Vezi și Tip. 10042, 10133.

3. Cerul se deschide o dată pe an 10070

- 10070. Cerul se deschide o dată pe an și cel care-l vede, i se împlinește o dorință**
Este atestat în Moldova, Muntenia și la aromânii din Turcia europeană. S-au identificat 5 variante care se grupează astfel:
1. (Fără titlu). Marian, *Sărbătorile*, I, 6, subsol. (Piatra Neamț – Bacău / jud. Neamț).
 - a. Cerul se deschide o dată pe an (în noaptea de Sfântul] Vasile și de Anul Nou și numai oamenii buni văd acest lucru).
 - b. Cine vede cerul deschis, poate cere orice lui Dumnezeu și dorința îi este împlinită.
 - c. Un om a cerut cu această ocazie să-i dea un cap mare (pentru că avea unul foarte mic).
 - d. Dumnezeu i-a împlinit dorința și i-a dat un cap mare (cât o baniță).
 - e. Nu a mai putut scoate capul dintre zăbrelele ferestrei prin care-l strecurase afară, să se uite.
 - f. A așteptat un an și la aceeași dată a cerut lui Dumnezeu să-i facă capul la loc.
 - g. Numai așa a putut scoate capul dintre zabrele. Cf. Tip. 750.
 2. *Cerul*. Pamfile, *Cerul*, 11 (jud. Galați?).
 - c (în noaptea de Sfântul] Vasile, pentru că avea un cap foarte mic), d (cât un bostan), e, f.
 3. (Fără titlu). Marian, *Sărbătorile*, I, 6, subsol (Turcia europeană).
 - a (în seara de Sfântul] Vasile, după credințele aromânilor), b, c (înțelegând să-i dea mai multă minte), d (de aproape 25 de ocale, pentru că ceruse cap „de sinie“ – imens), e (care au fost tăiate cu pila), f.

4. *Cerul*. Pamfile, *Cerul*, 10.

c (cât o obroacă, în seara de Anul Nou, voind să ceară o obroacă cu bani), d (cât o obroacă), e₁ (Nu a mai putut scoate capul din fereastră), h. Ai lui au stricat peretele.

5. *Poveste*. NEAM. ROM. POP., 1914, nr. 7, 104.

b₁ (Un om află că Dumnezeu împlinește orice dorință în noaptea de Sfântul Gheorghe și își făcu semn să nu uite), c (înțelegând să-i dea minte luminată), d, e₁, f₁ (A rugat pe Dumnezeu să-i facă capul la loc și cererea i-a fost împlinită, chinându-se toată noaptea de necaz), i. La scaldă, a cerut într-o zi călduroasă să se facă apa mare, rece și limpede și Dumnezeu îi împlini ruga, j. Gata să se înece, pentru că nu știa să înoate, Dumnezeu trimise un om să-l salveze, k. Așa a tot cerut mereu lucruri nefolositoare; în schimb a înțeles multe din viață care i-au folosit cu adevărat.

II. Soarele și Luna 10074–10124

1. Origine și aspect 10074–10092

10074. Soarele este fata lui Dumnezeu

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 590 (Botoșani – Botoșani).

a. Soarele este fata lui Dumnezeu.

b. Un zmeu a furat-o și a vrut s-o siluiască, dar ea a rezistat.

10075. Soarele a fost un flăcău frumos, care a făcut un serviciu lui Dumnezeu

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 590.

a. Un tânăr frumos și cuminte a făcut un serviciu lui Dumnezeu.

b. Drept recunoștință, Dumnezeu l-a făcut soare și l-a pus să lumineze lumea.

10076A. Soarele a fost făcut de Dumnezeu, scăpărând cu cremenea în piatra cea scumpă

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Sabia, Soarele, legea*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 23.

a. Dumnezeu a scăpărat odată cu cremenea în piatra cea scumpă ca să facă Soarele și a ieșit sabia.

b. A scăpărat a doua oară și a apărut o grămăjoară rotundă pe care a suflat-o. Ieșind Soarele, l-a dat sub pământ.

c. Când s-au sculat oamenii, au văzut zorile și Soarele și au căzut cu toții la pământ. Dracul a aflat și el de la Dumnezeu că acela este Soarele.

d. Cât timp au dormit oamenii, au uitat că zilele sunt copiii lor.

e. Dumnezeu le-a spus că a făcut totul spre binele oamenilor. Le-a arătat zilele care trebuiesc cinstite și zilele lucrătoare.

2. (Fără titlu). Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 562.

Vezi și a. Tip. 10005, 10219 A, 13975 III, 13976.

10076B. Dumnezeu face luna scăpărând cremene și argint

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Luna*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 27.

I a. Dracul l-a rugat pe Dumnezeu să dea oamenilor lumina și noaptea.

b. Dumnezeu a trimis pe dracul să-i aducă din pământ cremene și argint.

c. Ca să nu-l vadă dracul cum face Luna, l-a trimis să zidească iadul (și să-l acopere cu uși de fier).

d. Dumnezeu a scăpărat și a făcut luna, un om. I-a făcut drumușor de

- argint mărginit cu pomi, pe care să se ducă la casa Soarelui, să-i fie ajutor.
- e. Soarele a spus nevestei sale să pregătească cele necesare, că-i vine tovarășul.
 - f. Dumnezeu a hotărât mersul Lunei (să vină în urma Soarelui un anumit timp.
- II a. Oamenii s-au bucurat că au lumină. Și dracul s-a bucurat, crezând că oamenii vor munci și noaptea. Dumnezeu nu a primit acest lucru.
- b. Luna fiind om, la început e mică ca un copil, apoi îi cresc aripile până se face rotundă, îmbătrânește și descrește, apoi începe să crească din nou.
 - c. Luna este ridicată de 7 draci, Cf. Tip. 10124, care nu pătesc nimic pentru că Luna este rece. Aripile ei sunt din piatră scumpă și este făcută din argint. Soarele, în schimb, este de aur și are aripi de aur.
 - d. Balaurii sau vârcolacii mănâncă Luna și-i ciuntesc aripile.
 - e. Balaurii fac și piatra cea scumpă.
2. *Luna*. Pamfile, *Cerul*, 59.

I a₁ (După ce a făcut lumea și Soarele, care a stat singur 9 ani la o adunare, martor fiind și dracul, Dumnezeu a hotărât să facă Luna, pentru ca oamenii să vadă și noaptea) b, c, d, f (să se țină în urma Soarelui și numai către sfârșit să se apropie, apoi să se îndepărteze din nou și așa să se petreacă întotdeauna), e; II a, b (și Dumnezeu explică acest lucru dracului), c, d.
 Vezi și Tip. 10012 IV, 10041, 10042, 10067, 10107, 10173 IV, 11211, 14005.

10077A. Soarele și Luna erau frați

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *La început*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 4.
 - a. Înainte de a fi oamenii pe pământ, Luna era o fecioară foarte frumoasă.
 - b. Fratele ei, Soarele, s-a îndrăgostit de ea.
 - c. Se ruga lui Dumnezeu să i-o dea de nevastă.
 - d. Ca să nu facă un păcat, însurându-se frate cu soră, Dumnezeu a apucat Luna de păr și, azvârlind-o cu putere pe cer, a făcut-o astru.
 - e. Dumnezeu a mănjit Luna (cu balegă, ca să nu se prăpădească Soarele de dorul ei).
 - f. De-atunci se văd petele din Lună.
 - g. Se spune că se mai vede și un cioban cu gluga la gât, rezemat de bătă, uitându-se pe pământ.
2. *Luna*. Ciaușanu, *Superstițiile*, 97 (Muscel?).
3. *Câte-n lună, toate*. Pamfile, *Cerul*, 97 (Muscel? / jud. Argeș?).
 - a₁ (La început, luna era foarte frumoasă și strălucitoare), b, e (întunecând-o și făcând-o mai urâtă pentru ca Soarele să nu păcătuiască).

10077B. Soarele vrea să se însoare cu sora lui, Luna

Este atestat în Muntenia.

1. *Soarele și luna*. (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*). B.A.R., ms. 4555, f. 421. (Slăvești – Videle / jud. Teleorman).
 - a. Soarele și luna, frați, au vrut să se căsătorească, dar Dumnezeu s-a împotrivit. De aceea, Soarele a mănjit Luna cu balegă.
 - b. Dumnezeu i-a blestemat să se vadă, dar să nu se întâlnească niciodată. L-a pus apoi pe Avel să rânească și să spele Luna. De atunci se vede în Lună un om cu lopată și o găleată.

10078. Dumnezeu, ca să apere Soarele de păcat, o face pe sora lui luna mreană de aur, apoi o aruncă pe cer

Este atestat în Muntenia.

1. *Sora Soarelui*. (D. Stăncescu), CAL.I.L. BUC., 1893, 58.

- I a. Soarele, om cu capul de aur ce lumina totul în jur, era un împărat puternic. Sora lui, Ileana cea frumoasă, avea de asemenea capul de aur. Îndrăgostit de ea, Soarele făcu pregătiri de nuntă, cu toate amenințările pe care Dumnezeu i le-a trimis în vis.
- b. În ziua nunții, în fața altarului, mireasa a fost răpită și Soarele porni s-o caute.
- II a. Se urcă spre cer și lumina lui puternică lumina lumea, făcând să înflorească viața. Nimeni, la casa Dimineții, unde florile, verdeață, roua, păsările și dobitoacele, nu au știut să-i spuie unde este Ileana.
- b. Trimis la Miezul Noptii, fratele Dimineții, apoi la Amurg, nu află nici acolo nimic. Hotărî de aceea să cerceteze a doua zi fundul mărilor.
- c. Dumnezeu scoase din fundul mării mreana de aur în care-o transformase pe Ileana, o aruncă pe cer, unde se ivi un cap de argint, luminând lumea întunecată cu lumina ei blândă.
- d. În jurul Lunii s-au ivit stelele, lacrămile vărsate din ochii de aur ai Soarelui. Și Dumnezeu hotărî ca ei să fie despărțiți, dar să se zărească uneori.

10079. Luna cere fratelui ei, Soarele, rochiile ca cerul și stelele

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 590 (Botoșani-Botoșani). Republicată: Pamfile, *Cerul*, 147.
- a. Soarele și Luna erau frați. Soarele voia s-o ia de nevastă pe Lună. Dumnezeu o învăță să-i ceară o rochie ca cerul cu stelele și Soarele i-a adus-o.
- b. Dumnezeu o învăță să ceară o rochie ca cerul cu Soarele și Luna; soarele i-a îndeplinit dorința. Cf. Tip. **510 B**.
- c. Luna a început să se îndepărteze de soare, care nu a mai putut-o ajungă. Când e plină, ar putea s-o ajungă, dar imediat ce vede acest lucru, Luna descrește.

10080A. Luna cere fratelui ei soarele să-i faca pod peste mare, scară până la cer și biserică de ceară așezată pe mare

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu - *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4557, f. 525. (Socetu - Roșiori de Vede / jud. Teleorman).
- a. Luna, Iana Sânziana, o fată foarte frumoasă, era iubită de fratele ei, Soarele, care nu găsisese alta să-i semene și-i spunea să se pregătească de nuntă.
- b. Iana îi ceru să-i facă un pod peste mare, apoi o scară până la cer, și la urmă o biserică de ceară cu popi cu tot, așezată pe mare. Și Soarele îi satisfăcu toate dorințele.
- c. În timpul cununiei, biserica s-a topit și cei doi miri au rămas în apă. Dumnezeu, tatăl lor, i-a despărțit pentru totdeauna. I-a orânduit ca unul să umble ziua și celălalt noaptea și când unul se înalță, celălalt să coboare.

10080B. Luna cere fratelui ei, Soarele, scară până la cer și pod de aramă peste mare

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu - *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4556, f. 418 (Găvănești, Buzău).
- a. Soarele a umblat 9 ani pe pământ și 9 sub pământ. Negăsindu-și nevastă potrivită, a hotărât să se însoare cu sora lui Luna - Ileana. Ileana i-a cerut o scară de fier cu cuie de oțel, să se urce la cer și să-l întrebe pe Moș Adam dacă s-a mai pomenit să ia frate pe soră.

- b. I-a cerut apoi să-i facă un pod de aramă peste mare, având pe margini pomi și flori și soarele îi îndeplini și această dorință.
- c. Ajungând cu alaiul de nuntă în mijlocul podului, mireasa a spus că preferă să fie hrană peștilor decât talpa iadului și a sărit în apă.

10081. Ileana, cosiță de aur, se aruncă în mare ca să nu se mărite cu fratele ei, Soarele

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea Soarelui și a Lunei*. (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4556, f. 227 (Brăila – Brăila).

- a. Soarele și Luna, frate și soră, aveau părul de aur. Soarele se-ndrăgosti de sora lui, Ileana Cosânzeana, cosița de aur, cu care a vrut să se însoare.
- b. Ileana s-a aruncat în mare, preferând să se transforme în pește, decât să păcătuiască. A fost însă prinsă cu năvodul.
- c. Dumnezeu a hotărât să nu se vadă unul pe celălalt: când unul va fi la răsărit, celălalt să fie la apus.

10082. Luna nu vrea să fie cumnătică fraților și noră părinților

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Luna*. Pamfile, *Cerul*, 61.

- a. Soarele și Luna erau frați.
- b. Ei se iubeau foarte mult.
- c. Soarele voia s-o ia de nevastă (și trimise pe tatăl lor s-o pețescă).
- d. Luna începu să-l urască de moarte pentru că nu voia să fie cumnătică fraților și nora părinților. Dar soarele o anunță că va trece și peste voia părinților și peste voia ei.
- e. Luna-i răspunse că preferă s-o mănânce racii și peștii mărilor, decât să-i fie nevastă.
- f. De-atunci descrește Luna (pentru că Soarele trimite în fiecare lună racii și peștii mărilor s-o mănânce).

2. *Soarele și Luna*. (T. Pamfile), V.LIT., 1906, nr. 26, 8.

- a, c, e, f (pentru că soarele trimite din când în când peștii și racii din marea fără margini, pe care plutește luna, ca s-o mănânce).

10083. Soarele gonește luna care n-a vrut să-l ia de bărbat

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. 2. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 64 (Stănești, jud. Vâlcea; Crăcăul Negru, jud. Neamț).

- a. Soarele a vrut să se însoare cu sora lui Luna, care nu a primit.
- b. De-atunci Soarele o gonește mereu.
- c. Luna răsare când la apus, mergând spre răsărit, când la răsărit, mergând spre apus.

3. *Dragostea soarelui pentru lună*. Pamfile, *Cerul*, 149.

- a, d. Când soarele răsare, luna apune.

10084. Dumnezeu ascunde Luna în mare, ca s-o uite soarele

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 64 (Călugăreni – Mizil / jud. Prahova).

- a. Luna și Soarele erau frați gemeni, deopotrivă de frumoși.
- b. Dumnezeu a zădărnicit nunta lor. Apoi a ascuns-o pe Lună în diferite locuri.
- c. Dumnezeu a ascuns-o și în apa mării (ca s-o mai uite soarele).
- d. Apa mării a întunecat din strălucirea Lunii (și a mai stins din focul razelor ei).

2. *Dragostea Soarelui pentru Lună*. Pamfile, *Cerul*, 149.

- a, c (ca s-o ferească de soare), d.

10085. Mama își blestemă copiii să fie despărțiți totdeauna

Este atestat în Moldova.

1. *Dragostea dintre Soare și Lună*. (A. Crintea – *Folclor com. Dumitrești*). A.I.F., ms. 148, 10 (Dumitrești – jud. Buzău).
 - a. Soarele și Luna erau frați. Când i-a venit vremea de însurat, Soarele a coborât din cer să-și caute nevastă. Și lumea a rămas în întuneric.
 - b. Cum nu și-a găsit soată, a prins dragoste de sora lui. Mama lor i-a blestemat să se zorească unul după altul, dar să fie totdeauna despărțiți. Luna și Soarele nu se pot vedea niciodată, pentru că erau pe cale să păcătuiască.

10086. Luna își scoate un ochi, pentru ca soarele, fratele ei, să n-o ia de nevastă

Este atestat în Moldova.

1. *De când Luna are numai un ochi*. CAL. I. CREANGĂ, 1912, 127. (Nemțșor – Tg. Neamț / [jud. Neamț]).
 - a. Soarele și Luna, frați buni, străluceau și încălzeau pe vremuri la fel. Apoi luna a rămas cu un singur ochi.
 - b. După ce a umblat soarele 9 ani și 9 zile de vară să-și găsească nevastă, a spus mamei lui că vrea s-o ia pe lună, pentru că nici o fată nu-i place și nu-i este dragă ca ea. Și se logodit cu Luna.
 - c. Ca s-o scape de păcat, mama lor o trimise pe lună la sora ei, Sf[ânta] Duminecă, să-i ceară pentru nuntă sita de cernut de mătase.
 - d. Sf[ânta] Duminecă a învățat-o să-și scoată un ochi, ca să n-o mai placă Soarele. Cf. Tip. 14170. Dar el hotărî s-o ia și așa.
 - e. Sf[ânt] Duminecă a învățat-o să se facă rândunică. Când zbură, soarele o prinse de i-au rămas penele din coadă în mână. De-atunci au rândunelele roșu la gât, sângele scurs de pe mâna soarelui. Tot de-atunci au coada în formă de furculiță. Cf. Tip. 11348, 11350 A, B, 11353, 11354, 11355, 11360.
 - f. Rândunica s-a făcut din nou Lună și a blestemat să nu se mai întâlnească niciodată cu Soarele. De atunci este Luna mai întunecată, din cauza necazurilor pe care le-a avut.

10087. Ariciul dă calului său să mănânce jărat, pentru a-l pregăti de pârjolul urmării căsătoriei soarelui

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Nunta soarelui cu luna*. V. LIT., 1906, nr. 25, 9. (Strehaia – Strehaia / jud. Mehedinți). Republicată: POP. ROM., 1906, nr. 97, 1; GAZ. TRANS., 1910, nr. 143, 1.
 - I a. Soarelui îi venise pofta de însurătoare (când Dumnezeu abia urzise pământul. El pârjolea totul în cale, coborând prea aproape de pământ sau îngheța totul, ridicându-se prea sus).
 - b. Dumnezeu, aflând că vrea să se însoare cu sora lui, Luna, îl chemă să-l convingă să nu comită acest păcat.
 - c. Îl duse în iad, unde-i arătă pe cei ce s-au bucurat de banul săracului și lacrimile văduvelor, cum se chinuiau în apă cu șerpi; văzu femeile care și-au necinstit casa, cum sunt pisate în piulițe înroșite în foc.
 - d. Dumnezeu îi mai arătă și pe cei ce trăiseră cu surorile lor, care ardeau în cuptor. Erau apoi întinși pe mese înroșite în foc, întepenți cu cârlige muiate în otravă și li se turna plumb topit. Și cu toate că a văzut ce-l așteapta, soarele a rămas neclintit.
 - II a. În ziua nunții, când s-au adunat nuntașii strălucitori, Moș Nicola, ariciul, sosi cu calul său, căruia i-a dat să mănânce jărat. Și calul a luat-o la fugă.
 - b. Ariciul spuse că nu știe calul că va mânca jăratec în loc de grăunțe peste puțin timp. Soarele, însurându-se, va face alți sori și căldura

lor va prăpădi totul pe pământ, de vor seca apele și se va usca tot ce este viață.

- c. Dumnezeu înțelegând că ariciul are dreptate, trimise după plecarea nuntașilor doi telegari pentru miri (să-i aducă la el).
- d. Blestemă ca soarele să lumineze ziua și luna noaptea. Să alerge unul după celălalt și să nu se ajungă, ci să se zărească numai, de două ori pe zi.
- e. De-atunci s-a înroșit soarele și apare astfel dimineața când răsare, căutând să zărească luna. Luna s-a îngălbenit, fugind noaptea printre nori.

2. *Dragostea soarelui pentru lună*. Pamfile, *Cerul*, 106.

I a (pe vremea când Dumnezeu abia facuse omul; soarele uitase toate datoriile pe care i le hărăzise Dumnezeu și pârjolea cu dogoarea sa tot ce făcuse Dumnezeu cu trudă), b, c, d; II a, b, c (sa-i fure), d, f. Soarele și luna nu au spus nimic, s-au uitat unul la celălalt și au plecat îndurerăți în lume, să se caute mereu și să nu se găsească niciodată.

10088. Ariciul vrea să-și hrănească caii cu pulbere, de frică că Dumnezeu nu va mai da ploaie, dacă se însoară frate cu soră

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 4 variante care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 64 (Ezeni – Ploiești / jud. Prahova).
2. *Dragostea soarelui pentru lună*. Pamfile, *Cerul*, 105.
 - a. Soarele a vrut să se însoare.
 - b. Nu a găsit soție mai potrivită ca sora lui, luna, care era cea mai frumoasă și s-a logodit cu ea.
 - c. Cei veniți la nuntă au dat cailor să mănânce normal.
 - d. Ariciul a dat cailor o mâncare ciudată (pulbere).
 - e. A spus că vrea să-și deprindă caii cu această hrană (pentru că Dumnezeu nu va mai da ploaie, dacă a ajuns să se însoare frate cu soră).
 - f. Soarele, auzind acest lucru, de frică, nu s-a mai însurat cu luna.
 - g. Dumnezeu a despărțit soarele de lună (și ei nu s-au mai întâlnit).
 - h. Pentru că ariciul a făcut acest bine, e păcat să-l omori.
3. *Căsătoria soarelui*. IZVORAȘUL, 1928, nr.5-8, 13. (Craiova – Craiova [jud. Dolj]).

a (și după multe rugăminți, l-a înduplecat pe Dumnezeu), c (fân sau lucernă), d (nuiele), e (pentru că iarba va arde cu totul, fiind doi sori), f (Nuntașii l-au rugat pe Dumnezeu să nu-l mai lase pe soare să se însoare), g (care nu s-au mai întâlnit, unul luminând ziua, iar celălalt seara. Și tot de-atunci, soarele gonește mereu după lună și luna după soare, fără să se poată prinde)
4. *Fabula ariciului*. (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4556, f. 408. (Dara – Mizil / jud. Prahova).

a, c (i-a pus să pască), d (pulbere), e (pentru că nu se va mai face iarbă și fân, când vor fi doi sori. Uneori se întâmplă să nu se facă și când e unul singur.

10089. Șoarecele vrea să-și hrănească „calul“ cu pietre, pentru că nu vor crește buruienile când vor fi doi sori

Este atestat în Transilvania.

1. *Soarele și Luna*. GAZ.TRANS., 1891, nr.5, 3.

- a. Sf[ântul] Soare, voind să se însoare, a strâns sfetnicii pământului și ai cerului. Lipsind șoarecele, au trimis-o pe albină să-l anunțe și el a blagoslovit-o să adune dulceața florilor de pe pământ.

- b. Soarele a luat drept cal un urs, o năpârcă drept bici și în desagi a pus pietre, hrană pentru urs. La sfat i-a dat „calului“ său să mănânce pietre, explicând că soarele nu trebuie să se însoare și să facă alți sori. Că acum, când este un singur soare, se întâmplă să nu crească în unele locuri buruieni. Dar când vor fi mai mulți sori?! De aceea, voia să-și obișnuiască „calul“ să mănânce pietre.
- c. Sfatul a hotărât ca soarele să nu se mai însoare, dar el a plâns atât de mult în fața lui Dumnezeu, încât îi obținut aprobarea.
- II a. Căută Soarele în 9 țări și 99 de mări, timp de 99 de ani și 99 de luni și nu-și găsi nevastă.
- b. Soarele avea două surori frumoase: Ileana Cosânzeana și Luna. O ceru de nevastă pe Ileana, care l-a refuzat. De aceea o blestemă să se facă cicoare, să înflorească când va răsări el și să se veștejească când va asfinți.
- c. O ceru de nevastă pe lună și ea, văzând că nu poate scăpa, porniră la cununie. Când să treacă puntea îngustă a raiului, luna se aruncă în apă, strigând soarelui să vie după ea și se vor cununa când se vor întâlni.
- d. De atunci soarele umblă mereu după lună, care fuge de el. Ea își schimbă înfașurarea și se face secere, jumătate taler și taler întreg.

10090. Diavolul îndeamnă un băiat să se însoare cu sora lui

Este atestat în Transilvania.

1. *Soarele și luna*. CULT.POP., 1925, nr.105-106, 6.

- a. În vremea când erau oameni puțini pe lume, trăia un om pios ce avea un băiat și o fată foarte frumoasă. Venindu-i băiatului vremea de însurat, porni în lume să-și caute nevastă tot atât de frumoasă ca și sora lui; dar nu a găsit.
- b. Diavolul i-a șoptit într-o noapte să se însoare cu sora lui. Ca să nu facă acest păcat, fata se rugă lui Dumnezeu trei zile și trei nopți și Dumnezeu o făcu pe ea lună și pe fratele ei soare. I-a blestemat să alerge toată viața și să nu se întâlnească.

10091. Frații care s-au căsătorit. Stelele sunt copiii lor

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 590.

- a. Soarele și luna au fost frați care s-au căsătorit, iar stelele sunt copiii lor.

10092. Dumnezeu face Soarele și Luna punând pe cer doi tineri frumoși, ce se iubeau

Este atestat în Moldova.

1. *Dragostea soarelui pentru lună*. Pamfile, *Cerul*, 147 (Moldova de nord?)

- a. O fată și un băiat, ce se iubeau, s-au dus la Dumnezeu să hotărască ce să facă. Dumnezeu, văzându-i atât de frumoși, nu i-a însurat, ci i-a lăsat să rămână soare și lună pe cer, ca să lumineze.
- b. Numai când este luna spre sfârșit, o ajunge soarele și-i spune: „Bună dimineața, lună veche“.

Vezi și Tip. 14015 II.

2. Petele din Lună 10094-10119

10094. Soarele mânjește Luna

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu - *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 385 (Nemou - Drăgășani / jud. Vâlcea).

- a. Soarele și Luna erau frați de cruce. Luna însă era mai respectată. Soarele, supărat, a aruncat humă în fața Lunei și a chiorât-o.

- b. De atunci Luna este numai o jumătate de lumină și între ea și Soare e mare vrăjmășie și nu se întâlnesc niciodată.

10095. Soarele aruncă o balegă în Lună, pentru că se lăuda că este mai frumoasă

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Soarele*. Ciușanu, *Superstițiile*, 84 (Vâlcea?).

- a. Soarele și Luna aveau la început aceeași lumină. Luna însă se lăuda că este mai frumoasă decât fratele ei.
 b. Soarele a aruncat o balegă în fața Lunii.
 c. De atunci a rămas Luna cu lumina mai slabă decât a Soarelui.
 d. Un cioban a curățat-o cu mâna, cerul fiind foarte aproape de pământ.
 De atunci se vede în Lună chipul ciobanului (cu câinii lui).

2. *Câte-n lună, toate*. Pamfile, *Cerul*, 97 (Vâlcea?).

- b (ca s-o mânjească și să nu fie mai luminoasă ca el), d.

10096. Omul aruncă o balegă în Lună, ca să încălzească mai puțin

Este atestat în Muntenia.

1. *Petele de pe lună*. I. CREANGĂ, 1916, nr. 3, 85 (Zeicoi – Oltețu / jud. Vâlcea).

- a. Un om având casa la marginea pământului, unde răsărea Luna, se innăbușea de căldură. De teamă să nu se facă scrum, a aruncat o balegă în Lună, mânjind-o și întunecând-o, de nu a mai încălzit cu atâta putere.
 b. Un cioban a aruncat balega de pe Lună ca s-o curețe. De căldură, s-a lipit el de Lună. De-atunci se vede un om cu o lopată: ciobanul care a curățit Luna de balegă.

10097. Hoții aruncă gunoi în Lună pentru că este prea luminoasă

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). (I. Mușlea – *Cercetări*), AN.ARH. FOLC., 1932, 222 (Bicsad – Oaș / jud. Satu Mare).

- a. Pe o noapte luminoasă, doi țigani umblau după furat. Au aruncat gunoi în Lună, ca s-o mai întunece.
 b. Luna i-a tras la ea și de atunci se văd doi oameni în Lună, când este noaptea cam cețoasă.

10098. Omul care a furat o vacă, este tras în Lună pentru că jură fals

Este atestat în Transilvania.

1. *Der Mann im Monde*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 219.

- a. Petele din Lună reprezintă un om alături de un măcieș. Omul a furat o vacă și a fost prins pe clar de lună.
 b. A tăgăduit furtul și a jurat că dacă nu spune adevărul, luna să-l tragă la ea. Luna a tras omul și măcieșul lângă care se afla.

10099. Dracul face doi frați să se bată

Este atestat în Moldova.

1. *Petele din lună*. (A. Crîntea – *Folclor com. Dumitrești*), A.I.F., ms. 148, 10 (Dumitrești – Rm. Sărat / jud. Buzău).

- a. Doi frați, Petru și Pavel, se împăcau foarte bine. Dracul și-a băgat coada și i-a făcut să se bată. Cel mic l-a lovit în nas pe cel mare și l-a făcut să sângereze.
 b. Dumnezeu i-a osândit să stea în lună ca să-i vadă toată lumea. Cel mic toarnă apă celui mare ca să se spele de sânge.

10100. În lună sunt frații ce se bat pe lume

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 619 (Botoșani, jud. Botoșani).

- a. În Lună sunt frații care se bat pe lumea asta. Dacă cel mic bate pe cel mare, este osândit să-l ție în spate.

10101. Soarele ia de păr Luna

Este atestat în Moldova.

1. *Dragostea Soarelui pentru Lună*. Pamfile, *Cerul*, 151.

- a. Soarele și Luna erau frați și luminau amândoi, cu rândul: Soarele ziua și Luna noaptea. Când obosea Soarele, lumina Luna, iar când obosea Luna, lumina Soarele.
- b. Într-o zi, Soarele o înhăță pe Lună de păr, nu se știe de ce.

10102. În lună sunt Cain și Abel

Este atestat în Muntenia.

1. *Cain și Abel*. ALB. Buc., 1907, nr. 9, 297.

- a. Adam avea doi feciori: Cain și Avel. Avel era vrednic și gospodar, lucrând pe lângă casă, iar Cain, care era leneș, umbla cu oile și nu le prea îngrijea.
- b. Gelos de hărmicia lui Avel, când veni odată să-i aducă de mâncare, Cain prăvăli niște stânci în capul lui și-l omorî. Adam și Eva l-au plâns și l-au îngropat.
- c. Dumnezeu l-a pus pe Cain, care a săvârșit primul omor, în Lună, așa cum a fost găsit după ce și-a ucis fratele, ca să fie văzuți de toată lumea. De aceea se vede în Lună un chip de om, stând în picioare, și altul lungit la pământ.

10103. Cain îl ucide pe Abel, gelos că jertfa lui a fost primită mai bine de Dumnezeu

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Cain și Abel în lună*. IZVORAȘUL, 1923, nr. 7-8 (Slivna - Bujor / jud. Galați).

- a. Dumnezeu, după ce a făcut pe Adam și Eva, le-a dăruit copii.
 - b. Erau doi frați (Cain și Abel, copiii lui Adam și ai Evei).
 - c. Cain era posomorât, pizmaș, cu privirea cruntă, iar Abel era blând și cu privirea sinceră.
 - d. Într-o zi, frații au adus jertfă lui Dumnezeu. (Abel câțiva snopi de grâu, iar Cain un miel.)
 - e. O suviță de foc s-a desprins din cerul întunecat, căzând pe rugul lui Abel, semn că are har înaintea lui Dumnezeu. Rugul lui Cain a rămas neatins.
 - f. Cain și-a dușmănit fratele și a hotărât să-l omoare.
 - g. Dumnezeu l-a pedepsit (neamul lui Cain a fost blestemat, iar el a rămas împietrit).
 - h. Le-a întipărit tabloul în lună (ca să rămână în mintea oamenilor fapta lui Cain).
 - i. Noaptea, pe lună plină, se văd chipurile celor doi frați, ca niște pete.
2. *Cei doi frați din lună*. ALB. Buc., 1939, 446.

b (unul plugar și altul cioban), d (ciobanul 5 oi grase, iar plugarul roadele pământului muncit de el), e₁ (Au dat foc jertfelor și oile au ars mai repede), f₁ (Frații s-au luat la ceartă și plugarul l-a omorât pe cioban), g, h (ca să fie exemplul), i₁ (Fratele cel mare stă cu capul plecat deasupra unui ciubăr unde i se scurge sângele, iar cel mic sugă sângele cu un pai).

10104. Dumnezeu a pus pe Abel cel blând în Lună

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante identice.

1. 2. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 66 (Stănești - Rm. Vâlcea / jud. Vâlcea; Cracău Negru - Tg. Neamț / jud. Neamț).

- a. În Lună se află ciobanul Abel, pe care Dumnezeu l-a pus acolo ca să-l vadă lumea cât a fost de blând. De atunci se plimbă în Lună cu fluierul și oile sale.

10105. În lună se află capul lui Iuda sau Cain și Abel

Este atestat în Muntenia.

1. *Luna*. Ciușanu, *Superstițiile*, 90 (Muscel?).

- a. În Lună se vede capul lui Iuda care s-a spânzurat, sau Cain și Abel. Când vin vârcolacii, câinii lui Dumnezeu, vor să mănânce partea din Lună unde stă Cain.

10106. Căldărușa de sânge din Lună a celui ucis de fratele său

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 7 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 66 (Negrești – P[iatra] Neamț / jud. Neamț).

- a. În Lună sunt doi frați (Cain care suge sângele lui Abel. Ei apar ca niște pete).
b. După ce Cain l-a ucis pe Abel, i-a stors sângele într-un vas și bea din el.

2. (Fără titlu). Pamfile, *Sfârșitul lumii*, 63, subsol.

a (Cain și Abel, copiii lui Adam), c. Unul stă în picioare și celălalt este culcat și ține căldărușa în care picură sângele celui ucis, d. Când se va umple căldărușa, se va prăpădi lumea.

3. *Petele din lună*. Tuțescu, *Taina ăluia*, 33 (Cătane – Băilești / jud. Dolj). Republicată: Pamfile, *Sfârșitul lumii*, 63.

4. *Petele din Lună*. SAT, 1931, nr. 12, 16.

a (puși de Dumnezeu), b₁ (Cel mare l-a ucis pe cel mic, c₁ (Cel viu ține în spinare pe cel mort, iar în mână ține o căldărușe în care curge în fiecare an câte o picătură din sângele celui mort), d (pentru ca, revărsându-se pe pământ, lumea va arde).

5. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 66 (Ciocănești – Călărași / jud. Ialomița).

a (puși de Dumnezeu), b₁, c₁.

6. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 66 (Cristești – Botoșani / jud. Botoșani).

a, b₂ (Unul l-a ucis pe celălalt), c₂ (Ucigașul bea neconținut păcură dintr-un ciubăr.

7. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 619 (Botoșani, jud. Botoșani).

a (Petru și Pavel), c₃ (Ei țin un ciubăr de sânge provenit de la cei ce mor când li se ia sânge).

10107. Luna zămislită din sângele fraților care s-au înjunghat

Este atestat în Moldova.

1. *Frații din lună*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 619 (Botoșani, jud. Botoșani). Republicată: (Fără titlu). Pamfile, *Cerul*, 88.

- a. Doi frați certându-se, s-au luat la bătaie și s-au înjunghat cu cuțitele. Dumnezeu, ca să-i pedepsească, a făcut din sângele lor Luna.
b. Pe chipul Lunei, mai ales când este plină, se văd capetele celor doi frați, aplecate unul spre celălalt.

10108. În Lună sunt chipurile fraților care s-au omorât din greșeală

Este atestat în Moldova.

1. *Câte-n Lună, toate*. Pamfile, *Cerul*, 90.

- a. Doi frați au plecat la muncă în ziua „Ciuda lui Arhanghel“, deși au fost făcuți atenți că este periculos să lucrezi în acea zi.
b. Unul s-a urcat pe stog să așeze paiele, iar celălalt dădea de jos fânul cu furca. Din greșeală l-a apucat în furcă și l-a ucis. Dumnezeu i-a luat în Lună ca să dea lumii pildă.

10109. În Lună sunt chipurile fratelui bogat care a luat în țăpoi pe cel sărac, pentru că i-a furat câteva paie

Este atestat în Moldova.

1. *Câte-n lună, toate.* Pamfile, *Cerul*, 89 (Moldova de nord?).
 - a. Un frate sărac a furat de la cel bogat puțin fân sau paie, să dea vitelor pe care nu avea cu ce le hrăni. De ciudă, bogatul l-a apucat în țăpoi.
 - b. Dumnezeu i-a aruncat în Lună ca exemplu.

10110. În Lună sunt frații înfomețați: unul a vrut să-l mănânce pe celălalt

Este atestat în Moldova.

1. *Câte-n Lună, toate.* Pamfile, *Cerul*, 89 (Moldova de nord?).
 - a. Doi frați coseau și nu aveau de mâncare decât un pădureț sălbatec. Istoviți, s-au culcat la umbră și au spus coaselor să lucreze singure. Coasele le-au răspuns că și ele au nevoi și nu pot cosi. Și frații s-au apucat din nou de lucru.
 - b. Foamea nu le dădea pace și unuia îi veni în minte să-l apuce cu furca pe cel de pe stog și să-l mănânce.
 - c. Dumnezeu i-a luat cu stog cu tot și i-a pus în Lună. Cine se uită printr-o basma de mătase, îi vede.

10111. În lună sunt doi frați cu o mioară

Este atestat în Moldova.

1. *Câte-n lună, toate.* Pamfile, *Cerul*, 88 (Tecuci – Țepu / jud. Galați).
 - a. Doi frați mocani se înțelegeau foarte bine. De la o vreme, însă, cel mare a prins necaz pe cel mic care era mai harnic, cu o turmă frumoasă. De aceea și-a pus în gând să-l omoare. Mioara năzdrăvană își anunță stăpânul, dar el nu o crezu.
 - b. Fratele cel mare îl omorî pe cel mic și pe mioara lui. Dumnezeu i-a pus în Lună ca exemplu. Se spune că între ei nu este mioara, ci un vas de lemn pe care ucigașul îl ține la capul fratelui său, să se umple cu sânge și apoi să-l bea.

10112. Fratele cel rău omoară pe cel bun și evlavios

Este atestat în Moldova.

1. *Câte-n Lună, toate.* Pamfile, *Cerul*, 90 (jud. Vaslui?).
 - a. Din doi frați, unul era drept, evlavios, făcea numai fapte bune și-i mergea totul în plin; celălalt, om rău, își ura fratele. Și, într-o seară cu Lună, s-au luat la ceartă. Cel rău l-a pocnit pe cel bun cu o cioată-n cap.
 - b. Când a văzut sângele ce curgea din capul fratelui ucis, a luat repede o căldare să-l strângă.
 - c. Dumnezeu i-a pus în Lună, ca să fie cunoscut acest fapt. De atunci stau acolo ca exemplu pentru păcatul de a fi ridicat mâna împotriva unui frate.

10113. Frații ce se omoară din cauza unei femei

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Câte-n Lună, toate.* Pamfile, *Cerul*, 91 (Moldova de nord?)
 - a. Trei frați au poposit la o văduvă și ea a păcătuit cu fiecare (fără să știe unul de celălalt).
 - b. Văduva dete celui mare o bucată de mălai. Acesta rupse o bucată s-o dea celui mijlociu și află că și el a căpătat. Același lucru se întâmplă cu cel mic.
 - c. Văzând că toți au fost pe placul văduvei, s-au luat la ceartă și cel mai mare dintre frați a fost omorât de ceilalți.
 - d. În Lună se văd chipurile celor doi ucigași care țin un ciubăr plin cu sângele ce picură din trupul celui ucis.

2. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 619 (Botoșani, jud. Botoșani).

a, b₁ (Văduva a dat fiecăruia dintre frați din turtele pe care le făcuse), c. d.

10114. În Lună sunt doi copii de împărat, neascultători

Este atestat în Moldova.

1. *Câte-n Lună, toate*. Pamfile, *Cerul*, 97.

a. Un împărat avea doi fii neascultători. Dumnezeu i-a trăsnet și le-a pus chipul în Lună, ca să-i vadă toți copiii și să fie cuminți.

10115. În Lună se află calul Sfântului Petre

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 619 (Botoșani, jud. Botoșani). Republicată: Pamfile, *Sărbătorile de vară*, 116.

a. Sfântul Petre alergând după calul său, acesta se opri în Lună. Sfântul a blagoslovit să rămâie acolo. Când l-a ajuns, de ciudă, l-a sângerat.

b. Din rana calului curge sânge într-un ciubăr (pe care-l ține Sfântul Petre).

2. *Câte-n Lună, câte*. Pamfile, *Cerul*, 96 (Botoșani, jud. Botoșani).

a, b, c. Se crede că în lună se vede Sfântul Petre, un cal și alături un ciubăr.

10116. În Lună se află omul care a cărat lemne în zi de sărbătoare

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Om din Lună*. Costin, L., *Basme și istorioare hănățene*, 31 (Delinești - Caransebeș / jud. Caraș-Severin).

a. Un om necredincios a cărat lemne într-o zi de sărbătoare.

b. Dumnezeu îl certă (arătându-i-se în chipul unui moșneag).

c. Omul negă existența lui Dumnezeu (spunând că dacă există, să-i ducă lemnele).

d. Dumnezeu îi spuse cine este.

e. Drept pedeapsă, omul a fost trimis în Lună.

f. De-atunci se vede în Lună un om cu sarcina de lemne în spinare.

2. *Povestea omului din Lună*. GAZ. TRANS., 1895, nr.45, 6.

a, b (arătându-i-se în chipul unui om voinic), c₁ (Omul spuse că nu-i pasă și brufu[lu] pe drumet), e (și a blestemat să poarte veșnic sarcina de lemne în spinare), f.

3. *Om din Lună*. CĂL., 1929, 88.

a (fiind lacom, zgârcit și preocupat să strângă avere), b (în chipul unui moșneag), c (spunând că dacă există, să i se arate), e (și blestemat să-și poarte veșnic sarcina de lemne în spinare și să fie pildă oamenilor), f.

10117. Ciobanul căruia i-a murit iubita este pus de Dumnezeu în Lună

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Ciobanul din lună*. Sex Till (Pușcariu), *Snoave*, 25.

I a. Un flăcău se tocni argat la un boier. Primi în pază o turmă și un petec de pământ pe un deal, unde să-și facă o colibă.

b. Toată ziua flăcăul era trist și seara cânta atât de frumos din fluier, încât toate mioarele se adunau în jurul lui, uitând de stăpânii lor. De aceea, ciobanii invidioși l-au pârât boierului că le fură oile.

c. El povesti boierului despre moartea iubitei lui, care i-a dăruit fluierul fermecat și cum plecase în lume de disperare. Și boierul puse să se facă un zid în jurul gospodăriei flăcăului, ca să-l ferească de ceilalți ciobani.

II a. Într-o noapte, trezit de lătratul câinelui, abia avu vreme să smulgă parul din mâna unui cioban care venise să-l omoare. Scârbit, ciobanul pleca din nou în pribegie.

- b. Pe drum, se rugă plângând lui Dumnezeu să se îndure de el și Dumnezeu îl așeză în Lună. Cântând din fluier, oile veneau după el, dar la un moment dat a scăpat fluierul din mână și oile au rămas suspendate în văzduh.
 - c. De-atunci încearcă ele mereu să ajungă în Lună. Lacrămile lor de neputință dă ploaia.
 - d. Ceilalți ciobani, invidioși, s-au luat cu bâte și topoare după el, dar nu l-au putut ajunge.
 - e. Când e lună plină, ei aleargă, fiind lunateci.
2. *Câte-n [Lună], toate. Pamfile, Cerul, 93.*
I a, b, c; II a, b, d, e.

10118. În Lună este un cioban care și-a pus obielele la uscat

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 67 (Călugăreni – Mizil / jud. Prahova).

- a. În Lună este un cioban sprijinit în bătă, cu obielele întinse să se usuce.
- b. Lângă el este o fântână unde stă o femeie ce a venit să ia apă și vorbește cu ciobanul.

10119. În Lună este un cioban care a rugat-o să-i usuce hainele udate de ploaie

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4557, f. 236 (Drajna de Sus – Teleajen / jud. Prahova).

- a. Un cioban ce umbla cu turma, prins de ploaie, și-a întins opincile și obielele la clarul Lunei, rugând-o smerit să i le usuce.
- b. Luna îi îndeplini rugăciunea și-l sorbi cu măcăciunile pe care erau întinse lucrurile și ghioaga, așa cum sta pe bătă. Și azi îl vedem vesel, neclintit, în brațele Lunii.

Vezi și Tip. 10077 A, B, 10086, 10219 A, 10403.

3. Călătoria Soarelui de la răsărit până la apus

10121 – 10124

10121. Soarele, în drumul lui de o zi, călărește un bivol, un cal și un leu

Este atestat în Muntenia.

1. *Soarele*. Ciușanu, *Superstițiile*, 82.

- a. Soarele este o ființă vie și sfântă, un tânăr frumos a cărui față strălucitoare luminează pământul.
- b. El se plimbă zilnic călare: până la prânz pe un bivol, până la amiază pe un cal și până seara pe un leu. După cină își urmează călătoria pe țărnul celălalt, pe jos.
- c. Înconjoară apoi pământul până ajunge la răsărit, unde sosește dimineața, reluându-și calea din ajun.

10122. Soarele călărește pe un leu, un bou și un iepure

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*). B.A.R., ms. 4555, f. 429 (Zătreni – Oltețu / jud. Vâlcea).

- a. Un bătrân a aruncat odată o măciucă și [o furcă de tors]¹ unei perechi tinere. Băiatul a luat măciuca, iar fata a luat furca, Cf. Tip. 11725, și au fugit în două părți opuse. Soarele a devenit luminos, dar azi este bătrân.
- b. Soarele merge călare de dimineață până la prânz pe un leu, de la prânz până la amiază pe un bou și de la amiază până seara pe un iepure.

1. În text: „fus“ (n. ed.).

10123. Soarele călărește toată ziua pe un leu și niște monștri îl duc în timpul somnului la răsărit

Este atestat în Muntenia.

1. *Soarele*. Ciaușanu, *Superstițiile*, 82.

- a. Soarele face drumul pe cer călare pe un leu. Seara, leul ostenit se culcă împreună cu soarele într-un loc întunecos. De acolo sunt duși spre răsărit, în timpul somnului, de niște monștri, pentru ca soarele să răsară dimineața.
- b. Dacă monștrii i-au lăsat să se odihnească, soarele răsare frumos și strălucitor, arătându-și veselia. Altfel, răsare înnegurat sau nici nu se arată lumii, ascunzându-și fața în nori.

10124. Soarele este ridicat dimineața din mare de 77 de draci

Este atestat în Moldova.

1. *De ce trebuie să fie draci*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 27.

- a. Alergând toată ziua, Soarele este foarte fierbinte. Seara, când asfințește, intră în mare pe sub pământ și se scaldă câteva ceasuri. Merge apoi la casa lui din mare, unde are nevastă și doarme două ceasuri.
- b. Când se scoală, se scaldă din nou în mare și este ridicat de 77 de draci. Cum îl scot din mare, dracii cad arși. A doua zi trebuie să vie alți draci să-l ridice.
- c. Soarele este om, are aripi rotunde care-l fac să pară rotund. În mijloc este un om cu crucea în spate. Cineva a văzut omul din soare și a pierdut vederea timp de două zile.
Vezi și Tip. 10059.

III. Stelele 10128-10158**1. Origine 10128-10131****10128. Cocoșul înviat la praznicul de pomenire a lui Iisus, stropește cerul cu zeama în care fierseșe și ies stelele**

Este atestat în Moldova.

1. *Înstelarea*. Pamfile, *Cerul*, 157 (Tecuci, jud. Galați).

- a. Până la răstignirea lui Iisus nu erau stele pe cer. După ce a fost răstignit și îngropat, apostolii au făcut a treia zi un praznic de pomenire.
- b. Cocoșul fiert de pe masa lor a înviat. Bătând din aripi, a stropit cerul cu zeama din blid și au apărut stelele. Cf. Tip. 14039.

10129. Stelele sunt gologanii lui Iuda

Este atestat în Moldova.

1. *Înstelarea*. Pamfile, *Cerul*, 157 (jud. Galați?).

- a. Stelele sunt gologanii lui Iuda pe care i-a azvârlit când și-a dat seama că l-a vândut pe Iisus. Acești bani au fost strânși de jidovi și dați cu dobândă.
- b. Stelele s-au înmulțit atât de mult, de nu se mai pot număra. Dumnezeu are o greblă cu care le adună și le dă drumul pe cer uneori. Vrea să se vadă cât de mult a crescut numărul lor, de la moartea lui Iuda până astăzi.

10130. Paharul cu vin aruncat de Sfântul Petre asupra ologului înșelător, s-a spart pe cer și din cioburile lui a făcut Dumnezeu stelele

Este atestat în Muntenia.

1. *Sfântul Petre și vinul*. Cedru, *Legende*, 23 (Trestenicu - Drăgășani / jud. Olt).

- a. Un orb purta un olog în cărcă și cerșind astfel s-au îmbrăcat. Aveau

și un sac cu mălai pe care au hotărât să-l împartă, ca să mai stea pe la casele lor.

- b. Așezați la marginea unei ape, ologul împărțea mălaiul înșelând pe orb. Când acesta îl întrebă dacă pune și banița lui plină, ologul l-a aruncat în apă.
- c. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre au văzut totul. Sfântul a aruncat un pahar cu vin spre olog. Paharul s-a spart de cer și din țândările lui a făcut stelele Dumnezeu, iar din vin norii.
- d. Apoi Dumnezeu l-a trimis pe sfânt să redea vederea orbului. Acesta l-a primit în casa lui cu mare cinste. Sfântul l-a învățat să se spele în trei dimineți cu rouă pe ochi, și orbul și-a recăpătat vederea.

10131. Cum se naște un om, Dumnezeu pune o stea pe cer

Este atestat în Moldova.

1. *Stelele, anul, Dumnezeu*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 29.
 - a. Pe măsură ce se năștea un om, Dumnezeu pune la fiecare o stea pe cer; de aceea sunt multe stele și se înmulțesc mereu.
 - b. Dumnezeu, la începutul anului este tânăr și la sfârșitul anului este bătrân. De Anul Nou întinerește din nou. La fel se întâmplă și cu Sf[ântul] Pavel. Cf. Tip. 14049 G.
Vezi și Tip. 10012 IV, 10041, 10042, 10061, 10078, 10091, 10173, 13975, 13996.

2. Originea diferitelor stele 10133

10133. Anumite stele s-au făcut pe cer din cele rămase după lupta omului cu dracul

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:
1. 2. *Legenda cerului*. Otescu, *Credințele țaranului*, 45 (Drăgănești, jud. Olt; Vernești, jud. Buzău / [jud. Buzău]). Republicată: *Înstelarea*. Pamfile, *Cerul*, 158.

- I
 - a. Cerul a fost îndepărtat de pământ de Dumnezeu, pentru că o femeie l-a murdărit (cu cârpa murdărită a unui copil). Cf. Tip. 10068.
 - b. Omul, lipsit de sfatul permanent al lui Dumnezeu, s-a dus la el.
 - c. Știind ca va fi drumul lung și voind să se prezinte bine în fața lui Dumnezeu, a luat cu el carul mare cu 4 boi, carul mic, candela din perete, crucea de pe biserică, fântâna din răscruce, barda, sfredelul, spițelnicul, secerea, coasa, plugul și rarița, dulăul de la târlă, cățelul din curte, cloșca cu pui, scroafa cu porcei, ciobanul cu oi, văcarul, vizitiul, porcarul și hora din sat.
 - d. A mai luat grâu și porumb pe care să-l semene pe drum, când i se vor termina merindele.
- II
 - a. În mijlocul drumului se-ntâlni cu dracul (care-l iscodi și se luură la ceartă).
 - b. Diavolul aruncă asupra omului balaurul, șarpele, ursul, scorpia, calul și căpățâna de om, pe care o scoase din traistă.
 - c. S-a încins o asemenea luptă de s-a stârnit vijelia ce mai există și azi în înaltul cerului și se cheamă vântul turbat. Orice lighioană ajunge acolo moare și cade pe pământ. Cine mănâncă din carnea acestei lighioane, turbează.
 - d. Calul dracului a fost încolțit de dulăul și cățelul omului și o luă la fugă. A fost însă zdrobit cu cobilița de cioban.
 - e. Văcarul a pus pe goană șarpele, cu ajutorul horei, iar vizitiul îi zdrobi capul cu barda. Scorpia, văzând că omul este mai puternic, a plesnit. Boii de la carul cel mare s-au speriat de urs, au ciuruit proțapul, și

ursul a înlemnit de frică. Omul a învins toate greutatețile și tot ce s-a întâmplat, se vede pe cer.

f. Drumul pe care l-a făcut omul, se numește „Calea Laptelui“, pentru că a fost albit de laptele pe care l-a vărsat ciobanul din cobiliță, când s-a luptat.

3. *Vânturile*. Pamfile, *Văzduhul*, 43.

I a (cu necurătenia unui copil), b, c₁ (Omul a luat cu el tot ce a crezut de cuviință); II a (care i-a pus întrebări), c.

3. Carul Mare 10135–10139

10135. Dumnezeu pune pe cer pe rusul necredincios cu carul său

Este atestat în Transilvania.

1. *Carul Mare*. POP.ROM., 1905, nr.40, 4.

I a. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, umblând pe pământ, au întâlnit un rus care mergea cu carul cu boi la târg. Când Dumnezeu îl întrebă ce ar face dacă nu l-ar ajuta să ajungă la târg, rusul răspunse ca ar mai pune o pereche de boi la car și tot s-ar duce.

b. Dumnezeu a dat o ploaie și s-a făcut asemenea noroi, încât boii rusului s-au împotmolit. A fost nevoit să mai puie o pereche de boi la car, ca să poată ieși din noroi.

II a. Dumnezeu se-ntâlne din nou cu rusul căruia îi spuse că va ajunge la târg numai cu ajutorul lui Dumnezeu. Rusul răspunse că va ajunge în orice caz. Cf. Tip. 830 C.

b. Văzând că nu o scoate la capăt, Dumnezeu porunci Sf[ântului] Petre să-l pună pe rus cu car cu tot pe cer, ca să fie exemplul pentru oameni.

c. Cele 4 stele sunt roțile carului; cele 3 sunt perechile de boi, iar lângă perechea din mijloc, la dreapta, se află o stea: rusul care mână boii.

10136. Sf[ântul] Petre a făcut carul de pe cer, ca să nu mai uite oamenii forma carului

Este atestat în Transilvania.

1. *Ursa Major*. (G. Coșbuc), F. INT., 1897, nr. 23, 2.

a. Iisus, văzând că oamenii se chinuiesc cu strânsul recoltelor, i-a învățat să-și facă carul și a binecuvântat boii să fie blânzi, ca să tragă carul și plugul.

b. Pentru că Iisus a poruncit să aibă carul cruce, păgânii și evreii l-au urgisit și-l stricau pe unde-l găseau. Românii trăiau ascunși de frica lor și când au ieșit la lumină, au vrut să-și facă car, dar nu au mai știut cum.

c. Rugându-se lui Dumnezeu, Iisus l-a trimis pe Sf[ântul] Petre să-i învețe. Ca să nu mai uite, sfântul a luat 7 stele și le-a pus pe cer, în formă de car, să se vadă și vara și iarna.

d. Evreii, turcii și tătarii nu cred în cruce. Pentru că nu se poate car fără cruce, ei nu știu să mâne carul cu boi.

10137. Carul Mare se învărtește înapoi

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 3 variante care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 6.

I a. Pepelea a făcut rămășag cu Dumnezeu că într-o noapte va împinge înapoi „Carul Mare“ până la „Calea Laptelui“. Pe măsură însă ce el împingea „Carul Mare“, Dumnezeu ducea mai departe „Calea Laptelui“.

b. Bietul Pepelea împingea mereu „Carul Mare“ ca să câștige rămășagul, dar nu a izbutit.

c. Legenda simbolizează învârtirea „Carului Mare“ și a „Căii Laptelui“, împrejurul polului [Nord].

2. *Stelele*. Pamfile, *Cerul*, 164.

I a, II a. Cele trei stele ale proțapului sunt închipuite a fi trei perechi de boi pe care-i mână căraușul la deal, b. El s-a întâlnit cu Dumnezeu care i-a urat: „la deal, la deal, cu ajutorul lui Dumnezeu“. Căraușul a răspuns că de o vrea sau nu Dumnezeu, el tot ajunge în vârful dealului. Cf. Tip. **10135, 830 C**.

c. Dumnezeu, ca să-l smerească, a făcut ca boii din frunte să dea înapoi; o roată a sărit și toată greutatea carului s-a lăsat pe cealaltă roată.

d. De atunci se învârtește carul tot înapoi.

3. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 6.

II a₁ (Carul Mare cu 4 roate și 3 perechi de boi, suia la deal); b, c, d (și are proțapul strâmb).

10138. Cu „Carul Mare“ și-a dus Iov averile

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 7 (Călugăreni – P[iatra] Neamț / jud. Neamț).

a. Cu „Carul Mare“ a adus Iov averile lui și le-a îngropat. Cu „Carul Mic“ s-a dus la cer.

10139. Traian căra robii din Dacia la Roma cu „Carul Mare“

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 7 (Măcăi – Vedea / [jud. Argeș]).

a. Cu „Carul Mare“, care este un car obișnuit, căra Traian robii din Dacia la Roma. Cu „Carul Mic“ căra căpeteniile dacilor.

b. Paloșchița, steaua a treia mică din „Proțap“ este cățelușa lui Traian. Vezi și Tip. **11821 C, 10133**.

4. Calea Laptelui 10141–10148

10141. „Calea Laptelui“ este urma laptelui curs din sânii unei mame

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 50.

a. „Calea Laptelui“ este făcută de laptele ce a curs din sânii unei mame ce-și căuta copilul răpit de un vultur.

10142 „Drumul robilor“ este urma de lapte vărsat de o fată atacată de păgâni

Este atestat în Moldova.

1. *Drumul Robilor*. Pamfile, *Cerul*, 192 (Tecuci [Țepu?], jud. Galați).

a. O fată ce se înapoia spre casă cu coafele pline cu lapte, a fost atacată de păgâni. Dâra, care a rămas din laptele ce s-a vărsat, se numește „Calea Laptelui“.

b. Cobilița se vede pe aproape și cine-i bun la Dumnezeu vede și fata, care se șterge pe față de laptele care a împrôșcat-o.

10143. „Calea Laptelui“ este funia cu care un copil și-a tras afară din iad mama

Este atestat în Transilvania.

1. *Calea robilor*. Niculiță-Voronca, *Studii în folclor*, II, 127 (Transilvania?).

a. O femeie ce nu a dat niciodată de pomană, a acoperit într-o iarnă niște mâțișoare ce tremurau de frig, cu călți. Cu acești călți a mers copilul ei la Dumnezeu ca să-i arate binele făcut de maică-sa.

b. Copilul făcu din călți o funie, de care, în afară de maică-sa, s-au prins o mulțime de suflete. Cf. Tip. **804**.

c. Băiatul le-a tras afară din iad. Funia era atât de strălucitoare, încât Dumnezeu a pus-o pe cer, unde o vedem și azi.

10144. „Drumul cu paie“ este urma unor paie ce au căzut pe drum din car
Este atestat în Transilvania și Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. (Legenda drumului cu paie și a carului de pe cer). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 45551, 231 (Balta – Baia de Aramă / jud. Mehedinți).
 - a. Un om mergea cu carul cu paie de la arie spre casă.
 - b. Pe drum au căzut paie din car și au făcut o cale.
 - c. Acest lucru s-a petrecut în cer.
 - d. Drumul se numește „Drumul cu paie și carul de pe cer“.
2. (Fără titlu). (I. Mușlea – *Cercetări*). AN. ARH. FOLC., 1932, 222. (Moișeni – Oaș / jud. Satu Mare).
 - a₁ (Troian, un sfânt, s-a dus cu carul cu paie), b (care s-a numit „Calea lui Troian“).
3. (Fără titlu). (I. Mușlea – *Cercetări*), AN. ARH. FOLC., 1932, 222. (Cămărzani – Oaș / jud. Satu Mare).
 - a₂ („Calea lui Troian“ de pe cer s-a făcut pentru că Troian a pierdut paiele pe drum).

10145. „Paiele țiganului“ este calea făcută de paiele furate

Este atestat în Muntenia, Transilvania și Moldova. S-au identificat 9 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 50.
 - a. Un om a furat paie (de la altul).
 - b. La judecată a jurat strâmb.
 - c. Furtul a fost descoperit după urmele de paie ce duceau la casa hoțului.
 - d. Dumnezeu a pedepsit hoțul (punând pe cer carul, căruța și paiele vărsate).
 - e. Astfel s-a născut „Calea Laptelui“.
2. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 50 (Turcoaia – Măcin / jud. Tulcea).
 - a (un fin de la nașul său), b, c (punând paiele pe cer), e.
3. *Drumul robilor*. Pamfile, *Cerul*, 188.
4. *Drumul robilor*. Pamfile, *Cerul*, 188.
 - a (3. de la altul, 4. un fiu de la tatăl său), b, c, d.
5. (Despre Calea cea Albă). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*). B.A.R., ms. 4557, f. 545. (Spătărei – Alexandria / jud. Teleorman).
 - a (un fin de la nașul său), c₁ (Pe drum au căzut paie care au făcut o dâră albă), d (punând dâra pe cer, ca să arate că oricine fură fân de la naș este descoperit).
6. *Paiele țiganului*. (E. Petrovici – *Folclor de la moșii din Scărișoara*). AN. ARH. FOLC., 1939, 161 (Scărișoara – Câmpeni / jud. Alba).
 - a (un țigan), c₁, f. Dâra de pe cer se numește „Paiele țiganului“.
7. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 620.
8. „*Câte-n Lună, toate*“. Pamfile, *Cerul*, 97 (Moldova de nord?).
 - a (un țigan, ca să-și hrănească vaca [a furat paie] și a crezut că nu-l vede nimeni), d₁ (Dumnezeu l-a pus pe cer să fie văzut), f₁. (Este drumul de pe cer „Calea Robilor“.)
9. *Die Milchstrasse*. Schott, *Walachische Märchen*, 285.
 - f₂ („Calea Laptelui“ de pe cer este formată din paie împrăștiate), a₁ (Mama Venus le-a furat din curtea Sfântului] Petru și a fugit), c₁.

10146. „Calea Laptelui“ este laptele furat care a făcut o dâră

Este atestat în Macedonia.

1. *Drumul robilor*. Pamfile, *Cerul*, 189 (macedo-română).
 - a. Un fin, îndemnat de diavol, a furat lapte de la stâna nașului său, l-a încărcat în burdufuri pe măgar și a plecat.

- b. Dumnezeu a trimis un înger să-i verse laptele. Îngerul făcu două găuri în burdufuri, ca laptele curs să lase o urmă. Nașul descoperi pe hoț după dâra de lapte.
- c. Când tăgădui furtul, nașul îl duse pe urma de lapte și făptașul își ceru iertare. De atunci a rămas laptele vărsat și neuscat care se cheamă „Calea Laptelui“.

10147. Dumnezeu a arătat calea lui Moise

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda Căii Robilor*. (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 403 (Pojoci Cerna – Horezu / jud. Vâlcea).
 - a. Ca să-i pedepsească pe egipteni, Dumnezeu a făcut întuneric 3 zile și 3 nopți. Lui Moise i-a arătat încotro s-o apuce cu israeliții.

10148. După „Drumul Robilor“ erau duse popoarele înrobite

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 49 (Stârci – Costești / jud. Argeș).
 - a. Cu ajutorul acestei constelații erau duse popoarele înrobite mai departe.
 - b. Acest drum se numește „Drumul Robilor“.
 2. 3. 4. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 49 (Grințeșu – P[iatra] Neamț / jud. Neamț; Bistricioara – P[iatra] Neamț / jud. Neamț; Hanga – P[iatra] Neamț / [jud. Neamț]).
 - b (pentru că pe el mergeau robii de pe pământ în împărăția cerului), c. I se mai spune „Drumul lui Traian“, pentru că după această dungă albicioasă s-a condus Traian când a venit aici.
 5. (Despre „Drumul Robilor“). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R. ms. 4555, f. 52 (Galiciuca – Băilești / jud. Dolj).
 - a₁ (Pe acest drum a dus Traian robii pământului).
- Vezi și Tip. **10133 II, 12194, 13587 A. B., 13588, 13589.**

5. Crucea (Lebăda) 10150

10150. „Crucea“ este crucea pe care a fost răstignit Iisus

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante identice.

1. 2. 3. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 13. (Măcăi – Vedea / jud. Argeș; Șcheiul – Găiești / jud. Dâmbovița; Gura Boului – Vedea / jud. Argeș).
 - a. Crucea sau Lebăda este crucea pe care a fost răstignit Iisus. Vezi și Tip. **10133.**

6. Peștii 10152

10152. Peștii sunt cei doi pești cu care Iisus a nutrit mulți oameni

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 20 (Măcăi – Vedea / jud. Argeș).
 - a. Peștii (crapii) sunt cei doi pești cu care Iisus a hrănit cei 5 000 de oameni.

7. Porumbița 10154

10154. Porumbița este cea trimisă de Noe la potop

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 38 (Măcăi – Vedea, [jud. Argeș]).
 - a. Constelația „Porumbița“ este porumbelul trimis de Noe din corabie, la sfârșitul potopului, care s-a înapoiat cu ramura de măslin în cioc. Cf. Tip. **825.**

8. Rarițele (Plugul) 10156

10156. Dumnezeu face plugul ca să ușureze munca oamenilor și-l pune pe cer
Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (A. Culea), ȘC. V., 1940–1942, nr. 6–7–8. 17.
 - a. Primul plugar s-a plâns lui Dumnezeu că nu are spor cu sapa. Dumnezeu i-a dat plugul care nu era cunoscut până atunci. A arat omul, a mulțumit lui Dumnezeu și l-a întrebat unde să-l pună.
 - b. Dumnezeu l-a pus pe cer, unde vedem seara constelația „Rarițele – Plugul“ (Orion). Acolo stă și azi primul plug ce a fost arătat omului. Vezi și Tip. 10133.

9. Sfredelul 10158

10158. Sfredelul a fost înfipt de un om ce a găsit comoara lui Iov pe cer
Este atestat în Moldova.

1. *Stelele*. Pamfile, *Cerul*, 173 (Neamț?).
 - I a. Un om, căutând comora lui Iov și găsind-o, a înfipt sfredelul pe cer, care se vede și azi lângă „Drumul Robilor“.
 - b. S-a dus acasă să-și aducă carul cu boi cu care să ia comoara. Drumul fiind cotit, pe unde mergea, proțapul o cărmea spre dreapta. Dacă va încărca toată comoara, lumea se va schimba.
 - II a. Dumnezeu va seca apele și într-o parte a lumii va fi ploaie cu bani de argint. Oamenii se vor duce să-și stâmpere setea, crezând că e o ploaie adevărată și se vor înapoia cu bani.
 - b. Sfântul Petre, cu un coș de prescuri și un pahar cu apă, va ieși în calea lor, dar celor lacomi de bani nu le va da.
 - c. Cei ce vor căpăta hrană și băutură de la Sfântul Petre, nu vor mai flămânzi și nu vor mai fi însetați niciodată. Ceilalți vor flămânzi și vor fi însetați. Cf. Tip. 10396.
Vezi și Tip. 10133.

D. Pământul 10168–10236

I. Uscatul 10168–10199

1. Origine 10168–10187

10168. Dumnezeu poruncește apelor să se retragă și iese pământul

Se combină cu Tip. 10219 A, 10374. Este atestat în Muntenia. S-au identificat 6 variante, care se grupează astfel:

1. *Facerea lumii*. Ciaușanu, *Superstițiile*, 5.
 - I a. La început era numai apă peste tot.
 - b. Pe deasupra apei umblau Dumnezeu și dracul.
 - c. Dumnezeu a trimis o broască să vadă dacă este pământ în fundul mărilor.
 - d. Broasca a adus puțin pământ în gură.
 - e. A spus lui Dumnezeu că-n fundul apelor se găsește mult pământ.
 - f. Dumnezeu a poruncit apelor să se retragă și pământul a ieșit la iveală.
 - g. Dumnezeu a blagoslovit broasca și a hotărât că omorârea ei să fie mare păcat.
 - h. A blestemat ca trupul celui ce o ucide să se umple de bube, când moare.
2. *Dumnezeu și broasca*. Pamfile, *Povestea lumii*, 24 (Oltenia?).
 - I a (iar pământ nu se vedea nicăieri), c, d, e, f, g, h.

3. *Creațiunea*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1894–1895, (III), nr. 2–3, 25 (Bogdănești – Rm. Vâlcea / [jud. Vâlcea]).
I a, c, d, f, g, i. Pământul a fost făcut marți. De aceea nu este bine să începi un lucru în această zi.
4. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4556, f. 71 (Gălăești – Pitești / jud. Argeș).
I a, c, d, f, + Tip. 10219 A a, c, d, e (după coșul bordeiului), f, g, h + Tip. 10374 a (6), b₁ (Sunt mâncate de niște cloncani), g₁ (Ei își pierd puterea când femeile clătesc donițele).
5. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4556, f. 71 (Gălești – Pitești / [jud. Argeș]).
I a, c, d, f + Tip. 10219 A. c, d, e (după coșul bordeiului), f, g, h + Tip. 10374 a (6), g₂ (Iuda își pierde puterea și nu le mai roade, când aude vătraiul în vatră și vede ouă roșii de Paște).
6. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4556, f. 120 (Pârveu Roșu – Costești / jud. Argeș).
I a₁ (La început a fost pământ numai sub apă), e, f₁ (Dumnezeu a adus pământul la suprafață) + Tip. 10219 A f, h.

10169. Dumnezeu face pământul din scuipatul său

Este atestat în Muntenia.

1. *Creațiunea*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1894–1895, (III), nr. 2–3, 26.
a. Dumnezeu a scuipat în palmă și din scuipatul său a ieșit pământul care stă până azi în palma lui Dumnezeu.

10170. Dumnezeu înfige toiagul în apă și se face pământul

Este atestat în Moldova.

1. *Toiagul lui Dumnezeu*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 15 (Suceava – [jud.] Suceava).
a. Umblând cu dracul pe apă, Dumnezeu a înfipt toiagul și s-a făcut pământul. L-a trimis apoi pe dracul să-i aducă de probă o oca de pământ.
b. Dracul s-a dus de trei ori și deși Dumnezeu l-a muștrat, a ridicat de fiecare dată munți și astfel au ieșit toți munții.

10171. Dumnezeu face pământul ca o minge

Este atestat în Moldova.

1. *Dumnezeu*. Pamfile, *Povestea lumii*, 26 (Botoșani, [jud. Botoșani]).
a. Dumnezeu a făcut pământul ca o minge. Apoi l-a lățit și l-a lăsat să plutească pe suprafața apei.
b. Fiind neted și fără apă, nu putea viețui nimic pe el.

10172. Dumnezeu face pământul dintr-o bucățică de mâl de pe aripa corăbiei cu care plutea pe apă

Este atestat în Moldova.

1. *Dumnezeu și Andrei*. Pamfile, *Povestea lumii*, 25 (Moldova?).
a. La început, când Dumnezeu era singur pe apă, se plimba cu corabia la care vâslea un îngerel, Andrei. Acesta s-a crezut egalul lui și Dumnezeu, supărat, l-a aruncat în apă.
b. Dintr-o bucățică de mâl de pe aripa corăbiei, Dumnezeu a făcut o turtiță. L-a scos pe Andrei din apă și i-a poruncit să tragă turta spre răsărit și pământul s-a întins.
c. De atunci, îngerul cel semeț ține până azi fundul pământului pe capul lui.

10173. Dumnezeu face o turtă de pământ pe care o măresc vietățile

Se combină cu Tip. 10215, 10256, 10363. Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Facerea lumii*. ALB. Buc., 1938, nr. 26, 406.

- I a. La început era numai apă peste tot (pe care Dumnezeu umbla și dormea).
- b. Nu era nici zi, nici noapte.
- c. Dumnezeu îmbătrânind și fiindu-i frig, a scos din apă pământ și a făcut o turtă (atât de mare, cât să poată sta pe ea).
- d. A pus apoi toate vietățile să scoată pământ și au mărit turta.
- II a. Dumnezeu a făcut apoi cerul (pentru ca cei de pe pământ să nu vadă ce se petrece în împărăția lui. Voia să facă omul).
- b. A pus toate vietățile să-l ajute.
- c. Cârțița nu a vrut să muncească și Dumnezeu a hotărât ca ea să trăiască numai sub pământ (și când se va uita la cer să moară). Cf. Tip. **11144**, **11253**, **11426**, **11427**, **11428** + Tip. **10215** a₄ (Dumnezeu a făcut cerul mai mare decât pământul), d (și a constatat că pământul a rămas prea mic), j. Ariciul l-a învățat să întindă pământul pe margini + Tip. **10363** b₁ (Văzând Dumnezeu că pământul ia apă, l-a sprijinit de 4 pești, câte unul în cele patru cornuri ale lumii), c₂ (Când peștii dau din coadă, se cutremură pământul). Revine Tip. inițial.
- III a. Când cu potopul, Simion care avea grija peștilor, i-a uitat și unul s-a înecat.
- b. Când Dumnezeu l-a făcut atent, Simion a început să strige: „Stâlp! Stâlp!”
- c. Dumnezeu i-a spus să fie stâlp și să ție cerul și pământul în spate.
- d. De-aceea i se spune și Simion Stâlpnicul.
- e. Dumnezeu nu a mai dat potop + Tip. **10256** I e₁ (Dumnezeu văzând că sunt ploii prea mari, a pus curcubeul să soarbă apa din iazuri); II b. Revine Tip. inițial.
- IV a. Văzând Dumnezeu că este întuneric, a aruncat două inele și au ieșit soarele și luna (din cel de aur soarele și din cel de argint, o fată, luna. Ei se iubeau foarte mult).
- b. Vrând să se însoare, Dumnezeu i-a despărțit.
- c. Soarele a urcat într-o telegă de foc cu 6 perechi de bivoli, până la amiază.
- d. A desjucat apoi din ei și a coborât numai cu doi boi.
- V a. Dumnezeu a vrut să facă ziua și noaptea.
- b. A luat un ghem cu ață albă și altul cu ață neagră, să le răsucească, să facă un singur ghem, apoi să depene ziua și noaptea.
- c. L-a luat ajutor pe arici. Cf. Tip. **10221 B**.
- d. Ariciul s-a [le-a] încurcat la o nuntă.
- e. Văzând Dumnezeu că vine numai fir negru, s-a dus să vadă ce este cu el și a găsit ghebele încâlcite.
- f. De aceea, a hotărât ca ariciul să joace întruna când aude muzică (oricât ar fi de obosit).
- VI a. Dumnezeu a făcut apoi atâtea stele, câte suflete sunt. Cf. Tip. **10131**.
- b. Când cade o stea, a murit un om.
2. *Facerea lumii*. ȘEZ., 1927, (XXXV), nr. 3-6, 35. (Baia – Fălticeni / jud. Suceava).
- I a, c, d; II a, b, c + Tip. **10215** a (și nu a putut răsturna cerul pe pământ), c₃, d (și a constatat că pământul a rămas prea mic), j (și a făcut șanțurile) + Tip. **10363** b₁; revine Tip. inițial III a, c₁ (Dumnezeu l-a pus pe Simion stâlp, în locul peștelui mort) + T **10256** I e₁; Revine Tip. inițial IV a; V a, c (cărui i-a dat două gheme să le depene). Cf. Tip. **10221 B**, d (și ghebele s-au încurcat), f, g. Când s-a înrăit lumea, Dumnezeu a făcut 9 ceruri și 9 pământuri, pentru ca oamenii să se curețe de păcate până ajung la el.

10174. Dumnezeu face pământul din nisipul de sub unghiile îngerului Gabriel

Este atestat în Transilvania.

1. *Die Schöpfung. (Creația)*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 199.

- a. La început a fost numai apă și Dumnezeu l-a trimis pe îngerul Gabriel să aducă nisip din adâncuri.
- b. A făcut pământul din nisipul ce a rămas sub unghiile îngerului. Ariciul a strigat să dea o formă pământului și Dumnezeu l-a ascultat.

10175A. Dumnezeu face pământul din tina de sub unghiile sale

Este atestat în Moldova.

1. *Știma apei*. (S. Fl. Marian), FAM., 1905, nr. 40, 471.

- a. La început era numai o apă sfințită pe care pluteau Dumnezeu și dracul. Obosit, Dumnezeu și-a scos tina de sub unghii și a făcut o turtiță pe care s-a așezat cu dracul să se odihnească.
- b. Dracul, vrând să-l înlăture pe Dumnezeu, a tras de turtiță, care s-a lătit și s-a format pământul.
- c. Dumnezeu a aruncat pe dracul în apă, blestemându-l să locuiască numai acolo. De-atunci este dracul stăpânul apelor și caută să înece oamenii.
- d. Când vrea să înece o femeie, ia chip de femeie și se numește Îneacătoare; când vrea să înece un bărbat, ia chip de bărbat și se numește Înecător. Cf. Tip. 13421.

10175B. Dumnezeu face pământul din pământul de sub unghiile sale, pentru că dracul nu a reușit să aducă din fundul apei

Se combină cu Tip. 11722 B, 11730. Este atestat în Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Facerea pământului și a omului*. Furtună, *Cuvinte scumpe*, 25. Republicată: *Cum a făcut Dumnezeu pământul și omul*. NEAM. ROM. POP., 1926, nr. 13, 204.

- a. Pe când nu era decât apă, existau Dumnezeu și dracul.
- b. Dumnezeu l-a trimis pe dracul să-i aducă pământ din fundul apei. Dracul s-a scufundat de trei ori, dar i se scurgea pământul printre degete.
- c. Dumnezeu a scos pământ în unghii, cât o alună, s-a așezat pe el și pământul s-a întins.
- d. Dumnezeu a adormit și dracul l-a împins să-l înece, iar pământul creștea întruna + Tip. 11722 B a₁ (Dumnezeu a făcut un om din țărână și era negru), c (până l-a albit. Dumnezeu l-a întors cu partea din afară înăuntru, ca pe o mânășă), f₂ (De aceea, când omul scuipe, îi ies bube pe trup) + Tip. 11730 b, c₁ (Dumnezeu a luat o coastă de-a lui Adam, pe când dormea), g (și Dumnezeu a trimis un înger s-o aducă înapoi), h (până se scufundă într-o apă), i, k₂ (Din coada de drac a trebuit Dumnezeu să facă femeia, căci din altceva nu putea s-o mai facă așa de bună).

2. *Facerea lumii*. N.I. Munteanu, NEAM. ROM. POP., 1926, nr. 21, 329. (Jorăști – Covurlui / jud. Galați).

- a, b₁ (Dracul căuta pământ sub apă și nu găsea), c₁ (Pe când diavolul trudit dormea, Dumnezeu a scos puțin pământ din apă și a făcut o turtiță pe care a pus-o pe apă. A blagoslovit-o și turtița s-a mărit, de s-a făcut pământul), e (Când s-a trezit, dracul, de furie că nu a făcut el pământul, a luat un ciocan de piatră de 99 de ocale și a dat în pământ), f (Au răsărit văile, prăpăstiile și dealurile).

3. *Facerea lumii*. (D. Furtună), I. CREANGĂ, 1910, nr. 8, 240 (Iași, [jud.] Iași). Republicată: *De ce-s dealuri și gropi pe pământ*, CAL. NAȚ. F. INT., 1912, 89; *Facerea lumii. Firicele*, 86. Mirea, *Legende*, 177.

4. *Dumnezeu și diavolul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 18. (Iași, [jud.] Iași).

a, b₁, c₂ (Pe când dormea diavolul, Dumnezeu a scos puțin moluz de pe tălpile lui și a făcut o turtiță care a crescut de s-a făcut pământul), e₁ (Dracul furios a lovit pământul cu un ciocan și la bortit), f.

10176. Petecul pe care dormeau Dumnezeu și dracul devine pământul

Se combină cu Tip. 10219 A 11122 A. Este atestat în Moldova, Muntenia și Transilvania. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *Dumnezeu și diavolul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 17.

I a. Pe vremea când Dumnezeu era frate cu dracul, pământul era sub apă și numai un mic ostrov, mare cât un pat, era deasupra, unde se culcau cei doi frați.

b. Dracul a hotărât să-l înece pe Dumnezeu.

c. Prinse-se ură pe Dumnezeu și voia să rămână stăpân pe petecul de pământ.

d. Dracul l-a împins în apă pe Dumnezeu (pe când dormea).

e. Pe măsură ce-l împingea, pământul creștea.

f. Încercă să-l împingă înapoi și apoi în cele patru cornuri de cruce și pământul a crescut și a ajuns cel de azi.

2. *Dumnezeu și diavolul ziditori*. Pamfile, *Povestea lumii*, 54.

I d, e, f₁ (Îl împinse în cele patru părți și pământul s-a lătit) + Tip. 11722 A a₁ (Dracul hotărî să-și facă un tovarăș prietenos și supus, care să-l ajute să izbutească în gândurile sale. Făcu un om din tină), b₁ (Îi puse-n gură o trestie în care suflă să-i dea viață. Omul nu prinse viață, pentru că duhul diavolului ieșea pe partea cealaltă), d₁ (Rugă pe Dumnezeu să-i învieze omul. Dumnezeu l-a înviat suflând asupra omului duh sfânt), g. De-atunci dracul stăpânește trupul omului dându-i boli și beteșuguri, h. Sufletul merge la Dumnezeu (fiind fărâmă din duhul dumnezeiesc), i. Trupul omului e mâncat de viermi după moarte.

3. *Dumnezeu și Satana*. (G. Alexici), POP., 1898, nr. 50, 796 (Apateu – Ineu / jud. Arad). Republicată: *Texte*, 270; POP., 1899, nr. 8.125.

4. *Legendă*. Zanne, *Proverbele românilor*, VI, 556.

I a, d, e + Tip. 11722 A a₂ (Dracul făcu un om), b, d₁, h, g, i.

5. *Ariciul și albina*. Pamfile, *Povestea lumii*, 31 (Moldova de nord?).

I d, e, f₁, g. Când s-a deșteptat Dumnezeu, a văzut că pământul este prea mare + Tip. 10219 A c (pentru că era foarte deștept), d (și Dumnezeu știe mai bine ca el ce să facă), e (pe usciorul ușii), f (vâi și vâgăuni în care să încapă apa), g, h, j (pentru că ariciul blestemase să i se mănânce murdăria).

10177. Dumnezeu face pământul din lutul curățat de Sf[ântul] Petre de pe dracul

Este atestat în Transilvania.

1. *Păzitorul*. GAZ. TRANS., 1910 (II), nr. 215, 1. Republicată: LUCEAF., 1910, 452.

I a. Pe când nu era încă nimic zidit, Dumnezeu umbla cu Sf[ântul] Petre. Îngerul izgonit a cerut în mod prefăcut iertare lui Dumnezeu.

b. Sf[ântul] Petre, curăță lut de pe dracul cu un bețișor și Dumnezeu, suflând lutul, acesta se rostogoli și începu să crească.

c. Dracul voi să sfarme lutul, în care își înfipse ghearele, și lutul creșcu.

d. Dracul obținu de la Dumnezeu tot ce este mort.

II a. Dumnezeu aruncă sămânța vieții care încolți, dând toată firea.

b. Dracul scotea steiuri sterpe, dar Dumnezeu le împodobi și pe acestea.

c. Dracul găuri arborii care de atunci au cioturi și strică munca tâmplarilor.

III a. Dumnezeu și dracul au făcut un catastif unde însemnau pe cei ce se

făceau demni de fiecare dintre ei. Au făcut din scuipatul lor o coțofană, care să păzească catastiful.

- b. Pentru că dracul ispitea oamenii, Dumnezeu a trimis pe Sf[ântul] Ilie, slugă la dracul, să fure catastiful. Nu a reușit însă să-l fure, pentru că îi dădea de știre coțofana.
- c. Dumnezeu făcu să înghețe apa, pe când dracul se scâldea și sfinții fugi cu catastiful. La croncănitul coțofenei, dracul strică gheața și ieși. Nu-și mai găsi însă calul, pe care Dumnezeu îl făcuse o găză ce se numește „Calul Dracului”.
- d. Dracul îl ajunse pe Sf[ântul] Ilie, când se urca la cer. Îl apucă de talpa piciorului din care sfântul trebui să taie ca să scape. De atunci au oamenii talpa piciorului cu o scobitură, care se numește „Flămânda piciorului”.
- e. Pe coțofene, Dumnezeu le-a lăsat în stăpânirea dracului. În nopțile de martie, dracii le adună și seamănă cu ele spinii și ciulinii. Cf. Tip. 11948 A.

10178. Dumnezeu face pământul din țărâna aruncată de el din apă

Este atestat în Muntenia.

1. *Dumnezeu*. Pamfile, *Povestea lumii*, 26 (Oltenia?).
 - a. Pe vremea când nu exista decât apă, se plimbau Dumnezeu, Sf[ântul] Petre și Netehârsul, drac blestemat de Dumnezeu pentru că a vrut să fie mai presus de el.
 - b. Pământul era sub apă și Dumnezeu s-a scufundat și a aruncat țărâna afară. Dracul o împrăștia, ca să nu reușească Dumnezeu să facă ce voia. Dumnezeu l-a învins și, suflând asupra pământului scos deasupra apei, acesta s-a întors ca o pătură.
 - c. Ca să nu se scufunde, Dumnezeu a făcut o furcă, tot de pământ, pe care se sprijină pământul. Cf. Tip. 10195.

10179. Dumnezeu urzește pământul din pământ scos din fundul mării de dracul care i-a făcut păienjeniș

Este atestat în Moldova.

1. *Dumnezeu și diavolul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 18.
 - a. Diavolul a scos pământ din fundul mării, l-a aruncat deasupra și ca să nu cadă în apă, i-a făcut păienjeniș pe care să se sprijine. Păienjenișul se rupea și pământul cădea din nou la fund.
 - b. Dumnezeu, văzând cum se chinuiește, i l-a cerut și l-a urzit, făcând pământul.

10180. Dumnezeu face pământul din tina din ghearele racilor aduși de dracul, pe care o întinde pe o basma

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 154 (Licuriciu – Gilort / jud. Gorj).
 - a. Stâlpul pământului este ciomagul lui Dumnezeu.
 - b. Pe când era numai apă, diavolul a adus niște raci lui Dumnezeu.
 - c. Observând în ghearele lor puțin pământ, Dumnezeu a întins o basma pe ciomagul lui, l-a pus pe apă și a uns basmauă cu pământul de pe raci.
 - d. Astfel s-a făcut pământul care stă și azi pe ciomagul lui Dumnezeu.

10181. Dumnezeu face pământul din cel adus din fundul apei de o broască; îl bate într-o strachină, așa cum a aflat Sf[ântul] Petre de la diavol

Se combină cu Tip. 10219 A. Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Cum a făcut Dumnezeu pământul*. A.I.F. mg. 1280 a (Bughea de Sus – Muscel / jud. Argeș).

- a. Iisus, neputând afla cum se face pământul, l-a trimis pe Sf[ântul] Petre la diavol să-l slujească.
 - b. Sf[ântul] a aflat cu greu că trebuie să trimeata o broască în fundul apei să aducă pământ, să-l bată într-o strachină, apoi să-l arunce și se va face pământ cât cerul.
 - c. Când a adormit dracul, Sf[ântul] a fugit. Trezindu-se, l-a urmărit și prinzându-l de picior, i-a smuls o bucată de carne din talpă. De atunci au oamenii scobitura în talpa piciorului.
 - d. Dumnezeu a procedat întocmai și a făcut pământul + Tip. 10219 A a₂, c, d₁ (Ariciul n-a vrut să vie de frica măcănișilor. Dumnezeu l-a blestemat să aibă măcăniș în spinare), j (pentru că ariciul o blestemase [pe muscă] să i se mănânce murdăria), e, f, g, h.
2. (*Cum a făcut Dumnezeu pământul*). A.I.F., mg. 1280 b (Bughea de Sus – Muscel / jud. Argeș).
- a (căutându-i în cap), b, c, d + Tip. 10219 A a₂, c (să-l cheme), d₁, j (pentru că ariciul o blestemase [pe muscă] să i se mănânce murdăria), e, f, g, h.

10182. Pământul s-a urzit din țărâna și apa cărate de broască pe niște urzici, din ordinul lui Dumnezeu

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Dumnezeu și broasca*. Pamfile, *Povestea lumii*, 25 (Moldova de nord?).
 - a. Dumnezeu a poruncit broaștei să care cu gura apă, și țărâna cu niște urzici (și din acest amestec s-a urzit lumea).
 - b. Dumnezeu a blagoslovit ca după broască să se bea apa (și să fie sfântă).
 - c. Dumnezeu a blagoslovit și floarea de urzică (să fie sfințită).
2. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 971 (Broscăuți – Dorohoi / jud. Botoșani).
 - a (și ea a cărat până a adunat mult pământ), b (și să nu putrezească niciodată), c.

10183. Dracul aduce pământ lui Dumnezeu, care face o turtă și o întinde până se împreună o margine cu alta

Este atestat în Muntenia.

1. *Cum a făcut Dumnezeu pământul*. I. CREANGĂ, 1914, nr. 5, 135 (Podari – Craiova, [jud. Dolj]). Republicată: LUMEA COPII, 1922–1923, 783.
 - a. Pe vremea când era numai întuneric și apă, se plimbau prin văzduh Dumnezeu, Sf[ântul] Petre și diavolul, care era un inger luminat.
 - b. Fiind oboșiți, voiau să doarmă. Sf[ântul] Petre dorea cerul, unde era loc de dormit și lumină.
 - c. Dracul a adus puțin pământ lui Dumnezeu, care a făcut o turtă, a pus-o pe apă, i-a poruncit să se întindă și s-au culcat pe ea.
 - d. Dumnezeu știa gândul diavolului care voia să se facă mai mare decât el. De aceea a întins pământul până s-a împreunat o margine cu alta.
 - e. Dracul s-a trezit și a luat pe Dumnezeu și Sf[ântul] Petre să-i ducă la marginea pământului, să-i înece. Trudindu-se zadarnic, i-a trântit de pământ.
 - f. Când Dumnezeu și Sf[ântul] Petre s-au deșteptat, au râs de diavol care a crezut că poate să-i înece. Așa s-a făcut pământul. Izvoarele ies din el pentru că Dumnezeu a închis apa în pământ.

10184. Dracul aduce câteva fire de nisip din care dă o parte lui Dumnezeu și din restul face dracul un om

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Facerea lumii*, Ciușanu, *Superstițiile*, 6.

I a. La început era o apa turbure pe care se plimbau Dumnezeu și dracul.

După 9 ani de umblet, Dumnezeu a trimis pe dracul în fundul apelor să aducă lut, ca să facă un pat.

- b. Cum nu a găsit decât nisip, a luat [nisip]. Până la suprafață i-au mai rămas numai câteva fire în unghii. Din ele a dat 3 lui Dumnezeu și restul [le-]a păstrat pentru el.
- c. Dumnezeu a făcut din nisip o turtiță, pe care s-au culcat. Dracul, vrând să-l înecă pe Dumnezeu, l-a tras de picior și turtița s-a lătit, făcându-se astfel pământul.

2. (Fără titlu). Marian, *Înmormântarea*, 49. Republicată: Onițiu, *Din cele trecute vremi*, 18.

I a, b, c; II a. Dumnezeu a făcut un om din pământ și i-a dat viață; dracul a făcut și el unul din nisipul păstrat dar nu l-a putut însufleți. I-a suflat în gură cu buciul, până l-a umflat. b. De-atunci susține dracul că trupul omului este al lui, pentru că a fost făcut din nisipul adus de el. Ca dovadă, negrul de sub unghii, c. Când moare un om, dracul vine să-i ia trupul și caută negrul de sub unghii. De-aceia se spală mortul, ca să nu aibă negru sub unghii.

10185. Trimis de Dumnezeu, dracul aduce pământ în unghii, după mai multe încercări și Dumnezeu face pământul

Se combină cu Tip. 10030, 10216, 10364, 11821 A, 11845 A. Este atestat în Moldova și Transilvania. S-au identificat 7 variante, care se grupează astfel:

1. *Dumnezeu și diavolul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 14 (Botoșani - [jud.] Botoșani).

I a. La început era peste tot numai apă.

b. Dumnezeu și dracul existau (împreună cu Sf[ântul] Petre).

c. Dumnezeu a trimis pe dracul să aducă pământ din fundul apei.

d. Dracul nu a reușit la început, pentru că apa îi lua pământul până ajungea la suprafață.

e. Dracul a adus pământ în unghii, abia a treia oară (ajutat de voința lui Dumnezeu).

f. Dumnezeu a făcut o turtiță care a crescut (blagoslovind-o) + Tip. 10364 a, b₁ (Când peștii își mișcă coada, trestii tremură și se cutremură pământul).

Revine Tip. inițial.

II a. Dumnezeu și dracul s-au culcat (împreună cu Sf[ântul] Petre).

b. Dracul a vrut să-l înecă pe Dumnezeu (pentru că nu putea face minuni ca Dumnezeu).

c. Când dracul îl împingea pe Dumnezeu, turtița de pământ creștea.

d. Așa s-a mărit pământul (opinteala răutăcioasă a diavolului fiind foarte mare).

2. *Dumnezeu și diavolul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 15 (Suceava - [jud.] Suceava).

I b (și săturându-se de atâta umblet, au hotărât să facă un pătuț și un scăunaș, pe care să se odihnească. Dracul promise să rezolve totul, asigurându-se de ajutorul lui Dumnezeu), c₁ (Dracul coborî în fundul apei să aducă pământ), d, e, f; II a, b, c, e. Când se trezi, Dumnezeu spuse dracului să nu mai încerce să-l piardă, pentru că nu va reuși.

3. *Poveste despre facerea pământului*. POȘTA ROM., 1889, nr. 3, (supliment), 2.

I a, b (și pluteau pe câte o luntriță), c₂ (Dumnezeu trimise pe dracul în fundul apei să scoată ce o găsi), d, e (după ce Dumnezeu îl învăță să-l ție strâns în pumni), f; II a, b, c, f. Drept pedeapsă, Dumnezeu făcu pământ din tina ce-o luase dracul în gură, cu care-l acoperi și rămase în iad. Apoi Dumnezeu a întins pământul și a făcut și celelalte.

4. *Cum s-a făcut pământul*. Pop-Reteganul, I., *Povești din popor*, 192 (Banat?).

I b (plutind pe o luntriță pe care Satana voia s-o răstoarne), c₂, d, e, f; II a, b, c, g. Dumnezeu porunci Satanei să scuie moluzul din gură care se împreună cu pământul și cresc, prinzându-l pe drac la mijloc. De acolo își scoate ghearele și face gâlceavă.

5. *Facerea lumii*. ȘEZ, 1893-1894, (II), nr. 5-6, 99 (Cotârğași - Vatra Dornei / [jud. Suceava]).

I a (și văzduh), b (și vrând să se odihnească, dracul ceru lui Dumnezeu să facă pământul din nisipul ce-l va aduce), c₁, d, e, f; II b (ca să rămâie el stăpân), c (și așa s-a mărit spre Miezul-Noptii, Soare-Apune și Miază-Cale), h. Apoi au făcut munții, dealurile și râpele, pentru că era prea mult pământ) + Tip. 10364 a₁ (Pământul stă pe trei scaune, puse pe câte un pește), b₂ (Când se mișcă peștele, se cutremură pământul), c. Dacă peștele dă din coadă, vine prăpădul pământului. Ar putea veni și acum pentru că este nedreptate și înșelătorie, d. Va fi jale atunci, pentru cei ce au luat din munca altora prin înșelătorie.

6. *Facerea lumii și a iadului*. Furtună, *Firicele*, 93 (Mânăstireni - Botoșani / [jud. Botoșani]).

I a, b (împreună cu Sfântul Petre), c, d, e₁ (Dracul a adus pământ în unghii, după mai multe încercări), f + Tip. 10364 a; Revine Tip. inițial, II a (împreună cu Sfântul Petre), b, c (și Dumnezeu a scăpat); III. Dracul a făcut o casă și un car pe care nu le-a putut scoate afară. Dumnezeu i le-a cerut și a făcut ferestre la casă să intre lumina, b. Carul l-a desfăcut și l-a refăcut afară. La ferestre a pus cercevele în cruce și la car o cruce. Cf. Tip. 11845 A, 11821 A + Tip. 10030 a₁ (Dracul a cerut lui Dumnezeu iadul și l-a primit), b₁ (A făcut un scaun cu capcană și l-a chemat pe Dumnezeu să-l viziteze), c, e. De atunci stă dracul în capcană în iad. Cf. Tip. 803.

7. *La facerea lumii*. I. CREANGĂ, 1909, nr. 10, 292 (Florești - Bârlad / jud. Vaslui).

I a, b (și Sfântul Petre și aveau contract să nu se despartă niciodată), c, d, e₁, f; II a (împreună cu Sfântul Petre), b, c, d + Tip. 10216 a, c, d (strângând pământul, așa cum l-a strâns și pe el Dumnezeu grămadă) + Tip. 10030 a₂ (Dumnezeu a făcut raiul și dracul iadul), b₂ (Dracul a pus un scaun în mijlocul iadului pentru fratele lui, Dumnezeu, de care nu avea frică pentru că contractul cu Sfânta Cruce era în mâinile dracului) + Tip. 11845 A b (fără ferestre), d (cu banița), h, i (în formă de cruce și dracul fugi din casă) + Tip. 11821 A I a (în casă), b, d.

10186. Dumnezeu face pământul din cel adus de dracul în numele lui Dumnezeu

Este atestat în Moldova. S-au identificat 7 variante, care se grupează astfel:

1. *Dumnezeu și diavolul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 11 (Moldova de nord?).

I a. La început nu era decât o apă fără margini.

b. Pe ea umblau Dumnezeu și diavolul.

c. Odată s-au întâlnit și au aflat că pe primul îl cheamă Fârtache și pe al doilea Nefârtache.

d. Amândoi au hotărât să facă pământul.

e. Dumnezeu a spus dracului să coboare în apă, de unde să ia pământ în numele lui Dumnezeu.

f. De doua ori a luat dracul în numele lui și nu a ajuns cu pământul la suprafață. A treia oară a luat și în numele lui Dumnezeu și a adus câteva fire.

g. Dumnezeu făcu o turtiță (pe care suflă și o întinse).

h. Au făcut un pat unde să se odihnească amândoi.

- II a. Dracul hotărî să-l înece pe Dumnezeu.
 b. Unde-l arunca pe Dumnezeu, pământul creștea.
 c. Astfel a ajuns pământul mare, ca-n zilele noastre.
2. *Dumnezeu și diavolul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 13 (Moldova de nord?).
 I e, f, g (în care suflă și o întinse), h; II a, b, d. Se crede că negrul de sub unghiile oamenilor se trage din acea zi, e. La moarte se taie și se curăță unghiile omului, pentru ca mortul să fie curat și să nu puie dracul stăpânire pe el.
3. *Dumnezeu și diavolul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 13 (Moldova de nord?).
 I, e, f, g (pe care o suflă și o întinse), h.
4. *Dumnezeu și diavolul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 12 (Moldova de nord?).
 I d₁ (Dumnezeu și dracul au hotărât să facă un pat pe care să se odihnească), e, f (rămase în unghii), g (pe care o suflă și o întinse); II a, b.
5. *Dumnezeu și diavolul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 13 (Moldova de nord?).
 I d₂ (Dumnezeu umblând pe apă în chipul unui hulub, a văzut pe Necuratul cu trei rânduri de aripi muncindu-se pe fața apei, cu o grămadă de spumă înaltă, să-și facă un loc de odihnă), e, f, h; II a, b₁ (Dracul îl aruncă pe Dumnezeu în cele patru puncte și pământul creștea), f. A doua zi află de la Dumnezeu că în acest chip pământul a fost blagoslovit prin semnul crucii.
6. *Dumnezeu și diavolul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 13 (Moldova de nord?).
 I d₂, e, f, h: II a, b₁, f₁ (Astfel a fost botezat pământul prin crucea făcută de diavol, care l-a târât de picioare pe Dumnezeu în cele patru părți).
7. *Poveste*. ALB. Buc., 1938, nr. 43, 678 (Mălini – Fălticeni / jud. Suceava).
 I a, b, e (ca să facă un pat pentru noapte), f. (rămase sub unghii), g; II a, b₁, f₂ (Cum pământul se lățișe ca o cruce, crucea a rămas semnul binelui asupra râului); III a. Dumnezeu se sculă dimineața, făcu animalele și alte lucruri pentru omul pe care avea de gând să-l creeze, b. Diavolul, când se sculă, zâmbi, văzând alături de câmpii mănoase și stânci sterpe, c. Stâncile și văile s-au făcut pentru că diavolul luase nisip și în numele lui, d. Dumnezeu făcu florile și păsărelele iar dracul mărăcinii, cucuta, mătrăguna, corbii, bufnițele și altele; e Dumnezeu făcu oaia și dracul capra; Dumnezeu făcu câinele și dracul lupul; Dumnezeu făcu fluierul și dracul scripca; Dumnezeu făcu bărbatul și dracul femeia, ca să-l amăgească pe bărbat.

10187. Dumnezeu face pământul din cel adus de dracul în numele lui Dumnezeu. Din cel adus în numele dracului, face munții

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Zidirea lumii*. ALB. Buc., 1934, nr. 12, 6.

- I a. Dumnezeu trimite pe dracul să ia pământ din fundul mării, în numele lui Dumnezeu.
 b. Dracul ia de două ori și în numele lui și al lui Dumnezeu și nu reușește să aducă pământul la suprafață.
 c. A treia oară ia în numele lui Dumnezeu.
 d. Ascunde și pentru el puțin, în gură.
 e. Dumnezeu împrăștie pământul, îl blagoslovește și pământul începe să crească.
 f. Crește și cel din gura dracului care nu mai putea răsufla. Îl scuipe și se face un munte.
- II a. Culcându-se Dumnezeu, Satana vrea să-l arunce în apă.
 b. Pământul crește în toate părțile și dracul, speriat, îl lasă pe Dumnezeu.
 c. Când se deșteaptă Dumnezeu, Satana-i cere să sfințească pământul. Dumnezeu îi spune că l-a sfințit când dracul l-a dus pe Dumnezeu să-l înece.

2. *Alte povestiri*. Pamfile, *Povestea lumii*, 42.

I a, b₁ (Dracul ia pământ în numele lui și-l mănâncă), c₁ (Aduce apoi pământ în numele lui și al lui Dumnezeu), e₁ (Dumnezeu blagoslovește pământul să crească), f₁ (Crește și cel înghițit de diavol care era să crape), g. Dumnezeu scoate pământul din drac, îl toamnă pe fața netedă a pământului și face dealurile, văile și munții.

Vezi și Tip. 10008, 10012 III, 10018 C, 10041, 10042, 10043, 10064, 10363, 10456.

2. **Sprijinul pământului** 10189–10195**10189. Pământul este sprijinit de patru pești uriași, puși în formă de cruce**

Este atestat în Moldova.

1. *Peștii pământului*. (S.Fl. Marian), JUN. LIT., 1906, 67.

a. Când a făcut Dumnezeu peștii în folosul oamenilor, a făcut și patru pești uriași, pe care i-a pus în formă de cruce să sprijine pământul.

b. Un pește stă spre răsărit și se numește „Începătorul“, altul stă spre apus și se numește „Ascultătorul“; cel dinspre miazăzi se numește „Arătătorul“ și conduce soarele; al patrulea, „Somnorosul“, doarme ziua și noaptea conduce stelele și luna.

10190. Pământul este sprijinit de un pește uriaș care se-nvârtește în jurul său

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4557, f. 5. (Albești – Vedea / jud. Argeș).

a. Pământul este rotund și stă pe apă. Se sprijină pe spinarea unui pește uriaș care se-nvârtește în jurul său. De-aceea se-nvârtește și pământul.

b. Deasupra pământului se înalță un alt stâlp, mai oblic, care sprijină cerul să nu se prăbușească pe pământ.

c. Pământul se-nvârtește mai repede decât soarele, pentru că este mai aproape de peștele uriaș. De aceea avem ziua și noaptea.

10191. Pământul este sprijinit pe doi pești sau doi bivoli

Este atestat în Muntenia.

1. *Pământul*. Ciușanu, *Superstițiile*, 9.

a. Pământul este sprijinit pe doi pești sau doi bivoli pentru că și bivoli stau în apă.

10192. Pământul este sprijinit pe 7 picioare

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 162 (Pojaru – Gilort / jud. Gorj).

a. Pământul este sprijinit pe 7 picioare așezate la extremități.

10193. Pământul este sprijinit pe patru stâlpi

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 347 (Călinești – Rm. Vâlcea, [jud. Vâlcea]).

a. Pământul și cerul au câte patru stâlpi care-i susțin. Aceștia sunt roși de niște viermi mari, vârcolacii, ca să-i sfârâme.

b. Vârcolacii se întrerup numai când aud clopotul lui Alexandru Machedon, cel care s-a luptat cu Por-Împărat și cu furnicile.

10194. Pământul este sprijinit pe apă și apa pe foc

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 30 (Drăgoești – Gilort / jud. Gorj).

- a. Pământul este așezat pe apă, apa pe foc și focul ține de voia lui Dumnezeu.

10195. Pământul este sprijinit pe o furcă

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 73. (Gogoșu – Craiova / jud. Dolj).

- a. Pământul stă pe o furcă pe care o rod oamenii răi.

Vezi și Tip. **10172, 10178, 10180, 10364, 10365, 10368, 10369, 10371, 10373, 10374, 10375, 10382.**

3. Alte atribute ale pământului

10197 – 10199

10197. Pământul stă pe apă

Este atestat în Muntenia.

1. *Pământul stă pe apă*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1894–1895, (III), nr. 2–3, 27 (Bujoreni – Costești / jud. Argeș).

- a. Pământul stă pe apă și are fața întinsă. S-ar vedea de la o margine la alta dacă n-ar fi munții și dealurile.

- b. La buricul pământului este sorbul mărilor care înghite toate apele din lume.

- c. Marginea pământului este departe. Numai Alexandru Machidon a ajuns până acolo. Poalele pământului sunt repezi și drepte în jos.

10198. La capătul pământului este Samodivoi

Este atestat în Muntenia.

1. *Capul pământului*. Tuțescu, *Taina ăluia*, 34 (Cătane – Băilești / jud. Dolj).

- a. Un om a plecat la capătul pământului și a ajuns la Samodivoi. Ca să nu-l soarbă moartea, a intrat sub o brazdă, dar tot l-a găsit și l-a sorbit.

- b. Omul a plecat tânăr și a ajuns bătrân.

10199. Pământul este viu.

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 871 (Verești – Botoșani / [jud. Botoșani]).

- a. Pământul este viu și [are] vine cu sânge. Când Dumnezeu a dat oamenilor plugul și au arat, a început să curgă puhoi de sânge din pământ.

- b. Oamenii s-au oprit din lucru speriați și Dumnezeu le-a spus să are mai departe și a făcut ca sângele pământului să fie alb.

Vezi și **I. Calamități 1. Cutremurul 10371–10376.**

II. Munții, dealurile, văile (râpele, șanțurile, gropile, colnicele, piscurile, prăpastiile, cheile, peșterile, movilele, mușuroaiele)

10203 – 10222

1. Origine 10203–10222

10203. Peștii care sprijină pământul se zvârcolesc

Se combină cu Tip. **10363**. Este atestat în Moldova.

1. *Legendă*. Zanne, *Proverbele românilor*, I, 238 (Drăgănești – Botoșani / [jud. Botoșani]).

- a. Dumnezeu a făcut pământul, un șes întins, iar sub el era apă.

- b. Fiind mai greu ca apa, ca să nu se scufunde, l-a pus pe doi pești mari. Cf. Tip. **10191**, care-l țin în picioare.

- c. Când peștii s-au înfuriat și au început să azvârle tare, clătînând

pământul, s-au făcut munții, dealurile și văile. Pe unde a crăpat mai tare pământul, s-au făcut văile. Pe alte locuri, unde valurile mării au ridicat pământul, s-au format munții și dealurile.

d. Tot de-atunci s-au deschis în pământ izvoarele.

e. Dovadă că pământul stă pe apă este că atunci când se sapă mai adânc se găsește apă. + Tip. 10363 b₂ (Pământul este sprijinit de pești), c. Revine Tip. inițial.

f. Pământul are margini de jur-împrejur, apoi apă. Pe apa de la marginea pământului stă bolta cerească.

g. La Ierusalim este buricul pământului.

10204. Antihârț sfătuiește pe Dumnezeu să mai strângă pământul care era prea mare

Este atestat în Moldova.

1. *Alte povești*. Pamfile, *Sfârșitul lumii*, 42 (Suceava?).

a. Dumnezeu a făcut pământul prea mare și nu încăpea sub văzduh.

b. Antihârț l-a sfătuit să mai strângă pământul pe margini, ca prin încrețirea lui să se nască dealurile și văile.

10205. Diavolul sapă gropi adânci ca să înece pe Dumnezeu

Este atestat în Moldova.

1. *Izgonirea*. Pamfile, *Povestea lumii*, 67 (Moldova de nord?).

a. Când Dumnezeu a urzit pământul, diavolul, de ciudă, a vrut să-l înece pe Dumnezeu. În orice parte îl arunca pe Dumnezeu, pământul creștea. Cf. Tip. 10186 II.

b. Văzând că nu izbuteste, începu să sape gropi adânci, ca să izbucnească apa, să-l poată îneca. Dar nici în acest fel nu izbuti, pentru că pământul creștea în adâncime. De-atunci au rămas râpele și toate adânciturile de pe fața pământului.

c. Văzând că nu-i poate face nici un rău, dracul se gândi să înece făpturile create de Dumnezeu și începu să lățească Prutul. Nu apucară să se umple apele și Dumnezeu dete pe lume cocoșul care a cântat odată și dracul a dispărut. Cf. Tip. 12904 B.

10206 Dracul poruncește să se facă dealuri, șanțuri, râpi și gropi

Este atestat în Muntenia.

1. *Cum a făcut Dumnezeu dealurile*. RESB., 1891, nr. 4968, 3.

a. După ce Dumnezeu a făcut pământul, și-a dat seama că i-a rămas o bucată și nu știa ce să facă cu ea.

b. Trecu o dihanie care i-a spus că este dracul și vrea să se pocăiască. Dumnezeu i-a dat voie să ia chip de om.

c. Dracul a spus în acel moment să se facă dealurile, șanțurile, râpele și gropile și a dispărut. Dumnezeu văzu că s-au ridicat înaintea lui niște dealuri. Și așa au rămas dealurile, șanțurile, râpele și gropile.

10207. Dumnezeu scoate lut din fața netedă a pământului, ca să facă loc apelor

Este atestat în Moldova.

1. *Alte povestiri*. Pamfile, *Povestea lumii*, 43.

a. Când Dumnezeu a urzit pământul, a fost silit să scoată pământ din fața netedă a lutului, spre a face loc apelor să meargă și să se învârtească către răsărit, la mare (văile apelor).

10208. Pământul se cutremură, când aude că trebuie să hrănească și pe om

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Legenda pământului și a muncii*. (D. Dan), DEȘT., 1902, nr. 1, 3 (Straja – Rădăuți / jud. Suceava). Republicată: *Scrieri*, 45; POP., 1902, 76; F. POP., 1902, 65; GAZ. TRANS., 1902, nr. 5, 7; ȘEZ., 1913, nr. 11, 185.

- a. Dumnezeu, după ce a făcut cerul, pământul și viețuitoarele, l-a făcut și pe om, stăpânul întregii firi.
 - b. A chemat apoi pe rând toate viețuitoarele pe care le crease, pentru a le face cunoscute îndatoririle.
 - c. A hotărât ca cerul să servească la respirarea ființelor, a plantelor și la petrecerea zburătoarelor.
 - d. Soarele să încălzească și să lumineze.
 - e. Luna să lumineze noaptea și să dea posibilitate fiarelor să-și găsească hrană.
 - f. Apele să păstreze anumite viețuitoare, iar din aburii ce ies din ape să se facă norii cu ploaie.
 - g. Pământul să hrănească toate viețuitoarele și pe oameni.
 - h. Pământul s-a cutremurat de frică (și s-au format munții și văile).
 - i. Pământul a spus lui Dumnezeu că este gata să hrănească toate viețuitoarele, în afară de om (care va fi pretentios și va cere totul de-a gata).
 - j. Dumnezeu, dându-și seama că pământul are dreptate, hotărî ca omul să muncească pentru a-și agonisi hrana.
 - k. Dumnezeu a chemat pe om și i-a poruncit ca prin sudoarea frunții să-și agonisească cele de trai.
 - l. De-atunci munca s-a înfrățit cu pământul și umblă în calea oamenilor. Destul de puțini îi primesc însă prietenia.
2. *Legenda pământului și a muncii*. ALB. Buc., 1902, nr. 19, 513.
a, b, g, h (de s-au format munții), i₁ (Pământul a spus lui Dumnezeu că-i va da omului ce va avea nevoie, dacă omul îl va munci), k₁ (Dumnezeu porunci omului ca numai prin sudoarea muncii să obțină tot ce dorește), l, m. Munca se văita că cei mai mulți oameni se-nfrățesc pe viață cu dușmanca ei de moarte, lenea.
3. *Legenda pământului și a muncii*. ȘEZ., 1913, 186.
g₁ (Dumnezeu a spus pământului să hrănească toate viețuitoarele), h (și s-au format munții și văile), i (care fiind stăpânul lumii, va cere totul de-a gata), j₁ (Dumnezeu porunci omului să-și tragă hrana de căpetenie de la celelalte viețuitoare și numai ce-i va lipsi, îi va da pământul, dacă-l va munci), n. Și pământul se liniști.
4. *Rostul pământului*. (T. Pamfile), CAL. BUN. CREȘT., Sibiu, 1925, 45.
b, g, h (de s-au format munții și văile), i (pentru că oamenii se vor înmulți și vor voi să primească totul de-a gata), j₁.

10209. Sfântul] Petre împrășcă cu bolovani și ies munții

Este atestat în Transilvania.

1. *Pentru ce e Bosnia, țara pietroaielor* (Koevary). GAZ. TRANS, 1899, nr. 6, 6 (Sfăraș - Huedin / jud. Cluj).
 - a. Dumnezeu făcuse pământul un șes și Sfântului] Petru nu-i plăcea. Odată, Dumnezeu i-a dat voie să facă ce vrea.
 - b. Sfântul a luat un sac mare cu bolovani, a coborât pe pământ și a început să-i împrăște, de au ieșit munții, dealurile, cheile și peșterile.
 - c. Dumnezeu a orânduit ca sacul să fie greu. Când a ajuns sfântul în Bosnia, l-a scăpat din mână și a umplut toată valea de bolovani.

10210. Iisus face munții pentru a se apăra de prigonitori

Este atestat în Moldova.

1. *Fata și ouăle*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 423.
 - a. Când Iisus a scăpat de pe cruce și fugea de prigonitorii lui, a gândit să se facă între ei munții, ca să nu-l prindă. De-atunci sunt munții, pentru că înainte pământul era neted.
 - b. Evreii au început să arunce cu pietre după Iisus. Dumnezeu a

transformat pietrele în ouă colorate și evreei s-au oprit să le strângă.
De-aceea se fac ouă roșii de Paști. Cf. Tip. 14014B, 14017, 14036A.

10211. Ariciul ridică pământul cu spinarea și face munții

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Ariciul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 40 (Botoșani – [jud.] Botoșani).
 - a. Dumnezeu a făcut pământul neted (ca o masă. La început era ca un boț, apoi l-a turtit și l-a întins).
 - b. A văzut că nu va putea sluji nici unei viețuitoare, pentru că nu avea nici verdeață, nici apă sau fântâni.
 - c. Întrebă pe arici dacă-i place cum a făcut pământul. Ariciul a răspuns că fără apă nu vor putea trăi viețuitoarele.
 - d. Supărat, Dumnezeu a declarat că atâta s-a priceput.
 - e. A spus ariciului să facă el ce știe (dacă poate mai mult).
 - f. Ariciul s-a băgat sub pământ și a ridicat munții (și dealurile, cu spinarea sa).
 - g. A făcut apoi gărlele (pâraiele, lacurile, mările și fântânile, surpând în unele locuri pământul, de au ieșit apele prin văi și prin locurile mai joase).
 - h. De atunci nu mai este pământul neted.
 - i. Tot de-atunci s-au ivit apele.
11. *Ariciul și Dumnezeu*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 16 (Botoșani – [jud.] Botoșani).
 - a (de vedeai peste tot. Nu existau însă ape și izvoare), c, d, f, g (și a scos izvoarele), h (ci este deluros și râpos).

10212. Broasca și ariciul voiau să facă pământul întins

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante identice:

1. *Cum de sunt dealurile, dealuri*. (Gh. Fira), ȘEZ., 1913, nr. 10, 176 (Drăgănești, jud. Olt).
2. *Alte povestiri*. Pamfile, *Povestea lumii*, 43 (Oltenia?).
 - a. Dumnezeu a urzit pământul cu broasca și ariciul, care voiau să-l facă neted.
 - b. Malurile și dealurile, care au rămas, se țineau după Dumnezeu și-l întrebau cum rămâne cu ele. Dumnezeu le-a spus să rămâie așa cum sunt.

10213. Năpârca sfătuiește pe Dumnezeu și pe arici, pe când făceau pământul, să-l întindă, făcând dealuri

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Cum să-ntinză Dumnezeu pământul*. (Gh. Fira), ȘEZ., 1913, nr. 10, 176 (Drăgănești, jud. Olt).
2. *Alte povestiri*. Pamfile, *Povestea lumii*, 43 (Oltenia?).
 - a. Pe când urzeau pământul, Dumnezeu și ariciul se văitau că nu știu unde și cum să-l întindă.
 - b. Năpârca a intrat în vorbă cu ei și-l sfătui pe Dumnezeu să întindă pământul, făcând dealuri și văi. Dumnezeu a ascultat sfatul și totul a ieșit bine.

10214. Ariciul dă o pildă lui Dumnezeu și-l învață ce să facă cu pământul

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Ariciul, corbul și alte păsări*. Pamfile, *Povestea lumii*, 40 (Moldova?).
 - I a. Dumnezeu a făcut pământul mai mare decât cerul și neștiind cum să-l micșoreze, întrebă toate lighioanele pământului.
 - b. Nu a fost însă mulțumit de sfatul lor.
 - c. Trimise pe corb, care pe acea vreme era alb, să întrebe soluția pe arici (de a cărui înțelepciune se dusesse vestea).

- d. Corbul se ospătă în drum cu o mortăciune și nu se mai înapoie.
 - e. Dumnezeu blestemă corbul, să i se înnegrească penele, așa cum era inima lui Dumnezeu și corbul se înnegri. Cf. Tip. **13679, 11405 A, B.**
- II a. Dumnezeu trimise altă pasăre la arici, pe care-l găsi ghemuit.
- b. Ariciul veni la Dumnezeu și după ce-i ascultă păsul, se întinse și apoi se făcu din nou ghem. Îi spuse lui Dumnezeu să facă la fel cu pământul, care se va micșora.
 - c. Dumnezeu urmă pilda ariciului.
 - d. Strânse pământul și făcându-se munți și dealuri, se micșoră și cuprinse cerul.
 - e. Dumnezeu îl meni pe arici să trăiască ghemuit.
2. (Fără titlu). GRAI NOSTRU. Buc., 1906–1908, 291 (jud.Vrancea?).
I a, c, d, e; II a, b₁ (Ariciul spuse lui Dumnezeu să facă cu pământul, cum se-ntinde și se face el ghem), c₁ (Dumnezeu urmă sfatul ariciului), d, e.

10215. Ariciul povățuiește pe Dumnezeu să facă munții

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 10 variante, care se grupează astfel:

1. *Ariciul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 41 (Putna? jud. Vrancea?).
 - a. Dumnezeu a făcut pământul mai mare decât cerul.
 - b. A cerut sfatul multora și nimeni nu a știut să-l povățuiască ce trebuie să facă.
 - c. A cerut sfatul ariciului, care i-a spus să îngrămădească pământul, ca să facă munți, dealuri și văi și astfel pământul va încăpea sub cer.
 - d. Dumnezeu i-a ascultat sfatul (și cerul a acoperit tot pământul).
 - e. Dumnezeu l-a blagoslovit pe arici să trăiască fericit.
 - f. Ariciul să nu muște pe nimeni și să nu fie omorât.
 - g. I-a învelit trupul cu ghimpi, drept pază.
2. *Nașterea movilelor și a munților*. DUM.POP., 1922–1923, nr.19, 2.
 - a, b, c₁ (Ariciul, supărat că a întrebat până și pe furnică iar pe el nu, a spus că el e mare și la nevoie se poate face mic. Tot așa să strângă și Dumnezeu pământul, să facă movile, mușuroaie, munți și văi).
3. *Ariciul*. Rădulescu-Codin, *Nevasta leneșă*, 74.
 - a, b, c₂ (Ariciul a spus să zgârcească pământul, cum se zgârcește și el), h. Și așa au ieșit dealurile și văile.
4. (Fără titlu). GRAI NOSTRU Buc., 1906–1907, 275 (Putna? [jud. Vrancea?]).
 - a, b, c₃ (L-a întrebat pe arici care i-a spus să facă munții și văile), b₁ (Dumnezeu l-a blagoslovit să trăiască liniștit), i. Pielea și spinii ariciului să fie leac de vătămătură pentru om.
5. *Dumnezeu și ariciul*. GAZ. TRANS., 1898, nr.234, 6.
 - a₁ (Pământul nu avea la început dealuri și vâlcele și creștea neîntrerupt. Dumnezeu se teme să nu treacă pământul peste bolta cerului), b, c₄ (Ariciul s-a văitat că este obosit și de ce tocmai pe el îl întreabă. Crezând apoi că este singur, s-a mirat că Dumnezeu nu știe să facă dealuri și vâlcele, ca să se mai strângă pământul), d₁ (Dumnezeu îl auzi, îl muștră că nu i-a spus de la început și ariciul a fugit rușinat. Apoi Dumnezeu a strâns curelele pământului și a făcut dealurile și vâlcelele).
6. (Fără titlu). (B. P. Hasdeu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 3437, f. 46.
 - a₂ (Dumnezeu a urzit pământul), c₃.
7. *Ariciul și Sf[ântul] Petre*. Pamfile, *Povestea lumii*, 39 (Dolj?).
 - a₃ (Dumnezeu și Sf[ântul] Petre se socoteau să facă pământul) c₅ (Au cerut sfatul ariciului ce să facă din pământul ce va prisosi de la zidire. Ariciul le-a spus să facă dealuri și măguri).

8. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 17 (Botoșani, [jud.] Botoșani).

c₆ (Ariciul l-a învățat pe Dumnezeu să strângă pământul), g₁ (Dumnezeu i-a dat ghimpii, pentru că înainte îl mânca orice dihanie).

Pentru restul de variante, vezi Tip. 10173 (1, 2).

10216. Ariciul comunică lui Dumnezeu prin Sfântul Petre să facă munții

Este atestat în Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Ariciul și Sfântul Petre*. Pamfile, *Povestea lumii*, 38 (Neamț?).

a. Dumnezeu a urzit pământul drept ca o masă. După puțin timp a vrut să-l schimbe.

b. Ceru sfatul Sfântului Petru (care i-a dat multe păreri, dar nici una nu-i plăcea lui Dumnezeu).

c. Dumnezeu îl trimise pe Sfântul Petre la arici să ceară sfatul.

d. Ariciul spuse să facă munți, dealuri (și văi, după ce întrebă cum s-a găsit să-l întrebe tocmai pe el, [care e ca] o casă gheboasă și cum de nu știe singur ce trebuie să facă).

e. Dumnezeu îi urmă sfatul (deși ariciul se credea prost).

f. Așa a stârnit [sic!] ariciul dealurile.

2. *Sfatul ariciului*. I. CREANGĂ, 1911, nr. 4, 110. (Nemțișor – Tg. Neamț / jud. Neamț).

a, b (care nu a știut ce să-i răspundă), c, d (și râpi), e.

3. *Ariciul și Sfântul Petre*. Pamfile, *Povestea lumii*, 38.

a (și să facă dealuri), c, d₁ (Ariciul spuse să facă dealurile, strângând pământul așa cum l-a strâns și pe el grămadă), e.

Pentru restul de variante, vezi Tip. 10185 (7).

10217. Ariciul comunică prin albină lui Dumnezeu să facă munții

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *La început*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 7.

a. Dumnezeu a urzit pământul.

b. Isprăvise urzeala și i-a rămas multă bătătură. A hotărât să se ducă să se sfătuiască cu ariciul.

c. Albina se duse la arici (pentru că auzise ce voia Dumnezeu).

d. Ariciul spuse că Dumnezeu să facă dealuri (munți, movile și altele).

e. Albina comunică cele aflate lui Dumnezeu.

f. Dumnezeu l-a binecuvântat pe arici să se facă ghem, ca să scape din primejdie.

g. Cine va omorî un arici să facă un păcat de moarte.

h. Ceara albinei să ardă în biserici și s-o aibă omul la moarte ca lumânare. Albina să facă mierea.

i. Să se apere de dușmani cu acul.

2. *Cum a fost la început*. Pamfile, *Povestea lumii*, 33.

a, b, c (pentru că îl auzise pe Dumnezeu ce voia), d (munți, movile și altele, după ce spuse că nu știe ce l-a găsit pe Dumnezeu să întrebe un ghemotoc ca el), e, h, g.

3. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Sărbătorile*, 108.

a, b, c, d (munți, movile și altele), e, h, f, g, j. De atunci sunt astfel albina și ariciul, k. Marțea nu se urzește pentru că în această zi a făcut Dumnezeu pământul.

4. *Albina și ariciul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 36 (Oltenia?).

a (mai mare decât cerul și întrebă pe netehârsul cum să-l micșoreze. Sfatul acestuia nu l-a mulțumit pentru că-i spusese să rupă din marginile pământului, care să fie aruncate în apă), c (trimeasă de Dumnezeu să-i ceară sfatul), d (și văi, arătând că nu are altă soluție).

10218. Albina află prin șiretenie, ce trebuie să facă Dumnezeu cu prisosul de pământ

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Cine a urzit pământul*. Cedru, *Legende*, 5 (Trestenicu – Drăgănești / jud. Olt).

I a. Dumnezeu a făcut pământul mai mare decât cerul.

b. Se sfătuia cu Sfântul] Petre ce să facă.

c. Ariciul a vrut să repare acest lucru, dar Sfântul] i-a strigat că este mic și nu se va pricepe. Ariciul a plecat supărat.

d. Negăsind Dumnezeu nici o soluție, a vrut sfatul ariciului.

e. Sfântul] Petre l-a trimis pe păianjen care n-a vrut să se ducă pentru că urzea. Sfântul l-a blestemat să urzească și să nu mai isprăvească. De aceea nu are păianjenul casă.

II a. Albina s-a dus la arici (trimeasă de Sfântul] Petre).

b. Ariciul nu i-a spus nimic.

c. Albina s-a ascuns.

d. L-a auzit pe arici spunând că Dumnezeu ar trebui să salte pământul, apoi să-l dea în jos, să-l sucească și să-l învârtească și se vor face dealuri și văi.

e. Albina i-a comunicat totul lui Dumnezeu.

f. Dumnezeu a blagoslovit-o să facă mierea. Când a cerut lui Dumnezeu să omoare cu înțepătura ei, Dumnezeu a hotărât ca ea să moară când va înțepa. Cf. Tip. 11507.

g. Dumnezeu a ascultat sfatul albinei (și a făcut râpile și prăpăstiile).

III a. Sfântul] Petru a trimis-o pe albină la arici și ea nu a vrut să se ducă. L-a trimis pe șoarece și ariciul a venit cu șoarecii și gândacii și au făcut dealurile, măgurile și hotarele.

b. Ariciul a fost blagoslovit să poarte o cămașe, ca să nu-l ardă soarele, să se facă ghem și nimeni să nu-i facă rău.

c. Greierul, care cântase în timpul lucrului, a fost blagoslovit de Dumnezeu să stea nevăzut în casa omului și să cânte.

d. Nu e bine să omori ariciul, pentru că a urzit pământul. De aceea nu urzesc femeile marțea și sâmbăta, pentru că în aceste zile a urzit Dumnezeu pământul.

2. *Originea dealurilor și văilor*. IZVORAȘUL, 1929, nr. 9–10, 13 (Strâmba Jiu – Filiași / jud. Dolj).

I a (și pământul nu avea loc), b₁ (L-a trimis pe Sfântul] Petre să-l cheme pe arici la el și ariciul a spus că nu știe ce trebuie să facă Dumnezeu); II a (trimisă de Dumnezeu), c (pe un târș de sobă, așa cum o învățase Dumnezeu), d₁ (L-a auzit pe arici povestind nevastei pentru ce venise sfântul. Aricioaica a spus că trebuia să trimită vorba lui Dumnezeu să facă dealuri și văi, ca să se mai strângă pământul. Ariciul a răspuns că a știut acest lucru, dar n-a vrut să-l spună lui Dumnezeu), e, g (a făcut dealuri și văi și pământul a avut loc sub cer).

10219A. Munții s-au făcut datorită șireteniei albinei, care a aflat de la arici soluția și a comunicat-o lui Dumnezeu

Se combină cu Tip. 10067. Este atestat în Muntenia. S-au identificat 26 de variante, care se grupează astfel:

1. *Albina și ariciul sau cum s-au făcut munții*. Urechia, N., *Gâze*, 141.

a. Dumnezeu a făcut pământul și i-a rămas un bulgăre.

b. A trimis-o pe albină să ceară sfatul tuturor viețuitoarelor și nu a fost mulțumit de rezultat.

c. Dumnezeu a trimis-o pe albină la arici (despre care știa că este înțelept).

- d. Ariciul spuse că nu știe ce sfat să-i dea.
- e. Albina s-a prefăcut că pleacă și s-a ascuns (pe coșul bordeiului ariciului).
- f. L-a auzit pe arici spunând că Dumnezeu ar trebui să facă munți și dealuri (din restul de pământ).
- g. Albina comunică acest lucru lui Dumnezeu.
- h. Dumnezeu îi urmă sfatul.
- i. Dumnezeu o binecuvântă pe albină să fie sfântă.
- j. Albina să facă mierea.
- k. Albina ceru o armă de apărare și Dumnezeu îi dete acul.
- l. Albina ceru să omoare pe cine o înțepa și Dumnezeu hotărî să moară ea când înțepă.
- m. De-atunci albina moare când înțepă, lăsându-și acul în om. Cf. Tip. **11507**.
- n. Tot de-atunci sunt munții și dealurile.
2. *Munții*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1894–1895, (III), nr.2–3, 26 (Bogdănești–Rm. Vâlcea / jud. Vâlcea). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 128.
a, c, d, e, f, g, h, i, j₁ (Lumea să se hrănească cu sângele albinei), l.
3. *Ariciul și albina*. Pamfile, *Povestea lumii*, 341 (Oltenia?).
a, c, g (ce aflase de la albina/arici), h, k, l, m.
4. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 129 (Muntenia?).
a, c, e (pe coșul bordeiului ariciului), f, j (pentru că ariciul o blestemase să-i mănânce murdăria cine a învățat-o să fie șireată).
5. *Ariciul*. (T. Bălășel). ȘEZ., 1910, nr. 11, 175 (Zlătărei – Drăgășani / jud. Vâlcea).
a, c, d, e, f, h, j (pentru că ariciul o blestemase să mănânce ce nu se mănâncă).
6. *Dumnezeu și albina*. A.I.F., i. 10820 (jud. Vrancea?).
a₁ (Dumnezeu a făcut pământul și nu avea loc), b₁ (A trimis pe uliu să ceară sfatul cuiva și uliul nu s-a înapoiat), d, e, f, g.
7. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 52 (Ezeni – Ploiești / jud. Prahova).
a₂ (Dumnezeu a făcut pământul prea mare), c, d, e, f (și văi), g, h, j (pentru că ariciul o blestemase ca ce iese din ea, să fie mâncat).
8. *De ce e păcat să omori un arici*. ȘEZ., 1907–1908, nr. 9–10, 141 (Urechești – Focșani / jud. Vrancea).
a₃ (Dumnezeu a făcut pământul prea mare și a cerut sfatul viețuitoarelor, cum să-l micșoreze), c, d, e, f (și văi), c. Ariciul aruncă un bețișor după albină și de-atunci este ea curmată la mijloc, n, r. De aceea este păcat să omori un arici.
9. *Ariciul și albina*. I. CREANGĂ, 1911, nr. 10, 323 (Măgurele – Teleajen / jud. Prahova).
a₄ (Dumnezeu a făcut pământul mai mare decât cerul și nu se vedeau nici Soarele, nici Luna, nici ploaia, nici zăpada), c, d, e, f (dacă ar strânge pământul până s-ar încreți), j (pentru că ariciul o blestemase ca cel ce a trimis-o, să-i mănânce murdăria), n.
10. *Albina și ariciul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 35 (Prahova?).
a₄, c, d (și s-a mirat că Dumnezeu vrea un sfat de la un ghemuț ca el), e (pe clanța ușii), f (și bombănind că Dumnezeu și-a bătut joc de el și l-a făcut ghemuit și urât. Dacă i-ar fi dat lui putere, ar fi strâns pământul în labe și s-ar fi încrețit), g, j (murdăria ei care să se mănânce), n.
11. *Legenda ariciului*. Zanne, *Proverbele românilor*, I, 315.
a₅ (Dumnezeu a făcut pământul și nu se pricepea cum să-l așeze) c, d (și s-a mirat că Dumnezeu cere sfatul unui ghem), e, f, g.

12. *Snoave*. (P. Ispirescu), ANAL. LIT., 1885, nr.2, 102.
a₂, c (pentru că auzise pe arici răzând de neputința lui Dumnezeu), f (explicând acest lucru puilor lui), j (pentru că ariciul o blestemase), h.
13. *Albina și ariciul, munții*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 16 (Botoșani – [jud.] Botoșani).
a₂, c, d, e, f (strângând pământul în mâini), h, j (pe care s-o mănânce oamenii).
14. *Albina și ariciul, munții*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 16 (Botoșani – [jud.] Botoșani).
15. *Țâncul pământului și albina*. Pamfile, *Povestea lumii*, 39 (Moldova?).
a₂, c₁ (A trimis pe „Țâncul pământului“ la arici), d, e, f (strângând pământul în mâini), h, j (pe care o mănâncă oamenii).
16. *Legenda ariciului*. LUMINIȚA, 1938–1939, nr. 6, 11.
a₅, c, d, e, f, g, a, c d, e (pe coșul bordeiului), f (din restul de pământ), g, i (și să hrănească lumea), k, l, s. Ariciul, cât este de mic, știe multe.
17. *Cum a fost la început*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 1 (Priboeni – Muscel / jud. Argeș).
a₆ (Dumnezeu a făcut pământul și a terminat urzeala), c, d (și a aruncat după ea cu un tăciune), e, f, g, h + Tip 10067 a, b, c. Revine Tip. inițial, t. Dumnezeu a pus pe cer Soarele care nu este decât un ochi al lui Dumnezeu. De-aceea, când mergem de-a-ndăratelea, soarele plânge și dracul râde, u. Dumnezeu a pus pământul pe patru stâlpi și când se surpă unul, se cutremură pământul, v. De-atunci se vede Luna numai cu un ochi și în ea, un cioban cu târlele și oile sale.
18. *Ariciul și albina*. Pamfile, *Povestea lumii*, 32 (Muntenia?).
a (după ce l-a făcut sub Soare și l-a așezat deasupra apelor), c (pentru că știa că este priceput), d (și lui Dumnezeu trebuie să-i treacă prin gând vreo idee), e (pe coșul bordeiului), f (din restul de pământ), g, h, i, j (pentru că ariciul o blestemase să-i se mănânce murdăria cine a învățat-o să fie șireată).
Pentru restul de variante, vezi Tip. 10008 (1), 10064 (3), 10168 (4, 5, 6), 10176 (5), 10181 (1, 2).

10219B. Musca aduce prin vicleșug soluția micșorării pământului, de la arici

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Candrea, *Din popor*, 175.
 - a. Dumnezeu a făcut pământul prea mare (și nu avea cer să-l cuprindă).
 - b. A chemat-o pe muscă și a întrebat-o cu cine să se sfătuiască.
 - c. Musca s-a dus la arici.
 - d. Ariciul n-a vrut să-i spuie nimic (supărat că Dumnezeu nu l-a întrebat întâi pe el).
 - e. Musca s-a ascuns.
 - f. L-a auzit pe arici spunând că Dumnezeu ar trebui să facă văi (și munți).
 - g. Musca a povestit totul lui Dumnezeu.
 - h. Dumnezeu a urmat sfatul (strângând pământul ca să-l poată cuprinde cerul).
 - i. Ariciul, supărat, s-a făcut mototol de necaz.
2. *Ariciul și albina*. Pamfile, *Povestea lumii*, 34 (Muntenia?).
a (și marginile rămâneau dincolo de poalele cerului care era mai mic), c (trimisă de Dumnezeu), d (spunând că Dumnezeu trebuia să se gândească bine și după mărimea cerului să facă și pământul), e, f (și maluri, strângând pământul. S-a mai mirat că Dumnezeu încearcă priceperea unui ghemuț ca el. Că Dumnezeu ar fi trebuit să vină la el, nu să-l ispitească prin muscă), g, h (strângând pământul ca să-l poată cuprinde cerul), i.

3. (Fără titlu). GRAI NOSTRU Buc., I, 1906–1907, 173 (Prahova?).

a (și nu avea cer să-l cuprindă), b, c, d (supărat că Dumnezeu nu l-a întrebat întâi pe el), e, f (și munți), g, h (strângând pământul, ca să-l poată cuprinde cerul).

10219C. Ariciul, om ursuz, nu vrea să dea un sfat lui Dumnezeu

Este atestat în Muntenia.

1. *Ariciul*. REV. COP. TIN., 1914, 276.

- b. Ariciul, om cumsecade și înțelept, dar ursuz și iute uneori, trăia ascuns într-un bordei și numai Dumnezeu știa de el.
- c. Dumnezeu făcuse lumea și prisosindu-i o bucată de pământ, nu știa ce să facă cu ea.
- d. O trimise pe albină la arici să-i ceară sfatul, dar ariciul, supărat, a spus că nu știe ce este de făcut.
- e. Albina l-a auzit apoi spunând că Dumnezeu ar trebui să facă din restul de pământ munții și dealurile.
- f. Albina a povestit totul lui Dumnezeu care, supărat, a spus ca ariciul să se ducă la vale ca ghemul și omul se făcu arici.
- g. Odată, Dumnezeu l-a pus să așeze aracii răsturnați de vânt, dintr-o vie. Cum nu l-a ascultat, Dumnezeu a hărăzit să poarte țepi, așa cum via are araci.

10220. Albina ascultă convorbirea dintre arici și nevasta lui și comunică secretul facerii munților lui Dumnezeu

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *De când e mierea*. (N.I. Dumitrașcu), ALB. Buc., 1938, 22.

- a. Dumnezeu a făcut pământul marți (și nu l-a nimerit).
- b. S-a dus la bătrânul arici care nu i-a dat nici o soluție.
- c. Albina s-a dus la arici (după ce i-a propus acest lucru lui Dumnezeu).
- d. A auzit pe arici vorbind cu nevasta (că Dumnezeu a fost pe la el și i-a cerut sfatul, dar el nu i-a spus pentru că i-a făcut pe arici urâți).
- e. Albina a auzit spunând ca Dumnezeu ar trebui să facă dealurile și văile (pentru că altfel pământul nu-i frumos).
- f. Ariciul a blestemat-o pe albină (ca cel ce a trimis-o la el, să-i mănânce ce nu se mănâncă).
- g. Albina a povestit totul lui Dumnezeu.
- h. Dumnezeu a binecuvântat albina (ca ceea ce nu se mănâncă să fie dulce, să se numească miere și oamenii să-și lingă degetele după ea).

2. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 144 (Câineni – Tg. Jiu / jud. Gorj). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 128.

a (și nu știa ce formă să-i dea), c₁ (Dumnezeu a trimis-o pe albină la arici ca să afle ce trebuia să facă), d, e (pentru ca pământul să aibă o formă mai bună), f (ca cel ce a trimis-o la el să-i mănânce ce nu se mănâncă), i. Dumnezeu a făcut ce spusese ariciul, h (ca murdăria ei să devină miere).

3. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 125 (Fundul Sadovei – Câmpulung / jud. Argeș).

a₁ (Dumnezeu a făcut lumea și nu a știut să facă munții și văile), c₂ (A trimis-o pe albină la arici, fiind informat că ariciul știe acest lucru. Să asculte ce vorbește ariciul cu nevasta lui), d₁ (Albina a ascultat și a aflat secretul), f (să-și mănânce balega), h (ca balega ei să se transforme în miere și oamenii s-o mănânce).

10221A. Ariciul scapă de emoție un ghem din mână la urzeala pământului și se fac munții

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Legendă*. LUMINIȚA, 1938–1939, nr.6, 14.
 - a. Pe vremuri, ariciul mergea pe picioare.
 - b. La urzirea pământului l-a învățat pe Dumnezeu să facă văi și munți, ca să nu fie neted pământul. Dumnezeu l-a ursit să se facă ghem și să se dea de-a rostogolul la vale.
 - c. Ariciul era voinic și cu barbă mare. Dumnezeu, când urzea pământul, i-a dat să ție două gheme: unul de urzeală și altul de bătătură. Cf. Tip. 11134.
 - d. Ariciul s-a emoționat în fața lui Dumnezeu și a scăpat un ghem din mână. Din lat și șes, pământul a căpătat văi, văgăuni, colnice, piscuri, munți și râpe.
 - e. Necăjit, Dumnezeu l-a blestemat pe arici să rămâie ghem și de atunci este așa.
2. *Alte povestiri*. Pamfile, *Povestea lumii*, 42.
3. *Legendă*. Zanne, *Proverbele românilor*, I, 318.
 - c, d, e.
4. *Legendă*. Zanne, *Proverbele românilor*, I, 318.
 - a, b.

10221B. Ariciul se-mpiedică și scapă un ghem din mână la urzeala pământului care devine accidentat

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *La început*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 6.
 - a. Când Dumnezeu a început să facă pământul, a înșirat araci ca să pună bătătură. Și urzeala se potrivise atât de bine, încât pământul ieșea neted. Dumnezeu a dat un ghem ariciului.
 - b. Ariciul s-a împiedicat, ferindu-se de un arac să nu se înțepe și a scăpat urzeala din mână.
 - c. Din pricina lui, pământul s-a scufundat și în loc să fie întins, au ieșit dealuri, munți și văi.
 - d. Dumnezeu l-a blestemat pe arici să poarte în spate aracii de care s-a ferit. Ariciul s-a făcut ghem și s-a pomenit plin de țepi.
 - e. Munții, dealurile și văile sunt pe pământ din pricina ariciului.
2. *Alte povești*. Pamfile, *Povestea lumii*, 43.
 - e₁ (Măgurile și gorganele sunt de la zidire, din pricina ariciului, b₁ (Ariciul s-a împiedicat și a căzut cu ghemele cu care umbla).

10222. Ariciul, ajutorul lui Dumnezeu, face mai mult pământ decât trebuie

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 9 variante, care se grupează astfel:

1. *Legendă*. Zanne, *Proverbele românilor*, I, 559 (Nisipi – Oltețu / jud. Dolj). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 127.
2. De ce face albina miere. CAL. MIN., 1902, 70 (Vâlcea?).
 - I a. Dumnezeu a făcut lumea.
 - b. Întâi a făcut cerul.
 - c. S-a apucat apoi să facă pământul.
 - d. L-a avut ca ajutor pe arici.
 - e. Dumnezeu a desfășurat de pe un ghem ața, cât era țancul cerului.
 - f. A dat ghemul ariciului.
 - g. Ariciul a desfășurat și el ață de pe ghem (vrând să-l facă pe Dumnezeu să greșească).
 - h. Pământul a ieșit prea mare.
 - i. Dumnezeu a priceput că ariciul i-a stricat țancul cerului.
 - II a. Dumnezeu a trimis pe albină la arici.
 - b. Ariciul a spus că știe ce trebuie făcut dar nu vrea să spună.
 - c. Albina s-a ascuns (într-o floare).

- d. Ariciul a spus că Dumnezeu ar trebui să facă văi, munți și dealuri (strângând pământul în mâini, pe margini).
- e. Albina a povestit totul lui Dumnezeu.
- f. Ariciul a blestemat albina (să-i mănânce scârna cel ce a trimis-o)
- g. De-atunci face albina mierea.
3. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 127 (Muntenia?).
I c, f (ca să măsoare, să nu fie pământul mai mare decât cerul), g (prea mult), h; II a₁ (Albina s-a dus la arici pentru că Dumnezeu era supărat, neștiind ce să facă), c, d₁ (Ariciul a spus puilor lui că dacă Dumnezeu ar strânge pământul în brațe, s-ar face dealuri și văi și pământul s-ar micșora), e, f (să i se mănânce ce nu se mănâncă), h. Dumnezeu a blagoslovit-o (și i-a schimbat murdăria în miere).
4. *De ce face albina miere*. I. CREANGĂ, 1912, nr.1, 12 (Dolj?).
I a (și ariciul a vrut să-i ajute), b, f (să-l desfășoare), c, g, h: II a, b₁ (Ariciul n-a vrut să spună nimic), c, d (ca să facă pământul mai mic), e, f (să i se mănânce ce nu se mănâncă), g.
5. *Ariciul și albina*. Pamfile, *Povestea lumii*, 36 (Dolj?).
I a, g₁ (Ariciul îl înșelă pe Dumnezeu, făcându-l să clădească mai mult pământ decât cer, apoi a fugit și s-a ascuns); II a, b, c (într-o floare), d (strângând pământul în mâini și astfel îl va micșora), e, f (să-i mănânce ce nu se mănâncă, cel ce a trimis-o), g.
6. *Dumnezeu și ariciul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 23.
I a, b, c, d, e, f, g (vrând să facă pe Dumnezeu să greșească), h, i, j . Ariciul a fugit și s-a ascuns în iarbă.
7. *Dumnezeu și ariciul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 22.
I a, b, c, d (care l-a rugat acest lucru), e, f, g, h, i₁ (Dumnezeu pricepu că ariciul i-a făcut pozna).
8. *Dumnezeu și ariciul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 22.
9. *Dumnezeu și ariciul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 23.
I c (urzindu-l sub cer, ca să fie la fel de mari), d, f (să-l desfășoare sub poalele cerului), g₂ (Ariciul, socotind că ar fi mai bine dacă ar fi pământ mai mult, urzi mai mult pământ decât promise poruncă), h (și de aceea cerul nu-l putea acoperi în întregime).
Vezi și Tip. 10170, 10175 B, 10186, 10185, 10187, 10243, 10246, 10373, 13647, 13675 II.

III. Pietrele 10232-10236

1. Origine 10232

10232. Pietrele sunt oile babei Dochia

Este atestat în Muntenia.

1. *Pietrile*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1894-1895, (III), nr. 2-3, 28 (Ștefănești - Drăgășani / jud. Vâlcea).

a. Pietrele sunt oile babei Dochia, transformate de ger în stane de piatră. Din acestea s-a umplut lumea de pietre. Cf. Tip. 368 C*.

2. Atribute 10234-10236

10234. Pietrele sunt ciolanele pământului

Este atestat în Moldova.

1. *Ciolanele pământului*. JUN. LIT., 1907, 207 (Straja - Rădăuți / jud. Suceava).

a. Înainte de a face Dumnezeu soarele, luna, stelele și pământul, s-a gândit ca nu cumva să se risipească sau să se prăbușească creațiile lui.

- b. De aceea a amestecat țărână, apă și foc și între ele a pus pietre și stânci, ca să sprijine întreaga plămădeală și s-o ție la un loc, cum țin oasele carnea omului.
- c. Se spune că pietrele sunt ciolanele pământului, fără de care acesta s-ar risipi.

10235. Piatra nu crește pentru că a fost blestemată de Maica Domnului

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). (I. Mușlea – *Cercetări*). AN. ARH. FOLC., 1932, 222 (Moišeni – Oaş / jud. Satu Mare).
 - a. La potop, pământul a crescut de 15 stânjeni.
 - b. Piatra nu crește însă, pentru că Maica Domnului a blestemat-o. Creștea prea mult și munții ar fi crescut până-n cer.

10236. Iisus a blestemat pietrele să nu crească

Este atestat în Moldova.

1. *De ce nu cresc pietrele*. (T. Pamfile – Fără titlu), B.A.R., ms. 5094, f. 230. (Țepu – Tecuci / jud. Galați). Publicată: I. CREANGĂ, 1918, 41; *Pov. pop. rom.*, 41.
 - a. Când Iisus a fost dus la judecată, fiecare avea o poală cu pietre cu care arunca în el.
 - b. Simțind prea rău durerea, Iisus a blestemat pietrele să nu crească și să nu se înmulțească, ca să nu mai sufere și alții ce a suferit el.

E. Apele 10246

Vezi Tip. 10060, 10211, 11427.

I. Mările 10246

1. Origine 10246

10246. Unul din peștii care sprijinea pământul a murit și pământul s-a lăsat

Este atestat în Transilvania.

1. *Von der Erde, dem Meer, und den Bergen*. Müller, *Siebenburgische Sagen*, 195 (Zona¹ Hunedoara?).
 - a. Pământul este sprijinit pe patru pești.
 - b. Unul a murit în timpul potopului și pământul s-a scufundat în acel loc, s-a lăsat în apă și s-au format mările.
 - c. Munții s-au format prin afundarea apei în văi.

Vezi și Tip. 10041, 10203, 10211, 10373 II, 11426, 13648.

F. Fenomenele Meteorologice 10256–10321

I. Curcubeul 10256–10261

1. Origine 10256–10259

10256. Dumnezeu dă curcubeul ca să asigure oamenii că nu va mai fi potop

Este atestat în Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Curcubeul*. (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918, 18. Republicată: *Pov. pop. rom.*, 18.
 - I a. Dumnezeu a dat potopul.
 - b. A hotărât apoi să nu mai dea alt potop peste omenire.
 - c. A poruncit lui Noe să desfacă corabia. Feciorii lui s-au împotrivit sub motiv că nu vor avea cu ce se salva la un nou potop.

1. În text: „regiunea“ (n. ed.).

- d. Noe s-a plâns lui Dumnezeu.
- e. Dumnezeu a dat curcubeul (pentru a-i liniști pe oameni).
- f. De atunci se știe că nu va mai fi potop.

2. *Curcubeul*. (A. Crintea – *Folclor com. Dumitrești*). A.I.F., ms. 148, 11. (Dumitrești – Rm. Sărat / jud. Buzău).

I a, e (ca semn că nu va mai da o ploaie atât de mare); II a. Curcubeul are două capete: cu unul bea apa din pârâu și o duce-n nor ca să poată ploua; b. Cine se poate duce în genunchi, din locul unde a văzut curcubeul, până în locul unde curcubeul bea apa, își poate schimba sexul; c. Curcubeul, când bea apă, înghite broaște și șerpi și de aceea plouă uneori cu broaște.

Pentru restul de variate, vezi Tip. 10173 (1, 2).

10257. Fata bogată ridicată de un nor în cer și făcută curcubeu

Este atestat în Moldova.

1. *Curcubeul*. Pamfile, *Văzduhul*, 158. Republicată: I. CREANGĂ, 1916, nr. 1, 3.

- a. Un om bogat avea o fată ce păștea oile lângă un pârâu. Un nor a ridicat-o în cer, unde a prefăcut-o în brâu frumos pe care-l vedem azi.

10258. Curcubeul este făcut din duminica creștină și cea evreiască

Este atestat în Moldova.

1. *Curcubeul*. Pamfile, *Văzduhul*, 159.

- a. Curcubeul este făcut din duminica creștină și cea evreiască. E păcat că o coc și o frig pe Sf[ânta] Duminică.
- b. La Sf[ântul] Ioan din Suceava este icoana sfinteii cu copilul în brațe. E neagră, tăiată și supărată; duminica evreilor este veselă pe curcubeu pentru că evreii cinstesc duminica lor.
- c. Dunga roșie de pe curcubeu este duminica evreiască, iar cea albastră este duminica creștină.

10259. Curcubeul este făcut din trei surori

Este atestat în Moldova.

1. *Curcubeul*. Pamfile, *Văzduhul*, 158. Republicată: I. CREANGĂ, 1916, nr. 1, 3.

- b. Curcubeul este făcut din trei surori: cea creștină, roșie; cea catolică, galbenă și cea evreiască, albastră.
- c. Ele se sfătuiesc pe care țări să dea ploaie și pe unele dau ploaie iar pe altele nu. Ploaia o scot din mare.
Vezi și Tip. 10403.

2. Atribute 10261

10261. Curcubeul poate trage un om

Este atestat în Moldova.

1. *Curcubeul*. Pamfile, *Văzduhul*, 160.

- b. O fată spăla cămășile la un pârâu și curcubeul a tras-o. A slobozit-o apoi tocmai pe cealaltă parte.
- c. Fata nu știa altă limbă decât italienește și cu greu a găsit un italian de a înțeles-o și a trimis-o în țara ei.

II. Gerul 10265

I. Atribute 10265

10265. Gerul, mușcat de șarpe, a devenit mai puțin puternic

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 847. (Botoșani, [jud.] Botoșani).
 - a. Odată gerul era foarte puternic. Curățind o movilă de șerpi, unul l-a mușcat și de atunci gerul nu mai este atât de puternic cum era. Vezi și Tip. 10296.

III. Grindina 10269–10270

1. Origine 10269–10270

10269. Grindina este dată de draci, care îngheață vara apele, sfarămă apoi gheața și-i dau drumul din nori

Este atestat în Moldova.

1. *Piatra*. Pamfile, *Văzduhul*, 145.

- a. În cer sunt grămezi de piatră pe care dracii o strâng în chip de cal sau de bou. Pornesc călare s-o arunce asupra oamenilor, să-i ucidă și să facă foamete.
- b. Unii oameni știu să-ntoarcă piatra de la hotar. Când este în formă de cal, e mai ușor; când este în formă de bou, este mai greu pentru că boul dă din coarne, vrând să împungă pe cei ce li se împotrivesc.
- c. Dracii sfarămă mereu piatra în cer și ar da-o pe toată, dacă nu s-ar teme de Dumnezeu. Dumnezeu dă ploaie și o mai oprește. Când piatra este [în formă de]¹ berbec, cal sau porc, nu este atât de rea. Când este însă [în formă de]² buhai, prăpădește tot.
- d. Dracul vine cu piatra pe cal la pietrar, cerându-i s-o sloboadă, dar pietrarul nu vrea. Dumnezeu umblă mereu în urma dracului cu săgeata și-l trăsnește.
- e. Dracii fac piatra vara, când este cald. Suflă deasupra unui iaz până fac gheață. O sfarămă apoi, o ridică în nori și-i dau drumul unde vor. De aceea umblă Sf[ântul] Ilie cu tunul, să-i omoare.

10270. Dracii dau piatra pe care copiii nebotezați o sfarămă mărunț

Este atestat în Moldova.

1. *Piatra*. Pamfile, *Văzduhul*, 146.

- a. O fată a făcut un copil și l-a îngropat sub boz. După ce s-a măritat, a făcut alt copil cu bărbatul ei și fiind năzdrăvan, copilul a plecat după un timp să-și caute fratele.
- b. A ajuns acolo unde copiii nebotezați sfarămă gheața și un drac le poruncește s-o facă mărunță. L-a găsit acolo pe fratele mort care i-a spus că se necăjește și s-o anunțe pe mama lor că va veni curând.
- c. După trei zile, a venit un nor de grindină și deasupra un cal de argint, băiatul mort, pe care-l călărea dracul. A dat piatră numai pe grădina mamei păcătoase și a pustiit-o.
- d. Femeia a sărăcit și a murit, ducându-se la draci pentru păcatul făptuit. Vezi și Tip. 10274, 10350.

IV. Ploaia (seceta și norii) 10274

1. Origine 10274

10274. Ploaia, seceta și norii sunt făcute de Dumnezeu

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 75 (Bârcu Goșmani – Buhuși / jud. Bacău).
 - a. Ploaia, seceta și norii le fac Dumnezeu.

1. -2 În text: „pe“ (n. ed.).

- b. Grindina o fac solomonarii care umblă prin nori călări pe balauri. Cf. Tip. 13502.
Vezi și Tip. 10117 II, 10130, 10259, 10294, 10296, 10321, 10350.

V. Roua 10278–10279

1. Origine 10278–10279

10278. Peștii care susțin pământul, împrășcă apă care cade pe pământ sub formă de rouă

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). German, *Meteorologie*, 116 (Roșia de Secaș – Sebeș / jud. Alba).
 - a. Pământul este susținut de patru pești ce se afla pe fundul mării.
 - b. Când le este greu, se schimbă și bat din coadă, împrășcând apa care pică pe pământ sub formă de rouă.

10279. Roua este sudoarea uriașilor care sprijină pământul

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). German, *Meteorologie*, 116 (Tilișca – Sibiu / [jud. Sibiu]).
 - a. Pământul este sprijinit pe umerii a patru uriași care se reazămă cu picioarele pe fundul mării, iar apa le ajunge până la brâu.
 - b. De greutatea pământului, uriașii asudă și sudoarea lor este roua pământului.
- Vezi și Tip. 10047.

VI. Tunetul (fulgerul și trăsnetul) 10283

1. Origine 10283

10283. Tunetul, fulgerul și trăsnetul sunt făcute de Sfântul Ilie

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 76 (Ezeni – Ploiești / jud. Prahova).
 2. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 76 (Lișna – Dorohoi / jud. Botoșani).
 - a. Tunetul, fulgerul și trăsnetul sunt făcute de Sfântul Ilie.
 - b. Sfântul Ilie se plimbă în nori (cu caii, trăsura și biciul de foc, în urmărirea diavolului).
 - c. Tunetul este provocat de căruță (și de cai, prin hruitul roatelor și tropotul cailor prin nori).
 - d. Fulgerul este amenințarea cailor cu biciul de foc.
 - e. Trăsnetul este lovirea dracului cu săgeata. Cf. Tip. 14264.
 3. (Fără titlu). Candrea, *Din popor*, 180.
 - b (cu căruța, cu caii potcoviți cu potcoave de argint), d₁ (Fulgerul este provocat de caii care sunt goniți și copitele lor scapără), c (care aleargă prin cer pe drumuri rele, se face gălăgie și pământului aud), f. Sfântul Ilie pedepsește pe cei ce nu cred în puterea lui, trăsându-i.
- Vezi și Tip. 10321, 11954.

VII. Vântul 10287 – 10317

1. Origine 10287–10294

10287. Vântul este copilul făcut din vis de o fată de împărat

Este atestat în Moldova.

1. *Ion Vântul*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 397 (Botoșani, [jud.] Botoșani). Republicată : (Fără titlu). Pamfile, *Văzduhul*, 22.

- a. Vântul este copilul făcut din vis de o fată de împărat. Dumnezeu l-a botezat și i-a pus numele de Ion Vântul.
- b. Dumnezeu a cerut unui zmeu un copac, în care l-a pus pe Ion. I-a pus cercuri de fier, lăsându-i o răsuflare și l-a aruncat în mare.
- c. Acum vântul umblă purtat de valuri și suflă numai prin răsuflătoare. Dacă Dumnezeu l-ar fi lăsat liber, ar fi prăpădit lumea.

10288. Vântul este aerul suflat de dihăanii rele

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 72 (Lișna – Dorohoi / jud. Botoșani).
 - a. Vântul este aerul suflat de dihăanii rele. Ele vor să nimicească totul de pe fața pământului, ca să rămână singure.

10289. Vântul este un flăcău rău, pus la popreală de Dumnezeu, pentru că a împrăștiat făina unui sărac

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). (T. Pamfile – Fără titlu), B.A.R., ms. 5094, f. 129. Publicată: *Vântul. Văzduhul*, 19.
 - a. Vântul a fost un flăcău ce făcea mult rău oamenilor. Un sărac s-a plâns lui Dumnezeu că vântul l-a trântit și i-a împrăștiat făina. Cf. Tip. 759 C.
 - b. Dumnezeu l-a pus pe flăcău la popreală, lăsându-i numai o gaură pe unde să răsuflă. L-a pus pe sărac de pază, cu un șumuiog în mână. Când săracul își răsuflă o țigare, vântul bate.
 - c. Când săracul îngheață de frig, scapă șumuiogul din mână și vântul își poate face de cap.
2. *Vântul. Pamfile, Pov.pop.rom.*, 49.
 - a, b, c₁ (Săracul, de bătrân ce este, scapă dopul din mână).
3. *Vântul*. (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918, 49.
 - a, b.

10290. Vântul este creat de Dumnezeu ca să însuflețească natura

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda vântului*. Mirea, *Legende*, 179.
 - a. Dumnezeu a făcut pământul cu tot ce se află pe el și pe om. Se gândea ce ar mai avea de făcut pentru a-și desăvârși opera. Coborî cu Sf[ântul] Petru și observă că întreaga fire este moartă și nimic nu se mișcă.
 - b. Dumnezeu creă vântul care să adie primăvara, să fie jucăuș vara, să măture frunzele ruginite de toamnă și să alerge nebun tânguindu-se iarna, spulberând zăpada și înghețând apele.
 - c. Astfel umblă vântul, până dă de o fată minunată, primăvara, cu rochie de ghiocei, cu părul din razele soarelui, cu ochii albaștri ca cerul și se face blând și mângâietor.

10291. Dumnezeu face vântul ca să poarte sămânța care să încolțească și să crească

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Vântul. Pamfile, Văzduhul*, 17.
 - a. Dumnezeu a împrăștiat sămânța și ea nu creștea (cădea grămadă și nu răsărea nimic).
 - b. Dumnezeu a spus Sf[ântului] Petre că trebuie să dea vântul (care să împrășteie sămânța și astfel să poată crește). Cf. Tip. 752 B.
 - c. Dumnezeu a dat vântul (și sămânța a putut încolți și crește).
2. *Ce lucru are vântul*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 404 (Costâna – Gura Humorului / jud. Suceava).

a, b (care să poarte pâinea), c (și pâinea a crescut).

10292. Dumnezeu face vântul ca să rupă pânzele păianjenului ce astupau lumina Soarelui

Este atestat în Moldova.

1. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 16.

- a. Dumnezeu a făcut lumea, a pus Soarele pe cer s-o lumineze și a făcut să se nască Iisus. Păianjenul cel rău și pizmuitor, ce trăia prin acele vremuri, și-a întins pânzele între copaci, ca să nu pătrundă lumina Soarelui la oameni și ei să trăiască în întuneric și fără legi.
- b. Dumnezeu a făcut vântul ca să rupă pânzele păianjenului și lumina Soarelui să străbată în voie la oameni.

10293. Vântul este un înger blestemat pentru că nu a ascultat de Dumnezeu.

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). German, *Meteorologie*, 96.

- a. Vântul a fost un înger care nu l-a ascultat pe Dumnezeu. A fost blestemat să plângă întruna, să suspine și să rătăcească prin lume, lovindu-se de tot ce întâlnește, chiar și de firele de iarbă.
- b. De atunci rătăcește vântul și plânge, rugându-se de babele credincioase să-i ungă rănilor căpătate din multe lovituri. În schimb, și el le va ajuta la judecată, după ce va fi iertat și primit din nou printre îngeri.

10294. Dracul face vântul ca să se apere de dogoarea Soarelui

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante care se grupează astfel:

1. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 16.

- a. Dumnezeu și diavolul au făcut lumea și s-au apucat să-și împartă Soarele, Luna și stelele.
- b. Pentru stele, Dumnezeu a hotărât ca diavolul să le numere, dar un nor făcea să nu poată fi numărate. Cf. Tip. 1172. De-accea, Dumnezeu a hotărât ca diavolul să-și aleagă ce vrea.
- c. Diavolul își alege Soarele și Dumnezeu Luna.
- d. Soarele îl frigea rău pe diavol (de se ascundea diavolul în apă, Dumnezeu lua apa și diavolul se ascundea în nisip și tot îl frigea).
- e. De-accea dracul alerga pe pământ, făcându-și vânt.
- f. Își făcu apoi două aripi și făcea vânt peste toată lumea.
- g. Diavolul a fost apoi învățat să taie fiecare aripă în două și să înfigă câte-o bucată în cele patru părți ale pământului și vor [provoca]¹ vântul ([dat] de către Dumnezeu).
- h. Diavolul a făcut întocmai și așa s-a născut vântul.

2. *Soarele*. Pamfile, *Cerul*, 14.

a, b, c, d (chiar dacă se ascundea în mare sau în nisip), f, g (de un frate de-al lui), h, i. Când tună și fulgeră, dracul scapără de mânie împotriva Soarelui care-l frige (punând împotriva lui norii, mai ales pe cei de la miazăzi), j. Ploaia o dă dracul, aducând apă din mare cu ciurul și turnând-o peste el ca să se răcorească de fierbințeala Soarelui. Când dă cu ciurul prin văzduh, plouă pe pământ.

Pentru restul de variante, vezi Tip. 10012 (2).

2. Atribute 10296-10310

10296. Vântul sloboade pâcla, ploaia și adierea la porunca lui Dumnezeu

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Vântul, pâcla și roua*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 401 (Broscăuți - Dorohoi / jud. Botoșani).

- a. Vântul stă în al treilea scaun sub cel al lui Dumnezeu (și este om).

1. În text: „vor deveni“ (n. ed.)

- b. Când spune lui Dumnezeu că se înăbușă, Dumnezeu îi poruncește să sloboade pâcla; când îl mănâncă pielea, îi strigă să dea drumul ploilor și când este frumos și vântul îi spune că ar trebui puțină adiere, Dumnezeu îi poruncește să sloboade vântul potrivit.
- c. Ploaia și căldura le sloboade Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, iar gerul numai Dumnezeu.

2. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 26.

- a (și este supus poruncilor lui Dumnezeu), b.

10297. Vânturile sunt închise într-un butoi dat în grija cuiva

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). German, *Meteorologie*, 100 (Sărata – Gherla / jud. Cluj).

- a. O babă avea un fecior rău pe care l-a blestemat să-i știe numai vânturile de frică și să-i poarte numele ca să-i meargă vestea. Feciorul a dispărut și mamei, părăndu-i rău de blestemul ei, s-a dus să-l caute.
- b. După ani de zile, a pătruns în inima pământului printr-o peșteră unde și-a găsit feciorul mai mare peste vânturi și i-a cerut o slujbă ca să poată rămâne lângă el.
- c. Feciorul a pus-o să păzească butoiul cu vânturi, căroră să le dea drumul numai când este nevoie. Vânturile sunt închise într-un butoi dat în grija cuiva.

10298. Vântul colindă lumea să-și găsească iubita răpită

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). German, *Meteorologie*, 95 (Baia de Arieș – Câmpeni / jud. Alba).

- a. Vântul, un fecior frumos, o pețise pe Ileana Cosânzeana, care a fost răpită de altul și el a rămas cu durere în suflet. Când își aduce aminte de ea, colindă lumea s-o găsească.
- b. Vântul umblă atât de mult, până cade de oboseală și se domolește. În pribegia lui, umblă însoțit de Vântoase, fetele lui Irod.

10299. Vântul bate când aleargă după însurătoare

Este atestat în Moldova.

1. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 22.

- a. Vântul, un flăcău frumos și zburdalnic, trăiește în văzduh, lângă mama sa. El este neînsurat, caută să se însoare și nu izbuteste.
- b. Când bate vântul, el umblă prin lume după însurătoare. Când ostenește, nu mai bate pentru că șade acasă, se odihnește, își vede de gospodărie, până-l apucă din nou cheful însurătorii.

10300. Vântul bate rău, când Dumnezeu nu nimerește să astupe gaura pe unde iese

Este atestat în Muntenia.

1. *Vântul*. Tuțescu, *Taina ăluia*, 76 (Cătane – Băilești / jud. Dolj).

- a. Dumnezeu ține calea vântului cu un șomoioș cu care astupă gaura pe unde iese. Când nu nimerește să astupe această gaură, vântul bate rău.
- b. Păsările care ajung până la vântul turbat cad moarte, iar câinii care le mănâncă, turbează.

10301. Vântul curăță rugina cerealelor

Este atestat în Moldova.

1. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 25.

- a. Vântul a avut 12 feciori și când porneau cu toții, părea că se termină pământul. De-aceea Dumnezeu făcu să-i moară feciorii. Vântul nu a mai bătut trei ani și grânele s-au prăpădit din cauza ruginii.
- b. Dumnezeu a chemat vântul și i-a cerut să-și facă din nou slujba,

pentru că celor 12 feciori ai lui le merge bine, fiind în împărăția lui Dumnezeu. Și vântul își făcu din nou datoria.

10302. Pe vremea când nu exista vântul, grânele aveau rugină

Este atestat în Moldova.

1. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 17.

- a. Un sfânt a cerut lui Dumnezeu să poarte singur rostul pâinilor timp de trei ani. Cu toată munca lui, pâinea a ieșit amară din pricina ruginii.
- b. Pe atunci nu exista vântul care, prin bătaia lui, să curețe rugina de pe grâne. Cf. Tip. 752 B.

10303. Vântul a devenit mai slab de când i-a luat Dumnezeu o aripă

Este atestat în Moldova.

1. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 25.

- a. Vântul a avut odată două aripi și Dumnezeu i-a luat una, pentru că era de temut.
- b. Nimeni nu se împotrivese vântului pe pământ. Nimeni nu i se va împotrivi la sfârșitul pământului, când va fi atât de puternic, încât dealul și valea vor fi una și toate se vor prăpădi.
- c. Boul va fi atât de tare, încât va pune piciorul în malul mării și nici vântul nu-l va putea arunca în apă.
- d. Boul va spune că dacă ar fi știut dinainte că este atât de tare și de puternic, ar fi luat pe toată lumea în coarne și ar fi azvârlit-o cine știe unde.

10304. Vântul este atât de necesar, încât Dumnezeu nu-l vinde

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante identice.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 404 (Broscăuți – Dorohoi / jud. Botoșani).

2. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 17.

- a. Evreii au vrut să cumpere vântul și Dumnezeu nu l-a vândut, spunând că nu poate vinde norodul.

10305. Blestemarea vântului aduce nenorociri

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 24.

- a. Vântul este omul lui Dumnezeu. Când Dumnezeu se supără din cauza lui, îl zbuciumă pe fața pământului.
- b. Este păcat să ocărăști vântul pentru că se supără Dumnezeu, cel ce l-a orânduit să se zbuciume drept pildă pentru oameni.
- c. O femeie a blestemat vântul (și, din această cauză, ea și bărbatul ei au zăcut o vară întreagă și le-a murit un copil).

5. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 24.

- a, b, c (și vântul a luat-o cu cei doi copii ai ei, așa cum se jucau cu două mere).

10306. Zgârii și însângerezi vântul, când pui spini pe gard sau faci gardul cu pari ascuțiți

Este atestat în Moldova.

1. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 23 (Moldova?).

- a. Vântul este sfânt, cu toate că este însurat. Odată, a venit la nevasta vântului fratele ei. De frică să nu-l rupă vântul în bucați, l-a ascuns într-un dulap.
- b. Vântul a mirosit o prezență străină și femeia a trebuit să-i arate pe fratele ei.
- c. După ce au stat de vorbă, vântul, obosit, i-a arătat că este zgâriat și însângerat din cauza oamenilor care pun spini pe gard sau fac gardurile cu pari ascuțiți.

10307A. Nu este bine să arunci cu cuțitul în vânt

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 405.
 - a. Un om a vrut să vadă vântul.
 - b. A alergat după Vânt și nu l-a putut ajunge.
 - c. A aruncat cuțitul după vânt.
 - d. A venit acasă și s-a culcat. Noaptea, a poposit la el un om în a cărui opincă era cuțitul lui. Omul i-a spus să nu mai arunce cuțitul după el că este om bun.
2. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 24.
 - c, d.
3. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 24.
 - a, b, c, d₁ (Omul întâlnește în pădure un moșneag la foc, care-și cârpea pielea și cămașa, iar cuțitul omului era înfipt în pulpa vântului).

10307B. Vântul poate pedepsi pe oamenii care aruncă în el cu cuțitul

Este atestat în Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 405.
 - a. Odată, vântul necăjea un om (împrăștiindu-i grânele).
 - b. Supărat, omul a aruncat cu ceva ascuțit în vânt (cuțitul).
 - c. Întâlnind vântul în pădure, l-a poftit la masă.
 - d. Vântul i-a spus că a avut noroc că a procedat astfel, pentru că ar fi fost rău de el. L-a poftit pe om să-i scoată cuțitul din picior.
2. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 24.
 - a (răsturnându-i căpițele pe care le făcea), b (cu toporul), c₁ (Omul văzu în pădure o casă luminată și zări pe geam un moșneag cu barba până-n pământ, cu care se acoperea și cu care-și așternea), e. Omul a cerut să fie găzduit acolo și a văzut toporul sub pat, d₁ (Vântul i-a spus că a avut noroc că l-a găsit într-un moment de voie bună, de i-a luat numai toporul și nu l-a luat și pe om, să-l izbească de copaci).
3. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 405.
 - a (răsturnându-i căpițele pe care le făcea), b (cu toporul), e, d₁.
Pentru restul de variante, vezi Tip. 10307 C (1).

10307C. Când arunci cu cuțitul în vânt, vântul rămâne șchiop

Se combină cu Tip. 10307 B.

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 24.
 - a. Vântul are curți, femei și copii.
 - b. Un om vântura odată grâul și vântul îl împrăștia. Furios, omul aruncă cu un cuțit după vânt.
 - c. Rătăcindu-se omul în pădure, a ajuns la curțile vântului și nevasta acestuia îl ascunse (de frică să nu-l rupă Vântul).
 - d. Vântul spuse că miroase a carne de om.
 - e. Femeia i-a arătat omul, numai după ce i-a promis vântul că nu-i va face nimic.
 - f. Vântul l-a recunoscut pe om și i-a spus că de când a aruncat omul cu cuțitul în el, Vântul este șchiop + Tip. 10307 B a (împrăștiindu-i grânele), b (cuțitul), c, d.
2. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 405.
 - b, c, e.

10308. Cine aruncă cu un cuțit în vânt, trebuie să-l slujească

Este atestat în Moldova.

1. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 25.
 - a. Un om vântura grâul. Cum nu avea vânt cât îi trebuia, îl blestemă și aruncă cuțitul în el.

- b. Mergând la pădure, văzu pe Vânt șezând, cu o rană în coastă. Ca să nu-i facă nici un rău omului, Vântul îi ceru să-l slujească o jumătate de an.
- c. Slujba omului era să-l păzească pe Vânt când doarme și să-l trezească când vine alt vânt.
- d. Omul îl sluji și nu lăsă să vie alt vânt, pentru că se bat rău când se întâlnesc.

10309. Vântul este dușmănit de soare

Este atestat în Moldova. Are 2 variante.

1. *Dușmănia dintre Soare și Vânt*. Pamfile, *Văzduhul*, 29.

- a. Soarele voia să fie cel mai mare pe pământ și de-aceia chinuia Vântul.
- b. Soarele a tras Vântul pe roata morii, ca să-l prăpădească și să rămâie el singur.
- c. Maica Domnului întrebă soarele dacă a văzut cofă fără toarte și casă fără ferestre.
- d. Cum Soarele răspunse că nu s-au văzut asemenea lucruri, Maica Domnului îi spuse că nici lume fără vânt nu se poate.
- e. Soarele a dat drumul Vântului.
- f. Ca să nu fie prea tare, a rupt vântul în bucăți.
- g. Dumnezeu a hotărât ca vântul să nu fie atât de tare, pentru că va năruți ziduri și case.
- h. Dumnezeu trimise Vântul să facă poduri și Soarele nu-l lăsa.
- i. De-aceia se pune și azi suflete la case și poduri, ca să nu se dărâme noaptea ce se construiește ziua.
- j. De atunci a căpătat și Vântul suflete drept răsplată, ca să nu se mai vrăjmășească cu Soarele.

2. *Vântul și Soarele*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 401 (Botoșani, [jud.] Botoșani).

a (ca să-l prăpădească), c₁ (Maica Domnului a spus că așa cum nu e bine să fie casa fără ferestre și cană fără toarte, nu se poate nici lume fără vânt), f (în 12 bucăți), h, i₁ (Înainte, oamenii zideau și se strica tot ce făceau. Le-a venit apoi în minte oamenilor să puie ceva pentru diavol la case și poduri și au avut pace).

10310. Cei doi feciori ai Vântului vor curăți pământul la sfârșitul lumii

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Vântul*. Pamfile, *Văzduhul*, 25.

- a. Vântul are feciori care la sfârșitul lumii, după ce pământul va fi ars, vor sufla cenușa și vor face pământul curat, cum a fost la început. Pentru restul de variante, vezi Tip. 10390 (1).

3. Diferite vânturi 10312-10317

a. *Crivățul* 10312

10312. Crivățul bate numai iarna, când este câmpul pustiu

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Vânturile*. Pamfile, *Văzduhul*, 54.

- a. Un împărat avea patru feciori cu care trăia în castelul lui, pe vârful unui munte și le dădea drumul să iasă pe rând la plimbare.
- b. Odată Crivățul plecă la plimbare (când tatăl lui îi dăde drumul).
- c. În loc să umble domol, Crivățul făcu stricăciuni (dezgoli case, dărâmă copaci, răsturnă tot ce era în cale, lăsând în urmă mare jale).
- d. Crivățul a fost rău certat (de tatăl lui, care l-a ocărât și l-a bătut în zadar).
- e. Cum căpăta din nou învoire, trântea totul la pământ.

f. Crivățul căpătă învoire să iasă numai iarna (când nu este nimic pe câmp, pentru că tatăl lui văzuse că nu se va îndrepta).

2. *Legenda Crivățului*. Mirea, *Legende*, 178.

b, c (și nebunatic cum era, scutură florile, rostogoli poamele, rupse crăcile încărcate de fructe, culcă grânele, risipindu-le boabele, luă clăile de fân în vârtej, dezrădăcină copacii și făcu stricăciuni la casele oamenilor), d (de împăratul vânturilor, pentru că făcuse prăpăd, sărăcind și flămâzind oamenii. Împăratul îl închise), f (și să se joace cu gheață și zăpadă), g. De atunci nu sufla Crivățul decât iarna, pe pământul troienit. După el aleargă lupii și zboară corbii flămânzi.

b. *Zefirul* 10314

10314. Zefirul este feciorul împăratului vânturilor, transformat de Dumnezeu în vânt

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea busuiocului*. I. CREANGĂ, 1912, nr. 2, 87 (Stoenești - Titu / jud. Dâmbovița).

I a. Baba cea rea, persecuta pe fata moșului. Într-o noapte o trimise după foc, stingându-l pe cel de pe vatră.

b. Fata descoperi un foc la care ședea doi moșnegi: Dumnezeu și Sf[ântul] Petre. Dumnezeu intră cu ea în vorbă și fata laudă ploaia, care face să crească totul, bunătatea lui Dumnezeu și regretă răutatea oamenilor care cârtesc împotriva lui Dumnezeu.

c. Fata căpătă foc și Dumnezeu o binecuvântă ca-n urma ei să crească busuioc.

d. Baba trimise și pe fata ei după foc, în speranța darurilor pe care le va primi.

e. Vorbind însă de rău pe Dumnezeu, acesta o blestemă ca din tusea ei să crească pălămidă. Cf. Tip. 480.

II a. Fata moșului se mărită cu feciorul regelui vânturilor, Zefirul. Regele vânturilor îi lăsă pe amândoi să se bucure de viață și închise pe ceilalți copii ai săi.

b. Când aceștia scăpară, pustiiră lumea și erau gata să-l prindă și pe Zefir cu nevasta lui. Dumnezeu l-a făcut pe Zefir vânt și pe fata moșului busuioc.

c. De-atunci se joacă Zefirul cu busuiocul, al cărui miros se înalță spre cer.

c. *Volbura (Vântoasele)* 10316-10317

10316. Volbura este stârnită de fetele de împărat care-și caută sora

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). German, *Meteorologie*, 108 (Berivoii Mari - Făgăraș / jud. Brașov).

a. Vântoasele au fost mai multe surori, fete de împărat. Zmeul a furat sora mai mică, care era și cea mai frumoasă.

b. De-atunci caută surorile s-o scape, zdrobind porțile de fier ale zmeului. Când ele pornesc în căutarea sorei celei mici, se stârnesc vântoasele.

10317. Volbura este fata lui Irod

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). German, *Meteorologie*, 108 (Cojocna, [jud.] Cluj).

a. Volbura sau Vântoasele este fata lui Irod. După ce a jucat înaintea tatălui ei, i-a cerut capul lui Ioan Botezătorul.

- b. Dumnezeu a blestemat-o să joace cât o fi lumea. De aceea când vedem volbură, joacă fata lui Irod cea blestemată. Cf. Tip. 11922A, B. Vezi și Tip. 10298, 13245.

VIII. Zăpada 10321

10321. Zăpada curge din cojoacele Babei Dochia și vântul o duce pe lume

Este atestat în Moldova.

1. *Omătul cu norii și fulgerele*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 749 (Siret – [jud.] Suceava).
 - a. Două fete torceau la o fântână și cea mare a scăpat ghemul. Amenințată cu bătaia de mama ei, a coborât în fântână să-l caute.
 - b. Pe un câmp plin cu flori a cules din ele numai când florile au îmbiat-o. A trecut pe la o brutărie de unde a luat pâine numai când a îmbiat-o brutarul.
 - c. A ajuns la Baba Dochia care nu i-a dat ghemul ei decât după ce i-a scuturat cele 12 cojoace din care a curs zăpadă. Și vântul a dus-o pe lume.
 - d. Vântul a suflat-o la plecare cu straie de aur și salbe de preț la gât.
 - e. A fost trimisă și fata cea mică de mama lor și a cules flori fără să fie îmbiată. În locul cuptorului era piatră și pietrarul a îmbiat-o să ia din ea.
 - f. La Baba Dochia a scuturat niște lăicere din care au curs ațe. Lăicerele erau norii, și ațele fulgerele.
 - g. Vântul a suflat-o cu fier și smoală și când fata a ajuns acasă, a murit.

G. Lunile Anului 10331-10338

I. Februarie 10331-10332

10331A. Februarie are 29 de zile, numai o dată la 4 ani

Este atestat la românii din Macedonia.

1. *Cum s-a făcut Casian sfânt*. Papahagi, P., *Basmе aromâne*, 20. (Macedonia). Republicată: *Sf[ântul] Neculai*, Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, 172.
 - a. Sf[ântul] Casian, cu hramul la 29 februarie, s-a plâns lui Dumnezeu că oamenii nu-l cinstesc și pe el ca pe ceilalți sfinți. Dumnezeu i-a spus că cinstirea se dă după faptele bune săvârșite.
 - b. În timp ce vorbeau, a sosit Sf[ântul] Nicolaie ud până la piele și a povestit că a salvat o corabie de la înec.
 - c. Dumnezeu a spus Sf[ântului] Casian să plece și să vie o dată la 4 ani. De-atunci are luna februarie 29 de zile numai la 4 ani, când este ziua Sf[ântului] Casian.

10331B. Numai o dată la 4 ani, de 29 februarie, se sărbătorește ziua Sfântului Casian

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Povestea Sf[ântului] Casian*. FRÂNG., 1928, nr. 8-9, 11 (Darabani – Dorohoi / jud. Botoșani).
 - a. Sf[ântul] Neculai și Casian au fost trimiși din rai pe pământ.
 - b. Au întâlnit un țăran ce se muncea să-și scoată carul din mocirlă. Sf[ântul] Neculai a propus să-l ajute, dar Sf[ântul] Casian nu a vrut, ca să nu-și murdărească hainele.
 - c. Sf[ântul] Neculai a ajutat omul și și-a murdărit hainele.
 - d. Sfinții au venit din nou la rai, la Sf[ântul] Petre.

- e. Sf[ântul] Casian avea hainele curate pentru că și le-a menajat.
- f. S-a hotărât ca ziua Sf[ântului] Neculai să fie prăznuită de două ori pe an.
- g. Sf[ântul] Casian este sărbătorit o dată la 4 ani, când luna februarie are 29 de zile.

9. *Pățania Sf[ântului] Casian*. NEAM. ROM. POP., 1932, nr. 3, 79.

- d₁ (La așezarea sărbătorilor Sf[ântul] Ioan a venit în fața lui Dumnezeu), e₁ (Sf[ântul] Ion a povestit cum a ajutat un om să-și scoată căruța din băltoacă și și-a murdărit hainele), e (și Dumnezeu și-a dat seama că și Sf[ântul] Casian văzuse întâmplarea dar nu a dat ajutor pentru că, după spusele lui, nu a vrut să fie murdar în fața lui Dumnezeu), f₁ (Dumnezeu a hotărât ca Sf[ântul] Ion să fie sărbătorit de mai multe ori pe an), g.

10332. Luna februarie are zile schimbătoare

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea lui Februar*. ALB. Buc., 1934, nr. 9, 6.

- a. Moș Anul avea 12 feciori cu numele lunilor anului și cel mai mic era februar.
- b. După ce au cules via, unica lor avere, au pus vinul într-un butoi, despărțind cu o linie de cretă partea fiecăruia, unde și-au pus câte un cep; februar și-a pus canaua cel mai jos.
- c. Februar a băut mereu din partea lui și frații râdeau de el că-și termină repede vinul. Când s-au dus și ceilalți să bea din vinul lor, nu venea nimic pe cana. Numai pe cepul lui Februar mai curgea vinul.
- d. Frații l-au luat la goană și când era urmărit, Februar plângea; când era lăsat în pace, râdea. De atunci a rămas vorba că luna februarie este schimbăcioasă: când cald, când viscol, când frig, după cum Februar era urmărit sau nu de frații lui.

II. Martie 10336-10338

10336. Primele zile din martie sunt schimbătoare

Este atestat în Transilvania.

1. *Cele 9 babe cu cojoace*. GAZ. TRANS., 1911, (I), nr. 50, 6.

- a. Adam și Eva, ieșind goi din rai la 1 martie, o babă care i-a văzut le-a dăruit câte unul din cele 9 cojoace ale ei, ca să nu umble goi.
- b. Baba a trăit un veac și se socotește că mai trăiește și azi, deși la urzirea pământului nu era nici o babă de față.
- c. Numai ariciul a fost de față și a ținut ghemul la urzirea acestei lumi.
- d. De-aceea „babele“ sunt mofturoase în zilele sortite lor.

10337. „Zilele Babei Dochia“ din luna martie sunt schimbătoare

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Marian, *Sărbătorile*, II, 134, subsol. (Fundul Moldovei – Câmpulung [Moldovenesc] / jud. Suceava).

- a. Baba Dochia a fost o păstorită îmbrăcată cu 12 cojoace. Păștea caprele, într-o primăvară, pe timpul furtunilor acestui anotimp. De câte ori trecea o furtună, lepăda un cojoc și așa a aruncat toate cojoacele. Cf. Tip. 386 C*.
- b. Așa a aflat că sunt 12 furtuni care apoi au primit numele de „zilele Babei Dochia“.

10338. Luna martie dă timp schimbător pentru a-și bate joc de oameni

Este atestat în Moldova.

1. *Credință despre martie*. FRÂNG., 1930, nr. 28, 360 (Sârbi – Săveni / jud. Suceava).

- a. Martie este un moșneag capricios, căruia îi place vremea schimbăcioasă.

- să. Când ninge, umblă cu sania; pe vreme bună cu căruța și când este apa mare, după ploi, cu luntrea.
- Odată, când aprilie s-a dus în vizită la martie, ca să-și bată joc de el, martie a dat ninsoare mare. Aprilie a fost nevoit să-și facă o sanie în care a pus căruța și bătea calul ca să meargă iute.
 - Lui martie i-a fost milă de cal și a dat o ploaie așa de mare, încât apa a ajuns până la genunchii calului. Aprilie a fost nevoit să-și facă o luntre pe care a îmbarcat totul și vâslea din greu.
 - De-aceea oamenii cred că martie își bate anume joc de ei, când dă timp atât de variat în luna lui.

H. Zilele Săptămânii

10348–10351

1. Origine 10348

10348. Zilele săptămânii sunt primii copii născuți de primii oameni

Este atestat în Moldova.

1. *Zilele săptămânii*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 23.

- Perechea de oameni creată de Dumnezeu făceau în fiecare zi câte un copil, conform voinței lui Dumnezeu, ca să se facă zilele. Dumineca, vinerea și sâmbăta sunt femei; marți, miercuri și joi, bărbați.
- Oamenii au cerut lui Dumnezeu lumina și Dumnezeu le-a spus că el a vrut ca ei să cunoască și întunericul, ca să poată povesti copiilor lor, pentru că unii vor fi proști, iar alții orbi.
- Dumnezeu i-a mai învățat ce este somnul, pe care nu l-au cunoscut până atunci.

2. Atribute 10350–10351

10350. Zilele săptămânii au căruța lor în cer și fiecare are o anumită menire

Este atestat în Moldova.

1. *Sf[ânta] Duminecă și Sf[ântul] Ilie*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 805 (Suceava, [jud.] Suceava).

- Zilele săptămânii au căruța lor în cer. Sf[ântul] Ilie, înainte de a trăsni pe cineva, vine la Sf[ânta] Duminecă, unde, pe o masă, se află o oglindă prin care se vede păcătosul. Pune apoi o lumânare în fața oglinzii și atunci trăsnește.
- Sf[ânta] Marți are un săculeț din care toarnă piatră asupra oamenilor. Alt sfânt al săptămânii are ploaie, altul vântul etc.

10351. Fiecare zi are câte o stea cu altă semnificație

Este atestat în Transilvania.

1. *Stele bogostele*. (G. Coșbuc), POP., 1900, 156.

- Sf[ânta] Luni și sf[ânta] Vineri se află la răsăritul soarelui; sf[ânta] Marți și sf[ânta] Miercuri la asfințit; sf[ânta] Joi și sf[ânta] Duminecă la miazăzi, iar la miazănoapte, sf[ânta] sâmbătă.
- Fiecare are câte o stea ce se arată când Dumnezeu vrea să pedepsească lumea: steaua galbenă a sfintei Luni arată cutremurul, steaua sfintei Marți – holeră, steaua sfintei Miercuri – război, steaua sfintei Joi – potop, steaua sfintei Vineri – pătrunderea fiarelor sălbatice în sate și steaua sfintei Dumineci – foamete.
- Mai este o stea care ar fi trebuit să fie a sfintei sâmbete, dar a rămas a Maicii Domnului și va arăta sfârșitul lumii.
- Aceste 7 stele poartă crugul cerului și se numesc „stele bogostele“. Vezi și Tip. 10076 A.

I. Calamitățile 10361–10409

I. Cutremurul 10361–10376

10361. Pământul se cutremură când Dumnezeu se uită în jos

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 52 (Ezeni – Ploiești / jud. Prahova).
 - a. Pământul se cutremură numai când se uită Dumnezeu în jos.
 - b. Când se uită cu coada ochiului, pământul se cutremură mai puțin.
 - c. Când Dumnezeu se uită drept, se cutremură violent, pentru că pământul este păcătos și nu se poate uita în ochii lui Dumnezeu.
2. *Pământul*. Ciaușanu, *Superstițiile*, 8.
 - a (de frică că se făptuiesc tot felul de păcate).

10362. Pământul se cutremură pentru că se scutură de păcatele oamenilor

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 124.
 - a. Pământul, fiindă vie, nu poate suporta păcatele oamenilor. Se scutură ca și cum ar vrea să arunce o greutate de pe umeri și atunci se cutremură pământul.

10363. Pământul se cutremură când sprijinul lui se mișcă

Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania. S-au identificat 8 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 52. (Lișna – Dorohoi / jud. Botoșani).
2. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 52. (Braniștea – Giurgiu / jud. Ilfov).
3. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 52 (Ezeni – Ploiești / jud. Prahova).
 - a. Dumnezeu a făcut pământul din felurite lucruri pe care le-a amestecat și le-a pus pe apă.
 - b. Ca să nu se scufunde, l-a sprijinit de un pește mare.
 - c. Când se mișcă peștele, pământul se cutremură.
4. *Pământul*. Ciaușanu, *Superstițiile*, 8.
 - a, b, c, d. Dacă pământul nu ar fi fost pus pe apă, apa nu ar avea de unde izvorî.
5. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 116.
 - b, c₁ (Când peștele se mișcă, amorțește sau suflă, pământul se cutremură. Pentru restul de variante vezi Tip. **10173** (1, 2), **10203** (1).

10364. Pământul se cutremură când tremură trestiile pe care stau peștii ce sprijină pământul

Este atestat în Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *De ce se cutremură pământul*. Furtună, *Vremuri înțelepte*, 69 (Mănăstireni, [jud.] Botoșani).
 - a. Pământul stă pe 4 pești care se sprijină pe 4 trestii.
 - b. Când tremură trestiile, se cutremură pământul.
 Pentru restul de variante vezi Tip. **10185** (1, 5, 6).

10365. Cutremurul pământului este produs de mișcarea broaștei pe care se sprijină piciorul pământului

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*). B.A.R., ms. 4555, f. 162 (Pojaru – Gilort / jud. Gorj).

2. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 116.

a. Pământul este așezat pe un picior sprijinit pe spinarea unei broaște imense care se află în apa mării fără margini.

b. Când se mișcă broasca, se cutremură pământul. Dacă s-ar mișca mai tare, l-ar surpa.

10366. Pământul se cutremură când dracul cere bouului pământul pe care-l ține în coarne

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 117.

a. Pământul este ținut în coarne de un bou. Când vine dracul și-l cere, bouul se scutură și pământul se cutremură.

10367. Satana vâra un țânțar în nasul taurului care susține pământul și taurul se scutură

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 117 (jud. Constanța?).

a. Pământul este susținut de un taur care stă cu picioarele pe o corabie, pe apă în care este un pește mare.

b. Satana vâra uneori un țânțar în nasul taurului care începe să se scuture și pământul se clatină. Dumnezeu vine și-l potolește.

10368. Îngrijitorul furcilor pe care se sprijină pământul ia la goană pe dracii care au venit să le roadă

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 20.

a. Scaraoschi trimite dracii mai mici să roadă furcile pământului, când îngrijitorul lor doarme.

b. Îngrijitorul, când se deșteaptă, îi ia la goană și pământul rămâne nesprrijinit.

10369. Scorpia roade rădăcina stâlpilor pe care se sprijină pământul

Este atestat în Moldova.

1. *Cutremur.* (A. Crintea, *Folclor din com. Dumitrești*). A.I.F., ms. 148, 3 (Dumitrești – Rm. Sărat / jud. Buzău).

a. Pământul stă pe 5 stâlpi a căror rădăcină o roade o scorpie. Când este gata să-i pătrundă, pământul se cutremură.

b. Stâlpii cresc la loc și scorpia nu poate scufunda pământul.

10370. Scorpia se scarpină de stâlpul pământului, care se cutremură

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 121.

a. Scorpia, care este legată cu un lanț de stâlpul pământului, se scarpină de stâlp și pământul se cutremură.

10371. Tartorul legat de stâlpul pământului se smucește

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 121.

a. De stâlpul din mijlocul pământului este legat Tartorul cel mare. Când trece Dumnezeu, tartorul se smucește și pământul se cutremură.

10372. Când stâlpii pământului rămân nesprrijiniți, pământul se cutremură

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Candrea, *Graiul*, 120.

a. La doi din stâlpii pământului stau de pază doi îngeri; la altul, Sf[ântul] Ilie și la al patrulea, Scaraoschi cu dracii lui.

b. Sf[ântul] Ilie cheamă îngerii la slujbă și dracii vor să-i oprească. Sf[ântul] Ilie se ia după ei cu biciul; stâlpii rămânând nesprrijiniți și pământul se clatină.

10373. Pământul se cutremură când Satana isprăvește de ros unul din stâlpii care susține pământul și fuge la celălalt

Este atestat în Moldova.

1. *Stâlpii pământului.* (S. Fl. Marian), V. LIT., 1906, nr.7, 5.

- I a. Pământul era un șes care plutea deasupra apei iar la rândul ei apa plutea în văzduh. De frică să nu se prăbușească, Dumnezeu a făcut patru stâlpi de foc, pe care a sprijinit pământul.
- b. Dracul, neputând îneca pe Dumnezeu, a început să roadă stâlpii, pentru ca o dată cu prăbușirea pământului să se scufunde și Dumnezeu.
- c. Pe măsură ce rodea un stâlp, da fuga la celălalt și stâlpul se refăcea.
- d. De Paști, când dracul vede ouă roșii, își pierde cumpătul. Când dracul isprăvește de ros un stâlp, pământul se cutremură.

- II a. Peștii pământului au ros un stâlp și, scufundându-se o bucată de pământ, s-a făcut marea.
- b. Capetele de deasupra ale stâlpilor neroși au intrat în pământ, au împins coaja în sus și s-au făcut dealurile și munții.

10374. Pământul se cutremură când Iuda termină de ros câte una din furcile pe care se sprijină pământul

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 12 variante, care se grupează astfel:

1. *Când s-o roade furcile pământului.* Zanne, *Proverbele românilor*, I, 240.
 - a. Pământul stă pe furci (6, de ceară).
 - b. Iuda le roade.
 - c. Vrea să scufunde pământul.
 - d. Dorește să prăpădească lumea.
 - e. Când isprăvește de ros o furcă, dă fuga la alta.
 - f. Furca roasă se reface (în acest timp).
 - g. De Paști, când vede ouă roșii, se turbură.
 - h. Pământul se cutremură când Iuda isprăvește de ros câte o furcă.
2. *Furcile pământului.* (T. Bălășel), ȘEZ., 1894-1895, (III), nr. 2-3, 27. (Ștefănești - Drăgășani / jud. Vâlcea).
 - a (6, de ceară), b, c, e, f (în acest timp), g.
3. *Ce înseamnă ouăle roșii la Paști.* ȘED. SĂT., 1898, nr. 1, 24.
 - a (una singură), b (totdeauna), f (prin puterea lui Dumnezeu, de Paști, când se fac ouă roșii și Dumnezeu îl cheamă să i le arate).
4. (Fără titlu). (Nic. Densușianu - *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 117 (Albeni - Gilort / jud. Gorj).
 - a (9, de fier), b, c, f (prin puterea lui Dumnezeu; când ajunge la a 9-a furcă și Dumnezeu îl cheamă să-i arate ouăle roșii).
5. (Fără titlu). (Nic. Densușianu - *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 99 (Răchita - Craiova / jud. Dolj).
 - a (una singură), b, f (în vremea ouălelor, când Iuda se duce să le roadă).
6. (Fără titlu). (Nic. Densușianu - *Răspunsuri*). B.A.R., ms. 4555, f. 130 (Bârzeiu - Gilort / jud. Gorj).
 - a (una singură), b, f (când Iuda se uită să vadă ouăle roșii).
7. (Fără titlu). (Nic. Densușianu - *Răspunsuri*). B.A.R., ms. 4555, f. 141 (Cârligi - Gilort / jud. Gorj).
 - a (două), b (noaptea), c, f (pentru că Dumnezeu o drege în fiecare an).
8. *Furca pământului.* (T. Pamfile, *Legări*), B.A.R., ms. 5092, f. 54.
 - a (una singură, tot de pământ), b (când Dumnezeu se uită la ouăle roșii de Paști sau ascultă colindele de Crăciun), f (când Iuda ascultă femeile care rad postava și spală vadra la fântână).
9. (Fără titlu). (Nic. Densușianu - *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 84. (Grângiova - Segarcea / jud. Dolj).

a (una singură), b (încontinuu), f (când Iuda ascultă cum femeile rad turtele de pâine cu cuțitul).

10. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 30 (Drăgoești – Gilort / jud. Gorj).

a₁ (Pământul este așezat pe un stâlp), b, c, f (când Iuda, chemat de Maria Precista, iese să vadă colindătorii).

Pentru restul de variante vezi Tip. 10168 (4.5).

10375. Cutremurul este produs de o zgripturoaică ce roade stâlpii pământului

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante care se grupează astfel:

1. *Pământul*. Ciaușanu, *Superstițiile*, 8.

a. Pământul este făcut de Dumnezeu din diferite lucruri.

b. Pământul este pus pe apă.

c. Este sprijinit de stâlpi (de fier, lemn sau ceară).

d. Zgripturoaica roade stâlpii.

e. Rosul ei produce cutremurul.

f. Se hrănește cu mălaiul scuturat de femei de pe căpăstere și apa cu care ele clătesc donițele când se duc la fântână).

2. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 51. (Ezeni – Ploiești / jud. Prahova).

c (de fier, lemn sau ceară), d, f.

3. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4557, f. 314 (Păcureni? Bârzila Păcureți – Teleajen / jud. Prahova).

b, c (trei, de fier), d (de mulți ani), g. Când se vor isprăvi de ros stâlpii, va fi sfârșitul pământului).

10376. Pământul se cutremură când Iuda trage lanțul cu care este legat de unul dintre stâlpii pământului

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Candrea, *Grăiu*, 120.

a. Iuda este legat cu un lanț gros de fier de unul din stâlpii pământului. Când trage de lanț, se cutremură pământul. De ar ști când este ziua lui, ar prăpădi lumea.

b. Iuda roade din stâlp ca să scufunde pământul. Sf[ântul] Ilie îngroașă de nouă ori stâlpul, când Iuda doarme.

Vezi și Tip. 10012, 10031, 10219 A, 10351, 10382, 10386, 14589.

II. Sfârșitul lumii 10381–10403

I. Când va fi sfârșitul lumii 10381–10386

10381. Când scorpia va ieși să poprească apele, va fi sfârșitul lumii

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 128 (Botoșani, [jud.] Botoșani). Republicată: Pamfile, *Sfârșitul lumii*, 9.

a. Scorpia a vrut s-o mănânce pe Maica Domnului. Sf[ântul] Gheorghe a prins-o și a îngropat-o în al 7-lea hotar. A merit-o să iasă de acolo când hotarele vor fi tăiate, pentru că, pe vremuri, hotarele erau foarte late.

b. Acum hotarele s-au subțiat, semn că scorpia va ieși să poprească apele și săucidă oamenii prin sete. Atunci va pieri lumea.

10382. Când bivolul ce sprijină pământul va muri, va fi sfârșitul lumii

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Candrea, *Grăiu*, 117.

a. Pământul este ținut în coarne de un bivol mare. Când bivolul ostenește, schimbă pământul pe alt corn și pământul, îngreuiat de păcatele oamenilor, se cutremură.

- b. Dacă bivolul va îmbătrâni și va muri, va muri și pământul o dată cu el și va fi sfârșitul lumii.

10383. Sfârșitul va fi când Soarele va răsări la asfințit și va asfinți la răsărit
Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). Marian, *Sărbătorile*, II, 35. Republicată: *Soarele*. POP., 1900, 156.
 - a. Soarele, pus de Dumnezeu să lumineze pământul, îngrozit de răutățile acestuia, își schimbă mereu drumul și fuge cu răsărirea spre miazăzi sau spre miazănoapte, ca să sfârșească pământul și să se odihnească.
 - b. Sfârșitul pământului va fi când Soarele va răsări la asfințit și va asfinți la răsărit. Dumnezeu, care nu vrea acest lucru, a pus străjer la miazănoapte pe Sân Nicoară și la miazăzi pe Sân Toader, ca să abată calea Soarelui.
 - c. Primăvara, Soarele vrea să scape nevăzut de Sân Toader și schimbă vremea (când trece pe la Sân Toader, pentru că ia cu el 9 babe rele ce aduc ploi și ninsoare).
 - d. Sân Toader fuge după Soare (cu cei 9 cai, timp de 13 săptămâni, îl ajunge departe, spre miazăzi și-l întoarce spre răsărit).
 - e. Soarele o ia înapoi spre miazănoapte și-i taie calea Sân Nicoară care-l trimite înapoi. Și așa, lucrurile se repetă.
 - f. Soarele speră mereu că odată va scăpa, dacă nu de Sân Toader, care este bătrân [și are cai] cel puțin de Sân Nicoară care este bătrân și nu are cai.
2. *Babele și moșii*. (G. Coșbuc), ALB. Buc., 1897, 643. Republicată: (Fără titlu). Marian, *Sărbătorile*, II, 35. *Babele și moșii*. POP., 1900, 157.
 - c (pentru că ia cu el 9 babe rele, fiecare pe câte un cal. Și încep ploile cu viscol), d (cu 9 moși, fiecare pe câte un cal, ca să-l prindă pe soare), g. Pământul stă amorțit de la plecarea lui Sân Toader. Alexă, moșul al 9-lea, o ia pe drumul cel bun, zărește Soarele, cheamă și pe ceilalți moși și fug după el. Atunci începe să renască întreaga fire, h. Babele fug 9 zile până să dea de veste lui Sân Toader că le-a scăpat Soarele; moșii fug 9 zile după Soare, până-l găesc și alte 9 zile până ies toate vietățile din pământ, ca veste că pământul nu va pieri, i. De-aceea, de la „Baba Dochia“, cea mai strașnică dintre babe, sunt 9 zile până la Sân Toader. De la Sân Toader sunt 9 zile până la Alexă, omul lui Dumnezeu; și de la Alexă până la Bunavestire sunt alte 9 zile.

10384. Sfârșitul lumii va veni când creștinii nu vor mai ține cele patru posturi
Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). (T.A. Bogdan), GAZ. TRANS., 1910, nr.38 (Din Transilvania?). Republicată: Pamfile, *Sfârșitul lumii*, 15.
 - a. Necuratul a vrut să prăpădească pământul și s-a rezezat de coasta lui, ca să-l răstoarne în mare. Îngerii au proptit pământul cu aripile lor și dracii nu au reușit.
 - b. Oamenii au rugat pe Dumnezeu să-i salveze și Dumnezeu le-a promis acest lucru numai dacă vor ține cele 4 posturi. Și a pus patru străji la cele 4 cornuri ale pământului.
 - c. Necuratul a aruncat foc și pucioasă asupra străjerilor, îngeri, ca să-i omoare și astfel să poată scufunda pământul în fundul mării. Îngerii au învins pe necuratul și l-au trântit în fundul pământului, unde este astăzi.
 - d. Necuratul încearcă mereu să iasă deasupra, se zvârcolește de scutură pământul și scuipe foc ce iese uneori până la suprafața pământului.
 - e. Atâta timp cât creștinii vor ține cele 4 posturi de peste an, nu va veni sfârșitul lumii.

10385. Sfârșitul lumii va fi când nu se vor mai face ouă roșii. Atunci Antecrist va reuși să roadă lanțul cu care este ținut

Este atestat în Transilvania și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). Marian, *Sărbătorile*, III, 51 (din M. Apuseni?). Republicată: *Pentru ce roșesc oamenii ouă de Paști?*, F. POP., 1912, nr. 13, 8.
 - a. Anticrist roade un lanț mare.
 - b. Când îl va termina, va pieri lumea.
 - c. În ziua de Paști este aproape gata.
 - d. Vede ouăle roșii cu care umblă copiii.
 - e. Lanțul se îngroașe din nou.
 - f. Lumea scapă un an de potop.
 - g. Lumea se va termina când oamenii nu vor mai roși ouă.
 - h. De-aceea se fac ouă roșii de Paști.
2. (Fără titlu). Marian, *Sărbătorile*, III, 51 (Straja – Rădăuți / jud. Suceava).
 - d₁ (Faraon, mai-marele dracilor, întreabă de Paști dacă sunt ouă roșii. Dacă ar primi un răspuns negativ, ar scăpa din lanțurile cu care este legat), e (când i se spune că în acest an sunt mai multe ouă roșii ca-n anul trecut).

10386. Sfârșitul lumii va fi când se va naște Anticrist

Este atestat în Muntenia.

1. *La început*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 6.
 - a. Dumnezeu, întrebat de Adam cât va trăi lumea și o va duce bine, i-a răspuns că până la nașterea lui Anticrist, adică când o fată de ovreică va naște un băiat.
 - b. După Anticrist, vor veni cutremure, războaie și alte „sodome” și oamenii își vor săpa mormintele strigând: „ieșiți voi, morții, să intrăm noi ce-i vii”.
- Vezi și Tip. 10106.

2. Cum va fi sfârșitul lumii. 10388–10403**10388. Pământul se va aprinde din sângele sfântului Mihail**

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Pamfile, *Sfârșitul lumii*, 62 (Moldova de nord?).
 - a. Sf[ântul] Mihail nu a fost chinuit. La judecata de Apoi, după ce sfântul va trâmbița, dracul îl va tăia, îl va băga într-o piele de dihor și-l va munci.
 - b. Prin găurile pielii, va curge sângele sfântului care va aprinde pământul și va arde.

10389. Sângele Sf[ântului] Ilie va aprinde pământul

Este atestat în Transilvania.

1. *Anticrist*. POȘTA ROM., 1889, 166 (Iclod – Mediaș / jud. Sibiu).
 - a. Într-un ostrov de mare trăiește o femeie însărcinată, legată cu cercuri de fier peste pânțece, ca să nu nască. Aproape de pieirea lumii, ea îl va naște pe Anticrist și el va crește ca-n povești și va face minuni.
 - b. Dumnezeu va astupa izvoarele, râurile vor seca și oamenii vor muri de sete. Când Anticrist va da cu toiagul în stâncă, vor curge apele și oamenii vor veni să bea, dar vor bea venin.
 - c. Sf[ântul] Ilie va spune oamenilor să rabde. Certându-se cu Anticrist, sfântul va fi omorât și din sângele lui se va aprinde pământul până la 9 coți adâncime.
 - d. Oamenii vor învia și vor merge la judecata de Apoi. Satana va mâna cu biciul pe cei păcătoși, până la o peșteră, unde Dumnezeu va trimite cenușă s-o astupe. Cei drepti vor fi duși de îngeri pe pământ, unde va fi raiul.

10390. Sângele Sfântului Ilie va aprinde lumea

Se combină cu Tip. 10310. Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Pamfile, *Sfârșitul lumii*, 61.

- a. La sfârșitul lumii, diavolul va tăia capul Sfântului Ilie și din sângele lui se va aprinde lumea. + Tip. 10310 a.

10391. Sângele a trei sfinți, va aprinde pământul

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). ȘEZ., 1892, 222 (Perieni – Bârlad / jud. Vaslui). Republicată: Pamfile, *Sfârșitul lumii*, 58.

- a. Pământul se va sfârși prin foc. Antihârț, venind pe pământ, va cutreiera popoarele și le va înșela. Când va ajunge la Țarigrad, îi vor ieși în cale Enoh, Sfântul Ilie și Sfântul Mina care vor căuta să-l oprească și-l vor trimite în foc.
- b. Antihârț va tăia capetele sfinților și sângele lor va îneca pământul până la pieptul calului. Pământul se va aprinde și va arde până la 9 coți adâncime.
- c. Dumnezeu va da un vânt și coada bouului va spulbera cenușa până-n fundul mărilor. Apoi va da o ploaie care va spăla pământul și va crește portocalul și chiparosul.

10392. Lumea va pieri prin foc

Este atestat în Moldova.

1. *Sfârșitul lumii*. Furtună, *Cuvinte scumpe*, 133.

- a. Un om ce-și dorea copii, căpătă la bătrânețe un fecior cu totul deosebit de ceilalți copii. La botez, când preotul l-a băgat în apă, băiatul s-a făcut cofă cu apă și când l-a scos, s-a făcut din nou băiat. A spus că dacă l-ar fi blestemat în acel moment, lumea ar fi pierit prin potop.
- b. A doua oară s-a făcut pâine albă și a spus că dacă l-ar fi blestemat în acel moment, lumea ar fi pierit prin foame.
- c. A treia oară s-a făcut lumânare și nașa lui l-a blestemat. Copilul a spus că lumea va pieri prin foc. De atunci a rămas această credință.

10393. Sfârșitul lumii va fi în anul 1000

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). (T. Pamfile – *Legări*), B.A.R., ms. 5092, f. 72.

- a. Dracul a vrut ca sfârșitul lumii să fie în anul 1000. Ca să afle cum va fi, a făcut pe o babă să nască o lumânare, pe care a trimis-o s-o boteze un creștin. Dumnezeu a spus omului să nu boteze lumânarea și dracul a înțeles că lumea nu va pieri prin foc.
- b. Când a făcut-o pe babă să nască o broască, s-a întâmplat același lucru și dracul a înțeles că lumea nu va pieri prin înec.
- c. Dracul a renunțat să mai afle ceva și Dumnezeu a trimis vorbă oamenilor că sfârșitul lumii va fi în anul 1000.
- d. Baba a născut o pâine și când a fost botezată a sărit de pe masă și a spus că în mia de ani care vine lumea va trăi prin ea, căci pâinea nu va lipsi de pe masa nimănui.
- Pentru restul de variante vezi Tip. 10402 (1).

10394. După foamete și secetă, pământul va arde

Este atestat în Moldova.

1. *Sfârșitul pământului*. (A. Crintea – *Folclor com. Dumitrești*). A.I.F., ms. 148 (Dumitrești – Rm. Sărat / jud. Buzău).

- a. La sfârșitul pământului va veni Anticrist cu un butoi cu vin și un car cu prescură. În urma lui va veni un înger cu un pahar cu vin și cu o prescură, după ce va fi fost mare foamete și secetă.
- b. Îngerul va îndemna pe oameni să vie la el, că-i va sătura. Cine se

va duce la înger se va sătura și cine va merge la Anticrist va rămâne însemnat la mâna stângă.

- c. Anticrist are ghearele ca cârligele, părul ca de arici, are păr pe față și nasul ca ardeul. Cine va mânca de la Anticrist va fi stăpânit de el.
- d. Vor bate apoi patru vânturi și cei buni vor fi duși de un sorb în cer. Cerul se va face ca arama, pământul ca cărămida și va arde până la 9 stânjeni în jos.
- e. O ploaie cu vânt va spăla pământul și cenușa se va ridica. Dealurile și munții se vor revărsa și va veni altă lume.

10395. Foametea și seceta vor fi premergătoare sfârșitului lumii

Este atestat în Moldova.

1. *La sfârșitul lumii*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 257 (Stănești, [jud.] Botoșani). Republicată: Pamfile, *Sfârșitul lumii*, 50.

- a. În cei trei ani premergători sfârșitului lumii va fi mare foamete și secetă. Numai Lucifer va avea o grădină plină cu poame, diferite alimente și un butoi în care va spune că este apă. Unii oameni se vor duce la el și vor fi ai lui.
- b. Cei ce au postit în zilele de ajunuri, vor răbda. Vor fi omorâți de păsări cu ciocul de fier, dar tot ai lui Dumnezeu vor fi.

10396. Seceta va fi premergătoare sfârșitului lumii

Este atestat în Moldova. S-au identificat 6 variante identice.

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 33 (Hangu – Piatra Neamț / jud. Neamț).
2. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 33 (Grințescu – Piatra Neamț, [jud. Neamț]).
3. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 33 (Bistricioara – Piatra Neamț, [jud. Neamț]).
4. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 33 (Călugăreni – Piatra Neamț, [jud. Neamț]).
5. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 33 (Uscăți – Tg. Neamț, [jud. Neamț]).
6. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 33 (Vernești, [jud.] Buzău). Republicate: Pamfile, *Sfârșitul lumii*, 39.

- a. Către sfârșitul lumii, Spițelnicul (Orion) se va apropia de comoară (Gemenii), pe care o va găuri și vor curge bani pe pământ, dar în schimb va pieri apa.
- b. Gemenii, însetați, vor alerga după apă și vor crede că argintul căzut din comoară e apă. Când vor vedea că s-au înșelat, vor plânge amar.
- c. Antihrist le va ieși în cale și va da câte un butoi cu apă și un car cu pâine celor ce i se vor închina. Foamea și setea lor nu va fi însă potolită.
- d. Cei pioși, ajutați de Iisus, vor căpăta câte o prescură și un pahar cu vin. Setea și foamea lor va fi astâmpărată. Aceste lucruri se vor petrece la vremea de Apoi, când Iisus va începe judecata din urmă. Cf. Tip. 10158.

10397. Ploaia de foc și păsările cu ciocul de fier de la sfârșitul lumii

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). Pamfile, *Sfârșitul lumii*, 55.
 - a. Sfârșitul lumii va fi prin foc. După bătălii și foc, vârcolacii vor mânca soarele.
 - b. Păsările cu ciocul de fier vor mânca oamenii.

c. Dumnezeu va da o ploaie de foc să topească și să curețe pământul, care se va spune apoi că este curat ca o pâine. Dumnezeu va trimite pământul să se mai curețe, spunând că și în pâine se poate găsi un pai.

d. După un timp, pământul va spune că este curat ca Iisus și Dumnezeu va fi mulțumit. Atunci se va stinge focul și cele 12 vânturi vor curăți cenușa pe care o vor strânge într-o grămadă mare.

2. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*). B.A.R., ms. 4555, f. 85 (Gângiova – Segarcea / jud. Dolj).

b₁ (La sfârșitul lumii vor veni păsările cu ciocul de fier și vor suge sângele oamenilor).

10398. Femeia roșie va mânca oamenii în viață, la sfârșitul lumii

Este atestat în Muntenia.

1. *Sfârșitul lumii*. (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 330. (Budești – Rm. Vâlcea, [jud. Vâlcea]).

a. La sfârșitul lumii va veni de la răsărit o femeie roșie care îi va mânca pe toți oamenii care vor fi în viață.

10399. Jidovii vor tăia boul lor imens, la sfârșitul lumii

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Pamfile, *Sfârșitul lumii*, 60 (Moldova de nord?).

a. Jidovii hrănesc un bou cu o falcie de iarbă și un iaz cu apă zilnic. La sfârșitul lumii vor tăia boul, vor gusta cu toții din carne și pielea o vor întinde ca să se lupte Sf[ântul] Ilie cu necuratul.

10400. Iisus va duce pe cei drepti în cer cu „Carul lui Dumnezeu“, la sfârșitul lumii

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 4 variante identice.

1. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 7. (Hangu – P[iatra] Neamț / [jud.] Neamț).

2. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 7. (Grinteșu – P[iatra] Neamț / [jud.] Neamț).

3. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 7. (Bistricioara – P[iatra] Neamț / [jud.] Neamț).

4. (Fără titlu). Otescu, *Credințele țaranului*, 7. (Turcoia – Măcin / [jud.] Tulcea).

a. La sfârșitul lumii, când Iisus va judeca lumea, îi va duce pe cei drepti în cer cu „Carul lui Dumnezeu“ (Vizitiul). Cu „Carul Dracului“ (Perseu) vor fi trimiși păcătoșii în iad.

10401. La sfârșitul lumii, împăratul Faraon va ieși din mare cu oastea lui

Este atestat în Moldova.

1. *Calul și țiganul*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 769.

a. Împăratul Faraon al țiganilor, când a sărit cu calul în mare, în loc să spună: „În puterea ta, Doamne“, a spus: „În puterea ta, calule“ și s-a înecat.

b. La sfârșitul lumii, Faraon va ieși din mare cu oastea lui și va fi stăpân, pentru că lumea aceasta nu va mai exista.

10402. La sfârșitul lumii, Moș Adam va trâmbița și Dumnezeu va veni pe pământ

Se combină cu Tip. 10393. Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Pamfile, *Sfârșitul lumii*, 48 (Țepu – Tecuci, [jud. Galați]).

a. Lumea s-a făcut rea și nici măcar diavolul nu mai vine pe pământ; Dumnezeu cu atât mai puțin.

b. Când se va apropia sfârșitul lumii, Moș Adam va trâmbița și Dumnezeu va veni pe pământ să judece viii și morții. Se va ivi un

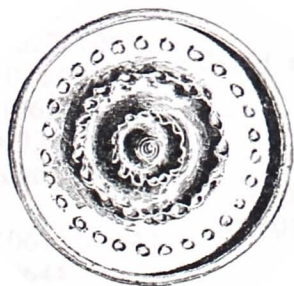
împărat de la răsărit care va stârni război mare și cei răi vor pieri. Oamenii drepti, care vor rămâne, se vor ticăloși din nou + Tip. 10393 a, b, d.

10403. Curcubeul va fi hotar la judecata din urmă de la sfârșitul lumii, între sufletele drepte și cele păcătoase

Este atestat în Moldova.

1. *Lupta cea de pe urmă*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 154 (Bobești – Huși / jud. Vaslui).

- a. În fiecare an, Dumnezeu ține o consfătuire cu îngerii – cele 24 de stele – și vrea să prăpădească lumea. Îngerii îi cer să mai aștepte un an.
- b. Luna, ca și pământul, au fost făcute de Dumnezeu cu diavolul. În lună se află munți, ca și pe pământ. Diavolul vrea să împartă Luna cu Dumnezeu, care-l amână până la sfârșitul lumii.
- c. Curcubeul este o sfoară făcută în mijlocul cerului, încă de la începutul lumii. El va fi hotar la judecata din urmă, când diavolul cu ai lui și cu sufletele păcătoase se vor prinde de o parte a curcubeului. Dumnezeu cu îngerii și sufletele bune se vor prinde de altă parte a curcubeului. Cine va învinge, va stăpâni toate sufletele.
Vezi și Tip. 10031, 10106, 10303, 10310, 10351, 13677.

VEGETAȚIA 10423-10946

A. Arborii 10423-10485

Arborii (în genere) 10423-10424

1. *Caracteristici și atribute* 10423-10424

I. Bradul 10425-10436

1. *Origine* 10425
2. *Caracteristici* 10427-10434
3. *Nume* 10436

II. Cornul 10440-10443

1. *Caracteristici* 10440-10441
2. *Atribute* 10443

III. Mesteacănul 10447-10448

1. *Caracteristici* 10447-10448

IV. Paltinul 10450

1. *Origine* 10450

V. Părul 10456

1. *Origine* 10456

VI. Pinul 10460

1. *Atribute* 10460

VII. Plopul 10464-10470

1. *Origine* 10464-10466
2. *Caracteristici* 10468-10470

VIII. Salcia 10474-10481

1. *Origine* 10474
2. *Caracteristici* 10476-10481

IX. Stejarul (și ulmul) 10485

1. *Atribute* 10485

B. Arbuștii și subarbuștii 10495-10541

I. Agrașul 10495-10498

1. *Nume* 10495
2. *Caracteristici* 10497-10498

II. Alunul 10502

1. *Atribute* 10502

III. Călinul 10506

1. *Origine* 10506

IV. Lemnul lui Dumnezeu 10510

1. *Nume* 10510

V. Măcieșul 10514-10516

1. *Origine* 10514
2. *Caracteristici* 10516

VI. Păducelul (și iedera) 10520

1. *Origine* 10520

VII. Răchita 10524

1. *Atribute* 10524

VIII. Răsura 10528

1. *Caracteristici* 10528

IX. Socul 10534–10536

1. *Origine* 10534
2. *Atribute* 10536

X. Trandafirul 10540–10541

1. *Caracteristici* 10540–10541

C. Plantele 10551–10942**I. Buruieni și flori** 10551–10891*Florile (în genere)* 10551

1. *Origine* 10551
1. **Bozul** 10555
 - a. *Origine* 10555
2. **Brândușa (de primăvară)** 10559
 - a. *Origine* 10559
3. **Brebenocul** 10563–10566
 - a. *Origine* 10563–10564
 - b. *Caracteristici* 10566
4. **Bujorul** 10570
 - a. *Origine* 10570
5. **Buruiana pușcată** 10574
 - a. *Nume* 10574
6. **Busuiocul** 10578–10589
 - a. *Origine* 10578–10582
 - b. *Caracteristici* 10584–10585
 - c. *Atribute* 10587
 - d. *Nume* 10589
7. **Cicoarea** 10593
 - a. *Origine* 10593
8. **Colțunelul** 10597
 - a. *Origine* 10597
9. **Coroana împăratului** 10601
 - a. *Caracteristici* 10601
10. **Crinul** 10605–10610
 - a. *Origine* 10605–10610
11. **Cuibul Necuratului** 10614
 - a. *Nume* 10614
12. **Cutcurigul** 10618
 - a. *Atribute* 10618
13. **Floarea Domniței** 10622–10623
 - a. *Origine* 10622–10623
14. **Floarea Paștelui** 10627–10628
 - a. *Origine* 10627–10628
15. **Floarea Pătimirii** 10632
 - a. *Caracteristici* 10632
16. **Floarea Sfintei Treimi** 10636
 - a. *Nume* 10636
17. **Floarea Soarelui** 10640–10644
 - a. *Origine* 10640–10644

18. **Floarea Voinicului** 10648
 - a. *Origine* 10648
19. **Ghiocelul** 10652–10657
 - a. *Origine* 10652–10654
 - b. *Caracteristici* 10656–10657
20. **Hărăgica** 10661
 - a. *Origine* 10661
21. **Holbura** 10665
 - a. *Nume* 10665
22. **Lăcrămioara** 10669–10684
 - a. *Origine* 10669–10674
 - b. *Caracteristici* 10680
 - c. *Nume* 10684
23. **Lumânărica** 10694
 - a. *Origine* 10694
24. **Macul** 10704–10711
 - a. *Origine* 10704–10706
 - b. *Caracteristici* 10710–10711
25. **Nalba** 10721
 - a. *Origine* 10721
26. **Năvalnicul** 10731
 - a. *Origine* 10731
27. **Nu mă uita** 10741–10747
 - a. *Atribute* 10741
 - b. *Nume* 10745–10747
28. **„Palma Maicii Domnului“ (?)** 10757
 - a. *Nume* 10757
29. **Pălămida** 10767
 - a. *Atribute* 10767
30. **Păpădia** 10777
 - a. *Origine* 10777
31. **Romanița** 10787
 - a. *Origine* 10787
32. **Sălățița** 10797
 - a. *Origine* 10797
33. **Scaiul** 10807–10808
 - a. *Origine* 10807–10808
34. **Scânteuța** 10818
 - a. *Origine* 10818
35. **Spânzul** 10825
 - a. *Atribute* 10825
36. **Stânjenelul** 10835
 - a. *Origine* 10835
37. **Tufănica** 10839
 - a. *Origine* 10839
38. **Tutunul** 10843–10861
 - a. *Origine* 10843–10861
39. **Urzica** 10865–10871
 - a. *Origine* 10865–10866
 - b. *Nume* 10868
 - c. *Atribute* 10871

40. **Vioreaua** 10875–10878a. *Origine* 10875–1087841. **Zambila** 10882a. *Origine* 1088242. **Zburătoarea** 10886a. *Atribute* 1088643. **Zoreaua** 10890–10891a. *Origine* 10890–10891**II. Comestibile** 10894–109371. **Ardeiul** 10894a. *Origine* 108942. **Cartoful** 10898a. *Origine* 108983. **Cerealele** 10903–10913a. *Origine* 10903–10905b. *Caracteristici* 10907–10911c. *Atribute* 10912–109134. **Fasolea** 10918a. *Caracteristici* 109185. **Fragii** 10922–10925a. *Origine* 10922b. *Atribute* 109256. **Mazărea** 10929a. *Origine* 109297. **Ridichea** 10933a. *Origine* 109338. **Usturoiul** 10937a. *Origine* 10937**III. Textilele** 10941–109421. **Inul** 10941–10942a. *Origine* 10941**D. Ciupercile** 10946I. **Bureții** 10946a. *Origine* 10946

VEGETAȚIA 10423-10946

A. Arborii 10423-10485

Arborii (în genere) 10423-10424

- a. *Originea arborilor. Vezi Tip. 10043, 10177, 11832 A*
- b. *Caracteristici și attribute 10423-10424*

10423. Arborii umblau pe vremuri

Este atestat în Transilvania.

1. *De ce nu pot arborii umbla.* (I. Pop-Reteganul), FAM., 1891, 378.
 - a. Pe vremea, când arborii umblau, un om zgârcit s-a dus la pădure. Alegând un stejar frumos, l-a chemat să vie la coliba lui.
 - b. Pe drum, omul a întâlnit un bou pe care dorea să-l frigă. Stejarul a culcat boul și l-a luat între crengi.
 - c. Zgârcitul dori apoi butoiul cu vin dintr-o căruță, iar stejarul ridică butoiul.
 - d. Trecând pe lângă o biserică, zgârcitul spuse că ar avea nevoie și de clopot să-și facă crățiți. Când stejarul întinse crăcile să ia clopotul, un fulger trăsni stejarul, pe om și butoiul cu vin.
 - e. Clopotul rămase întreg și oamenii îl așezară la locul lui. De-atunci arborilor nu le mai este permis să se miște din loc.

10424. Arborii aveau pe vremuri frunzele totdeauna verzi

Este atestat în Muntenia.

1. *Poveste.* F. ȚĂR. ROM., 1914, nr. 3, 2.
 - I a. Când Dumnezeu a făcut pomii roditori și arborii de pădure, le-a hărăzit să fie podoabă, desfătare pentru om și loc de cântec pentru păsări.
 - b. Adam și Eva au fost izgoniți din rai. Pomii care au ascuns în scorbura lor pe șarpe au fost rânduți de Dumnezeu să rămână o dată pe an fără frunze, iar Crivățul să-i dezlădăcineze și să le rupă crengile. Bradului, care încercase să prindă pe diavol cu rășina lui lipicioasă, Dumnezeu i-a dăruit verdeață veșnică.
 - II a. Dumnezeu a dat arborilor niște viermișori ca să le sugă vлага. Mai târziu, fiindu-i milă de ei, a trimis ciocănitorea să-i curețe de gănganii.
 - b. Diavolul sfătui pomii să se plângă lui Dumnezeu de ciocănitore. Ei au trimis la Dumnezeu pe frasin, să-i ceară să o desființeze. Dumnezeu porunci să rămâie mai puține ciocănitore printre pomi și de-atunci gănganiile se înmulțesc.
 - c. Drept pedeapsă, Dumnezeu a trimis frasinului un soi de gândaci verzi, puturoși la miros, numiți gândaci de frasin.

I. Bradul. *Abies Alba. Familia Pinaceae.* 10425-10436

1. *Origine 10425*

10425. Pieptenele Sfântului Petru

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante identice.

1. *Pieptenele lui Sf[ântul] Petru*. LUMEA COPII., 1923–1924, 487.

2. *Pieptenele lui Sân Petru*. CUGET CLAR, 1930, nr.1–4, 58.

3. *Legenda bradului*. Mirea, *Legende*, 122.

- a. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, mergând pe un munte golaș, au dat de un cioban cu turma, cu care au intrat în vorbă.
- b. Zărind lângă el o scândură crestată pe margini și aflând că e pieptenele cu care–și descurcă părul, Sf[ântul] Petre curios, încercă să se pieptene și își rupse un smoc de păr încurcat.
- c. Cu lacrimi de durere în ochi, Sf[ântul] aruncă pieptenele. Blestemă să iasă din el copacii care să acopere muntele cu piepteni verzi, ai căror dinți să nu cadă niciodată. Pe cioban îl blestemă să rătăcească ca și cei de–o seamă cu el printre acești „piepteni”.
- d. Dumnezeu împlini blestemul Sf[ântului] Petru și de–atunci crește pe munte bradul, care se mai numește și „Pieptenele lui sân Petru”. Tot de–atunci își petrec ciobanii vara cu oile la munte, în desișul brazilor. Vezi și Tip. 11832 A, B, C.

2. Caracteristici 10427–10434

10427. Bradul are noduri, pentru că Satana a bătut cuie în el

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Marian, *Înmormântarea*, 112.

- a. Satana, socotind că bradul e al lui, ca să nu se apropie omul de el, i–a bătut cuie mari de fier. Dumnezeu a înlocuit cuiele de fier cu altele de lemn, cu cruce.
- b. De–atunci dracul nu se mai apropie de brad. A păstrat de la el, însă, pocnetul, când este pus pe foc.

10428. Dracul bate cuie de corn în brad

Este atestat în Transilvania și Moldova. S–au identificat 2 variante.

1. *Povestea bradului*. ISVORAȘUL, 1929, nr. 5–6, 11 (Vulcan – Petroșani / jud. Hunedoara).

- a. Dumnezeu a făcut lemnele cu cloambe și dracul, urcându–se pe ele, Dumnezeu îl trăsnea.
- b. Dumnezeu a făcut bradul (și i–a pus cruce–n vârf, ca să nu se poată urca necuratul).
- c. Necuratul a pus cuie de corn în el (ca să se poată sui).
- d. De–atunci au rămas cepurile cele tari în brad.
- e. Din pricina necuratului care–i dă târcoale, Dumnezeu trăsnește bradul. Trăsnetul lovi[nd] pom[ul]¹, trăsnește pe necuratul în obraz.

2. *De ce are bradul cioturi*. (D. Furtună), CAL. NAȚ. F. INT., 1912, 80. (Mănăstireni, [jud.] Botoșani). Republicată: *Vremuri înțelepte*, 69.

- b (curat și frumos), c (ca să–l urâtească), d₁ (Dumnezeu a blagoslovit să înverzească și piroanele și de–atunci are bradul cioturi).

10429. Bradul are frunzele veșnic verzi ca să fie adăpost pentru călători în orice anotimp

Este atestat în Moldova.

1. *A doua legendă*. GLAS. BUCOV., 1920 (II), nr. 524, 2. (Vatra Dornei / [jud.] Suceava).

- a. Bradul era mic, pipernicit și plin de ghimpi, de nu se putea atinge nimeni de el. Mergând Dumnezeu și Sf[ântul] Petru pe pământ, au dat de Balabuc, un fecior al lui Scaraoschi. Acesta, ascuns în niște tufe, îl îngâna pe Dumnezeu care se prefăcea că nu aude.

1. În text: „lovit de pom” (n. ed.).

- b. Sf[ântul] Petre, furios, ceru lui Dumnezeu să-l pedepsească. Dumnezeu făcu cruce cu toiagul spre tufele de brad și plecară.
- c. La înapoiere, în loc de tufe, au găsit niște brazi înalți și falnici cu vârful în cruce. Dumnezeu i-a spus Sf[ântului] Petru că a hotărât ca bradul să fie adăpost pentru călători, vara și iarna, și de-aceea crengile lui să rămâie totdeauna verzi.

10430. Bradul este totdeauna verde, pentru că dracul a vrut să usuce o pădure
Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *De când are bradul cruce.* GLAS. BUCOV., 1920 (II), nr. 524, 2 (Vatra Dornei, [jud. Suceava]).
 - a. Pe vremuri bradul își scutura frunzele ca și ceilalți pomi.
 - b. Dumnezeu s-a rătăcit într-o pădure de brad, împreună cu Sf[ântul] Petre.
 - c. Satana a spus că vrea să usuce pădurea.
 - d. Dumnezeu a plecat, după ce i-a răspuns că fără puterea lui nu poate face nimic.
 - e. Satana a împrumutat de la un țigan un sfredel.
 - f. A făcut cu el găuri în brazi.
 - g. Dumnezeu a trimis un înger să înfigă cruce pe crengile copacilor borteliți.
 - h. Dumnezeu a trecut din nou și a întrebat pe dracul de ce nu a uscat pădurea.
 - i. De-atunci a rămas bradul verde și iarna (iar Satana nu se poate atinge de brad din cauza crucilor).
2. *De ce-i bradul pururea verde.* CĂL. POP. BUCOV., 1910, 82.

b₁ (împreună cu îngerii), c₁ (Satana a spus că poate usca un copac din pădure), d (lăsându-l să facă acest lucru), e, f (și a părilit țăruii în foc, înfingându-i în acele găuri, apoi a jupuit coaja și a plecat); g (care s-au prefăcut în crengi cu ramuri și frunze), h (și cepurile ce se află în tulpina bradului se numesc „Cuietele dracului”). Frunzele lui cresc și azi în formă de cruce.

10431. Bradul are frunzele pururea verzi, drept consolare că Dumnezeu nu i-a dat roade

Este atestat în Muntenia.

1. *Bradul sau pomul darurilor.* NEAM. ROM. POP., 1932, nr.20, 537.
 - a. Când Dumnezeu a făcut pomii și i-a împodobit pe fiecare cu fructele respective, bradul ar fi vrut să aibă și el fructe, ca să bucure pe oameni. Dumnezeu, văzându-i mâhnirea, îl consolă spunând că va avea grijă de el. Veni iarna și numai bradul își păstra veșmântul verde.
 - b. După mulți ani, când se născu Iisus, cei ce i s-au închinat au înfrumusețat darurile cu frunze de brad, ba au adus chiar un brăduț pe care au aninat darurile și au aprins lumânările. De-atunci este obiceiul ca bradul și darurile lui de Crăciun să fie bucuria copiilor.

10432. Bradul adăpostește o păsărică rănită și de-aceea a rămas cu frunzele veșnic verzi

Este atestat în Muntenia.

1. *Bradul.* Ionescu, F., *Legende*, 85.
 - a. Într-o toamnă, o păsărică cu aripa ruptă ceru adăpost și nici un arbore nu voi s-o primească.
 - b. Numai bradul se milostivi de ea. Pentru bunătatea lui, a fost binecuvântat să-și păstreze frunzele verzi și iarna și vara.

10433. Țăranul își vinde sufletul dracului

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce are bradul frunzele verzi tot timpul.* Ionescu, F., *Legende*, 101.

- a. Un țăran sărac și-a vândut sufletul dracului în schimbul unei vieți îndestulate. Omul i-a spus dracului să vie să-l ia când toți copacii vor fi desfrunziți.
- b. Căindu-se de fapta lui, săracul ceru Mântuitorului să-l ajute. Iisus făcu ca frunzele bradului să rămână veșnic verzi. Astfel a fost păcălit Aghiută, iar țăranul a fost mântuit. Cf. Tip. 1184, 11832 A, B, C, 11833 A, B.

10434. Bradul are frunzele mereu verzi, pentru că a suferit foarte mult, când crucea lui Iisus a fost făcută din lemnul lui

Este atestat în Muntenia.

1. *Bradul.* NEAM. ROM. POP., 1922, nr.8, 146.

- a. Când Iisus a fost osândit la moarte, Pilat a trimis oșteni la pădure să facă crucea răstignirii.
- b. Fagul și-a făcut coaja atât de lunecoasă, încât toporul nu a intrat în ea. Stejarul și-a făcut coaja ca fierul și toporul sărea în sus.
- c. Oștenii au tăiat un brad de la rădăcină, au făcut o cruce și au dat-o lui Iisus s-o poarte. Bradul a început să verse lacrimi de rășină, văzând pentru ce a fost tăiat.
- d. Iisus l-a consolată și a făcut ca podoaba bradului să fie veșnic verde. Spre aducere aminte că din brad a fost făcută crucea lui Iisus, ramurile lui poartă și azi în vârf o cruce.
Vezi și Tip. 11015, 11832 A, B, C, 11833 A, B.

3. *Nume* 10436

10436. Numele bradului

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda bradului.* Costin, L., *Anecdote, snoave*, 45. (Pecinișca – Orșova / jud. Mehedinți).

- a. Dumnezeu a chemat toate plantele să le dea nume. Bradul voia să intre primul, dar Dumnezeu l-a luat ultimul și l-a numit „brad“.
- b. Ca să-l pedepsească că nu și-a ținut rândul, l-a blestemat să-și poarte frunzele tot timpul. De atunci are totdeauna frunzele verzi.

II. Cornul. *Cornus mas.* Familia *Cornaceae*

10440–10443

1. *Caracteristici* 10440–10441

10440. Cornul înflorește primul

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Strățenia ori Stretenia.* Rădulescu-Codin, *Sărbătorile*, 23.

- I a. Maica Domnului, a mers la biserică cu Iisus care avea 5 săptămâni și 3 zile. A apucat pe o cale grea și lungă și ar fi vrut să n-o vadă nimeni.
- b. Un cioban ce păștea oile s-a urcat într-un corn și, imitând cucul, a speriat-o rău pe Fecioară.
- c. De aceea l-a blestemat pe cioban să se facă urs, iar cornului i-a spus să înflorească primul și să dea roade ultimul.
- d. Oile le-a merit să le mănânce căminii sfântului Petru și ele să nu zbiere.
- II a. A mai întâlnit Fecioara în drum o apă, peste care era întinsă punte de salcie putredă. Deși îi era frică, și-a făcut cruce și a trecut-o fără să i se întâmple ceva.
- b. A blagoslovit de aceea salcia să crească în orice loc. Să prindă, cu orice capăt ar fi pusă în pământ și oamenii s-o ducă de Florii la biserică. Cf. Tip. 14052 E II.

2. *Maica Domnului și ciobanul*. (C. Rădulescu-Codin), ALB. Buc., 1927, nr. 2, 50.
I b, c, d.
3. *Maica Precista și salcia*. (C. Rădulescu-Codin), ALB. Buc., 1926, nr. 41, 554. Republicată: 43-44, 1938, nr. 14, 210.
II a, b.

10441. Cornul este o tufă smerită de lemn puternic

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). (I. Pop-Retegănuș), GAZ. TRANS., 1891, nr. 134, 5 (Rodna Veche - Năsăud, [jud. Bistrița-Năsăud]).
 - a. Cornul, cel mai tare lemn din lume, a fost pe vremuri mai tare decât stejarul.
 - b. Pentru că a spus lui Dumnezeu că vrea să crească mai mare decât toți pomii și să ajungă cu vârful în cer, Dumnezeu l-a făcut o tufă smerită, având însă lemn puternic, care să fie de ajutor stejarului.
 - c. Din corn fac oamenii anumite piese la roțile de moară din stejar.

2. Atribute 10443

10443. Cornul e pomul țiganului

Este atestat în Moldova și Transilvania. S-au identificat 3 variante care, se grupează astfel:

1. *Copacul țiganului*. POP. ROM., 1911, nr. 26, 3.
 - a. Dumnezeu, când a împărțit bunățile lumii, a chemat pe rând fiecare neam de oameni și le-a încercat gusturile.
 - b. Creatorul le-a împărțit binele, femeile, copacii și multe altele.
 - c. A împărțit apoi pomii.
 - d. Popoarele strânse în cete așteptau să le vină rândul, ca Dumnezeu să-i întrebe ce copaci doresc să aibă.
 - e. Țiganul își făcu loc prin mulțime, ca să fie primul.
 - f. Când ușile raiului s-au deschis, neamurile au văzut felurite soiuri de pomi.
 - g. Țiganul a văzut un copac cu flori galbene.
 - h. Țiganul și-a ales cornul (crezând că va avea roade mai curând).
 - i. Celelalte neamuri au căpătat pomi după dorința lor.
 - j. Pomii lor au rodit și oamenii mâncau roadele, numai țiganul nu avea ce mânca.
 - k. De atunci, cornul este pomul țiganului.
2. *Copacul țiganului*. I. CREANGĂ, 1908, nr. 2, 41 (Zorleni - Bârlad / jud. Vaslui).
 - b (și viețuitoarelor), c, e, g, h (crezând că va da roade mai curând), l. Cornul înflorește primul, dar face rod ultimul, după ce toți ceilalți pomi au dat roadele; m. Așa s-a înșelat țiganul).
3. *Cornul e pomul țiganului*. I. CREANGĂ, 1915, nr. 5, 141 (Priponești - Tecuci, [jud. Galați])
 - c (după ce a făcut lumea, viețuitoarele și plantele), e₁ (Țiganul a venit ultimul și majoritatea pomilor au fost dați), l₁ (El ceru lui Dumnezeu un pom care înflorește primul și rodește ultimul și Dumnezeu îi dăruie cornul).

III. Mesteacănul. *Betula verrucosa*. Familia Betulaceae

10447-10448

1. Caracteristici 10447-10448

10447. Coaja mesteacănului e albă

Este atestat în Moldova.

1. *De ce coaja mesteacănului e albă*. DOINA Burd., 1906, nr. 2, 30 (Vlădeni, [jud.] Iași).
 - a. Pe vremea când evreii umblau să-l prindă pe Iisus pentru a-l omorî, el se afla într-o pădurice din marginea Ierusalimului, împreună cu apostolii săi. Când se iviră prigonitorii, fiecare se ascunse în altă parte, iar Iisus se sui într-un mesteacăn.
 - c. Pe vremea aceea mesteacănul avea coaja negricioasă. De frică, începu să i se albească coaja și era să atragă atenția urmărilor. Iisus îl blestemă să rămâie astfel.

10448. Dumnezeu are milă de mesteacăn și-i face coaja albă și netedă

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda mesteacănului*. Mirea, *Legende*, 127.

- a. Dumnezeu, ostenit de umblet prin lume, se opri la umbra unui stejar. Vietățile pădurii, fericite că-l văd, începură să facă tot felul de zburdălnicii. Dumnezeu adormi mulțumit, în cântecele și ghidușiile lor.
- b. Copacii s-au gătit în straie de sărbătoare și au făcut zid împrejurul lui Dumnezeu, pentru ca nimeni să nu-l turbure. Un singur copac, cu ramurile stufoase lăsa să pice lacrimi de durere pentru că el avea haine proaste.
- c. Dumnezeu, cuprins de milă față de mesteacăn, îl ursi ca să crească înalt și falnic: lacrimile prelinse pe trunchi să se prefacă în coaje albă, sclipitoare ca argintul în lumina Soarelui. De-atunci, scoarța negricioasă a mesteacănului s-a făcut albă și netedă, cum este acum.

IV. Paltinul. *Acer Pseudoplatanus*. Familia *Aceraceae*. 10450

1. *Origine* 10450

10450. Paltinul este făcut de diavol

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda*. Zanne, *Proverbele românilor*, VI, 487.

- a. Din lemnul de paltin se fac bisericile de lemn cu toate obiectele din interior, pentru că lemnul de paltin este sfânt.
- b. Paltinul a fost făcut de Sarsailă. Dumnezeu i-a pus cruci pe toate crengile și i l-a luat.
- c. De când Susoi a fost ajutat de paltin să-și găsească copilul, pe Meletin, paltinul a rămas lemn sfânt și numai din el se fac biserici. Cf. Tip. **14380**.
Vezi și Tip. **14380**.

V. Părul. *Pirus communis*. Familia *Rosaceae*. (și Arinul. *Alnus glutinosa*. Familia *Betulaceae*). 10456

1. *Origine* 10456

10456. Părul făcut dintr-un fir de păr al lui Dumnezeu

Este atestat în Moldova.

1. *De când îi dracul șchiop*. I.CREANGĂ, 1916, nr. 8, 226.

- I a. Dracul a scos pământ din fundul apelor și Dumnezeu a făcut o turtiță care a crescut. Cf. Tip. **10183**.
- b. Ostenit, a rupt un fir de păr din cap, l-a înfipt în pământ și a crescut din el un copac, care de-atunci se cheamă păr.
- c. Dracul, vrând să rămâie singur stăpân, l-a azvârlit pe Dumnezeu în cele 4 puncte, să-l înece și pământul a crescut. Cf. Tip. **10183**.

- II a. Văzând că nu reușește să înece pe Dumnezeu, a făcut pe om și pe lup.
- b. Omul fiind urât și lipit pe dinafară, Dumnezeu l-a întors pe dos și i-a dat viață. Cf. Tip. **11722 B**.
- c. De ciudă, dracul asmuți lupul asupra lui Dumnezeu, dar lupul nu mișcă.
- d. Asmuțind Dumnezeu lupul asupra dracului, lupul a prins viață, s-a luat după drac care s-a urcat într-un arin.
- e. Lupul l-a apucat de picior și de atunci este dracul șchiop și arinul roșu din sângele pierdut de drac. Cf. Tip. **11013 A**.

VI. Pinul. *Pinus silvestris*. Familia Pinaceae.

10460

1. *Atribute* 10460

10460. Instrumentele se fac din lemn de pin

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Povestea pinului*. LUMEA COPII., 1924, 519.

- a. Iisus, plimbându-se pe câmpiile Nazaretului, s-a așezat la umbra unui pin să se odihnească.
- b. Umbra pomului nu era prea deasă ca să-l răcorească și să poată dormi puțin.
- c. Pinul începu să-și bată frunzele și ieșiră sunete ca de cântec, iar Iisus adormi.
- d. Când se trezi, căzură două vreascuri la picioarele lui și au sunat ca un instrument.
- e. Iisus blagoslovi pinul ca din lemnul lui să se facă buciume, fluiere și țambale.
- f. De-atunci se fac din lemn de pin viorile, violoncelele, cobzele și țambalele.

2. *Povestea pinului*. Ionescu, T., *Legende*, 87.

- a, c, e (fiind lemnul cel mai sunător, mai armonios și mai trainic).

VII. Plopul. *Populus alba*. Familia Salicaceae.

10464-10470

1. *Origine* 10464-10466

10464. Feciorul de împărat, tulburat de frumusețea zânei, e vrăjit să se facă plop

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda plopului tremurător*. Crăciunescu, *Copii de găsit*, 24.

- a. Într-un palat trăia o zâna frumoasă, pe care mulți crai și Feți-Frumoși o voiau de nevastă. Cine se ducea s-o pețescă, era prefăcut în stană de piatră de zână. Ea făgăduise că va fi nevasta aceluia care va reuși s-o sărute, fără ca ea să bage de seamă.
- b. Într-o zi, se scâldea într-un izvor limpede. Un fecior de-mpărat, ce o urmărea dintr-un brad, coborî. Înarmur de frumusețea ei, nu mai reuși să facă un pas ca s-o sărute, așa cum își pusese în gând. Imediat flăcăul a fost apucat de un tremurat puternic.
- c. Zâna l-a văzut, dar impresionată de frumusețea și tinerețea lui, s-a apropiat s-o sărute, ca să-i fie soț.
- d. Tânărul nu a fost în stare, pentru că tremuratur lui devenise și mai puternic. Zâna l-a vrăjit să se prefacă într-un arbore ale cărui frunze să tremure în veci. Acel arbore este plopul tremurător.

10465. Plopul este un copil rău, pedepsit de Sf[ânta] Duminecă

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda plopului*. LUMINIȚA, 1936–1937, nr. 1, 17 (Brăila, [jud.] Brăila).
 - a. Neagu, un copil rău, chinuia vietățile și-și bătea joc de bătrâni. Persecuta mai ales pe un mut, pe care l-a lovit cu pietre până l-a rănit.
 - b. Dumnezeu trimise pe Sf[ânta] Duminecă, sub înfățișarea unei bătrâne, la ușa unei biserici, ca să-l încerce pe Neagu. Copilul cel rău îi dete foc broboadei care aprinse totul în jur. Sfânta se prefăcu într-o femeie frumoasă, care-i liniști pe oameni.
 - c. Ca să-l pedepsească pe Neagu, îi prefăcu inima într-un copac rece și nesimțitor, cu tulpina înaltă, fără flori și fără fructe. De-atunci își mișcă plopul frunzele zi și noapte, cerând iertare lui Dumnezeu.

10466. Copilul hoinar, urmărit de animalele înșelate de el, se preface în plop

Este atestat în Muntenia.

1. *Plopul*. Lungianu, *Bucoavne*, 175. Republicată: SAT., 1939, nr. 101–102, 14.
 - a. Un copil hoinar, fugit în pădure, este amenințat de moș Martin că-l va mânca, pentru că i-a speriat puii și a pustiiit pădurea de fragi. Ca să-l ierte, îi cere să-i cânte din fluier.
 - b. Copilul îl duce la un copac, să-și facă fluier. Pretinde ursului să-i ducă copacul în spinare, iar el să cânte din acest „fluier”.
 - c. Ursul îi cere în schimb să-l ajute să treacă gardul în stupărie, ținând scândura pe care se va urca. Copilul îl ajută și, luând apoi scândura, fuge.
 - d. Lupul vrea și el să mănânce copilul. Acesta îl ajută să treacă gardul pe o ladă, pe care apoi o ia și fuge.
 - e. La fel ajută iepurelui să treacă o apă, pentru a ajunge într-un ostrov să mănânce varză. Ia apoi bârna pe care trecuse iepurele.
 - f. Animalele se salvează și pornesc pe urma copilului care se cățăraseră pe o buză de munte pietros, de unde nu putea coborî de frica lor.
 - g. Tot pândindu-l, copilul s-a încovrigat până s-a făcut arbore, cu picioarele înfipite în crăpăturile stâncii și tremurând. Așa a ieșit plopul pe lume și de-aceea tremură mereu.

2. *Caracteristici* 10468–10470**10468. Plopul tremură pentru că a fost semeț**

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda plopului*. RÂND., 1893, 294. Republicată: FAM., 1894, nr. 47, 560.
 - a. Umblând Dumnezeu cu Sf[ântul] Petre pe pământ, toată firea se pleca în fața lor. Numai plopul, înalt și mândru, privea cu dispreț la cei ce se închinau în fața creatorului lor.
 - b. Dumnezeu îi spuse că prin mândria lui va atrage fulgerul și oamenii se vor feri să-l sădească lângă case din acest motiv. În acea clipă, fulgerul atinse pe semeț, iar fratele său, plopul își clătină frunzele argintii, de spaimă și durere.
 - c. De-atunci tremură așa și se spune că aduce nenorociri la casa omului, pentru că Dumnezeu îi stă împotriva.

10469. Plopul, indiferent la suferințele lui Iisus, este făcut să tremure

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce tremură frunza plopului*. NEAM. ROM. POP., 1937, nr. 9–10, 132.
 - a. Când Iisus a fost pironit pe cruce, toată firea, înspăimântată, amuți.

Plantele, florile și arborii povesteau tristețea ultimelor zile ale lui Iisus, căutând să-i aline durerea.

- b. Când îngerul morții se apropie de Iisus, toate plantele au tremurat. Plopul, nemișcat pe Golgota, spunea că nu-i pasă de suferința lui Iisus pentru că nu are nici o vină.
- c. Îngerul morții vărsă sângele lui Iisus la rădăcina copacului care se cutremură și ramurile lui cu frunze se pleoștiră. De atunci tremură și se frământă plopul totdeauna.

10470. Iisus face plopul să tremure

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce tremură frunzele plopului.* Ionescu, F., *Legende*, 98.

- a. Apropiindu-se ceasul răstignirii lui Iisus, toată suflarea devenise evlavioasă. Numai un plop își ridică mândru coroana și astepta să treacă acele clipe „plicticoase”.
- b. Iisus murind, își aruncă privirea asupra plopului care începu să tremure, fluturându-și frunzele sunătoare.

Vezi și Tip. 14012 A, 14056.

VIII. Salcia. *Salix pentandra*. Familia Salicaceae.

10474-10481

1. *Origine* 10474

10474. Sălciuțele sunt lacrimile fetei al cărui logodnic, solomonar, a fost ucis de tatăl lui

Este atestat în Transilvania.

1. *Povestea sălciuțelor.* (Z. Bârsan), SEMĂN., 1901-1902 (II), 148. Republicată: GAZ. TRANS., 1902, nr. 111, 1.

- a. Un om bogat își trimise feciorul la învățătură, pe timp de 20 de ani. Între timp, se-nțelese cu preotul să-i dea de nevastă băiatului pe fata lui cea frumoasă. Când reveni băiatul, tinerii se plăcură și, mai ales fata era foarte îndrăgostită de logodnicul ei.
- b. Odată, la câmp, băiatul arătă tatălui său cum poate provoca și opri grindina mare cât oul de rață, iar bătrânul se înspăimântă.
- c. Când băiatul refuză să se închine, pentru că era solomonar, bătrânul îl împușcă și-l îngropă în câmp. Cf. Tip. 13501. Frumoasa lui logodnică muri de durere și bătrânul la fel.
- d. Din lacrimile fetei au ieșit sălciuțele care durează puțin, pentru că sunt lacrimi de fecioară.

2. *Caracteristici.* 10476-10481

10476. Salcia face mâțișori în loc de flori

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce salcia în loc de flori face mâțișori.* ALB. Buc., 1934, nr. 13, 6.

- a. Pe vremuri nu era iarnă. Grânele și pomii dădeau roade de două ori pe an și iarba se cosea de patru ori pe an.
- b. Pe neașteptate, veni un vânt rece dinspre miazănoapte, care aduse zăpada. Copacii, speriați, s-au refugiat la Dumnezeu, unde înfloriră și împodobiră cerul.
- c. Salcia deschise ușa cerului și văzând că pe pământ totul e înverzit și oamenii nu găseau copacii, fugi din cer și-și luă locul dinainte. Oamenii îi admirară florile albe ca zăpada.
- d. Mâhnit că i-a călcat porunca, Dumnezeu i-a luat podoaba florilor. Pentru că a fugit ca o mătă, florile ei albe s-au transformat în mâțișori pufoși.

- e. Ceilalți pomi s-au înapoiat pe pământ, încărcăți de flori, spre bucuria oamenilor. Numai la salcie nu se uita nimeni, cum sta pe malul pâraului, cu crengile-n jos, parcă ar fi plâns.

10477. Salcia nu crește, pentru că din ea s-a făcut crucea lui Iisus

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 1054.

- a. Din salcie a fost făcută crucea lui Iisus. De-aceea Dumnezeu a blestemat-o să nu crească.

10478. Dumnezeu a hotărât ca salcia să fie stufoasă

Este atestat în Moldova.

1. *Salcia*. (T. Pamfile – Culegeri), B.A.R., ms. 5091, f. 18. Publicată: *Firișoare de aur*, 74.

- a. Salcia a fost înaltă și subțire. Trecând odată Dumnezeu și Sfântul] Petru prin pustietate, cu greu s-au putut odihni la umbra ei îngustă.
b. Dumnezeu a hotărât ca salcia să crească mai stufoasă, pentru ca la umbra ei să se poată odihni mai bine și mai mulți oameni.

10479. Dumnezeu hărăzește salcia să trăiască pe lângă ape

Este atestat în Muntenia.

1. *Salcia și tufa*. Popescu, N.I., *Colecțiune cu basme*, 70.

- a. O tufă frumoasă, verde și stufoasă, se uita cu ochi răi la o salcie ce-și mângâia crăcile în apa cristalină a unui râu. Salcia îi aminti că plantele, ca și omul, au numai o viață și nici una dintre ele nu vor moșteni pământul.
b. Dumnezeu, auzind blândețea salciei și răutatea tufei, hărăzi ca tufa să trăiască în mijlocul câmpiilor, departe de apă și să nu fie doborâtă de crivăț.
c. Salciei pletoase și miloase, cu ale cărei ramuri copiii au primit pe Iisus în Betleem, îi hărăzi să trăiască numai pe lângă râșoare, în apa cărora se va oglindi și răcori.
d. De-atunci crește salcia pe lângă ape și o creangă de-a ei se prinde repede. Tufa nu crește însă decât în mijlocul câmpiilor.

10480. Mâțișorii salciei înfloresc primii, de Florii

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 1053 (Bajura – Dorohoi / jud. Botoșani).

- a. Era o sfântă numită Floarea, care bătea iarna cu mâțișori, ca s-o gonească înainte de Sfântul] Gheorghe. De-aceea mâțișorii se silesc să înflorească de Florii.

10481. Salcia a devenit plângătoare pentru că Iisus a fost bătut cu ramuri de-ale ei

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda salciei plângătoare*. Buricea, *Comoara*, 140. Republicată: Mirea, *Legende*, 125.

- a. Salcia a fost odată un copac mândru, care își înălța cu trufie ramurile spre cer.
b. Iisus a fost bătut cu ramuri de salcie (până la sânge, fără să se vaiete, când a fost dat pe mâna oștenilor să-l chinuiască).
c. De durere că ramurile ei au folosit la o asemenea faptă, jelind, și-a aplecat ramurile la pământ și a devenit salcie plângătoare.
e. Oamenii începură s-o planteze pe morminte.

2. *Salcia plângătoare*. Ionescu, F., *Legende*, 105.

- b, c (din care picură mereu lacrimi).

Vezi și Tip. 10440 II, 14012 A, 14049 E, G, 14056, 14380.

**IX. Stejarul (și ulmul). *Quercus sessiliflora*.
Familia Fagaceae
(*Ulmus campestris*. Familia Ulmaceae). 10485**

1. *Atribute* 10485

10485. Stejarul și ulmul sunt dârji în fața Crivățului

Este atestat în Muntenia.

1. *Regele vânturilor și copăceii*. Popescu, N.D., *Basme*, 57.

- a. Un stejar și un ulm ce creșteau lângă un bordei, se jeleau că vor fi doborâți de Crivățul care se pomise și răsturna totul în cale.
- b. Auziră vocea regelui vânturilor care le-a spus că nu vor muri și vor mai adăposti la umbra lor mulți trecători, iar el îi va apăra.
- c. Când sosi Crivățul, mirat de faptul de-a nu fi distrus acești copaci, se lăuda că le va arăta puterea lui.
- d. Tocmai când se lăuda că el nu are de dat socoteală decât lui Dumnezeu, pentru că e regele vânturilor, interveni adevăratul rege al vânturilor, care opri Crivățul să distrugă acești copaci. Regele vânturilor hotărî ca atunci când Crivățul va trece pe lângă acești arbori, să-și moaie puterea.
- e. De-atunci stejarii și ulmii sunt dârji în fața Crivățului.

**B. Arbuștii și subarbuștii
10495-10541**

I. Agrișul. *Ribes Grossularia*. Familia Saxifragaceae.

10495-10498

1. *Nume* 10495

10495. „Boaba Sfântului Ioan“

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Legende creștine*. NEAM. ROM. POP., 1937, nr. 18, 300.

- a. Agrișa se mai numește și „Boaba Sfântului Ioan“.
- b. Odată, Sfântul Ioan Botezătorul, obosit și însetat, își dorea să se răcorească. Adormi apoi lângă o tufă.
- c. Dimineața găsi în ramurile tufei niște boabe rubinii pe care le mâncă (și-i potoliră foamea și setea).
- d. De-atunci s-a răspândit agrișa.

2. *Coacăza*. VEST. SAT., 1922, nr. 7-8, 3.

a₁ (Coacăza se mai numește și „Rodul Sfântului Ion“), b, c (și-i mulțumi lui Dumnezeu pentru darul trimis).

2. *Caracteristici* 10497-10498

10497. Agrișul are ghimpi pentru că l-a gonit pe Iisus și Sfântul Petre

Este atestat în Transilvania.

1. *Agrișul*. (S. Fl. Marian), JUN. LIT., 1905, 23 (Viștea de Jos – Făgăraș / jud. Brașov).

- a. Agrișul era un arbore înalt și nu avea ghimpi. Umblând Iisus cu Sfântul Petre pe pământ, s-au odihnit la umbra unui agriș, căruia i-au cerut câteva poame. Agrișul i-a gonit, socotindu-i nerecunosători.

- b. Iisus l-a blestemat să capete ghimpi și nici un om să nu mai tragă la el. De-atunci este agrișul așa ghimpos.

10498. Agrișul este blestemat să fie mic și să aibă poamele albe

Este atestat în Transilvania.

1. *Agrișul*. (S. Fl. Marian), JUN. LIT., II, 1905, 23 (Viștea de Jos – Făgăraș / jud. Brașov).

- a. Pe vremuri, agrișul era un pom înalt. Sf[ântul] Arhanghel Mihail, călătorind pe pământ, s-a odihnit sub un agriș. Fiind înnorat, îl rugă să nu-și întindă prea tare ramurile, ca să lase căldura soarelui să pătrundă la el.
- b. Cum agrișul nu l-a ascultat, Arhanghelul l-a blestemat să se facă mic, iar poamele lui să rămâie albe, ca să nu se știe când sunt coapte.

II. Alunul. *Corylus avellana*. Familia Betulaceae.

10502

1. *Atribute* 10502

10502. Alunul păzește de șerpi

Este atestat în Moldova.

1. *Alunul*. LUMEA COPII., 1922–1923, 604.

- a. Iisus dormea și Maica lui s-a dus să-i culeagă fragi, care-i plăceau mult. Când se aplecă să le culeagă, zări o viperă și Fecioara se ascunse după un alun.
- b. Când a scăpat, a cules fragi și, înapoindu-se spre casă, blagoslovi alunul să fie de folos oamenilor. De aceea o ramură de alun te păzește de șerpi și alte dihânii târătoare.

III. Călinul. *Viburnum Opulus*. Familia Caprifoliaceae.

10506

1. *Origine* 10506

10506. Călinul a apărut din sângele lui Noe

Este atestat în Moldova.

1. *Călinul*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 19.

- a. Noe s-a tăiat la deget în timp ce lucra corabia. Din sângele care a curs pe jos s-a făcut călinul.

IV. Lemnul lui Dumnezeu. *Artemisia Abrotonum*.

Familia Compositae. 10510

1. *Nume* 10510

10510. Lemnul lui Dumnezeu

Este atestat în Muntenia. S-a identificat 3 variante identice.

1. *Lemnul lui Dumnezeu*. ALB. Buc., 1898, nr. 7, 213.
2. *Lemnul lui Dumnezeu*. CAL. ZIAR. CURIER. OLT., 1899, 38.
3. *Lemnul lui Dumnezeu*. ALB. Buc., 1933, nr. 5, 6.

- a. Dumnezeu, după ce a făcut florile și ierburile, hotărî să le dea câte un nume. Și într-o zi îl chemă pe Adam să fie martor la acest botez.
- b. După ce dete nume fiecărei flori, veni și rândul acestei ierburi. Neștiind ce nume să-i dea, Dumnezeu îl întrebă pe Adam, care-l sfătui să-i dea numele lui Dumnezeu, pentru ca oamenii să-și amintească de el. De-atunci a căpătat numele de „Lemnul lui Dumnezeu“.

V. Măcieșul. Rosa canina. Familia Rosaceae.

10514–10516

1. *Origine* 10514**10514. Măcieșul este făcut dintr-un haiduc**

Este atestat în Muntenia.

1. *Măceșul, haiducul codrilor. Mironică, Măceșul, 4.*

- a. Trăia pe vremuri un haiduc ce jefuia pe bogați și ajuta săracilor. Nimeni nu-l putea prinde, pentru că trăia ascuns într-o scorbură din fundul pădurii.
- b. Dumnezeu îl chemă la el și-l certă, punându-l să spuie „Parabola talanților“. Cum nu știa morala acestei parabole, Dumnezeu îl făcu o plantă ce crește prin locuri întunecoase. Haiducul a fost plâns și căutat de mulți oameni.
- c. Dumnezeu, știind că haiducul avuse în parte dreptate, îl făcu cunoscut oamenilor, dându-i flori frumoase și mirositoare și fructe roșii ce amintesc penele haiducului.
- d. S-a descoperit apoi și puterea vindecătoare a măcieșelor și astfel haiducul a putut face bine oamenilor și în acest fel.

2. *Caracteristici* 10516**10516. Îngerii răi vor să se urce la cer pe rug**

Este atestat în Transilvania

1. (Fără titlu). (I. Pop–Reteganul), GAZ. TRANS., 1891, nr. 134, 5 (Rodna Veche – Năsăud / [jud. Bistrița–Năsăud]).

- a. Rugul de câmp (măcieșul) a fost cât bradul, cu flori frumoase și fără ghimpi.
- b. După ce Dumnezeu a alungat îngerii cei răi din cer, aceștia au vrut să se urce din nou acolo pe rug. Dumnezeu a făcut rugul așa cum e azi: mic și cu ghimpi.

VI. Păducelul (și iedera). Crataegus monogyna. Familia Rosaceae (Plantă.**Hedera Felix. Familia Araliaceae). 10520**1. *Origine* 10520**10520. Flăcăul și fata ce se iubeau, omorâți de holeră**

Este atestat în Transilvania.

1. *Păducelul și iedera. GAZ. TRANS., 1903, nr. 20, 7 (Spinuș – Marghita / [jud. Satu Mare]).*

- a. Era o fată atât de frumoasă, de sta Soarele în loc s-o privească și Luna se ascundea de gelozie. Fiul Ciumei nu mai avea liniște, pentru că ea se iubea cu un flăcău.
- b. Când Ciuma se duse s-o pețească pentru fiul ei și ea refuză, fiul Ciumei muri.
- c. Holera, sora Ciumei, văzând acest lucru, suflă în ochii celor doi tineri și-i omorî. Îngropați împreună, ieși o iedera și un păducel ce se îmbrățișau și de-atunci sunt ei pe lume.

VII. Răchita. Salix fragilis. Familia Salicaceae.

10524

1. *Atribute* 10524**10524. Sfântul] Gheorghe se-mpiedică de răchită și o blestemă**

Este atestat în Moldova.

1. *Răchita*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 1043 (Botoșani, [jud. Botoșani]).
 - a. Sfântul] Gheorghe, mergând de ziua lui prin niște răchite, s-a împiedicat. Răchita îi spuse că este beat. De-aceea a blestemat-o să nu fie căutată decât de ziua lui.

VIII. Răsura. *Rosa pumila*. Familia Rosaceae.

10528

1. *Caracteristici* 10528

10528. Răsura face flori

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante identice.

1. *Răsura*. Buricea, *Comoara*, 141.

2. *Legenda răsurii*. Mirea, *Legende*, 103.

- a. Maica Domnului cu Iisus și Iosif, în fuga lor în Egipt, se odihneau ziua prin păduri și câmpuri, iar noaptea mergeau. Într-o dimineață, Fecioara spălă rochița lui Iisus și o întinse pe o tufă de spini să se usuce.
- b. Când voi s-o ia, văzu că spinul făcuse frunze și flori gingașe și mirositoare și înțelese că Iisus a mulțumit spinului pentru serviciul ce-l făcuse. De-atunci răsura împodobeste cu floarea ei frumoasă tufele de spini. Cf. Tip. 10607.

IX. Socul. *Sambucus nigra*. Familia Caprifoliaceae.

10534-10536

1. *Origine* 10534

10534. Socul a apărut pe mormântul unui flăcău, ajutor al dracului

Este atestat în Muntenia.

1. *Socul, feciorul pământului*. Mironică, *Comoara*, 21.

- I a. Adam și Eva, izgoniți din rai, au fost trimiși de Dumnezeu la dracul. Acesta și-a băgat coada imediat printre oameni și fiecare drăcușor căuta să-i ispitească. Mii de oameni intrau în iad, crezând mai ales în descântece.
- b. Aghiuță, sub înfățișarea unui moșneag, tocmi un flăcău, Socul, să-l ajute în meseria de vrăjitor. Flăcăul observă repede cine e și ce face și ajută multor oameni să se însănătoșească și să scape de iad.
- c. Aghiuță află acest lucru, ba îl și prinse asupra faptului. Îl omorî pe flăcău cu o gânkanie, revolverul. Oamenii au furat apoi revolverul de la dracul și l-au cunoscut mult mai târziu. Socul a fost înmormântat în taină și nimeni nu l-a plâns.
- II a. După ivirea lui Iisus pe pământ, coborând Dumnezeu cu Sfântul] Petre în satul cu pricina, Dumnezeu spuse Sfântului] Petre povestea socului, arătându-i mormântul.
- b. Dumnezeu blagoslovi să crească pe acest mormânt socul. Din el fac femeile țevi și mosoare pentru războaiele de țesut, copiii fac pușcoace și din rădăcina lui se face ceaiul tămăduitor.
Vezi și Tip. 313 E*.

2. *Atribute* 10536

10536. Lemnul de soc nu se pune pe foc

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 1198 (Botoșani, [jud.] Botoșani).

- a. Ca să sfințească o biserică, Dumnezeu a pus o pădure de lemne în jurul ei și i-a dat foc. Dracul a furat de la Dumnezeu foc cu un băț de soc.
- b. De-aceea nu se pune socul pe foc, pentru că e lemnul dracului cu care a furat focul.

X. Trandafirul. *Rosa Centifolia*. Familia Rosaceae.

10540-10541

1. *Caracteristici* 10540-10541

10540. De ce are trandafirul spini

Este atestat în Muntenia.

1. *Trandafirul și spinul*. Ionescu, F., *Legende*, 89.

- a. Dumnezeu trimise doi copii, pe care-i avea în slujba lui, să vadă ce flori mai lipsesc pe pământ. Unul nu a vrut să se înapoieze în cer și Dumnezeu l-a schimbat într-un spin.
- b. Copilul cel bun, înapoiat în cer, căzu într-o zi pe pământ printr-o spărtură a cerului și Dumnezeu l-a prefăcut în trandafir.
- c. Trecând pe lângă spin, se agățară pe el câțiva, și de-atunci are trandafirul ghimpi.

10541. Trandafirul căpătă spini ca să se ferească de oameni

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda trandafirului și a scaiului*. Mirea, *Legende*, 101.

- a. La o margine de drum înflori pentru prima dată o floare albă și strălucitoare, care avea atâtea daruri, încât lui Dumnezeu îi părea rău că n-o pusese în rai. Trandafirul era trist că oamenii îl despuiau, în timp ce scaiul, înalt și chipeș, era lăsat în pace.
- b. Sticletele lămuri trandafirul că scaiul era ocolit de oameni din cauza ghimpilor. De-aceea, trandafirul rugă pe Dumnezeu să-i dea și lui ghimpi, ca să-l apere de oameni. Și Dumnezeu îi împlini ruga.
- c. Oamenii tot rupeau trandafirii, se întepau și sângele lor se urca la floarea care, într-o bună zi, se facu roșie. Scaiul, invidios, ceru lui Dumnezeu să-i dea și lui floare roșie și Dumnezeu acceptă. Dar oamenii rupeau tot florile trandafirului și nu se apropiau de scai.

C. Plantele 10551-10942

I. Buruieni și flori 10551-10891

Florile (în genere) 10551

1. *Origine* 10551

10551. Dumnezeu aruncă semințele aduse de dracul și face florile

Este atestat în Moldova.

1. *Florile, albinele*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 25.

- a. Dracul l-a rugat pe Dumnezeu să înfrumusețeze pământul și Dumnezeu l-a trimis s-aducă din pământ niște semințe, pe care le-a aruncat pe câmp de au crescut florile.
- b. L-a trimis apoi să aducă din pământ niște grăuncioare, pe care le-a aruncat pe flori și le-a blagoslovit de au ieșit albinele.
- c. Albinele au dat oamenilor mierea, iar lumina lumânărilor este făcută din ceara lor.

Vezi și Tip. 10186, 11832 A, 11833 A, X.

1. Bozul. Sambucus Ebulus. Familia Caprifoliaceae

10555

a. *Origine* 10555**10555. Flăcăul care-și omoară mama**

Este atestat în Moldova.

1. *Busuiocul și boziul*. REV. IL., 1898, nr. 9, 176.

- a. O femeie avea un copil slab, pe care îl iubea mai mult ca orice pe lume. Când s-a făcut mare, s-a îndrăgostit de o fată, pe care maică-sa nu o dorea noră. Și fata îl învătă să-și omoare mama.
- b. Feciorul înfipse un cuțit în mama lui și se duse cu inima ei s-o arate iubitei. Pe drum se-mpiedică de un bolovan și, căzând, scăpă din mână inima mamei, care-l întrebă dacă nu s-a lovit.
- c. Drept pedeapsă, Dumnezeu îl făcu pe flăcău boziu la marginea drumului. Din inima mamei se făcu busuiocul pe care tinerii să-l poarte la pălărie, fetele în sân, iar preoții binecuvântează și stropesc cu el cununiile¹.

2. Brândușa (de primăvară). Crocus Heuffelianus.**Familia Iridaceae; (de toamnă): Colchicum autumnale. Familia Liliaceae.**

10559

1. *Origine* 10559**10559. Fetele gonite de mama vitregă**

Este atestat în Moldova.

1. *Povestea ghicitorii (brândușei)*. I. CREANGĂ, 1913, nr. 3, 73.

- a. Ghicitoarea de primăvară și de toamnă au fost două fete gonite de mama lor vitregă, una primăvara și alta toamna. Ascultând ruga lor, Dumnezeu le-a transformat în flori și se caută una pe cealaltă.
- b. Cine adună amândouă felurile de flori și le face cunună, apoi le aruncă pe o apă, li se iartă păcatele, pentru că a făcut o faptă bună. Vezi și Tip. **10580,10654**.

3. Brebenocul. Corydalis Marschalliana.**Familia Papaveraceae 10563-10566**1. *Origine* 10563-10564**10563. Fata urmărită de turci este înghițită de pământ**

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda brebenocului*. Niculiță-Voronca, *Studii de folclor*, I, 105

- a. O fată ce culegea fragi în pădure, a fost descoperită și urmărită de turci. Căzând în genunchi, s-a rugat lui Dumnezeu s-o scape.
- b. Pământul s-a deschis și a înghițit-o. Din trupul ei a crescut o floare care s-a numit brebenoc. Fetele, când se mărită, își fac cunună din brebenocul care a ieșit dintr-o fată.

10564. Omul nemulțumit de soarta lui este făcut brebenoc

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Povestea Bărbănocului*. Dragoslav, *Sărăcuțul*, 47. Republicată: *Poveștile Florilor*, I, 165.

1. În dreptul acestei legende, traducătorul lucrării în limba franceză a notat: „Toate aceste sunt luate dintr-o poezie foarte cunoscută a poetului francez Jean Richepin. Se poate da ca o povestire populară românească?” Nu-i exclus ca observația traducătorului să fie îndreptățită, din moment ce legenda e atestată doar într-o singură variantă (*n. ed.*).

- a. Toader Bărbănoc, om bogat și milostiv, era nemulțumit că este muritor, în timp ce natura renăște în fiecare an.
 - b. El dori să fie un pârâiaș (când va trebui să moară). Întâlnind pe Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, sub înfățișarea a doi moșnegi, le povesti frământările lui).
 - c. Când Dumnezeu îi împlini dorința, pârâiașul era nemulțumit (pentru că, lovindu-se de un stâvilar, se abătu până rupse un colț de piatră și, mai ales, pentru că se scurgeau în el canalele cu murdăria).
 - d. Pârâiașul dori să se facă pom (brad).
 - e. Când voia i-a fost împlinită de Dumnezeu, pomul era nemulțumit (pentru că vânturile, ploile, grindina și gheața îl făceau să sufere).
 - f. Pomul dori să se facă vânt.
 - g. Când Dumnezeu îi împlini voia, vântul era nemulțumit (pentru că au tăbărat pe el norii cu gheață și nu-și găsea adăpost).
 - h. Vântul dori să se facă floare (pentru că florile mor toamna și se odihnesc sub zăpadă).
 - i. Dumnezeu l-a făcut floare (brebenocul, a cărui rădăcină reînvie primăvara, are frunzele tari, lucitoare, îl apucă zăpada și nu moare, ci iese în primăvară, fără să fie din nou semănat).
2. *Brebenelul*. (S. Fl. Marian), JUN. LIT., 1905, 7.
- a₁ (Brebenocul ce se afla la marginea unui râuleț, îi invidia soarta acestuia, deși râulețul îi povestea cum se lovește de stânci și de copacii trântiți de vânt în calea pârâiașului), b, c (pentru că vântul trântea copacii la porunca lui Dumnezeu), d, e (pentru că un vânt puternic l-a trântit la pământ), f, g (pentru că vântul nu avea libertatea să bată când voia și dori să fie liber ca o căprioară. Când Dumnezeu îi împlini și această dorință, căprioara era mereu urmărită de vânători), h₁ (Căprioara dori să se facă din nou floare), i (și de atunci nu a mai cântit).

b. *Caracteristici* 10566

10566. De când are brebenelul flori de diferite culori

Este atestat în Transilvania.

1. *Brebenelul*. (S. Fl. Marian), JUN. LIT., 1905, 6 (Banat?).
 - a. Brebenelul, fiul ghiocelului, avea trei frați: cocoșelul, fragul și pipigioiul. Mai avea și surori: agriceaua, micșuneaua, rujița și viorica.
 - b. Persecuțați și alungați de mama lor vitregă, au fugit în lume și nu au mai știut unul de celălalt. Tatăl lor a plecat să-i caute, dar nu i-a găsit.
 - c. Când a părăsit casa, brebenelul s-a făcut pe rând roșu de mânie, apoi alb și după aceea galben. S-a pierdut într-o pădure și de atunci sunt florile de brebenel de aceste culori.

4. Bujorul. *Paeonia romanica*.

Familia Ranunculaceae.

10570

a. *Origine* 10570

10570. Flăcăul de împărat este transformat de iele în floare

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea bujorului*. Dragoslav, *Poveștile Florilor*, II, 67.
 - a. Un împărat bătrân, slab și pașnic, avea un singur fecior, Bujor. Pe patul de moarte îl sfătui să se ferească de iezerul stăpânit de iele și stafii din codrul de brazi de pe moșia lui. Ielele schimonoseau sau prefăceau în flori și dobitoace pe oricine călca pe acolo.

- b. Bujor, ajuns împărat, vizitând țara, a trecut pe la marginea acelei păduri, unde se odihni și adormi la umbra unui copac.
 - c. Se deșteptă noaptea auzind un cântec frumos. Cuprins de vrajă, intră în pădure, unde a fost înconjurat de zâne care dansau.
 - d. Fiecare din ele dorea să-l transforme în altceva. Până la urmă l-au făcut o floare și de-atunci este bujorul.
- Vezi și Tip. 10584.

5. Buruiana pușcată. Veronica Chamaedry.

Familia Scrophulariaceae 10574

a. Nume 10574

10574. Dracul ochește cu pistolul într-o buruiană, care se numește de atunci „Buruiana pușcată“

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). REV. CRIT., 1934 121 (Bogdănești, [jud.] Iași).
 - a. Îndrăgind o femeie al cărui bărbat era dus la oaste, necuratul îi luă înfățișarea și venea noaptea la ea. Alteori îi ieșea în cale, oriunde se ducea, și femeia slăbea întruna.
 - b. Mama ei, care era vrâjitoare, o sfătui să se prefacă bolnavă. Să stea zgribulită pe jos și să vadă cum e încălțat bărbatul ei. Femeia observă că are picioare de cal. Cf. Tip. 12891 13105.
 - c. Dracul îi arată o buruiană ochind în ea cu pistolul și o învătă să-și facă scâldătoare ca să se vindece. De-aceea se mai numește buruiana aceea „buruiana pușcată“.
 - d. Maică-sa i-a făcut scâldătoare cu busuioc și alte buruieni cu cruce, considerate sfinte. Diavolul nu s-a mai putut apropia de ea. I-a spus că el este drac, dar mai drac este cine a învățat-o ce să facă.

6. Busuiocul. Ocimum Basilicum. Familia Labiatae.

10578–10589

a. Origine 10578–10582

10578. Lacrimile iubitului se prefac în busuioc

Este atestat în Moldova.

1. *Busuiocul*. (S. Fl. Marian), ALB. CARP., 1879–1880, 55 (Siret, [jud.] Suceava).
 - a. Murind o fată tânără și frumoasă, iubitul ei venea zilnic la mormânt și vărsa multe lacrimi.
 - b. Era secetă și toate florile se veștejiră. Numai la capul copilei crescusero floare. Udată de lacrimile iubitului, capătă un miros frumos. Floarea se numi busuioc, după numele flăcăului.

10579. Busuioc, feciorul de împărat, omorât de trăsnet

Este atestat în Moldova.

1. *Busuiocul*. (T. Pamfile), V. LIT., 1906, nr. 2, 7. Republicată: F. POP., 1906, 704.
 - a. Busuioc, un fecior de-mpărat, văzând că zmeii au legat ploile de mureau oamenii de sete, ceru voie tatălui său să se ducă la ei.
 - b. Când ajunse la casele acestora, îl omorî un trăsnet. De-atunci aghezmuiesc preoții cu busuioc.

10580. Fata răpită de zmeu

Este atestat în Transilvania.

1. *Busuioc și Brândușa*. (I. Pop–Reteganul), GAZ. TRANS., 1892, nr. 8, 2 (De pe Criș).

- I a. Un împărat avea 7 fete frumoase, dar cea mai mică, Brândușa, era cea mai frumoasă. Ele nu acceptau să se mărite decât cu cine le va fi pe plac.
- b. La un ospăț al împăratului vecin, Brândușei îi plăcu [de] un fecior, de¹ Busuioc, de care nu se mai dezlipea. Brândușa însă a fost răpită de un zmeu care apăruse sub chipul unui fecior la nuntă. Sora zmeului îl voia pe Busuioc, dar nu îndrăzni să-l răpească. Și Busuioc plecă atunci s-o caute pe Brândușa.
- II a. A fost găzduit la o casă din pădure, unde a primit sfatul să nu-și urmeze calea. Cum nu a acceptat, l-au sfătuit să treacă întâi pe la baba Cremenea.
- b. Ajuns la baba Cremenea, purtarea lui o făcu pe babă să-l cheme în casă, unde văzu o fată cunoscută.
- c. Baba îi legă calul cu rădăcini fermecate. Îl sfătui să sară podul de fier ce duce-n țara smeilor, fără să-l atingă, căci altfel va muri și el și calul.
- III a. Busuioc îndeplini sfatul babei și ajunse la cetatea din țara zmeilor. O găsi pe sora zmeului păscând caprele. Ea i-a spus că e sora domnului din cetate.
- b. Busuioc se angajă cioban și află că Brândușa este acolo. Când se prefăcu că vrea să plece, sora zmeului îl ceru de bărbat. Îl învăță să taie cornul de după capul zmeului, care este puterea lui. Busuioc tăie cornul prin luptă și zmeul muri.
- c. Fugi apoi cu Brândușa, cu calul lui și al zmeului. La pod îi aștepta mama zmeului și calul Brândușei. Omorî calul zmeului și au fugit mai departe.
- d. Au făcut apoi nuntă. Și azi, lumea e plină de busuioc și brândușe, copiii și nepoții lor.

10581. Lacrimile Fecioarei se transformă în busuioc

Este atestat în Moldova.

1. *Busuiocul*. REV. CRIT., 1938, 98.

- a. Înainte de răstignirea lui Iisus nu era busuioc. El s-a născut din lacrimile pe care Fecioara le-a vărsat pe crucea lui Iisus. Cf. Tip. 14037.

10582. Busuiocul a răsărit pe lume când s-a născut Iisus

Este atestat în Moldova.

1. *Busuiocul*. Niculiță-Voronca, *Studii de folclor*, I, 12.

- a. Busuiocul a răsărit pe lume când s-a născut Iisus. În ziua de Sf[ântul] Vasile, când l-au botezat pe Iisus, oamenii au adus busuioc cu care l-au acoperit.
- b. Pentru că lui Iisus i-au pus numele de Vasile, a căpătat și busuiocul numele de Vasileac.
Vezi și Tip. 10314, 10555, 11922 B, 14037, 14050.

b. *Caracteristici* 10584-10585

10584. Dumnezeu dă busuiocului miros frumos din cauza modestiei lui

Este atestat în Muntenia.

1. *Busuiocul și bujorul*. (P. Danilescu), CAL. BIBL. FOLC., 1913, 88.

- a. Când Dumnezeu a făcut florile, le-a înzestrat cu culori și mireasmă. Busuiocul fusese orânduit să aibă floarea roșie, fără miros. În schimb, bujorul avea flori mici, albe, cu miros plăcut. De-aceea bujorul se mândrea cu mirosul lui și-și bătea joc de busuioc.

1. În text: „pe“ (n. ed.).

- b. Busuiocul rugă pe Dumnezeu să-l scape de bujor și batjocura lui. Dumnezeu dete bujorului floarea roșie a busuiocului, iar busuiocului florile mici, albe și mirositoare ale bujorului. De-atunci busuiocul e iubit de toată lumea, e sădit în toate grădinile și fetele-l poartă în cosițe.
- c. Bujorul cu floarea lui roșie, fără miros, crește singur prin livezi.

10585. Busuiocul are miros pentru că a răsărit pe mormântul lui Iisus

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Povestea busuiocului*. DUM. POP., 1932, nr. 13-14, 6.

- a. După ce Iisus a fost înmormântat, a răsărit pe mormântul lui busuioc mirositor.
- b. Până atunci busuiocul nu avea miros.
- c. Maria Magdalena, găsindu-l acolo, a spus ca lumea să se boteze de azi înainte cu busuioc.
- d. Busuiocul, are miros pentru că a răsărit din capul lui Iisus. Cf. Tip. **11922 B II**.

2. *Legenda busuiocului*. (N.I. Dumitrașcu), REV. CULT., 1907-1908, 322. (Boureni-Băilești / [jud. Dolj]). Republicată: ALB. Buc. 1938, nr. 23, 358.

- b, a (în dreptul capului), c (muiat în apă).

c. *Atribute 10587*

10587A. Busuiocul este blagoslovit

Este atestat în Muntenia.

1. *Busuiocul la creștini*. ALB. Buc., 1934, nr. 9, 6.

- a. Vreme de 300 de ani, crucea pe care a fost răstignit Iisus a fost căutată de creștini.
- b. Mama lui Constantin cel Mare, Sf[ânta] Elena, a pus să se facă săpături pe muntele Golgota. Pe o coastă a muntelui creștea în fiecare an un covor de busuioc.
- c. Sub această livadă s-a găsit crucea răstignirii, care tămăduia bolnavii.
- d. De-atunci a rămas busuiocul floare blagoslovită, ce împodobește crucea creștină și se întrebuintează la diferite obiceiuri ale bisericii. Cf. Tip. **12943**.

10587B. Mormântul lui Iisus și busuiocul

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Busuiocul și Sf[ânta] Cruce*. CAL. I. CREANGĂ, 1914, 111.

- a. Sf[ânta] Elena, mama lui Constantin cel Mare, care era foarte evlavioasă, a văzut pe cer în ajunul unei bătălii, o stea și o cruce.
- b. Împăratul a înțeles că va izbândi în luptă.
- c. Sf[ânta] Elena, întrebând pe Dumnezeu unde pot găsi semnul dăruit fiului ei, primi după câțva timp o chită de busuioc de la mormântul lui Iisus.
- d. Sf[ânta] Elena își trimise fiul cu oastea, să elibereze mormântul lui Iisus. Ajunși biruitori la Ierusalim, Sf[ânta] Elena întrebă din nou pe Dumnezeu unde pot găsi semnul.
- e. Simți miros de busuioc și puse să se sape și găsi Sf[ânta] Cruce pe care o duse împreună cu busuiocul la biserică, unde creștinii din toată lumea i se închinară.
- f. De-atunci se spune că busuiocul este lacrima Domnului, de când a fost răstignit pe cruce. Busuiocul e foarte bun cu crucea și o însoțește pretutindeni. Cf. Tip. **12943**.

2. (Fără titlu). (T. Pamfile - *Legări*). B.A.R., ms. 5092, f.38.

- a₁ (Împăratul Constantin a văzut în ajunul unei bătălii cu păgânii o cruce

pe cer), b₁ (Mama împăratului a spus că este semn bun), g. După victorie, împăratul a pus cruci pe la toate răspântiile și lumea s-a închinat cu bucurie.

d. *Nume* 10589

10589. Buruiana de botez numită busuioc de Dumnezeu

Este atestat în Moldova.

1. *Busuiocul*. Niculiță-Voronca, *Studii în folclor*, I, 14.

- a. Umblând Dumnezeu cu Sf[ântul] Petre pe pământ, au nimerit la o femeie ce tocmai născuse un copil. Rupse Dumnezeu o buruiană din grădină cu care boteză copilul, dându-i numele de Busuioc, așa cum l-a dat și plantei cu care a botezat copilul.
- b. Dumnezeu a spus ca busuiocul să crească pe urmele finului său și la fel să fie botezată toată lumea.

7. Cicoarea. Cichorium Endivia.

Familia Compositae. 10593

a. *Origine* 10593

10593. Fata de-mpărat ce nu voia să se mărite cu Zefirul

Este atestat în Muntenia.

1. *Cicoarea*. CAL. CULT. ÎNV., 1913, 59 (Albești – Muscel / [jud. Vâlcea]).

- a. Fiul împăratului văzduhului, Zefirul, era îndrăgostit de fata împăratului Negru, Cicoarea. Ea nu voia să-l ia de bărbat, pentru că iubea pe mândrul Soare.
- b. Tatăl Cicoarei a fost învins de Vântul turbat și ea trebui să accepte pe Zefir de bărbat.
- c. Soarele, văzând prăpădul făcut de război și dispariția iubitei lui, a aprins lumea, iar Zefir se topi.
- d. Domnița a ingenuncheat la marginea mării, plângându-și nevinovăția și se trezi fără vedere. De-atunci vede numai noaptea, iar mirele din adâncul apelor o sărută.
- e. În zori, când trebuie să apară Soarele, Zefirul se aruncă în mare, iar Cicoarea plânge norocul ei de fată văduvită.

Vezi și Tip **10089 II**.

2. *Cicoarea*. (L. Hârsu), ALB. Buc., 1928, nr. 6, 276 (după o legendă culeasă de G. Dem. Teodorescu).

3. *Legenda cicoarei*, Mirea, *Legende*, 104 (pare prelucrată după baladă.).

4. *Cicoarea*. Ionescu, F., *Legende*, 116 (*Idem*).

8. Colțunelul. Viola Silvestris. Familia Violaceae. 10597

a. *Origine* 10597

10597. Colțunul popii se transformă într-o floare

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea colțuneilor*. Dragoslav, *Poveștile Florilor*, II, 127. Republicată: „*Povestea colțuneilor*“ sau „*Colțunul Popii*“. CAL. POP. Suc., 1920, 91.

- I a. Un preot bătrân, voinic și conștiincios, bucura pe Dumnezeu cu faptele lui și-l necăjea pe dracul. Într-o noapte, când popa tocmai a venit și și-a pus ciubotele la uscat, a fost chemat să boteze un copil nou născut, care era pe moarte.
- b. Când voi să-și ia ciubotele, le găsi arse. Dracul o făcuse pe slujnică să le puie pe vatra fierbinte. Și popa plecă în picioarele goale.
- c. Dumnezeu trimise pe Arhanghelul Gavril, sub înfățișarea unui tânăr, să îndeplinească popii orice dorință. Când l-a întrebat ce răsplată ar

- vrea pentru faptele lui, popa dori ca amintirea lui să fie legată de o floare, un pom sau altă podoabă a firii.
- d. A doua zi, dracul, care auzise totul, a așternut smoală în pridvor, de care s-a prins cizma popii. Cum nu reuși să o scoată din smoală, popa s-a dus cu piciorul gol la slujba de duminică.
 - e. Ca să-l consoleze pe popă, Arhanghelul transformă ciubota popii din smoală într-un ghiveci de flori, iar ciorapul într-o floare albastră, numită colțunel sau „Colțunul popii”. De atunci crește această floare.
- II a. Dracul a plesnit de necaz și din sângele lui a ieșit tutunul, iarba dracului. Cf. Tip. 10860.
- b. Arhanghelul a sfătuit pe oameni să se ferească de tutun, povestindu-le ce este.
 - c. Scaraoschi, aflând ce se întâmplase unui supus de-al lui, a făcut multe lulele, a strâns frunze și semințe de tutun. A preparat tutunul, l-a făcut pachete și a început să fumeze cu luleaua.
 - d. A luat un car cu lulele și tutun pe care a scris că sunt doctorii pentru boli fără leac și a pornit în lume să-l răspândească.
 - e. Popa, auzind de acest leac, a strâns tot tutunul și i-a dat foc, sfătuiind oamenii să se ferească de acel „doftor”. Oamenii, însă, nu l-au ascultat și patima tutunului s-a întins.

9. Coroana împăratului. *Fritillaria meleagris*.

Familia Liliaceae. 10601

a. *Caracteristici* 10601

10601. Coroana împăratului are potirul în jos

Este atestat în Muntenia.

1. *Coroana împăratului*. LUMEA COPIL., 1922–1923, 247.

- a. Coroana împăratului, o leala cu potirul în sus, se uita cu semeție la surorile ei, fiind admirată și invidiată de ele.
- b. Ca pedeapsă, Dumnezeu îi întoarse clopotul, silind-o să se uite-n jos și de-atunci este așa.

10. Crinul. *Lilium candidum*.

Familia Liliaceae. 10605 – 10610

a. *Origine* 10605–10610

10605. Crinul este făcut dintr-o fetiță și un băiat care au mers la palatul zmeilor

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda crinului*. Ionescu, F., *Legende*, 95.

- a. Doi copii, izgoniți din casa părintească, rătăciră prin pădure ajungând la palatul zmeului zmeilor. Fetița se apropie de palat și se prefăcu într-o floare.
- b. Băiatul căută floarea fermecată cu care făcu din sora lui din nou o fetiță. Bătură apoi la porțile zmeului și vrăjitoarea îi prefăcu în două flori albe cu parfum îmbătător.

10606. Crinul a apărut pe mormântul călugărului credincios

Este atestat în Moldova.

1. *Crinul*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 331 (Broscăuți – Dorohoi / [jud. Botoșani]).

- a. Un călugăr tânăr de la o mănăstire, neavând altă vorbă decât „Bucură-te, Născătoare!”, era considerat cam prost.
- b. După ce-a murit, din mormânt, în dreptul gurii lui, a apărut crinul de azi.

10607. Crinul a apărut din scufița lui Iisus

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante identice.

1. *Floarea lacrimilor*. Culea, *Când Iisus a fost pe pământ*, 10.

2. *Floarea lacrărilor*. DUM. COP., 1934, nr. 6-8, 6.

3. *Legenda crinului*. Mirea, *Legende*, 99.

a. Când Irod a dat poruncă să fie omorâți toți pruncii până la doi ani, Maria cu Iisus și Iosif fugiră de urgie.

b. Poposind la umbra unor spini, Maria își alăptă copilul, gândindu-se la prigoană. Și lacrimile ei au curs pe fața pruncului. Le-a șters cu scufița copilului, apoi a pus-o pe un spin să se usuce.

c. Când voi să ia scufița, la plecare, tulpina spinului se prefăcuse într-un lujer verde și în locul scufiței strălucea o floare albă ca zăpada. Cf. Tip. 10528.

 Maria desfăcu părul ei și feri capul lui Iisus în umbra lui.

d. De-atunci, crinul culege în potirul florii lui cele dintâi lacrimi de rouă ale dimineții.

10608. Crinul roșu a apărut din sângele lui Iisus, care a curs pe un crin alb

Este atestat în Muntenia.

1. *Crinul roșu*. BUCURIA, 1935, nr. 4, 2.

a. Iisus era dus spre locul răstignirii, prin toate gropile. Umblând cu crucea în spate, obosit și schingiuit, i-a căzut sudoarea lui cu sânge peste un crin alb ce se afla pe drum și care se înroși.

b. De-atunci se zice ca crinul roșu s-a făcut din sângele lui Iisus. Cf. Tip. 10711.

10609. Feciorul de împărat, al 99-lea din neamul dușman, este făcut crin alb

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea crinului*. Dragoslav, *Poveștile Florilor*, II, 82. Republicată: *Povestea crinului*, 3.

I a. Un împărat își trimise cei doi feciori în lume, să-și caute neveste, după ce îi sfătui să nu meargă pe la Lacul Verde, unde este mare primejdie.

 Băieții colindară lumea și numai cel mare își aduse nevestă.

b. Feciorul cel mic, în drum spre casă, se scaldă într-un loc unde înotau 13 lebede, fără să-și dea seama că e lacul cu pricina.

c. Adormi și visă cum 12 lebede s-au transformat în zâne. Cea mai mică dintre zâne, care era cea mai frumoasă, voi să-l scoale și, nereușind, îi spuse s-o caute în Împărăția Tainelor.

d. Când se sculă, găsi în deget un inel scump pe care scria: „Zâna Zânelor, Floarea Florilor“. Încercă băiatul să tragă cu arcul în lebede, dar ele dispărură.

e. Flăcăul îl convinse pe împărat să-l lase să plece să-și caute ursita. Căpătă de la tatăl lui un frâu pe care îl scutură și ieși un cal năzdrăvan.

II a. Au mers ei până au dat de un scorpion uriaș, ce mânca totul în cale și care nu-i lăsă să treacă. Sfătuit de cal, reuși voinicul să taie limba scorpionului, două gheare și ochii. Crestă apoi capul scorpionului și au plecat mai departe.

b. Au dat de o apă la marginea căreia erau pomi imenși, cu fructe uriașe. Cum pe celălalt mal era palatul zânei, calul îl învăță să arunce inelul în apă și când l-o chema zâna, să nu se ducă.

c. Feciorul făcu o barcă din coaja unui fruct uriaș și, îmbiat de zână și de roabele ei, porni spre palat. Zâna îi povesti despre dușmănia dintre strămoșii lor, cum nu a vrut să se mărite cu unul dintre acești strămoși dușmani, ca să se curme vrajba. Tatăl ei a blestemat-o să trăiască până va reuși să prefacă 99 [de flăcăi] [din neamul] dușman¹ în ce e mai drag Soarelui.

- d. Ea și roabele ei s-au aruncat în lac și au fost adăpostite de Sf[ânta] Vineri, care i-a spus zânei că Soarelui îi sunt cele mai dragi florile.
- e. Cum băiatul era al 99-lea din neamul dușman, aruncă vâlul peste el și-l făcu floare, crinul alb, după numele lui.
- f. Sf[ânta] Vineri i-a spus că ar fi făcut-o din nou femeie, dacă era mai bună și o prefăcu și pe ea în crin roșu. A parfumat amândouă florile și le-a trimis pe apa Sâmbetei să plece-n lume să-și spuie povestea.

10610. Feciorul de împărat prefăcut de aleasa lui în crin alb

Este atestat în Moldova.

1. *Crinul*. (N. Mateescu-Brăila, *Legende*). ARH. SOC. ȘT. LIT., 1931, nr. 2-4, 301 (Mănăstirea Neamțu, [jud. Neamț]).

I a. Un împărat, simțind că i se apropie sfârșitul, își trimise pe cei doi feciori să-și aducă neveste. Îi sfătui să nu se abată la „Grădina cu flori fermecate“.

b. Cel mare a adus o prințesă, cu care s-a însurat și s-a urcat pe tron. Despre băiatul cel mic, Crin, nu s-a mai aflat nimic.

c. Crin, neafându-și nevastă pe plac, în drum spre casă, a trecut fără să știe prin grădina fermecată, unde a adormit. A visat-o pe viitoarea lui aleasă, o fată fermecătoare, care i-a lăsat un inel și i-a spus s-o caute în seraiurile Sf[înteii] Dumineci, de la marginea pământului. Și Crin a plecat, luând cu el calul năzdrăvan cu 12 aripi al tatălui său și frâul.

II a. Calul a zburat până la seraiurile Sf[înteii] Dumineci, care l-a rugat să renunțe la planul lui, dar feciorul n-a vrut.

b. A mers spre niște case, unde a văzut multe fete și pe aleasa lui. Când s-a apropiat, a văzut că sunt flori. Logodnica lui i-a spus că a venit prea târziu și l-a prefăcut în crin alb.

c. Sf[ânta] Duminecă a pedepsit-o, prefăcând fata în crin roșu și de-atunci există aceste flori.

2. *Povestea crinului*. (B. P. Hasdeu), REV. NOUĂ, 1887-1888, 414 (făcută de autor).

3. *Cum s-a făcut crinul roșu*. (N. Batzaria). LUM. COP., 1934, nr. 1, 6 (?) (*Idem*).

11. Cuibul Necuratului (?)¹

10614

a. *Nume* 10614

10614. Numele buruienii „Cuibul Necuratului“

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). REV. CRIT., 1937, 122 (Zorleni - Bârlad / [jud. Vaslui]).

a. Necuratul, în chip de om, se iubea cu o fată. Maică-sa a luat o ramură de plantă, a descântat-o de despărțire și a aruncat-o noaptea asupra lor, pe când dormeau. De-atunci se numește această plantă „cuibul Necuratului“.

b. Dracul, trezindu-se, a mușcat din vârful plantei, care de atunci nu mai are vârf.

c. A fugit apoi, spunând că nu mai poate el rămâne cu fata, din pricina acestei buruieni, așa cum nu pot rămâne bolile la omul ce va avea la îndemână această buruienă.

2. În text: „99 de neamuri dușmane“ (*n. ed.*).

1. Nu e indicată denumirea latină și încadrarea științifică (*n. ed.*).

12. Cutcurigul. Helleborus odorus.
Familia Ranunculaceae. 10618

a. *Attribute* 10618

10618. Cutcurigul iese primul primăvara

Este atestat în Muntenia.

1. *Bojocelul și vioreaua.* (Șt. St. Tuțescu), GHILUȘUL, 1914, nr. 5–6, 4. (Balota – Oltețu / jud. Dolj).
 - a. Un văduv cu un băiat, s-a însurat cu o femeie ce avea o fată, pe care a lăsat-o la maică-sa. Ca să scape de băiețaș, vitrega nu-l îngrijea, apoi l-a băgat în pământ de viu.
 - b. Pe fata ei, Vioreaua, nu o mai putea scoate din pământ din cauza băiatului. Și s-a dus să-l bată, ca să iasă și fata.
 - c. Întâlnindu-se cu Dumnezeu sub înfățișarea unui moșneag și aflând ce vrea să facă vitrega, Dumnezeu, cu toate că ninge, a făcut pe băiat să iasă cu ajutorul unui băț de aur.
 - d. De-aceea iese întâi cutcurigul, pentru că are mamă vitregă, iar vioreaua iese după el, pentru că are mamă bună.

13. Floarea Domniței. Leontopodium alpinum.
Familia Compositae. 10622–10623

a. *Origine* 10622–10623

10622. Floarea Domniței este sufletul fetei de împărat care a murit

Este atestat în Muntenia.

1. *Floarea Domniței.* Dragoslav, *Flori*, 3. Republicată: *Poveștile Florilor*, 51.
 - I a. Un crai și o crăiasă ce nu aveau copii, erau foarte necăjiți. Adormind într-o zi crăiasa la marginea unui pârâu, visă că trebuie să bea din apa lui și va porni grea. Pârâul îi mai spuse că după soare, urmează furtună.
 - b. Împărăteasa făcu întocmai și născu o fată pe care o numi Tudeluța. Ea crescă atât de frumoasă, încât oamenii o botezară „Floarea Domniței“.
 - c. După mulți ani, fata se îmbolnăvi și muri, așa cum prevestise pârâiașul. Și a fost înmormântată pe malul acestuia.
 - d. În fiecare zi plângea împărăteasa la mormântul fetei și ruga pârâul să-i spuie în ce s-a prefăcut sufletul moartei. Pârâiașul îi arăta o stea ce cădea și-i spuse să se ducă s-o caute.
 - e. A colindat ea munții și a găsit pe o stâncă o floare ca o stea. O duse pârâiașului care i-a spus că floarea e sufletul fetei. De-atunci crește această floare pe locuri pietroase și prăpăstioase.

10623. Steluța de munte este născută dintr-o stea

Este atestat în Muntenia.

1. *Steluța de munte.* ALB. Buc., 1906, nr. 43–44, 1162.
 - a. Steluța de munte, o floriceică mică, cu tulpina păroasă, de culoare albă-cenușie ca și floarea, s-a făcut din steaua miraculoasă care a vestit celor trei magi nașterea lui Iisus.
 - b. După ce magii s-au închinat pruncului sfânt, steaua n-a mai apus, ci s-a desprins ușor din văzduh și a căzut pe vârful muntelui, unde s-a transformat în floricele.
 - c. De-aici îi vine numele de „Steluță de munte“ sau „Floarea de piatră“, pentru că ea crește lipită de stânci și pietre.
 - d. Ea și-a ales locul pe cele mai semețe creste ale muntelui, pentru a

fi pusă la adăpost de cei ce vor s-o rupă. În același timp, a vrut să fie cât mai aproape de cerul înstelat care a născut-o.

14. Floarea Paștelui. *Anemone ranunculoides*.

Familia *Ranunculaceae*. 10627-10628

a. *Origine* 10627-10628

10627. Floarea Paștelui este făcută din fata de împărat ce se iubea cu un cioban
Este atestat în Moldova.

1. *Floarea Paștelui*. (S. Fl. Marian), V. LIT., 1906, nr. 14, 8 (Valea Seacă – Gura Humorului / jud. Suceava).

- Un împărat și o împărăteasă au auzit un glas care le-a spus să dăruiască ceva unei mănăstiri, dacă vor să aibă un copil.
- Împărăteasa născu o fetiță pe care o botează Floarea. Tot timpul o ținea închisă, de frica zmeilor.
- Fata se drăgosti cu un cioban pe care împăratul îl omorî. Pe fată o trimise în pădure cu o slugă, să-i taie mâinile și să-i scoată ochii.
- Ea se rugă Fecioarei s-o facă floare. Pentru că a făcut-o floare albă și era în timpul Paștelui, s-a numit „Floarea Paștelui“.

10628. Stelele de pe cer se fac flori picând pe pământ, pentru fetița evlavioasă Păștica

Este atestat în Muntenia.

1. *Floarea Paștelui*. REV. COP. TIN., 1916, 235. Republicată: *Floarea Paștilor*. LUMEA COPII., 1925, 212; *Floarea Paștelui*. Buricea, *Comoara*, 134.

- Niște oameni săraci, ce aveau numai, băieții își doreau o fată. Femeia născu o fată chiar în noaptea Paștelui și o botează Păștica.
- Fata creșcu frumoasă și evlavioasă și era fericită când maică-sa o lua la biserică.
- Când avea 5 ani, voind să ofere și ea flori ca ceilalți icoanei lui Iisus, se strecură din biserică și se duse la pădure să culeagă flori.
- Obosită de căutare se culcă, rugându-se lui Dumnezeu să-i dea multe flori, să le ducă la biserică. Dumnezeu aruncă câteva stele de pe cer și le porunci să se facă flori.
- Dimineata, fetița găsi florile în formă de stelute, care îi povestiră povestea lor. Și așa s-a născut floarea galbenă, de forma unei stelute, care înflorește în săptămâna patimilor și se mai numește „Pâinea Paștelui“ sau „Păștica“.

15. Floarea Pătimirii. *Passiflora coerulea*.

Familia *Passifloraceae*. 10632

a. *Caracteristici* 10632

10632. Floarea Pătimirii a răcorit fruntea lui Iisus pe cruce

Este atestat în Muntenia.

1. *Floarea Pătimirii*. NEAM. ROM. POP., 1933, nr. -2, 7.

- Pe creștea Golgotei creștea o plantă agățătoare, veșnic verde. De vrejul ei se-mpiedică Iisus purtându-și crucea și, ca să nu-l calce, se aplecă și-l dete la o parte.
- Când Iisus era răstignit pe cruce, floarea se urcă până la buzele lui, pe care le răcori. Împleti apoi o cunună printre spinii ce-i încoronau fruntea și când Iisus muri, planta închise ochii.
- De-atunci floarea nu mai înflorește decât o singură dată și numele ei a rămas „Floarea Pătimirii“.

16. Floarea Sfintei Treimi. Viola tricolor.
Familia Violaceae. 10636

a. *Nume* 10636

10636. Floarea Sfintei Treimi a căpătat numele de la Iisus

Este atestat în Muntenia.

1. *Floarea Sf[ântei] Treimi*. NEAM. ROM. POP., 1933, nr. 1-2, 6.
 - a. Panseaua de câmp (catifeluța), căreia poporul îi mai zice „Trei frați“ pentru că are 3 culori, se mai numea odată și „Floarea grâului“.
 - b. Atrăși de mirosul ei, ca s-o culeagă, oamenii călcau paiul și spicele de grâu în picioare. De-aceia ea se ruga de Iisus să-i ia mirosul, frăgezimea și frumusețea culorilor, ca oamenii să n-o mai caute. Iisus îi împlini voia și-i dete numele de „Floarea Sfintei Treimi“, pentru că el umbla atunci pe pământ întruchipând Sf[ânta] Treime.
 - c. Pentru că oamenii tot căutau s-o rupă, s-a retras la marginea ogoarelor, pe lângă drumuri, să poată fi ruptă fără a strica grânele.

17. Floarea Soarelui. Helianthus annuus.
Familia Compositae. 10640-10644

a. *Origine* 10640-10644

10640. Fata blestemată de nevasta Soarelui

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Floarea soarelui*. F. POP., 1901, 389 (Păunești - Adjud / [jud.] Vrancea).
 - a. Ștefan Vodă avea o fată foarte frumoasă dar mută, pe care nici un vraci n-o putea lecu. O babă îl sfătui pe Ștefan să cheme la masă pe Soare și fata să-i ceară o sărutare. Astfel își va recăpăta graiul.
 - b. Ștefan făcu întocmai și după ospăț, fata îi cerși Soarelui o sărutare.
 - c. Luna, soția Soarelui, fusese avertizată (de Piază-Rea) că Soarele se va însura cu fata lui Ștefan.
 - d. Luna veni la palat și blestemă fata să se prefacă în floare.
 - e. Furios, Soarele aruncă Luna pe fereastră.
 - f. Soarele sădi floarea în grădina lui.
 - g. De-atunci se întoarce floarea soarelui după Soare, cerșindu-i sărutarea mântuitoare.
2. *Legenda Floarei Soarelui*. (I. Adam), F. POP., 1902, 53.
 - a, b, c (de Soartă-Rea), d, e (în nori), f, g.
3. *Legenda Floarei Soarelui*. (S. Teodorescu-Kirileanu), ALB. Buc., 1902, nr. 40-41, 1094. Republicată: *Povestea Florii Soarelui. Ștefan cel Mare*, 331; Mirea, *Legende*, 113.
 - a, c (de Piază-Rea, care-i spusese că bărbatul ei se va însura cu fata lui Ștefan), b, d₁ (Luna trimise un brâu tremurat de lumină peste fața fetei și-i topi chipul într-o floare galbenă), e (în valurile mării), f, g.

10641. Fata ce zăpăcește Soarele este transformată în floare

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea Floarei Soarelui*. POP. ROM. Buc., 1932, 166.
 - a. O fată îndrăgostită de Soare se uita atât de mult la el, de-l zăpăcea. Uneori, astrul răsărea mai devreme, iar alteori asfințea mai târziu.
 - b. Mulți flăcăi o cerură pe fată de nevastă, dar ea îi refuză, pentru că-l voia numai pe Soare.
 - c. Dumnezeu, neîngăduind Soarelui să ia o pământeană, o prefăcu pe fată în floare. De-atunci privește ea la Soare, de dimineața până seara.

10642. Fata îndrăgostită de soare cere lui Dumnezeu s-o facă floare

Este atestat în Transilvania.

1. *Floarea Soarelui*. PRIM., 1922, nr. 14, 2.

- a. O fată frumoasă, cu părul de aur, s-a îndrăgostit de Soare. În zadar o ruga pe Sf[ânta] Duminecă, mama acestuia, să-i îngăduie să stea de vorbă cu Soarele, cel puțin o oră pe zi.
- b. De disperare, ea l-a rugat pe Dumnezeu s-o facă o floare, care să se poată uita tot timpul la Soare și să-i poarte numele.

10643. Lumina, mama soarelui, prefacă o fată îndrăgostită de Soare în floare

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea Floarei Soarelui*. Dragoslav, *Poveștile Florilor*. I, 143.

- I a. O împărăteasă ce nu avea copii, visă într-o noapte că o femeie i-a dat un inel, care s-a transformat într-o porumbiță galbenă și a zburat spre soare răsare.
- b. Sfânta Sfintelor, ospătată de împărăteasă, îi tălmăci visul. I-a spus că va naște o fată care la 18 ani va pleca în lume să-și caute ursitul și nu va mai reveni. După puțin timp, împărăteasa născu o fetiță, Florica, pe care o crescuseră departe de oameni.
- II a. Când se făcu mare, fata se tot uita după Soare și o întreba mereu pe maică-sa dacă e mai frumoasă decât Luna și stelele. Și se topea fata pe picioare, fără să i se găsească leacul.
- b. Mărturisi apoi că e îndrăgostită de Soare, care o cheamă în palatul lui. Sfătuiți de un bătrân, perechea împărătească a lăsat-o pe fată să plece în lume. Îmbrăcăta bărbătește, pe un cal năzdrăvan, porni Florica în lume.
- c. Trei sfetnici, îmbrăcați în blănuri de animale, i-au ieșit în cale la un pod. Ea i-a amenințat cu paloșul, cum o sfătuiseră calul și o porni mai departe.
- III a. Ajunse la sfârșitul pământului, la coliba mamei Amurgului, căreia îi povesti durerea ei.
- b. Mama Amurgului îi spuse că Soarele nu face nimic de dragul fetei, ci dimineța e roșu de rușine că cele 7 zile ale săptămânii se scaldă goale în apa Sâmbetei; la amiază stă în crângul lumii și oamenii se odihnesc; la toacă e o căldură dulce, ca să se coacă semănăturile, iar seara e trudit de toate relele văzute pe pământ.
- c. Mama Amurgului suflă și făcu o punte până la palatul Soarelui și fata plecă.
- d. Ajunse fata în curtea palatului, unde mama Soarelui, Lumina, cosea. Ea îi arătă multe flori: fetele îndrăgostite de Soare.
- e. Luna, fata Luminei, furioasă că Florica se crezuse mai frumoasă ca ea, o rugă pe maică-sa s-o prefacă pe fată într-o floare urâtă.
- f. Lumina suflă asupra ei și o făcu floare. De milă, Soarele îi puse o coroană de raze galbene, iar luna i-a spus să fie sora ei. De-atunci crește „Floarea Soarelui“, care se mai numește și „Sora Soarelui“.

10644. Fata de împărat transformată de mama Soarelui în sămânță

Este atestat în Muntenia.

1. *Floarea Soarelui*. (T. Pamfile), V. LIT., 1906, nr. 39, 7 (Biulbiul Mare, ținutul Constanța?) Republicată: *Povestea Florii-Soarelui, Cerul*, 49.

- I a. O împărăteasă ce nu avea copii, mergând odată în Dumineca Floriilor cu împăratul la biserică, greșiră în prag și împărăteasa născu o fată.
- b. Când crescuseră mare, pentru a nu aduce împărat străin, oamenii împărăției au pus vrăjitoarele să descante fata. De-atunci ea avea chipul întunecat și se ferea de lume. Ursitoarele i-au prezis că o va îndrăgi Soarele și va pleca în lume. Și așa s-a întâmplat.

- II a. Într-un codru pustiu, salvă un pui de balaur de un șarpe imens, „Împăratul Vânturilor“. Șarpele era dușmanul de moarte al mamei balaurului, „Doamna cețurilor, a negurilor și a promoroacelor. Când plângea ea, curgeau ploile și când se pieptăna, se așterneau troienile. „Împăratul Vânturilor“ se îndrăgosti de fată.
- b. Când veni mama balaurului, ea îi ceru s-o ducă în împărăția soarelui. A fost însă refuzată, pentru că „Doamna cețurilor“ se temea de „Vântul cel Rău“.
- c. Peste 6 luni veni din nou „Împăratul Vânturilor“ să ia fata. Ea pretextă că nu-i cunoaște neamurile și când „Împăratul Vânturilor“ îl chemă pe „Vântul cel Rău“ și acesta se îndrăgosti de fată.
- d. Fata promise că-l va urma pe „Împăratul Vânturilor“ dacă o lasă pe „Împărăteasa Negurilor“ s-o plimbe în cer. Și așa ajunse fata în împărăția soarelui.
- e. Vânturile, păcălite, o anunțară pe mama Soarelui care o prinse, o făcu sământă și o dete vântului s-o arunce pe pământ. Crescu o floare asemănătoare chipului Soarelui, pe care-l urmărește mereu, dar nu-l poate atinge.

18. Floarea Voinicului. *Anemone angulosa*.

Familia Ranunculaceae. Salbă moale.

Evonymus latifolius. Familia Celastraceae.

10648

a. *Origine* 10648

10648. Stătuțul șchiop

Este atestat în Transilvania.

1. *Voinicul pădurilor*. F. POP., 1906, 432.

- I a. Un împărat, ce nu avea copii, a fost sfătuit într-o zi de o voce să-l caute pe Stătuțul Șchiopul, singurul care-l poate ajuta; dar nimeni nu l-a găsit.
- b. În drum spre casă, oamenii ce-l căutaseră au adormit la sunetul unui cântec de caval. Când s-au deșteptat, au văzut un pitic cu barba până-n pământ, Stătuțul Șchiopul, pe care îl rugară să vie la palat.
- c. Stătuțul luă cu el pe împărat și-l duse în împărăția celor 9 balauri cu câte 12 capete. La cântecul cavalului, balaurii adormiră. Au furat din grădina lor un fir din „Rodul vieții“. Firul a fost fiert în roua de pe bobocii de trandafiri și zeama băută de împărăteasă. Ea născu un fecior ce a fost numit „Voinicul Pădurilor“.
- II a. Odată, colindând pădurea, o voce dezmierdătoare îi spuse s-o caute ca să-i fie mireasă. La picioarele lui căzu o salbă. El o zări pe „Zâna Codrilor“, purtată într-un leagăn de 4 vulturi și se îndrăgosti de ea. De-aceea plecă cu câțiva curteni să-și caute aleasa.
- III a. Au ajuns într-o pădure, unde au dat peste „Minte“ cu părul alb și barba neagră: „Prostia“, cu părul negru și barba alba și un spân, „Viclenia“, cu firea bărbatului și șiretlicul femeii, pentru că Dumnezeu voise să-l facă bărbat și Sfântul] Petre, femeie. Toți i-au promis ajutorul.
- b. La poalele unui munte, doi uriași au smuls câte un brad și se pregăteau să facă mâncare. Uriașii l-au rugat să-i ajute împotriva zmeilor pe care de câte ori îi omorau, o babă îi învia cu fusul. Voinicul tăie mâna babei în care era fusul, iar baba se făcu o găză și zbură.
- IV a. Ajunse la palatul zânei și fiarele ce-l păzeau îl lăsară să intre când văzură salba. Zâna îl primi cu multă dragoste.

- b. Odată zâna găsi fusul în tolba flăcăului și-l aruncă. Veni baba ciungă, care-l transformă pe voinic într-o buruiană ce crește de-atunci în pădure și i se spune „Floarea Voinicului“ (Salba Voinicului).
- c. Zâna o rugă pe babă să n-o lase singură pe lume și-i oferi salba ei. Baba o sfârâmă și din ea a crescut o plantă cu bobite roșii, lacrimile zânei, și care se cheamă „Salbă Moale“.

19. Ghiocelul. *Galanthus nivalis*.

Familia *Amaryllidaceae* 10652-10657

a. *Origine* 10652-10654

10652. Fata lui moș Crivăț

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante identice.

1. *Legenda ghiocelilor*. (D. Nițescu – *Din traistă*), A.I.F., ms. 116, I, 7. (Cochirleni – Medgidia / jud. Constanța). Publicată: *Legenda Ghiocelului*. SAT., 1933, nr. 30, 8.
2. *Legenda ghiocelilor*. ALB. Buc., 1934, nr.9, 6.
 - I a. Irinel, fiul Zefirului, trimis în lume de tatăl lui să vestească primăvara, a fost oprit la poarta unui palat de un cântec. Întâmpinat de Crivăț, acesta îi cedă locul, apoi dispăru.
 - b. În grădina înviorată de bătrânul Prier, o cunosc pe frumoasa lui fată, Ileana Cosânzeana, cu care se căsători. Dar după ce născu doi copii, Ileana muri.
 - II a. Irinel, mereu pribeag, văzând că nu-și poate crește copiii cum trebuie, ceru în căsătorie pe frumoasa fată a lui Moș Crivăț, pe care o luă la el.
 - b. Pe unde treceau însă, venea iarna și când ea intră în casa lui Irinel, copiii înghețară de spaima răcelii ei.
 - c. În lipsa lui Irinel, mama vitregă goni copiii pe o vreme aprigă.
 - d. Sleiți de frig și de foame, se rugară lui Dumnezeu, care-i transformă în două floricele care să apară primele în primăvară și le numi ghioceli.

10653. Fântâna fermecată

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea ghiocelului*. (I. Dragoslav), FLAC. Buc., 1911-1912, 245. Republicată: *Poveștile Florilor*. I, 41.
 - a. Un împărat și o împărăteasă ce aveau un fecior pe care-l iubeau foarte mult, voiau să-l însoare. Cum nu-i plăcea nici una din fetele alese de părinți, porni să caute pe frumoasa fată a unui împărat vecin de care auzise.
 - b. Împăratul îl sfătui să însemneze orice fântâni din care bea apă. Să nu mai bea din ele la înapoiere, pentru că vor fi vrăjite și el se va preface într-o floare, o buruiană sau un animal. Flăcăul a făcut întocmai și numai la ultima fântână nu a pus semn, pentru că nu a mai avut cu ce.
 - c. Când venea cu fata spre casă, flăcăul a băut din fântâna fără semn și s-a transformat într-o floare, ghiocelul. Fata a plecat acasă, ca să mai păcălească și alți pețitori. De-atunci este ghiocelul.

10654. Fratele și sora

Este atestat în Muntenia.

1. *Brândușa și ghiocelul*. Tuțescu, *Taina ăluia*, 49.
 - a. Un moșneag, cu un băiețel, s-a însurat cu o femeie care a fost bună cu copilul lui, până a făcut și ea o fată.
 - b. Cei doi frați trăiau foarte bine. Când băiatul nu a mai putut suporta

mizeriile mamei vitrege, au plecat în lume și el s-a prefăcut în ghiocel, iar sora lui în brândușă.

Vezi și Tip. 14050.

b. *Caracteristici* 10656–10657

10656. Îngerul rupe un ghiocel

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda ghiocelului*. Mirea, *Legende*, 91.

- a. Un înger culese din fiecare stea o floare. Coborând pe pământ, rupse și de-acolo o floare pe care o aduse în cer.
- b. Florile de pe pământ se întrebau ce floare o fi cules îngerul.
- c. Trandafirii credeau că a cules un trandafir; crinii ziceau că a ales un crin; laleaua se-ngâmfa spunând că a cules o soră de-a ei, iar micșuneaua credea că ea fusese cea sortită.
- d. Din înaltul cerului căzu o lacrimă pe ghiocelul ce avea o tulpină ruptă. O voce cerească îl îmbie să ceară orice recompensă, fiindcă l-a rupt.
- e. Ghiocelul, modest, respinse pe rând multele daruri oferite de înger și ceru să înflorească primul după topirea zăpezii, ca să mângâie și să bucure oamenii cu venirea primăverii, după viscole și geruri. De-atunci ghiocelul este cea dintâi floare care apare după iarna posomorâtă.

2. *Îngerul și ghiocelul*. (I. Hasdeu), GAZ. TRANS., 1891, nr. 217, 6. Republicată: UNG., 1891, 103.

a, b, (și erau geloase), c₁ (Fiecare floare credea că trebuie să fie o surată de-a ei, numai ghiocelul tăcea), d, e.

10657. Zăpada și ghiocelul

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 6 variante identice.

1. *Zăpada și ghiocelul*. (A. Culea), DUM. COP., 1937, nr. 3, 7.

2. *Zăpada și ghiocelul*. Mirea, *Legende*, 92.

3. *Zăpada și ghiocelul*. DUM. COP., 1939, nr. 1–2, 4.

4. *De ce răsar întâi ghiocelii*. ALM. SC., 1927, 26.

5. *De ce răsar întâi ghiocelii*. Ionescu F., *Legende*, 91.

6. *De ce răsar întâi ghiocelii*. LUMINIȚA, 1937–1938, nr. 4, 8.

- a. Dumnezeu, după ce a făcut florile și le-a dăruit culori frumoase, a făcut și zăpada, căreia i-a spus să-și caute singură culoarea.
- b. Zăpada a cerut culoarea ierbii, a trandafirului, a vioarei și a florii soarelui, dar nimeni nu-i ascultă rugămintea.
- c. Plângându-se de acest lucru ghiocelului, căpătă culoarea lui și de-atunci e zăpada albă. Drept recunoștință, zăpada lăsă ghiocelul să-și scoată primul căpșorul afară, de cum se arată primăvara.

20. Hărăgica. Zebrina pendula.

Familia Commelinaceae. 10661

a. *Origine* 10661

10661. Fata bătrână măritată cu dracul

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda hărăgicăi*. (N. Mateescu), DOINA Jor., 1928–1929, 139 (Movilița – Panciu / jud. Vrancea).

- a. O fată bătrână, cuminte, harnică, deșteaptă și înstărită, dorind să fie la casa ei, se mărită cu un om care părea să aibă aceleași calități, dar care era dracul.
- b. Dracul se ducea mereu la vânătoare și a omorât pe rând pe toți membrii familiei nevestei; apoi a omorât-o și pe ea. A înmormântat-o

- lângă niște așezări omenești. Pe mormânt a crescut o floare ce se sprijinea de un copăcel și care era mult admirată. Cf. Tip. 407 B.
- c. Un îndrăgostit de flori a semănat-o în grădinița lui și i-a pus araci. Floarea i-a spus într-o zi povestea ei, rugându-l s-o apere. Și omul i-a promis că se va ruga zilnic, până o va scăpa de necaz.
- d. Floarea i-a mai spus că se numește hărăgica, „zambele, zornele, clopoței, bună-dimineța și telegraf”.

21. Holbura. *Convolvulus arvenses*.

Familia *Convolvulaceae*. 10665

a. *Nume* 10665

10665. De ce se numește și „Cupa Maicii Domnului“

Este atestat în Muntenia.

1. *Din legendele Maicii Domnului*. NEAM. ROM. POP., 1934, nr. 1-2, 3.
 - a. Un cărăuș, ce ducea un butoi cu vin, a înfundat carul în noroi și nu l-a mai putut scoate.
 - b. Trecând Maica Domnului obosită și cerându-i puțin vin, cărăușul nu avea pahar. Fecioara luă o floare, holbura, ce are forma de pahar, în care cărăușul îi dete vin și imediat a putut să urmească căruța.
 - c. De-atunci, oamenii numesc holbura în acele locuri „Cupa Maicii Domnului”.
- Vezi și Tip. 11343, 11345, 11349, 11355.

22. Lăcrămioara. *Convallaria majalis*.

Familia *Liliaceae*. 10669-10684

a. *Origine* 10669-10674

10669. Lăcrămioara s-a născut din lacrimile lui Iisus

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Lăcrămioarele*. REV.V. SAT., 1935, nr. 4, 12.
 - a. Iisus, admirând natura într-o noapte, deplângea pe oamenii care nu știau s-o prețuiască. Se rugă cu lacrimi fierbinți lui Dumnezeu să ierte păcatele oamenilor, gândind la pătimirea ce-l aștepta.
 - b. O privighetoare cânta pe mâna lui, înseninându-l pentru o clipă. Iisus o binecuvântă să răspândească bunătate în inimile oamenilor prin cântecele ei.
 - c. Plopii fremătau de suspinele lui Iisus, care-i binecuvântă să freamete întruna și să fie farmecul nopților cu lună.
 - d. A doua zi, din lacrimile lui Iisus crescură în iarbă niște flori albe, gingașe și frumos mirositoare, mărgăritărele sau lăcrămioarele.
2. *Lăcrămioarele*. LUMEA. COPII., 1922-1923, 204.
 - a, b, d.
3. *Legenda lăcrămioarelor*. Ionescu, F., *Legende*, 82.
 - a₁ (Iisus, care mai avea puține clipe de stat pe pământ, lacrima de cele ce avea să pătimească), d.

10670. Lacrimile feciorului, căruia i s-a luat cavatul, s-au transformat în flori

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Povestea lăcrămioarelor*. ALB. Buc., 1925, nr. 1 5-16, 252. Republicată: 1926, nr. 15-16, 252.
 - a. Un fecior era cioban la oile împăratului (și nu cunoscuse niciodată plânsul).
 - b. El doinea foarte frumos dintr-un fluier (făcut de el și la auzul lui și natura înmărmurea).

- c. Fata împăratului iubea florile sălbatice.
 - d. Ea l-a surprins odată pe cioban creștând un caval și, cum a văzut-o, l-a ascuns.
 - e. Fata l-a rugat s-o ducă pe crestele munților, să culeagă florile ei preferate.
 - f. La coborâre, pentru că pierdea din flori, le-a dat ciobanului să le ducă, apoi le-a luat înapoi.
 - g. l-a luat însă și creștătura de caval (din desagă).
 - h. Ciobanul a plâns (pentru prima oară).
 - i. Din lacrimile lui au ieșit flori (albe, mititele).
 - j. Ciobanul a dispărut fără urmă.
 - k. Fata, ajunsă împărăteasă, puneă totdeauna din acele flori pe masa ei.
 - l. Le-a botezat lăcrămioare (de la pățania cu ciobanul).
2. *Lăcrămioarele*. (N. Mateescu-Brăila, *Legende*). ARH. SOC. ȘT. LIT., 1931, nr. 2-4, 305 (Diocheți-Panciu / jud. Vrancea).
- a, b (de fermeca lumea), d, g, h, i, k₁ (Domnița a cules din aceste flori și le-a adus acasă), j₁, (Ciobanul a plecat în lume).

10671. Lacrimile fetei de împărat rătăcite se prefac în flori

Este atestat în Moldova.

1. *Crăița și Lăcrămioarele*. (N. Mateescu-Movilă), BĂRĂGAN, 1936, nr. 10, 11 (Ghigoești - P[iatra] Neamț / jud. Neamț).
- a. Un împărat și o împărăteasă au căpătat târziu o fată. Ea a crescut mare și frumoasă, iubind nespuse florile sălbatice pe care le-a cunoscut primele.
 - b. Odată s-a rătăcit la cules de flori în pădure și nu a mai fost găsită. Și a trăit mult timp Crăița prin acele locuri pustii și era foarte nenorocită.
 - c. Trecând Dumnezeu cu Sfântul Petre prin acele locuri, sfântul l-a rugat pe Dumnezeu să facă să înceteze suferințele fetei. Din lacrimile ce curgeau din ochii ei s-au făcut lăcrămioarele, iar din trupul firav al prințesei s-a făcut o crăiță. De-atunci sunt aceste flori pe lume.

10672. Lacrimile prințului

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda lăcrămioarelor*. Mirea, *Legende*, 95.
- a. Într-un palat împărătesc, trăiau doi copii cuminiți: un băiat și o fată care se iubeau. Boala răpuse trupul firav al prințesei, care muri.
 - b. Prințul nu știuse până atunci ce este plânsul.
 - c. Începură deodată să-i curgă lacrimi de durere din ochi și lacrimile se prefăcură în flori albe și mici.
 - d. Mirosul lor era dulce, plămădit din parfumul tuturor florilor iubite de mica prințesă.
 - e. Unii le-au numit lăcrămioare, iar alții mărgărit[ă]rele.
2. *Povestea mărgăritărelului*. Ionescu, F., *Legende*, 107.
- a, c₁ (Înainte de-a muri, fetița plânse și lacrimile ei cu ale băiatului se prefăcură-n flori), e₁ (Acestea sunt mărgăritărele sau lăcrămioarele).

10673A. Pasărea rănită

Este atestat în Muntenia.

1. *Lăcrămioara*. (S. Fl. Marian), GAZ. TRANS., 1902, nr. 154, 1 (din Muntenia?). Republicată: REV. IST. ARH. FIL., 1902, (VIII), 142.
- a. Un flăcău, singur pe lume, ce se ocupa cu vânatul și pescuitul, săgetă odată o pasăre, rănind-o. Ea îi spuse că e ursită lui și să vie s-o caute. Aruncă apoi un inel flăcăului și dispăru.
 - b. Urmând picăturile de sânge, flăcăul se-ntâlni cu o bătrână, Sf[ânta]

Vineri, pe care o milui. Căpătă de la ea un frâu, un pai și o pietricică. Scutură el frâul și apăru un cal ce zbura ca vântul.

- c. Urmăriți de un zmeu, sub înfățișarea unui iepure, calul îl sfătui să arunce paiul din care se făcu un mărăciniș, pe care zmeul îl străbătu cu greu. Apoi aruncă pietricica ce se făcu un munte pe care zmeul îl trecu.
- d. Zmeul îl urmări apoi sub înfățișarea unui voinic călare și calul flăcăului îl zdrobi. S-a oprit apoi la un lac, unde se termina dâra de sânge și a așteptat mai multe zile.
- e. Aruncă apoi flăcăul năvodul și scoase o femeie foarte frumoasă moartă și cu piciorul însângerat. O înmormântă și plânse până se milostivi Dumnezeu de-l făcu o floare. Se numește mărăgăritărel, după numele flăcăului sau lăcrămioară, după lacrimile lui fierbinți.

10673B. Sfânta] Vineri preface prințul nenorocit în floare

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda Lăcrămioarei*. Dragoslav, *Povestea trăsnetului*, 115. Republicată: *Altă poveste a lăcrămioarei, Poveștile Florilor*, II, 149.

- I a. Un împărat, ce plecase să se lupte cu zmeii, moare. Nevasta lui, însărcinată, aflând vestea, născu un copil la 7 luni și a murit și ea. Flăcăul a crescut singur și trist, ocupându-se cu vânatul, în timp ce boierii conduceau țara.
- b. Într-o zi, răni o pasăre care-i spuse că e ursita lui și să vie s-o caute. Luându-se flăcăul după dâra de sânge, se-ntâlni cu o bătrână, Sfânta] Vineri, căreia îi duse lemnele acasă și căpătă un spin și un frâu.
- c. Scutură băiatul frâul și apăru un cal înaripat. Acesta îi spuse că vor trece prin împărăția celor 12 zmei, din care 11 au fost răpuși de tatăl feciorului, care a fost omorât de al 12-lea dintre zmei.
- d. Urmăriți de un iepure, flăcăul aruncă spinul care se făcu un mărăciniș pe care cu greu îl pătrunse zmeul. Învățat de cal cum să lupte, feciorul omorî zmeul.
- e. Au dat apoi de un palat unde zâna, ursita lui, trăgea să moară. Imediat ce-l văzu, se stinse și totul dispăru din jur.
- f. Așezat pe marginea unei ape, flăcăul plânse ziua și noaptea până veni Sfânta] Vineri. De milă, sfânta aruncă haina ei peste el și flăcăul se prefăcu într-o floare: mărăgăritărelul.

10674. Șiragul de mărăgăritare

Este atestat în Muntenia.

1. *Mărăgăritărelul*. ROM. Buc., 1896, nr. 388, 2.

- a. Un împărat văduv avea o fată cuminte și frumoasă, ce-și împărțea viața între tatăl și logodnicul ei. Plecând amândoi bărbații la război, logodnicul dete fetei un șirag de mărăgăritare.
- b. Înfrânți în luptă, au murit amândoi. Învingătorul luă cu el pe fata deznădăjduită și pe care nu reușise s-o facă să vorbească. La un popas, aflând că șiragul de mărăgăritare era primit de la logodnicul ei, de furie, nemilosul împărat călcă șiragul în picioare.
- c. Fata se îneacă într-un râu și trupul ei nu a fost găsit. În primăvară, în locul unde fusese sfărâmat șiragul, au răsărit niște flori numite mărăgăritărele sau lăcrămioare.

Vezi și Tip. 12513.

b. *Caracteristici* 10680

10680. Floarea ce plânge

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda lăcrămioarelor*. Mirea, *Legende*, 93.

- a. Iisus copil, încântat de frumusețea florilor, le mângâia și le spunea că Dumnezeu le va trimite la timp roua răcoritoare și lumina Soarelui. Florile nu vorbeau decât de bunătatea și strălucirea lui Iisus.
 - b. Numai o mică floare plângea, pentru că nu fusese văzută de Iisus. De-aceea, vecinele ei o numiră lăcrămioară.
 - c. Visă modesta floare că Iisus venise din nou și-i spusese că va fi cea mai frumoasă floare din luna mai. Când se trezi, era lumină și totul cânta în jurul ei.
 - d. Când se pornește din munți un vântuleț ușor, lăcrămioara cântă pe Dumnezeu și pe Iisus din clopoței ei de argint.
2. *Legenda lăcrămioarelor*. Ionescu, F., *Legende*, 119.
- a₁ (Toate florile fuseseră binecuvântate de Dumnezeu), b, c₁ (Iisus a binecuvântat-o să fie cea mai frumoasă floare din luna mai).

c. *Nume* 10684

10684. Frumoasa Mărgărita

Este atestat în Muntenia.

1. *Mărgăritărel*. (S. Fl. Marian). REV. ROM., 1862, 502. (de pe marginea Oltetului?). Republicată: *Lăcrămioara*. GAZ. TRANS., 1902, nr. 159, 1; *Lăcrămioara*. REV. IST. ARH. FTL., 1902, (VIII), 144.
 - a. Frumoasa Mărgărita se iubea cu Voinea, spaima tătarilor. Se-ntâlneau în fiecare seara în râpa pe care atunci bătrânii o numeau „Râpa Florilor“. Hanul tătarilor, care o plăcea pe Mărgărita, dar se temea de Voinea, îl pândi și-l răni cu săgeți înveninate. Flăcăul își dete sufletul în brațele iubitei lui.
 - b. Când hanul voi s-o ia, Mărgărita reuși să-l stranguleze cu un brâu și să-l arunce în râpă. Mărgărita înnebuni și umbra despletită, plângând. Lacrimile ei cădeau pe flori și le albea. De-atunci au fost numite aceste flori mărgăritărele.
 - c. Florile înroșite de sângele lui Voinea s-au numit „Sângele Voinei“.
 - d. Râpa unde se întâlneau cei doi îndrăgostiți s-a numit „Râpa Tătarului“.
 - e. Stânca pe care a căzut Voinea s-a numit de-atunci „Stânca Morții“. Vezi și Tip. 12513 14050 III.

23. Lumânărica. Verbascum Thapsus.

Familia Scrophulariaceae. 10694

a. *Origine* 10694

10694. Lumânărica

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda lumânăricii*. ALB. Buc., 1907, nr. 1, 47.
 - a. Pe când Maica Domnului era pe pământ, trăia o copilă orfană, numită Lumânărica, pe care Fecioara o luă s-o crească.
 - b. Când se-mbolnăvi Fecioara și-și simți sfârșitul, ca să n-o lase singură pe lume, o făcu o florică și o încredință rugului s-o ferească de rău.
 - c. De la o vreme însă, florica nu mai asculta povețele bătrânului rug și era tristă și îngândurată, apoi fugi.
 - d. Rugul o blestemă și de-atunci crește rătăcită și singuratecă. Omul o smulge cu rădăcină cu tot, făcând-o fiertură de leac pentru boale.

24. Macul. Papaver phoeas. Familia Papaveraceae. 10704-10711

a. *Origine* 10704-10706

10704. Craiul sângeros

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Floarea care aduce moartea*. ALB. Buc., 1940, 480.

- a. Un fiu de crai, bun la suflet dar violent, nu se potolea până nu făcea vărsare de sânge. El ucisese aproape toți flăcăii împărăției.
- b. Împrietenindu-se cu fetele de boier, semănă și între ele zavistia. Brutalitatea lui le îndepărtă pe rând și de-aceea plecă în lume.
- c. Apucându-l o vifornită pe coasta muntelui, vântul l-a repezit într-o stâncă, unde a rămas înțepenit. A văzut defilând în fața ochilor, cortegiul celor care au fost omorâți de el și apoi a murit.
- d. Când s-a topit zăpada, în locul cadavrului, a rămas o floare sângerie (care și-a aruncat semințele, făcându-și surori).
- e. Când e ruptă de un bărbat, floarea se îmbujorează, tulpina i se umflă, iar parfumul i se răspândește; când o rupe o fată frumoasă, floarea se înnegrește, tulpina se face galbenă și suptă și se scurge o otravă fără miros, cleioasă ca sângele.

7. *Povestea macului*. BĂRĂGAN, 1939, nr.1-2, 11.

- a, b, c, d (care apoi s-a răspândit în lume).

10705. Din semințele lui Sfarmă-Piatră, aduse pe lume și semănate, au ieșit macii

Este atestat în Transilvania.

1. *Macul*. GAZ. TRANS., 1902, nr. 56, 6.

- a. Ileana Cosânzeana s-a măritat cu Făt-Frumos, pe care-l cunoscuse la o horă și el a dus-o la casa părinților săi.
- b. Trimis odată la capătul lumii să vadă o mătușă, părinții nu l-au lăsat să-și ia nevasta. De dor și plâns, Ileana slăbi și după 7 ani plecă să-și caute soțul.
- c. În mijlocul lumii a dat de Sfarmă-Piatră, care știa că bărbatul ei este la împăratul Ursitoarelor, sub pământ. I-a dat o rădăcină din care să sugă și să pretezeze în fața împăratului că nu poate mânca de dorul soțului ei și împăratul îl va aduce.
- d. Sfarmă-Piatră a sfărâmat piatra ce acoperea buricul pământului și a coborât-o într-o vadră legată de o funie. I-a spus că o va aștepta, s-o ridice înapoi pe pământ.
- e. Ileana se băgă slugă la împăratul Ursitoarelor. Procedă așa cum o învățase Sfarmă-Piatră și împăratul îi aduse bărbatul.
- f. Din rădăcina pusă într-un vas, au crescut niște flori cu semințe negre, pe care le-au pus în vin de a adormi toată curtea și ei au fugit.
- g. Sfarmă-Piatră i-a scos pe lume și a rămas cu ei. Din semințele căzute în urma Ilenei, a crescut o floare din care se prepară leac de adormire și care se cheamă „Macul adormitor“.

10706. Dragostea de mamă

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda macilor*. (L. Hârsu), ALB. Buc., 1925, nr. 17-18, 247.

Republicată: *Legenda florilor de mac*. Mirea, *Legende*, 97.

- a. O văduvă săracă își trimise unicul fecior într-un sat străin, la un neam al lor, să ceară în schimbul unui ștergar frumos, mălai și brânză.
- b. Cum trecu mult timp și băiatul nu se înapoie, mama, știind că trebuie să treacă printr-o pădure întunecată de pe o câmpie, apoi [peste] un deal și [pe] o vale pustie, porni îngrijorată în căutarea lui.
- c. Negăsindu-l, alerga înnebunită și din picioarele ei rănite curgeau picături de sânge, ce s-au transformat în flori mari, roșii.
- d. Își descoperi copilul strigând-o cu glasul slab. Îl luă în brațe, ducându-l acasă prin câmpia smălțuită de flori, care erau macii de acum.

b. *Caracteristici* 10710–10711**10710. Macul rușinat**

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda macului*. LUMINIȚA, 1935, nr. 1, 12.

- a. Macul, pe vremuri alb, era atât de somnoros, încât râdeau de el Soarele și Vântul; în schimb însă el se ruga zilnic lui Dumnezeu.
- b. Aflând florile într-o zi că Iisus a fost răstignit, îndurerate, au plâns. Macul, istovit și el de plâns, a adormit.
- c. Când florile au aflat de învierea lui Iisus, macul mai dormea. Când s-a trezit, de rușine, s-a îmbujorat și a rămas roșu până-n ziua de azi.

10711. Macul culege sângele lui Iisus

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Macul*. Păsculescu, *Povești*, 119.

- a. Iisus mergea chinuit pe Golgota. O floare albă, macul, povestea chinul lui Iisus altor flori, care lăcrămau.
- b. Când Iisus a fost din nou bătut, el căzu și broboane de sânge au curs din rănilor lui. Macul își întinse potirul și prinse câteva picături.
- c. Iisus sărută floarea binecuvântând-o să se facă roșie pentru totdeauna.
- d. Macul lăcrimă și toate florile de mac se înroșiră. Cf. Tip **10608**.

2. *Legenda macului*. Ionescu, F., *Legende*, 111.

- b, c₁ (Iisus îl binecuvântă și de-atunci are macul florile roșii).

25. Nalba. *Althaea rosea*. Familia *Malvaceae*

10721

a. *Origine* 10721**10721. Fata căreia i s-a promis de bărbat pe „Vântul Primăverii“**

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea Nalbei*. Dragoslav, *Povestea crinului*, 27. Republicată: *Poveștile Florilor*, II, 113.

- I a. Doi bătrâni care nu aveau copii, au spus într-o zi că de-ar avea un băiat, l-ar însura cu „Zâna Primăverii“ și de-ar avea o fată, ar mărita-o cu „Vântul Primăverii“. Baba căpătă o fată care crescuse frumoasă dar toamna era tristă, fiind îndrăgostită de promisiul ei, un flăcău frumos.
- b. Cum voia să plece-n lume să-și caute iubitul, mama ei o blestemă să se prefacă la cununie într-o buruiiană sau dihanie și vântul s-o aducă de milă acasă.
- II a. A mers fata până la o văgăună de munte, unde a dat de un uriaș, uraganul. El era fratele cel mare al vântului. Când sufla, urca nisipul până-n nori, iar când își trăgea sufletul, întreaga natură se văita. Aflându-i povestea, uraganul îi spuse să se îmbrace bine și să se ducă la fratele lor cel mijlociu, Crivățul.
- b. După mult umblet, în altă văgăună găsi pe uriașul Crivăț, care-o îndreptă spre palatul mamei lor, Vremea.
- c. Fata găsi Vremea cosând scoarțe pentru cele patru fete ale ei, anotimpurile. Tocmai cosea pentru primăvară, pe care voia s-o mărite cu un zmeu.
- d. Vremea cunoștea blestemul mamei fetei. Având nevoie de o floare ca s-o coase pe scoarță, a transformat-o pe fată într-o floare pe care a numit-o nalbă, după numele fetei. Când auzi Vântul de Primăvară că a venit nalba, a început s-o caute și de-atunci o caută mereu.

26. Năvalnicul. Scolopendrium vulgare.
Familia Polypodiaceae. 10731

a. *Origine* 10731

10731. Flăcăul cel frumos blestemat de Fecioară

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda Năvalnicului. Pamfile, Sărbătorile de toamnă*, 28.
 - a. Năvalnicul era un flăcău frumos, după care femeile umblau buimace. Trecând Fecioara printr-o pădure, unde era flăcăul, își încurcă drumul din pricina lui și rătăci trei zile și trei nopți.
 - b. Întâlni o fată care umbla după buruieni de leac și care-i spuse că umblă după voinic să-i facă de urât, ca să nu mai încurce cărările oamenilor.
 - c. Năvalnicul, care era ascuns, auzi totul (și voi să le omoare pe amândouă).
 - d. Maica Domnului spuse să se prefacă într-o buruiană de dragoste.
 - e. De-atunci crește prin păduri, în locuri știute de babe descântătoare de dragoste.
2. *Năvalnicul. (D. Furtună), I. CREANGĂ, 1913, nr. 12, 360 (Vlăsinești – Dorohoi / jud. Botoșani). Republicată: Cuvinte scumpe, 12.*
 - a, b, c (și voi s-o omoare pe babă), d, e₁ (A rămas buruiană de dragoste. E culeasă prin păduri de Sf[ânta] Maria Mare de către o babă îmbrăcată în cămașe albă, însoțită de tineret vesel).

27. Nu mă uita. Myosotis palustris.

Familia Borraginaceae. 10741–10747

a. *Atribute* 10741

10741. Floarea amintirii și a iubirii

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda floarii „Nu mă uita“*. RÂND., 1893, 38.
 - a. Dumnezeu se plimba prin lume, mulțumit de tot ce făcuse și fiecare îi cerea să le dea câte un nume. Cum îl căpătau, se strigau fericiți între ei.
 - b. Numai o floare mică plângea, spunând că nu a primit nici un nume. Dumnezeu spuse ca ea să fie floarea amintirii și a iubirii.

b. *Nume* 10745–10747

10745. Iubitul înecat

Este atestat în Muntenia.

1. (*Legenda despre „Nu mă uita“*). *Limbăgiul Florilor*, 63.
 - a. Doi tineri ce se iubeau, stăteau pe țărmul Dunării și o floare de miosotis trecu pe apă. Fata dori să aibă floarea și băiatul se aruncă în apă, o apucă, dar curentul îl luă cu el.
 - b. Înainte de-a se îneca, strigă, aruncând floarea fetei: „Nu-mă-uita!“ și dispăru în valuri.

10746. Iubitul decapitat

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). (C. Negruzzi), CONV. LIT., 1867–1868, 107.
 - a. Manda, frumoasa fiică a lui Radu Vodă și unica lui mângâiere după moartea nevestei lui, refuza orice pețitor, sub cuvânt că nu se poate despărți de tatăl ei.
 - b. Adesea participa ea la vânătoare și când o lua la goană, nimeni n-o

- putea găsi, decât frumosul și viteazul curtean Dragomir, prunc aruncat la ușa unei biserici și crescut de Radu Vodă.
- c. Manda a refuzat să se mărite cu un tânăr conte polonez căruia o promisese tatăl ei și după aceea dispăru.
 - d. Cum fusese văzută cu Dragomir, domnitorul, împreună cu oastea lui, porni să-i caute. Îi găsi dormind îmbrățișați, în locul care se cheamă azi „Fântâna Cerbului“.
 - e. Înainte de a fi decapitat, așa cum poruncise domnul, Dragomir smulse un smoc de floricele și le aruncă la picioarele iubitei, strigându-i: „Nu mă uita!“ De-atunci a rămas numele acestei flori.

10747. Floricica ce-și uită numele

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda floarii „nu mă uita“*. Mirea, *Legende*, 96.

- a. Dumnezeu dete viață florilor și toate erau mulțumite de podoabele lor.
- b. Dumnezeu dete fiecăreia câte un nume.
- c. Le-a ales și un loc unde să crească.
- d. Fiecare se duse la locul ei și toate erau voioase.
- e. O florică își uitase numele și plângea.
- f. Trecând Dumnezeu pe acolo și întrebând-o de ce plânge, află că și-a uitat numele (jucându-se).
- g. Dumnezeu o hărăzi să poarte numele „nu mă uita“.

2. *Nu mă uita*. BUCURIA, 1935, nr.3-4.

- b, c₁ (Ele și-au ales câte un loc unde să crească), e, f, g.

28. „Palma Maicii Domnului“ (?)¹

10757

a. *Nume* 10757

10757. Palma Maicii Domnului

Este atestat în Moldova.

1. *Maica Domnului*. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, 28. Republicată: *Boală grabnică. Boli și leacuri*, 14.

- a. Lisaveta, mama lui Ioan Botezătorul, care suferea de „boală grabnică“, cea fără de leac, mergea într-o zi pe câmp cu Fecioara și-i povestea că nu a găsit încă leac pentru boala ei.
- b. Maica Domnului îi arătă o iarbă pe care s-o fiarbă și să se scalde de trei ori pe zi în fiertură, trei zile în șir. Lisaveta făcu întocmai și se însănătoși.
- c. De atunci a căpătat această buruiană numele de „Palma Maicii Domnului“, pentru că are frunza în chip de palmă. Tot de atunci are leac „boala grabnică“.

29. Pălămida. *Cirsium arvense*.

Familia Compositae. 10767

a. *Atribute* 10767

10767. Pălămida este buruiana dracului

Este atestat în Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Legenda pălămizii*. OPINIA, 1899, nr. 95, 2 (Călinești, [jud.] Botoșani).

- b. Dracul cere lui Dumnezeu să-i dea și lui pâine și Dumnezeu îi dă ovăzul.

1. Nu i s-a dat denumirea latină și încadrarea în încrengătura botanică (*n. ed.*).

- b. Sf[ântul] Petre protestează (spunând că mai bine l-ar fi dat lighioanelor).
- c. Sfântul se ascunde sub podul pe care trecu dracul repetând numele ovăzului, ca să nu-l uite.
- d. Sfântul îi sări în spinare și dracul, de spaimă, uită numele pâinii pe care-o căpătase. Începu să înșire diferite plante ca: mohor, mătrăgună, stuh, bostan și urzică. Sfântul spuse că o fi pălămidă, iar dracul acceptă.
- e. De-atunci pălămida e buruiana dracului.
2. *Pâinea dracului*. I. CREANGĂ, 1913, nr. 4, 102.
- a, b (spunând că dracul nu are nevoie de pâine), c, d₁ (Sfântul îi strigă: „pălămidă“ și dracul repetă), e (și cu opsigă).
3. *Pâinea dracului*. I. CREANGĂ, 1913, nr.4, 107.
- a, c₁ (Dracul repeta mereu numele plantei ca să nu-l uite, dar îl uită), f. Se duse din nou dracul la Dumnezeu să-l întrebe ce i-a dat și Dumnezeu îi spuse că i-a dat opsigă, ce seamănă cu ovăzul, dar este fără miez).
4. *Pe unde șade dracul*. SEMĂN., 1903, 640. (Dănești, [jud.] Vaslui). Republicată: CAL. I. CREANGĂ, 1911, 45.
- a₁ (Când Dumnezeu împărțea viețuitoarelor plantele de care să se folosească, și-a oprit pentru el „Lumânărica Domnului“ și altele; cucului i-a dat „Ciuboțica cucului“ și așa mai departe. La urmă veni dracul să-i ceară partea lui. Dumnezeu, furios că a întârziat, ca să termine repede, i-a dat grâul și secara.), b₁ (Sf[ântul] Gheorghe, auzindu-l pe drac ce bucuros este, îl întreabă pe Dumnezeu de ce a dat cele mai bune plante dracului. Văzând Dumnezeu că are dreptate, îl trimise să le ia înapoi cum o ști), c₂ (Sf[ântul] se ascunde în calea dracului și-l sperie), d₂ (Dracul uită numele plantelor ce i-au fost atribuite, iar sfântul îi sugeră: cucuta, urzica, hrișca, orzul, hameiul, mătrăguna și scaiul. Îl încurcă în așa fel încât dracul se opri la stuf și papură). g. Tot de-atunci șade dracul între stuf și papură. Vezi și Tip. 10314, 11832 A.

30. Păpădia. *Taraxacum officinale*.

Familia Compositae. 10777

a. *Origine* 10777

10777. Praznicul omului sărac

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Povestea păpădiei*. IZVORAȘUL, 1936, nr. 10, 369.
- a. Un om bătrân și sărac, bun muncitor, era chemat la toate praznicele.
- b. Moșul gândi că, fiind singur pe lume, ar fi bine să-și facă pomenile și pregăti o masă îmbelșugată la care pofti pe toată lumea.
- c. Știindu-l sărac și ca să nu-i mănânce din ce brumă agonisise, nu veni nimeni.
- d. Moșneagul a pus bucatele în mai multe locuri (pe unde știa că trece lumea).
- e. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, trecând pe-acolo, se înfruptară din ele.
- f. În locul străchinilor au ieșit cunune de frunze cu lujere plăpânde și flori galbene aurii, ca niște făcliuțe. Cf. Tip. 10866 A.
- g. De-atunci, în fiecare primăvară, păpădia ne stă în cale, pretutindeni.
2. *Povestea păpădiei*. SOL., 1936, nr. 22, 8 (Căbești – Adjud / [jud. Vrancea])
- b₁ (Un cerșetor, singur pe lume, își făcu pomenile din viață), c, d (la toate răspântiile), e, f, g (pe la răscruci de drumuri, în marginea șoselelor, în luminișuri de pădure, unde cerșetorul cel bun la suflet adusese cu mare trudă bucate și lumânări aprinse).

31. Romanița. Matricaria chamonilla.**Familia Compositae. 10787***a. Origine 10787***10787. Frumoasa Romaniță se preface în floare**

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Povestea romaniței*. Dragoslav, *Poveștile Florilor*, II, 71.

a. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre au spus unui împărat ce nu avea copii, că, dacă ar bea împărăteasa roua de pe crini, amestecată cu roua de pe pelin, ar face o fată pe care s-o boteze Romanița.

b. Un oștean povesti împărătesei ce a auzit și, ascultând sfatul lui Dumnezeu, împărăteasa născu o fată.

c. Romanița creșcu mare și frumoasă, dar refuză să se mărite.

d. Un fecior de-mpărat nu se sperie de faptul cum ea îi spusese că a visat că la cununie se va preface în floare, și insista să se mărite cu ea.

e. În ziua cununiei fata se făcu o floare.

f. Din această floare fac oamenii ceaiuri de leac. Ea are albeața crinului și mirosul pelinului.

2. *Povestea romaniței*. ALB. Buc., 1933, nr. 8, 5.

a, b, c (Și nu se gândea decât la flori. Spunea că cel ce o va lua de nevastă va fi nefericit), e (albă, cu miros de pelin, pe care oamenii o numesc romaniță).

32. Sălățița. Ficaria ranunculoides.**Familia Ranunculaceae. 10797***a. Origine 10797***10797. Craiul căruia i se transformă aleasa într-o găză**

Este atestat în Transilvania.

1. *Unțișorul*. (S. Fl. Marian), JUN. LIT., 1905, 58 (Bucium – Câmpeni / jud. Alba).

a. O fată de-mpărat fusese ursită să se prefacă în gânGANIE, cum va sosi primul pețitor.

b. Un crai, venind s-o ceară de nevastă, sluga trimisă să cheme pe fată spuse că n-o găsește. Fata, deși nu știa nimic de ursita ei, nu voia să vină.

c. Se duse craiul s-o cheme, o găsi o clipă, apoi dispăru și auzi în schimb o voce care cerea să fie salvată. Craiul rămase foarte trist.

d. Înduioșat de acest lucru, Sf[ântul] Petre ceru lui Dumnezeu să curme tristețea craiului. Acesta a fost transformat în sălățiță sau unțișor, care pânDEȘTE pe fata împăratului, o mică găză.

33. Scaiul. Cirsium lanceolatum.**Familia Compositae. 10807–10808***a. Origine 10807–10808***10807. Oaia năzdrăvană**

Este atestat în Transilvania.

1. *Oaia năzdrăvană*. Morariu, T., *Material etnografic*, 16 (Romuli – Năsăud / jud. Bistrița–Năsăud).

a. După trei ani de slujbă la un stăpân, ciobanul sărac ceru drept plată oaia năzdrăvană. Când da ea cu piciorul în bolovani sau putregai, se prefăceau în oi. Astfel căpătă multe oi, pe care oaia năzdrăvană le da în strungă, le mulgea și făcea brânză.

- b. Odată, oaia năzdrăvană i-a spus să se ducă la joc și să-și aleagă de nevastă fata care va veni cel mai târziu și va pleca cel mai devreme. El a făcut tocmai pe dos și și-a ascuns nevasta în colibă, sub glugă, ca să nu știe oaia năzdrăvană.
- c. Când a cerut oii năzdrăvane să dea oile-n strungă, ea a răspuns: „Să le dea hâda din glugă!“ Ciobanul a înjurat oaia care a poruncit semenelor ei să se facă la loc pietre și putregai.
- d. A scos omul nevasta de sub glugă și a bătut-o, iar oaia a fugit în lume. Ciobanul a căutat mult timp oaia năzdrăvană și, negăsind-o, a rugat pe Dumnezeu să-l facă scai și să-l lege de oile care i-au fost atât de dragi.

10808. Fata dracului

Este atestat în Transilvania și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Scaiul*. GAZ. TRANS., 1900, nr. 251, 3.

- I a. Unui împărat îi murise nevasta și-i rămase un copil care nu voia să sugă de la nici o femeie.
- b. O babă l-a convins că trebuie să se însoare (pentru că numai astfel îi va trăi pruncul).
- c. El se învoi, deși fusese hotărât să nu mai facă niciodată acest pas.
- d. Venind de la o bătălie după trei luni, a găsit copilul rumen și frumos.
- e. Numai atunci o aduse pe noua împărăteasă lângă el.
- f. Ea căpătă la rândul ei un copil, pe care dorea să-l facă moștenitorul tronului. De-aceea, începu să-l persecute pe băiatul împăratului.

- II a. Plecând împăratul la un război de 7 ani, vitrega își înteti persecuțiile.
- b. Ea trimise pe băiatul împăratului pe munte, să-i aducă flori (iarna, prost îmbrăcat și cu o coajă de pâine drept mâncare).
- c. Gerariul anunță pe cei 11 frați ai lui să primească copilul cu flori, căldură, cânt de păsări și copilul culese flori.
- d. Le duse mamei vitrege, povestindu-i despre frumusețile văzute.

- III a. Plecă și împărăteasa cu cei doi copii pe munte (pentru că dorea să-și facă un palat acolo).
- b. Cum se dezlănțui viscolul, dezbracă pe feciorul împăratului ca să-l îmbrobodească pe al ei.
- c. Gerariu mergea de partea împărătesei, pe care o recunoscă că e fata dracului. Florariu sufla boarea caldă pe copilul împăratului, iar împărăteasa și fiul ei înghețară.
- d. Când se înapoie, împăratul călcă pe locul unde înghețaseră împărăteasa și fiul ei, într-un scai care a răsărit atunci pentru prima oară pe pământ. Și a bolit multă vreme.
- e. Scaiului i se spune până azi „Scaiul dracului de munte“.

2. *Sita Elelor*. (S. Fl. Marian), REV. IST. ARH. FIL., 1902, (VIII), 310. Republicată: *Scaiul dracului*. GAZ. TRANS., 1903, nr. 15, 1.

I a, b (cu o femeie pe care i-o va alege baba), c, d₁ (Împărăteasa îngrijea bine copilul, care prospera), f; II a, b (un struț de vioarele, unul de trandafiri și unul de gherghine), c₁ (Moș Gerariu încălzi vremea și băiatul culese flori), d; III a, c, d, e (pentru că era răsărit din trupul mașterii), f. Se mai numește și „Sita Elelor“ și se întrebuințează la multe boli, și mai ales la sprietură.

34. Scânteuța. *Bellis perennis*. Familia *Compositae*. 10818

a. *Origine* 10818

10818. Scânteuța este creată dintr-o scânteie

Este atestat în Transilvania.

1. *Scânteuța*. (S. Fl. Marian), JUN. LIT., 1907, 124 (Viștea de Jos – Făgăraș / jud. Brașov).
 - a. Dumnezeu, după ce a făcut arborii, florile și buruienile, a hotărât să mai facă trei flori cu totul deosebite.
 - b. Tocmai atunci a sărit o scânteie dintr-un foc. Dumnezeu a pus-o pe o bucatică de hârtie roșie, a făcut-o floare și a numit-o scânteuța. Se mai numește și „Scaunul lui Dumnezeu“, pentru că Dumnezeu a făcut-o stând pe scaun.

35. Spânzul. *Helleborus purpurascens*. Familia *Ranunculaceae*. 10825

a. *Atribute* 10825

10825. Spânzul este plantă de leac

Este atestat în Transilvania.

1. *Spânzul*. Novacovici, *Colecțiune folclorică*, 176 (Răcășdia – Oravița / jud. Caraș-Severin).
 - a. Spânzul avea mamă vitregă care voia să scape de el. Pe un ger mare, în mijlocul lui ianuarie, ea îl sculă din somn, spunându-i că toate florile au înflorit. De frică să nu fie ultima floare, spânzul s-a sculat în miezul iernii cu neaua în cap.
 - b. Pentru că e prima floare ce răsare înaintea primăverii, Dumnezeu i-a dat putere de leac. Cu rădăcina lui se vindecă vitele bolnave de „bubă“.

36. Stânjenelul. *Iris ruthenica*. Familia *Iridaceae*. 10835

a. *Origine* 10835

10835. Stânjenelul este creat din pricina sobolilor

Este atestat în Transilvania.

1. *Stânjenelul*. (S. Fl. Marian). REV. IST. ARH. FIL., 1902–1903, (VIII), 140 (Din Transilvania?).
 - a. Dumnezeu a făcut florile, ierburile, buruienile, copacii și dobitoacele. Sobolii au început să râme pământul, dăunând copacilor. Oamenii s-au dus la Dumnezeu și l-au rugat să-i mântuie de pacoste.
 - b. Dumnezeu a făcut stânjeneii și i-a menit să nu se apropie sobolii de ei. De aceea oamenii sădesc stânjeneii în jurul copacilor.

37. Tufănica. *Chrysanthemum indicum*. Familia *Compositae*. 10839

a. *Origine* 10839

10839. Tufănica, fata ursită să se facă floare

Este atestată în Muntenia.

1. *Povestea Gurei Paharului (Tufănica, Mărgărinta)*. Dragoslav, *Flori*, 85. Republicată: *Povestea Tufănicei. Povestile Florilor*, II, 47.
 - I a. Un împărat și o împărăteasă, amândoi bătrâni, au căpătat un copil. În ziua nașterii, împăratul a auzit ursitoarele. Ele au hotărât ca fata să se numească Mărgărinta. Pentru că va avea păr creț, lumea s-o numească Tufănica și să se prefacă în floare când va râde.
 - b. Ursitoarele au descris apoi forma florii pentru care se va numi „Gura Paharului“. Cum din neamul ei vor răsări și alte flori, diferite ca culoare, i se va mai spune și „Ochiul Boului“. Ursitoarele au hotărât ca cel ce le va fi auzit și va vorbi, să devină surd și orb.
 - c. După ce se născu fata, împăratul, consultând poporul ce nume să-i dea, majoritatea a fost pentru numele de Mărgărinta.

- d. A dat apoi ordin ca nimeni să nu facă să rădă copila și zâmbetul dispăru din împărăție.
- e. De câte ori îi tăiau părul creț și vâlvoi, fata se îmbolnăvea. Așa că au lăsat-o în pace și oamenii o botezară „Tufânica“.
- II a. Un cioban ce păzise o turmă, căpătă în schimb o oaie. Doi drumeți înfometati, Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, i-au cerut de mâncare și el a vrut să taie unica lui oaie. Dumnezeu a binecuvântat oaia, care căpătă lână de aur. Cf. Tip. 750 K* (românesc).
- b. Ceilalți ciobani au vrut să-i ia oaia și s-au lipit de lâna ei. La fel păți o femeie, fata ei și alți drumeți ce căutau să-i ajute pe ciobani să se desprindă de oaie.
- c. Vătășeii, vornicul și alți oameni care erau la judecata unde se dusesse ciobanul, au pățit la fel.
- d. Acestui convoi i se mai alipiră alți drumeți, apoi toată oastea împăratului. Cf. Tip. 571. Așa au pătruns în palat, unde împăratul, [Mărgărinta] și împărăteasa au izbucnit în hohote de râs. Cf. Tip. 559.
- e. Fata se prefăcu în floare, iar împăratul care povestise ursita fetei, deveni surd și orb.

38. Tutunul. *Nicotinna Tabacum*.

Familia Solanaceae. 10843-10861

a. *Origine* 10843-10861

10843. *Buruiana de leac*

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Buruiana leacului*. ȘEZ., 1923, nr. 9-10, 137 (Homița Cristești - Pașcani / jud. Iași]. Republicată: GLAS. BUCOV., 1924, (I), nr. 1454, 2.
 - I a. Fata chioară a unui împărat, înnebunind de durere, e dusă într-o pădure sălbatică.
 - b. Trăind cu buruieni și necărtind împotriva lui Dumnezeu, acesta îi trimise îngerii s-o hrănească.
 - c. Dumnezeu a făcut să crească o buruiană cu care fata s-a vindecat, ștergându-se cu ea la ochi.
 - d. Ea a plecat la curtea împărătească.
 - e. A dat tatălui ei semințe din „Buruiana dracului“ (și a făcut un răsad).
 - f. L-a învățat să tragă în piept fumul frunzelor aprinse și s-a vindecat de piept.
 - g. Împăratul a rămas cu meteahna fumatului și după el au început să fumeze slugile, apoi tot poporul.
 - h. Așa s-a răspândit tutunul.
2. *Povestea tutunului*. HOȚUL, 1887-1888, nr. 48, 382 (jud. Mehedinți?).

I a₁ (Fata cheală a unui împărat e dusă într-un pustiu), c₁ (se culcă la umbra unei foi cu care-și acoperă capul și îi crește părul la loc), d, e₁ (Aflând tatăl ei cum i-a crescut părul, a adus semințele acelei plante și a pus slugile să le semene „tot-una“. Ei au înțeles că se cheamă „tutun“ de la „tot un“).

 - II a. Unde crescuse tutunul, fusese îngropată Pafa, mama dracilor, care avusese în îndoiturile brâului semințe de tutun.
 - b. Ea blestemase ca boierii s-o suspine, s-o tragă pe nas și sătenii s-o pufăie, s-o fumeze cu pipa.
3. *Cum s-au descoperit barabulele și tabacul*. Sbierea, *Povești populare*, 296.

I a₂ (Fata unui boier a căpătat bube pe corp și boierul i-a dat drumul într-o luntre, pe Dunăre, care s-a oprit la un mal), b₁ (S-a hrănit cu

rădăcina unor plante ca merele), c₂ (A pus niște frunze-n sân și a văzut că i se curăța pielea, așa că s-a înfășurat cu acele frunze pe tot corpul și s-a vindecat de bube), d (dusă de niște corăbieri), e (de tutun și cartofi), h₁ (De-atunci cresc barabulele și tutunul).

10844. Vânturile dracilor

Este atestat în Moldova.

1. *De unde se trage tabacul*. Sbierea, *Povești populare*, 300.

- a. Dumnezeu a făcut lumea, iar dracii au hotărât să facă și ei ceva de pomină. Au săpat o groapă pe care au umplut-o cu vânturi și apoi au astupat-o. Acolo a crescut o buruiană.
- b. Ca să răspândească planta, Tartorul dracilor a îmbolnăvit cu bube pe fata unui împărat. A făcut o lulea în care a pus planta, i-a dat foc, a trimis-o cu un drac la împărat, care și-a vindecat fata.
- c. Dracul a dat apoi buruiana împăratului, l-a învățat cum s-o îngrijească, cum să-și facă lulea, spunând ca acele frunze vindecă totul. Și așa s-a împrăștiat tutunul sau tabacul. Cf. Tip. 10843.

10845. Șarpele înghețat mușcă pe Dumnezeu

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Tutunul*. REV. COP. TIN., 1913, 311 (Giurgiu, jud. Ilfov).

2. *Povestea tutunului*. CULT. POP., 1922, nr. 44, 6.

3. *Povestea tutunului*. CAL. REV. DOINA, 1930, nr. 1, 101.

- a. Dumnezeu și Sf[ântul] Petru, umblând prin lume, dau de un șarpe înghețat în zăpadă, care era Satana. Și Dumnezeu îl puse-n sân, să-l dezmoștească.
- b. Cum își reveni, șarpele îl mușcă și fugi.
- c. Dumnezeu stoarse sângele înveninat și puse un semn unde cursese pe pământ.
- d. Când trecură după un timp pe acolo, găsiră o buruiană cu foi late.
- e. Dumnezeu spuse Sf[ântului] Petru că buruiana aceea se va chema tutun; oamenii îi vor trage fumul în piept și va fi o pacoste pe capul fumătorului.
- f. Ea va fi dulce la început, pentru că are sânge sfânt, dar va lăsa amărăciune, pentru că e și veninul șarpelui în ea.

4. *Povestea tutunului*. COM. SAT., Buc., 1910, nr. 7-8, 118.

a₁ (Mahomed, mergând prin pustiu, calcă peste un șarpe amorțit, gata să moară și-l puse în sân), b₁ (Dezmorțindu-se, șarpele spuse că-l va mușca pentru că dacă el îl va cruța, un alt șarpe îl va omorî. În afară de aceasta, șarpele jurase pe Allah că-l va mușca. Mahomed îi dete mâna s-o muște), c₁ (Mahomed supse apoi otrava din rană și o scuipă), d₁ (Din acest scuipat răsări o buruiană necunoscută până atunci), f₁ (Buruiana este bună, ca bunătaea lui Mahomed și rea și veninoasă ca otrava șarpelui), g. Buruiana aceea este tutunul.

10846. Sângele dracului-țap, transformat în lac

Este atestat în Muntenia

1. *Legenda tutunului*. ALB. Buc., 1902, nr. 52, 1368.

- a. Un vânător se-ntorcea supărat spre casă, pentru că nu vânase nimic. Cum ședea sub un stejar, adăpostindu-se de ploaie, a zărit sub stâncile din apropiere un țap care apărea și dispărea și pe care-l împușcă.
- b. Din rana țapului ieși atât de mult sânge negru, de se făcu un lac. Împrejur crescă deodată o iarbă otrăvitoare, cu miros tare. Vânătorul luă câteva foi, le răsuci, le aprinse și se apucă de fumat.
- c. Țapul fusese dracul, și planta - tutunul. De-atunci i se mai spune și „Iarba dracului“.

10847A. Diavolul, fată frumoasă, ispitește un sihastru

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Tămâia dracului*. (I. Pop-Reteganul), TRIB., 1887, nr. 29, 113 (de pe Mureș?). Republicată: *Povești ardelenesti*, II, 64; GAZ. TRANS., 1988, nr. 256, 1; *Des Teufels Weihrauch*. ROM. REV., 1891, 331.

I a. Un om moare și a treia zi de priveghi înviază.

b. Privighetorii se sperie și fug (iar nevasta aduce un popă).

c. Văzându-l pe popă cu pipa, mortul îl alungă și spune povestea tutunului.

II a. Un diavol e trimis de Scaraoschi să facă să păcătuiască un sihastru, pe care nimeni nu reușise să-l ducă în ispită.

b. Diavolul se transformă într-o fată frumoasă și este primită de sihastru. El citește mereu rugăciuni, până fata se face cioară și moare.

c. Mamonul trimite 7 draci să caute cioara moartă și găsesc crescând pe cioară o buruiană ce mirosea a drac. Au botezat-o tutun, după numele dracului mort.

d. Pica, mama lui Tutun face pipa.

e. Din cioara rămasă fac pe țigani, cărora li se mai zice și „cioară“ și sunt cei mai buni pipători.

III a. Ca să răspândească tutunul, doi draci vindecă de pleșuvie o fată de-mpărat, ungând-o cu unsori și făcându-i părul galben.

b. Ea duce tutun, o pipă și semințe împăratului, pe care-l găsește la un ospăț. Toată lumea fumează și, plăcându-le, le da semințe de tutun.

Cf. Tip 10843.

c. Când omul isprăvi povestea tutunului, muri.

2. *Maica Mărina*. Cătană, *Din lumea poveștilor*, 109

I a, b (și neamurile cheamă pe popă), c; II a, b, c, e₁ (Din cioara rămasă au făcut o lulea), d₁ (Pica, mama dracului mort, o căpătă în dar. Ea începe să fumeze, iar dracii răspândesc sămânța tutunului).

10847B. Dracul-cioară, se luptă cu moartea

Este atestat în Transilvania.

1. *Tămâia dracului*. POP. ROM., 1902, nr. 19, 2.

I a. Împăratul zmeilor, urând de moarte pe un bătrân și pios călugăr, trimite pe una din slugile lui să-i ia sufletul.

b. Dându-se de trei ori peste cap, sluga se preface într-o fată frumoasă care cere găzduire călugărului și capătă o chilie îndepărtată.

c. Văzând că nu-l poate ademeni pe călugăr, sluga se preface într-o cioară.

d. Moartea vine să ia cioara, se luptă cu ea, o învinge și, omorând-o, o spânzură de un copac. Penele-i cad pe pământ și se prefac în buruieni mari și late.

e. Zmeii se duc să caute sluga și nu găsesc decât oasele și buruienile, pe care le duc împăratului lor.

f. Ca s-o consoleze pe mama celui mort, tăiară buruienile mărunț și fiecare zmeu făcu câte o pipă din care au fumat. De câte ori trăgeau din pipă ziceau „pico“ și mama mortului avea inima mai ușurată.

g. Din oasele ciorii fac un țigan. Îi dau o pipă să fie mereu cu ea în gură, în amintirea mortului.

II a. Un împărat își gonește de acasă fata pleșuvă, care se întâlnește cu doi zmei. Ei o lecuiesc, ungându-i capul cu buruieni. Îi crește părul până-n pământ și fata pleacă acasă.

b. Zmeii îi dau din acele frunze, o pipă și sfatul de-a semăna buruiana în țara ei.

c. Împăratul o semănă pe tot cuprinsul împărăției și de atunci este tutunul așa cum i se mai zice „tămâia dracului“. Cf. Tip. 10843.

10847C. Blestemul călugărului

Este atestat în Transilvania.

1. *Tutunul*. COM. SAT., 1924, nr. 4, 55.

- I a. Trei draci, frați, veneau adesea la un călugăr pe care-l batjocoreau. Odată, când veni unul singur, călugărul îl afurisi de se făcu cioară.
- b. Când cioara veni să-l batjocorească, călugărul o omorî și o aruncă în spatele mănăstirii. Din penele ei crescură frunze mari și late, pe care cei doi draci le răsuciră și, aprinzându-le, fumau trăgând în piept.
- II a. Fiica unui împărat fusese izgonită de tatăl ei, pentru că se născuse fără păr. Dracii i-au promis ajutorul și, în schimb, să ducă la curtea împăratului un braț de frunze.
- b. Încăpând să le fumeze, așa cum explicase fata, le-au semănat și s-a răspândit sămânța acestei plante, numită tutun sau tabac. Cf. Tip. 10843.

10848. Feciorii Pafei nasc sămânța tutunului

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Zeitatea tutunului*. (S. Fl. Marian), V. LIT. ART., 1907, 22.

- a. Pafa sau Pifa, bătrână cât lumea, înspăimântătoare, cu o lulea între dinți, da pe nas fum, foc și duhoare de tutun.
- b. Iadul a născut-o și o dată cu ea a ieșit un fum care-a răspândit în lume boală și moarte.
- c. Dracii, feciorii ei, au născut o sămânță pe care au cultivat-o și a ieșit „Buruiana dracului“, „Tămâia dracului“, „tiutiunul sau tutunul“.
- d. Au făcut apoi o ulcicuță de lut în care ardeau buruiana și în loc de toartă i-au pus o țevă de soc, prin care oamenii fumau. Astfel s-a născut luleaua, pipa sau „Cădelnița dracului“.
- e. Dracii au învățat pe oameni să facă și să prizeze tabacul.
- f. Dumnezeu a învățat oamenii să amestece tutunul cu busuioc. Le-a dat și câteva lulele și i-a învățat să fumeze.
2. *Pafa*. (T. Bălășel), VORBE BUNE, 1905–1906, nr. 6, 27. (Ștefănești – Drăgășani / jud. Vâlcea).

b₁ (Iadul a născut o scorpie hidoasă și o dată cu ea a ieșit din pântecelul iadului un oftat lung și puturos, plin de ciură și moarte, sunând ca un pafff! – și mama dracilor s-a numit Pafa), c, e₁ (Au dat tutunul oamenilor și i-au învățat să tragă fumul. Când îl dau afară fără să facă pafff! pomenesc de mama dracilor).

10849. Din trupul dracului spânzurat a crescut tutunul

Este atestat în Moldova.

1. *Tutunul*. (S. Fl. Marian), ALB. CARP., 1878–1879, 311 (Horodnicul de Sus – Rădăuți / jud. Suceava).

- a. Doi draci au vrut să se însoare cu fata unui boier, dar preotul nu a vrut să-i cunune. Dracul cel mare s-a spânzurat de un plop care-l azvârli și s-a prefăcut în salpetru și pulbere.
- b. Dracul cel mic, povestind lui Scaraoschi ce se întâmplase, acesta se duse în locul unde fusese azvârlit dracul spânzurat și găsi crescând pe trupul lui tutunul. Scaraoschi trimise apoi trei draci să semene tutunul în lume.

10850. Tutunul este cultivat de draci

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). GRAI. NOSTRU, Buc., 1906, 350 (Tulcea, [jud.] Tulcea). Republicată: *Sfântul Vasile și șarpele*. Candrea, *Povești*, 42.

- I a. Fata unui împărat se îmbolnăvise de lepră. Împăratul făgădui aceluia care o va lecu jumătate din împărăție și pe fată de nevastă.
- b. Sfântul Vasile, care avea 25 de ani, plecând să caute leacul, se

odihni într-o pădure. Auzi un glas înăbușit ce venea dintr-un urcior. Scoase de acolo un șarpe care-i spuse că este dracul și fusese băgat în urcior de pustnicul Anton, fiindcă-l deranja la rugăciune. Cf. Tip. 327 F*, 735 A.

c. Când dracul îl întreabă cu ce să-l răsplătească, Sf[ântul] Vasile ceru leacul leprei. Șarpele îl luă călare și-l duse în vârful unui deal. De acolo îi arătă în vale niște draci ce lucrau la o buruiană bună de lepră. Îl sfătui să slujească la ei trei ani, fără să vorbească și dracii îi vor da buruiana.

d. La capătul a trei ani primi trei fire din acea buruiană.

II a. Se duse la șarpe, pe care-l rugă să-i arate cum a putut intra în urcior, apoi astupă urciorul, lăsându-l pe drac să moară acolo. Cf. Tip. 327 F*, 735 A.

b. Semănă firele căpătate și din florile lor făcu o fiertură cu care-o spală pe fată și o lecui.

c. Împăratul voi să-i dea fata de nevastă, dar el nu primi, ci le ceru să se creștineze. Buruiana de leac era tutunul.

10851. Starețul descoperă tutunul pe care-l cultiva un drac

Este atestat în Muntenia.

1. (*Istoria tutunului*). (C. N. Mateescu), I. CREANGĂ, 1915, nr. 3, 71.

a. Trei stareți, plecând în lume, au întâlnit un om înalt și negru, care nu le-a răspuns la închinăciune.

b. Luându-se unul din ei după el, să vadă cine e, l-a văzut semănând ceva și a aflat că e dracul. El semăna tutunul ce se va răspândi în toată lumea; oamenii nu se vor putea lipsi de acea buruiană al cărei fum va aduce laudă dracilor.

10852. Rămășagul

Este atestat în Muntenia și în Transilvania. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Legenda tutunului*. Mirea, *Legende*, 137.

2. *Legenda tutunului*. FEM. SAT., 1939, nr. 1, 5.

a. Un țăran făcu rămășag cu dracul că va afla numele plantei pe care acesta o semăna. În acest caz, câmpul semănat va fi al lui; dacă nu va afla, dracul îi va lua sufletul.

b. Îngrijorat, omul povesti nevastei lui, care se unse cu păcură, se tăvăli în puf și se duse în lanul dracului.

c. Acesta o ușui, crezând că e o pasăre, și-i strigă să plece din tutunul lui.

d. Dracul pierdu rămășagul și trebui să cedeze pământul țăranului. De la el se răspândi tutunul.

e. Tot de-aceea se mai numește și „Buruiana dracului“. Cf. Tip. 1091.

3. *Tutunul, diavolul și femeia*. NEAM. ROM. POP., 1922, nr. 9, 167.

a, b, c, d.

10853. Pâca descoperă ce plantă seamănă dracul

Este atestat în Muntenia.

1. *Pâca*. ALB. Buc., 1933, nr. 12, 6.

a. Dracul părăsi iadul și, îmbrăcat în portul obișnuit al oamenilor, semăna într-un lan arendat o plantă cu foile groase și mari. El își îngrijea singur câmpul, în ciuda sătenilor care voiau să-i afle rostul.

b. O babă, Pâca, se îmbracă în niște haine ponosite și, într-o noapte întunecoasă, se strecură în lanul dracului. Găsi o lulea fumegândă pe o masă și începu să pufăie din ea.

c. Dracul începu să strige cine-i calcă tutunul. Baba a pornit cu luleaua

spre sat, spunând oamenilor că dracul a semănat tutun. Drept mulțumire, oamenii o pomenesc din când în când : pâc! pâc! pâc!

10854. Dracul la mănăstire

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante care se grupează astfel:

1. *Tutunul*. (S. Fl. Marian), ALB. CARP., 1878-1879, 311 (Mănăstioara, înglobat în Siret - Rădăuți / jud. Suceava).
 - I a. Dracul, sub înfățișarea unui călugăr, s-a aciuit la o mănăstire (a Sfântului] Vasile).
 - b. El ieșea din biserică când se citea o anumită rugăciune (heruvicul).
 - c. Acest lucru a fost observat (de călugări).
 - d. Avertizat, Sfântul] Vasile întrebă pe falsul călugăr de ce face acest lucru și nu primi nici un răspuns.
 - e. Un înger spuse în vis sfântului că dracul este în mijlocul lor și-l învătă ce să facă.
 - f. Au pironit toate ieșirile din biserică cu cruci.
 - g. Dracul nu a putut fugi.
 - h. S-a transformat în dohot.
 - i. Piatra cu dohotul a fost aruncată într-o râpă.
 - j. Pe acel loc cresc tutunul.
 - II a. Un drac se vârî într-o fată de împărat și o chină șapte ani.
 - b. I-a spus apoi să culeagă tutun din râpă, cu care să se scalde și să se afume și fata se însănătoși.
2. *Tutunul*. (El. Niculiță-Voronca - Fără titlu), A.I.F., ms. 105, II, 89.
 - I a (ca să-i facă pe călugări să păcătuiască), b (heruvicul), c (de arhimandrit), f₁ (Călugării au închis toate ușile), g (și a sărit pe policandru pentru a ieși prin turn), h₁ (Dracul a crăpat și a curs păcură din el), i₁ (Călugării au aruncat păcura în dosul bisericii), j.
3. *De unde se trage tutunul*. (P. Savin). CULT. POP., 1922, nr. 44, 6. Republicată: *Pilde*, 22; ALB. Buc., 1928, nr. 6, 258.
 - I a, b, c (de călugări), f₁, g, h₂ (Dracul a crăpat), i₂ (Călugării i-au ars trupul), j, k. Călugării o folosiră ca leac și țigară. De atunci este tutunul iarba diavolului.

10855. Tutunul apare pe mormântul dracului-berbec

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Tutunul*. A. I. F., I, 10 700 (Putna / jud. Vrancea?).
 - I a. Un popă își trimise odată sluga să-i aducă mâncare la câmp. Sluga mănca totul pe drum și-i duse numai resturi, așa că a fost bătut de popă.
 - b. Sluga a fugit. Popa, auzind cornul unui vânător, crezu că-l strigă să-l bată și fugi de el.
 - II a. Argatul s-a dus acasă și a aruncat niște spițe de roată în pod, lovind pe preteasă și pe ibovnicul ei, care erau ascunși acolo. Preteasa căzu peste o baniță și își rupse nasul. Cf. Tip. 1358.
 - b. Argatul spuse preteșei că popa a fost mâncat de fiarele sălbatice. Ea l-a pus pe ibovnic să citească rugăciuni, ca să creadă lumea că este popa.
 - III a. Ibovnicul voia să se ducă la arat. Trebuia însă să aibă un bou bălțat, cum avea popa.
 - b. Preteasa îl învătă să toarne o oală cu lapte clocotit pe bou, ca să-i facă o pată albă. Cf. Tip. 3000 XVIII (românesc).
 - IV a. Ibovnicul plecă la arat.
 - b. Acolo veni călugărul Petre Udrea, care fusese trimis de popă cu boii (acasă).
 - c. Călugărul găsisse un copil care plângea, pentru că pierduse caprele.

- d. Popa luă copilul să-l crească.
 - e. Copilul era dracul.
 - f. Popa-l creșcu bine pe copil, învățându-l carte.
 - g. Când îl lua la biserică și se scoteau sfintele Daruri copilul fugea (prin crăpăturile bisericii).
 - h. Popa unse cu mir biserica și când dracul voi să fugă, nu mai putu și se zvârli în sus (până la catapeteasmă).
 - i. Căzu înapoi în chipul unui berbec.
 - j. Berbecul trăi 15 ani într-o groapă, se hrănea cu pământ care se umfla în el și, la un moment dat, crăpă.
 - k. Popa-i făcu cruce în frunte și-l îngropă la un mal (unde-i puse și o cruce la cap).
 - l. Acolo creșcu o buruiană (ce se uscă).
 - m. Cetind rugăciuni acolo, se auzi din groapă vorba „tutun“.
 - n. Popa tăie frunzele și le vându oamenilor, care de atunci beau tutunul.
- V a. Popa muri.
- b. Slugile au chemat pe cei ce cumpărară tutunul, să-l jelească. Au adus și țigani cu lulele, care scuipau.
 - c. Au mai adus și pe cei ce fumau țigări și fumul le intra în ochi de păreau că plâng.
 - d. Slugile l-au îngropat într-o groapă de piatră, cu lacăt și cei ce voiau, aveau cheie și se duceau acolo și-l plângeau. S-a auzit odată o voce din mormânt care spunea că cei ce vor fuma, vor fura și vor fi stricați.
 - e. Călugărul a spus că cine va fuma, să [sufle]¹ fumul în sus.
2. *Povestea tutunului*. (N. Mateescu), GAZ. TĂR., 1926, nr. 12, 3, (Movilița-Panciu / jud. Vrancea).

IV a₁ (Popa cel harnic era la arat și după un timp se odihni), b (la pădure, să-i pască, pentru că nu putea lăsa uneltele pe câmp), c (și-i era frică că-l bate taică-său), d (fără să știe că e dracul), f, g (printr-o gaură și spunea apoi popii că-l duruse capul sau i-a fost rău), h, i, j, k, l (pe care popa a numit-o „Buruiana dracului“), m, n₁ (Un om lacom de bogății l-a cultivat și așa au făcut și alții); V a₁ (Omul muri), b, c, d, e₁ (Unul dintre ei, mai cu duh, s-a jurat că nu va mai fuma și a spus că cine va fuma, va avea în sus fumul, în jos scrumul și în gură nimic).

10856A. Dracul îndeamnă pe călugări să se însoare

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Tutunul*. (S. Fl. Marian), FAM., 1905, nr. 5, 52.

- I a. După ce au fost alungați din rai, îngerii rebeli au hotărât să continue lupta împotriva lui Dumnezeu, corupând oamenii.
 - b. Luând înfățișarea lor, și reușind să-i facă să păcătuiască, au raportat succesele lor lui Scaraoschi.
 - c. Un singur drac nu a realizat să facă nici un rău și, biciuit, ceru permisiunea de-a se duce în lume să slujească mai mult timp pe oameni.
- II a. Dracul pătrunse într-o mânăstire.
 - b. Luând înfățișarea unui nou-născut pe care călugării l-au găsit, l-au numit Nicornilă și l-au crescut.
 - c. Dracul-călugăr a îndemnat pe călugări să se însoare (scriind o carte prin care sunt îndemnați de Dumnezeu să facă acest lucru și o puse în turla bisericii).
 - d. Călugării au găsit-o și au crezut că le-a fost trimisă de Dumnezeu.
 - e. Călugării și-au ales neveste.

1. În text: „să aibă“ (n. ed.).

- f. Călugărul–drac a fost bănuț (de sihastrul chemat să cunune pe călugări).
 - g. S–a făcut o slujbă religioasă (călugării vrând să afle dacā Nicomilā asistā și la scoaterea sfințelor Daruri).
 - h. Ușile și ferestrele bisericii au fost unse cu mir.
 - i. Dracul s–a prefăcut în păcură (pentru că nu avea pe unde ieși, a sărit în turla bisericii, apoi s–a prăbușit).
 - j. Din păcură a ieșit tutunul (după ce călugării au îngropat păcura în locul unde au găsit pe Nicomilā nou–născut).
2. *Tutunu–i de la dracul*. (D. Furtună), NEAM. ROM. POP., 1910 nr. 51, 813. (Vlăsinești – Dorohoi / jud. Botoșani). Republicată: *Firicele*, 27.

II a (după ce s–a lăudat lui Scaraoșchi că va face pe starețul „Mănăstirii de Tămăie“ să se însoare), c (agățând de vârful crucii o tăbliță cu poruncă dumnezeiască), f (de schimnicul din codru, care a ieșit înaintea alaiului de nuntă și le–a spus că a visat–o pe Fecioară, care i–a făcut cunoscut că la mănăstire se afla dracul), g, i (crăpând, când s–au scos sfințele Daruri), j (după ce călugării au aruncat păcura lângă zidurile mănăstirii), k. Dracul a venit în chip de om și a fumat. Văzând că năravul nu prinde, a semănat buruiana lângă cârciumă și năravul a prins întâi la beți.

3. *Tiutea*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 297 (Botoșani, [jud.] Botoșani).

II a (unde se afla de 7 ani și fugea din biserică numai când se scoteau sfințele Daruri), c (strecurând în cărți niște slove în acest sens), e₁ (Un călugăr mai sfânt plecā să se însoare), f (pentru că, poposind la un munte, călugărul ce se dusesse să–și aducā nevastă, a auzit noaptea sfatul dracilor care povesteau ce au făptuit și a aflat și de fapta lui Tiutea, călugărul–drac), g, i (la scoaterea sfințelor Daruri, când nu a putut fugi), j (după ce dracii au aruncat păcura în curte), l. Planta s–a numit tutun, de la dracul Tiutea. Oamenii au gustat tutunul, apoi au fumat și de atunci fumează.

10856B. Dracul îndeamnă pe călugări să meargă la cârciumi

Este atestat în Moldova.

1. *Cum s–a făcut tiutunul*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 1218 (Bajura – Dorohoi / jud. Botoșani).
- a. Dracul s–a făcut călugăr la o mănăstire și îndemna pe ceilalți călugări să meargă la cârciumă și după femei.
 - b. Arhimandritul a făcut o slujbă și a închis toate ieșirile. Când a ajuns la Heruvic, momentul pe care dracul nu–l poate suporta, a crăpat. Din el a curs păcură.
 - c. Călugării au aruncat–o în spatele bisericii. Acolo a crescut o buruiană cu care au vindecat un împărat bolnav, punându–l să tragă fum din buruiana aprinsă. Și de–atunci se fumează.

10857. Dracul dascāl, apoi femeie, caută să învrăjbească doi călugări

Este atestat în Moldova.

1. *Altă variantă*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 1219 (Broscăuți – Dorohoi / jud. Botoșani).
- a. Într–o mănăstire trăiau doi călugări drepți și cinstiți; unul slujea și celălalt strângea banii pe care îi împărțeau.
 - b. Dracul s–a făcut dascāl, apoi femeie și a venit la biserică. Odată, femeia s–a prefăcut numai că dā bani și la împărțea a ieșit lipsă. Și–au dat seama că e ceva necurat la mijloc.
 - c. Călugării au închis biserică și au pus cruci la uși și ferestre. Când au ajuns la heruvim, pe care dracul nu–l suportă, acesta a căutat să iasă prin streășină, dar nu a putut și s–a prefăcut în dohot.

- d. Din acel dohot a ieșit tutunul pe care oamenii îl fumează și-l pun la măsele.

10858. Sfatul dracilor auzit de călugări

Este atestat în Moldova.

1. *Din cine-i tutunul*. Furtună, *Cuvinte scumpe*, 123. Republicată: ZORI. LUM., 1928, nr. 5-6, 15.

- Un dascăl căpătase un cocoș și, în drum spre casă, se adăposti într-o moară. Auzi acolo cum Scaraoschi da poruncă dracilor să semene vrajbă între oameni.
- Unuia dintre ei îi dete poruncă să se ducă la slujba de duminică în biserica din satul dascălului și să învețe oamenii să nu asculte slujba și sfaturile preotului.
- Dracii au aruncat măruntaie din boul cu care se ospătaseră și au trezit cocoșul care a cântat și apoi au fugit.
- A doua zi, dascălul a comunicat preotului și poporenilor ce auzise. Când preotul ieșea cu sfintele Daruri, veni dracul sub înfățișarea unui flăcău frumos, pe care oamenii l-au prins. Cetindu-se slujba, flăcăul se făcu galben, apoi negru și se năru, rămânând numai o grămăjoară de păcură.
- Un creștin zvârli păcura în fundul grădinii bisericii și din ea ieși buruiana tutunului.

10859. Dracul voia să facă pe călugări să se însoare, o fată să se mărite cu tatăl ei și să nu curgă apă dintr-un izvor

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Tutunul – Sau isprava dracilor Sarsailă, Drăcilă și Haghiuță*. Popescu, N. I., *Ionel*, 74 (București).

- Tartorul a însărcinat cu misiuni speciale trei draci (la care ținea foarte mult).
 - Unul dintre ei să facă pe călugări să se însoare.
 - Altul să facă pe un părinte să trăiască cu fata lui.
 - Al treilea, să nu lase să iasă apă dintr-un puț la care un om săpa de 9 ani. Cf. Tip. 613.
 - Într-o zi, tartorul îi chemă să-și dea raportul.
 - Primul convinsese pe călugări să se însoare.
 - A lăsat pe turla din mijlocul bisericii o placă iscălită de Dumnezeu în acest sens.
 - Numai starețul nu l-a crezut. Când va reuși și cu acesta, misiunea lui va fi împlinită.
 - Altul a comunicat că în curând un tată se va însura cu fiica lui.
 - Și al treilea spuse că-și va îndeplini sarcina.
 - Tartorul, mulțumit, inspectă și pe ceilalți draci.
 - Pedepsi pe un drac (șchiop, ce venise târziu).
 - Dracul pedepsit hotărî să se răzbune.
- II a. A sfătuit pe starețul mănăstirii cu pricina să astupe găurile bisericii și când va ieși cu sfintele Daruri, dracul, neavând pe unde ieși, va crăpa.
- Învăță pe fată să dea cu tămâie și smirnă, să aprindă o lumânare și să închidă ușile, când va veni tatăl ei și va crăpa și celălalt drac, care-i dusese în ispită.
 - Sfătui pe omul ce săpase 9 ani să caute chiorul de la salcia pletoasă din mijlocul pădurii. Acesta să înfigă o ramură de salcie în mijlocul puțului care va da apă, iar orbul își va recăpăta vederea. Cf. Tip. 613.
 - Tartorul a îngropat pe cei trei draci care au plesnit. Pe mormântul lor

a crescut o buruiiană. A blestemat-o ca cel ce o va băga în gură să ofteze, iar cel ce o va trage pe nas să lăcrimeze. Și așa a ieșit tutunul.

2. *Isprava celor trei draci*. Popescu, N. I., *Basme populare*, 28.

I a, b (Sarsailă), c (Drăcilă), d (Haghiuță), l, m; II a, b, c.

3. *Poveste*. ȘEZ., 1924-1925 (XXXII), nr. 7, 76. (Preutești - Fălticeni / jud. Suceava).

I a, e, f, g, i, d, k, l (bătrân, ce venise mai târziu), m; II a, b, c, d.

10860. Dracul plesnește pentru că nu poate duce în ispită pe călugări

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda tutunului*. I. CREANGĂ, 1914, nr. 7, 202 (Lespezi - Adjud / jud. Vrancea).

a. Pe vremea când Dumnezeu cu Sfântul] Petre umblau pe pământ, era în țara negrilor o mănăstire cu călugri foarte credincioși. Dracul ceru voie lui Dumnezeu să-i ducă în ispită și munci un an de zile, dar nu reuși.

b. Într-o noapte, când tocmai crezu că a izbutit, se crăpa de ziuă și dracul plesni. În acel loc a crescut o buruiiană, căreia călugării i-au spus tutun.

10861. Buruiana crescută pe mormântul lui Pacu

Este atestat în Muntenia.

1. *Pacu*. Popescu-Ciocănel, *Brașoave*, 103.

a. Pacu era un om bun, care nu avea copii. Avea în schimb mulți prieteni. Când a murit, prietenii au semănat multe flori pe mormântul lui și printre ele a ieșit o buruiiană.

b. În amintirea lui Pacu, oamenii au început să mestece frunzele acelei buruieni în gură, apoi au făcut lulele și au fumat, făcând: pac! pac! Buruiana a început să se vândă pe la dughene și să fie prezentată ca „pac“ de tutun.

Vezi și Tip. 10560, 10597 II, 10898.

39. Urzica. *Urtica urens*.

Familia *Urticaceae*. 10865-10871

a. *Origine* 10865-10866

10865. Mama vitregă, care bagă copilul în cotețul scroafelor, este trăsniță

Este atestat în Transilvania.

1. *Urzicile*. GAZ. TRANS., 1902, nr. 111, 6.

a. Un vădov cu o fetiță mica, se însură a doua oară. Mama vitregă se purta bine cu copilul și omul era fericit. De la o vreme, însă, vitrega chinuia fetița, o bătea și o băgă într-o bună zi în cotețul scroafelor.

b. Îngerul ei păzitor și sufletul mamei ei se rugau lui Dumnezeu pentru ea. Odată, vitrega a deschis porțița să intre scroafele venite de la câmp cu purceii, peste fetiță. Un trăsnet a făcut-o bucăți pe vitregă, iar scroafele o mâncară, lăsându-i numai capul.

c. Omul venind acasă, îngropă resturile femeii. A doua zi au crescut pe acel loc urzici, din care scroafele mâncară cu multă plăcere.

10866A. Din pomana îngropată a omului sărac ies urzicile

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Legenda urzicii*. REV. COP. TIN., 1914, 117.

2. *Urzica*. Pamfile, *Firișoare de aur*, 78.

a. Un om sărac a făcut o pomană (el trăind din pomeni).

b. Chemă popa s-o sfințească, dar el nu veni, având treabă.

c. Nimeni nu a venit la această pomană.

- d. De necaz, îngropă mâncarea. Pe acel loc a răsărit o tufă de urzici (care a umplut lumea). Cf. Tip. 10777.
 - e. Oamenii au făcut din ea mâncare.
 - f. Ei știu că mâncând urzici, mănâncă din pomana săracului.
3. *Urzicile*. Tuțescu, *Taina ăluia*, 64 (Cătane-Băilești / jud. Dolj).
a (pentru prima dată. El nu se dusese niciodată la o pomână), c, d (pe care le mănâncă toată lumea).
4. *Legenda urzicii*. Ionescu, F., *Legende*, 93.
a₁ (Un sărac făcu mâncare să ospăteze și el pe cineva), c, d, f₁ (De-atunci urzica e pomana săracului).

10866B. Pomana văduvei. Este atestat în Muntenia

1. *Legenda urzicii*. Mirea, *Legende*, 135 (Piscu, [jud.] Galați).
 - a. O văduvă săracă, ce avea drept unică avere o capră, nu se ducea la nici o pomână, pentru că ea nu putea chema la rândul ei, pe nimeni.
 - b. Dumnezeu, milostivindu-se de rugăciunile ei, făcu ca din banii pe care-i luă după vânzarea caprei, să cumpere o găină și niște orez, la care chemă consătenii.
 - c. Nimeni nu veni sub cuvânt că și ea făcuse la fel.
 - d. Îndurerată, aruncă mâncarea într-o groapă și crescură din ea urzicile pe care oamenii le mănâncă cu poftă.
 - e. În felul acesta, Dumnezeu a făcut ca oamenii să mănânce din pomana acelei femei, pe care altfel refuzaseră s-o guste.

b. Nume 10868

10868. Numele urzicii

Este atestat în Muntenia.

1. *Urzica*. NEAM. ROM. POP., 1922, nr. 21, 410.
 - a. Un om rău avea în grija lui o fată orfană, care se iubea cu un flăcău. Cum nu se-ndura s-o vadă fericită, îi spuse că-i va da voie să se mărite numai când va face două cămăși din fire subțiri de urzică: una de mireasă, pentru ea, și alta de moarte, pentru el. Dar fata nu izbuti.
 - b. Într-o noapte, visă o bătrână care-o învăță să culeagă urzicile dimineața când e rouă, ca să nu se urzice, să tragă ațișoarele ascunse în lujeri și să țese. Și ea reuși.
 - c. Omul rău muri și tinerii se căsătoriră. De-atunci a căpătat această plantă numele de urzică, adică bună de urzit.

c. Atribute 10871

10871. Urzicile se culeg în ciur

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Marian, *Sărbătorile*, II, 283 (Udești – Fălticeni / jud. Suceava).
 - a. Pe vremuri, oamenii nu mâncau urzici pentru că spuneau că sunt afurisite de dracul și aduc boli. Înmulțindu-se omenirea și ducând lipsuri, au început să le mănânce.
 - b. Le puneau în sită, ca să se cearnă din ele bolile și să nu-i îmbolnăvească. De-atunci se culeg în ciur sau în sită și se spune la prima îmbucătură: „Bucate noi în gură veche!“
Vezi și Tip. 10182, 11768 A (6).

40. Vioreaua. Viola Jooi [?] Familia Violaceae. 10875–10878

a. Origine 10875–10878

10875. Lacrimile lui Iisus s-au făcut viorele, ca ochii lui albaștri

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Florile Paștelui. (Viorelele)*. Dragoslav, *Poveștile Florilor*, I, 31. Republicată: ALB. Buc., 1926, nr. 9–10, 178; 1940, 246.
 - I a. Iisus a fost răstignit și Maica Domnului plângea lângă cruce. Din ochii lui Iisus au curs lacrimi pe pământ, transformându-se în viorele albastre, ca ochii lui. Iisus a spus că aceste flori vor ieși de sub omăt și vor vesti apropierea patimilor și învierea lui.
 - b. Maica Domnului a făcut o cunună din ele. Iisus a aplecat crucea și a schimbat cununa de spini cu cea de viorele. La îndemnul lui Iisus, Fecioara a azvârlit viorele în cele patru părți ale lumii, de au crescut peste tot.
 - c. Jidovii au smuls viorelele, dar ele creșteau mai departe, cu orice ar fi fost acoperite. Când au vrut să smulgă crucea, nu au reușit și au acoperit-o cu bolovani și gunoi. Viorelele au crescut deasupra.
 - II a. Când Sf[ântii] Constantin și Elena au găsit cele trei cruci, au știut care e a lui Iisus, pentru că a redat unui orb vederea și a înviat un mort. Un jidov învățat văzând minunea, s-a botezat și a ajuns vlădică la Rusalim.
 - b. Când au dus crucea lui Iisus la Sf[ântul] Mormânt, viorelele s-au agățat de ea. Și azi se taie din cruce lemn de leac și tot întregă rămâne.
 2. *Floarea Paștelui*. Ionescu, F., *Legende*, 104.
 - I a₁ (Lacrimile care au curs din ochii lui Iisus, când a fost răstignit, s-au transformat în flori care au rămas până azi florile Paștelui).
- 10876. Viorica – răpită de Zâna Florilor – devine floare**
Este atestat în Muntenia.
1. *Povestea viorelei*. Ionescu, F., *Legende*, 114.
 - a. Un împărat avea o fiică, Viorica, care fusese sortită să fie răpită de Zâna Florilor.
 - b. Zâna o răpi, o duse în grădina ei și-i dete numele de viorea.
- 10877. Fata ce dorea să fie floare**
Este atestat în Muntenia.
1. *Povestea viorelei*. (I. Dragoslav), FREMĂT, 1911 287.
 - a. O fetiță orfană muncea pe la oameni. Când se făcu mare, mulți flăcăi o iubeau, dar ea era preocupată numai de flori.
 - b. Cum visul ei era să se facă floare, floarea soarelui o învăță să se roage lui Dumnezeu să-i împlinească dorința.
 - c. Un înger, întrebând-o ce floare vrea să fie, ea ceru să fie o floare de culoarea ochilor ei și să vestească oamenilor primăvara.
 - d. Îngerul aruncă peste ea o manta și, când o ridică, rămase o floare albastră care de-atunci își scoate în fiecare an căpșorul de sub zăpadă.
- 10878. Fata ce știa limba florilor**
Este atestat în Muntenia.
1. *Povestea viorelei*. (I. Dragoslav). CAL. ZIAR. UNIV., 1913, 67.
 - a. Victoria, o fată orfană, care înțelegea limba florilor, fiind săracă, pierduse orice speranță să se mărite.
 - b. De-aceea, rugă pe Dumnezeu s-o prefacă în floare și Dumnezeu o făcu o floare de primăvară, numită viorea.
Vezi și Tip. **10618, 14050**.

41. Zambila. *Hyacinthus orientalis*. Familia Liliaceae. 10882

a. *Origine* 10882

10882. Prier și Florar, pețitorii Zambilei

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea zambilei*. Dragoslav, *Poveștile Florilor*, I, 183.

- a. Zambila, fată orfană, harnică și frumoasă, muncea pe la alții și fetele din sat prinseră pică pe ea. Când începură să vină pețitorii, ea îi tot amăna, ca să-și facă zestre.
- b. În cartea vieții Zambilei era scris că, între alte necazuri, va avea un bărbat bețiv și bătăuș. Fecioara [Maria] îl rugă pe Dumnezeu s-o scape pe fată.
- c. Dumnezeu îi spuse lui Prier și lui Florar ca unul dintre ei s-o ia de nevastă. Amândoi pomiră în chipul a doi flăcăi. Prier o necăjea cu vântul pe Zambila, care spăla pânza la râu.
- d. Zambila le spuse o ghicitoare și, cum Florar o dezlegă, ea hotărî să meargă după el. Florar aruncă sumanul lui pe ea și o făcu o floare. A colindat apoi de i-a împrăștiat semințele prin grădini.

42. *Zburătoarea. Epilobium angustifolium. Familia Oenotheraceae. 10886*a. *Atribute 10886*10886. *Buruiana de gânduri negre*

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 743 (Costâna - Gura Humorului / jud. Suceava).
 - a. Maica Domnului, după ce l-a născut pe Iisus, umbla pe câmp cu gânduri triste.
 - b. Împăratul Gavril întâlnind-o, i-a dat o buruiană, zburătoarea, să se spele și să bea din ea. Și gândurile negre i-au trecut.
 - c. L-a rugat apoi pe împărat ca această buruiană să fie pentru femei și de-atunci e bună de supărare.

43. *Zoreaua. Ipomoca purpurea. Familia Convolvulaceae. 10890-10891*a. *Origine 10890-10891*10890. *Zorina, cea îndrăgostită de Luceafărul de seară*

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea zorelei*. Dragoslav, *Poveștile Florilor*, I, 121.

- I a. Zorina, frumoasa fată de-mpărat, nu voia să se mărite, fiind îndrăgostită de Luceafărul de seară. Părinții ei au închis-o într-un palat de sticlă.
 - b. Ca să-i afle secretul, au făcut o petrecere unde Zorina jucă tot timpul cu un fecior. Acesta dispăru când trebui să apară Luceafărul de ziua. Cum au cunoscut adevărul, Zorina a fost trimisă de părinții ei la mânăstire.
 - c. Într-o noapte, iubitul ei îi spuse în vis că nu va mai veni la ea, pentru că a trădat secretul lor. Dacă vrea să-l mai vadă, să vie să-l caute la palatul tatălui său. Îmbrăcată bărbătește, Zorina a plecat să-l caute.
- II a. A ajuns la Sf[ânta] Vineri, care i-a arătat pe un nor un palat de foc, unde locuia iubitul ei. I-a dat o sticluță din care Luceafărul să dea să bea Soarelui, tatăl său. Și pe o frunză, o suflă pe Zorina până la poarta palatului.
 - b. Luceafărul o prefăcu pe fată în floare și o arătă tatălui lui, care i-a spus să nu se atingă de ea.
 - c. Luceafărul a dat Soarelui din sticluța sfintei Vineri și, în timp ce Soarele dormea, el sta de vorbă cu fata. Corăbiile, lipsite de lumina Luceafărului, se zdrobeau de mare.
 - d. Într-o seară, Soarele nu a băut din sticluță și l-a găsit pe fiul lui la sfat cu fata, pe care o prefăcu într-o sămânță și o azvârli. Vântul o duse la casa părinților ei, unde cresc.

- e. Luceafărul spuse mamei fetei povestea florii, și mama o îngriji și o numi Zorina. Trimise în toată împărăția seminte, s-o samene oamenii, care apoi au numit-o zorea.

10891. Dumnezeu și cele trei fete harnice

Este atestat în Muntenia.

1. *Zorelele*. (M. Lungianu), DUM. COP., 1936, nr. 11, 12. Republicată: *Atotputernicul pe lume*, 135; ZORI. ROM., 1939, nr. 5-7, 9.
 - a. Trei fete orfane erau numite zorele, pentru că porneau din zori de zi la treabă. Odată, ele au îngrijit de un bătrân trudit și înfometat. Bătrânul era alungat cu ciomege, pentru că era socotit vrăjitor, voind să afle dacă binele a prins pe pământ.
 - b. Oamenii l-au omorât până la urmă pe bătrân și pe fete, dar cadavrul lui nu s-a găsit. De pe mormântul fetelor au crescut zorelele. Ele se închid să nu vadă răutatea oamenilor care n-au înțeles că străinul era Dumnezeu, care căuta binele.

II. Comestibilele 10894-10937

1. Ardeiul. *Capsicum annuum*. Familia Solanaceae. 10894

a. Origine 10894

10894. Căpșunile, înveninate de dracul, se transformă în ardei

Este atestat în Transilvania.

1. *Ardeiul*. GAZ. TRANS., 1902, nr. 175, 2 (Ghiorac - Oradea / jud. Bihor).
 - a. Vitrega persecuta pe fata bărbatului, care-o bătu. De-aceea vitrega începu s-o urască pe orfană.
 - b. Maștera invocase pe dracul care însă nu se putea apropia de fetiță, deoarece era păzită de un înger. Dracul a dat femeii o băutură s-o puie-n laptele pe care îl da copilului, dar îngerul schimbă băutura.
 - c. Dracul o învăță pe femeie să opărească pe orfană, și îngerul slobozi în apă o lacrimă de-a Fecioarei, iar apa se făcu călduță.
 - d. Dracul o învăță să-i dea căpșune din dosul casei, pe care el le va învenina. Din porunca lui Dumnezeu, îngerul transformă căpșunile în ardei iuți, pe care fetița nu i-a mâncat.
 - e. Femeia se spânzură și dracul căpătă un suflet.

2. Cartoful. *Solanum Tuberosum*. Familia Solanaceae. 10898

a. Origine 10898

10898. Jumătatea de trup a copilului

Este atestat în Moldova.

1. *Barabula*. (S. Fl. Marian), ALB. CARP., 1878-1879, 327 (Cândreni - Vatra Dornei / jud. Suceava). Republicată: *Legenda tutunului*. Zanne, *Proverbele românilor*, IV, 672.
 - a. O fată neascultătoare a fost blestemată de maică-sa să fie a dracului. Și dracul o luă într-o bună zi de nevastă și avu cu ea o fetiță. Când dracul pleca în lume să facă rele, femeia rămânea acasă plângând.
 - b. Nimerind într-o zi pe acolo un vânător, femeia îi povesti durerea ei și-l sfătui să plece, ca să nu-l găsească dracul. Tocmai atunci sosi și dracul, care o învinovăți că vânătorul era iubitul ei.
 - c. Vânătorul voi să-l omoare. Nu-l iertă decât atunci când îi promise că-i dă nevasta și fata. Fără a prinde de veste vânătorul, dracul tăie în două fetița. Cf. Tip. 485 A*, 13583. Își opri pentru el jumătate din copil.
 - d. Femeia îngropă partea de trup a fetiței care-i rămăsese acasă la părinții

- ei. Pe mormântul copilului a crescut o plantă pe care mai târziu oamenii au numit-o cartof și care le-a servit drept hrană.
- e. Și dracul îngropă partea de trup a copilului care-i rămăsese și pe acest mormânt a răsărit o plantă pe care a dat-o oamenilor s-o fumeze. Această plantă este tutunul.
Vezi și Tip. 10843 (3).

3. Cerealele (Grâul și altele).

Triticum vulgare. Familia Gramineae. 10903–10913

a. *Origine* 10903–10905

10903. Din sudoarea frunții primilor oameni la muncă, au ieșit cerealele

Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Povestea muncii*. DEȘT., 1907–1908, 173.
2. *Legenda muncii*. GRAI. MAR., 1935, nr. 121, 3.
3. *Legenda muncii*. (I. Adam), LUMINIȚA, 1938–1939, nr. 1, 22.
 - a. Adam și Eva, izgoniți din rai, au plecat cu un răsad de pom (1. dat de Sf[ântul] Arhanghel; 2. de Dumnezeu; 3. pe care l-au smuls ei).
 - b. Un cârd de animale i-au urmat.
 - c. Au făcut o colibă și au răsădit pomul și a doua zi se hrăniră din roadele lui, atât oamenii, cât și animalele.
 - d. După mulți ani, pomul se ofili.
 - e. Au mâncat din laptele unor animale, au tăiat puii altora, dar nu le era de ajuns.
 - f. Au încercat să învioreze pomul muncind din greu, dar în zadar.
 - g. Boabele de sudoare, care le-a curs pe pământ pe când munceau, s-au prefăcut în grâne și fân (2. 3. grâu, secară și fân).
 - h. Adam și Eva au prins gust de muncă (pentru că se hrăneau acum din sudoarea feței lor).
4. *Adam și Eva. (Legenda cerealelor)*. IZVORAȘUL, 1934, nr. 6–9, 215.
 - a (dat de Arhanghelii Mihail și Gavriil), b, c, d (din voia lui Dumnezeu, pentru că nu au îngrijit pomul cum îi sfătuiseră), e, f, g (grâu și altele), h, i. Și-au adus aminte de cuvintele Arhanghelului Gavriil, că-și vor câștiga pâinea prin sudoarea feței).

10904. Semănătorii lui Dumnezeu au semănat cerealele

Este atestat în Moldova.

1. *Sămânțele*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 105 (Broscăuți – Dorohoi / jud. Botoșani).
 - a. După ce Dumnezeu a făcut pământul, a trimis semănători cu grâu, secară și ovăz, ca să le semene. Le-a spus să nu doarmă, ca să iasă bucatele curate.
 - b. Oamenii au adormit și necuratul a aruncat sămânță de-a lui, de au crescut buruieni printre grâu. Așa sunt și oamenii, amestecați ca și grânele cu buruieni.

10905. Dracul aduce semințe lui Dumnezeu, care le aruncă în patru părți ale lumii

Este atestat în Moldova.

1. *Sămănăturile, pâinea*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 25.
 - a. Oamenii, hrănindu-se cu rădăcini și cu ce mai găseau, dracul i-a spus lui Dumnezeu că trebuie să le dea ceva.
 - b. Când Dumnezeu făcuse pământul, pusese în el de toate. Dracul săpase și găsisse niște semințe pe care Dumnezeu le-a aruncat în patru părți ale lumii și până seara au crescut de toate câte puțin.

- c. A doua zi, porumbul era de prășit, a treia zi era în spic și până la sfârșitul săptămânii era copt. Porumbul și grâul aveau ciocălăul și spicul de la rădăcină până-n vârf.
- d. Dumnezeu a trimis sfinții să strângă recolta și a dat oamenilor semințe, învățându-i cum să lucreze. Și într-o săptămână erau coapte. Acum se coc numai de două ori pe an, pentru că Dumnezeu vrea ca oamenii să muncească.
- Vezi și Tip. **11833 A, 11918 B.**

b. *Caracteristici 10907–10911*

10907. Grâul are spic numai în vârf

Este atestat în Muntenia.

1. *Tătarii și holdele de grâu*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 46 (Priboeni – Găiești / jud. Dâmbovița).
 - a. Pe vremuri, paiul era încărcat cu boabe și spice de la pământ până-n vârf. Năvălind odată tătarii, au dat foc holdelor pentru că oamenii erau fugiți în păduri.
 - b. Un câine s-a repezit în foc, a luat în gură un spic și a dus oamenilor, care s-au bucurat că vor avea sămânță.
 - c. Când au semănat primăvara, grâul a ieșit cu spicul numai în vârf, pentru că atâta apucase câinele în gură.
 - d. De-aceea e bine să dai câinelui pâine multă, pentru că el a salvat grâul.

10908. După potop

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). LUCEAF., 1903, 288 (Șoimuș – Târnăveni / jud. Mureș).
 - a. Noe coborî din corabie și semănă. Dumnezeu dete mană și rodul umplea paiul de la rădăcină până la vârf.
 - b. Când oamenii se înrăiră, Dumnezeu prinse un pai încărcat de rod și-l trase de-l scutură.
 - c. Când să ajungă cu mâna-n vârf, se gândi că lasă păsările cerului fără hrană. De-aceea a rămas spicul numai în vârf.

10909. Câinele mânca vârful grâului

Este atestat în Muntenia.

1. *Grâul*. I. CREANGĂ, 1913, nr. 4, 105 (Bârca– Segarcea / jud. Dolj).
 - a. Dumnezeu, când a făcut grâul, i-a dat rod de la pământ până-n vârf și l-a dat câinelui. Acesta mânca numai vârful și de-aceea Dumnezeu a lăsat numai spicul.

10910. Copilul șters de murdărie cu fire de grâu

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Spicul de grâu*. CAL. IL. Arad, 1937, 102.
 - a. Grâul avea pe vremuri boabe de sus până jos.
 - b. O femeie ștersă cu o mână de grâu pe copilul ei (murdărit de noroi).
 - c. Dumnezeu hotărî ca grâul să nu mai dea nici un bob.
 - d. Oamenii îl rugară să aibă milă măcar de păsări.
 - e. Dumnezeu a hotărât să nu mai crească decât un spic de fiecare fir de grâu.
2. *De când e mic spicul de grâu*. F. POP., 1894, 454.
 - a, b (Care s-a murdărit pe mâna ei. Ea era evreică), e (care nu fusese mânjit), f. Grâul semănat de evrei nu crește și de-aceea nu sunt evreii plugari.

10911. Batjocura grâului

Este atestat în Moldova.

1. *Mâta și câinele*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 166.

a. La început, ciocălăul de porumb era de la pământ până-n vârf și spicul de grâu de la rădăcină până-n vârf. O femeie a făcut batjocură din cereale și Dumnezeu le-a luat.

b. Maica Domnului a prins o parte și a spus să rămâie cât trebuie pentru mătă și câine. De-aceea trebuie să ne purtăm bine cu aceste animale și să le hrănim.

Vezi și Tip. 11918 B, 11951 II.

c. *Atribute* 10912-10913**10912. În biserică se sfințește numai grâul**

Este atestat în Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 180 (Botoșani, [jud.] Botoșani).

a. O plantă a chemat-o pe alta la biserică (grâul pe secară).

b. Cea chemată a răspuns că vede biserica și de acasă (pentru că era înaltă, nu mică ca grâul).

c. Trufașa a fost pedepsită (și de-aceea în biserică nu se sfințește decât grâul).

2. *Grâul și secara*. A.I.F. I. 10740 (Putna / jud. Vrancea).

a (grâul pe secară), b.

3. *Povestea cânepii de vară și de toamnă*. Lazăr, *Inul și cânepa*, 57.4. *Povestea cânepii de vară și de toamnă*. ȚĂRĂNISM., 1936, nr. 5-6, 15.

a (cânepa de toamnă pe cea de vară), b (pentru că e destul de înaltă, în timp ce cea de toamnă, fiind scurtă, nu poate s-o vadă. De-aceea trebuie să meargă la biserică), c (și blestemată de cânepa de toamnă să nu vadă biserica niciodată. La crucea preotului nu se pune cânepă de vară).

10913. Zânele cele bune

Este atestat în Moldova.

1. *Zânele bune*. Pamfile, *Mitologie*, I, 79.

a. Un moșneag s-a dus de Sânziene la târg să-și vândă boii. A întâlnit în cale două fete frumoase, care i-au spus că va vinde boii cu 300 de franci. Și i-au dat 30 de bani, să le cumpere și lor câte-o batistă.

b. Moșneagul luă pe boi 300 de lei, cumpără cele două batiste și, la înapoiere, le întâlnește pe fetele care i-au mai dat 300 de franci, să-și cumpere cal și căruță.

c. Întrebându-le moșneagul ce serviciu să le facă în schimb, fetele l-au rugat să povestească întâmplarea lui. Să spuie tuturor să nu vâruiască grâul și vița de vie că fac păcat și o ustură ochii pe Maica Domnului. Și zânele dispărură.

4. Fasolea. Phaseolus vulgaris. Familia Leguminoasae.

10918

a. *Caracteristici* 10918**10918. Fasolea, plantă agățătoare**

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda fasolei*. Costin, L., *Anecdote, snoave*, 46 (Pecinișca – Orșova / jud. Mehedinți).

a. Când Dumnezeu a dat nume plantelor, s-a dus și fasolea, care avea o purtare foarte bună.

b. Dumnezeu a binecuvântat-o să nu se chinuie, ci să se ajute de toate plantele vecine. De-atunci fasolea se anină de orice plantă din apropierea ei.

5. Fragii. *Fragaria collina*. Familia Rosaceae.

10922-10925

a. Origine 10922

10922. Femeia păcătoasă și bărbatul îndrăgostit

Este atestat în Transilvania.

1. *Fragile de câmp*. GAZ. TRANS., 1904, nr. 39, 6.

- Pe vremea lui Iisus, o femeie frumoasă scosese din minți pe mulți bărbați. Femeia unuia dintre acești bărbați rugă pe Iisus să-i redea liniștea necesară, ca să nu-și părăsească căminul.
- Iisus propovăduia și oamenii plângeau. Numai Satana râdea, încurajând pe cei păcătoși și pe femeia cea frumoasă, împreună cu bărbatul îndrăgostit de ea.
- Iisus spuse că cei ce nu vor să se pocăiască, să se îndepărteze. Când cei doi păcătoși voră să se îndepărteze, se auzi un tunet sub pământ și amândoi căzură în genunchi, cerând îndurare. Din lacrimile lor au crescut floricele mici și albe, semnul prețuirii lui Dumnezeu pentru pocăința lor.
- Satana vru să calce aceste floricele, dar Iisus nu-l lăsă. Din aceste floricele au ieșit fragii de câmp.

b. Atribute 10925

10925. Fragii nu satură

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce nu te poți sătura cu fragi*. LUMEA COPIL., 1924, 495.

- Un copil lacom și răutăcios, după ce culesese fragi, se-ntâlni cu Maica Domnului, care îl întrebă ce are în coș. De frică să nu trebuiască să-i dea din fragi, a spus că nu are nimic.
- Maica Domnului a blagoslovit să nu fie de nici un folos ce are copilul în coșulet. De-atunci, fragii nu satură.

6. Mazărea. *Pisum sativum*. Familia Leguminosae.

10929

a. Origine 10929

10929. Mazărea răsărită din lacrimile Fecioarei

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 557.

- Mazărea a răsărit din lacrimile Maicii Domnului.

7. Ridichea. *Rapanus sativus*. Familia Cruciferae.

10933

a. Origine 10933

10933. Ridichile

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda ridichilor*. Mirea, *Legende*, 136 (Piscu, [jud. Brăila]).

- Iisus umbla pe pământ propovăduind dragostea față de Dumnezeu. Jidovii, care-l urau și-au pus în gând să-l sperie. Un evreu își boi fața și părul roșu, își atârnă în jurul gâtului frunze verzi și-i ieși în cale strigând: „puff!”
- Iisus îl trânti cu putere în jos, capul i se îngropă, de au rămas afară numai frunzele din jurul gâtului. Apoi îl blestemă să se facă ridiche.

De-atunci cresc ridichile cu căpățâna roșie în pământ și cu frunzele afară.

8. Usturoiul. *Allium sativum*. Familia Liliaceae.

10937

a. *Origine* 10937

10937. Moș Toma Usturoiul

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda usturoiului*. LUMEA COPIL., 1923–1924, 560 (Trestieni – Câmpina / jud. Prahova).

- I a. Moș Toma Usturoiul trăia cu cei 12 flăcăi ai lui într-o casă construită de ei, în mijlocul unei păduri. Era cunoscut ca tămăduitor de boli, dar moștenit de la maică-sa, despre care se spunea că fusese în slujba dracului.
- b. Când nu știa un leac, se ducea la mormântul ei și ea îl învăța ce trebuie să facă și de unde să ia buruiana de leac.
- c. Într-o zi, un om a adus fata lui bolnavă. A stat moșneagul trei zile la mormântul mamei lui și nu i-a dat leacul.
- d. Sandu, cel mai mic dintre flăcăi, îndrăgostit de fată, se duse la mormântul bunicii, unde a plâns. A auzit o voce care i-a spus să ungă fața fetei cu tină de pe mormânt, amestecată cu lacrimile lui și fata se va însănătoși. Fata se făcu bine, rămase la ei și toți o iubeau.
- II a. Scaraoschi nu putea suporta fericirea lor. Se transformă într-un om bolnav și veni după leacuri.
- b. Sandu uitase să spuie tatălui său ruga bătrânei: să nu-i mai ceară leacuri, că va fi rău pentru ei. Bunica îi spusese să facă o cruce pe care s-o ducă acasă și dracul va fugi. Dar ei vor muri cu toții.
- c. Sandu se duse iarna cu șase frați de-ai lui la vânat. Au întârziat la o colibă, unde moș Toma cu Florica și ceilalți frați au venit să-i caute și au înnoptat acolo. Dracul, sub chipul unei matahale, năruî bordeiul și-i omorî.
- d. Primăvara, bolnavii veniți după leacuri i-au găsit și i-au înmormântat în pădure. Acolo s-au făcut cocioabele tăietorilor de lemne care, după un timp, au început să fie măcinați de ciumă.
- e. Un tăietor, a cărui familie murise, a găsit pe mormântul lui moș Toma o buruiană. Crezând-o veninoasă, o mănca ca să moară și după un timp se simți mai bine.
- f. Oamenii atinși de ciumă îl imitară și se însănătoșiră. Au semănat apoi planta pe la casele lor și dădea atâția „căței“ câți erau cei din familia lui moș Toma cu nora lui. Au botezat apoi această plantă „usturoi“. Vezi și Tip 11416.

III. Textilele 10941–10942

1. Inul. *Linum usitatissimum*. Familia Linaceae.

10941–10942

a. *Origine* 10941

10941. Ciobanul și florile zânei

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda inului*. Mirea, *Legende*, 139.

- I a. Un păstor, care locuia cu familia într-o țară cu munți înalți, se cățără într-o zi pe munții pleșuvi, să privească de-acolo lumea.
- b. Printr-o poartă lucrată cu măiestrie, a ajuns într-o sală bogat

- împodobită, unde a găsit-o pe zâna zânelor, îmbrăcată în lucruri scumpe. În mână avea un buchetel de flori albastre și era înconjurată de fete frumoase, care purtau în păr asemenea flori.
- c. Când căzu la picioarele zânei, care-i spuse să ceară orice dorește, el ceru florile. Când le primi, dispăru totul în jurul lui.
- II a. Când s-a înapoiat acasă, de unde lipsise un an, află de la nevastă că lupii i-au mâncat turma. Păstorul semănă din sămânța florilor căpătate de la zână și crescură flori mari și frumoase.
- b. Zâna coborî în coliba lor și le-a spus că acele flori sunt florile inului. Îi învătă apoi cum să toarcă și să țeasă inul.
- c. De-atunci, zâna cercetează, nevăzută, casele unde se lucrează inul, ajută femeile harnice și rupe și încurcă firul celor ce muncesc fără voie bună.

10942. Pribeagul

Este atestat în Muntenia.

1. *Floarea inului*. CAL.PLUG., Buc, 1926, 144.
- a. Craiul Alb avea o fată foarte frumoasă, care refuza pețitorii, spunând că nu i-a venit vremea și ursitul să se mărite.
- b. Un pribeag se abătu pe la palat și fata se-ndrăgosti de el. Cu toate rugămintele craiului, pribeagul o porni mai departe.
- c. Fata l-a plâns trei ani, apoi a murit. Pe locul îngrășat cu lacrimile ei, a crescut un fir lung de iarbă cu o floare mică și albastră în vârf, ce trăiește numai trei zile: floarea inului. Floarea se îndreaptă spre răsărit când înflorește și se închide cum trece Soarele.

D. Ciupercile 10946

I. Bureții. *Boletus edulis*. Familia Polyporaceae

1. *Origine* 10946

10946. Plăcințelele Sf[ântului] Petru

Este atestat în Moldova.

1. *Iisus și Sf[ântul] Petre*. GLAS. BUCOV., 1931, nr. 3650, 2.
- a. Iisus și Sf[ântul] Petre au mers la o nuntă. Nu au gustat acolo decât pâine și sare, pentru că nuntașii erau foarte săraci.
- b. Lăsându-i gura apă după niște plăcinte, Sf[ântul] Petre și-a umplut buzunarele cu ele, gândind să mănânce după ce vor pleca de acolo.
- c. Pe drum rămânea în urmă și băga câte-o plăcintă în gură. În acel moment, Iisus îl întreba ce mestecă și, de rușine, sfântul scuipa plăcinta și spunea că nu mănâncă nimic. Cf. Tip. 774 N.
- d. La un moment dat, Iisus i-a spus să culeagă „nimicurile“ pe care le aruncase și a găsit în loc de plăcinte niște plante. Poposiră la o casă unde Iisus a învățat-o pe femeie să gătească acele plante, care erau bureții.
- e. Iisus a hotărât ca bureții să fie hrana săracului și de-aceea se înmulțesc repede. Pentru că Sf[ântul] Petre nu reușise să se sature cu plăcințele, deși le mestecase, de-aceea nici bureții nu satură niciodată.

VIETUITOARELE

10966-11701

A. Vertebratele 10966-11490

Animalele sălbatice și cele domestice (în genere)

I. Mamiferele 10966-11149

a. *Origine* 10966

1. Rozătoarele 10968-10982

Iepurele 10968-10970

a. *Origine* 10968

b. *Caracteristici* 10970

Nevăstuica 10974-10976

a. *Origine* 10974-10976

Șoarecele 10980-10982

a. *Caracteristici* 10980

b. *Atribute* 10982

2. Carnivorele 10986-11056

Câinele 10986-11008

a. *Origine* 10986-10987

b. *Atribute* 10990-11008

Lupul 11012-11024

a. *Origine* 11012-11021

b. *Atribute* 11023-11026

Pisica 11030-11033

a. *Origine* 11030-11033

Ursul 11037-11048

a. *Origine* 11037-11041

b. *Caracteristici* 11043-11045

c. *Atribute* 11047-11048

Vulpea 11052-11056

a. *Origine* 11052

b. *Caracteristici* 11054

c. *Atribute* 11056

3. Omnivorele 11060-11069

Porcul 11060-11069

a. *Origine* 11060-11062

b. *Caracteristici* 11064-11065

c. *Atribute* 11067-11069

4. Ierbivorele rumegătoare 11073-11111

Bivolita. Bivolul. 11073 -11075

a. *Origine* 11073

b. *Caracteristici* 11076

Boul 11079-11080

a. *Caracteristici* 11079–11080

Cămila 11084

a. *Origine* 11084

Capra 11088–11097

a. *Origine* 11088

b. *Caracteristici* 11090–11093

c. *Atribute* 11095–11097

Cerbul 11101

a. *Caracteristici* 11101

Oaia 11105–11111

a. *Caracteristici* 11105–11106

b. *Atribute* 11108–11111

5. Ierbivorele nerumegătoare 11115–11130

Calul 11115–11121

a. *Origine* 11115–11116

b. *Caracteristici* 11118

c. *Atribute* 11120–11121

Măgarul 11125 – 11130

a. *Origine* 11125

b. *Caracteristici* 11127–11130

6. Insectivorele 11134–11149

Ariciul 11134–11136

a. *Caracteristici* 11134–11136

Cârțița 11140–11144

a. *Origine* 11140–11142

b. *Atribute* 11144

Liliacul 11148–11149

a. *Origine* 11148–11149

II. **Păsările** 11153–11444

Păsările zburătoare 11153

a. *Origine* 11153

1. Scurmătoarele 11157–11169

Cocoșul 11157–11158

a. *Atribute* 11157–11158

Găina 11162

a. *Atribute* 11162

Păunița 11166–11169

a. *Origine* 11166

b. *Caracteristici* 11168–11169

2. Înotătoarele 11173–11181

Gâsca 11173

a. *Caracteristici* 11173

Lebăda 11177

a. *Origine* 11177

Rața 11181

a. *Origine* 11181

3. Picioro[ngat]ele 11185–11190

Barza (Cocostârcul, Stârcul) 11185–11190

a. *Origine* 11185

b. *Caracteristici* 11187

c. *Atribute* 11189–11190

- 4. Agățătoarele** 11194–11195
Ciocănițoarea 11194–11195
a. *Origine* 11194–11195
Păsărelele 11199–11387
Ciocârlanul 11199–11203
a. *Origine* 11199
b. *Caracteristici* 11201–11203
Ciocârlia 11207–11215
a. *Origine* 11207–11211
b. *Caracteristici* 11213
c. *Atribute* 11215
Codobatura 11219–11220
a. *Atribute* 11219–11220
Cucul 11224–11249
a. *Origine* 11224–11243
b. *Caracteristici* 11245–11249
Culiciul 11253
a. *Atribute* 11253
Ghimpele 11256
a. *Origine* 11256
Domnișorul 11257
a. *Nume* 11257
Gaița 11261–11263
a. *Origine* 11261
b. *Atribute* 11263
Găinușa 11267
a. *Origine* 11267
Grangurul 11275–11279
a. *Origine* 11275–11278
b. *Atribute* 11279
Mierla 11283–11288
a. *Origine* 11283–11285
b. *Caracteristici* 11287–11288
Mulge-capra 11292
a. *Nume* 11292
Ochiul-boului 11296
a. *Atribute* 11296
Pîtpalacul (Prepeleța), 11300–11302
a. *Atribute* 11300
b. *Caracteristici* 11301–11302
Pîțigoii 11304–11306
a. *Caracteristici* 11304
b. *Atribute* 11306
Potârnichea 11310
a. *Atribute* 11310
Privighetoarea 11319–11324
a. *Origine* 11319–11322
b. *Caracteristici* 11324
Pupăza 11327–11332
a. *Origine* 11327–11329
b. *Atribute* 11331–11332

Rândunica 11336–11366

- a. *Origine* 11336–11358
- b. *Characteristici* 11360–11362
- c. *Atribute* 11364–11366

Sticletele 11370

- a. *Origine* 11370

Striga 11374

- a. *Atribute* 11374

Turtureaua 11378

- a. *Origine* 11378

Vrabia 11382–11387

- a. *Characteristici* 11382–11383
- b. *Atribute* 11385–11387

5. Răpitoarele 11395–11444**Cioara** 11395–11399

- a. *Origine* 11395
- b. *Atribute* 11397–11399

Corbul 11403–11408

- a. *Characteristici* 11403–11406
- b. *Atribute* 11408

Coțofana (Țarca, Țârca, Caragața) 11412–11418

- a. *Origine* 11412–11413
- b. *Characteristici* 11415
- c. *Nume* 11416
- d. *Atribute* 11418

Cucuveaua 11422

- a. *Origine* 11422

Gaia 11426–11428

- a. *Atribute* 11426–11428

Huhurezul 11432

- a. *Origine* 11432

Uliul 11436–11437

- a. *Origine* 11436–11437

Vulturul 11441–11444

- a. *Origine* 11441–11444

III. Reptilele (sau târâtoarele) 11448–11464**Broasca țestoasă** 11448–11450

- a. *Origine* 11448–11450

Șarpele 11454–11460

- a. *Origine* 11454–11456
- b. *Atribute* 11458–11460

Șopârta 11464

- a. *Characteristici* 11464

IV. Batracienele 11468–11475**Broasca** 11468–11471

- a. *Atribute* 11468–11471

Broșțatecul 11475

- a. *Origine* 11475

V. Peștii 11479–11490

- a. *Origine* 11479–11480
- b. *Characteristici* 11481–11482

Somnul 11486

a. *Nume* 11486

Știuca 11490

a. *Caracteristici* 11490

B. Nevertebratele 11500–11701

I. Artropodele 11500–11697

1. Insectele [Hexapodele] 11500–11677

b. *Origine* 11500

Albina 11504–11515

a. *Origine* 11504–11505

b. *Caracteristici* 11507–11513

c. *Atribute* 11515

Boul lui Dumnezeu (Rădașca) 11519–11521

a. *Origine* 11519–11521

Buburuza 11525–11527

a. *Origine* 11525–11527

Calul dracului 11531–11532

a. *Origine* 11531–11532

Călugărița 11536–11539

a. *Origine* 11536–11539

Cățelul frasinilor 11543

a. *Caracteristici* 11543

Checherița (Păduchele oilor) 11547

a. *Origine* 11547

Conochiferița 11551–11552

a. *Origine* 11551–11552

Cosașul (Căluțul) 11556–11557

a. *Origine* 11556–11557

Fluturile de mătase 11561–11564

a. *Origine* 11561–11562

b. *Atribute* 11564

Furnica 11568

a. *Origine* 11568

Gărgărița 11572

a. *Atribute* 11572

Ghițelarișul 11576

a. *Origine* 11576

Greierul 11580–11581

a. *Origine* 11580–11581

Gringoașă 11585

a. *Origine* 11585

Inelariul 11589

a. *Origine* 11589

Lăcusta 11593–11595

a. *Origine* 11593

b. *Atribute* 11595

Licuriciul 11599–11604

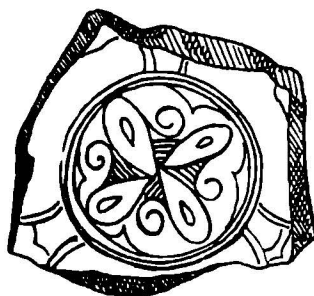
a. *Origine* 11599–11604

Musca 11608

a. *Origine* 11608

Musca de cireșe 11612–11613

- a. *Origine* 11612–11613
- Musca columbacă*** 11617–11633
 - a. *Origine* 11617–11633
- Păduchele*** 11637–11638
 - a. *Origine* 11637–11638
- Purecele*** 11642–11646
 - a. *Origine* 11642–11646
- Stelnița de câmp*** 11650
 - a. *Origine* 11650
- Țânțarul*** 11654–11658
 - a. *Origine* 11654–11655
 - b. *Atribute* 11657–11658
- Țigaiul*** 11662
 - a. *Origine* 11662
- Vaca Domnului*** 11666–11667
 - a. *Origine* 11666–11667
- Viermele de mere*** 11671
 - a. *Origine* 11671
- Viespea*** 11675–11677
 - a. *Origine* 11675
 - b. *Atribute* 11677
- 2. Arahnidele** 11681–11689
 - Păianjenul*** 11681–11685
 - a. *Origine* 11681
 - b. *Atribute* 11683–11685
 - Păianjenul cu cruce*** 11689
 - a. *Origine* 11689
- 3. Crustaceele** 11693–11697
 - Racul*** 11693–11697
 - a. *Origine* 11693–11695
 - b. *Caracteristici* 11697
- II. Moluștele** 11701
 - Scoica*** 11701
 - a. *Origine* 11701

VIETUITOARELE 10966-11701

A. Vertebratele 10966-11490

Animalele sălbatice și cele domestice (în genere)

I. Mamiferele 10966-11490

a. Origine 10966

10966. Animalele care au dorit libertatea au devenit animalele sălbatice

Este atestat în Moldova.

1. *Dumnezeu și dobitoacele*. I. CREANGĂ, 1931, nr. 1, 13.

- Animalele erau la început în slujba omului, căruia îi munceau și în schimb erau ocrotite. Voind să scape de stăpân, s-au plâns lui Dumnezeu.
- Dumnezeu a făcut pe unele dintre ele animale libere și le-a împrăștiat în pădure, unde trebuiau să se hrănească singure. Acestea au devenit animalele sălbatice.
- Cele care au rămas mai departe în slujba omului, au devenit animale domestice.

Vezi și Tip. 10012 10186.

1. Rozătoarele 10968-10982

Iepurele. Lepus europaeus. 10968-10970

a. Origine 10968

10968. Iepurele este pui de asin

Este atestat în Moldova.

1. *Epurele e pui de asin*. REV. IL, 1899, nr. 12, 191.

- Asina și-a dat feciorul la școală, dar dascălul nu l-a putut învăța mai mult decât vocala „i”. În zadar îl trăgea de urechi, sau îi da câte un pumn, că nu reușea să-l facă să ridice capul.
- Puiul de asin a fugit acasă și maică-sa l-a bătut. De-aceea a plecat și de-acasă. Maică-sa, încercând să-l prindă, l-a apucat de coadă și i-a rupt-o.
- Asinul s-a ascuns și și-a schimbat numele în „iepure”. A început apoi să scadă de i-au rămas numai urechile.
- Ține minte numai vocala „i” și când aude glas de asin se ascunde, crezând că-i maică-sa.

b. Caracteristici 10970

10970. Iepurele este bun de fugă

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 2 variante.

- De când e așa bun de fugă iepurele*. (Koevary). CONTR., 1896, nr. 95, 1 (Betfya, Oradea oraș / [jud. Bihor]). Republicată: GAZ. TRANS., 1896, nr. 265, 6.

- a. Dumnezeu, după ce a făcut lumea, a chemat toate viețuitoarele să le dea un nume și să vadă cu ce se hrănesc.
 - b. Iepurele a vrut să mănânce oameni.
 - c. Dumnezeu a hotărât ca oamenii să mănânce iepurele și de-accea să fugă de ei.
 - d. Cum, pe acea vreme, iepurele era un cățeluș, și oamenii îl prindeau ușor, Dumnezeu, înduișat de plânsul lui disperat, i-a făcut în așa fel picioarele, încât de atunci e bun de fugă.
2. *De când e așa bun de fugă iepurele.* LIGA DEȘTEPT., 1915, nr. 40–41, 5.
- a, b, c₁ (Dumnezeu a poruncit iepurelui să i se mute gândul din cap în picioare, ca să poată fugi totdeauna de om), e. În locul cumișteniei, să-i crească urechile și mai mari.
- Vezi și Tip. 11006 A, B, 11007, 11008.

Nevăstuica. Mustela vulgaris. 10974–10976

a. *Origine* 10974–10976

10974. Nevasta leneșe și rea

Este atestat în Transilvania și Muntenia. S-au identificat 2 variante, care se grupează astfel:

1. *Povestea nevăstuicii.* SEMĂN., 1909, 691.
 - a. Un om harnic, care se însurase cu o fată frumoasă și leneșă, nu reușea s-o îndrepte nici cu binele, nici cu răul.
 - b. De la o vreme, femeia a devenit și bătăușă.
 - c. Omul a pornit în lume ca să scape de ea.
 - d. S-a întâlnit cu Sf[ânta] Vineri, care l-a îndemnat să se ducă acasă, unde-și va găsi nevasta transformată într-o lighioană numită „nevăstuică”.
 - e. Ea va fi rea și veninoasă, așa cum a fost și ca femeie.
 - f. Mușcătura ei va omorî vitele, dacă nu vor primi apă trecută prin burduf de piele de nevăstuică.
 - g. Sfânta l-a învățat pe om să intre în casă cu o furcă și un caier, de care nevăstuica va fugi.
 - h. Spusele sfintei s-au împlinit.
 - i. Omul s-a însurat apoi cu o femeie vrednică.
2. *Vinerea.* Rădulescu-Codin, *Sărbătorile*, 111 (Priboeni – Găești / [jud. Argeș]). Republicată: (Fără titlu). T. Pamfile, *Mitologie*, I, 123; *Legendele nevăstuicii.* *Cal de zmeu*, 48; ȚĂRĂNISM., 1929, nr. 25, 14.
 - a (și curgeau zdrențele pe el și copiii lor), c, d, e, f, g (și, dacă simte o nevăstuică lângă casă, să înfigă furca și caierul lângă culcușul ei și ea nu va reveni), h, j. De atunci se trage nevăstuica.

10975. Fata popii cea leneșă

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante identice.

1. *Legenda nevăstuicii.* GHILUȘUL, 1912, nr. 2, 10.
2. *Nevăstuica.* (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918, 44 (Cătane – Băilești / jud. Dolj). Republicată: *Pov. pop. rom.*, 44.
 - a. Nevăstuica a fost pe vremuri fată de popă. Nu-i plăcea să lucreze și s-a transformat în animal.
 - b. Oamenii, ca s-o gonească, pun o furcă cu lână și fusul în pământ, unde are ea culcușul, și nevăstuica fuge.

10976. Fata împăratului cea leneșă și rea

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda nevăstuicii.* Ionescu, F., *Legende*, 144.

- a. Într-o țară fericită, cu un împărat bun și milostiv, a trecut într-o zi Dumnezeu și Sfântul] Petre. Gata să se înece, împăratul i-a salvat. Drept răsplată, a cerut să-i nască nevasta o fată și dorința i-a fost împlinită. Dar fata deveni leneșă și rea.
- b. Oamenii acelei țări au ajuns bețivi și împărăția a sărăcit.
- c. Dumnezeu a transformat țara în cenușă, iar pe fată într-o nevăstuică, care fura de la oamenii din împărățiile vecine.

Șoarecele. *Mus musculus.*

10980–10982

a. *Caracteristici* 10980

10980. Șoarecii se hrănesc rozând

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 4 variante care se grupează astfel:

1. *Șoarecele și omul*. Culea, *Povești cu animale*, 20.
 - a. Omul s-a certat cu șoarecele. Acesta a ros un sac ca să ajungă la hrană, în loc să ia din sacii lăsați dezlegați în acest scop. De aceea l-a dat în judecată
 - b. Omul s-a plâns judecătorului (de nerecunoștința șoarecelui).
 - c. A amenințat că de nu i se va face dreptate, îl va da pe șoarece pe mâna pisicii.
 - d. Șoarecele a declarat judecătorului că a înțeles să obțină hrana prin muncă și de-aceea a ros sacul.
 - e. Judecătorul a dat dreptate șoarecelui.
 - f. De-atunci roade șoarecele întruna (și omul nu are ce-i face).
 - g. Doar pisica îi mai scutură din când în când cojocul.
2. *Șoarecele și românul*. Tuțescu, *Din văi și vâlcele*, 43.
 - a, b (că i-a ros toți sacii), d, e.
3. *Șoarecele și omul*. ȚĂRĂNISM., 1932, nr. 10, 12.
 - a, b (că i-a ros sacul), d, f (când nu-i pisica să-i scuture cojocul).
4. (Fără titlu). ȚĂRĂNISM., 1929, nr. 23, 12.
 - a, b, d, e, f (și românul nu are ce-i face).

b. *Atribute* 10982

10982. Șoarecii mănâncă cojocul Sfântului] Petre

Este atestat în Moldova.

1. *Șoarecele, câinele și lupul*. (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918, 52, (Dorna – Vatra Dornei / jud. Suceava). Republicată: *Pov. pop. rom.*, 52.
 - I a. Dumnezeu și Sfântul] Petre au adormit sub un brad și șoarecii au mâncat în acest timp cojocul sfântului.
 - b. Dumnezeu a hotărât ca să se ierte un păcat celui ce ucide un șoarece. Și de-atunci a rămas astfel stabilit.
 - II a. Poposind apoi la o stână, unde i-a lătrat câinii, la plecare s-au repezit la ei să-i înhațe.
 - b. Sfântul a cerut lui Dumnezeu să-i cumințească și să micșoreze numărul lor. Dumnezeu a gonit în pădure o parte din câini, care au devenit lupi.
 - c. Sfântul a trebuit să poarte de grijă hranei lor. De-atunci, cine lucrează de ziua Sfântului] Petre este în primejdie din cauza lupilor. Nu este voie, de asemenea, să umbli cu un pieptene, să bați cuie în pereți sau să-ți speli capul în acea zi.
- Vezi și Tip. 825, 10987, 11023, 10218, 10987, 11364.

2. Carnivorele 10986–11056

Câinele. Canis canis. 10986–11008

a. *Origine* 10986–10987

10986A. *Câinele este făcut din două mere*

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda câinelui.* Rădulescu–Codin, *Cal de zmeu*, 64 (Priboeni – Găești / jud. Argeș).
 - a. Lupul mânca adesea din oile unui cioban.
 - b. Ciobanul nu avea în paza cui le lăsa, când se repezea la stână.
 - c. Odată un bătrân a trecut pe acolo (și i-a cerut mâncare).
 - d. S-a oferit să-i păzească oile.
 - e. A sosit lupul.
 - f. Bătrânul a aruncat două mere.
 - g. Au ieșit două animale mai mici decât lupul, care i-a gonit.
 - h. Ciobanul a văzut minunea și a aflat cine era moșneagul (Sf[ântul] Petre).
 - i. Moșneagul crease un câine și o cățea, care n-au existat până atunci, ca să apere vitele de fiarele sălbatice.
 - j. Câinii s-au apropiat de stăpânii lor, gudurându-se.
 - k. Câinii se trag din acele mere. Ei spun să le trăiască stăpânii, să facă nouă feciori și fiecare să le dea câte o îmbucătură.
 - l. Pisicile, în schimb, spun să moară stăpânii și să rămâie numai o babă orbă, căreia să-i poată fura îmbucătura din mână.
2. *Legenda câinelui.* CUGET CLAR, 1928, nr. 13–16, 325 (Telega – Câmpina / jud. Prahova).
 - a, b, c (care i-a cerut puțin caș), d, e, f₁ (Bătrânul a aruncat două gogoloaie de pământ), g, h (Dumnezeu), i, j, m. Moșneagul a binecuvântat oile și a dispărut.

10986B. *Câinele este făcut din două pietre*

Este atestat în Muntenia și în Epir. S-au identificat 2 variante.

1. *Cum s-a făcut câinele ciobănesc.* ADEV. SAT., 1925, nr. 4, 3.
 - a. Pe vremuri, ciobanii aveau învoială cu lupii, să le dea zilnic câte un cap de vită, ca să nu ia ei cât vor.
 - b. Iisus a rugat pe un cioban la o stână să-i dea apă de băut.
 - c. Ciobanul i-a cerut să fie atent la lupi, până-i aduce apă.
 - d. Când a sosit lupul și s-a repezit între oi, Iisus a aruncat niște pietre (două), care s-au transformat în câini și i-au pus pe goană pe lupi.
 - e. De-atunci există câinii ciobănești.
2. *Cum s-a făcut câinele de la oi.* Papahagi, P., *Basme aromâne*, 19 (Epir?).
 - b, c, d (o piatră), f. De atunci lasă ciobanul turma în paza câinelui, fără nici o grijă.

10987. *Câinele este făcut din bărbat*

Este atestat în Moldova.

1. *Câinele, mâța, șoarecele.* (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918, 54 (Țepu – Tecuci / jud. Galați). Republicată: *Pov. pop. rom.*, 54.
 - a. Câinele era bărbat și capul casei, iar pisica, femeie și gospodină. Între ei există un zapis cu îndatoririle fiecăruia.
 - b. La îndemnul femeii, a fost tocmit un argat, un flăcău frumos.
 - c. Înțelegerea dintre soți a pierit, când s-a încins dragostea între femeie și argat.
 - d. Ca să curme gâlceava și bătaia, Dumnezeu l-a făcut pe soț câine, pe femeie, pisică și pe argat, șoarece și au rămas așa.

- e. De-atunci stă câinele pe afară, așa cum a fost obișnuit ca bărbat, pisica stă în casă, iar șoarecele se ascunde în fundul pământului de frică, pentru că a ros zapisul dintre soți.

b. *Attribute* 10990–11008

10990. Câinele este credincios omului

Este atestat în Transilvania.

1. *De când e câinele credincios stăpânului*. Costin, L., *Anecdote. Snoave*, 45 (Pecinișea – Orșova / jud. Mehedinți).

- a. După ce a creat câinele și pisica, Dumnezeu i-a trimis la un stăpân bogat. Umblând într-o zi pisica la hambar, a întârziat și a fost furioasă că nu a fost strigată. A mărturisit câinelui că ar dori ca Dumnezeu să-l orbească pe stăpân și ea să-i poată lua îmbucătura din gură.
b. Câinele, supărat, s-a rugat lui Dumnezeu să-l țină sănătos pe stăpân, pentru că îl va hrăni și pe el din cât va avea.
c. De atunci este câinele credincios omului și este supărat pe pisică.

10991. Omul, prietenul puternic

Este atestat în Muntenia.

1. *Prietenii omului*. DOINA Jor., 1928–1929, 81 (Vlaici – Vedea / jud. Ilfov).

- a. Trăind în sălbăticie, câinele își dorea un prieten puternic. De aceea se întovărăși cu un lup. Când au dat de un urs, lupul a luat-o la goană.
b. Văzând că ursul este mai puternic pentru că a reușit să-l înfricoșeze pe lup, s-a întovărășit cu ursul. Dar și acesta a fugit de frica unui leu.
c. Păți același lucru cu leul, care a luat-o la goană, când au dat de un om.
d. Câinele se împrieteni cu omul. Odată, acesta slobozi în carnea unor fiare niște bețișoare care le-au culcat la pământ pe animale. Atunci câinele a lins mâna omului, semn că îi va fi credincios. Cf. Tip. 157.

10992. Câinele, animalul de credință al omului

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda câinelui*. Costin, L., *Legende*, 16.

- a. Dumnezeu a dat nume animalelor. A venit rândul câinelui, care avusese o purtare exemplară, plină de credință.
b. Dumnezeu l-a binecuvântat să păzească casa omului, să anunțe pe un străin prin lătrat și să păstreze credința față de el. De atunci a căpătat acest nume și a rămas animalul de credință al omului.

10993. De ce ridică câinele un picior când se udă?

Este atestat în Moldova.

1. *De ce câinii, când se udă, ridică un picior în sus*. I. CREANGĂ, 1916, nr. 6, 173 (Ungureni – Săveni / jud. Botoșani).

- a. Pe vremuri, câinii nu ridicau un picior când se udau. Odată, s-a dărâmat șura și a omorât câinele care s-a urinat lângă șură.
b. De-atunci au câinii acest obicei, ca să-și asigure sprijinul cu piciorul, în cazul când s-ar dărâma șura.

10994. De ce se miros câinii sub coadă

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *De ce se mănâncă câinii între ei*. F. TOȚI, 1898, nr. 17, 182.

- a. Toate animalele au fost invitate la o serbare, în vederea alegerii unui împărat.
b. S-au pregătit multe mâncăruri și plăcinte.
c. Plăcintele au fost mâncate (de niște câini, înainte de a se așterne masa).

- d. Împăratul animalelor a poruncit să fie prinși hoții.
 - e. Au fost miroșiți câinii, de la cap la coadă. Cei ce miroseau a plăcintă au fost socotiți făptașii.
 - f. De atunci se miroso astfel câinii, pentru a vedea cine a mâncat plăcintele.
 - g. Dacă se descoperă un făptaș, tabără toți ceilalți și-l scutură.
2. *De ce se mănâncă câinii între ei.* DOINA Jor., 1928-1929, 195 (Smulți - Tg. Bujor / jud. Galați).
- a (în persoana leului), c (de un câine ce s-a furișat. Bucătăreasa-momița nu a mai avut ce servi la masă), e₁ (Neamul câinesc a prins ură pe hoț), f, g (făcându-i din joc plăcinte).

10995. Cozile încurcate

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *De unde se trag ogarii.* Stăncescu, *Snoave*, 87.
 - a. Câinii s-au luat la harță cu lupii.
 - b. Au trimis un sol să-i anunțe că nu vor înceta razboiul până când lupii nu vor termina cu prădatul. Și lupii l-au scărmanat bine pe sol și i-au dat drumul.
 - c. Războiul s-a pornit (și lupii s-au așezat pe un deal).
 - d. Câinii și-au lăsat cozile deoparte (la poalele dealului).
 - e. Câinii au fost înfrânți (și cum ajungea unul în deal, era prăvălit la vale de către lupi).
 - f. Unii au murit, alții au fost schilodiți și o parte puși pe fugă.
 - g. În goană luau greșit cozile (fiecare punea mâna pe câte una, care, adesea, nu-i aparținea).
 - h. De aceea se miroso câinii când se întâlnesc, ca să-și găsească fiecare coada lui cea adevărată.
 - i. Când o găsească, se-ncinge bătaie între ei.
 - j. Solul trimis la lup a slăbit de furie și fugă și din el se trag ogarii.
2. *De când și-au încurcat câinii cozile.* (N. I. Dumitrașcu), NEAM. ROM. POP., 1914, nr. 33, 518 (Boureni - Băilești / jud. Dolj).
 - a, c (și câinii nu voiau să încolțească primul lup), d (pentru că îi încurcau), e (și erau fugăriți de lupi), g₁ (Unii câini și-au luat cozile și alții nu au mai apucat. Mulți dintre ei, pentru că nu și-au găsit cozile, le-au luat pe ale altora), h, i.

10996. Jalba câinilor

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *De ce miroso câinii.* Stăncescu, *Snoave*, 105.
 - a. Pentru stârpirea sau măcar împutinarea neamului câinesc s-au dat porunci aspre.
 - b. Câinii au trimis o jalbă la Țarigrad (auzind că mai-mare peste domnitor este sultanul).
 - c. Au legat jalba unui câine (cu coada lungă și stufoasă).
 - d. Câinele a rămas la Țarigrad (unde a dat de hrană bună și a găsit și nevastă pe plac).
 - e. De atunci se miroso câinii sub coadă (în așteptarea celui cu jalba, care să le aducă răspunsul sultanului).
2. *De ce își miroso câinii coadele.* HAZ. SAT., 1912, nr. 7 (febr.), 3.
 - a₁ (Câinele aștepta zgribulit la ușă să intre cât de puțin în casă. Pisica tocmai ieșea să se răcorească. Hârjonindu-se, o babă a aruncat cu un vâtrai să-i despartă), b (să vorbească despre nedreptatea cu care sunt tratați), c (de coadă, s-o ducă la curtea împăratului), d (dând de trai bun), e (ca să găsească jalba. Cum nu o găsească, se iau la harță).

10997. Procesul câinilor și al pisicilor

Este atestat în Transilvania.

1. *Der Hunde und Katzenprozess*. Obert, *Rumänische Märchen*, 53.

- a. Pisicile au reclamat lui Dumnezeu pe stăpânul lor că nu le hrănește. Câinii l-au apărât, spunând că, deși ei stau în curte, capătă hrană. Cu atât mai mult sunt hrănite pisicile, care stau tot timpul în casă.
- b. Câinii au făcut însă o jalbă către Dumnezeu, să repare nedreptatea față de ei, care stau pe afară, indiferent de vreme, în timp ce pisicile stau lângă foc. Au trimis jalba lor cu un deputat.
- c. Deputatul a ascuns jalba sub coadă, ca să nu o ude când a trecut o apă. Dar, ridicând coada, hârtia a căzut la fund. De frică, s-a ascuns.
- d. Aflând cele întâmplute, câinii își mai așteaptă deputatul și orice câine străin este căutat sub coadă.

10998. Câinele are parte numai de oase

Este atestat în Epir.

1. *Pentru ce câinii rod oasele și pentru ce se miros la coadă?* (P. Papahagi), REV. NOUĂ, 1892, 462 (Epir?)

- a. Jeluindu-se câinii către Dumnezeu că păstorii le dau numai oasele roase mai întâi de ei, au primit firman să li se dea și carne.
- b. Câinele ce aducea firmanul, l-a pus sub coadă. Trecând o apă, l-a pierdut.
- c. Primit la mal de o delegație care nu a găsit firmanul, ceilalți câini au venit în goană și delegația a fugit.
- d. De atunci rod câinii oasele și când se întâlnesc se miros sub coadă.

10999. Casapul rupe zapisul

Este atestat în Moldova.

1. *Câinele și mâța*. (T. Pamfile, *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, f. 13.

- a. Câinele și pisica erau căsătoriți. În timp ce pisica era tot timpul în fața oglinzii, câinele alerga după treburi. De aceea, câinele a făcut un zapis cu casapul, să-i dea numai lui câte o oca de carne.
- b. Când pisica ceru carne, casapul îi răspunse că nu mai are. Ea ceru casapului, în numele câinelui, o jumătate oca de carne, și casapul ceru zapisul. Pisica l-a adus, după ce a răscolit toată casa. Casapul l-a rupt, apoi a gonit pisica.
- c. Certurile dintre soți s-au întetit și ei s-au despărțit. Și azi, câinele o bate, iar pisica miaună și scuipă, jurându-se că nu are ea zapisul.

11000. Hrisovul pisicii și al câinelui

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Hrisovul mâței*. REV. POL., 1888, nr. 20, 15.

- a. După ce a făcut vietățile, Dumnezeu le-a chemat să le orânduiască soarta.
- b. A rânduit și soarta pisicii și a câinelui.
- c. Pisica trebuia să stea în casă (la căldură, să mănânce din bucatele stăpânului, să prindă șoareci și să toarcă).
- d. Câinele să stea în curte (pe orice vreme, să latre la lună ca să nu vină hoții, să se hrănească cu oase, putreziciuni și resturi).
- e. Câinele și pisica aveau un contract (cu drepturile fiecăruia, dat de Dumnezeu).
- f. Câinele s-a repezit odată la pisică să-i fure hrisovul și, sărind în horn, hrisovul s-a aprins și a ars.
- g. De-atunci este supărat câinele pe pisică (pentru că nu i-a putut lua hrisovul. El se repede și strigă: „Hrrzovu! dhăm!“, iar pisica răspunde: „A aaars!“). Cf. Tip. 200*, 200** (românești).

2. *Câinele și mâța*. (Gh. Fira), ȘEZ., 1913, nr. 10, 170 (Ștefănești – Drăgășani / jud. Vâlcea).

b, c, d, e (făcut de ei, prin care să stea cu rândul în casă; pisica păstra hrisevul), f₁ (Odată, când a venit rândul câinelui să intre în casă, pisica i-a spus că a ars contractul și a sărit imediat pe stâlpul casei), g (și o gonește să-i dea contractul).

11001. Pecetea câinelui

Este atestat în Transilvania.

1. *Câinele și pisica*. (I. Pop–Reteganul), GAZ. TRANS., 1893, nr. 6, 1.

- Pentru că nu puteau fi ținuti amândoi în casă, câinele și pisica se certau.
- La judecată, câinii au dat dreptate semenului lor, care a căpătat o pecete, semn al acestui drept cucerit.
- Pe drum, pisica a convins câinele să puie pecetea sub coadă, ca să poată scoate limba de căldură.
- Trecu cu câinele în spinare o apă, în timp ce ținea pecetea în gură. Ajunși la mal, pisica a luat-o la fugă și a intrat în casă, iar câinele a rămas afară.
- De-atunci nu mai există prietenie între ei. Câinele când vede un semen, îl miroase sub coadă, să vadă dacă nu-i zapisul la el. Cf. Tip. **200***, **200**** (românești).

11002. Ogarul trimis la Dumnezeu

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce se miroase câinii sub coadă*. I. CREANGĂ, 1915, nr. 8. 231 (Tunari–Otopeni / jud. Ilfov).

- Câinii au trimis o jalbă la Dumnezeu cu un ogar. Ei erau nemulțumiți de faptul că leneșa pisică se desfată la căldură, iar ei sunt ținuti afară, în ciuda foloaselor pe care le aduc omului.
- Ogarul, adormind pe drum, șoarecele i-a ros jalba. A comunicat apoi câinilor că a predat-o și că vor primi răspuns.
- De atunci, când întâlnesc un câine străin, îl miroase la coadă, să vadă de nu-i cel cu răspunsul la jalba lor.

11003. Schelălăitul câinelui

Este atestat în Muntenia.

1. *Câinele lui Avel*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1910, nr. 12, 183 (Ștefănești – Drăgășani / jud. Vâlcea).

- Adam a avut doi fii: pe Cain, care era rău și-i mergea prost, și pe Avel, care era bun și curat și-i mergeau toate din plin.
- Invidios, Cain l-a omorât pe Avel și câinele lui credincios a rămas lângă cadavru.
- Dumnezeu l-a tras de urechi, întrebându-l cine i-a omorât stăpânul și câinele a răspuns: „Caiiiiin!”
- De atunci, când este lovit, câinele scoate un schelălăit care seamănă cu numele lui Cain.

11004. Sufletul omului, câinele și pisica

Este atestat în Moldova.

1. *Câinele și mâța*. I. CREANGĂ, 1914, nr. 3, 82 (Covasna, [jud.] Iași).

- Odată cu sufletul omului, care se duce la Dumnezeu, vin și sufletele câinelui și ale pisicii care-și spun păsul.
- Pisica susține că a fost persecutată, lăsată flămândă, trimisă după șoareci și dată afară noaptea de către stăpân.
- Câinele, la rândul lui, spune că pisica a trăit bine și numai el a fost persecutat, bătut de ploaie, de vânt și lăsat nemâncat. Cf. Tip. **200**** (românesc), **12026**.

11005. Câinele și pisica mănâncă iarbă, iar șarpele iese în drum

Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *De ce mănâncă câinele și mâța iarbă și de ce iese șarpele în drum.* (M. Lupescu), ȘEZ., 1894–1895 (III), nr. 7, 151. Republicată: *The story of the dog and the snake and the cure of headache.* Gaster, *Rum. Beast.*, 327.
 - a. Când Dumnezeu a făcut lumea, dobitoacele vorbeau ca oamenii.
 - b. Odată, s-a îmbolnăvit câinele (de dureri de cap).
 - c. Șarpele l-a sfătuit să mănânce iarbă (cu foaia lată).
 - d. Câinele i-a ascultat sfatul și s-a vindecat.
 - e. Câinele, la rândul său, a dat șarpelui o doctorie (sfătuit de diavol).
 - f. Să treacă drumul în curmeziș.
 - g. Șarpele, urmând acest sfat, a fost omorât.
 - h. Pisica, care era rudă pe acea vreme cu câinele, a adoptat și ea leacul.
 - i. Și azi, când o doare capul, mănâncă iarbă și o anumită buruiiană.
2. *Șarpele și câinele.* NEAM. ROM. POP., 1933, nr. 21, 333 (Botești, [jud.] Bacău). Republicată: CAL. LUMINA POP., 1937, 38.
 - e, f, b, c, j. De atunci le-a pierit glasul la amândoi, k. Șarpele este omorât când scoate capul în drum; câinele, dacă ar fi să se hrănească cu iarbă, nu i-ar merge bine.
3. *Câinele și șarpele.* POP. ROM., 1914, nr.4, 9.
 - b, c („iarba câinelui“ pe care i-a arătat-o într-o grădină), e, f₁ (Să iasă în drum la soare, ca să fie omorât de oameni și să scape de dureri de cap).
4. *De ce mănâncă câinele iarbă și de ce iese șarpele în drum.* Culea, *Povești cu animale*, 15.
5. *De ce mănâncă câinele iarbă și de ce iese șarpele la drum.* OP. SAT., 1929–1930, nr. 2, 6.
 - b (de dureri de stomac), c, d, e (pentru dureri de cap), f₂ (Să se așeze la marginea drumului), g₁ (Tocmai atunci a trecut un om și l-a omorât cu ciomagul), l. Astfel a rămas vorba că atunci când este bolnav, câinele mănâncă iarbă, iar șarpele când are dureri de cap, iese la marginea drumului.

11006A. Opincile ogarului

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel.

1. *Ogarul, copoiul și iepurele.* ALB. Buc., 1933, nr. 7, 6.
 - a. Viețuitoarele trăiau pe vremuri ca și oamenii (și chiar fiarele sălbatice făceau negoțuri omenești).
 - b. Ogarul era pe acea vreme cârciumar, iar copoiul, teighetarul acestuia. La nevoie scotea și vin din pivniță.
 - c. Bețivi erau rari, pentru că nu se prea obișnuiau băuturile.
 - d. Iepurele însă era socotit printre bețivi.
 - e. Odată a băut mult la cârciuma ogarului.
 - f. Când a mai cerut băutură și copoiul a coborât să ia vin din pivniță, cum nu avea cu ce plăti, iepurele a fugit, furând și opincile ogarului.
 - g. Copoiul trimis să-l urmărească nu l-a prins.
 - h. De atunci a rămas ogarul desculț și iepurele cu opinci (perii de pe labe).
 - i. Tot de atunci își poartă ogarul și copoiul „sâmbetele“. Cf. Tip. **200 C****, **200 C***** (românești), **11024**.
2. *Ogarul, copoiul și iepurele.* ALB. Buc., 1905, nr. 24, 656.
 - a, b, c (și nu exista decât vinul), d (deși era sărac lipit pământului), e, f, h, g₁ (ogarul și copoiul au pornit în urmărirea iepurelui), i, j. Tot de atunci a rămas carnea iepurelui cam acrișoară, pentru că a fost bețiv, iar oamenii întrebunțează vin la gătitul bucatelor de iepure.

3. *Povestea iepurelui*. ALB. Buc., 1924, nr. 36–38, 564.

e₁ (Un iepure bețiv s-a îmbătat cu vin la cârciuma unor ogari – Hăpău și Dudău), f, g₂ (Ogarii l-au prins și l-au bătut, până a murit, cu papucii în picioare).

11006B. Ogarul cârciumar

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Ogarul, copoiul, iepurele*. (Gh. Fira), ȘEZ., 1913, nr. 10, 169 (Ștefănești – Drăgășani / jud. Vâlcea).

- Ogarul era cârciumar pe vremuri.
- Vulpea lucra la cârciuma lui, pe zeciuală.
- Iepurele consuma pe datorie.
- Odată s-a îmbătat și a dat drumul butoaielor să curgă.
- Ogarul îl urmări după mirosul de vin.
- Vulpea, în acest timp, fură papucii ogarului.
- De atunci gonește ogarul pe iepure, iar vulpea nu se lasă până nu le scutură bine blana la amândoi.

2. *De ce ogarul și copoiul gonesc pe iepure și vulpe*. I. CREANGĂ 1911, nr. 8, 238 (Gohor – Tecuci / jud. Galați).

a, b₁ (Copoiul era ucenicul lui), c (și vulpea), h. La plângerea lui, Dumnezeu hotărî ca urma iepurelui și a vulpii să miroase a vin, pentru a putea fi prinși de ogar), i. De atunci sunt amândoi urmăriți.

11007. Iepurele cere ajutorul ogarului pentru a se răzbuna pe urs

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *De ce fuge ogarul după iepure*. Stăncescu, *Snoave*, 101.

- Pe vremuri, animalele erau îmbrăcate ca oamenii, iar ogarul era gras.
- Iepuroaica, care voia să se răzbune pe urs, pentru că-i mâncase un pui, a cerut ajutorul ogarului. Acesta primi, pentru că avea și el de plătit ursului schilodirea unei rubedenii. Și au plecat să omoare puii ursului, care lipsea din vizuină.
- Ca să-i fie mai ușor la fugă, ogarul a lăsat opincile în păstrarea iepuroaicei.
- Ogarul a omorât puii ursului în vizuina acestuia.
- Iepuroaica, de frig, a încercat opincile și, simțind căldura lor, a fugit cu ele.
- Cum nu a mai găsit nici pe iepuroaică, nici opincile, ogarul a plecat supărat spre casă.
- La o cotitură o zări, admirând opincile. Strigă în zadar după ea, care o luase la fugă, ce a făcut cu puii ursului. De atunci aleargă ogarul după iepure, ca să-i dea opincile înapoi.

2. *De ce fuge ogarul după iepure*. HAZ. SAT. 1905, nr. 1, 3.

b, c, e, f, g.

* *Judecata cea mare*. (N. Pora), CAL. DACIA, 1922, 97 (Prelucrată).

11008. Ogarul și iepurele la târg

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Ogarul și iepurele*. ȘEZ. 1915–1916, (XXIII), 126 (Boureni – Băilești / jud. Dolj).

- Ogarul și iepurele s-au întovărășit și s-au dus la târg.
- Au chefuit la un han, unde s-au culcat.
- Iepurele, care era desculț, a furat opincile ogarului și a fugit.
- Ogarul a plecat în urmărirea hoțului pe care nu l-a putut prinde.
- De aceea gonește ogarul pe iepure.
- Când îl prinde, este vai de pielea lui.
- Tot de aceea doarme ogarul covrig lângă vatră, nu ca ceilalți câini.

2. *Ogarul și iepurele*. Culea, *Povești cu animale*, 9.
 3. *Ogarul și iepurele*. Mirea, *Legende*, 59.
 - a, b₁ (Ogarul a chefuit până și-a băut toți banii), c, d, e, f (pentru că vrea să-i ia opincile și blana pe deasupra).
 4. *Ogarul și iepurele*. (I. Adam), *ȚĂRĂNISM.*, 1932, nr. 7, 14.
 - a, b₂ (Ogarul s-a îmbătat de a căzut sub masă), c, d, f.
- * *Iepurele și ogarul*. (M. Lungeanu), *ALBINA*, Buc., 1938, nr. 28, 434 (Prelucrată).
- Vezi și Tip. 10186*, 10907*, 11013 C*, 11023, 11024, 11727 A, 14053.

Lupul. Canis Lupus 11012–11026

a. *Origine* 11012–11021

11012. *Piatra însuflețită*

Este atestat în Transilvania.

1. *Wie die Wölfe geworden*. (Cum au apărut lupii.) (P. Schullerus, *Rumänische Märchen*), ARCHIV DES VEREINS, 1906, B. 33, II H, 428 (Alțina – Agnita / jud. Sibiu).
 - a. După ce Dumnezeu a făcut oamenii și tot felul de animale, dracul i-a cerut să facă și lupii.
 - b. Dumnezeu, așezându-se pe o piatră, a spus dracului să poruncească pietrei să-l mănânce pe drac. Dracul, însă, a poruncit să-l mănânce pe Dumnezeu și piatra a rămas nemișcată.
 - c. Când Dumnezeu l-a convins să spuie așa cum îi poruncise prima dată, piatra s-a transformat într-un lup, cu obrazul ca al diavolului. De atunci nu mai există draci pe lume și, în schimb, sunt prea mulți lupi.

11013A. *Dracul creează lupul din pământ*

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 8 variante, care se grupează astfel:

1. *Legendă*. Zanne, *Proverbele românilor*, I, 586.
 - a. Dumnezeu a făcut pe om.
 - b. A făcut apoi dobitoacele necesare.
 - c. Dracul a creat un lup (din lut).
 - d. Dumnezeu a cerut dracului să dea viață lupului.
 - e. Lupul primi poruncă de la dracul să-l mănânce pe Dumnezeu.
 - f. Lupul nu s-a mișcat.
 - g. Dumnezeu l-a mai cioplit și din așchii, atunci au ieșit șerpții, broaștele, șopârlele și altele.
 - h. Lupul primi poruncă de la Dumnezeu să-l mănânce pe drac.
 - i. Lupul a înviat.
 - j. Lupul era gata să asculte porunca lui Dumnezeu.
2. *Lupul și găngăniile cele rele*. Popescu-Ciocănel, *Basme*, 145.
 - a, b, c (din pământ galben), d, e (de la dracul), f, g, h (de la Dumnezeu), i, j, k. Lupul are trei peri de drac în frunte și de aceea este fioros.
3. *Lupul și găngăniile rele*. ȘEZ., 1892–1893, (I), nr. 78, 180.
 - b, c (din lut), e (de la dracul), f, g, h (de la Dumnezeu), i, j, k.
4. *Satana și lupul*. POP. ROM., 1905, nr. 33, 3 (Prahova?).
 - c (din humă, pe malul unei ape. A spus lui Dumnezeu că este păcat că lupul nu-i viu, ca să dijmuiască din oile făcute de Dumnezeu), e (de la dracul, deși Dumnezeu îl învățase să spuie lupului să-l mănânce pe dracul), f (și acest lucru se repetă de trei ori), h (de la dracul), i, j (dar dracul s-a aruncat în apă), l. Lupul a rămas pe marginea apei (să-l prindă „P-ăl din gârlă“ sau „P-ăl din lac“, cum i se mai spune), m. În ziua de Bobotează,

când se bagă crucea în apă, dracul iese încă de cu noapte afară. Atunci lupii stau pe marginea apelor, să-l mănânce pe dracul.

5. *Satana și lupul*. ALB. Buc., 1905, nr. 28, 763.

c (din humă, la marginea unei ape. Avea patru picioare, cap, dinți, gheare și coadă. Dracul a spus lui Dumnezeu că regretă că lupul nu este viu, ca să dijmuiască oile făcute de Dumnezeu), e (de la dracul, deși Dumnezeu îl învățase să spuie lupului să-l mănânce pe dracul), f (și acest lucru se repetă de trei ori), h (de la dracul), i, j (dar dracul se aruncă în apă), m.

6. *Facerea lupului*. (T. Bălășel), SEZ., 1894–1895, (III), nr. 9, 190 (Bogdănești – Rm. Vâlcea / jud. Vâlcea).

c (din pământ, ca să facă rău oamenilor. Dumnezeu făcuse oaia, hrană pentru oameni), d₁ (Dracul l-a rugat pe Dumnezeu să dea viață lupului), e (de la dracul, deși Dumnezeu îl învățase să-i spună să mănânce pe dracul), f, h (de la Dumnezeu), i (și a fugit după dracul), n. De atunci fuge lupul după drac să-l mănânce, când îl prinde, k₁ (Când dracul a făcut lupul, i-au căzut doi peri pe lup. De atunci este fioros), o. Sf[ântul] Petre s-a certat cu Sf[ântul] Ilie din cauza lupilor și Sf[ântul] Ilie, cu căruța și caii lui de foc a pârilit pădurea unde Sf[ântul] Petre își ținea lupii. Părul lor s-a pârilit și de atunci se face roșcat când vine toamna.

7. *Fârtate și Nefârtate*. ȚĂRĂNISM, 1933, nr. 52, 18.

c (din lut, care să-i păzească caprele. A văzut că Dumnezeu are câinii care-i păzesc oile. A spus lui Dumnezeu că a făcut lupul ca să-l mănânce pe Dumnezeu), e (de la drac), f, h (de la Dumnezeu), i (dar dracul s-a aruncat în apă), l.

Pentru restul de variante vezi Tip. 10018 C (1).

11013B. Dracul face lupul din nămol

Este atestat în Muntenia.

1. *Lupul*. Popescu-Ciocănel, *Basme*, 89.

- a. Sf[ântul] Petru cioban, oile lui erau păzite de lupi, care erau câinii lui. Când a ajuns paznicul raiului, câinii lui au devenit lupii de azi, iar hrana lor era orânduită de sfânt.
- b. Lupul a fost creat de dracul din nămol. Cum nu-l putea însufleți, dracul a fost povățuit de Sf[ântul] Petre să se ducă la Dumnezeu.
- c. Dumnezeu l-a învățat să poruncească lupului să-l mănânce pe dracul. Cum dracul i-a poruncit însă să-l mănânce pe Dumnezeu, lupul a rămas nemișcat. Numai după ce s-a băgat în apă a spus cum l-a învățat Dumnezeu. Lupul a prins viață și a vrut să-l mănânce pe dracul. Nu a reușit, pentru că dracul era scufundat în apă. De atunci stau dracii acolo. Cf. Tip. 11013 A.

11013C. Lupul creat de drac pentru a mânca oile

Este atestat în Moldova.

1. *Căteii lui „Sân Pietru”*. I. CREANGĂ, 1914, nr. 2, 48 (Zeicani – Oltețu / jud. Vâlcea). Republicată: CAL. PART. NAT., 1914, 133.

- a. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre se uitau la un câine ce se gudura pe lângă ei. Sfântul voia să știe rostul câinelui pe pământ.
- b. Dumnezeu povesti că, după ce diavolul l-a făcut să-i izgonească pe Adam și pe Eva din rai, le-a dat oile, ca să trăiască mai ușor.
- c. Dracul s-a căznit să facă un lup care să mănânce oile și Dumnezeu a făcut câinele ca să le păzească.
- d. Dracul a pus în fruntea lupului trei fire de păr de-al lui. Nu l-a putut însă însufleți.
- e. Dumnezeu l-a sfătuit să poruncească lupului să capete viață. Dracul însă i-a poruncit să-l mănânce pe Dumnezeu.

- f. Lupul a sărit la drac care s-a ascuns în baltă. De atunci umblă dracul cu sfială și-i este frică de lup.
- g. Dumnezeu a hărăzit ca lupul să fie cățelușul sfântului Petru și de atunci ascultă ei de poruncile sfântului. El le orânduiește fiecăruia de unde și cât trebuie să mănânce într-un an. Cf. Tip. 14361.

11013D. Lupul făcut dintr-un butuc

Este atestat în Moldova, Muntenia și Transilvania. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Povestea lupului*. GAZ. TRANS., 1907 (II), nr. 149, 6 (Vrancea?).
 - a. Rugându-l pe Dumnezeu să-l lase și pe el să creeze ceva, dracul a făcut o dihanie dintr-un butuc.
 - b. Dumnezeu l-a sfătuit s-o micșoreze și dracul a cioplit dihania până a ieșit un lup.
 - c. Dracul l-a rugat pe Dumnezeu să-i însuflețească creația.
 - d. Dumnezeu l-a învățat să spună lupului să-l mănânce pe dracul.
 - e. Dracul i-a poruncit să-l mănânce pe Dumnezeu.
 - f. Lupul nu s-a mișcat.
 - g. Lupul a primit apoi poruncă să-l mănânce pe drac (de la dracul).
 - h. Lupul a prins viață, a fugit după drac, care s-a ascuns într-o baltă.
 - i. De atunci, de Bobotează, dracii sunt mâncați de lupi (când se sfințește apa și ei ies afară).
 - j. Din așchiile cioplite la crearea lupului au ieșit ciorile, corbii și alte dihanii ce fac rău oamenilor.
2. *Povestea lupului*. LUMINA, 1907, nr. 33, 6.
 - a (imensă), b, c₁ (Dracul rugă pe Dumnezeu să-i dea putere să-l însuflețească), d, e, f, g (de la Dumnezeu), h, i, j.
3. *Povestea lupului*. ALB. Buc., 1900, nr. 8, 210.
 - a (cât toate zilele, care semăna cu un lup), c₁, d, e, f, g (de la Dumnezeu), h, i, j.

11014. Lupul, făcut de dracul, vrea să mănânce pe creatorul său

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda lupului*. LUCEAF. SAT., 1910, nr. 9, 15 (Băbiciul – Romanăți / jud. Olt).
 - a. Diavolul, izgonit din cer de Dumnezeu, se ținea numai de rele. Într-o zi a făcut un câine din humă. A spus lui Dumnezeu că este un lup care va aduce rău și pagubă în lume.
 - b. Rugându-l să-l însuflețească, Dumnezeu a primit, cu condiția ca lupul să sfășie pe creatorul său. Când Dumnezeu i-a dat viață, lupul s-a repezit la diavol, care a sărit în baltă.
 - c. Dumnezeu a hotărât ca împărăția dracului să fie în bălți, gârle și lacuri. Lupul să îndeplinească rolul pentru care a fost creat. De atunci, lupul face pagube și dracul locuiește în ape.

11015. Lupul fugărește pe dracul care l-a creat

Este atestat în Muntenia.

1. *Diavolu și lupu*. Cedru, *Legende*, 9 (Trestenicu – Vlașca / jud. Ilfov).
 - a. Dracul a făcut un lup, de ciudă că Dumnezeu se bucura de făpturile pe care le crease. I-a poruncit să-l mănânce pe Dumnezeu, dar lupul nu s-a mișcat.
 - b. Dumnezeu a cerut lupul, i-a dat viața și l-a asmuțit asupra dracului, care s-a refugiat în trunchiul unui brad. Urmărit de lup, a ieșit din brad, și-a rupt unul din coarne și a astupat gaura. Cum lupul îl tot urmărea, a repetat acest lucru până a rămas numai cu două cornițe și a luat-o la fugă peste câmp.
 - c. De atunci are bradul coarne de-ale dracului. Tot de atunci îl fugărește

lupul, pentru că Dumnezeu a vrut să se teamă dracul de o făptură pe care o crease singur.

11016A. Dracul cioplește un lup cât un cal

Este atestat în Muntenia.

1. *Din pătaniile Nefârtatului*. NEAM. ROM. POP., 1913, nr. 23, 355.
 - a. Dumnezeu a făcut multe lucruri frumoase, iar dracul a creat un lup mare, cât un cal voinic.
 - b. A cerut lui Dumnezeu să-l însuflețească și, pentru că i-a spus că este prea mare, dracul a cioplit lupul și l-a făcut cât un mânz.
 - c. Cum Dumnezeu tot îl socotea prea mare, dracul a cioplit din nou din lup.
 - d. Întrebat de Dumnezeu al cui va fi, dracul a răspuns că în primul rând al celui ce-i va da viață și apoi al celui după care se va lua, să-l mănânce.
 - e. Dumnezeu i-a dat viață și lupul s-a luat după drac, care sărea prin copacii ce se îndoiau când îl simțeau. Cum arinul nu s-a îndoit, dracul s-a urcat pe el. Lupul i-a ajuns numai la călcăie și i le-a rupt. De atunci nu are dracul călcăie, iar lupul este al lui.
 - f. Din așchiile cioplite din lup, Dumnezeu a poruncit să se facă vulturii, coțofenele, țarcile și ciorile.
 - g. Din cioplitura mai mărunță s-au făcut muștele, țânțarii și purecii, care nu ne dau pace, pentru că sunt ai diavolului.

11016B. Dracul creează un lup mare, cât o casă

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Povestea lupului*. (M. Lupescu), ȘEZ., 1898-1899, (V), nr. 8-10, 158 (Broșteni - Vatra Dornei / jud. Suceava).
 - a. Dumnezeu a făcut dobitoacele.
 - b. Cu voia lui Dumnezeu, dracul a făcut un lup.
 - c. L-a făcut foarte mare (cât o casă).
 - d. Dumnezeu i-a poruncit să-l facă cât un câine.
 - e. Dumnezeu a dat viață lupului.
 - f. Dracul a poruncit lupului să-l mănânce pe Dumnezeu. Lupul a primit poruncă de la Dumnezeu să-l mănânce pe drac.
 - g. Lupul s-a luat după drac.
 - h. Dracul a aruncat trei fire de păr de-al lui și s-a făcut blana lupului.
 - i. Lupul, dând de un flăcău și crezând că este dracul, l-a mâncat.
 - j. De atunci mănâncă lupul vitele.
 - k. Tot de atunci mănâncă lupul pe draci (în chip de oameni).
2. *Lupul făcut de diavol cu voia lui Dumnezeu*. (C. Rădulescu-Codin), ALB. Buc, 1927, nr. 11, 420.
 - b, d, c (deși Dumnezeu i-a spus să-l facă cât un câine), f, k.

11017. Lupii sunt câini sălbăticiți

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda lupului*. Mirea, *Legende*, 60 (Piscu, [jud.] Galați).
 - a. Sf[ântul] Petre era pescar și, în tovărășie cu Sf[ântul] Andrei, se ocupa de creșterea oilor. Auzind însă de minunile lui Iisus, au intrat în rândul ucenicilor Mântuitorului.
 - b. Și-au lăsat oile în paza câinilor pe care i-a răzbit foamea și au început să mănânce din turmă. Restul a fost luat de alți păstori, iar câinii au fost alungați în pustiu.
 - c. După ce au mai omorât și au mâncat din oi cât au putut, câinii s-au sălbăticit, s-au înrăit și au devenit lupi.
 - d. Sf[ântul] Petre, ajungând în rai după moarte, le trimitea mană, ca să le astâmpere foamea.

- e. Sf[ântul] Andrei, în noaptea de 30 noiembrie, când își serbează ziua, îi cheamă și-i binecuvântează să se prășească. Tot atunci capătă dezlegare să plece după pradă.

11018. Lupii făcuți din copiii săracului

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda lupilor*. Costin, L., *Legende*, 10.

- a. Omul sărac a plecat în pădure după hrană. S-a întâlnit cu Dumnezeu, sub înfățișarea unui moșneag și i-a povestit că-i mor cei doi copii de foame.
- b. Dumnezeu i-a dăruit o bătă cu care obținea tot ce dorea, bătând de trei ori cu ea în pământ.
- c. Dând de trai bun, omul ajunsese îngâmfat, dorind să fie toată lumea a lui, iar ceilalți să piară.
- d. Dumnezeu i-a luat bâta, iar pe copiii lui i-a făcut lupi și i-a sortit să umble flămânzi după pradă. De atunci sunt lupii dușmanii oamenilor, așa cum ajunsese și săracul când a dat de trai bun.

11019. Lupii făcuți din cei doi copii orfani

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Lupul*. GAZ. TRANS., 1902, nr. 197, 7.

2. *Lupul*. HAZ. SAT., 1902, nr. 7, 2.

- a. Doi copii orfani și săraci, care nu aveau de lucru și se rușinau să ceară sau să fure, au plecat din satul lor.
- b. Întâlnindu-se cu Dumnezeu, au fost trimiși să ceară pâine de la cei ce aveau de-ajuns. Dar nimeni nu le-a dat. Dumnezeu i-a trimis apoi să lucreze la oameni și nimeni nu i-a primit.
- c. Dumnezeu i-a făcut lupi pe copii și i-a trimis să mănânce vitele pe care oamenii le lăsau singure.
- d. De atunci pun copiii săraci să le păzească și ei au de lucru.

3. *Lupul*. ROM. Buc., 1899, nr. 321, 2.

a, b, c.

11020. Lupu, ciobanul hoț, este făcut lup

Este atestat în Moldova.

1. *Povestea lui Lupu-ciobanu*. (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918, 28 (Țepu – Tecuci / jud. Galați). Republicată: *Pov. pop. rom.*, 28.

- a. Sf[ântul] Petru, cioban bun la inimă și Lupu, rău și pizmăreț, erau tovarăși. Lupu a început să fure din oile Sf[ântului] Petru și a fost prins.
- b. A jurat că e nevinovat și s-a blestemat să se facă câine în patru labe. Când Sf[ântul] Petre a zis „amin !”, s-a transformat ciobanul hoț în lup și a fost alungat.
- c. În fugă s-a lovit cu capul de un lemn și a rămas cu gâtul țepăn. De atunci omoară lupul oi cât poate și mănâncă numai una dintre ele.

11021. Omul ce omora vite este făcut lup

Este atestat în Muntenia.

1. *Lupul*. (M. Lungeanu), ALM. ȘC., 1935, 65.

- a. Lupu, om rău și fricos, fura ce găsea în cale, omora vite mai mult decât putea duce și folosi, iar apoi se ascundea.
- b. Odată a înjungheat oițele unei văduve. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, fiind de față când îl căutau oamenii pe Lupu și zărindu-l pitit, a oprit oamenii să-l omoare.
- c. A hotărât ca omul să se facă fiară, să-și ducă viața prin ascunzișuri și să omoare mai multe vite decât are nevoie. Așa a ieșit lupul pe lume. Vezi și Tip. 10456.

b. *Atribute* 11023–11026**11023. Zapisul lupului**

Este atestat în Muntenia, Transilvania și Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Zapisul lupului*. Păsculescu, *Povești*, II, 89.
 - a. După ce a făcut viețuitoarele, Dumnezeu a rânduit fiecareia hrana, traiul și locuința.
 - b. Lupul obținuse încrederea lui Dumnezeu (care era sigur că-i va respecta poruncile, fiind foarte atent).
 - c. Dumnezeu i-a dat voie să colinde pământul, să mănânce ce va voi și cât va voi.
 - d. Lupul a exagerat (făcând mari stricăciuni).
 - e. De aceea, Dumnezeu a făcut un zapis cu lupul.
 - f. A orânduit Dumnezeu cât și ce trebuie să mănânce lupul.
 - g. Lupul a dat zapisul câinelui (ca să nu-l piardă).
 - h. Câinele l-a încredințat pisicii, care l-a ascuns în pod.
 - i. Lupul nu a respectat zapisul (și a fost chemat de Dumnezeu).
 - j. Lupul a cerut zapisul câinelui (care a dat fuga la pisică. Nu l-a mai găsit, pentru că îl roseseră șoarecii).
 - k. De atunci este mare gălceavă între ei (când se apropie lupul, câinele latră. Câinele, când vede pisica, fuge după ea să-i ceară zapisul. Pisica fuge imediat să-l caute și vai de șoarecii pe care-i întâlnește. Cf. Tip. **200***, **200**** (românești)).
2. *Zapisul lupului*. COM. SAT., 1905–1906, nr. 5, 5.

b, a, c, d, e, f, g, h, j (care a dat fuga la pisică, dar nu l-a mai găsit, fiind ros de șoareci), k (câinele se repede la pisică să-i ceară zapisul și pisica fuge în pod să-l caute).
3. *Zapisul lupului*. (N. I. Dumitrașcu), ALB. Buc., 1938, nr. 24, 374.

d, e (dat de Dumnezeu), f, g, h, i (și Dumnezeu i-a cerut să-i arate ce este scris în el), k (câinele aleargă după pisică și pisica în pod după șoareci).
4. *Scara câtorva dobitoace*. Pamfile, *Carte pentru tineret*, 142 (Vipurești Buciumeni – Tecuci / jud. Galați). Republicată: I. CREANGĂ, 1918, 35; *Pov. pop. rom.*, 36.

b (la începutul lumii, când toate animalele îi erau la fel de supuse), d (și Dumnezeu l-a dojenit, iar lupul i-a promis că se va îndrepta), e (dat de lup, care nu s-a astâmpărat. El a promis că nu va mai face rău), i (și când Dumnezeu îl certa că mănâncă prea mult, se uita în zapis și făcea pe supăratul, mirat că a greșit), g (cu gândul să nu-l piardă), h (unde a fost ros de șoareci), i (pe care Dumnezeu voia să-l vadă), k₁ (Lupul se strâmbă la câine, câinele la pisică, pisica fuge în pod, unde șoarecii se ascund de ea).

11024. Lupul negustor și câinele cârciumar

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 3 variante identice.

1. *Lupul negustor și câinele crâșmar*. ALB. Buc., 1908, nr. 14–15, 450.
2. *Lupul negustor și câinele crâșmar*. (S. Teodorescu-Kirileanu), GLAS. BUCOV., 1924 (I), nr. 1573, 2.
3. *Lupul negustor și câinele crâșmar*. Culea, *Povești cu animale*, 6.
 - a. Scormonind pământul, un lup a găsit o comoară și a deschis o cârciumă.
 - b. L-a tocmit pe câine cârciumar (2.3. cu condiția să-i dea socoteala banilor).
 - c. Băutura se da pe datorie, dar totul era consemnat într-o condică. Și când lupul a cerut odată socoteala, după terminarea întregii băuturi,

au pornit cu condica la răfuială. Pe o punte, lupul scăpă condica în apă.

- d. Câinele a salvat-o și a dus-o acasă s-o usuce. A încredințat-o pisicii, care a pus-o pe cuptor și șoarecii au ros-o.
- e. Când a aflat căinele nenorocirea, s-a repezit la pisică și ea a fugit. Lupul aștepta în fiecare seară pe câine la marginea dealului și-i striga să-i înapoieze datoria. Câinele, supărat, cerea să fie lăsat în pace. De atunci nu s-au mai văzut și a rămas și vorba; „Lupul cu slugi, rămâne flămând“. Cf. Tip. 11006 A.

11025. Lupul și oile Sfântului Petru

Este atestat în Transilvania.

1. *Sfântul Petru și lupul*. GAZ. TRANS., 1898, nr. 124, 7.
 - a. Sfântul Petru, având oi multe, a făcut o stână și o strungă împletită cu flori, unde le închidea când se ducea la Dumnezeu.
 - b. Odată, oile flămânde au ros strunga și au plecat la pădure. Lupul a mâncat 99 de oi.
 - c. Când a vrut să mai mănânce încă una, sfântul l-a blestemat să crape. Pentru că i-a omorât cele mai frumoase oi, l-a sortit să fie veșnic gonit de câini.
 - d. De atunci, când lupul omoară a 100-a oaie, crapă. Nu prea izbutește însă să ajungă la această sumă, pentru că-l gonesc câinii.

11026. Lupul nu mănâncă om când este singur

Este atestat în Moldova.

1. *Lupul nu mănâncă om când e singur* (T. Pamfile - *Legări*), B.A.R., ms. 5092, f. 76.
 - a. Ducându-se la vânătoare, un om a văzut un lup care scosese un om înecat din apă și apoi s-a șters cu botul de pământ, ca să nu miroase a om.
 - b. Lupul a urlat apoi până i-au venit semenii. Crezând că a mâncat din cadavrul omului, l-au omorât întâi pe lupul socotit vinovat. Vezi și Tip. 10186, 10456, 10982.

Pisica. Felix ocreata domestica. 11030-11033

a. *Origine* 11030-11033

11030. Pisica făcută din mănășa lui Dumnezeu

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Din ce s-a făcut mâța?* POP., 1897, nr. 13, 207.
 - a. Dumnezeu a făcut lumea (Soarele, Luna, dimineța, seara, iarba, dobitoacele etc.).
 - b. A făcut și un român (ca să moștenească și să stăpânească toate).
 - c. A făcut și neamurile mari (pentru că pământul era mare și românul nu-l putea munci singur).
 - d. Apoi a făcut și neamurile mici și, în urma tuturor, a făcut pe evrei.
 - e. Pentru că știa că vor răstigni pe Iisus, nu a vrut să-și murdărească mâinile cu lutul lor și și-a pus mănăși.
 - f. Evreii au furat mănășa și au vândut-o.
 - g. Dumnezeu a făcut pisica (cu firea evreului).
 - h. De atunci este mâța, necredincioasă, lingușitoare și șireată.
2. *Din ce s-a făcut mâța.* (Koevary), GAZ. TRANS., 1896, nr. 259, 6 (Betfya-Oradea oraș / jud. Bihor).
 - a, b, c, d, e, g (aruncând mănășa).

11031. Femeia bețivă

Este atestat în Transilvania.

1. *Mâța*. POP., 1902, 331.

- a. O femeie bețivă ducea tot avutul la cârciumă și jura bărbatului ei că nu este adevărat. Odată, s-a aprins rachiul în ea și nu-i aluneca laptele pe gât.
- b. S-a prefăcut că este bolnavă și se jura să se transforme în animal, dacă a băut. S-a transformat într-o pisică și a căpătat numele acelei femei: Nița.
- c. Pisica nu mai soarbe de-atunci laptele, ci îl linge. Din carne nu mănâncă decât o bucată, ca pe vremea când era femeie.

11032. Blestemul babei

Este atestat în Bitolia.

1. *Cum s-a făcut pisica*. Papahagi, P., *Basme aromâne*, 21 (Bitolia?).

- a. O babă, dusă după bureți și lemne la pădure, a fost prinsă de hoți. Aceștia au hotărât s-o omoare, pentru că fiul ei le făcuse rău.
- b. Înduioșat de faptul că tocmai îi murise mama, căpitanul hoților a poruncit să fie lăsată într-un loc întunecos, unde să piară de foame.
- c. Pe urma unei capre, baba a dat de un sat de munte, unde a poposit la o casă. Nora gazdei, care era foarte rea, a pârât pe fugară hoților, care au venit s-o omoare.
- d. Baba a blestemat-o pe femeia ce se numea Cața (Cătușă însemnând în macedo-română pisică), să-și capete hrana greu, să se transforme într-un animal care să strige: „meao“, pentru că strigase hoților: „ea-o“. Și Dumnezeu ascultă ruga bătrânei.

11033. Mănușa lui Adam

Este atestat în Moldova.

1. *Povestea mâței*. (M. Lupescu), ȘEZ., 1892-1893, (II), nr. 5-6, 121 (Crucea Broșteni-Vatra Dornei / jud. Suceava). Republicată: GAZ. TRANS., 1894, nr. 1, 4.

- a. Eva s-a dat în dragoste cu Satana. De aceea, Adam s-a apucat să construiască o corabie ca s-o ducă pe Eva în alte locuri.
- b. Satana a cerut Evei să-l iscodească pe Adam. Când a aflat secretul, a trebuit să-i promită dracului că-l va lua și pe el, în chipul unui șarpe.
- c. Odată cu pornirea corăbiei, dracul-șarpe încerca să-l înece pe Adam, lăsându-se atât de greu, încât corabia era în primejdie. Adam a priceput totul și cum a încercat să-l prindă pe șarpe, acesta s-a transformat în șoarece. A ros corabia până a făcut o gaură pe unde intra apa.
- d. Adam a aruncat mănușa lui stângă, care s-a transformat într-o mătă și a mâncat șoarecele. Cf. Tip 825. Satana a ieșit din pisică sub formă de scânteie. De-atunci pisica prinde șoareci și când o freci pe spate, ies scânteie. Ochii care strălucesc noaptea și aruncă scânteie, i-au rămas de la dracul.

Vezi și Tip. 825, 10911, 10986 A, 10987, 10990, 10999, 11000, 11001, 11004, 11005, 11023, 14053.

Ursul. Ursus arctos 11037-11048a. *Origine* 11037-11041**11037. Omul ascuns, care încearcă să-l sperie pe Dumnezeu, se transformă în urs**

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 7 variante, care se grupează astfel:

1. 2. *Legenda ursului*. (N. Mateescu-Brăila - *Legendele*), ARH. SOC. ȘT.

LIT., 1931, nr. 2-4, 295 (Soci – Piatra Neamț, [jud. Neamț]; Cârliști – Piatra Neamț / jud. Neamț). Republicată: *Ursul. IZVORAȘUL*, 1931, nr. 9, 136.

- a. Dumnezeu și Sfântul] Petre umblau pe pământ.
- b. Trebuiau să treacă un pod peste o apă.
- c. Cineva a vrut să-i sperie.
- d. S-a ascuns sub pod.
- e. A început să mormăie.
- f. Dumnezeu a spus sfântului intenția celui ascuns.
- g. De aceea a hotărât ca îndrăznețul să se transforme într-o fiară sălbatică.
- h. Să se numească urs.
- i. Tot neamul să poarte acest nume.

3. *Cum a făcut Dumnezeu pe urs*. ȘEZ., 1915-1916, (XXIII), 186.

a, b, c (o pereche de oameni), d, e, g, h, j. De atunci sunt urșii pe lume (și de aceea seamănă oarecum cu oamenii).

4. *Legenda ursului*. A.I.F., i. 13271 (Fundu Moldovei – Câmpulung / jud. Suceava).

a, b, c (o pereche de oameni), d, g₁ (Dumnezeu i-a făcut urși), k. Ei nu au mai putut intra în sat.

5. *Morariul dracului, ursul*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 10.

c (dracul), d₁ (A băgat sub pod pe un morar, cu cojocul întors pe dos), e, g, j.

6. *Ursu-i făcut din rus*. ȘEZ., 1892-1983, (I), nr. 7-8, 181.

7. *Ursu-i făcut din rus*. Popescu-Ciocănel, *Basme*, 149.

a (și s-au dus la moară), d₂ (Morarul, un rus, și-a întors cojocul pe dos și s-a ascuns după ușa), e, g₁.

11038. Copiii cei răi ai popii

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda ursului și a cârțiței*. Costin, L., *Legende*, 8.

I a. Un popă credincios avea doi copii răi și păgâni. Odată, feciorul s-a îmbătat.

b. Când a venit popa de la slujbă, i-a cerut zmeură, deși era iarnă; apoi l-a bătut cumplit, pentru că nu i-a adus ce dorea.

c. Popa și-a blestemat feciorul care s-a transformat în urs. Și de atunci umblă după zmeură.

II a. Fata s-a măritat cu un flăcău aidoma ei. Când se porni odată ploaia, pe când treierau, ea și-a îndemnat bărbatul să tragă cu pușca în Dumnezeu.

b. O mână nevăzută îi vâra în pământ, transformându-i pe amândoi în cârțițe. Ele nu mai ies la lumină, de frica lui Dumnezeu și a Soarelui.

11039. Monstrul

Este atestat în Moldova.

1. *Ursul*. (T. Pamfile, *Pov. pop. rom.*). B.A.R., ms. 5093, f.11.

a. O fată care s-a culcat cu un câine, a născut un prunc jumătate om, jumătate câine. Alungată din sat, și-a bătut „copilul“, care începu să mormăie.

b. Dumnezeu l-a transformat în urs. De aceea îi este frică de om și mai ales de femeie. Își amintește de bătaia mâncată.

11040. Mărtinii

Este atestat în Transilvania.

1. *Mărtinii*. (Th. A. Bogdan), *GAZ. TRANS.*, 1904, nr. 57, 1 (Cașva – Reghin / jud. Mureș).

- a. Pe vremuri exista un neam rău, urât și nelegiuit, care mai mult bombănea, decât vorbea.
- b. Dumnezeu încerca zadarnic să deștepte pe acești „oameni“, ba le-a trimis și profeți în acest scop.
- c. De aceea făcu dintr-un soare o fată voinică, pe care a trimis-o pe pământ. Mormăind, acel neam a vrut s-o omoare.
- d. Fata și-a făcut o mătură de alun și i-a bătut de i-a omorât. Au scăpat numai cei ce au fugit în codru.
- e. Dumnezeu făcu din alt soare și un flăcău, pe care l-a trimis pe pământ și fata i-a povestit ce a pățit.
- f. L-a dus să vadă „omul“ pe care-l numise Mărtin. L-au găsit ascuns într-o vizuină și, de frică, se ruga să-l ierte.
- g. Din aceștia s-au făcut urșii, mărtinii ce umblau încă de atunci în patru labe, din pricina bătăii mâncate de la fată. Cu timpul, aspectul lor s-a schimbat.
- h. Tot de atunci se sărbătorește „Mărtinii“, care sunt la 1 Faur stil vechi.

11041. Jefuitorii lui Dumnezeu

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 2 variante identice.

1. *Legenda ursului și a porcului*. (I. Dragoslav), GAZ. TRANS., 1910, (I), nr. 215, 3.

2. *Legenda ursului și a porcului*. POP. ROM., 1911, nr. 29, 2.

- a. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, umblând pe pământ, au botezat copilul unui prisăcar și au primit drept mulțumire un stup și miere. Cum sfântul nu voia să le ia, le-a luat Dumnezeu.
- b. Poposind la o cârciumă, au dat de un rus și un ungar beți, care voiau să fure ceva, ca să-și continue chef.
- c. S-au ascuns sub un pod, pe care trebuiau să treacă Dumnezeu și sfântul, rusul mormăind iar ungarul grohăind, cu gândul să-i jefuiască.
- d. Dumnezeu l-a transformat pe rus în urs și a pus albinele să-l înțepe. Pe ungar l-a făcut porc, sortindu-l să fie bătut când se va încăpățâna.
- e. Pe urs l-a dat unui țigan să-l puie-n lanț, să joace pentru a distra oamenii și să capete mâncare cât mai puțină.
- f. Porcul a fost dat unui negustor, ca să fie îngrășat și tăiat de Crăciun. Carnea lui să fie dulce, pentru că s-a hrănit cu miere, mici și a bătut bere pe când era om.
- g. Dumnezeu a împărțit și sfântului hotărârea luată. Se spune că de atunci au apărut ursul și porcul.

b. Caracteristici 11043-11045

11043A. De ce n-are ursul coadă și urechi

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *Ursul*. (G. Coșbuc), CONTR., 1898, nr. 28, 1. Republicată: ROM. Buc., 1898, nr. 44, 2; GAZ. TRANS., 1898, nr. 65, 6.

2. *Ursul*. LUMINA POP., Tul., 1932, nr. 3, 4.

3. *Legenda ursului*. Mirea, *Legende*, 62.

- a. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre umblau pe pământ (1.3. Să îndrepte multe lucruri).
- b. S-au întâlnit cu ursul.
- c. Ursul s-a plâns că nu i-a fost atribuită suficientă hrană.
- d. Dumnezeu l-a sfătuit să se mulțumească și cu fructe, rădăcini și miere, nu numai cu carne.
- e. Ursul a fost dus la o scorbură cu faguri de miere.
- f. Ursul a protestat (și nu a vrut să-și bage capul în scorbură).

- g. A fost silit să guste mierea (de Sfântul] Petre).
 h. L-a tras pe urs de urechi până i-au rămas urechile în mână.
 i. Când ursul a dat de gustul mierei, nu s-a mai săturat.
 j. A fost din nou tras cu forța de acolo (de Sfântul] Petre).
 k. L-a tras de coadă, până a rămas cu coada în mâini.
 l. Dumnezeu a poruncit albinelor să-l înțepe și numai așa a scos ursul capul din scorbura și a fugit.
 m. De atunci a rămas ursul ciuntit (fără urechi și fără coadă).
 n. Tot de atunci îi place mult mierea (dar albinele îl fugăresc).
4. *Ursul*. ALB. Buc., 1897, nr. 24, 797.
 a (să îndrepte unele lucruri), b, c, d, e, f, g (de Dumnezeu), h, i, o. Ursul a fost dus apoi să vadă ce bună este zmeura și s-a împotrivit de asemenea, j (de Sfântul] Petre), k, m (de urechi și coadă).
5. *Legendă*. Zanne, *Proverbele românilor*, I, 675 (Baia de Aramă, [jud.] Mehedinți).
 a, b (și l-au întrebat dacă a gustat vreodata miere. Ursul a refuzat să mănânce miere, deși nu-i cunoștea gustul), g (de Sfântul] Petre), k, m (de coadă, în urma blestemului lui Dumnezeu).

11043B. Ursul și ouăle

Este atestat în Transilvania.

1. *De când n-are ursul coadă*. Costin, L., *Anecdote, Snoave*, 46 (Zervești – Caransebeș / jud. Caraș-Severin).
 a. Căutând de mâncare, ursul s-a întâlnit cu Dumnezeu și Sfântul] Petre, care l-au dus să mănânce ouă dintr-un cuib de păsări.
 b. Când sfântul i-a spus să înceteze cu mâncatul, ursul s-a prefăcut că nu aude. Sfântul l-a tras de coadă și a rămas cu ea în mână.

11044. Ursul n-are coadă, măgarul are urechi mari și vulpea o coadă lungă

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Ursul, vulpea și măgarul*. LUMEA COPIL., 1925, 783 (Podenii Noi – Teleajen / jud. Prahova).
 a. După ce a creat lumea, Dumnezeu a făcut socoteala câte perechi de urechi și câte cozi îi trebuiesc pentru animale. Le-a chemat apoi să le împodobească.
 b. Ursul, vulpea și măgarul nu s-au dus.
 c. Ursul dorea să scape; vulpea credea că aceste podoabe o vor împiedica la fugă, iar măgarul se credea mai frumos așa cum era.
 d. De aceea s-au hotărât să se ascundă printre cei deja împodobiți.
 e. Dumnezeu a rămas cu trei perechi de urechi și trei cozi.
 f. Cum nu l-a găsit pe urs, măgarului i-a dat și urechile cuvenite ursului, iar vulpii coada acestuia.
 g. Ursul a rămas fără urechi și coadă (și nu iese iarna din bârlog).
 h. Măgarul când vede un semen de-al lui țipă. Pe el nu se vede.
 i. Vulpea are o coadă lungă (și nu s-a lăsat totuși de furat).
2. *Ursul, vulpea și măgarul*. Ionescu, F., *Legende*, 150.
 b (să fie împodobiți cu urechi și cozi), f, g, i, h₁ (Măgarul a rămas cu urechi lungi).

11045. Mormăitul ursului

Este atestat în [Muntenia]¹.

1. (Fără titlu). (B. P. Hasdeu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 3437, f. 45 (Bozioru – Cislău / jud. Buzău).
 a. Pe vremea când era negustor, ursul purta marfa pe o tavă. Iisus a vrut să-i vorbească, când l-a întâlnit.

1. În text: „Transilvania“ (n. ed.).

- b. Ursul s-a ascuns după un arbore și a început să mormăie. Iisus l-a blestemat să facă astfel toată viața.

c. *Atribute* 11047–11048

11047. Ursul se teme de oameni

Este atestat în Muntenia.

1. *Ciobanul și ursul*. LUMINIȚA, 1938–1939, nr. 4, 22 (Cotu Lung, [jud.] Brăila).
 - I a. Caprele unui cioban au dispărut pe când el dormea și de aceea s-a dus să le caute.
 - b. Un urs i-a cerut să-i plătească zmeura pe care caprele au mâncat-o pe moșia lui și i le va da înapoi. Apoi îl împinse pe cioban cu forța în vizuina lui.
 - c. Ursul îl amenință pe cioban că-l va mânca și de aceea ciobanul îi ceru să-l lase să se îngrașe. Scoase apoi niște alune și începu să mănânce.
 - d. Când ursul îi ceru din alune, ciobanul i-a dat bile de plumb.
 - II a. Cum ursul reînnoi amenințarea de a-l mânca, ciobanul ceru voie să se bărbierească.
 - b. La ruga ursului de a fi și el bărbierit, ciobanul îl legă să nu se miște și-i trase cu ghioaga până obținut promisiunea ursului de a nu-i face nici un rău.
 - c. Când ursul nu se potolea, ciobanul îl amenința cu bărbieritul și ursul se liniștea. Cf. Tip. 157. De atunci se teme de om și când ursarul îl prinde, îi pune căpăstrul și-l joacă cum vrea.

11048. Ursul nu mai este stăpânul lumii

Este atestat în Muntenia.

1. *Ursul și omul*. I. CREANGĂ, 1915, nr. 11, 303 (Drăgășani, jud. Vâlcea).
 - a. Pe vremuri, când ursul era stăpânul lumii, a vrut odată să mănânce un om și l-a băgat într-o groapă mică.
 - b. Ca s-o facă mai adâncă, a scos omul din groapă și a intrat el. Omul l-a omorât cu un pietroi și de atunci nu mai este ursul stăpânul lumii.

Vulpea. Vulpes vulpes. 11052–11056.

a. *Origine* 11052

11052. Vulpea făcută din baba cea hoată

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda vulpii*. Mirea, *Legende*, 58 (Piscu, [jud.] Galați).
 - a. La marginea unui sat, trăia o babă rea și hoată, de care sătenii au hotărât să scape. De aceea au lăsat-o legată la ochi, în mijlocul unei păduri, în plină noapte.
 - b. Baba a nimerit la palatul sfintei Duminici, unde s-a băgat slugă. Din când în când, fura câte-o pasăre pe care o mânca, ascunzându-se prin tufișuri.
 - c. Sfânta a dat-o afară și a blestemat-o să se transforme în animal sălbatic și să se hrănească toată viața cu prăzi. Baba s-a făcut vulpe.
 - d. De atunci, trăiește ascunsă printre tufișurile din apropierea satelor și prin locuri mai neumbrate, de unde vine pe furiș și ia din păsările oamenilor.
 - e. Vulpea a rămas șireată și isteată ca o babă.

b. *Caracteristici* 11054

11054. Vulpoiul are coada stufoasă

Este atestat în Muntenia.

1. *Cerbul și iepurele șchiop*. Popescu, N.I., *Basme, Pădurea Ursitoarelor*, 61.
 - a. Iepurele, abia ținându-se pe picioare, discuta despre răutatea oamenilor cu un cerb legat pe sub fălci. Ursul, dimpotrivă, susținea că oamenii sunt miloși și totuși ceilalți își exprimau teama de ceea ce se va întâmpla când oamenii se vor înmulți.
 - b. Cerbul povestea că s-a culcat pe malul unei ape și din cauza curentului a căpătat dureri de măsele.
 - c. Iepurele, la rândul său, spunea că, fiind gonit de niște ogari, a căzut într-o prăpastie și și-a rupt piciorul.
 - d. Nu și-a mai dat seama ce se întâmplase, dar și-a revenit din cauza durerilor provocate de un vulpoi ce-i ronțăia coada.
 - e. Furios, iepurele l-a blestemat să capete coadă ca a lui și alții să i-o roadă. Dumnezeu a ascultat ruga iepurelui și de atunci are vulpoiul coada stufoasă.

Vezi și Tip. 11006 A, 11044, 11061.

c. *Atribute* 11056

11056. „Vulpii – vicleşugul și omului – meşleşugul”

Este atestat în Moldova.

1. *Vulpii – vicleşugul și omului – meşleşugul*. I. CREANGĂ, 1915, nr. 4, 114 (Priponești – Tecuci / jud. Galați).
 - a. După ce a făcut viețuitoarele, Dumnezeu le-a înzestrat cu însușiri diferite. Vulpii, de exemplu, i-a dat vicleşugul și omului – meşleşugul.
 - b. De aceea, cu toate vicleniile întrebuințate pentru apărarea ei, oamenii au găsit mijloacele s-o prindă.
 - c. Adesea s-a adevărit protestul vulpii către Dumnezeu, că în zadar i-a dat vicleşugul, dacă omului i-a dat meşleşugul.

3. Omnivorele. 11060–11069

Porcul. Sus scrofa. 11060–11069

a. *Origine* 11060–11062

11060A. Femeia ascunsă sub covată

Este atestat în Moldova, Muntenia și Transilvania. S-au identificat 10 variante, care se grupează astfel:

1. *Din ce s-a făcut porcul sau pentru ce nu mănâncă jidovii carne de porc?* (Koevary), GAZ. TRANS., 1898, nr. 284, 7 (Sfăraș – Huedin / jud. Sălaj).
2. *De ce nu mănâncă jidovii carne de porc.* GAZ. TRANS., 1901, nr. 32, 6.
3. *De ce nu mănâncă jidovii carne de porc.* F. POP., 1901, 42.
4. *De ce nu mănâncă jidovii carne de porc.* CĂL. POP. BUCOV., 1903, 98.
 - a. Evreii au încercat să-l ispitească pe Iisus (1. Pentru că nu credeau în puterea lui; 2. Ca să-l prindă cu o minciună; 3. Și să-l omoare; 4. Ca să-l facă de ocară).
 - b. Au ascuns o femeie sub covată.
 - c. Au cerut lui Iisus să ghicească ce au ascuns.
 - d. Iisus a spus că sub covată se află o scroafă (1. cu șapte porci) și acest fapt s-a adevărit.
 - e. Porcul este creat din evreu.
 - f. De aceea nu mănâncă evreii carne de porc.
5. *De ce nu mănâncă jidovii carne de porc.* I. CREANGĂ, 1911, nr. 12, 368 (Bârlad, [jud.] Vaslui).
 - a (când a fost răstignit), b (cu 4 copii), d (cu 4 porci), f (pentru că ar însemna să mănânce din neamul lor).

6. 7. 8. *De ce jidanii nu mănâncă carne de porc.* I. CREANGĂ, 1916, nr. 7, 202 (Bălăceana – Gura Humor, [jud. Suceava]; Ivănești, [jud.] Iași; Vaslui?).
 a (după ce a înviat, ca să vadă dacă este cu adevărat Dumnezeu), b (cu copilul ei, nou-născut), c, d (cu purcei), f (pentru că li s-a făcut scârbă de atunci).
9. *De ce nu mănâncă jidovii carne de porc.* Novacovici, *Din comoara Banatului*, 58.
 b (pe maică-sa), c, d (cu șapte purcei), f.
10. (Fără titlu). GRAI. NOSTRU, 1906–1907, 353 (Tulcea, [jud.] Tulcea).
 b, c, d, f.

11060B. Baba ascunsă sub troacă

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Pentru ce nu mănâncă jidovii carne de porc?* POP. ROM., 1902, nr. 31–32, 7.
 a. Dus la judecată în fața arhierilor, Iisus a fost batjocorit și nu a scos nici un cuvânt.
 b. L-au pus apoi să jure că este fiul lui Dumnezeu.
 c. Fariseii și cărturarii au ascuns o babă (sub o troacă).
 d. Au cerut lui Iisus să ghicească ce au ascuns.
 e. Iisus le-a răspuns că au ascuns o scroafă.
 f. Toți au râs și l-au batjocorit.
 g. Vorbele lui Iisus s-au adevărit.
 h. De atunci nu mănâncă evreii carne de porc.
2. *De ce nu mănâncă evreii carne de porc.* Costin, L., *Anecdote, Snoave*, 50 (Obreja – Caransebeș / jud. Caraș-Severin).
 c (sub un vas), d, e (cu 12 purcei), h.

11060C. Unguroaica ascunsă sub covată

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Porcul e făcut din ungur.* Popescu-Ciocănel, *Basme, Snoave*, 142.
 a. Dumnezeu umbla pe pământ (și a poposit la o casă).
 b. Gazdele au ascuns o femeie sub covată și i-au cerut lui Dumnezeu să ghicească ce-au ascuns.
 c. Dumnezeu a spus că este ascuns un porc și au găsit sub covată o scroafă.
 d. De atunci mănâncă ei cu multă plăcere carnea de porc și peștele care are slănină ca porcul.
6. *Porcu-i făcut din jidan.* ȘEZ., 1892–1893, (I), nr. 7–8, 181.
 a (și a poposit la o cârciumă), b, c, d₁ (De atunci nu mănâncă evreii porc și nici peștii care au slănină ca porcii).

11060D. Copiii ascunși în coteț

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce nu mănâncă evreii carne de porc.* (C. N. Mateescu), I. CREANGĂ, 1913, nr. 5, 139.
 a. Ca să-l batjocorească pe Iisus, evreii au ascuns niște copii în coteț și i-a învățat să grohăie ca porcii.
 b. Iisus le-a spus că în coteț sunt copii. Cum evreii au protestat, Iisus i-a transformat în porci. De atunci nu mai mănâncă ei carne de porc.

11060E. Lăuza ascunsă sub pat

Este atestat în Muntenia.

1. *Evreii și carnea de porc.* NEAM. ROM. POP., 1916, nr. 30, 431.
 a. Trecând Iisus pe la casa unor evrei, gazda și-a ascuns sub pat nevasta ce tocmai născuse. O acoperise cu un lăicer ca s-o ferească de privirile oamenilor.

- b. Iisus a întrebat ce este sub pat și omul i-a răspuns că a fâtat purceaua. Iisus a transformat femeia în scroafă cu porcei.
- c. De atunci nu mai mănâncă evreii carne de porc.

11061. Bunica și nepoții, ascunși sub o albie

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Blestemul porcului*. NEAM. ROM. POP., 1911, nr. 1, 15. Republicată: GAZ. TRANS., 1911, (I), nr. 16, 6.
 - a. Porcul era pe vremuri un animal curat și credincios.
 - b. Umblând pe pământ, Fecioara a poposit la casa unui evreu.
 - c. Acesta ascunsese sub o albie pe bunica lui cu doi nepoți.
 - d. Gazda a cerut Fecioarei să ghicească ce a ascuns.
 - e. Fecioara a răspuns că sub albie se găsește o scroafă cu porcei și cuvintele i s-au adevărit.
 - f. Fecioara a hotărât ca porcul să nu fie socotit curat și să nu poată fi mâncat de oameni, până nu i se vor arde pe spate doisprezece stânjeni de lemne.
 - g. De aceea, creștinii pârlesc porcul cu paie, simbolul stânjienilor de lemne, și-i fac apoi semnul crucii în frunte.
 - h. Evreii nu mănâncă carne de porc, ca să nu mănânce bunica și nepoții lor.
 2. *Vulpea-i făcută din jidancă*. Popescu-Ciocănel, *Basme*, 175.
 - b, c₁ (Aceștia au ascuns sub o albie o femeie), d, e₁ (Fecioara a spus că este o vulpe), i. De aceea sunt evreii șireți ca vulpea, fricoși ca iepurii și scârboși ca porcii.
- Vezi și Tip. 11006 B, 11041.

11062. Porcul sălbatic

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda porcilor sălbatici*. BUCURIA, 1935, nr. 2, 3.
 - a. Un om, blestemat să fie stăpânit de diavoli, a fost chinuit de aceștia și după ce a murit.
 - b. Iisus le-a poruncit să lase mortul în pace și să intre într-o grămadă de porci de lângă o apă.
 - c. Îscând o furtună, Iisus i-a băgat împreună în apă. Din această amestecătură au ieșit porcii sălbateci de baltă.

b. Caracteristici 11064–11065

11064. Oftatul porcului

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Povestea porcului*. ȚĂRĂNISM., 1932, nr. 7, 10.
2. *Povestea porcului*. Culea, *Povești cu animale*, 10.
 - a. Când a făcut toate viețuitoarele, Dumnezeu a creat și porcul.
 - b. Porcul nu era mulțumit și ofta tot timpul.
 - c. Întrebat de ce oftează, a răspuns că este bolnav.
 - d. Știind că minte, Dumnezeu l-a blestemat să nu mai ridice ochii la cer, să meargă tot timpul cu capul în pământ și să ofteze mereu (și voia lui Dumnezeu s-a împlinit).
3. *Povestea porcului*. Ionescu, F., *Legende*, 155.
 - b, c, d.

11065. Grohăitul porcului

Este atestat în Muntenia.

1. *Snoavă*. DUM. POP., 1918–1919, nr. 1, 3.
 - a. După ce a făcut lighioanele, Dumnezeu le-a chemat să le stabilească soarta.

- b. Pe cal l-a menit să fie ajutorul omului, care-l va călări și, îmbrăcat în zale, îl va duce la război.
- c. Câinele trebuia să păzească casa omului, care-l va hrăni, îl va mângâia dar îl și va bate în același timp.
- d. Porcul, nemulțumit de soarta lui, a început să grohăie. Drept pedeapsă, Dumnezeu a hotărât să facă așa toată viața, și să se uite totdeauna în pământ. De atunci grohăie și scurmă pământul.

c. *Atribute* 11067–11069

11067. Grăsimea de porc, leacul Sfântului Petre

Este atestat în Transilvania.

- 1. *De când s-a sfințit porcul, ajungând mâncarea oamenilor.* CAL. BLAJ, 1940, 107.
 - a. Umblând Dumnezeu și Sfântul Petre pe lume, pe arșită și pe viscol, picioarele sfântului au sângerat. Dumnezeu i-a spus să taie un porc dintr-o turmă și să-și ungă picioarele cu grăsime. Rănile sfântului se lecură.
 - b. Sfântul Petre își arată regretul că nu se mănâncă carnea cea fragedă a porcului. Dumnezeu îi răspunde că va veni vremea când porcul va fi sfințit și oamenilor le va fi îngăduit să-l mănânce.

11068. De când se mănâncă carnea de porc

Este atestat în Transilvania.

- 1. (Fără titlu). CAL. BLAJ, 1940, 108.
 - a. Sfântul Petre, fiind odată flămând, a văzut cum din cerul deschis a coborât un fel de ștergar imens pe care erau tot felul de dobitoace. O voce l-a îndemnat să înjunghie o vită și să mănânce din carnea ei.
 - b. Sfântul refuză, sub pretextul că sunt dobitoace spurcate. Vocea răspunde că vitelor curățate de Dumnezeu nu li se mai poate spune că sunt spurcate. Și de atunci se mănâncă carnea de porc.

11069. Sângele lui Iisus purifică porcii

Este atestat în Transilvania.

- 1. (Fără titlu). CAL. BLAJ, 1940, 108.
 - a. Când, în Vinerea Mare, Iisus a fost răstignit între cei doi tâlhari, niște porci, strecurați prin mulțime, s-au scărpinat de crucea lui.
 - b. A curs sânge din rănilor lui Iisus peste ei.
 - c. Apostolii, împreună cu ceilalți creștini, au spus că sângele lui Iisus va spăla de păcatul strămoșesc pe oameni. Tot așa [l-]a spălat și [pe] porc¹, socotit de legea lui Moise, spurcat. Și de atunci mănâncă creștinii carne de porc.

4. Ierbivorele rumegetoare. 11073–11111

***Bivolita. Bivolul. Bos bubalus.* 11073–11075**

a. *Origine* 11073

11073. Împărăteasa rea și cicălitoare

Este atestat în Muntenia.

- 1. *Povestea bivoliței.* NEAM. ROM. POP., 1914, nr. 31, 491.
 - a. Un împărat bogat, înțelept și învățat, era nenorocit pentru că avea o nevastă rea și cicălitoare, care se ocupa numai de lux și mâncare.
 - b. Primind împăratul veste de război pe neașteptate, nevasta lui îi trase două palme. Împăratul îngenunchie, rugându-l pe Dumnezeu să-l scape și de război și de nevastă.

1. În text: „a spălat și porcul“ (n. ed.).

- c. Nu termină bine ruga și nevasta se transformă într-o bivoliță. Împăratul se retrase în peștera unui sihastru, unde-și luă multe cărți. Tronul îl lăsă fiului său.
- d. Așa a luat naștere bivolița, care se repede la oameni, se tăvăleşte în noroi și fură hrana altor animale.

b. *Caracteristici* 11076

11076. Bivolul pășește încet

Este atestat în Muntenia.

- 1. *De ce merge bivolul încet.* I. CREANGĂ, 1915, nr. 1, 15 (Grădiștea – Oltețu / jud. Vâlcea). Republicată: *Why does the buffalo walk slowly and tread gently?* Gaster, *Rum. Beast.*, 315.
 - a. Bivolul și iepurele s-au luat la întrecere în fugă. Cum nici unul nu depășea pe celălalt, iepurele a strigat bivolului că va dărâma pământul în fuga lui.
 - b. De spaimă, bivolul a încetinit pasul și de atunci se mișcă astfel.

Boul. Bos. 11079–11080

a. *Caracteristici* 11079–11080

11079. Boul pășește lin și domol

Este atestat în Transilvania.

- 1. *De când mersul bouului e lin și domol și al calului, iute.* GAZ. TRANS., 1901, nr. 157, 2. Republicată: *Legendă.* F. POP., 1901, 390.
 - a. Dumnezeu a orânduit soarta ființelor cu îndatoririle pe care le au și le-a spus să vie la el pentru orice nemulțumire. Pe vremea aceea, boul era iute și calul molcom. Omul bătea calul, dar făcea același lucru și bouului, de la care cerea din ce în ce mai mult.
 - b. Boul s-a plâns lui Dumnezeu, care a spus că omul îl va pierde, dacă-l va bate. Din acel moment, boul nu mai este bătut, deși se mișcă încet, pentru că omului îi este frică să nu-l piardă.
 - c. Și calul s-a plâns lui Dumnezeu și a primit sfatul să fugă, dacă este bătut de om. De atunci calul, dacă este bun sau dacă este rău, tot fuge. Altfel, capătă bice de la om.

11080. Coarnele bouului

Este atestat în Transilvania.

- 1. *De când are boul coarne.* Costin, L., *Anecdote, Snoave*, 47 (Pecinișca – Orșova / jud. Mehedinți).
 - a. După ce a făcut animalele, Dumnezeu le-a chemat să le dea arme de apărare împotriva oamenilor. Calului i-a dat picioare sprintene, albinei i-a dat un ac, păsările au căpătat aripi etc.
 - b. A venit și rândul bouului, căruia Dumnezeu i-a dat coarnele, ca să fie în același timp și o podoabă.
Vezi și Tip. 11118, 11845 B.

Cămila. Camelus dromedarius. 11084

a. *Origine* 11084

11084. Originea cămilei

Este atestat în Moldova.

- 1. *Povestea cămilei.* (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918, 20 (Țepu – Tecuci / jud. Galați). Republicată: *Pov. pop. rom.*, 20.
 - a. Făcând calul, Dumnezeu îl întrebă dacă îi mai lipsește ceva ca să-l poată servi cum trebuie pe om. Calul ceru gât, picioare lungi, o șa pe spinare, care să fie legată de trup, pentru a fi bun de fugă.

- b. La un semn al lui Dumnezeu, răsări cămila, cu ochi bulbucăți, gât lung și încovoiat ca al berzei, cu picioare lungi și urâte și cu un gheb în spate.
- c. Calul a mulțumit lui Dumnezeu că nu i-a ascultat ruga. De atunci, se pare că ar exista cămila pe lume.

Capra. Hiscus. 11088–11097

a. *Origine* 11088

11088. Capra este creată de dracul

Este atestat în Moldova.

1. *Oaia dracului.* DUM.POP., 1921–1922, nr. 28, 2.

- a. Dumnezeu a creat o oaie, încă de pe vremea când trăia bine cu dracul, deși știa bine cu cine are de-a face.
- b. Dracul a făcut o făptură asemănătoare, căreia i-a lipit ierburi de baltă și o barbă. Când Dumnezeu l-a făcut atent că animalul nu are coadă, dracul i-a pus o bucățică din coada lui. Și așa a ieșit capra.
- c. Cum nu i-a putut da viața, Dumnezeu i-a cerut capra și a însuflețit-o. A lăsat dracului numai zbieretul ei, ba l-a și trimis cu ea la păscut.
- d. Dracul a făcut într-o zi mămăligă și capra a furat din ceain. Cum era gata să se repeadă la dracul ce o certa, i-a dat o lovitură peste genunchi, care au rămas beliți.
- e. Dracul a cerut lui Dumnezeu să-i dea măcar picioarele caprei, de la genunchi în jos, cu topăitul ei și a mai cerut zbieretele ei. De atunci are capra genunchii goi și topăie fără astâmpăr.

* *Țapul.* (M. Lungeanu), SAT., 1937, nr. 80–81, 26. Creată de autor și combinată cu motive populare în genul tipului 212.

b. *Caracteristici* 11090–11093

11090A. Capra nu are păr la genunchi

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante identice.

1, 2. *Povestea caprelor și a oilor.* Morariu, T., *Material etnografic*, 15 (Suplai – Năsăud / jud. Bistrița–Năsăud; Runcu Salvei – Năsăud / jud. Bistrița–Năsăud).

- a. Dumnezeu a creat oile și umbla liniștit cu ele la păscut, cântându-le din fluier. Dracul a făcut caprele și alerga după ele peste tufe, unde se cățarau.
- b. Pizmuindu-l pe Dumnezeu, au făcut învoiala să-și ascundă fluierul în turma respectivă și cine va pierde rămășagul să piardă și turma.
- c. Dumnezeu și-a ascuns fluierul lângă spinarea berbecului și dracul nu l-a găsit. Dumnezeu a împuns o capră cu un ac, capra a tușit și cetera a ieșit la iveală. Și toate caprele au rămas la Dumnezeu.
- d. Cum Dumnezeu nu putea alerga după ele deasupra tufișurilor, le-a lovit cu trișca peste genunchi și le-a scurtat picioarele ca să coboare. De atunci nu mai au caprele păr la genunchi și nu mai umblă prin tufișuri.

11090B. Caprele nu au unghii

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). ȘEZ., 1894–1895, (III), nr. 1, 7.

- a. Dumnezeu avea oi pe care le păștea cu fluierul. Satana avea capre și le păștea cu cimpoiul pe care-l făcuse după modelul fluierului.
- b. Au făcut rămășag să-și ascundă instrumentele și cine le-o găsi, ale lui să fie.
- c. Satana a întârziat din cauza caprelor ce aveau gheare la genunchi, cu care se cățarau pe copaci, după hrană.

- d. Dumnezeu a ascuns fluierul în lâna unei oi și dracul nu l-a găsit. Satana a ascuns cimpoiul sub coada unei capre, pe care Dumnezeu a făcut-o să tușească. Cimpoiul i-a căzut.
- e. Dumnezeu a plesnit caprele peste genunchi cu fluierul și le-au căzut unghiile.
- f. Dracul a cerut lui Dumnezeu o capră din care să-și facă cimpoi. A luat-o cu furie de coarne, care i-au rămas în mână. De atunci sunt capre ciute.
- g. Dumnezeu i-a dat și a doua capră, pe care dracul a luat-o cu furie de urechi și de atunci sunt capre ciute – fără urechi.
- h. Dracul i-a dat caprele înapoi și a rămas sluga lui Dumnezeu.

11090C. Fluierul Satanei

Este atestat în Muntenia.

1. *Fluierul Satanei*. CUGET CLAR, 1930, nr. 5–8, 81.

- a. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre aveau o turmă de oi pe care o păzeau cu schimbul. Pe aceeași luncă păzea dracul turma sa de capre.
- b. Ducându-se în sat să-și ia tutun, dracul a rugat pe Sfântul să aibă grijă și de caprele lui.
- c. Dumnezeu i-a cerut în schimb să ghicească unde-și ascunsese fluierul și-i va da partea de la genunchi în jos a oilor.
- d. Dracul a găsit fluierul ascuns în coada lânoasă a unei oi. Dumnezeu a lovit cu fluierul o capră peste genunchii dinainte, semn că-și ține cuvântul. Și dracul a căpătat fluierul. De atunci nu au caprele păr la genunchii picioarelor dinainte.

11091. Coadă încârligată

Este atestat în Moldova.

1. *De când caprele țin coada bârligată*. I. CREANGĂ, 1916, nr. 8, 227.

- a. La început, deși stăteau în aceeași stână, oile erau ale lui Dumnezeu, iar caprele ale dracului. Voind să capete și oile, dracul a făcut învoială să rămâie turma aceluia care va ieși primul din stână cu ea.
- b. La amiază, oile s-a dus la muls la Dumnezeu, iar caprele s-au răspândit în pădure și dracul le trăgea de coadă să le strângă. De atunci țin caprele coada încârligată și au rămas tot ale lui Dumnezeu.

11092. Dinții de sus ai caprei

Este atestat în Transilvania.

1. *Pentru ce nu are capra dinții de deasupra*. (Koevary), GAZ. TRANS., 1896, nr.254, 5 (Betfya – Oradea oraș / jud. Bihor). Republicată: CONTR., 1897, nr. 94, 2.

- a. Iosif, om sărac, avea o căpriță pe care o iubea. Fecioara, în schimb, nu o putea suferi pentru că îi strica grădina. Odată a devastat florile și zarzavaturile, [părăduind]¹ și toți pomii.
- b. Fecioara a blestemat-o să nu mai aibă unghii, ca să nu se mai poată urca pe copaci; să aibă dinți numai la falca de jos. Și blestemul ei s-a împlinit.

11093. Coadă caprei

Este atestat în Transilvania.

1. *De ce n-are capra coadă*. Costin, L., *Legende*, 5.

- a. Sf[ântul] Petre umbla pe pământ și toate animalele erau în stăpânirea lui și-l ascultau. Numai capra îl necăjea, cățărându-se peste tot.
- b. Odată, supărat, Sfântul a aruncat un cârlig după ea și a ținut-o pe loc. Smucindu-se, capra a rămas fără coadă și de-atunci este așa.

1. În text: „ciupind“ (n. ed.).

c. *Atribute* 11095–11097**11095. Capra paște singură**

Este atestat în Epir.

1. *Pentru ce capra paște singură și ține coada-n sus.* (P. Papahagi), REV. NOUĂ, 1892, 462 (Epir?). Republicată: (Fără titlu). Pamfile, *Sărbătorile*, 120.
 - a. Evreii au pornit în căutarea lui Iisus, să-l măcelărească. Când cercetau grajdul în care s-a născut, Iisus a căutat să se ascundă sub coada diverselor animale.
 - b. Capra n-a vrut să-l ascundă și a ridicat coada în sus. A fost blestemată s-o poarte astfel totdeauna.
 - c. Catârul a procedat la fel și a fost blestemat să nu nască niciodată.
 - d. Boul și oaia l-au ascuns și au fost binecuvântate de Iisus.
- Cf. Tip. **11106**.

11096. Caprelor le trosnesc picioarele

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4557, f. 62 (Crăciunești – Drăgănești Olt / jud. Olt).
 - a. Sf[ântul] Gheorghe era cioban și păzea oile, iar dracul caprele. Tot certându-se, Dumnezeu a blagoslovit caprele și le-a amestecat cu oile.
 - b. Dracul, înșelat, l-a întrebat pe Dumnezeu ce-i rămâne în schimb. Și Dumnezeu i-a lăsat trosnitul picioarelor caprelor. De atunci le trosnesc picioarele când merg.

11097. Caprele se urcă pe tufișuri

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Morariu, T., *Material etnografic*, 15.
 - a. Unui om îi trebuia, drept leac, lapte de capră sălbatecă.
 - b. A găsit una urcată într-un molift în care a făcut găuri să se poată urca.
 - c. De atunci a făcut Dumnezeu ca atât caprele sălbaticice, cât și cele domestice, să se urce numai pe tufișuri.
- Vezi și Tip. **10186**.

Cerbul. Cervus elaphus. 11101a. *Caracteristici* 11101**11101. De când are cerbul coarne**

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda cerbului.* Mirea, *Legende*, 63.
 - a. Dumnezeu orându-i felul de viață al vietăților și locul unde să-și ducă traiul. Se pomeni însă cu cerbul, mândru și încrezut, care-i ceru să-l facă mai-marele pădurilor și munților, pentru că se credea în stare să obțină ascultarea tuturor dobitoacelor.
 - b. Dumnezeu primi, și cerbul îi mai ceru, drept semn distinctiv, să poarte pe cap două crengi verzi, frumoase și rămuroase, de stejar.
 - c. În pădure, cerbul chemă animalele să le dea porunci. Când lupul nu a vrut să-l asculte și și-a arătat colții, cerbul o luă la fugă și se opri la Dumnezeu să i se plângă.
 - d. Dumnezeu îl certă pentru îngâmfarea lui și-l blestemă să-i rămâie înfipte în cap numai ramurile uscate, ca semn că și-a pierdut rangul.
 - e. De atunci a rămas cerbul fâlos, dar și fricos. A căpătat coarne din crengile de stejar ce s-au uscat.

Oaia. Ovis. 11105–11111a. *Caracteristici* 11105–11106**11105. Oile negre, tărcate și bălaie**

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda ciobanilor din Ocna Sibiului*. CUGET CLAR, 1931, nr. 13–16, 253 (Alamor, [jud.] Sibiu).
 - a. Iisus, cioban la oi, le făcea seara obor din flori, unde le închidea.
 - b. Odată, oile au mâncat gardul de flori și au fugit.
 - c. Dracul le-a aruncat prin pâraie și bălți. De atunci sunt oi negre, tărcate și bălaie.
 - d. Iisus s-a lepădat de ele, să se ducă oriunde și să le păzească proștii.

11106. Oile de rasă au coada lănoasă

Este atestat în Epir.

1. *De ce oaia are coada groasă, lănoasă*. (P. Papahagi), REV. NOUĂ, 1892, 462 (Epir?).
 - a. Prigonit de evrei, care voiau să-l omoare, Iisus s-a ascuns într-un grajd, sub coada oii. Coada s-a îngroșat și a devenit stufoasă și Iisus nu a fost găsit. Cf. Tip. 11095.
 - b. De aceea, Iisus le-a binecuvântat să devie animalele lui Dumnezeu și să capete coadă groasă și lănoasă. De atunci, oile de rasă au astfel de cozi.

b. *Atribute* 11108–11111**11108. Oile nu au streche**

Este atestat în Muntenia și Macedonia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *De când au streche vitele*. IZVORAȘUL, 1922–1923, nr. 9–10, 3 (Slivna – Tg. Bujor / jud. Galați).
 - a. Dumnezeu umbla pe drum (împreună cu Sfântul] Petre și erau trudiți și însetați).
 - b. A cerut apă primilor oameni întâlniți (unor păzitori de vite, pe care i-a găsit dormind).
 - c. Nu au căpătat (și unul dintre păzitori i-a arătat un izvor de pe deal de unde să ia apă).
 - d. Dumnezeu a plecat mai departe.
 - e. A cerut din nou apă primilor întâlniți (la o stână, unde ciobanii alergaseră toată ziua să adune oile ce fugeau din cauza strechei).
 - f. De data aceasta a primit apă (de la ciobani, care au trimis un băiat s-o aducă proaspătă).
 - g. Ciobanii l-au poftit la masă și Dumnezeu le-a spus cine este.
 - h. Le-a binecuvântat oile (să fie cele mai blânde animale și să nu le atingă strechea).
 - i. Celelalte vite să aibă streche, să nu aibă astâmpăr în amiezile de vară. Și așa s-a întâmplat.
2. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 358 (Macedonia?).
 - a (sub înfățișarea unui moșneag și murea de sete din cauza arșiței), b (unui văcar), c (și nici nu a fost îndreptat unde să găsească), e (unui cioban cu oile, care era obosit și asudat), f, h (să fie vitele lui Dumnezeu și să nu se risipească niciodată), j. Pe boi să-i gonească musca când este arșiță și văcarul să alerge întruna după ei.
3. *O întâmplare*. ALB. Buc., 1938, 22.
 - a, b (unui văcar), c (pentru că văcarul n-a vrut să se ducă să ia), d, e

(unui cioban), f (și ciobanul i-a spus că-i este frică să nu i se streche oile. Dumnezeu i-a promis să aibă grijă de ele), h₁ (De atunci, vara când este arșită, oile nu au streche; în schimb au vacile).

11109. Oaia paște numai pe câmpie

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda oii*. Costin, L., *Legende*, 15.

- a. După ce Dumnezeu a făcut cerul, pământul și iarba, a creat și animalele cărora le pregătise iarba drept hrană.
- b. Le-a chemat apoi să le pună nume. Toate animalele se grăbeau, numai oaia a stat modestă deoparte. Dumnezeu a binecuvântat-o să n-o atingă nici un duh necurat.
- c. După aceea, Dumnezeu a trimis toate animalele pe câmpie. În timp ce ele au luat-o spre pădure, oaia, singură, l-a ascultat. Dumnezeu a binecuvântat-o să pască numai [sic!] pe câmpie.

11110. Când sunt bătute de cioban, oile pică

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 1174.

- a. Oaia i-a cerut lui Dumnezeu ca ea să dea o vadră de lapte și când ciobanul îi va da un picior să moară el.
- b. Dumnezeu nu a acceptat, pentru că ciobanul era mai mare peste oi și dacă ar fi rămas singure, le-ar fi mâncat lupul. A mai hotărât ca oile să pice dacă ciobanul le va trage o palmă.

11111. Blandețea oii

Este atestat în Muntenia.

1. *Dumnezeu și oaia*. Ionescu, F., *Legende*, 153.

- a. Bătută de celelalte animale, Dumnezeu a vrut să înzestreze oaia cu puterea de a face și ea rău.
 - b. Oaia nu a primit, fiindu-i frică să nu nedreptățească pe cineva cu puterea ei și a rămas blândă cum a fost.
- Vezi și Tip. 10186, 10440, 11031 A, 11088, 11090 A, 14001 A.

5. Ierbivorele nerumegătoare 11115–11130

Calul. Equus caballus. 11115–11121

a. *Origine* 11115–11116

11115. Calul făcut dintr-un ochi al dracului

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 762 (Botoșani, [jud.] Botoșani).

- a. Dracul a făcut calul scobindu-și ceafa și [scoțându-și] ochiul din ceafă.

11116. Calul creat din coasta unui om afurisit

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 762 (Broscăuți – Dorohoi / jud. Botoșani).

- a. Dracul a făcut calul din coasta unui om afurisit, apoi l-a încălecat. De aceea nu se mănâncă carne de cal.
 - b. Dumnezeu a luat calul și l-a blagoslovit.
- Vezi și Tip. 10012.

b. *Caracteristici* 11118

11118. Caii nu au coarne

Este atestat în Transilvania.

1. *Pentru ce n-au cail coarne.* (Koevary), CONTR., 1896, nr. 96, 1 (Sfârș – Huedin / jud. Sălaj). Republicată: GAZ. TRANS., 1896, nr. 270, 7.
 - a. Pe vremuri, fiind animale puține, ele trăiau împreună. Cail nu se mai săturau de mâncat: aveau coarne, numai dinții de jos și nu puteau smulge iarba. Boii, în schimb, aveau dinți la ambele fălci, [dar]¹ nu aveau coarne.
 - b. Cail au trimis o delegație boilor prin care le cereau dinții lor de sus și în schimb le vor ceda coarnele. Boii, care erau invidioși pe coarnele cailor, au primit. De atunci nu mai au cail coarne, dar nici boii dinții de sus.
- * *Calul și boul.* Mirea, *Legende* 55. (Prelucrare).

c. *Atribute* 11120–11121

11120. Carnea calului este spurcată

Este atestat în Moldova.

1. *Povestea calului.* I. CREANGĂ, 1912, nr. 8, 247 (Dorna – Vatra Dornei / jud. Suceava).
 - a. După ce a făcut lumea și viețuitoarele, Dumnezeu a creat pe Adam și pe Eva. Primii oameni erau la început goi și flămânzi. Cu timpul, au luat pe lângă ei vite, din laptele cărora se hrăneau, iar din lâna lor se îmbrăcau.
 - b. Când au prins oarecare stare, au uitat de Dumnezeu. De aceea vitele au fost sfâșiate de animale sălbatice și primii oameni au sărăcit.
 - c. Văzând într-o zi niște cai, Eva i-a cerut lui Adam să prindă unul. Cail au fugit și numai unul bătrân a rămas pe loc.
 - d. Eva a vrut să-l încalece. Un corb alb i-a spus că nu este rostul femeii să încalece. Calul însă a susținut că primește mai curând să fie călărit de om, decât mâncat de corbi și Eva l-a încălecat.
 - e. Se spune că de aceea este carnea de cal spurcată, pentru că animalul a fost încălecat prima dată de femeie. Tot de atunci are calul ciolane negre la picioarele dinainte. Nici corb alb nu s-a mai văzut din acele vremuri.

11121. Carnea de cal nu se mănâncă

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Calul.* Rădulescu-Codin, *Dăfii*, 38 (Cătane – Băilești / jud. Dolj).
 - a. Pe vremuri, carnea de cal se mânca.
 - b. O femeie a încălecat pe cal (îndemnată de diavol, care-și băga coada pretutindeni).
 - c. Până atunci nu se mai întâmplase acest lucru.
 - d. De aceea nu mai este obiceiul să se mănânce carne de cal.
 2. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 762 (Botoșani, [jud.] Botoșani).
 - b (pentru prima dată și nu se știe pe ce parte a șezut), d.
- Vezi și Tip. 10012, 11079, 11125, 14001 A, B, C, 14013, 14017, 14055, 14385 B, 14391.

Măgarul. Equus asinus. 11125–11130

a. *Origine* 11125

11125. Măgarul este creat de drac

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda măgarului.* I. CREANGĂ, 1915, nr.6, 169.

1. În text: „și, în schimb“ (n. ed.).

- a. Pe vremuri, când dracul ajuta la facerea lumii, Dumnezeu l-a lăsat să facă singur măgarul și calul.
- b. Când s-a înapoiat Dumnezeu, mai erau de pus capetele. Zăpăcit de apariția lui Dumnezeu, dracul a pus capetele schimbate. De aceea are măgarul capul prea mare pentru trupul lui cel mic și calul un cap prea mic pentru trupul lui mare. Cf. Tip 1169, 14385 A, B, C, 14391.

b. *Caracteristici* 11127–11130

11127. Măgarul are urechile lungi

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 4 variante care se grupează astfel:

1. *Legenda măgarului*. Mirea, *Legende*, 54.
2. *De ce are măgarul urechile lungi*. LUMEA COPII., 1924, 351.
 - a. Când a făcut lumea, Dumnezeu a dat fiecărui animal câte un nume.
 - b. Măgarul era un animal drăguț, cu urechile normale și nume frumos.
 - c. Într-o zi, Dumnezeu chemă animalele să le controleze numele și numai măgarul îl uitase pe al lui.
 - d. Dumnezeu s-a supărat, l-a tras de urechi și i-a spus că este un măgar.
 - e. De atunci i-a rămas acest nume.
 - f. Tot de atunci are urechile lungi.
3. *Povestea măgarului*. LUMINIȚA, 1936–1937, nr. 5, 7.
 - a, c, d, f.
4. *De ce are măgarul urechile lungi*. Ionescu, F., *Legende*, 122.
 - b₁ (Măgarul avea pe vremuri un nume drăguț), c₁ (Când Dumnezeu l-a întrebat cum îl cheamă, măgarul își uitase numele), d, e, f.

11128. Măgarul are urechile lungi și glasul răgușit

Este atestat în Muntenia.

1. *Legendă*. ALB. Buc., 1936, nr. 2, 22.
 - a. După ce a făcut pământul, Dumnezeu a chemat toate păsările să le puié nume și să le facă câte-un dar.
 - b. Privighetoarea a primit viersul cel frumos și numele de regina păsărilor; pasărea paradisului s-a ales cu cel mai frumos veșmânt; pe rând au sosit și alte păsări.
 - c. Tocmai când ascultau, în jurul lui Dumnezeu, cântecul privighetorii, măgarul a cerut Sf[ântului] Petre să-l lase și pe el să cânte lui Dumnezeu. A zbierat atât de tare și răgușit, încât Dumnezeu și-a astupat urechile și păsările s-au cutremurat.
 - d. Sf[ântul] voia să-l dea afară, dar măgarul s-a opintit, așteptând binecuvântarea lui Dumnezeu. De aceea, Sf[ântul] l-a scos din rai de urechi, iar măgarul a scos un asemenea răget de s-au cutremurat toarte cerului.
 - e. Ajungând pe pământ, măgarul a rămas cu urechile lungi și cu glasul răgușit.

11129. Dunga de pe spinarea măgarului

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). GHILUȘUL, 1913, nr. 2, 9.
 - a. Dunga de pe spinarea măgarului a fost făcută de Dumnezeu, când măgarul a fost încălecat de Iisus, spre a intra în Ierusalim.

11130. De ce zbiară măgarul

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce zbiară măgarul*. ALB. Buc, 1924, nr. 49–50, 788.
 - a. Odată, vulpea a păcălit un măgăruș, spunându-i că i-a murit tatăl. Și-a început măgărușul să jalească de mai mare mila.
 - b. Vulpea, văzând ce nenorocit este, i-a spus că a glumit. De bucurie,

măgărușul a răs de nu s-a mai putut opri. De-atunci zbiară el – la început pe ton gros, parc-ar plânge, apoi tonul devine vesel.
Vezi și Tip. 11044; 12199, 14055, 14385 B, 14391.

6. Insectivorele. 11134–11149

Ariciul. Erinaceus europaeus. 11134–11136

a. *Caracteristici* 11134–11136

11134. **Țepii ariciului**

Este atestat în Transilvania și Muntenia. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Ariciul.* (G. Coșbuc). F. INT., 1897, nr. 22, 2. Republicată: CAL. Arad, 1926, 66.
2. *Legenda ariciului.* Mirea, *Legende*, 56.
 - a. După ce a făcut lumea, Dumnezeu s-a apucat să răsucescă firul vremii (care era împletit în două ghemuri. Unul – ziua – era alb; celălalt – negru – era noaptea).
 - b. Nici o vietate nu a vrut să-l ajute pe Dumnezeu.
 - c. Numai ariciul a primit sarcina (2. Și l-a ajutat pe Dumnezeu mii de ani).
 - d. Dumnezeu a dat ariciului ghemurile, să le depene.
 - e. Curgând amândouă egal, Dumnezeu le răsucesca ca să facă firul vremii.
 - f. Dumnezeu avea intenția să creeze întâi pe oameni, apoi să depene firul vremii de pe ghem și viața oamenilor să dureze cât durează depănatul ghemului.
 - g. Ariciul a adormit de oboseală.
 - h. Firul alb s-a rupt.
 - i. S-a depănat numai firul negru. Cf. Tip. 10221 A.
 - j. Când s-a trezit, ariciul s-a îngrozit de durata nopții și i s-au zburlit perii.
 - k. Dumnezeu, supărat, l-a blestemat să rămâie cu țepi.
 - l. Aducându-și însă aminte de ajutorul lui, a hotărât ca ariciul să se facă ghem în caz de primejdie (și nimeni să nu-i poată face rău).
3. *Povestea ariciului.* PRIM., 1928, nr. 14, 2.
 - a, d (unul alb și altul negru), e, f, g, h, j, l (pentru a se putea apăra de oameni), m. Ariciul a rămas temător și se face ghem în caz de nevoie.
4. *Povestea ariciului.* Ionescu, F., *Legende*, 136.
 - d₁ (Ariciul a ajutat lui Dumnezeu să toarcă firul zilelor și al nopților), g, i₁ (Dumnezeu a depănat numai firul negru), j, k, l (și nimeni să nu-i poată face nici un rău).

11135. **Ariciul se face ghem**

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Dumnezeu și ariciul.* Pamfile, *Povestea lumii*, 23 (Vâlcea?).
 - a. Dumnezeu a hotărât ca ariciul să facă pământul.
 - b. Ariciul s-a speriat și a spus că este prea mic să facă pământul cel mare, cu văi, dealuri, munți și ape.
 - c. Dumnezeu i-a promis că-l va ajuta.
 - d. Bucuros, s-a dus la Dumnezeu cu niște ouă, drept dar.
 - e. Când l-a văzut pe Dumnezeu atât de bătrân, s-a împiedicat și [a emanat un miros urât]¹.
 - f. De rușine, a plecat capul și de atunci, când zărește un om, se zgârcește și se împute.

1. În text: „s-a împuțit“, cuvânt evidențiat de autoare ca necorespunzător (*n. ed.*).

2. *Ariciul*. (N. I. Dumitrașcu), I. CREANGĂ, 1912, nr. 4, 109 (Zlătari – Filiași / jud. Dolj).
 a, c, d, e (și Dumnezeu a exclamat: „Pttuu, potaie, tocmai aici te-ai împuțit?“), f.

11136. Ariciul blestemat să poarte țepi pentru că a răsturnat haracii viei

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante identice.

1. *Legendă*. LUMINIȚA, 1938–1939, nr. 6, 14.
2. *Legendă*. Zanne, *Proverbele românilor*, I, 1895, 317 (Mehedinți?).
 a. Împărțind hrana viețuitoarelor, Dumnezeu i-a atribuit ariciului insectele.
 b. Odată, căutându-și hrană și fiind înfometat, a răsturnat toți aracii dintr-o vie.
 c. Dumnezeu l-a blestemat să poarte toată viața țepi (2. haraci), în spinare și de atunci are țepii.
 Vezi și Tip. **10088, 10173, 10211, 10214, 10215, 10216, 10217, 10218, 10219 A, B, 10219 C, 10220, 10221 A, B, 10222.**

Cârțița. Talpa europaea. 11140–11144

- a. *Origine* 11140–11142

11140. Glasul ceresc

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda cârțiței*. Rădulescu–Codin, *Cal de zmeu*, 62 (Rucăr – Muscel / jud. Argeș).
 a. Un popă hrăpăreț – ce jefuia sătenii – avea obiceiul să-și puie feciorii să schimbe hotarele, pentru a mări moșia lor.
 b. Într-o zi, când ieșea de la biserică, toată lumea a auzit un glas ceresc care i-a blestemat pe feciorii popii să intre în pământ, să trăiască acolo și să caute lumina zilei.
 c. Feciorii s-au transformat în cârțițe, care numai de atunci există, făcând mușuroaie ca să mai vadă lumina zilei.

11141. Preteasa transformată în cârțiță

Este atestat în Muntenia.

1. *O pedeapsă de Sus*. Danilescu, *În drumul păcatelor*, 25 (Bărbățești – Horezu / jud. Vâlcea).
 a. După ce a muncit pe la alții fără spor, un băiat sărac și orfan a plecat în lume. Preotul satului, în înțelegere cu primarul, a pus stăpânire pe casa și grădina orfanului, căpătând actele necesare.
 b. Auzind cele întâmplate, baiatul a revenit în sat și a dat în judecată pe preot. Acesta nu voia să-i dea nimic înapoi, sub pretextul de a fi cheltuit mult pe acte.
 c. Martorii nu au primit să jure strâmb și popa ceru proba pământului. A ascuns-o pe preteasă într-o groapă și când judecătorul a întrebat al cui este pământul, se auzi vocea preteșei din groapă, care răspunse că este al popii.
 d. Orfanul pierdu procesul și plecă din nou în lume. Popa a găsit însă în groapă numai o cârțiță neagră ca inima lui și oarbă ca pământul. Și preteasa a rămas cârțiță.

11142A. Popa și vecinul sărac

Este atestat în Transilvania, Muntenia și Macedonia. S-au identificat 12 variante, care se grupează astfel:

1. *Cârțița*. GAZ. TRANS., 1901, nr. 145, 1 (Chioag – Oradea, oraș / jud. Bihor).
2. *Legenda sobolului*. Zanne, *Proverbele românilor*, VII, 103.

3. *Legenda sobolului*. ALB. Buc., 1903, nr. 50, 1303.
4. *Povestea sobolului (cârțiței)*. LIGA DEȘTEPT., 1915, nr. 35, 4 (din Banat?).
 - a. Un popa voia să jefuiască pământul altuia (1. pe vecinul sărac, de la care cumpărase o parte și susținea că tot pământul săracului este al lui; 2.3.4. pe vecinul lui sărac).
 - b. A cerut judecata pământului, prin care să dovedească că tot pământul este al lui.
 - c. A ascuns pe cineva într-o groapă acoperită, care trebuia să răspundă că pământul este al popii (pe feciorul lui).
 - d. Săracul a pierdut pământul (1. și a blestemat că dacă glasul pământului a răspuns, să rămâie pământul popii. Dacă a răspuns o voce omenească, acel ascuns să rămâie în pământ, să se ascundă de Soare, de care nu este vrednic și când va ieși la lumină, să piară).
 - e. Popa a găsit în groapă numai o cârțiță.
 - f. De atunci se crede că sobolul s-a făcut din feciorul de popă.
5. *Guzul*. (I. Bota), FAM., 1884, 241.
6. *Legenda sobolului*. F. POP., 1902, 65 (Roșia Montană – Câmpeni / jud. Alba).
7. *Legenda sobolului*. POP. ROM, 1902, nr. 1, 2.
8. *Legenda sobolului*. GHILUȘUL, 1913, nr. 7-8, 7 (Soceni – Oltețu / jud. Vâlcea).
9. *Cu guzunoiul*. A.I.F., i. 14470 (Bogdana – Zalău, jud. Sălaj).
 - a (5. pe vecinul sărac, căruia îi ia o bucată de pământ cu forța; 6. 7. susținând că pământul vecinului sărac este al lui; 9. pe văduva săracă; 9. al fraților lui), b, c (5. 6. 7. 9. pe feciorul lui; 8. pe fata și băiatul lui), d, e (5. 6. 7. 9. o cârțiță; 8. două cârțițe).
10. *Legenda șumuiognului*. NAȚ., 1884, nr. 624, 3 (macedo-română?).
 - a₁ (Bogatul pretinde că via unei văduve sărace – care nu voia să i-o vândă – este al lui), b, c (pe feciorul lui), d (și văduva îl blestemă să se facă cârțiță), e.
11. *Cum s-a făcut cârțița*. Papahagi, P., *Basme aromâne*, 18 (Pind?).
 - a₂ (Bogatul răpește cu forța via unui sărac, care se plânge judecătorului), b, c (pe feciorul lui, îmbrăcat în haină de samur), d (și îl blestemă pe cel ce a grăit, să nu mai vadă niciodată lumina zilei), e.
12. *Răsplata lăcomiei*. (Koevary), GAZ. TRANS., 1889, nr. 226, 1 (Chioag – Oradea oraș / jud. Bihor).
 - a₃ (Notarul bogat fura în fiecare an din pământul vecinului sărac, ba pretindea că este al lui și puținul pământ ce mai rămăsese săracului), b, c (pe feciorul lui), d, e, g. De atunci, movilele făcute de soboli se numesc „pământ notărășcă“.

11142B. Popa cel lacom

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Legenda cârțiței sau feciorul popii*. ALB. Buc., 1898, nr. 50, 1592.
 - a. Popa voia să-și mărească mereu moșia (și a furat pământul vecinului său gospodar și vrednic).
 - b. El a cerut judecata notarului.
 - c. A ascuns pe cineva într-o groapă, care trebuia să răspundă până unde ține hotarul popii (pe feciorul său care trebuia să răspundă de trei ori la această întrebare).
 - d. Popa a găsit apoi în groapă un animal (o cârțiță).
 - e. Animalul nu se mai putea face om, decât dacă ar fi scos 12 mușuroaie.
 - f. De atunci ridică cârțița întruna mușuroaie.

2. *Legenda sobolului*. IZVORAȘUL, 1929, nr. 5-6, 12 (Licești – Drăgănești Olt / jud. Olt).
 - a (și fura mereu din pământul împăratului), b, c (pe toți feciorii lui, fiecare la un loc care-i convenea), d (mai multe cârțițe, în urma blestemului lui Dumnezeu, care a hotărât să rămână în pământ toată viața, iar când vor încerca să iasă la lumină, să moară), g. De atunci sobolii, feciorii popii, stau numai în pământ, fără să vadă lumina Soarelui).
3. *Orbețul*. Popescu-Ciocănel, *Brașoave*, 165.
4. *Originea cârțiței*. TIMIȘ., – GAZ. POP., 1886-1887, nr. 51, 9.
 - a (3. furând pământul unui vecin; 4. susținând că vecinul i-a furat zece pași din holda lui), b, c (3. pe copiii lui; 4. doi copii ai lui), d (mai multe cârțițe).

11142C. Cârțița este fecior de popă

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda cârțiței*. CULT. POP., 1925, nr. 98, 6.
 - a. Cârțiței i se mai spune fecior de popă. Un popă hrăpăreț a furat din pământul sătenilor. Odată a furat și din pământul unui sărac.
 - b. Chemat la judecată, popa a propus „glasul hotarului“. A făcut o groapă în care și-a ascuns feciorul ca să spună că pământul este al popii.
 - c. Când popa a pus întrebarea: „Al cui este pământul?“ nu a răspuns nimeni, pentru că feciorul se transformase în cârțiță. Astfel săracul a câștigat procesul.

11142D. Semnul ceresc

Este atestat în Muntenia.

1. *Cârțița*. (Șt. St. Tuțescu), GHILUȘUL, 1914, nr. 8-10, 19 (Basarabi – Calafat / jud. Dolj).
 - a. Un popă se certa cu vecinul său, susținând că-i fura mereu din pământ, deși lucrurile se petreceau invers. A spus apoi că se va ruga lui Dumnezeu să facă între ei hotar, ca să nu se mai certe.
 - b. Și-a băgat copilul într-o groapă făcută la locul unde voia să rămâie hotarul lui.
 - c. A spus copilului să ridice capul încet, ca să facă mușuroaie, când va auzi voci omenești.
 - d. Când vecinul a văzut cum se fac mușuroaiele, a spus că este un semn ceresc și a acceptat totul. Dumnezeu însă l-a transformat pe băiatul popii în cârțiță.

11142E. Cearta pentru zestre

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, f. 22.
 - a. Popa și-a măritat fata și i-a dat zestre o livadă. Cum voia s-o ia înapoi, se certă cu ginerele său și au ajuns la judecată.
 - b. Popa l-a chemat la fața locului, unde săpase o groapă și ascunsese pe feciorul lui, învățându-l ce trebuie să facă.
 - c. Fiecare susținea că livada este a lui și popa hotărî că numai pământul poate spune care-i dreptatea. Bătu cu piciorul în pământ și feciorul din groapă spuse că așa este dreptatea. Popa a câștigat livada, dar Dumnezeu l-a făcut pe fecior guz, și așa a rămas.
Vezi și Tip. 11038.

b. *Atribute* 11144

11144. Cârțița nu ajută la facerea drumurilor

Este atestat în Moldova.

1. *Cârțița în credința populară română*. Dan, *Scrieri*, 31 (Straja – Rădăuți / jud. Suceava).

- a. Dumnezeu a scos toate vietățile pământului să facă cărări și drumuri și toate au sărit în ajutor. Numai cârțița a spus că, trăind sub pământ, nu are nevoie de drumuri și de aceea nu vrea să lucreze. Cf. Tip. **10173, 11253, 11426, 11427, 11428.**
- b. Dumnezeu a blestemat-o ca atunci când va scoate capul spre suprafață să facă mușuroaie. De va ieși la lumină, să moară. Vezi și Tip. **10173, 11215.**

Liliacul. Vespertilio murinus. 11148–11149

a. *Origine* 11148–11149

11148. Liliacul este făcut din șoarece

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Liliacul.* Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 457.

- a. Liliacul a fost la început șoarece.
- b. A stat într-o biserică.
- c. A ros anafură sfințită.
- d. A căpătat aripi.

2. *Ce sunt liliicii.* (Gh. Fira), SEZ., 1913, nr. 11, 166 (Ștefănești – Drăgășani / jud. Vâlcea).

- a (istet), c (în noaptea Paștelui).

11149. Liliacul a fost fecior de împărat

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda liliacului.* NEAM. ROM. POP., 1936, nr. 9, 142 (Drănicu – Segarcea / jud. Olt).

- a. Pană împărat își înscăună unicul fiu – Liliacul – în locul său. Și feciorul a pornit să cunoască împărăția.
- b. Într-un sat, oamenii l-au sfătuit să nu intre în peștera vrăjitoarei care transforma oamenii în alte vietăți. Nu a ascultat, și baba l-a făcut șoarece.
- c. Gonit de foame, s-a aciuat la o casă, de unde a fugit de teama pisicii. S-a ascuns apoi într-o biserică, unde a avut și liniște și hrană.
- d. La denii, șoricelul s-a strecurat în clopotniță, de unde a zburat pe fereastră ca liliac, când s-au tras clopotele.
- e. S-a dus la peștera vrăjitoarei și s-a încurcat în părul ei. Pentru că urla groaznic, oamenii au omorât-o, iar liliacul a rămas până în ziua de azi.

II. Păsările 11153–11444

Vezi și Tip. 10012, 10025, 10186, 11314 A, B.

1. Păsări zburătoare 11153

a. *Origine* 11153

11153A. Păsările zburătoare¹

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 417.

- a. Păsările zburătoare, care sunt bune de mâncat, sunt făcute de Dumnezeu.

1. Traducătorul lucrării a notat, cu îndreptățire: „Propun suprimarea acestui tip, lipsit de orice înțeles“. Iar în privința explicației de susținere relevă: „Numai ele? Din textele următoare rezultă că și păsările necomestibile (privighetoarea și altele au fost făcute de D[umne]zeu“. Dar autoarea nu a operat nici o modificare în manuscris (*n. ed.*).

11153B. Păsările răpitoare trăiesc despărțite¹

Este atestat în Moldova.

1. *Legendă despre păsările răpitoare*. Marian, *Ornitologia*, I, 134.

- a. După ce păsările și-au ales împărat, s-au adunat păsările răpitoare să-și aleagă un șef și să stabilească o ierarhie între ele.
- b. Toate s-au supus hotărârii numai „uliul rândunelelor“ nu, sub cuvânt că pajura nu trebuie să fie mai mare peste ele, iar adevăratul lor dușman este pușcașul.
- c. Păsările răpitoare au ascultat pe uliu și au hotărât să se despartă, ca să nu fie o țintă ușoară pentru pușcași.

2. Scurmătoarele. 11157–11169***Cocoșul. Gallus.* 11157–11158****a. *Attribute* 11157–11158****11157. Voinicia cocoșului**

Este atestat în Moldova.

1. *Sfântul Simion și cucușul*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 413 (Bajura – Dorohoi / jud. Botoșani). Republicată: (Fără titlu). Pamfile, *Văzduhul*, 20.

- a. Sf[ântul] Simion, care rânduiește vântul pe pământ, avea un copil care i-a murit. De mâhnire, s-a supărat pe Dumnezeu și a oprit vântul.
- b. Dumnezeu l-a rugat să dea drumul vântului. A trimis apoi toți sfinții să-l roage același lucru și sfântul nu a ascultat pe nimeni.
- c. Văzând Dumnezeu că oamenii nu mai pot trăi din cauza necurătențiilor și bolilor, a trimis toate dobitoacele, până și pe păsări, cu aceeași rugămintă.
- d. Veni și rândul cocoșului, care a spus sfântului că lui dacă-i moare un copil, face altul la loc.
- e. Ca să-l convingă, a răsucit gâtul unui pui, promițând că în trei săptămâni are să aibă altul la loc. Apoi îl povățui pe sfântul să facă la fel.
- f. Sf[ântul] Simion a dat drumul vântului.
- g. Vântul nu a fost șapte ani în lume.
- h. Drept mulțumire, Dumnezeu a hărăzit cocoșului să poată ține 40 de femei cu care să umble în sat.
- i. De atunci este cocoșul voinic.

11158. Cocoșul este năzdrăvan

Este atestat în Moldova.

1. *Cucoșii*. Furtună, *Cuvinte scumpe*, 60.

- a. Gâștele sunt cele mai treze păsări în timpul nopții și dau semne de deșteptare la fiecare ceas, ca ceasornicul.
- b. Cucușii nu uită în miezul nopții să vestească sosirea dimineții și nici nu greșesc miezul nopții.
- c. Cocoșul este năzdrăvan, pentru că are la coadă o pană năzdrăvană. Pe seară, pana se lasă în jos și cocoșul adoarme. Pana se ridică apoi până la miezul nopții, când stă drept, în vârful cozii. În acest fel cunoaște ora și strigă „cucurigu!“

Vezi și Tip. **10205, 11162, 12904 A, B.**

1. Inițial acest tip a fost plasat de autoare, sub nr. 11.391, la capitolul 5. *Răpitoare a. Attribute*. Traducătorul a făcut propunerea categorică: „Se trece la 11.153“. Am trecut la locul indicat întrucât e o legendă cu caracter general (*n. ed.*).

Găina. Gallina. 11162a. *Attribute* 11162**11162. Găina nu cântă**

Este atestat în Moldova.

1. *De ce nu cântă găina.* DUM.COPII, 1934, nr. 1, 15.

- a. Dumnezeu a făcut lumea și păsările și nici o pasăre nu mânca și nici nu bea, până nu închina un cântec de mulțumire lui Dumnezeu.
- b. Găina, ultima pasăre creată, când a văzut frumusețea grăunțelor pe care le pregătise Dumnezeu, pentru că omul nu fusese încă creat, îl chemă pe cocoș să-i arunce boabe din vârful grămezii. Ea hotărî să spună lui Dumnezeu că a mâncat, ca să poată cânta.
- c. În zadar a vrut s-o convingă cocoșul să aștepte binecuvântarea lui Dumnezeu. Cum nu a reușit, i-a dat boabe. După ce a mâncat, găina a băut apă și în acest timp cocoșul cânta.
- d. Dumnezeu a văzut totul și pentru lăcomia găinii, a rânduit-o să nu poată cânta. Când va voi să bea apă, să ridice întâi capul și să ceară iertare.
- e. Pentru că a ajutat-o pe găină, cocoșul a fost sortit s-o păzească, să-i arunce grăunțe cât va trăi și să nu poată mânca înainte de a risipi. Să nu poată cânta până nu se va cocoța pe garduri și apa s-o bea ca și găina. Și așa a rămas până în ziua de azi.

Păunița – Păunul. Pavo cristatus. 11166–11169a. *Origine* 11166**11166. Păunița este făcută dintr-o fată de împărat**

Este atestat în Moldova.

1. *Păunița e făcută dintr-o fată de împărat.* Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 455 (Botoșani, [jud.] Botoșani).

- a. O pereche împărătească ce nu avea copii, a făcut un praznic. Zărind împărăteasa pe împăratul rusesc, a purces grea.
- b. A născut o fată atât de frumoasă, încât tot spunând că este ca o păuniță, s-a transformat în păuniță.
- c. Când s-a făcut mare, s-a dus să-și caute soț. Dracul, transformat în păun, a fost ales soțul ei. După un timp a făcut ouă și pentru că dracul-păun nu voia pui, ea ascunse ouăle.
- d. Necuratul a fugit după un an și păunița a rămas cu puii. De atunci sunt păunii pe lume. Tot de atunci își ascunde păunița ouăle, de frică să nu le mănânce păunii.

b. *Caracteristici* 11168–11169**11168. Penele frumoase ale păunului**

Este atestat în Muntenia.

1. *Păunul. Zăbavă, Poveștile păsărilor*, 3.

- a. Dumnezeu a făcut păsările albe și fără nume. Nu le putea aduna pentru a le da unele sfaturi, pentru că s-au împrăștiat, în afară de o singură pasăre. De aceea, Dumnezeu a gândit să le dea câte un nume și să coloreze fiecare pasăre altfel.
- b. A trimis după vopsele, iar pasărea ce rămăsese lângă Dumnezeu a fost sortită să adune pe celelalte păsări.
- c. Pasărea începu să strige în cele patru colțuri ale lumii, rotindu-și plină de mândrie coada, pentru onoarea de a fi crainic. Celelalte păsări, speriate, au alergat la Dumnezeu.

- d. Dumnezeu a vopsit păsările și le-a dat câte un nume. La urmă, venind rândul crainicului, Dumnezeu l-a împodobit cu cele mai frumoase culori, i-a dat numele de păun, adică „mândrie“.
- e. În loc de cântec, i-a dat țipătul. De atunci are păunul penele frumoase și în loc să cânte, țipă.

11169A. Păunul este mai frumos decât păunița

Este atestat în Moldova.

1. *De ce-i păunul mai frumos decât păunița.* Vasiliu, *Povești*, 248 (Tătăruși – Pașcani / jud. Iași). Republicată: ȘEZ., 1922, (XXX), 26; CAL. ARH. Buc., 1932, 312; CAL. GOSPOD, 1940, 80.
 - a. Pe vremuri, păunul și păunița erau cu totul asemănători. Într-o duminică, trebuind să se ducă, ca de obicei, la biserică, păunița l-a gătit pe păun.
 - b. Când s-a apucat să se împodobească și ea, a tocat pentru slujbă și a reușit numai să-și puie ceva pe cap.
 - c. De atunci a rămas păunul cu podoabe și păunița cu un smoc de păr pe cap.

11169B. Păunul este urât la picioare

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Povestea păunului și a păuniței.* LUMINIȚA, 1937-1938, nr. 7-8, 24.
 - a. În ajunul Paștelui, după ce terminase treaba, păunița a început să-și gătească bărbatul.
 - b. Voia să-l trimită la biserică (cu pască).
 - c. I-a pus crucea, coroana și penele cele frumoase.
 - d. Trebuia să-l mai încălțe și să se pregătească și ea.
 - e. S-au auzit clopotele de Înviere (și au rămas așa).
 - f. De aceea este păunul urât la picioare.
 - g. Când au încălțăminte urâtă, oamenii spun: „Parcă-s păun la picioare!“
 - h. Tot de aceea este păunița urâtă.
 - i. Păunul, când își vede picioarele, strigă să i se aducă ciubotele ca să le încălțe.
2. *Povestea păunului și a păuniței.* LUMEA COPIL., 1924, 255.
 - a, b (cu pască), d, e (păunul neîncălțat), g, h (pentru că a apucat-o Paștele negătită), i.
3. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 455 (Siret – Rădăuți / jud. Suceava).
 - a, b, e (păunul neîncălțat și ea complet nearanjată), f, h (pentru că a apucat-o Paștele negătită).
4. *Povestea păunului și a păuniței.* Ionescu, F., *Legende*, 12.
 - a, b (de Înviere), d, e, f, h (pentru că a apucat-o Paștele negătită).

3. Înotătoarele. 11173-11181

Gâsca. Auser auser. 11173

a. *Atribute* 11173

11173. Gâștele își bagă ciocul în apă când înoată

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Papucii gânsacului.* Culea, *Povești cu animale*, 40.
 - a. Un gânsac avea niște papuci frumoși de care era foarte fudul.
 - b. Vrând să treacă un pod, a scăpat papucii în apă.
 - c. A început să se văicărească (că a rămas desculț ca un golan și nu știe cum va umbla cu picioarele goale).

- d. Tot neamul a sărit să-i caute papucii în apă și nu i-a găsit.
 - e. Rațele au făcut același lucru zadarnic.
 - f. De atunci, își tot vără găștele ciocul în apă, când înotă, căutând papucii gânsacului.
 - g. Oricine ar trece pe lângă un cârd de găște, ele gâgâie, apucă de haine, parc-ar întreba dacă nu cumva s-au găsit papucii.
2. *Papucii*. ȚĂRĂNISM., 1932, nr. 12, 15.
b, d, f, g.
3. *Povestea găștelor*. Ionescu, F., *Legende*, 50.
b (pe care-i ținea în mână), d, f₁ (De atunci, când înotă, găștele caută papucii gânsacului), g.
4. *Papucii gânsacului*. Mirea, *Legende*, 43.
a, b, d, e, f (și rațele), g.
Vezi și Tip. 11158.

Lebăda. Cygmes olor.

11177

a. *Origine* 11177**11177. Lebăda este o fată pedepsită de păsări**

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda lebedei*. Ionescu, F., *Legende*, 16.
- a. Lebăda, fata unei văduve, rămasă orfană, a fost luată de Zâna Zorilor la palatul ei. Menirea ei era să supravegheze animalele și păsările care formau personalul palatului.
 - b. Când a crescut, Lebăda s-a făcut rea și arțăgoasă. Ca s-o pedepsească, animalele au sfătuit-o să se scalde în laptele din baia de aur a Zânei, pentru a-i prelua puterea.
 - c. Lebăda s-a transformat într-o pasăre – lebăda – care a înțeles că a fost pedepsită de Dumnezeu.

Rața. Anas bocha.

11181

a. *Origine* 11181**11181. Fata transformată în rață de o babă**

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda raței*. Marian, *Ornitologia*, I, 385 (Bâlca – Adjud / jud. Vrancea).
- I a. O fetiță săracă și orfană, Ileana, intră slujnică la boierul din sat. Îndrăgostindu-se de fată, căpetenia unor hoți intră argat la același boier. După un timp, hoțul a răpit-o.
- b. Cum nu a vrut să se mărite cu el, a fost vândută, împreună cu cățelul ei unui ospătar puternic și rău. Acesta a ținut-o închisă, dar, la ruga fetei, a dat drumul cățelului.
- II a. Ospătarul i-a arătat cum din oamenii pe care îi omoară, face mâncare pentru oaspeți. Odată a omorât un flăcău frumos și a silit-o pe fată să gătească mâncare din el.
- b. Ospătarul a adus într-o zi o babă, despre care nu știa că este chiar mama lui. Baba a învățat fata să taie cățelușa și să-i mănânce miezul inimii. Așa s-a transformat fata într-o rață, care a plecat de la casa ospătarului.
 - c. Ospătarul a înțeles cine a eliberat fata. De frică, baba a dărâmat casa peste ei și au murit îngropați. Pe Ileana nu a mai avut cine-o transforma înapoi în fată și a rămas rață.

4. Picioro[angat]jele¹. 11185–11190

Barza. Ciconia alba. (Cocostârcul, Stârcul) 11185–11190

a. *Origine* 11185

11185A. Bețivul curios

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Povestea cocostârcului*. LUMEA COPII., 1922–1923, 772 (Trestienii de Jos – Ploiești / jud. Prahova).
 - a. Dumnezeu a făcut vietățile de apă și punându-le într-un sac bine cusut la gură, îl purta pe rând cu Sf[ântul] Petre. Oamenilor le spuneau că poartă-n sac niște bețivi certăreți.
 - b. Oamenii aveau răbdare să aștepte vederea minunii promisă de Dumnezeu.
 - c. Un om bețiv a insistat însă să vadă ce este în sac. Dumnezeu i l-a dat, cu condiția să verse conținutul în apă.
 - d. A deschis însă sacul pe drum și vietățile s-au răspândit. Dumnezeu l-a sortit să le strângă și să le arunce în apă. Cf. Tip. 11195 A, B.
 - e. Omul s-a chinuit atât de mult până s-a făcut cocostârc. Până-n ziua de azi, ciupește la marginea apei câte o vietate ce vrea să iasă pe uscat (broaște).
2. *Povestea cocostârcului*. Furtună, *Firicele*, 6 (Vlăsinești – Săveni / jud. Botoșani). Republicată: NEAM. ROM. POP., 1910, nr. 34, 541.
 - a, c, d, e (pește).

11185B. Sacul cu jivine

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 7 variante, care se grupează astfel:

1. *Legenda cocostârcului*. Marian, *Ornitologia*, II, 310. Republicată: LUMEA COPII., 1926, nr. 248, 2.
 - a. În drumul lor pe pământ, Dumnezeu și Sf[ântul] Petre au fost asaltați de o mulțime de jivine nesuferite.
 - b. Sf[ântul] Petru rugă pe Dumnezeu să le desființeze.
 - c. Ca să-i facă pe plac, Dumnezeu le-a strâns într-un sac.
 - d. Le-a dat unui om să le arunce într-un anumit loc (în mare).
 - e. Omul, curios, a desfăcut sacul pe drum și jivinele au fugit.
 - f. Dumnezeu l-a transformat pe acest om în pasăre (cocostârc).
 - g. L-a blestemat să adune aceste jivine (în sac – gușa lui). Cf. Tip. 11195A, B.
 - h. Jivinele, devenind mai prevăzătoare, s-au ascuns.
2. *Sacul cu jivine*. (Gh. Tulbure), CUGET CLAR, 1930, nr. 5–8, 119.
 - c (șoareci, șerpi, șopârle, broaște, râme, lilieci etc.), d (într-o apă), e (pe toată fața pământului), f (barză, după ce i-a mărturisit lui Dumnezeu, greșala făcută), g (pentru a se hrăni), i. Să nu le poată stârpi niciodată.
3. *Legenda berzei*. Ionescu, F., *Legende*, 51.
 - b, c, d (în mare), e, f (barză), j. De atunci caută barza mereu prin bălți și râuri; jivinele însă s-au ascuns și nu mai pot fi prinse.
4. *Legenda cocostârcului*. Marian, *Ornitologia*, II, 313.
 - a, b, c, d (în mare), e₁ (Omul, desfăcând sacul la malul mării, s-a speriat și a început să tremure și o parte din jivine au scăpat pe uscat); f (cocostârc), g, k. De atunci, câte jivine sunt în apă, tot atâtea se află și pe uscat.
5. *Cocostârcul*. FLUIER., 1910, nr. 8, 128. Republicată: CAL. COPII., 1912, 16.

1. În text: „picioroangele“ (n. ed.).

d₁ (Dumnezeu a dat unui om un sac cu broaște și șerpi, să-l arunce în mare), e (pentru că a văzut mișcând ceva în sac), f (cocostârc), j₁ (De atunci stă prin mlaștini să le adune și ele se prăsesc la loc).

6. *Legenda bătlanului*. Marian, *Ornitologia*, II, 340.

d₁ (- și l-a făcut atent să nu deschidă sacul până acolo -), e, f (bâtlan), g, j.

7. Pentru restul de variante vezi Tip. 11243 (1).

11185C. Omul neascultător

Este atestat în Muntenia.

1. *Barza*. Zăbavă, *Poveștile păsărilor*, 20.

- După ce Dumnezeu a făcut păsările și le-a dat drumul, a trimis pe Sfântul Petre să vadă dacă s-au rânduie bine.
- Sfântul a fost nemulțumit de jivinele din anumite ape, care l-au supărat.
- A cerut lui Dumnezeu ca să le împrăștieze, pentru că nu aduc mare folos omului. Dumnezeu i-a poruncit să adune din ele și să le azvârle în mare.
- Cu multă trudă și scârbă, Sfântul a umplut un sac și a pornit spre mare.
- Pe drum a rugat un om să-i ducă un timp sacul, dar să nu-l desfacă.
- Omul, curios, a dezlegat sacul și, speriat de ce-a văzut, l-a aruncat, iar jivinele s-au răspândit.
- Sfântul a găsit sacul gol și l-a blestemat pe vinovat să se facă pasăre, să trăiască pe lângă ape și să adune jivinele răspândite.
- Omul s-a transformat în barză. Trăiește pe lângă ape și, așa cum a poruncit Sfântul Petre, caută șerpi, broaște și șopârle.

11185D. Alexa și găngăniile

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). Marian, *Sărbătorile*, II, 201 (Stroești - Gura Humorului / [jud. Suceava]).

- Dumnezeu a strâns toate găngăniile într-o lacră, pentru că necăjeau pe oameni (de ziua Crucii).
- Dumnezeu a dat lacra lui Alexa, s-o arunce în mare, cu ordinul de a nu se uita ce conține.
- Alexa a deschis-o la malul mării, găngăniile s-au împrăștiat, iar el alerga să le prindă.
- De atunci pământul, ca și apa mării, sunt pline de găngăni.
- Dumnezeu l-a făcut pe Alexa cocostârc, ca să le strângă.
- Găngăniile stau ascunse de la ziua Crucii și până la Alexa, când încep apoi să mișune.

2. *Închiderea pământului*. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, 50.

- a, b (că va fi rău de el), c, d, e.

11185E. Cocostârcul milos

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante identice.

1. *Povestea bătlanului sau a stârcului*. Culea, *Povești cu animale*, 68.

2. *Legenda cocostârcului (berzei)*. Mirea, *Legende*, 44.

- După ce a făcut lumea cu vietățile, Dumnezeu a rânduie locul de trai al fiecăreia (2. care să zboare, care să trăiască sub pământ, care sub apă).
- A trimis fiecare vietate cu câte-o slugă, să-i arate locul unde trebuie să trăiască.
- Cocostârcului i-a poruncit să pună-n sac șerpi, șopârle, broaște, raci, melci etc. și să le ducă la o apă. L-a făcut atent să nu dezlege sacul pe drum, pentru că se vor împrăștia și nu vor mai putea fi adunate.

- d. Poposind, de mila viețuitoarelor ce se zbăteau, a dezlegat sacul și multe din ele au țâșnit afară și au fugit.
 - e. Numai o parte, care au rămas pe fundul sacului le-a dus la apă.
 - f. Dumnezeu a hotărât ca neamul cocostârcului să adune permanent aceste lighioane. De atunci le caută, dar în loc să le ducă la apă, le mănâncă, drept răzbunare că au fugit pe vremuri.
- Vezi și Tip. 277.

b. *Caracteristici* 11187

11187. Barza nu are limbă

Este atestat în Transilvania.

1. *De ce n-are barza limbă.* CĂMIN. NOSTRU, 1924, nr. 14–15, 31.
 - a. O femeie, când își primea ibovnicul în timpul verii, scotea copilul în curte, cu un blid cu lapte; iarna vâra copilul după cuptor.
 - b. Un șarpe mânca vara din laptele copilului. Barza certă pe șarpe pentru acest lucru, ba și amenință că, dacă nu se astâmpără, soțul femeii va fi înștiințat de ceea ce se petrece la casa lui. Și nimănui dintre ei nu-i va merge bine.
 - c. Șarpele a amenințat barza să fie cuminte că nu-i va fi bine, deoarece acea casă se clădise și pe culcușul lui.
 - d. Barza povesti totul soțului înșelat.
 - e. Rămas fără lapte, într-o zi când barza se pregătea să mănânce, șarpele acesta îi reteză limba.
 - f. De atunci nu mai are barza limbă. Pliscul fără limbă al berzei a devenit un pericol și mai mare pentru șarpe.

c. *Attribute* 11189

11189. Barza, dușmanca broaștelor

Este atestat în Muntenia.

1. *Basm.* BUCIUM., 1925–1926, nr. 7, 4 (Băcălești – Drăgănești Olt / jud. Olt).
 - a. Un împărat avea o barză și o privighetoare ce erau nedespărțite și în amurg veneau acasă.
 - b. Surprinse de noapte în pădure, au hotărât să învețe toate cântările.
 - c. Barza, în timp ce privighetoarea dormea, auzi orăcăitul broaștelor, care acoperea alte cântări. La miezul nopții, obosită, se culcă. Privighetoarea, când se sculă, auzi cântecul tuturor păsărilor, pentru că broaștele nu mai orăcăiau.
 - d. A doua zi, barza știa numai orăcăitul broaștelor; privighetoarea, în schimb, fermeca cu cântecele ei. Cf. Tip. 11261 A, B, C. De atunci, barza prigonește și omoară broaștele. Privighetoarea este regină prin cântecele ei.

11190. Stârcul își găsește greu hrana

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *Stârcul.* ALB. Buc., 1937, nr. 29, 454.
 - a. După ce a făcut viețuitoarele, Dumnezeu a stabilit și hrana fiecăreia.
 - b. Omului i-a hotărât o anumită mâncare și băutură.
 - c. Boului și calului le-a arătat locurile cu pășune.
 - d. A venit apoi rândul păsărilor.
 - e. Stârcului i-a promis pește zilnic (un coș).
 - f. Stârcul a cerut să-și prindă peștele zilnic, ca să fie sigur de prospețimea lui (un coș).
 - g. De atunci își adună greu hrana (Dumnezeu a hotărât să stea toată ziua în apă și abia să prindă un pește).

- h. Tot de atunci a hotărât Dumnezeu ca fiecare ființă să-și adune singură hrana.
2. *Stârcul*. (N.I. Dumitrașcu), ȘEZ., 1927, (XXXV), 51 (Gâldău – Fetești / jud. Ialomița).
a, e (un coș, pe care să-l primească de-a gata), f (un coș), g (muncind din greu).
3. *Stârcul*. Zăbavă, *Poveștile păsărilor*, 14.
a, e (două coșuri, pe care să le primească de-a gata), f (un pește), g (pentru că Dumnezeu a hotărât să și-l caute singur în apă și de nu va găsi, să rabde). De atunci stă toată ziua în apă să prindă câte un pește, cu care să-și astâmpere foamea).
4. *Stârcul*. (Șt. St. Tuțescu), V. LIT., 1906, nr. 26, 8 (Cătane – Băilești / jud. Dolj). Republicată: *Din văi și vâlcele*, 18.
5. (Fără titlu). ȚĂRĂNISM, 1929, nr. 22, 12; 1934, nr. 14–15, 20.
e (trei coșuri, ca să aibă cu ce se hrăni), f₁ (Stârcul, lacom, l-a rugat pe Dumnezeu să-l lase să mănânce cât o putea), g₁ (Dumnezeu l-a blestemat să păzească la marginea bălții, până i s-o strâmba gâtul. De atunci are stârcul gâtul strâmb și pândește peștele la marginea bălții).
Vezi și Tip. 12026.

5. Agățătoarele. 11194–11195

Ciocănitoarea. Dryobatus meduis. 11194–11195

a. *Origine* 11194–11195

11194. Domnița lui Dragoș se transformă în pasăre

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda ciocănitoarei*. NEAM. ROM. POP., 1929, nr. 4, 68.
 - a. Pe vremea năvălirii ungarilor, turcilor și a altor dușmani, Dragoș, craiul codrilor Moldovei, avea o domniță ce trăia într-un palat de la poalele codrului Mestecăniș.
 - b. Năvălind ungerii în lipsa craiului, domnița s-a rugat lui Dumnezeu s-o ajute și a fost transformată într-o pasere ce a plecat să-și caute soțul.
 - c. Anunțat în vis de cele petrecute, Dragoș a rugat pe Dumnezeu să-l transforme într-un stejar bătrân pe care să se așeze iubita lui.
 - d. De atunci zbiară domnița, încercând cu ciocul fiecare copac și așteptând răspunsul soțului ei iubit. Numai când se vor regăsi, vor deveni din nou oameni.

11195A. Femeia curioasă se face ciocănitoare

Este atestat în Moldova.

1. *Cum a făcut Dumnezeu ciocănitoarea*. ROM. Buc., 1891, (II), 1067 (Huși, [jud.] Vaslui).
 - a. Sf[ântul] Petre, pe când umbla cu Dumnezeu pe pământ, nemulțumit de anumite vietăți neplăcute, l-a întrebat pe Dumnezeu care este rostul lor.
 - b. Dumnezeu a adunat insectele într-un sac pe care l-a dat unei femei să-l arunce într-o groapă și i-a interzis să dezlege sacul pe drum.
 - c. Curioasă, femeia a dezlegat sacul, iar insectele s-au împrăștiat. Încercă femeia zadarnic să le adune. Dumnezeu o făcu ciocănitoare și o blestemă să caute aceste insecte toată viața, pentru a le omorî. Cf. Tip. 11185 A, B.

11195B. Femeia îndărătnică și clevetitoare

Este atestat în Transilvania și Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Legenda ciocănitorei*. F. POP., 1900, 330 (Viștea de Jos – Făgăraș / jud. Brașov).
 - a. Era odată o femeie (îndărătnică și clevetitoare).
 - b. Dumnezeu a trimis-o să arunce în mare gângăniile strânse într-un sac pe care să nu-l deschidă.
 - c. Femeia, curiosă, a dezlegat sacul și gângăniile au fugit.
 - d. Ea a aruncat sacul.
 - e. S-a pornit să caute gângăniile (ca să le bage înapoi în sac).
 - f. Mânios, Dumnezeu a transformat-o în pasăre.
 - g. A blestemat-o să nu se mai facă femeie până nu va prinde toate gângăniile răspândite.
 - h. De atunci aleargă să le prinda (ciocănind copacii).
 - i. Oamenii i-au dat de aceea numele de ciocănitore.
 - j. Ciocul ei lung este nasul de odinioară, pe care și-l băga peste tot. Cf. Tip. 11185 A, B.
2. *Legenda ciocănitorei*. POP., 1900, 140.
 - a (ce-și băga nasul peste tot și clevetea), b, c (dar nu a reușit să le prindă), f, g, h (cu ciocul ei ascuțit, scotocind arborii scorburoși).
3. *Legenda ciocănitorei*. Marian, *Ornitologia*, I, 81 (Moldova de nord?).
 - b (ca s-o pedepsească că-și băga nasul peste tot), c (în coaja copacilor), e (de frică, dar nu a reușit să le prindă), f, g₁ (A blestemat-o să nu aibă astâmpăr până nu va aduna toate gângăniile slobozite din sac), h (cu ciocul ei). Vezi și Tip. 10424, 11319.

6. Păsărelele. 11199–11387

Ciocârlanul [Galerida] cristata. 11199–11203

a. Origine 11199

11199A. Ciobanul și cățeaua credincioasă

Este atestat în Macedonia și Muntenia. S-au identificat 3 variante identice.

1. *Puilu picurar* (Pasărea păcurarul). Papahagi, T., *Antologie aromânească*, 85.
2. *Legenda ciocârlanului*. Mirea, *Legende*, 27.
3. *Legenda ciocârlanului*. (P. Papahagi), DUM. COP., 1938, nr. 6–7, 30.
 - a. Păcurarul (2. Ciocârlanul) a fost pe vremuri păstor.
 - b. Cățeaua lui, Viroana, păzea turma (1. În timp ce el alerga după fete; 2. după cuiburi de păsărele și după viorele; 3. după păsări și flori).
 - c. Într-o zi, vrând să prindă o pasăre al cărui viers duios îl auzise, a urmărit-o (1. 2. trei zile și trei nopți).
 - d. Obosit, a adormit la umbra unui copac.
 - e. A dormit trei ani (1. și nu s-ar fi trezit dacă nu ar fi căzut peste el o ramură putrezită).
 - f. Când s-a trezit, a găsit vitele lui înmulțite de trei ori. Cățeaua i-a povestit că a dormit trei ani.
 - g. Lupul, pentru că nu se atinsese de turmă, a cerut ciobanului o oaie și a căpătat un berbec. Cățeaua s-a supărat și a plecat, iar ciobanul a căutat-o zadarnic.
 - h. L-a rugat pe Dumnezeu să-l facă pasăre (2. să-i dea în locul mantalei aripi, iar din glugă să-i facă moț).
 - i. Dumnezeu i-a ascultat ruga, transformându-l în pasărea numită „cioban“ sau „ciocârlan“.
 - j. În fiecare dimineață își cheamă cățeaua (1. 3. și în același fel își cheamă păstorii aromâni câinii).
 - k. Căciula de pene de pe cap este semn că a fost păstor.

11199B. Revolta câinilor împotriva ciobanului

Este atestat în Macedonia.

1. *Legenda pecurariului (ciocârlanului)*. NAȚ., 1884, nr. 624, 3 (macedo-română).

- a. Un cioban a adormit trei zile și trei nopți. Când s-a deșteptat, a pornit să-și caute oile. Lupul nu a vrut să-i arate locul unde le-a văzut decât după ce i-a promis un berbec.
- b. Când și-a găsit oile și a dat lupului berbecul, câinii s-au revoltat și au fugit. Lupii au mâncat oile nepăzite.
- c. Au vrut să-l mănânce și pe cioban, care s-a urcat într-un copac, strigând zadarnic câinii. Ciobanul s-a făcut o pasăre care și acum strigă câinii și care se numește „pecurar“ sau „cioban“.

b. *Caracteristici* 11201 -11203

11201. Moțul ciocârlanului

Este atestat în Muntenia.

1. *Moțul ciocârlanului*. IZVORAȘUL, 1929, nr. 9-10, 11 (Strâmba-Jiu - Filiași / jud. Gorj). Republicată: ZORI. ROM., 1929, 17.

- a. Împărăteasa păsărilor și-a chemat într-o zi supușii la curte. Lipsea un ciocârlan bătrân și fiul său, despre care nu s-a putut afla nimic.
- b. O cioară a spus „ba“ și împărăteasa a hotărât ca ea să zică „ga“ și de atunci spune cioara așa.
- c. Feciorul ciocârlanului a venit târziu și a povestit că i-a murit tatăl. Cum plouase mult și nu a avut unde să-l îngroape. l-a scufundat în apă și i-a înfipt crucea în cap. Cf. Tip. **51 B*** (românesc).
- d. Împărăteasa păsărilor l-a blestemat pe ciocârlan să poarte totdeauna crucea în cap și i-a crescut un moț. De atunci zboară în slăvi ca să-și găsească tatăl și să-l roage de iertare.

11202. Căutarea soțului

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Ciocârlanul*. (S. Fl. Marian), FAM., 1880, nr. 66, 418. Republicată: *Ornitologia*, I, 336.

- a. O femeie și-a pierdut bărbatul (care era năzdrăvan).
- b. A plecat în lume să-l caute.
- c. A ajuns la Sf[ânta] Joi (stăpână [pe a treia parte]¹ din păsările lumii).
- d. Nici o pasăre nu i-a putut arăta femeii drumul spre soțul ei.
- e. Tot astfel s-a întâmplat și la Sf[ânta] Sâmbătă, stăpână pe jumătate din păsările lumii.
- f. A ajuns și la Sf[ânt] Duminecă, care era stăpâna tuturor păsărilor.
- g. Sf[ânta] Duminecă i-a dat un ciocârlan năzdrăvan (care cunoștea locul unde se afla bărbatul năzdrăvan). Cf. Tip. **425; 433**.
- h. Ajunși la muntele de sticlă, ciocârlanul s-a potcovit ca să-l poată urca.
- i. Călare pe ciocârlan, femeia se ținea de penele capului acestuia, ca să nu cadă.
- j. De atunci are ciocârlanul un moț în frunte.

2. *Povestea ciocârlanului*. Niculiță-Voronca, *Studii de folclor*, II, 80.

a, b, c (care era doamna păsărilor), d, f, g (care s-o ducă la cetatea de sticlă), i, j.

11203. Ciocârlanul obraznic

Este atestat în Muntenia.

1. În text: „a trei părți“ (n. ed.). Tot textul este confuz în privința stăpânirii celor trei sfinte asupra „păsărilor lumii“.

1. *Ciocârlanul*. Zăbavă, *Poveștile păsărilor*, 23.

- a. Sfântul] Petre, trimis de Dumnezeu să vadă cum merg lucrurile pe pământ, se întorcea spre casă. Un ciocârlan îl tot supăra cu plângerile lui: că ciocârlia zboară mai sus ca el și pițigoiul are penele mai frumoase.
- b. Sfântul se repezi să-l urechească și, nimerind în chica lui, i-a zburlit penele.
- c. Sfântul a hotărât să rămâie așa, ca semn al obrăzniciei lui. Și de-atunci are ciocârlanul moț pe cap.

Ciocârlia. Alerida arvensis. 11207–11215a. *Origine* 11207–11211**11207. Ciocârlia a fost fată de împărat**

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 7 variante, care se grupează astfel:

1. *Legenda ciocârliei*. Marian, *Ornitologia*, I, 371 (Siret – Rădăuți / jud. Suceava). Republicată: GAZ. TRANS., 1895, nr. 1803; (Fără titlu). *Păsările noastre*, 25; *Păsările poporului*, 16; *Povestea ciocârliei*. CAL. V. BAN., 1936, 33.

2. *Legenda ciocârliei*. ȚĂRĂNISM., 1932, nr. 8, 13.

- I a. O pereche împărătească își dorea un copil (Titus și Gherghina).
 - b. Împăratul află din vis că numai dacă va bea împărăteasa dintr-un anumit izvor, va face un copil.
 - c. Lucrul se adevărește și împărăteasa născu o fetiță. Când se făcu mare, se-ndrăgosti de Soare și părinții au fost nevoiți s-o lase să plece în căutarea lui.
- II a. La un râu, o zână îi prezise că nu va fi fericită.
 - b. Se făcu apoi un pod peste apă și fata îl trecu.
 - c. A dat apoi de o babă (care-i ascultă păsul).
 - d. I-a dat fetei un pomișor și un inel, sfătuind-o ce să facă cu ele.
 - e. Fata făcu cruce cu pomișorul și se simți purtată în văzduh, până la palatul Soarelui.
 - f. Dând inelul unui bătrân, acesta o trecu apa ce o despărțea de palatul iubitului.
 - g. Palatul era păzit de un câine (cu două capete).
 - h. La lătratul câinelui ieși mama Soarelui care află de ce venise fata. O blestemă să se facă pasăre (pentru păcatul de a fi ridicat ochii până la Soare).

3. *Basmul ciocârliei*. BIBL. BASM., 1910, 3.

I a (și nici vrăjitoarele, nici babele nu i-au putut ajuta), b, c: II a, b, c, d, e, f, g, h (pentru păcatul de a-și fi părăsit părinții), i. De atunci zboară ciocârlia spre Soare (cântând când este frumos și senin).

4. 5. *Ciocârlia*. (N. Mateescu-Brăila – *Legende*. ARH. SOC. ȘT. LIT., 1931, nr. 2–4, 297 (Soci – P[iatra] Neamț / jud. Neamț; Cârliți – P[iatra] Neamț / jud. Neamț).

I a (și erau foarte nenorociți), b, c (de frică să nu se prăpădească); II a, b₁ (zâna o trecu apa), c, d₁ (I-a dat o floriceică și un inel), e₁ (Fata și-a făcut vânt cu floarea și a ajuns la palatul Soarelui), f, g (cu nouă capete), h, i.

6. *Povestea ciocârliei*. (M. Lupescu), I. CREANGĂ, 1913, nr. 1, 12 (Suceava, [jud.] Suceava).

7. *Povestea ciocârliei*. Pamfile, *Cerul*, 42.

I a (și erau foarte nenorociți), b₁ (Împărăteasa visă o babă care o anunță

că va avea un copil), c; II a₁ (La un râu apăru o fată frumoasă), b₂ (Fata frumoasă îi făcu un pod și o trecu apa), c, e₂ (Baba a fermecat-o și a suit-o la palatul Soarelui), h₁ (Mama Soarelui o transformă în pasăre, înainte de-a o vedea fiul ei), i (și de atunci este veselă. Când o ajunge blestemul mamei Soarelui, pornește supărată spre pământ și se ascunde tăcută în tufe).

11208. Lia, fată de împărat

Este atestat în Muntenia.

1. *Ciocârlia*. Zăbavă, *Poveștile păsărilor*, 57.

- O pereche împărătească avea o fetiță frumoasă – Lia – pe care o păzeau ca pe ochii din cap. Când s-a făcut mare, Lia a devenit tristă, pentru că voia să știe ce se întâmplă dincolo de zidurile palatului împărătesc.
- Odată, ieșind printr-o spărtură a zidului, l-a zărit pe Soare, de care s-a îndrăgostit și a pornit să-l caute.
- La o fântână a dat unui cerșetor apă din pumnii ei. Omul, recăpătându-și puterile, i-a dăruit o haină cenușie zburătoare.
- S-a pomenit Lia în fața unui palat de sticlă, în cerdacul căruia a văzut Soarele. Când și-a dat însă seama ce rochie urâtă are, s-a întristat.
- O voce o anunță că va fi pedepsită pentru că și-a părăsit părinții îndurerați și lumea. Fata s-a transformat apoi într-o pasăre mică, ciocârlia.
- De aceea urcă ciocârlia spre cer, să-și vadă iubitul; se înapoiază însă tristă, pentru că a certat-o Dumnezeu că și-a părăsit părinții.

11209. Luminioara, fată de împărat

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda ciocârliei*. Marian, *Ornitologia*, I, 356 (Siret – Rădăuți / jud. Suceava). Republicată: *Povestea ciocârliei*, GAZ. TRANS., 1895, nr. 1; (Fără titlu). *Păsările noastre*, 7.

- O pereche împărătească a căpătat la bătrânețe o fetiță pe care au numit-o Luminioara. Când s-a făcut mare, a plecat într-o zi pe poarta palatului și, nimerind într-o câmpie, a admirat mult Soarele.
 - Zilnic îl privea și, îndrăgostindu-se de el, a plecat să-l caute.
 - A ajuns fata într-un pustiu și, moartă de foame, s-a hrănit cu poame sălbatice și rădăcini. A luat hainele unui ostaș mort de pe câmpul de luptă și un cal și a pornit mai departe ca flăcău.
 - A fost luată de altă oaste, care a crezut-o spioană, dar după o înfrângere, fata a fugit.
 - Ajunsă la casa babei Îtuncimea, care torcea păienjeniș, fata este învățată să urce un deal de sticlă ce se afla spre răsărit. Un om îi potcovește calul și astfel urcă acel deal.
- A dat de palatul a trei fete care, crezând că este flăcău, au vrut să-l rețină soț pentru una din ele. S-au bucurat însă când au aflat că este fată.
 - Când a plecat, a căpătat o sabie care, scoasă pe jumătate din teacă, omora jumătate oaste dușmană, iar în întregime, desființa armata.
 - Un căpitan înfrânt, îi ceru ajutorul și sabia nimici armata dușmană. Împăratul acelei țări o luă de nevastă, dar Luminioara plecă când putu și de acolo.
 - A îngrijit de un bătrân neputincios care, prinzând puteri, a învățat-o ce să facă.
 - A dat unui câine cu trei capete bucata de pâine căpătată în acest scop de la bătrân și câinele nu-i făcu nici un rău.
- Bău apă dintr-o fântână – așa cum o învățase bătrânul – și astfel

reuși să se uite la palatul ce[-ți] lua ochii. În palat îl găsi pe Soare, care o iubea și el.

- b. Mama Soarelui, femeie rea, o blestemă să se transforme în pasăre, pentru îndrăzneala ei. De atunci se înalță ciocârlia spre Soare, cântându-și dragostea.

11210. Lia și feciorul vântului

Este atestat în Transilvania.

1. *Povestea ciocârliei*. (T. Pamfile), FL. DAR., 1907, nr. 19, 300 (Ardeal?). Republicată: *Graiul vremurilor*, 140; *Cerul*, 44.
 - a. Împărat vestit și bogat, Ciocârlan avea o fată tot atât de vestită prin frumusețea ei, numită Lia. Împăratul nu îndrăznea s-o dea [nici] unuia dintre numeroșii flăcăi ce i-o cereau, de frica unui război care ar fi urmat.
 - b. Fetele din împărăție, de frică să nu rămână nemăritate, au cerut împăratului s-o mărite pe Lia.
 - c. Și împăratul îi alese soț pe feciorul vântului, pe care Lia nu-l acceptă, fiind îndrăgostită de Soare. Când au început pregătirile de nuntă, la ruga ei, Lia a fost transformată de Fecioară într-o pasăre care s-a numit ciocârlia.
 - d. Ciocârlia zboară spre Soarele ei iubit și cum nu-l poate ajunge, se ridică cântând până pe plaiurile vântului turbat de unde, amețită, se lasă în jos fără suflare.

11211. Cei doi frați: Lia și Soare

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variate.

1. *Povestea ciocârliei*. Culea, *Povești cu animale*, 46.
 - I
 - a. O pereche împărătească avea doi copii frumoși: Lia și Soare.
 - b. După un timp, copiii au rămas orfani.
 - c. Sf[ântul] Petru, mergând pe pământ, copiii speriați, l-au rugat să-i ia cu el.
 - d. Sfântul le-a explicat orânduirea lui Dumnezeu, că fratele și sora să nu stea totdeauna împreună.
 - e. A promis că pe flăcău îl va lua în cer.
 - f. Lia l-a rugat s-o facă păsărică. Zburând, va putea uita jalea de părinți și se va putea înălța să-și vadă fratele.
 - g. Fata s-a transformat în pasăre cu numele de ciocârlia (Sf[ântul] Petre i-a ascultat ruga).
 - II
 - a. Sfântul l-a luat pe Soare în cer.
 - b. L-a închis în palatul de sticlă al cerului.
 - c. Soarelui îi era însă dor de sora lui și se uita pe pământ, luminându-l.
 - d. Ciocârlia se urcă de aceea ciripind spre cer (când vede Soarele).
 - e. Se roagă lui Dumnezeu să deschidă porțile, ca să-și vadă fratele.
 - f. După ce își sfârșește cântecul, se lasă în jos ca o săgeată și se ascunde în ierburile de pe pământ, unde se odihnește. Apoi o pornește din nou.
2. *Povestea ciocârliei*. Ionescu, F., *Legende*, 59.
 - I a, b; II a₁ (Dumnezeu l-a luat pe Soare în cer); I g (Dumnezeu i-a împlinit ruga); II d (către Soare), e, f₁ (Obosind, se lasă în jos, ca săgeata, și la Soare tot nu ajunge).

b. Caracteristici 11213

11213. Moțul ciocârliei

Este atestat în Transilvania.

1. *Ciocârlia și furnicile*. POP. ROM., 1903, nr. 42, 6.

- a. Ciobani la oi, furnica și ciocârlia s-au certat. Furnica a aruncat o măciucă în capul ciocârliei, căreia îi cresc pe loc un moț.
- b. Ciocârlia plesni peste spate pe furnică cu un bici, a curmat-o de mijloc, și de-atunci a rămas așa.
- c. Ciocârlia se roagă să trăiască fetele, pentru că ele cântă; furnica se roagă să trăiască băieții care, făcându-se păcurari, lasă firimituri de pâine și mălai.

c. *Attribute* 11215

11215. Zborul ciocârliei

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *Ciocârlia și cârțița*. RĂS., 1912, nr. 12, 3.
 2. *Ciocârlia și cârțița*. Culea, *Povești cu animale*, 33.
 - a. Pe vremuri, toate vietățile erau egale (2. și se înțelegeau bine între ele).
 - b. Odată, cârțița a întârziat cu semănatul.
 - c. A căutat plug și tovarăș de muncă și nu a găsit.
 - d. S-a întâlnit cu ciocârlia, care pășise la fel.
 - e. Au hotărât să muncească împreună.
 - f. Ciocârlia a adus plugul cu doi boi, cârțița, doi cai și au muncit din greu.
 - g. Odihnindu-se la amiază și adormind, au fugit din vite (caili).
 - h. Când s-au trezit, au pornit să-i caute.
 - i. Cârțița căuta sub pământ și ciocârlia în înaltul cerului.
 - j. De atunci tot caută.
 - k. Când li se pare că au zărit vitele, cârțița iese deasupra, cu mușuroiul în cap, iar ciocârlia coboară ca o săgeată.
 - l. Se odihnesc puțin și se apucă din nou de căutat.
 3. *Ciocârlia și cârțița*. ȚĂRĂNISM, 1932, nr. 11, 11.
 - a (și deopotrivă de puternice), e₁ (Ciocârlia și cârțița au hotărât să facă împreună plugărie), f₁ (Au adus fiecare câte un plug cu doi cai), g (caili), h, i, j, k, l.
 4. *Cârțița și ciocârlia*. (M. Vulpescu), BĂRĂGAN., 1937, nr. 2, 11.
 - e₂ (Prietene ce ședea mult de vorbă, mai ales primăvara, ciocârlia și cârțița s-au apucat de lucru), f₂ (Au scos plugul cu șase boi: Sâmbot[e]an, Vinerean, Miercan, Joian, Lunei și Mărțian. Ciocârlia zbură pe resteie și cârțița conducea plugul), g (boii), h, i, m. De atunci cântă ciocârlia întruna, pentru că ea caută boii.
 5. *Ciocârlia și cârțița*. (T. Pamfile – Fără titlu), B.A.R., ms. 5094, f. 4.
 - a (și se înțelegeau bine între ele), b,c, d, f₃ (Au adus caili la muncă), g₁ (La amiază au mâncat și au dat și cailor hrană).
- * *Ciocârlia și cârțița*. Lungeanu, *Atotputernicul pe lume*, 75 (Prelucrată).

Codobatura. *Motacilla alba*. 11219–11220

a. *Attribute*. 11219–11220

11219. Coadă împrumutată

Este atestat în Moldova.

1. *Legendă despre codobatură*. Marian, *Ornitologia*, I, 329 (Moldova de nord?).
 - a. Pe vremuri, codobatura nu avea coadă. Fiind invitată la nunta ciocârliei, a împrumutat coada de la Ochiul-boului.
 - b. După nuntă nu a vrut să dea coadă înapoi. Ca să nu i-o ia pe furiș,

bate neconținut din coadă. Astfel se încredințează mereu că o are. Cf. Tip. 235.

11220. Jumătate de pasăre

Este atestat în Moldova.

1. *Legendă despre codobatură*. Marian, *Ornitologia*, I, 330 (Moldova de nord?).
 - a. Când a făcut omul și celelalte vietăți, Dumnezeu a atribuit fiecăreia felul de hrană. Toate ființele s-au saturat, în afară de codobatură și de țigan.
 - b. Dumnezeu a hotărât ca atunci când țiganii se vor sătura, să aibă voie codobatura să se apropie de sate.
 - c. Cum țiganii nu se satură niciodată, codobatura, numită și pasăre țigănească, nu se apropie niciodată de sat. De aceea se numește și „Jumătate de pasăre“.

Cucul. Cuculus cavorus. 11224–11249

a. *Origine* 11224–11243

11224. Fata de împărat îndrăgostită de un argat

Este atestat în Moldova.

1. *Cucul din fată*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 451.
 - a. Frumoasa fată de împărat, ținută închisă de familia ei, s-a îndrăgostit de un argat, Cucu.
 - b. Părinții nu l-au acceptat și ea plângea și îl striga: „Cucu! Cucu!“ Tatăl ei a blestemat-o să strige așa cât va trăi. Și fata s-a transformat în pasărea cucul.

11225. Fratele cel rău

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda cucului*. ASTRA. MAR., 1927, nr. 24, 4 (Săpânța – Sighet / jud. Maramureș). Republicată: CAL. NAȚ. F. INT., 1928, 66.
 - a. Cucu și Ștefan erau frați.
 - b. Cucu era încredințat lui Ștefan (să-i poarte de grijă, Cucu fiind mai mic).
 - c. Ștefan l-a dus pe Cucu în pădure (ca să scape de el).
 - d. Ștefan a fost blestemat de maică-sa.
 - e. Să se facă pasăre și să-și caute fratele (strigându-l mereu).
 - f. Cucu este de fapt Ștefan, care-și caută fratele, strigându-l mereu.
2. *Povestea cucului*. A.I.F., I 11049 (Cerbăl, [jud.] Hunedoara).
 - a (și erau lăsați singuri în casă, când tatăl lor se ducea la lucru), c (pentru că avea pică pe el, fiind mai iubit de părinți), d (de taică-său, care l-a căutat toată ziua pe Cucu și nu l-a găsit), f₁ (De atunci se aude strigând „cucu“. Cel care strigă însă este Ștefan).

11226. Satana seamănă ură între frați

Este atestat în Transilvania.

1. *Cucul*. F. POP., 1895–1896, 218 (Lupșa – Câmpeni / jud. Alba).
 - a. O pereche se ruga mereu lui Dumnezeu să le dăruiască un copil. Femeia a făcut doi băieți, care au crescut și trăiau în armonie. Satana a semănat însă ura între ei.
 - b. Părinții i-au blestemat să se despartă pentru totdeauna. Dumnezeu i-a transformat în păsări: Cucu și Vartolomeu, care se strigă unul pe celălalt, trei luni pe an.
 - c. Se spune că cucul face un singur ou, pe care-l clocește o pasăre mică – pițimpărătușa. Ea crește puiul și-l învață să strige „cucu“.

11227. Feciorii de-mpărat, blestemați de tatăl lor

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Costin, L., *Legende*, 12.

- a. Un împărat și-a chemat feciorii înainte de moarte să-și împartă averea. Cum nu au fost mulțumiți și s-au certat, împăratul i-a blestemat să se transforme în păsări, care să nu se întâlnească niciodată.
- b. Una să rămâie pe pământul părintesc și cealaltă la răsărit. Să se strige una pe cealaltă până la moarte. Ouăle să le fie clocite de alte păsări și să fie blestemate.

11228. Frații cu părul de aur

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Cucu și Ștefan*. SIED., 1878, nr. 11, 92. Republicată: *Legenda cucului*. Marian, *Ornitologia*, I, 4; (Fără titlu), *Păsările poporului*, 10.

- a. Un împărat avea doi feciori (Cucu și Ștefan).
- b. Amândoi aveau părul de aur, câte un lucefăr pe umeri, semnul soarelui și al lunii pe piept, iar fețele le strălucea ca pietrele prețioase.
- c. Cucu a fost desemnat urmaș la tron (de tatăl lor, în cazul când nu se va înapoia).
- d. Împăratul a murit.
- e. Cucu s-a urcat pe scaunul împărătesc.
- f. Ștefan l-a gonit și i-a luat locul.
- g. Tatăl i-a trimis, printr-un corb, o scrisoare în care-l mustra, dar nu a folosit la nimic. Nici rugămintele mamei nu au ajutat.
- h. Pe patul morții, împărăteasa i-a blestemat să trăiască unul la răsărit și altul la apus; să nu se mai întâlnească niciodată, chiar dacă ar dori.
- i. După moartea mamei, frații au încercat să se împace.
- j. Pentru a le ușura blestemul, mama ceru zmeilor de pe lumea cealaltă să-i facă pe băieți păsări.
- k. Ceru ca Ștefan să rămâie pe lume și Cucu să vină lângă părinții lui.
- l. Ștefan este pasărea de la noi care-l strigă pe fratele lui, Cucu, cel de pe lumea cealaltă. Și Cucu face la fel.

2. *Legenda cucului*. Ionescu, F., *Legende*, 13.

a (Cucu și Ștefan), d (în război), e, c, f₁ (Ștefan l-a pizmuit, h₁ (Mama lor i-a blestemat să trăiască unul la răsărit și altul la apus, ca să nu se mai pizmuiască), l₁ (De atunci Ștefan îl caută pe fratele lui, Cucu, pe care-l strigă mereu).

3. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 451 (Bosânci – Suceava / jud. Suceava).

a (Cucu și Sava), d, e, f₂ (Sava l-a omorât pe Cucu și i-a luat locul), l₂ (Mustrat de conștiință, umbla singuratic strigându-și fratele), j₁ (Dumnezeu l-a transformat în pasărea cucul).

11229. Cucu și Ștefan

Este atestat în Transilvania.

1. *Cucul*. REV. T. PAMFILE, 1926, 19 (Lăpuș – Luduș / jud. Mureș).

- a. O femeie avea doi feciori: Cucu și Ștefan. Ei erau foarte neascultători. Mama i-a blestemat să trăiască despărțiți, să se caute mereu și să nu se întâlnească niciodată.
- b. Dumnezeu i-a transformat în păsări; Cucu a rămas în America, iar Ștefan la noi. Ștefan îl caută mereu pe fratele lui, strigându-l pe nume. Cucu, la rândul lui, îl strigă pe Ștefan. În America cucul strigă: „Ștefan!“

11230A. Frații orfani pleacă în lume

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Povestea cucului*. Culea, *Povești cu animale*, 58. Republicată: DUM. COP., 1934, nr. 2, 19.
 - a. Doi frați orfani, Ion și Cucu, neavând cu ce trăi, au plecat în lume.
 - b. Într-o pădure, ieșindu-le în cale un lup, au luat-o la fugă, fiecare în altă parte.
 - c. Ion a început apoi să-și caute fratele, strigându-l pe nume.
 - d. L-a căutat vreme îndelungată, până s-a uscat pe picioare.
 - e. Sfântul Petre, care însoțea pe Dumnezeu prin acele meleaguri, l-a rugat pe Dumnezeu să-l facă pe Ion pasăre, pentru că în acest fel își va găsi poate fratele.
 - f. Dumnezeu i-a împlinit voia.
 - g. De atunci îl caută strigând „cucu“ (de la Blagoveștenii până la Sfântul Petre, când răgușește și nu mai cântă).
 - h. Reîncepe cântatul tocmai la anul.
2. *Legenda cucului*. Mirea, *Legende*, 31.
 - a, b, c, e (pentru că slăbise căutându-l), f (și oamenii spun că pasărea cântătoare este Ion, fratele lui Cucu), g₁ (El cântă de la începutul primăverii până la Sfântul Petre, când răgușește de strigătele lui zadarnice).

11230B. Dedu și Cucu

Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Legenda cucului*. FRÂNG., 1930–1931, nr. 38, 508.
 - a. Dedu și Cucu, doi frați orfani, au pornit în lume.
 - b. Speriați de fiare sălbatice, au luat-o la fugă, rătăcindu-se unul de celălalt.
 - c. Dedu l-a găsit pe fratele lui mort într-o prăpastie, unde a coborât și a plâns timp îndelungat.
 - d. Sfântul Petre, care a trecut cu Dumnezeu pe acolo, l-a rugat pe Dumnezeu să-l scoată pe Dedu din prăpastie (pentru că ajunsese numai piele și oase).
 - e. Dumnezeu l-a transformat pe Dedu într-o pasăre.
 - f. De atunci își strigă fratele.
 - g. Noi îi spunem acestei păsări „cucu“.
2. *Legenda cucului*. ALB. Buc., 1937, nr. 28, 438.
 - a (văzând că n-au cu ce trăi), b, c, d, e (care și-a luat zborul spre codru), f (când vine primăvara la noi și-l caută peste tot), g₁ (Pasărea pe care noi o numim cucu este Dedu, fratele scăpat de la moarte).
3. *Cucul*. Rădulescu-Codin, *Îngerul*, 292 (Sgripcești – Găești / jud. Dâmbovița). Republicată: *Legenda cucului*. V. NOUĂ, 1926, nr. 15, 2.
 - a, b, c, e₁ (Dumnezeu și Sfântul Petre s-au milostivit de el și l-au transformat în pasăre, pentru că ajunsese numai piele și oase), f (când vine primăvara la noi și-l caută peste tot).
4. *Legenda cucului*. Costin, L., *Legende*, 11.
 - a, b, c, e₂ (Dumnezeu a povestit Sfântului Petre de ce plânge Dedu. Din trupul lui Cucu a ieșit atunci o pasăre cenușie), f (când vine primăvara la noi și-l caută).

11231. Frații ce se iubeau

Este atestat în Moldova.

1. *Povestea cucului*. REV. TIN., 1932, nr. 1–2, 7.
 - a. Doi frați, Cucu și Ștefan, se iubeau foarte mult și erau tot timpul împreună. Cucu a murit și Ștefan a rămas singur, amărât și plângând tot timpul. De aceea, Dumnezeu l-a transformat în pasăre veșnic cântătoare.
 - b. Pasărea l-a rugat pe Dumnezeu să-i dea putere să poată spune numele

fratelui iubit. De atunci umblă chemându-l mereu: „Cucu! Cucu!“, doar va fi auzit de cel mort.

11232. Frații rătăciți

Este atestat în Moldova.

1. *Cucul și Sava*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 450 (Bajura – Dorohoi / jud. Botoșani). Republicată: (Fără titlu). Pamfile, *Sărbătorile*, 108.

- a. Doi frați, Cucu și Sava, mergând prin pădure, s-au rătăcit. Dumnezeu i-a transformat în păsări care umblau împreună după hrană.
- b. După un timp s-au certat și s-au despărțit. Au hotărât ca atunci când vor voi să se vadă, să se strige unul pe celălalt.
- c. Cucu a fost împușcat de un vânător. Sava a strigat și a plâns atât, până l-a trimis Dumnezeu să stea cu fratele lui de la Blagoveștenii până la Sânziene. Și azi Sava umblă și-l strigă, dar Cucu nu mai vine.

11233. Fratele de pe lumea cealaltă

Este atestat în Muntenia, 2 variante.

1. *Legenda cucului*. (Gh. Fira). ȘEZ., 1913, nr. 10, 174 (Ștefănești – Drăgășani / jud. Vâlcea).

- a. Un împărat avea doi feciori: Badea și Cucu. După moartea tatălui lor și-au împărțit pământurile. Cucu a luat lumea cealaltă și Badea lumea noastră.
- b. Fraților le este dor unul de celălalt și se strigă.
- c. Badea, care este la noi, îl strigă mereu pe Cucu.

2. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 451 (Botoșani, [jud.] Botoșani).

c₁ (Cucu care-i pe pământ este de fapt Lazăr, care-l strigă pe Cucu de pe lumea cealaltă).

11234. Gogu și Cola

Este atestat în Muntenia și Macedonia. S-au identificat 2 variante.

1. *Cum s-a făcut cucul*. Papahagi, P., *Basme aromâne*, 24. Republicată: CAL. POP. Suc., 1930, 75.

- a. Doi frați se înțelegeau bine (Gogu și Cola).
- b. Aveau multe oi și unul le păștea pe cele albe, iar celălalt pe cele negre.
- c. Cola s-a culcat într-o zi și a dormit vreme îndelungată (300 de ani).
- d. Când s-a deșteptat, nu și-a mai găsit oile (nici fratele, nici câinii).
- e. A coborât în sat.
- f. A găsit totul schimbat și nici un om nu-i era cunoscut.
- g. La un han a vrut să plătească mâncarea cu banii pe care-i avea.
- h. I s-a spus că banii lui sunt vechi de circa 300 de ani (de pe vremea lui Cenușă-Împărat). Cf. Tip. 14233.
- i. Crezând că este nebun, hangiul l-a lăsat să plece.
- j. Cola a urcat la munte, plângând.
- k. Din lacrimile lui au crescut florile „Pâinea cucului“.
- l. Dumnezeu l-a transformat în pasăre (la ruga lui).
- m. Ea își strigă mereu fratele: „Gogu! Gogu!“ și nouă ni se pare că spune „cucu“.
- n. Așa a apărut cucul pe pământ.

2. *Apă somnului*. ADEV. SAT., 1925, nr. 1, 3.

a (Gogu și Mitu), b, c (după ce a băut apă dintr-un izvor), d, e (să-și caute fratele și oile), g₁ (S-a dus să-și cumpere pâine, cu banii pe care-i avea), h (de pe vremea împăratului Furtună. Abia atunci a înțeles că a

dormit 300 de ani), j, k₁ (Din lacrimile lui a ieșit un izvor, iar din resturile izvorului floarea „Pâinea cucului“), l (care și azi își strigă fratele).

11235A. Fratele bănuitor

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda cucului*. (I. Dragoslav). ALB. Buc., 1908, nr. 24, 705. Republicată: GAZ. TRANS., 1908, (I), nr. 70, 4; LUMINA, 1908, nr. 18, 2; CAL. POP. ROM. IL., 1924, 39.

- a. Cucu locuia la fratele lui însurat, Ion. Fiind harnic și cu tragere de inimă, Cucu era foarte bine îngrijit de cumnata lui.
- b. Gurile rele șopteau că ar fi o legătură păcătoasă între ei și acest lucru a intrat și în capul lui Ion. Și într-o noapte, voind să-l omoare, Cucu a fugit, deși era nevinovat.
- c. Se așează în pădure, unde a plâns atât, până nu a mai rămas din el decât un izvorăș cu lacrimi ce curgea din stâncă.
- d. Ion și nevasta lui au plecat să-l caute și-l strigau tot timpul. Au dat de izvor, din care au băut și s-au transformat în două păsări cenușii ce strigă întruna: „cucu! cucu!“ De aceea, oamenii au botezat această pasăre după strigătul ei – cucu.

11235B. Frumoasa Catrina

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea cucului*. Dragoslav, *Povestea cucului*, 3. Republicată: F. POP., 1912, nr. 25, 6; GAZ. POP., nr. 60, 1.

- a. Ion ținea pe lângă casa lui pe fratele mai mic, Cucu. Cum lipsea mult de acasă și Catrina, nevasta lui era frumoasă, gurile rele au început să șoptească că ea se iubește cu Cucu.
- b. Ion, bănuitor, a încercat să-și omoare fratele care a fugit în Munții Neamțului. A plâns atât, încât nu i-au mai rămas decât ochii.
- c. Dumnezeu a trimis pe arhanghelul Ioil care i-a pus o năframă pe ochi și l-a făcut pârâiaș de lacrimi.
- d. A hotărât ca Ion, când va bea din acest pârâu, să se facă pasăre și să strige mereu: „cucu! cucu!“ Nevasta lui să nu se facă pasăre decât după ce va povesti această întâmplare în nouă sate.
- e. Să plece apoi în căutarea soțului ei și să nu se întâlnească cu el decât la începutul primăverii.
- f. Zorită fiind să-și caute bărbatul, cuculeasa a hotărât să-și lase ouăle în cuibul altor păsări, ca să i le clocească. Și așa s-a întâmplat.

11236. Gemenii

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda cucului*. Marian, *Ornitologia*, I, 7 (Cehul Silvaniei – Săliște / jud. Sălaj). Republicată: (Fără titlu). Pamfile, *Sărbătorile de vară*, 110.

- a. O femeie a născut doi gemeni, care plângeau mereu. Până la urmă au murit și s-au transformat în păsări.
- b. Unul dintre ei, Cucu, s-a dus în rai și celălalt, Ștefan, a rămas pe pământ. În fiecare an, de la Blagoveștenii până la Sânziene, Ștefan își strigă fratele.

11237. Mugur și Cucu

Este atestat în Moldova.

1. *Cucul*. I. CREANGĂ, 1911, nr. 5, 142 (Vatra Dornei, [jud.] Suceava).

- I a. Un boier avea doi feciori frumoși – Mugur și Cucu – care au ajuns căpitani în oastea lui Alexandru-Împărat. Ei au omorât pe împăratul căpcăunilor, oameni cu jumătate de trup și câini până-n brâu. Aceștia furau tineri, îi îngrășau și apoi îi mâncau. Când găseau fete frumoase, erau făcute nevestele acestui împărat. Au ars apoi țara căpcăunilor și cei doi frați au devenit generali.

b. Au mai făcut și alte vitejii, apoi au plecat în lume, cu Alexandru-Împărat.

II a. Au dat de o țară în care femeile frumos înveșmântate călăreau pe cai albi și sprinteni. Rolul lor era schimbat cu cel al bărbaților. Cucu s-a îndrăgostit de una din ele și a luat-o cu el.

b. A ajuns la poarta raiului, unde Mugur a fost lăsat să intre de către îngerul cu paloșul de fier. Pe Cucu nu l-a lăsat să intre, fiind cu mândra lui.

c. Cum Cucu insista, Dumnezeu i-a făcut pe amândoi păsări. De atunci își cântă cucul numele, cu multă jale.

11238. Pasărea Ghion

Este atestat în Macedonia.

1. *Cum s-a făcut pasărea Ghion*. Papahagi, P., *Basmе aromâne*, 23 (Macedonia).

a. Feciorul unei femei, Ghion s-a îmbolnăvit grav. Maică-sa se ruga lui Dumnezeu să moară în locul fiului ei.

b. Când îi sosi clipa morții, s-a rugat lui Dumnezeu, de frică, să-i lase lucrurile așa cum au fost scrise. Și feciorul a murit.

c. Mama a rugat pe Sf[ânta] Maria s-o facă pasăre, ca să-și poată căuta fiul și Dumnezeu i-a ascultat ruga. Și de atunci cântă pasărea în nopțile de vară: „Ghion! Ghion!”

11239. Cucu fură calul Sf[ântului] Petre

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda cucului*. CUCU, 1906, nr.5, 1.

a. Pe vremea când Sf[ântul] Petre umbla pe pământ, a intrat în vorbă cu un om pe care-l chema Cucu și au călătorit împreună.

b. Când au ajuns la oraș, Sf[ântul] a intrat într-o ospătărie, să mănânce.

c. Cucu a rămas afară (pentru că nu voia să mănânce).

d. Sf[ântul] l-a lăsat să-i păzească calul și Cucu a fugit cu el.

e. Sf[ântul] Petre l-a blestemat să se facă pasăre și să cânte mereu: „cucu! cucu!”

f. Să se ferească să-l prindă, că va fi rău de penele lui.

g. Omul s-a transformat în pasăre și de atunci strigă mereu numele lui.

h. De frica Sf[ântului] Petre, nu cântă de ziua lui.

2. *Legenda cucului*. POP. ROM., 1903, nr. 12, 1 (Sășăuș - Tg. Secuiesc / jud. Covasna).

a, b, c (pentru că avea mâncare în traistă), d, e (și toți urmașii lui să cânte: „cucu! cucu!”), g (el și urmașii lui), h₁ (De frică, numai înainte de ziua Sf[ântului] Petru cântă), i. După ziua lui, nu se mai aude cucul cântând până-n primăvara următoare.

11240. Hoțul cailor Sf[ântului] Petre

Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania. S-au identificat 9 variante, care se grupează astfel:

1. *Licuricii*. Urechia, N., *Gâze*, 175.

a. Pe vremuri și sfinții aveau familie și gospodărie, ca și ceilalți oameni.

b. Sf[ântul] Petru avea cai (o herghelie cu cai negri și iuți).

c. Sf[ântul] călătorea cu Dumnezeu.

d. Cucu a furat caii Sf[ântului] Petru și a fugit cu ei în pădure.

e. Sf[ântul] a cerut lui Dumnezeu să-i dea niște câini cu care să caute caii și a primit lupii.

f. Cum l-a apucat noaptea în pădure, s-a rugat lui Dumnezeu (să-i lumineze calea).

g. Dumnezeu a umplut pădurea de licurici.

h. Cum nu a găsit caii, Sf[ântul] l-a blestemat pe Cucu să se facă pasăre.

- i. Să fie cobie.
 - j. Să-și spuie singur numele.
 - k. De atunci își cântă cucul numele.
 - l. Cucul este o pasăre singuratică.
 - m. Când cântă cuiva în spate, este semn rău.
 - n. Când se ivesc licuricii, cucul încetează să cânte, crezând că Sf[ântul] Petre îl caută din nou.
2. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 49 (Țara Românească?).
 - a (și umblau pe pământ cu Dumnezeu), b (o herghelie frumoasă), d (fiind un hoț vestit), e (care de atunci sunt câinii Sf[ântului] Petre), f (să-i lumineze calea), g, h₁ (Sf[ântul] a rugat pe Dumnezeu să-l facă pe Cucu pasăre), i, j, k, m, o. Licuricii au fost blagosloviți de Sf[ântul] să lumineze calea celor rătăciți prin pădure.
 3. (Fără titlu). Pamfile, *Sărbătorile de vară*, 144 (din Oltenia?).
 - c, d (pentru că era mare hoțoman), e (care de atunci sunt câinii sfântului Petre), f (să-i lumineze calea), g, h (neagră), i, j, n.
 4. *Licuricii și cucul*. SAT., 1940, nr. 115-117, 26.
 - c, b (12 cai iuți), d, f (să-l ajute și, bătând mâna-n traistă, a găsit niște tăciuni mici ce i-au luminat calea. Cu ajutorul lor, a urmărit hoțul, care era înspăimântat de aceste lumini. Dar i-a pierdut urma), h (cu același nume), p. Tăciunii pe care i-a aruncat Sf[ântul] ca să lumineze calea s-au numit „Lumânărelele lui Dumnezeu“ sau „câinii lui Dumnezeu“, n₁ (Când se ivesc licuricii, cucul se ascunde).
 5. *De ce cucul nu mai cântă la Sânpietru*. (Gh. Fira), ȘEZ., 1913, nr. 10, 173 (Ștefănești, jud. Dâmbovița). Republicată: OP. SAT., 1927-1928, nr. 1, 6.
 - d (și era finul Sf[ântului]), h₂ (Cucu s-a prefăcut în pasăre), n₂ (De atunci are frică cucul de licurici, pentru că i se pare că vine nașul după el. Cântă numai până la o săptămână înainte de Sf[ântul] Petre).
 6. *Sf[ântul] Petre și Cucul*. (N. Mateescu-Brâila - *Legendele*), ARH. SOC. ȘT. LIT., 1931, nr. 2-4, 297 (Mănăstirea Neamț - Tg. Neamț / [jud. Neamț]).
 - d (și era finul Sf[ântului] Petru), h₂, n. Cucul nu mai cântă cu o săptămână înainte de Sf[ântul] Petre și amuțește de frica lui.
 7. (Fără titlu). Pamfile, *Sărbătorile de vară*, 145 (note subsol). Republicată: *Sf[ântul] Petre și Cucu*, (C. Rădulescu-Codin), ALB. Buc., 1927, nr. 8-9, 303.
 8. *Sf[ântul] Petru și Cucu*. CĂL. POP., 1928, 104.
 - a₁ (Cucul a fost un hoț care fura mereu boii Sf[ântului] Petru. Acesta nu-și putea isprăvi arătura), h₃ (Odată, prinzându-l cu boii furați, l-a blestemat să se facă pasăre și din ziua de Sânpetru să nu mai cânte).
 9. *De ce răgușește cucul*. I. CREANGĂ, 1915, nr. 8, 232 (Tunari - Otopeni / jud. Ilfov).
 - a₂ (Cucu, pe vremea când era haiduc, fura caii Sf[ântului] Petru), h₄ (Sf[ântul] l-a blestemat să amuțească. De atunci, când se apropie ziua Sf[ântului], cucul nu mai poate cânta, nu mai aude și scoate sunete ca și cum ar fi răgușit).

11241. Când om, când pasăre

Este atestat în Moldova.

1. *De ce cântă cucul numai până la Sânziene*. (A. Vasiliu), ȘEZ., 1901, 104 (Tătăruș - Pașcani / jud. Iași). Republicată: (Fără titlu). Pamfile, *Sărbătorile de vară*, 146; Vasiliu, *Povești*, 253.
 - a. Cucu era când om, când pasăre; cânta frumos și avea obiceiul să fure vite.

- b. Pe la Sânziene, când Sf[ântul] Petre termina de arat porumbul și voia să puie hrișca, Cucu i-a furat cei 12 boi ai lui, pe care i-a dus într-o pădure. Bănuind cine este hoțul, Sf[ântul] s-a dus la el, dar Cucu nu a recunoscut furtul.
- c. Sf[ântul] și-a luat pușca și Cucu, făcându-se pasăre, a zburat din cracă-n cracă și nu a putut fi atins. Sf[ântul] l-a blestemat să nu mai cânte. De atunci, cucul nu mai cântă de la Sânziene.

11242. Argații Sf[ântului] Petru

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda cucului*. ȘEZ., 1893, (II), nr. 2, 45 (Perieni – Bârlad / jud. Vaslui).

Republicată: (Fără titlu). Pamfile, *Sărbătorile de vară*, 147.

- a. Sf[ântul] Petru era plugar și avea doi argați: pe Lazăr și Cucu. Trimițându-i într-o zi la arat, nu le-a dat suficientă mâncare. De aceea au tăiat boii și i-au mâncat. Sf[ântul] Petre i-a bătut. Cucu a murit, iar Lazăr a scăpat.
- b. De frică să nu-l prindă, Lazăr s-a făcut pasăre. Și Cucu s-a făcut pasăre, dar s-a ridicat la cer.
- c. Ei se caută de atunci. Lazăr îl caută pe Cucu, iar Cucu îi răspunde din cer.

11243. Cucul este creat din femeie

Se combină cu Tip. 11185 B. Este atestat în Moldova.

1. *Cum s-au făcut paserile, animalele*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 30.

I a. Cucul este făcut din femeie.

b. Câinele din om.

c. Lupul din boier + Tip. 11185 B a₁ (Oamenii s-au înrăit și Dumnezeu, ca să-i sperie, a dat diferite dihanii ca șerpi, șopârle și altele), b₁ (Oamenii l-au rugat pe Dumnezeu să-i scape de aceste blestemății), c₁ (Dumnezeu le-a strâns într-un sac), d (în mare), e₂ (Omul le-a dat drumul pe câmp), f (cocostârc).

b. *Caracteristici* 11245–11249

11245. De ce-și cântă cucul numele

Este atestat în Transilvania și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *De ce își cântă cucul numele*. Costin, L., *Legende*, 13 (Pecinișca – Orșova / jud. Mehedinți). Republicată: OP. SAT., 1927–1928, nr. 8, 7; SAT., 1931, nr. 7, 5.

a. Cucul s-a întâlnit cu un mierloi de la care a vrut să afle părerea oamenilor despre cântecele diferitelor păsări.

b. Mierloiul i-a vorbit despre laudele care se aduc cântecului privighetorii, despre părerea bună asupra ciocârliei și de faptul că amintesc și de mierlă.

c. Despre cuc, mierloiul a spus că nu este luat în seamă (și oamenii nu vorbesc despre el).

d. Cucul a vrut să arate cine este el.

e. A început să cânte din răspuțeri: „cu-cu! cu-cu!”

2. *De ce-și cântă cucul numele*. Ionescu, F., *Legende*, 30.

c (de celelalte păsări), e.

11246. Păsările hoațe

Este atestat în Transilvania.

1. *De ce-și cântă cucul numele*. Costin, L., *Anecdote, snoave*, 50 (Liubcova de Jos – Moldova Nouă / jud. Caraș-Severin).

a. Diferite păsări, intrând după mâncare în podurile caselor, au fost prinse de oameni și omorâte. O pasăre cenușie a aflat de la mierloi ce se

petrece în sat. Acesta o invidia că nu va fi omorâtă pentru că nu fusese la furat.

- b. Pasărea cenușie și-a pus numele de cuc și își cânta întruna numele. Oamenii nu au omorât-o și de atunci cântă mereu așa.

11247A. Soția necredincioasă

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda cucului*. Marian, *Ornitologia*, I, 2 (Ilișești – Gura Humorului / jud. Suceava). Republicată: (Fără titlu). Pamfile, *Sărbătorile de vară*, 107; Marian, *Păsările poporului*, 8.

- a. Pasărea pe care noi o numim cuc, este Sava, soția cucului. Cucul avea pe vremuri pene de aur și acum este pe lumea cealaltă.
- b. Cucu și Sava trăiau pe pământ. Pentru că i-a fost necredincioasă soția, a părăsit-o. Sava se iubise cu privighetoarea și cucul a întrebat-o cum s-a putut uita la o pasăre mică și urâtă, când el are penele de aur.
- c. Cucul a plecat apoi în rai și a spus soției lui să-l caute de la Blagoveștenie până la Sânziene, poate-l va găsi. Sava a făcut întocmai, dar nu l-a găsit. De atunci face acest lucru în fiecare an, fără nici o izbândă.

11247B. Nevasta cucului și Ochiul-Boului

Este atestat în Moldova.

1. *Cucul și Ochiul-Boului*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 451 (Broscăuți – Dorohoi / jud. Botoșani).

- a. Nevasta cucului a păcătuit cu Ochiul-Boului. Cucul s-a plâns lui Dumnezeu și a fost oprit în cer. Pe nevasta lui a lăsat-o pe pământ, să cânte celor păcătoși, iar Ochiul-Boului să-i fie slugă.
- b. De aceea Ochiul-Boului îi clocește ouăle, iar cucul cântă întruna, pentru că își caută bărbatul.

11248A. Cucul se ascunde de grangure

Este atestat în Muntenia, Transilvania și Moldova. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *Când amuțește cucul*. Culea, *Povești cu animale*, 60.

- a. Dumnezeu a chemat păsările cântătoare să-și aleagă domn.
- b. A hotărât apoi ca acest titlu să se dea grangurelui (pentru că păsările nu au ajuns la o înțelegere).
- c. De atunci se numește grangurele „Domnișorul păsărilor“.
- d. Cucul a lipsit, și când s-a înapoiat, a cerut voie grangurelui să trăiască în împărăția lui.
- e. A promis, în schimb, că va aduna până la Sânpetru, material pentru palatul grangurelui.
- f. Tot hoinărind, a uitat promisiunea.
- g. Când și-a adus aminte, s-a ascuns (de frica pedepsei).
- h. Grangurele a trimis să-l caute și nu a fost găsit.
- i. Cucul a stat ascuns până-n toamnă, când a plecat în alte țări.
- j. Grangurul s-a plâns lui Dumnezeu.
- k. Dumnezeu a hotărât ca cucul să nu mai aibă voie să cânte decât până la Sânpetru, când va răguși.

2. *Povestea cucului*. I. CREANGĂ, 1913, nr. 3, 73 (Trusești, [jud.] Botoșani).
 - a, b (pentru că păsările nu au ajuns la o înțelegere), c, d, e (fășii de tei), f, h (pentru că cucul nu a mai cântat), i₁ (În toamnă, cucul a plecat în țările calde), k₁ (De atunci, cucul cântă numai până în postul Sânpetruului).
3. *Cucul și Domnișorul*. CĂL. POP. ROM., 1908, 85.
 - b, c, d, e (fășii de tei), f, g, h₁ (Grangurul s-a dus să-l caute și când vedea vreo pasăre care-i semăna, se lua după ea și o gonea), i, k₁.

4. *Cucul și domnișorul*. ALB. Buc., 1906, nr. 49, 1293.

b (și să poarte haină galbenă-aurie), c, d, e, f, g, k₁.

5. *De ce cucul cântă numai până în postul Sânpetrului*. BUCIUM., 1924-1925, nr. 2, 1.

b (și să poarte haine galbene), d, e (fășii de tei), f, g (și nu mai cântă), h (și l-a blestemat), i, k₁.

11248B. Cucul și vulturul

Este atestat în Transilvania.

1. *De ce stă cucul la noi numai până la Sfântul] Petru*. Costin, L., *Legende*, 14 (Feneș - Caransebeș / jud. Caraș-Severin). Republicată: SAT., 1931, nr. 7, 5.

a. Vulturul, după ce a fost ales împărat de către păsări, le-a întrebat care ar vrea să-i aducă lemne, ca să-și construiască un palat. Numai cucul a promis să facă acest lucru până-n ziua Sfântului] Petru.

b. Hoinărind prin păduri și cântând, a uitat. Când și-a adus aminte, a hotărât să fugă în alte țări, de frica împăratului. De atunci stă cucul la noi numai până la Sfântul] Petru.

11249. Cucul fură cheile Sfântului] Petru

Este atestat în Muntenia.

1. *Valea Cucului*. LUMEA COPII., 1926, nr. 214, 5.

a. Umblând pe pământ, Dumnezeu și Sfântul] Petre au poposit într-o vale, unde au mâncat și au adormit în cântecele unui cuc. Cucul a furat cheile Sfântului] și s-a așezat pe un pom.

b. Când s-a deșteptat, Dumnezeu a făcut un semn și cheile au căzut la rădăcina cireșului. Cucul zbură cu o cireasă în cioc, iar sfântul îl blestemă să-i pice limba și să nu mai cânte.

c. Dumnezeu a corectat însă, sortind ca în fiecare an, când vor mânca cireșe, cucul să răgușească. Să cânte astfel până de ziua Sfântului], apoi să nu mai cânte deloc. Valea întâmplării s-a numit „Valea Cucului“ (Prahova).

Vezi și Tip. 11319, 11340, 12026.

Culiciul. Recurvirostia avosetta [Numenius argnata?]. 11253

a. *Atribute* 11253

11253. Culiciul nu bea apă de izvor

Este atestat în Moldova.

1. *Legendă despre culici*. Marian, *Ornitologia*, II, 305 (Vicovul de Sus - Rădăuți / jud. Suceava).

a. În timpul unei secete, potârnichea a chemat toate păsările să sape un izvor. Culiciul nu s-a dus, spunând că el va aștepta până va ploua și va bea apă din lacuri, iazuri, râuri și pâraie.

b. Potârnichea l-a blestemat să bea apă numai de unde a spus și când se va apropia de un izvor, să piară. Acest blestem a trecut și asupra urmașilor culiciului. Cf. Tip. 10173; 11144; 11427; 11428.

Ghimpele. [Cardiulis spinus] europaea¹. 11256

a. *Origine* 11256

11256. Băcanul înșelător

Este atestat în Moldova.

1. În tipologie legenda de față este clasată la nr. 11.271, dar, la propunerea traducătorului se transferă la nr. 11.256. Aceasta notează: „Corectă conf[orm] indicației autorului. Se transferă la 11.256“. El propune și denumirea latină acceptată în ediția de față în locul celei considerate greșite: „Pyorhula pyrhula europaea“ (n. ed.).

1. *Legenda ghimpelui*. Marian, *Ornitologia*, I, 420.

a. Un băcan înșela oamenii la vânzare, ba mai da și bani cu camătă mare. Ca să-l pedepsească, Dumnezeu l-a transformat într-o pasăre.

Domnișorul. *Pyrhula europaea*¹. 11257

a. *Nume* 11257

11257. Domnișorul se mai numește și scaier

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Legenda Domnișorului*. Marian, *Ornitologia*, I, 393. Republicată: (Fără titlu). *Păsările poporului*, 22; *Păsările noastre*, 34; *Domnișorul*, DUM. COP., 1939, nr. 1-2, 28.

a. Dumnezeu a chemat toate păsările să le vopsească penele.

b. O păsărică a venit ultima (Domnișorul).

c. Se încurcase în niște scai și izbutise greu să scape.

d. Dumnezeu a vopsit-o cu toate resturile de culori.

e. A căpătat numele de Domnișor, pentru că Dumnezeu i s-a adresat astfel.

f. Se mai numește scaier, pentru că se hrănește mai ales cu sămânță de scai.

2. *Sticletele*. Zăbavă, *Poveștile păsărilor*, 6.

a (pentru că le făcuse albe, voia să le dea și nume), b (o pasăre mică), c, d (și i-a dat numele de sticlete), e, f.

3. *Povestea sticletelui*. Culea, *Povești cu animale*, 66.

a (ca să se deosebească între ele), b (sticletele), c, d (și de atunci are penele multicolore), f.

4. *Legenda sticletelui*. Mirea, *Legende*, 17. Republicată: DUM. COP., 1938, nr. 4-5, 15.

a (și vopsea pe fiecare după dorință), b (o pasăre mică), c, d (și de atunci are penele multicolore).

**Sticletele*. (N. Urechia), REV. COP. TIN., 1916, 42. Republicată: *Prietenele noastre păsările*, 85 (Prelucrată).

Gaița. *Garrulus Glandarius*. 11261-11263

a. *Origine* 11261

11261A. Zorica și turturica

Este atestat în Transilvania.

1. *Gaița*. Marian, *Ornitologia*, II, 70 (Șomcuta Mare - Șomcuta / jud. Maramureș).

a. Zorica și Turturica, două fete ce se iubeau, au visat că s-au transformat în păsări, cântau frumos și imitau alte păsări și animale.

b. Ele au hotărât ca cea care se va scula mai de dimineață să fie pasăre măiastră.

c. Zorica a adormit repede și s-a sculat prima. Turturica, ostenindu-se să nu adoarmă, a fost până la urmă învinsă de somn și s-a deșteptat târziu.

d. Zorica s-a transformat într-o pasăre măiastră. A auzit tot ce este frumos în zori de zi și de atunci este veselă că a câștigat rămășagul. Cf. Tip. **11189**.

e. Turturica s-a făcut și ea pasăre. Nu știa să îngâne decât „pturr, pturr!“, așa cum auzise o babă ce mâna carul. De atunci ea este tot supărată.

1. Traducătorul consideră denumirea greșită și propune numele: mugurar (*Cardiulis cardiulis*) (n. ed.).

11261B. Gaița și Turturica

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Povestea gaiței și a turturicii*. FLUER., 1910, nr. 13-14, 214.
 - a. Când au fost create, păsările nu știau să cânte. După 2-3 zile, Dumnezeu a dat un frig strașnic.
 - b. Gaița a propus turturicii să schimbe între ele cuibul pentru o noapte (pentru că turturica, plâpândă la frig, era tare zgribulită).
 - c. Gaița, care nu a dormit de frig, a auzit tot felul de cântări (ca și țipătul bufniței, guițatul porcelor, zbieretul mieilor și al vițelilor).
 - d. Dormind bine în cuibul cald al gaiței, turturica nu a auzit dimineața decât un singur glas (zgomotul roților unei trăsurii).
 - e. Dumnezeu rânduse ca în acea noapte păsările să învețe cântatul.
 - f. De atunci cântă și zbiară gaița, ca toate lighioanele pe care le-a auzit noaptea.
 - g. Turturica nu știe să îndruge decât: „turr, turr!“ (huruitul trăsurii pe drumeagul din pădure). Cf. Tip. **11189**.
2. *Povestea gaiței și a turturelei*. (C. N. Mateescu). I. CREANGĂ, 1913, nr. 3, 74 (Folești - Horezu / jud. Vâlcea).
 - b, c (în toate limbile), d (al unei femei ce mulgea o vacă), g.
3. *Gaița și turtureaua*. (Gh. Fira), ȘEZ., 1913, nr. 11, 18 (Scheia ? Schela - Tg. Jiu / [jud. Gorj]).
 - b₁ (Gaița s-a culcat odată în cuibul cam dezgolit al turturicii), c₁ (Fiindu-i frig, gaița a plecat în sat, unde a învățat limbile tuturor vitelor pe care le auzea), d₁ (Turturica, venind spre ziuă, a prins numai huruitul unor roți de car), f, g (huruitul roților carului).

11261C. Cristeiul și privighetoarea

Este atestat în Muntenia.

1. *Cântecul privighetorii*. (N. I. Dumitrașcu), ERA NOUĂ, 1939, nr. 5-6, 30 (Boureni - Băilești / jud. Dolj).
 - a. Alergând după găngăni, două păsările nu-și mai găseau cuibul.
 - b. Cristeiul se aciuse într-un cuib străin și, tremurând de frig, articula: „tiir, tiir!“ De aceea a rămas cu acest cântec.
 - c. Privighetoarea a făcut la fel. Cum nu a dormit toată noaptea, a învățat cântecele tuturor păsărilor și de atunci le știe pe toate. Cf. Tip. **11189**.

11261D. Privighetoarea și turturica

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *Privighetoarea și turturica*. Culea, *Povești cu animale*, 53.
2. *Privighetoarea și turturica*. Mirea, *Legende*, 24.
 - a. Turturica și privighetoarea au hotărât să stea într-o noapte de vară să asculte cântece.
 - b. Rămășagul va fi câștigat de cea care va învăța mai multe cântece.
 - c. Turturica a adormit cum s-a înnoptat.
 - d. S-a trezit la ziuă, în strigătul unui om care prindea un cal.
 - e. Privighetoarea, care a vegheat toată noaptea, a învățat tot felul de cântece (să fluiera ca ciobanul, să imite un copil care plânge, izvoarele care murmură și fetele care cântă).
 - f. Când s-au ivit zorile s-au reîntâlnit.
 - g. Privighetoarea a cântat de a înlemnit totul în jur.
 - h. Privighetoarea a câștigat rămășagul.
 - i. De atunci stă de veghe și cântă.
 - j. Turturica, în schimb, se culcă devreme, iar spre ziuă cântă ce a învățat: „turr, turr!“ Cf. Tip. **11189**.

3. *Turturica și privighetoarea*. LUM. SAT. Sib., 1922, nr. 50, 4.
 a, b₁ (Rămășagul va fi câștigat de cea care va învăța cântece mai frumoase), c, d, e, f (și fiecare a arătat ce a învățat), g (și turturica a mărturisit ce i se întâmplase), h, i₁ (Privighetoarea a rămas cea mai măiastră cântăreață), j, k. Și printre oameni, cine este harnic și treaz, învață multe lucruri frumoase, iar leneșul bate din buze.
4. *Privighetoarea și turturica*. Ionescu, F., *Legende*, 38.
 a, b, c, d, e, g, i, f.
5. *Privighetoarea și turturica*. I. CREANGĂ, 1914, nr. 4, 111 (Covasna, [jud.] Iași).
 a, b, c, d, e₁ (Privighetoarea a învățat 12 cântece frumoase), h, i₁, j.

a. *Attribute* 11263

11263. Gaița umblă singură

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Gaița*. Marian, *Ornitologia*, II, 72 (Crasna – Rădăuți / jud. Suceava).
 a. Gaițele au avut pe vremuri împărat.
 b. Îscându-se o ceartă între ele, s-au dus la împăratul lor să le facă dreptate.
 c. Nu au fost mulțumite de sfatul împăratului, pe care nu l-au urmat (și s-au împărțit în două partide).
 d. Împăratul le-a blestemat și le-a alungat.
 e. De atunci nu mai au împărat și umblă cel mult câte două.
2. *Gaița*. Zanne, *Proverbele românilor*, I, 479.
 b, c (și au continuat cearta mai aprig), d, e.
 Vezi și Tip. 11427.

Găinușa. Tetrastes bonasia. 11267

a. *Origine* 11267

11267. Văduva hoață

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda găinușei*. Furtună, *Firicele*, 44. Republicată: SOL. MOLD., 1928, nr. 16, 6.
 a. O văduvă săracă a furat două găinușe ale vecinei sale. Păgubașa blestema tot timpul pe hoț.
 b. Ea se duse la un pustnic să afle cine-i hoțul și pustnicul a sfătuit-o să se roage pentru iertarea păcatelor ei și ale hoțului. Ea îi ascultă sfatul și, după un timp, văduva hoață se transformă într-o găinușă, cu glas omenesc.
 c. Și găinușa s-a dus la pustnic care o sfătui să roage păgubașa s-o blesteme din nou. Păgubașa n-a vrut și văduva hoață a rămas găinușă sălbatică. Ori de câte ori vede un om, țipă „furtișag!“, parcă s-ar ruga ca omul s-o blesteme, pentru a se transforma din nou în femeie.

Grangurul. Oriolus oriolus. 11275–11279

a. *Origine* 11275–11279

11275. Împăratul Pișcan

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda grangurului*. (Gh. Fira), ȘEZ., 1913, nr. 10, 175 (Ștefănești – Drăgășani / jud. Vâlcea).
 a. Împăratul Pișcan Florea, care avea nevastă și copil, a fost învins de Mama Pădurii. Nevasta i-a fost luată roabă.

- b. Pe împărat l-a blestemat să se facă pasăre. De atunci își strigă mereu nevasta să vie să dea copilului să sugă: „Samfiro, copilo!”

11276. Judele ungar

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda cangurului*. Marian, *Ornitologia*, II, 133 (Săliște – Cehu Silvaniei / jud. Sălaj).

- a. Un ungar bogat avea o livadă pe care o îngrijea un român care-l slujea. Stând ei într-o zi de vorbă, au văzut un cangur.
b. Românul a spus că pe vremuri cangurul a fost jude ungar. A fost făcut de Dumnezeu pasăre, pentru că a înșelat o fată. De atunci strigă pasărea „solgobiro“, adică că a fost jude înainte.

11277. Băiatul ce-și caută familia răpită de turci

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda cangurului*. Marian, *Ornitologia*, II, 135 (din Banat?).

- a. Un popă avea doi copii. Într-o zi, în timp ce băiatul culegea ceva din grădină, o ceată de turci i-au furat familia și averea. Îmbrăcat în haine grecești, a pornit în căutarea lor zadarnică.
b. Ca să-i curme zbuciumul, Dumnezeu l-a transformat într-o pasăre ale cărei pene seamănă cu straietele grecești. Tot de atunci pune cangurul în cuib un fir roșu.

11278. Caii dispăruți

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante identice.

1. 2. *Legenda cangurului*. Marian, *Ornitologia*, II, 136 (Văleni – Șomcuta Mare / jud. Maramureș; Curtuiușu Mare – Șomcuta Mare / jud. Maramureș).

- a. Un copil păzea patru cai ai unui om. După trei zile, copilul a adormit și caii au dispărut. Hrănindu-se cu frunze, copilul i-a căutat zadarnic, timp de șapte zile. De aceea l-a rugat pe Dumnezeu să-l facă pasăre.
b. Copilul a adormit și s-a trezit pasăre. De atunci umblă în căutarea cailor și, cum nu-i găsește, este trist.

b. *Attribute* 11279

11279. Grangurul este împăratul păsărilor

Este atestat în Muntenia.

1. *Ciuhurezul și grangurele*. (C. Rădulescu-Codin), SEMĂN., 1909, 305 (Priboieni – Găești / jud. Argeș). Republicată: *Îngerul*, 6.

- a. Ciuhurezul era pe vremuri împăratul păsărilor. Nătâng cum era, nu le păzea cum trebuie și pierdea mereu ba o pasăre din fruntea cârdului, ba una din coada cârdului. De aceea a fost dat afară din slujbă.
b. În locul lui a fost pus grangurul cel frumos, care este și azi împăratul păsărilor.

Vezi și Tip. 11248 A.

Mierla. Turdus merula (musicus). 11283–11288

a. *Origine* 11283–11285

11283. Zâna invidioasă

Este atestat în Transilvania.

1. *Povestea mierlei*. CAL. PRIM., 1928, 67.

- a. Un popă de sat avea o fată de-o rară frumusețe, pe care o trimise într-o zi la râu să spele niște lână neagră. După ce a întins-o să se usuce, fata s-a scâldat.
b. O zână, ce ieșise din tufișul pădurii, de ciudă că fata era atât de frumoasă, i-a furat hainele.

- c. Fata le-a căutat zadarnic. Spre seară a venit popa s-o caute. De rușine, s-a înfășurat în lână și s-a rugat lui Dumnezeu s-o facă pasăre. Dumnezeu i-a ascultat ruga și a făcut-o mierlă. De aceea are fulgii negri ca lâna ce-o spălase, iar picioarele și ciocul roșii.

11284. Văduva neconsolată

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). (S. Fl. Marian), *OBSERV.*, 1880, nr. 62, 1 (Siret – Rădăuți / jud. Suceava). Republicată: *Legenda mierlii*. (Marian), *Ornitologia*, I, 282.
 - a. Fata cea frumoasă a unui împărat s-a măritat cu alesul inimii ei. După o scurtă vreme însă, el a murit. Ea nu a mai conținut cu plânsul și se ruga lui Dumnezeu să-i curme chinul.
 - b. Dumnezeu a făcut-o mierlă, cu pene negre ce simbolizau jalea și cu ciocul galben ca ceara. Și pasărea a plecat în pădure să-l caute pe soțul ei iubit.
 - c. Păsărica își face cuibul prin tufișuri, ca să fie mai aproape de pământ, unde-i este bărbatul și ca să-i audă el strigătul de jale.

11285. Mierlița cea veselă

Este atestat în Muntenia.

1. *Mierla. Zăbavă, Poveștile păsărilor*, 43.
 - a. O văduvă săracă avea o fată, Mierlița, care era harnică și credincioasă. Și era atât de mulțumită, încât adesea cânta și fluiera.
 - b. Mama Mierliței, plecând în lume să adune cele necesare traiului, a muncit prea mult și a murit. Așteptând-o zadarnic, fata s-a îmbrăcat în negru, a luat cu ea ceară și fire de tort și a plecat să-și caute mama.
 - c. La fiecare biserică făcea o lumânare pe care o aprindea Fecioarei, rugând-o s-o ajute. A colindat astfel lumea, până a ispravit ceara și tortul.
 - d. Pe când se ruga în biserică cu ultima lumânare, Fecioara i-a spus că mama ei a plecat într-o lume mai fericită. Pe fată a transformat-o în pasăre, să fie veselă, ca pe vremuri.
 - e. De atunci are mierla penele negre ca rochia ei, iar picioarele și ciocul galbene, pentru că răsucise fire de tort pentru lumânări. Ea își caută mâncarea fluierând, ca să n-o prindă urâtul.
- Vezi și Tip. 11319.

b. Caracteristici 11287-11288

11287. Mierlele sunt negre

Este atestat în Muntenia.

1. *Ianuarie și mierlele*. Ionescu, F., *Legende*, 6.
 - a. Pe vremea când mierlele erau încă albe, într-o dimineață de ianuarie o mierlă își părăsi cuibul ca să se plimbe. Deși pușorii i-au spus că este frig, ea a răspuns că frigul este pe ducă și ianuarie trage să moară.
 - b. Moș Ianuarie, care a auzit-o, a dat viscol mare și ger. Mierla s-a ascuns lângă coșul unei case și fumul a înnegrit-o. Când s-a înapoiat la cuibul ei, puilor li s-a părut că ea este tare urâtă.
 - c. De milă, Dumnezeu a făcut toate mierlele negre.

11288. Mierlele au picioarele roșii

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Sărbătorile*, 42.
 - a. S-au împlinit șase săptămâni de când căzuse Lazăr din copac și murise.
 - b. Mierlele, răscolind frunzișul, l-au descoperit și s-au umplut de sânge pe picioare. De atunci au mierlele picioarele roșii.

Mulge-capre. Caprimulgus europaeus. 11292a. *Nume* 11292**11292. Numele de „Mulge-capre“**

Este atestat în Transilvania.

1. *Legendă despre Mulge-capre.* Marian, *Ornitologia*, I, 66 (Arieșu de Pădure – Somcuta Mare / jud. Maramureș).

- a. Un om bogat avea o turmă mare, păzită de mulți ciobani. Într-o seară, a venit o pasăre mare care a stins focul lângă care ședea baciul. Apoi a început să mulgă caprele.
- b. Baciul a prins pasărea și a dus-o stăpânului. Neștiind ce pasăre este, oamenii i-au dat numele de „Mulge-capre“.

Ochiul-Boului. Troglodites parvulus. 11296a. *Atribute* 11296**11296. Ochiul-Boului nu poate fi prins**

Este atestat în Moldova.

1. *Legendă despre Împărățel.* Marian, *Ornitologia*, I, 316 (din Modova de nord?).

- a. Se spune că pe vremuri jidovii erau plini de păduchi. Ca să-i ferească pe creștini, „Ochiul-Boului“, de câte ori vedea un jidov, începea să strige că păduchii au făcut masă mare pe jidovi.
- b. Jidovii au vrut să-l omoare, dar Dumnezeu i-a dat posibilitatea să se ascundă astfel încât să nu poată fi prins.
Vezi și Tip. 11247 B.

*Pitpalacul (Prepețița)*¹. *Coturnix communis [Coturnix coturnix].* 11300a. *Atribute* 11300**11300. Paznicul miriștilor**

Este atestat în Muntenia.

1. *Pitpalacul.* Zăbavă, *Poveștile păsărilor*, 53.

- a. Împăratul păsărilor și-a chemat supușii să le orânduiască locul de trai. Vrăbia trebuia să stea pe lângă casa omului, pupăza și cucul prin copacii poienilor, ghionoaia prin scorburile copacilor etc.
- b. La urmă a venit în goană pitpalacul, scuzându-se că nu a avut cu ce ajunge până acolo. Cum nu a mai avut unde-l rândui, împăratul a spus să trăiască pe fața câmpiilor și între livezile umblate de turme și cosași.
- c. Ca să fie ferit de alte viețuitoare, i-a dat pene de culoarea pământului. De atunci este pitpalacul paznicul miriștilor și își strigă neîncetat numele.

b. *Caracteristici* 11301–11302**11301A. Nemulțumirea prepețiței**

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. Traducătorul reunește tipurile *Pitpalacului* și *Prepețița*, modificând structura tipologiei din manuscris. Tipul *Paznicul miriștilor* – 11.300 – este trecut la *atributele Pitpalacului (Prepețiței)*, iar 11.314A și 11.315 devin 11.301A, 11.301B, 11.301C și respectiv 11.302. „Modificat în înțelegere cu autorul *pitpalacul și prepețița* (11314, 11315), fiind una și aceeași pasăre“ (Precizarea traducătorului) (*n. ed.*).

1. *Legenda prepeliței*. LUMEA COPII, 1922–1923, 654.
 - a. După sfatul îngerilor, Dumnezeu a făcut păsările. Unele erau bune de hrană și altele pentru a distruge insectele. Le-a înfrumusețat apoi după gustul lui.
 - b. Privighetorii i-a dat viersul și penele de culoare închisă; veni apoi rândul ciocârliei și la urmă sosi prepelița.
 - c. Dumnezeu i-a făcut prepeliței pene roșii.
 - d. Prepelița l-a rugat pe Dumnezeu să-i schimbe culoarea (pentru că bate prea mult la ochi).
 - e. Dumnezeu, supărat, a luat-o de coadă și a aruncat-o în cenușă.
 - f. Prepelița s-a scuturat și s-a spălat.
 - g. Penele ei roșii au rămas pătate de cenușă. Cf. Tip. 11383.
 - h. Când a văzut că a rămas coada ei în mâna lui Dumnezeu și că este și mai urâtă, a plâns amar.
 - i. De atunci este prepelița pătată și nu are coadă.
2. *Legenda prepeliței*. BUCURIA., 1935, nr. 3, 4.
 - a₁ (După ce a făcut cerul, pământul și pe om, Dumnezeu s-a gândit să facă și păsările, ca să fie de folos oamenilor. O singură pasăre rămăsese fără sot), c (și i-a dat drumul să-și caute singură hrana), d, e, f₁, (Prepelița s-a târât la râu, unde s-a spălat), g, i₁, (De atunci este prepelița cenușie).
3. *Legenda despre prepeliță*. Marian, *Ornitologia*, II, 231 (din Moldova?).
 - c₁ (La început, prepelița a avut pene roșii), d₁ (S-a rugat lui Dumnezeu să-i dea alt veșmânt), e, f₁, g.

11301B. Prepelița are penele cenușii

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Prepelița*. ALB. Buc., 1897, nr. 25, 772.
 - a. Dumnezeu a făcut păsările și le-a împodobit cum a crezut (cu fel de fel de fețe și culori).
 - b. Prepeliței i-a dăruit penele roșii.
 - c. Ea era nemulțumită.
 - d. S-a dus la Dumnezeu (și a început să se certe).
 - e. Dumnezeu i-a propus pene și coadă ca ale păunului și nu a fost mulțumită.
 - f. Apoi ca ale raței.
 - g. După aceea, ca ale cocoșului și ea tot nu a primit (devenind și mai obraznică).
 - h. Supărat, Dumnezeu a apucat-o de coadă și a aruncat-o în cenușă (spunându-i: „iacă coadă și pene!“).
 - i. Coada ei a rămas în mâna lui Dumnezeu.
 - j. Penele i s-au umplut de cenușă.
 - k. De-atunci n-are prepelița coadă.
 - l. Tot de atunci are penele cenușii. Cf. Tip. 11383.
2. *Prepelița*. (G. Coșbuc), CONTR., 1898, nr. 28, 2. Republicată: ROM. Buc., 1898, nr. 48, 2.
 - a (cu felurite pene), c (cu penele ei roșii și cu coada ei), d, f, g (și era mai obraznică), h, k, l.
3. *Legenda prepeliței*. REV. ÎNV., 1927–1928, 186.
 - a, b, c, d, f, g (și ca ale puzezei), h, k, l.
4. *Legenda prepeliței*. Ionescu, F., *Legende*, 8.
 - c (cu penele ei roșii), d (care orice-i propunea, era nemulțumită), h, k, l.

11301C. Prepelița este pestriță

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda prepeliței*. Mirea, *Legende*, 30.

- a. Prepelița avea pene roșii și nu i-au plăcut. L-a rugat pe Dumnezeu să le schimbe culoarea și Dumnezeu i le-a vopsit în verde. Nici așa nu a fost mulțumită, sub pretextul că nu se deosebește de verdeața câmpului.
- b. Supărat, Dumnezeu o apucă de coadă – care-i rămase în mână – și o aruncă în cenușă. Speriată, prepelița s-a frecat de un pom să-și scoată vopseaua.
- c. Culoarea verde se șterse dar roșul dintre pene a rămas și se mai lipise și pulberea cenușie. De atunci a rămas prepelița cu pene roșii-cenușii și fără coadă.

11302. „Trage nădejde ca prepelița de coadă”

Este atestat în Moldova.

1. *De ce n-are prepelița coadă*. (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918, 50.

Republicată: *Pov. pop. rom.*, 50.

- a. Dumnezeu a făcut păsările și a trimis pe Sf[ântul] Petre să le cunune. S-a însurat întâi vulturul, având nași perechea de păuni. Sfântul a cerut păuniței să vie cu coadă. Cum nu a găsit să cumpere, a împrumutat coada prepeliței.
- b. După nuntă, păunul nu a lăsat-o să dea coada înapoi și a amenințat-o că altfel o lasă. Cf. Tip. 235. De atunci a rămas prepelița fără coadă. Tot de atunci a rămas vorba: „Trage nădejde ca prepelița de coadă”.

Pițigoiiul. Parus major. 11304–11306a. *Caracteristici* 11304**11304. Pițigoiiul are penele multicolore**

Este atestat în Muntenia.

1. *Pițigoiiul. Zăbavă, Poveștile păsărilor*, 32.

- a. Într-o iarnă geroasă, suferind rău de frig, păsările s-au strâns la sfat. Corbul a dat ideea să aducă cineva o rază de soare, care să le încălzească.
- b. Sorții căzuseră pe o pasăre mică. De aceea, toate păsările mici erau speriate. Pițigoiiul a propus să plece el.
- c. Când a ajuns la Soare, s-a repezit într-un mănunchi de raze, i s-au aprins penele și el a căzut pe pământ.
- d. S-a trezit în bratele surorilor lui, care, din petece rupte din hăinuțele lor, i-au făcut o altă hăinuță în locul celei arse. Ba i-au făcut și încălțăminte. Când s-a zărit pițigoiiul atât de împeștriat, a sărit pe o ramură să-și spună nemulțumirea.
- e. Razele aduse au dat însă căldură și pițigoiiul și-a cântat mulțumirea de-a fi salvat neamul păsăresc de ger. De atunci este pițigoiiul atât de colorat. Odată cu ghiocelul își arată în cântec mulțumirea de felul cum este încălțat.

b. *Atribute* 11306**11306. Pițigoiiul este ușor de prins**

Este atestat în Moldova.

1. *Legendă despre pițigoii*. Marian, *Ornitologia*, II, 146.

- a. Când Dumnezeu a împărțit hrana viețuitoarelor, pițigoiiului i-a hărăzit sămânța bostanilor. Mulțumit, a plecat să-și adune hrana, dar a constatat că nu poate sparge bostanii și s-a hrănit cu musculițe.
- b. Mort de foame, pițigoiiul s-a rugat lui Iisus să facă o gaură în bostani. Voia i-a fost împlinită. Ceruse, însă, numai o singură gaură. De aceea,

de multe ori, când intră în bostan să mănânce, este foarte ușor prins de copii.

Potârnichea. *Perdix perdix*. 11310

a. Atribute 11310

11310. Potârnichele trăiesc risipite

Este atestat în Moldova.

1. *Povestea potârnichei*. (C.N. Mateescu). I. CREANGĂ, 1912, nr. 11, 326 (Săgeata, [jud.] Buzău).

- a. Pe vremuri, potârnichea trăia laolaltă cu puii ei. În timp ce Fecioara se plimba călare, un stol de potârniche i-au speriat calul care a trântit-o.
- b. Maica Domnului le-a blestemat să trăiască risipite și să nu se adune niciodată.

Privighetoarea. *Luscinia philomela*. 11319–11324

a. *Origine* 11319–11322

11319. Trandafirul din rai

Este atestat în Transilvania.

1. *Dintr-un trandafir – Legenda păsărilor*. Cocișiu, *Povești*, 38.

- a. Când a fost izgonită din rai, Eva a rupt un trandafir. Cum sta în coliba care o adăpostea de ploaie, trandafirul a început să se zbată în mâinile ei.
- b. Petalele s-au desprins și din fiecare a ieșit câte o pasăre: privighetoarea, mierla, rândunica, graurul și ciocănitorea.

11320. Păsărelele de lut

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda privighetorilor*. Mirea, *Legende*, 23.

- a. Pe când era copil, Iisus s-a dus la un bălci din Nazaret (cu părinții).
- b. A văzut niște păsărele de pământ cu fluier, din care a început să cânte.
- c. Părinții l-au căutat.
- d. L-au găsit la olar, înconjurat de mulțimea ce admira frumusețea cântecelor lui Iisus.
- e. Pe măsură ce sufla din fluierul unei păsărele, ea se însuflețea și zbura. Cf. Tip. 11342, 14065.
- f. Păsărelele astfel însuflețite, adunate pe copacii din jur, cântau la fel de frumos, fermecând lumea.
- g. Vestea s-a răspândit ca fulgerul și mulțimea s-a îngămădit să vadă minunile lui Iisus.
- h. Așa s-au născut privighetorile cu viersul lor dumnezeiesc.

2. *Legenda privighetoarei*. Ionescu, F., *Legende*, 63.

- a, b, e, h (cu fulgii pământii).

11321. Nuna Mare

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda privighetorii*. Marian, *Ornitologia*, I, 248 (Siret – Rădăuți / jud. Suceava). Republicată: (Fără titlu). *Păsările noastre*, 49.

- a. La nunta unei fete de împărat, nun mare a fost ales un alt împărat și nună mare, o împărăteasă numită Privighetoarea.
- b. Furios că nu a fost aleasă nevasta lui, nunul a început s-o batjocorească pe Privighetoarea. Cum ea nu-i răspundea, a acuzat-o că a furat o pâine. Privighetoarea a rugat pe Dumnezeu s-o scape de rușine și s-o facă pasăre. Și dorința i-a fost împlinită.

- c. Păsărica a strigat că nunul mare a furat pâine și cum s-a constatat că era adevărat, nunul cel mare a fost spânzurat.
- d. De atunci, privighetoarea fugе de lume și strigă să fie pedepsit hoțul care a batjocorit-o.

11322. Mireasa geloasă

Este atestat în Muntenia.

1. *Privighetoarea*. Zăbavă, *Poveștile păsărilor*, 46.

- a. La nunta unui fecior de împărat a venit un alt împărat, cu nevasta și fata lor, de o rară frumusețe.
- b. Geloasă pe frumusețea fetei, a început să-și bată joc de ea în diferite chipuri. Cum fata nu s-a supărat, mireasa a acuzat-o că a furat un tacâm de argint.
- c. Ca să scape de rușine, fata cea frumoasă s-a rugat lui Dumnezeu s-o facă pasăre și ruga i-a fost ascultată. Pasărea a văzut tacâmul ascuns în spatele miresei, s-a așezat pe umărul mirelui, arătându-i adevărata hoată, apoi a zburat. Mireasa a rămas nemăritată.
- d. De atunci își cântă ea durerea în singurătate. Oamenii i-au pus numele de privighetoare pentru că veghează noaptea și cântă.

b. *Caracteristici* 11324**11324. Glasul privighetoarei**

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Povestea privighetorii*. (C. N. Mateescu), I. CREANGĂ, 1914, nr. 4, 114 (Ciocănești - Pitești / jud. Argeș).

- a. Dumnezeu a făcut păsările urâte, apoi le-a vopsit penele.
- b. Numai privighetoarea a rămas urâtă (pentru că nu a știut când a făcut Dumnezeu acest lucru).
- c. Ca să nu fie necăjită, Dumnezeu i-a dat glasul cel frumos.

2. *Povestea privighetoarei*. BUCIUM., 1924-1925, nr. 5, 1 (Ilfov?).

- a, b (pentru că a aflat târziu și Dumnezeu nu a mai avut material de vopsit), c (și să fie plăcută păsărilor și oamenilor).

Vezi și Tip. 11261 C, D, 11314 A, 11340.

* *Legenda privighetorii*. Marian, *Ornitologia*, I, 239. Republicată: (Fără titlu). *Păsările poporului*, 31; *Păsările noastre*, 39 (Prelucrată).

***Pupăza*. *Upupa epops*. 11327-11332**a. *Origine* 11327-11329**11327. Pupăza și albina sunt surori**

Este atestat în Bitolia.

1. *Cum s-a făcut pupăza*. (N. Batzaria), ȘEZ., 1904-1905, (XII), nr. 1-2, 1.

- a. O femeie avea două fete. Cea mare era rea și leneșă, iar cea mică, bună, vrednică și o ajuta pe mama lor mereu bolnavă.
- b. Femeia le-a crescut greu și le-a măritat. Cea mare nu se mai uita la maică-sa; cea mică însă, îi purta de grijă.
- c. Grav bolnavă, mama le-a chemat. Cea mare nu s-a dus, supărată că nu mai scapă de maică-sa; cea mică a alergat într-un suflet.
- d. Mama o blestemă pe fata cea mare să se facă pasăre și să se vaiete mereu; pe cea mică o binecuvântă să se facă albină, să fie iubită și de folos oamenilor. Și așa s-au născut pupăza și albina, care sunt surori. Cf. 11505 A, B.

11328. Pedepsa leneviei

Este atestat în Muntenia.

1. *Pupăza*. (M. Lungeanu), ALB. Buc., 1937, nr. 41, 646. Republicată: *Atotputernicul pe lume*, 117; FEM. SAT., 1938, nr. 1, 4.
 - a. O fată dormea tot timpul și se prefăcea bolnavă când părinții voiau s-o pună la treabă. Numai duminica și de sărbători învia și se ducea la joc gătită, unde flăcăii făceau strigături despre lenea ei.
 - b. Fata s-a măritat însă cu un om bun și ea îl făcea de râs.
 - c. Dumnezeu și Sfântul Petre, trecând pe acolo și fiind scârbiți de murdăria în care au găsit-o, a transformat pe femeia cea leneșă într-o pasăre frumoasă ca și înfățișarea ei, dar mirosind urât ca și cuibul ei. Această pasăre s-a numit pupăză.

11329A. Nora și soacra rea

Este atestat în Macedonia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Pupăza*. Papahagi, P., *Basme aromâne*, 299 (Epir?).
 - a. O babă și-a însurat feciorul cu o fată frumoasă și harnică.
 - b. După nuntă, a trimis feciorul cu caravana, iar pe noră a pus-o la treburi grele, chinuind-o.
 - c. Într-o zi de iarnă i-a cerut să-i aducă mere roșii. Fata a plecat în pădure, iar Martie, împreună cu alte luni, au făcut pomii să dea roade. Și fata a adus soacrei mere roșii.
 - d. Soacra i-a poruncit apoi să facă din lână neagră, lână albă (spălând-o). Cf. Tip. 368 C.
 - e. Fata s-a transformat în pupăză (cu ajutorul lui Dumnezeu).
2. *Legenda pupăzii*. Marian, *Ornitologia*, II, 172 (Epir?).
 - a₁ (O fată frumoasă s-a măritat și a dat peste o soacră foarte rea). b₁ (Soacra îi căuta mereu motiv de ceartă și nu găsea), d (vopsind-o), e (pentru că, știind că nu va putea îndeplini poruncile, striga: „pu, pu!“). Soacra a blestemat-o să se transforme în „pupupu“ și să plece).
3. *Legenda pupezei*. NAȚ., 1884, nr. 624, 2 (Epir?).
 - a₁, b₁, d₁ (Soacra i-a poruncit să facă din lână colorată, lână albă) e (pentru că, știind că nu va putea îndeplini poruncile, striga: „pu, pu!“). Soacra a blestemat-o să se prefacă în pasăre), f. Și așa s-a făcut pupăza pe lume.

11329B. Fata cea frumoasă și mama vitregă

Este atestat în Macedonia. S-au identificat 2 variante.

1. *Cum s-a făcut pupăza*. (N. Batzaria), ȘEZ., 1904-1905, (XII), nr. 1-2, 4 (Bitolia?).
 - a. Niște oameni aveau o fată foarte frumoasă (pe care o iubeau mult).
 - b. Mama a murit și tatăl s-a reînsurat (cu o femeie tânără și frumoasă, ce avea o fată urâtă ca Muma Pădurii).
 - c. Vitrega o persecuta pe fata bărbatului (o punea la cele mai grele munci, o ținea în zdrențe și nu-i da de mâncare).
 - d. Într-o zi a trimis-o la râu să spele lână neagră, până se va face albă. Fata a muncit toată ziua fără să izbutească. Cf. Tip. 368 C.
 - e. Fata s-a rugat lui Dumnezeu s-o facă pasăre (și s-o scape de suferință).
 - f. Dumnezeu i-a ascultat ruga.
 - g. Pentru că îndruga mereu: „pu, pu, pu!“, oamenii au numit-o pupăză.
2. *Cum s-a făcut pupăza*. Papahagi, P., *Basme aromâne*, 21 (Macedonia?).
 - a (cunoscută în toate satele din jur), b, c (o bătea mereu), d, e (strigând mereu: „pu, pu, pu!“, ca să scape de vitregă), f (și a făcut-o pupăză. Cântecul ei se aude primăvara, de la începutul lui aprilie până la Sânpetru).

b. *Attribute* 11331-11332

11331. Pupăza își face cuibul în necurătenii

Este atestat în Moldova și Transilvania. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. 2. *Legendă despre pupăză*. Marian, *Ornitologia*, II, 157 (Cândreni – V[atra] Dornei / jud. Suceava; Ilișești – Gura Humorului / jud. Suceava). Republicată: (Fără titlu). *Păsările poporului*, 28; *Pupăza*. ALB. CARP., 1879–1880, 218; TIMP., 1880, nr. 108, 2.
 - a. După ce a făcut toate păsările, Dumnezeu le-a dat podoabe și aripi. A stabilit apoi hrana fiecăreia.
 - b. Pupăza nu a fost mulțumită cu porumbul atribuit. Dumnezeu i-a dat pâinea de seară, apoi cea de grâu și tot nemulțumită era. De aceea, Dumnezeu a blestemat-o să se hrănească cu necurătenii.
 - c. Pupăza și-a făcut cuibul între cele mai frumoase și mai mirositoare flori. Nemulțumită, a cerut lui Dumnezeu alte flori unde să-și facă cuibul.
 - d. Dumnezeu a blestemat-o să-și facă cuibul în necurătenii.
3. *Legendă despre pupăză*. Marian, *Ornitologia*, II, 157 (Arieșul de Pădure – Șomcuta Mare / jud. Maramureș).
 - a₁ (Dumnezeu, după ce a făcut păsările, le-a stabilit hrana), b, c.

11332. Pupăza este numită de oameni „cuc“

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda pupăzii*. Marian, *Ornitologia*, II, 165 (Pătrăuți, [jud.] Suceava).
 - a. Străbunul armenilor fugind de dușmani, s-a împotmolit într-un noroi, unde calul său a căzut. Nu a reușit să-l ridice, nici când l-a ademenit cu mâncare. Nici cântecul cucului nu a ajutat la nimic.
 - b. O pupăză s-a răstit îngânând: „hup, hup!“ și calul s-a ridicat. Armeanul a botezat-o „cuc“ și de atunci spun armenii pupăzii cuc.

Rândunica. Hirundo rustica. 11336–11366

a. *Origine* 11336–11358

11336. Soacra cea rea, arsă pe cărbuni

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda rândunicii*. Marian, *Ornitologia*, II, 106. Republicată: *Povestea rândunicii*. F. POP., 1895, 234; (Fără titlu). *Păsările poporului*, 44; *Păsările noastre*, 104.
 - a. O soacră rea, după ce și-a persecutat amarnic nora, a omorât-o și a tăiat-o în bucățele. Când fiul ei a venit acasă și a aflat cele întâmplate, și-a pus mama pe cărbuni aprinși.
 - b. Maica Domnului a transformat-o într-o rândunică cu coadă în formă de cuțite împreunate, ca să știe lumea cine este.
 - c. Rândunica este neagră din cauza funinginei din care a scos-o Fecioara. Pata roșie de pe gușă este sângele care a curs când a început să ardă. Penele albicioase sunt urmele cămășii ei. Maica Domnului i-a dat apoi drumul să zboare.

11337. Nora persecutată

Este atestat în Transilvania.

1. *Die böse Schwiegermutter*. (Soacra cea rea). P. Schullerus – *Rumänische Märchen*), ARCHIV DES VEREINS, 1906, B. 33, II H, 640 (Alțina – Agnita / jud. Sibiu).
 - a. O soacră rea dădea nurorii ei din mâncarea rămasă de la câine. Într-o zi, tânăra femeie s-a dus la munca câmpului și nimeni nu i-a adus de mâncare. Pe înserat, soacra a venit să vadă ce a lucrat.
 - b. Cuprinsă de foame, disperare, dor de casă și frică de soacră, femeia s-a rugat lui Dumnezeu s-o facă rândunică. Dumnezeu i-a îndeplinit ruga și pasărea a zburat în satul ei.

- c. Zburând pe la fereastra casei lor, maică-sa o goni, spunând că nu este fata ei.
- d. La fel păți la nașa ei. Pasărea-fată blestemă mâinile care i-au pus cununa de mireasă. Cuprinsă de compătimire, nașa i-a răspuns că cununa era într-adevăr în mâinile ei, dar ochii să vadă pe cine ia îi avusese fata.

11338. Fetița obraznică și blestemul mamei

Este atestat în Transilvania.

1. *Wie Schwalben entstanden* (Cum au apărut rândunelele). (P. Schullerus – *Rumänische Märchen*). ARCHIV DES VEREINS, 1906, B. 33, III H., 559.
- a. O fată micuță și delicată, Rândunica, cânta toată ziua. Maică-sa o certa uneori, iar fata răspundea obraznic.
- b. Într-o zi s-a îmbrăcat cu o rochiță neagră cu mâneci albastre și a început să cânte dis-de-dimineată. Maică-sa, furioasă, a blestemat-o să se facă pasăre. Și așa s-a întâmplat.
- c. De atunci, rândunica își face cuibul pe la casele oamenilor și cântă încă de la răsăritul soarelui.

11339. Fata bârfitoare

Este atestat în Transilvania.

1. *Die Rauchschnalbe*. (Rândunica de fum). Schott, *Walachische Märchen*, 284 (De la românii din Banat?). Republicată: *Legenda rândunicii*. Marian, *Ornitologia*, II, 111; (Fără titlu). *Păsările noastre*, 110.
- a. Rândunica era pe vremuri o fată ce se certa cu părinții și bârfea lumea.
- b. De aceea a fost făcută pasăre și și-a făcut cuibul în hornuri, expusă fumului.

11340. Mașa

Este atestat în Transilvania.

1. *Mașa sau legenda rândunicii*. Costin, L., *Legende*, 1. Republicată: *Mașa*. V. NOUĂ, 1927, nr. 10, 2.
- a. Într-o zi, la scâldat, un șarpe nu a vrut să se dea la o parte de pe cămașa Mașei, până nu i-a promis că-l ia de bărbat.
- b. Mama ei s-a convins de adevărul celor povestite, când o ceată de șerpi au luat-o pe Mașa și s-au îndreptat cu ea spre lac.
- c. După câțiva ani, sosi Mașa acasă cu cei doi copii ai ei.
- d. A doua zi, petrecută de maică-sa la râu, Mașa își strigă bărbatul și șarpele a venit s-o ia.
- e. Mama Mașei îl plesni cu biciul în cap, strivindu-l, până s-a umplut râul de sânge.
- f. Mașa, îndurerată, a blestemat ca fata ei să se facă rândunică, să zboare deasupra apelor, căutând capul tatălui ei. Baiatul ei să se facă privighetoare și să cânte tot timpul la marginea râului.
- g. Mașa s-a făcut cuc și cântă toată vara.
- h. Fiecare pasăre a zburat în altă parte a lumii.

11341. Mama care râde la înmormântarea copiilor ei

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda rândunicii*. Marian, *Ornitologia*, II, 109 (Ilișești – Gura Humorului / jud. Suceava). Republicată: (Fără titlu). *Păsările noastre*. 108.
- a. Odată, au murit trei copii frați, și mama lor i-a condus la groapă cântând. Când i-au murit însă socrii, femeia i-a urmat la groapă plângând.
- b. La mirarea bărbatului ei, femeia i-a explicat că a fost veselă la înmormântarea copiilor ei, pentru că se duceau în rai și a plâns pe socri, pentru că drumul lor era în iad.

- c. Bărbatul, furios, a vrut s-o bată și ea s-a transformat în pasăre. Când bărbatul ei a vrut s-o prindă de coadă, i-au rămas penele în mână, în afară de două, care s-au făcut coada rândunicii.

11342. Iisus face păsărele din lut

Este atestat în Transilvania și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Nașterea rândunelei*. POP., 1901, 236.

- Jucându-se cu alți copii, Iisus a făcut niște păsărele (din pământ plămădit cu apă).
- Un fariseu a vrut să le sfărâme.
- Iisus le-a înviat (bătând din palme). Cf. Tip. **11320, 14065**.
- Așa s-au ivit rândunelele (care și-au făcut cuib din lutul din care au fost zămislite).
- Când Iisus a fost dus spre Golgota, păsărelele l-au urmat și i-au scos spinii din frunte, care-l însângerau.
- La moartea lui Iisus, rândunelele au devenit negre din cenușii și așa au rămas.

2. *Legenda rândunicăi*. RÂND., 1893, 31.

- a, b (certând copiii că nu serbau sâmbăta), c d (care au luat lut în cioc și s-au dus să-și facă cuiburile), g. Fiind pasăre blagoslovită de Iisus, aduce noroc acolo unde își face cuibul. De aceea este păcat să le strici cuibul.

11343. Fata răpită de Muma-Pădurii

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda rândunicii*. Mirea, *Legende*, 21. Republicată: DUM. COP., 1938, nr. 6-7, 20.

- Rândunica, fetița unei zâne ce alerga după fluturi, a fost răpită de Muma-Pădurii. A transformat-o într-o fetiță mică cât un degetar și a dus-o departe, într-o grădină.
- Ziua și noaptea plângea fetița și nimeni nu o auzea. Zefirul o luă pe aripile lui s-o ducă la mama ei.
- Obosit de mult umblet, a lăsat-o într-o grădină, unde fetița s-a făcut o floriceică albă, care plângea mereu.
- Dumnezeu trimise un înger căreia fetița îi povesti dorința ei de a se face păsărică, ca să nu fie prinsă de Muma-Pădurii.
- Îngerul îi împlini voia și păsărica zbură ca o săgeată și fără odihnă. În apropierea iernii, ea pleacă în țările calde.
- Pe câmpii au crescut floricele albe, numite „Rochița rândunicii“.

11344. Cumnatele geloase

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Povestea rândunicii*. Lungianu, *Alte povești*, 13. Republicată: LUMEA COPII., 1924, 68; DUM. COP., 1934, nr. 1, 11.

- O fată frumoasă și vrednică s-a măritat cu un fecior din alt sat. Acesta avea doi frați însurați și locuiau cu toții împreună cu părinții lor.
- Cumnatele ei, leneșe, o batjocoreau, numind-o rândunica, adică unică-n rând cu ea.
- Ele au hotărât s-o omoare (pentru că nu le conveneau laudele pe care le aducea fetei soacra lor).
- La scaldă, sub pretextul de a-i tăia din păr, ca să se afume cu el, pentru a-i urma exemplul, cumnatele au înțepat-o în gât.
- Maica Domnului a transformat nevasta cea harnică într-o pasăre care și-a luat zborul.
- Una din cumnate i s-a așezat pe picioare și a apucat-o de coadă. I-a rămas mijlocul cozii în mână. Acasă, au spus că cumnata lor s-a înecat.

- g. Rândunica a zburat pe întinsul apelor, albă, cum fusese cămașa ei, cu o pată roșie din cauza înțepăturilor și cu coada ruptă la mijloc.
- II a. Primăvara și-a făcut cuibul sub streășina casei familiei ei.
- b. Soțul ei îi îngrijea cuibul și una dintre cumnate, înfricoșată, i l-a sfărâmat, spărgându-i oușoarele. Mâna acestei femei s-a uscat până la cot.
- c. Rândunica și-a făcut cuibul în podul casei și deștepta pe toată lumea devreme.
- d. Cuibul i-a fost aruncat în hornul casei (împreună cu puișorii ei, de cealaltă cumnată. Rândunica a stins focul, scuturând apa strânsă pe aripile ei).
- e. De-atunci, însă, s-a înnegrit.
- f. Rândunica și-a făcut cuibul în odaia bărbatului ei iar cumnata cea rea și-a pierdut graiul. De atunci se crede că cine strică un cuib de rândunică, i se usucă mâna până la cot. Dacă omori sau îi iei puii, pierzi graiul.
- g. Odată cu primăvara, când sosește rândunica, omul se pregătește de arat. Când pleacă rândunica, omul se îngrijește de nutreț și lemne.
2. *Rândunica*. Ionescu, F., *Legende*, 70.
- I a, b, c (pentru că o pizmuiau), e, f; II d (de către cumnatele ei, ca s-o ardă pe rândunică), e.

11345. Fata de împărat care nu vrea să se mărite

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Povestea rândunicii*. Culea, *Povești cu animale*, 49.
 - a. Rândunica era fata unui împărat (tăcut și morocănos. A crescut fără dragoste și mângâiere, fiind orfană de mamă).
 - b. Împotriva voinței ei, tatăl voia s-o mărite.
 - c. Fata s-a rugat lui Dumnezeu s-o facă păsărică și voia i-a fost împlinită.
 - d. Când a vrut să zboare, tatăl ei a prins-o de coadă și a rămas cu penele-n mână.
 - e. De aceea are rândunica coadă ca o foarfecă deschisă.
 - f. Rochia ei s-a transformat în floare – „Rochița rândunicii“ (albă, de forma unei rochițe de păpuși).
 - g. Când zboară deasupra apelor, se spune că ia apă s-o ducă morților.
 - h. De atunci poartă ea veșminte negre ca o călugăriță.
2. *Legenda rândunelii*. Ionescu, F., *Legende*, 29.
 - a, b, c, d, e.
3. *Legenda rândunicii*. Marian, *Ornitologia*, II, 111 (din Banat?).
 - a, f.

11346. Fata rușinoasă

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda rândunelii*. (L. Costin), *IZVORAȘUL*, 1926, nr. 1–2, 23 (Ruginosu – Caransebeș / jud. Caraș-Severin).
 - a. Un flăcău s-a însurat cu o fată – Rândunica – din satul vecin. Când a plecat de acasă, părinții au sfătuit fata să fie rușinoasă și să nu vorbească mult.
 - b. Bărbatul ei a crezut că este mută, a lăsat-o și s-a însurat cu alta.
 - c. Când a sosit noua nevastă, Rândunica și-a batjocorit bărbatul, care s-a repezit cu cuțitul la ea.
 - d. Rândunica s-a făcut pasăre și a zburat pe coș. Cuțitul i-a spintecat rochia la poale, în formă de furcă. De atunci are coada ei această formă.

11347. Nevasta mută

Este atestat în Turcia europeană.

1. *Rândunica*. Papahagi, P., *Basme aromâne*, 334 (de la românii din Turcia europeană?).

- a. Ca să se pedepsească pentru că-și defăimase bărbatul înainte de a-l lua, o femeie nu a vorbit trei ani după căsătorie. Crezând că este mută, bărbatul a lăsat-o și a luat altă nevestă, care o chinuia pe prima.
- b. De aceea prima nevestă a blestemat-o pe cea care o chinuia să se transforme în rândunică și să zboare prin crăpătura ușii. Blestemul s-a împlinit.

11348. Nevasta Sfântului Gheorghe

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea rândunicii*. SEMĂN., 1909, 442 (Scundu – Drăgășani / jud. Vâlcea).

- I a. Moșul care avea o fată se însoară a doua oară și vitrega persecuta fata. Îl convinge chiar pe moș, s-o lase în pădure. Fata se înapoiază pe urma de cenușă pe care o făcuse la venire. Cf. Tip. 327.
- b. Moșul duce fata a doua oară s-o lase în pădure. Un nor spune moșului s-o ia acasă, pentru că va veni duminică la prânz după ea.
- c. Când a venit s-o ia, vitrega a spus fetei că Sfântul Gheorghe o ia de nevestă și așa cum trebuie să facă tinerele neveste, să nu vorbească nici ea nouă zile și nouă nopți. Fata însă a înțeles că nu trebuie să vorbească nouă ani. Sfântul a luat fata și a dat-o în seama mamei lui, să facă pregătirile de nuntă.
- II a. Fata este trimisă să ceară o sită și vitrega, care voia s-o piardă, răspunde sfântului s-o trimită în coada smârcurilor, la baba Răscorțoiaia, care desigur că are sită.
- b. Luând cu ea 3 perechi de opinci și 3 toiege de fier, ajunge fata după 3 ani la Sfânta Vineri și lighioanele ei nu i-au putut spune drumul. Sfânta i-a dat însă o gresie și a trimis-o la sora ei.
- c. După alți 3 ani, a ajuns la Sfânta Sâmbătă, unde s-a întâmplat același lucru și a căpătat o perie. Cf. Tip. 313 H*.
- d. Așa a ajuns și la Sfânta Duminecă, unde un șoricel își rupsese piciorul într-o cursă de-a babei Răscorțoiaia. Căpătă și acolo o basma și șoricelul îi arată drumul.
- III a. A ajuns la casa babei Răscorțoiaia, înconjurată de pari cu câte un cap de om în vârf și numai unul era liber și cerea și el un cap.
- b. Baba i-a dat o vioară să cânte și ea s-a dus în pod să-și ascută dinții, ca s-o mănânce. Șoarecele a cântat la vioară, fata a luat sita și a fugit.
- c. Urmărită de babă, fata aruncă gresia ce se face un munte înalt, pe care baba îl trece. Peria se face o pădure deasă, pe care baba o trece de asemenea. Când a aruncat basma, s-a făcut o baltă adâncă, în care baba s-a înecat. Cf. Tip. 313 H*.
- IV a. Fata a adus sita sfântului, care tocmai tăia un miel. El o luă pe fată de gușă, să-i mulțumească. De frică, fata s-a făcut pasăre neagră cu gușa roșie de sângele de pe mâinile sfântului și a zburat.
- b. Sfântul a vrut s-o prindă și a rămas cu câteva pene în mână. De aceea rândunica are coada ca o furcă.

11349. Fata-băiat și feciorul Împăratului Florilor

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Povestea Holburei*. (Rochița rândunicii), Dragoslav, *Flori*, 13. Republicată: *Povestea Holburei sau Rochița rândunicii. Povestile Florilor*, II, 5.

- I a. Din cele trei fete ale unui om, cea mică era cea mai frumoasă, mai harnică și mai vitează.

- b. Împăratul Florilor, de peste apa Sâmbetei, căuta tovarăș de vânătoare pentru fiul lui. Îmbrăcăta bărbătește, porni fata cea mare. La un pod este speriată de tatăl ei (în chipul unui urs).
- c. Mijlocia păți la fel. Cea mică înfruntă pericolul și plecă mai departe (după ce luase buzduganul de ostaș al tatălui ei). Cf. Tip. 514 I.
- d. Împăratul Florilor a fost uimit de vitejia „voinicului“.
- II a. Bănuind că este fată, împărăteasa își sfătui fiul să-și ducă tovarășul pe un câmp, să vadă ce face (dacă va pune flori la pălărie, va fi semn că este băiat; de-și va pune flori în păr sau la cingătoare, va fi semn că este fată).
- b. Fata însă nu rupse nici o floare.
- c. Când o auzi odată cântând, feciorul împăratului a căpătat convingerea că este fată. Mama îl sfătui să puie busuioc sub pernă și dacă-l va găsi asudat, va fi semn că este fată. Fata însă schimbă busuiocul ei cu al băiatului.
- d. Mama îl mai sfătui să se ducă la scăldat, să se prefacă că se îneacă și va afla adevărul.
- e. Îngrijorată, fata spuse că trebuie să plece. Feciorul o conduse și după ce trecu ea apa Sâmbetei, îi arată că este fată.
- III a. Feciorul căpăta un scrânciob de aur cu aripi de la Împăratul Vânturilor.
- b. Cu greu a găsit satul fetei și a făcut-o să se suie-n scrânciob. Și, duși de aripi, au ajuns acasă.
- c. Mama fetei, când scrânciobul a început să zboare, i-a strigat să nu vorbească o lună și ea a înțeles un an.
- IV a. Fata nu a vorbit, cu toate insistențele feciorului.
- b. Sfătuit de maică-sa, s-a dus cu fata la vânătoare și s-a prefăcut că nu se poate apăra de un mistreț, cu cuțitul lui cel prost. Fata i-a vorbit și i-a dat cuțitul ei.
- c. Flăcăul, fericit, cu mâinile pline de sânge, a luat-o în brațe (numind-o rândunică).
- d. Smucindu-se, i s-a rupt rochia din care o parte a rămas în mâna feciorului. S-a transformat într-o floare - Holbura, sau Rochița rândunicii - iar fata s-a făcut rândunică.
2. *Altă poveste a Rochiței rândunicii*. Dragoslav, *Poveștile Florilor*, II, 167. Republicată: *Legenda rândunelei*. ALB. Buc., 1907, nr. 50, 1303; GAZ. TRANS., 1907, II, nr. 208, 1; LUMINA, 1907, nr. 43, 2.
- I a, b (în chipul unui balaur), c (după ce luase de la tatăl ei un buzdugan și un cal), d; II a (și de va culege flori va fi semn că este fată), b (cu toate că florile se aninau de ea), c, e; III a (pe care l-a slujit un an, fără să bea vin, fără să se urnească din turn, fără să se lase ispitit de frumusețe și fără să doarmă). b, c; IV a, b, c, d; V a. Flăcăul a visat-o pe rândunică, care i-a spus să bea apă din Muntele Negru, ca să se facă și el pasăre. Sfătuit de un bătrân, pune floare de odolean în vin și pleacă. b. La muntele cu pricina, se roagă Fecioarei să-l facă pasăre. Bea apă din munte, se face pasăre și zboară cu nevasta lui, c. Rotind mereu pe la curțile împărătești, împăratul a poruncit să nu le facă nimeni rău. De atunci își fac rândunelele cuibul sub streșina caselor. Cine le face rău sau le strică cuibul, îi arde casa sau îi moare o vită.

11350A. Fata îmbrăcată bărbătește

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Rândunica*. RÂND., 1893, 19.

- I a. O fată vitează a plecat în lume îmbrăcată în straie de flăcău (fata mai mare a omului sărac cu mulți copii).

- b. Se împrietenește cu un flăcău (și se fac amândoi porcari).
 - c. Flăcăul bănuiește că tovarășul lui este fată.
 - d. Este sfătuit s-o puie la diferite încercări (de către o vrăjitoare).
 - e. Fata se descurcă în toate probele (crenguța de brebenoc pusă pe capul ei o pune peste noapte în apă, după sfatul cățelușei și a doua zi este proaspătă, semn că este flăcău. Chemat de flăcău la scaldă, cățelușa se face lup și intră printre porci, iar fata gonește lupul și nu trebuie să se dezbrace ca să intre în apă).
 - f. Fata fuge (și este trecută o apă de niște oameni).
 - g. Demonstrează flăcăului, de la distanță, că este fată (arătându-i pletele ascunse sub cușmă).
- II a. Flăcăul pleacă în satul fetei și o răpește (după sfatul unei vrăjitoare, o atrage la carul cu ciubote, unde venise să cumpere și o ia cu forța pe o corabie).
- b. Fata își aruncă inelul în mare, promițând să nu vorbească până nu-i va fi regăsit inelul.
 - c. Fata nu-și calcă jurământul (nici după ce se mărită și naște un copil care-i moare).
 - d. Soacra ei hotărăște s-o piardă (și o trimite la sora ei după ițe și spată).
 - e. Bărbatul ei o învătă cum să se salveze (cu o bucată de pânză, să facă o punte peste apă; peria aruncată va așterne drum în pădurea deasă; să puie un hârgău pe cap când va intra în câmpia păsărilor cu ciocul de fier, ca să nu fie omorâtă. S-o strige pe mătușă și să păstreze capetele păsărilor ce le va căpăta de mâncare. Când baba va voi s-o mănânce, să le arunce. Păsările vor învia, vor face gălăgie și ea se va salva).
- III a. Fata s-a înapoiat acasă (și și-a găsit bărbatul însurat și cu un copil).
- b. A început să vorbească (certându-se cu a doua nevastă).
 - c. Bărbatul a fost fericit că a auzit-o vorbind (și i-a spus „păsăruica mea!“).
 - d. Fata s-a făcut rândunică.
 - e. Bărbatul s-a făcut rândunel (din mila lui Dumnezeu).
 - f. De atunci sunt rândunelele pe lume.

1. *Rândunica*. Marian, *Ornitologia*, II, 88 (Igești – Bârlad / jud. Vaslui). Republicată: (Fără titlu). *Păsările noastre*, 83.

I a (fata cu părul de aur a văduvei sărace), b (feciorul zmeoaicei unde s-a tocmit să păzească oile), c, d (de către zmeoaică), e (o întrebă ce poate face dintr-un copac și, răspunzând că se pot face unelte de munca câmpului, s-a socotit că este flăcău. Dacă ar fi răspuns că se pot face unelte de muncă femeiască, ar fi fost semn că este fată. Chemată la scaldat, fata asmută câinele printre oi și pleacă după ele), f (când este chemată a doua oară la scaldă, înoată îmbrăcată și ajunge la celălalt mal), g (scoțând cușma); II a (făcând pe negustorul de furci de aur și o duce acasă la el), b, c, d (și o trimite la sora ei, după ițe și spată), e (să nu mănânce prima îmbucătură din ce-i vor da de mâncare mătușile, ci să le pună sub limbă. Ea pune prima îmbucătură dintr-un cocoș, un cârlan și o mână moartă. Acestea răspund mătușilor care cred că a mâncat din ele. Capătă cele cerute, iar cocoșul și cârlanul înviază și ea scapă); III a (și își găsește bărbatul însurat), b (pentru că găsește inelul în apa pe care o scoate din fântână), c (și o îmbrățișează cu mâinile pline de sânge; tocmai tăiasc o oaie), d, e (și amândoi își iau zborul).

11350B. Fata îmbrăcată bărbătește și fiul zmeoaicei

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Rândunica*. (S. Fl. Marian), AMIC. FAM., 1878, nr. 7, 73 (Calafindești – Rădăuți / jud. Suceava). Republicată: *Ornitologia*, II, 82; GAZ. TRANS., 1895, nr. 84, 1 ; (Fără titlu), *Păsările poporului*, 40; *Păsările noastre*, 76.
2. *Povestea rândunelei*. ROM. Buc., 1894–1895, nr. 233, 3.

- I a. O fată îmbrăcată bărbătește păzea turma (orfană, cu câinele ei, pe munte).
- b. S-a împrietenit cu feciorul zmeoaicei (care o ducea mereu la el acasă).
- c. Feciorul bănuind că este fată, zmeoaica l-a învățat s-o puie la diferite încercări.
- d. Fata a învins în toate probele (sfătuită de cățelușa ei năzdrăvană. A pus brebenocul pe pernă, ca să nu se vestejească, semn că este băiat.
- e. Fata a fugit (despicând cu toiagul apa pe care trebuia s-o treacă).
- II a. Feciorul o găsește și o răpește (ademenind-o în corabia cu mărfuri).
- b. Fata aruncă inelul ei în apă și promite că nu va vorbi până nu va fi găsit.
- c. Ea se ține de cuvânt (și nu vorbește nici după căsătorie).
- d. Zmeul găsește inelul într-un pește. Cf. Tip. 736.
- e. O mângâie cu mâinile care erau însângerate de la tăiatul peștelui.
- f. Femeia se face rândunică și zboară.
- g. Zmeul o apucă de coadă și rămâne cu penele în mână.
- h. De atunci are rândunica coadă în formă de furculiță și gușa roșie.
3. *Povestea rândunicii*. A.I.F., i. 10638 (Boca – Strehaia / jud. Mehedinți).
- I a (cea mai mică din cele trei fete ale văduvei), b (la care intră cioban), c, d (întrebat ce se poate face dintr-un tufan, răspunde că este bun de oiște la căruță), e (și zmeul o urmărește, dar la o apă ea scapă); II a (ademenind-o în corabia cu mărfuri), b, d, e (de gușă), f (rugându-se lui Dumnezeu), g, h.

11351. Fata îmbrăcată bărbătește pleacă cu vitele la păscut

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda rândunicii*. Marian, *Ornitologia*, II, 98 (Vicovu de Sus – Rădăuți / jud. Suceava). Republicată: (Fără titlu). *Păsările noastre*, 95.
- I a. Un om avea multe vite pe care nu avea cine i le păzi (când trebuia să le trimită la vârat).
- b. A încercat fata cea mare să se ducă, dar s-a înapoiat înfricoșată de taică-său (care i-a apărut în cale ca o sperietoare).
- c. Mijlocia a pățit la fel.
- d. Cea mică nu s-a speriat (fiind prevenită de cățelușa ei năzdrăvană).
- e. Fata s-a îmbrăcat în flăcău.
- f. Păzea vitele cu un alt băiat.
- g. Acesta a bănuit că este fată.
- h. A pus-o la încercare și fata a ieșit victorioasă (a dus-o la scăldat, cățelușa năzdrăvană a speriat cail și fata a alergat după ei. Busuiocul pus sub perna fetei a fost plimbat de cățelușă sub rouă, ca a doua zi să fie proaspăt, semn că este băiat).
- i. Fata a plecat acasă (reușind să treacă o apă cu ajutorul unei batiste).
- j. I-a arătat apoi flăcăului că este fată.
- II a. Flăcăul a găsit-o și a furat-o.
- b. Ea a aruncat inelul în apă și a spus că va vorbi când va găsi inelul.
- c. După un timp l-a găsit și a început să vorbească. Bucuros, bărbatul a apucat-o de gușă cu mâinile pline de sânge și i-a spus „păsăruica mea“. Fata s-a transformat în rândunică. Cf. Tip. 11568.
2. *Povestea rândunicii*. (P. Savin), I. CREANGĂ, 1913, nr. 3, 74 (Comești – Dorohoi / jud. Botoșani).
- I a, b (care i-a ieșit în cale, îmbrăcat într-o blană de urs), c, d (și a vrut

să omoare ursul care era tatăl ei), e, f, g, h (busuiocul pus sub perna ei l-a tăvălit în rouă, după sfatul cățelușei), i; II a (cu ajutorul unei corăbii cu marfă), b₁ (Surorile ei au blestemat-o să se facă pasăre, dacă va vorbi timp de nouă ani cu bărbatul ei), c₁ (Fata nu a respectat legământul și s-a făcut rândunică).

11352. Fata îmbrăcată bărbătește, se duce la război

Este atestat în Macedonia și Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Evdichena*. (Cosmescu – *Colecțiune*), L. Șăineanu, *Basmele române...*, 535.

I a. Un bătrân cu trei fete trebuia să se ducă la război, pentru că nu avea un fecior.

b. Fetele cele mari au refuzat să plece.

c. Cea mică a plecat, îmbrăcată bărbătește.

d. S-a întovărășit cu un fecior de împărat (după ce a făcut multe vitejii).

e. Feciorul de împărat a bănuț că este fată, a pus-o la încercare, dar nu a izbutit să afle adevărul.

f. Fata a fugit (arătându-i din depărtare coșitele și sânii).

II a. Feciorul de împărat a plecat s-o caute (deghizat în negustor).

b. A aflat-o (acasă la ea).

c. I-a vândut marfă în schimbul meiului; s-a prefăcut că-l scapă pe jos și a rămas să-l culeagă.

d. A furat fata (cu ajutorul unor oameni).

e. A dus-o acasă la el.

f. S-a însurat cu ea (și a născut în fiecare an, căpătând trei copii).

g. În acest timp, ea nu a vorbit deloc (de rușine).

h. Feciorul de împărat a hotărât să se însoare cu alta.

III a. Ca să scape de prima lui nevastă a pus-o la munci grele. A trimis-o să ceară sita unei lamii. Femeia a hrănit pe drum un câine și un bou, care i-au arătat drumul. Pe când lamia își ascutea dinții s-o mănânce, fata a furat sita și a ajuns cu bine acasă.

b. A pus-o să facă din lână albă lână neagră, și din cea neagră din nou lână albă și Dumnezeu a ajutat-o. Cf. Tip. 368 C.

c. A pus-o să sâdească pomi pe drumul ce lega casa ei de cea a logodnicei lui, care să dea fructe în 24 de ore. Și Dumnezeu a ajutat-o din nou.

d. Este făcută servitoare la curte.

IV a. La nunta soțului ei cu cealaltă, ei i se pun bucațele aprinse de brad sub unghii, ca să vorbească, iar mireasa își bate joc de ea.

b. Chinuită, femeia blestemă mireasa să se facă rândunică. Blestemul s-a implinit.

c. Ea rămase nevasta feciorului de împărat și a început să vorbească.

2. *Muta*. Papahagi, P., *Basme aromâne*, 200 (Epir?).

I a (și din porunca împăratului, trebuia să plece din fiecare casă câte cineva), b (voind să se mărite), c, d, e (a dus-o la târg, la podoabe femeiești și fata s-a uitat numai la arme; i-a pus busuioc sub căpătâi și fata a făcut ca busuiocul ei să fie mai curat decât al flăcăului), f (când este chemată la scăldat, trece o apă înot și-și scoate apoi cușma); II a (deghizat în vânzător de coșuri și fuse), b (în sat), c (și poposește la casa fetei), d (într-un sac), e (și fata auzind cocoșii, nu-și da seama unde este și spune că se aud cocoșii nemernicului de împărat. La mustrarea feciorului, amuțește), f, g, h; III e E pusă să aducă apă cu ciurul. O babă face ca păsările să astupe ciurul cu găinaț și ea poate stropi drumul miresei, f. O pune să măture calea și baba cheamă un vânt ce face drumul neted ca sticla; IV a₁ (La nuntă i se leagă o lumânare de mână și când începe să ardă, mireasa și tot cortegiul rîd de ea), b, c.

3. *Povestea rândunichii*. LUMINIȚA, 1935–1936, nr. 7, 17 (Brăila, [jud.] Brăila).

I a, c, d (făcând multe vitejii), e (a adus-o la târg unde erau fuse și fluier și fata s-a îndreptat spre fluier), f (când a fost chemată la scaldă; i-a arătat sânii și feciorul de împărat a aruncat după ea un măr, care i-a rupt doi dinți); II a (deghizat în negustor de fuse), b (la o șezătoare), c₁ (i-a vândut fuse, în locul mălaiului și porumbului; ca s-o întârzie, l-a amestecat și a cerut voie să doarmă pe prispa casei ei); III d₁ (în lada în care o ținea închisă noaptea tatăl ei, ca să n-o fure feciorul de împărat), e (și auzind ea păunii de la curte, a crezut că vorbește cu tatăl ei și i-a spus că se aud păunii măgarului de împărat. Feciorul i-a răspuns că ea este în spinarea măgarului. Fata s-a jurat că nu va mai vorbi și s-a ținut de cuvânt 9 ani); IV a₂ (La nuntă i s-a dat o lumânare. Cum nu a stins-o, deși era pe terminate, mireasa a spus că muta își arde mâna. Și muta a vorbit), b₁ (Muta a zburat, transformându-se în rândunică. Împărăteasa, vrând s-o prindă de coadă cu foarfecele, i-a tăiat din coadă, care de atunci a rămas așa).

11353. Fata-băiat și Muma-Pădurii

Este atestat în Muntenia.

1. *Rândunica*. Zăbavă, *Poveștile păsărilor*, 39.

- Rămasă orfană, o fata – Rândunica – s-a dus în lume să-și caute un rost. Într-o pădure a primit niște haine bărbătești de la un vânător, care a trimis-o să se bage slugă la oile Mumei-Pădurii, care să nu știe că este fată.
- Muma-Pădurii o primește. Bănuind însă că este fată, s-a uitat când se spăla. A văzut că se spală cu palmele scuturate de apă și nu cu pumnii plini, ca flăcăii.
- I-a smuls hainele bărbătești, lăsând-o în rochia ei neagră de doliu. A târât-o de păr spre cuptor, s-o ardă, cum făcuse și cu alte fete.
- La ruga ei, Dumnezeu a făcut-o pasăre. Muma-Pădurii a rămas în mână cu pene din coada ei. De atunci are rândunica coada ca o furculiță și fulgii negri ca rochia de doliu pe care o purtase.

11354. Fata ieșită dintr-o pană

Este atestat în Transilvania și Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Legenda rândunicii*. (Gh. Crăciunescu), F. TOȚI, 1897, nr. 26, 206. Republicată: *Copiii de găsit*, 19; LUMINA, 1906, nr. 53, 2.

- a. Moșul și baba, ce nu aveau copii, au visat că trebuie să aducă acasă orice ar găsi pe drum.
 - b. Bătrânii au găsit o pană pe care au pus-o la icoană.
 - c. Când lipseau de acasă, pana se transforma în fată și făcea treabă (punea masa și ordona casa, pe când ei erau duși la biserică).
 - d. Moșneagul a pândit-o, a văzut ce se întâmplă și punând mâna pe fată, ea nu s-a mai putut face pană. Și bătrânii erau fericiți.
- a. Odată a văzut-o Soarele și s-a îndrăgostit de ea (rămânând trei zile nemișcat).
 - b. A furat-o într-un leagăn de mătase (cu gândul s-o ia de nevastă).
 - c. Fata nu a mai scos de atunci nici o vorbă (îndeplinind, totuși, tot ce-i cerea Soarele).
 - d. Într-o zi a trimis-o să-i aducă căpșuni. Dupe ce i-a adus, a vorbit.
 - e. De bucurie, Soarele a sărutat-o și fata s-a făcut pasăre.
 - f. A vrut s-o ia de gușă și pasărea, smucindu-se, a lăsat în mâinile Soarelui o parte din pielea gușei și câteva din penele ei din coadă.
 - g. De atunci are rândunica o pată la gât (roșie).

h. Tot de atunci are coada în formă de furculiță.

2. *Povestea rândunicii*. Dumitrașcu, *Busuioc*, 53 (Boureni – Băilești / jud. Dolj). Republicată: *Legenda rândunelei*. CUGET CLAR, 1929, nr. 13–16, 203.

I a, b, c, d; II a, b (cu gândul s-o ia de nevastă), c (ca s-o lase să plece), d, f₁ (Vrând s-o prindă, Soarele a apucat-o de gușă și ea s-a făcut pasăre, iar Soarele a rămas cu câteva pene în mână), g (albă), h.

3. *Povestea rândunicii*. CĂL., 1940 (nepaginat).

I a, b, c, d; II a, b, c, d, e, f, g, h, i. Tot de-atunci zboară rândunica atât de repede.

11355. Fata care-și omoară mama

Este atestat în Muntenia.

1. *Rândunica*. V. LIT., 1906, nr. 15, 7.

I a. Vrând să cunoască gândurile norodului, un împărat tânăr a plecat prin țară deghizat în cioban. A luat cu el ștergarul udat cu apă vie, pe care-l căpătase taică-său de la Sf[ânta] Vineri.

b. Jucă odată la horă într-un sat cu o fată care l-a rugat să-i cânte din fluier. Când s-a șters pe mâini cu ștergarul vrăjit, a cântat atât de frumos, de a minunat pe toți.

c. A dat inelul lui fetei, la plecare. De atunci, fetele din sat o batjocoreau, numind-o Rândunica, pentru că ciobanul spusese că-l cheamă Rândunel.

d. În acest timp, feciorul se topea de dorul ei.

II a. Plecând la război, trecu prin satul fetei și o găsi la fântână. Îi spuse cine este și o ceru de nevastă.

b. Fata l-a însoțit, a luptat alături de el, dar un paloș dușman l-a rănit pe împărat. Fata l-a dus la ea acasă.

c. În timp ce pregătea leacuri, a auzit larmă și, crezând că vin dușmanii, a tras cu paloșul în momentul când s-a deschis ușa. Astfel și-a omorât mama, care sosise acasă.

d. Maica Domnului, care a trecut pe acolo, a blestemat-o să se facă pasăre. Gușa i-a rămas roșie de la capul rănit al împăratului sprijinit pe pieptul ei.

e. A mai fost blestemată să nu aibă odihnă, să mănânce și să bea zburând și să-și crească puii în cuib de humă.

f. Împăratul a vrut s-o prindă și a rămas cu fulgii în mână. De atunci are rândunica coada ca o furculiță.

g. Împăratul s-a transformat de asemenea în pasăre și a fost trimis pe cealaltă lume. Focul nestins de la „hotarele lumii” nu-l lăsa să se apropie.

h. Văzând Fecioara chinul rândunicii, a permis ca ei să se întâlnească în noaptea de Sf[ântul] Gheorghe. Transformându-se în oameni, rătăcesc îmbrățișați pe câmpii.

i. Pe unde calcă, cresc floricelele pe care oamenii le numesc „Rochița rândunicii”.

11356. Slujnica Sf[înte]i Dumineci

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda rândunicii*. Marian, *Ornitologia*, II, 108 (Râuseni – Fălticeni / jud. Suceava). Republicată: (Fără titlu), *Păsările noastre*, 106; *Legenda rândunelei*, CAL. GOSPOD., 1936, 108.

a. Sf[ânta] Duminecă avea o slujnică.

b. Într-o zi i-a cerut să-i facă mâncare care să nu fie nici caldă, nici rece.

c. Sfânta s-a fript cu mâncarea, pentru că slujnica a uitat s-o puie la răcit.

- d. A blestemat-o să se facă pasăre, să umble arsă și friptă prin locurile și țările unde va fi arșița mai mare. Cf. Tip. 11395.
- e. De aceea își face cuibul în podul caselor și stă în țările unde-i arșița mare.

11357. Soarele nu vrea să se însoare

Este atestat în Moldova.

1. *Rândunica și Sf[ântul] Soare*. (E. Niculiță-Voronca - Fără titlu), A.I.F., ms. 105, II, 82.
- a. Soarele se ducea la maică-sa, Luna, la două săptămâni, pentru a fi spălat și pieptănat.
- b. Nu-i plăceau femeile și nu voia să se însoare. De aceea, Luna a trimis pe fata pe care o avea în slujbă, cu îndemn de însurătoare.
- c. Ca să scape de ea, Soarele a trimis-o la mătușa lui, Ciuma, să-i aducă sita, peria și urciorul cu apă.
- d. Ciuma și-a ascuțit dinții s-o mănânce, iar pe fată a pus-o să depene lână. Un șoricel a prevenit-o de pericol. I-a dat și un fir de păr care, aprins, îi arăta drumul. A mai sfătuit-o ca, la nevoie, să arunce peria și apă și fata a fugit.
- e. Urmărită de Ciumă, a aruncat peria, care s-a făcut o pădure deasă, apoi apa, care s-a transformat în stânci și gheață. A ars firul de păr, s-a deschis un drum și a scăpat de ciumă. A ajuns în lumea Soarelui, căruia i-a dat sita.
- f. Soarele i-a cerut să mai îndeplinească o misiune și fata a refuzat. Furios, a rupt o pană și din ea a ieșit rândunica. A spus apoi mamei lui că nu regretă ce a făcut, iar pasărea va aduce pagube oamenilor.
- g. Rândunica are o pată roșie pe gușă. Dacă trece dimineața peste capul unui om, îi năvălește sângele pe nas și pe gură. Dacă trece sub o vacă sau deasupra ei, laptele iese cu sânge.

11358. Fata care a văzut pe Soare

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). (I. Mușlea - *Cercetări*). AN. ARH. FOLC., 1932, 190 (Bixad - Oaș / [jud. Maramureș]).
- a. Soarele fiind om, s-a însurat cu o fată frumoasă - Rândunica. Soacra ei a trimis-o la Ciumă să ceară o sită.
- b. S-a dus fata la „Luni“, unde a căpătat o gresie; la „Marți“, unde a întrebat de Ciumă; la „Miercuri“, unde a primit o cloșcă cu pui; la „Joi“, de la care a primit un vas cu lapte. La „Vineri“ a căpătat un pieptene și la „Sâmbătă“ a învățat ce trebuie să facă.
- c. A ajuns la Ciumă, unde a furat sita din tindă și a fugit, urmărită de Ciumă.
- d. Rândunica a aruncat pieptenele care s-a transformat într-un deal pe care Ciuma l-a ros. A aruncat gresia, din care s-a făcut un deal de piatră. Ciuma l-a ros și pe acesta. A aruncat apoi vasul cu lapte și s-a făcut un lac. Ciuma a sorbit tot laptele și a crăpat. Cf. Tip. 313 H*.
- e. Când a ajuns acasă, soacra i-a spus să se uite sub cearșaf. A văzut Soarele luminos ca un trandafir. S-a făcut rândunică și a zburat. Vezi și Tip. 11319, 11340.

b. *Caracteristici* 11360-11362

11360. Coadă rândunicii

Este atestat în Transilvania.

1. *De ce are rândunica coadă în formă de furcă*. (L. Costin), BUCIUM.,

1924–1925, nr. 11, 2 (Tisovița – Orșova / jud. Mehedinți). Republicată: *Legende*, 18.

- a. Grangurul era însurat cu pupăza. Pentru că era prea vorbăreată și nu[-i] plăcea mamei lui, a divorțat și s-a însurat cu rândunica. Fiind tăcută, nici ea nu [i-]a plăcut soacrei, care spunea că este mută.
- b. La plecare, a spus despre soacra ei că nu este femeie bună. Auzind-o vorbind, grangurul s-a luat după ea s-o aducă înapoi. A prins-o de coadă și a rămas cu pene în mână. De atunci a rămas rândunica cu coadă în formă de furcă.

11361. Negreala rândunecelor

Este atestat în Transilvania.

1. *Albe rândunecile*. Cocișiu, *Povești*, 44.

- a. Când Iisus a fost răstignit, rândunecile, care erau albe, au luat în cioc din sângele lui și l-au dus Fecioarei. Ea le-a șters cu o năframă.
- b. Pe unde [nu] le-a atins năframa, rândunecile au rămas negre.

11362. Rândunica taie limba țânțarului

Este atestat în Muntenia.

1. *O altă poveste a rândunicii*. Ionescu, F., *Legende*, 32.

- a. Fundul corabiei lui Noe a fost ros de un șoarece și apa năvălea prin gaura făcută. Șarpele a astupat gaura cu condiția să i se dea ceva.
- b. După potop, șarpele a cerut sânge de cel mai bun și țânțarul a fost trimis să-l caute. Cf. Tip. 11644.
- c. Când s-a înapoiat și a spus că a adus sânge de om, rândunica i-a tăiat limba.
- d. Cum nu a mai putut vorbi, țânțarul își arăta gura și pe rândunică. Șarpele a vrut s-o înghită pe rândunică și nu i-a prins decât coada. Penele din mijloc i-au rămas în gură, și de-atunci are rândunica coada crestată.

c. *Atribute* 11364–11366

11364. Rândunecile sunt păsări curate

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Maica Domnului*. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, 10.

- a. După răstignirea lui Iisus, Maica Domnului îl plângea și odată cu ea, tot ce era în jur.
 - b. Iarba câmpului și florile se plecau în fața ei în semn de jale.
 - c. Un stol de rândunecile i-au adus vestea învierii lui Iisus (care [i] se va arăta atât ei, cât și apostolilor).
 - d. Maica Domnului a binecuvântat rândunecile să fie cele mai curate păsări și să aducă noroc la casa omului (unde își vor face cuibul).
 - e. S-a întâlnit Fecioara cu păianjenul și șoarecele care i-au spus că fiul ei nu va învia.
 - f. Fecioara a răspuns că fiul ei este și al lui Dumnezeu, care va hotărî totul.
 - g. Văzând că nu-i binecuvintează, păianjenul și șoarecele au hotărât s-o spânzure pe Fecioară (când se va înapoia prin pădure).
 - h. Păianjenul a făcut o funie și a legat-o de cracă, iar șoarecele a făcut o groapă dedesubt.
 - i. Maica Domnului, cunoscându-le gândurile, i-a blestemat. Păianjenul să fie ucis de cine l-o vedea (să fie spurcat și cine-l va omorî să i se ierte șapte păcate).
 - j. Pe șoarece l-a blestemat să fie ucis de oameni (și să fie spurcat).
2. *Șoarecele și păianjenul*. I. CREANGĂ, 1912, nr. 11, 327 (Vatra Dornei, jud. Suceava).
- a, c, d, e, g, i, j (și cine-l va ucide să i se ierte trei păcate).

11365. Rândunica șterge fața lui Iisus

Este atestat în Transilvania.

1. *Rândunica și vrabia*. Costin, L., *Anecdote, Snoave*, 40 (Teregova – Caransebeș, [jud. Caraș-Severin]).
 - a. Rândunica este cea mai curată dintre păsări, iar vrabia cea mai păcătoasă.
 - b. Când Iisus era pe cruce, au venit la el toate păsările. Numai vrabia a venit târziu și l-a scuipat.
 - c. Rândunica și-a întins repede aripa și l-a șters pe Iisus. De atunci este cea mai curată și mai binecuvântată pasăre.

11366. Rândunica duce apă lui Iisus răstignit

Este atestat în Muntenia.

1. *Jertfa rândunicii*. Ionescu, F., *Legende*, 10.
 - a. Iisus fiind răstignit, rândunica i-a adus în cioc picături de apă și a fost lovită de săgeata păzitorului.
 - b. De atunci sunt socotite rândunelele păsări sfinte.
Vezi și Tip. **10086, 11865 B, 12026.**

Sticletele. Carduelis-carduelis. 11370

a. *Origine* 11370

11370. Fata de poleac[polonez]

Este atestat în Moldova.

1. *Vrabia. Stigletul*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 254 (Stănești, [jud.] Botoșani).
 - a. O femeie de poleac avea o fată căreia nu-i putea intra în voie cu mâncarea. Rugându-se lui Dumnezeu s-o scape de fată, Dumnezeu a transformat-o într-o pereche de sticleți.
 - b. Ei nu dădeau pace femeii, lovind-o cu aripile, bătând în ferestre și ciocănind-o în cap.
 - c. Mama a rugat pe Dumnezeu s-o facă pe fată altceva, mai rău. Dumnezeu a făcut-o vrabie. Puii pe care i-a născut înainte, au rămas sticleți.
Vezi și Tip. **11257.**

*Striga. Strix flaniea.*¹ 11374

a. *Atribute* 11374

11374. Striga umblă numai noaptea

Este atestat în Moldova.

1. *Legendă despre striga*. Marian, *Ornitologia*, I, 234 (Oprișeni – Fălticeni / jud. Suceava).
 - a. Striga a fost împărăteasa păsărilor. Asuprind și nedreptățindu-și poporul, acesta s-a răsculat și a hotărât s-o omoare.
 - b. Striga s-a ascuns de frică. De atunci nu umblă decât noaptea. Dacă zboară ziua, păsările o prind și o scarmână bine.

Turtureaua. Streptopelia turtur. 11378

a. *Origine* 11378

11378. Turtureaua

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda turturelei*. Costin, L., *Legende*, 4.
 - a. Un împărat ce era mai mare peste toți împărații avea numai feciori

1. Corectat: „Tyto alba” de către traducător (*n. ed.*).

- și o singură fată, de o mare frumusețe. Toți feciorii din jur o doreau de nevastă, dar ea îi refuza.
- b. Odată, a fost angajat cioban la stâna împărătească un fecior sărac, datorită insistențelor fetei. Și după un timp, fata s-a îndrăgostit de cioban. Împăratul, însă, l-a omorât, iar pe fată a trimis-o să păzească oile.
- c. Fata s-a rugat lui Dumnezeu s-o facă pasăre și a fost făcută turturea. Când se mulg oile, le îngână tot timpul: „tur, tur, tur!”
Vezi și Tip. 11261 A, B, D.

Vrabia. Passer domesticus. 11382–11387

a. *Caracteristici* 11382–11383

11382. De ce sunt vrăbiile mici?

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda despre vrăbie*. Marian, *Ornitologia*, I, 406. Republicată: (Fără titlu), *Păsările noastre*, 66.
 - a. Vrăbiile erau mult mai mari.
 - b. Când Iisus era pe cruce, vrăbiile roteau în jur și strigau că e viu.
 - c. Ca să le pedepsească că nu-l lăsau să moară, Iisus le-a făcut mici cum sunt azi.
 - d. Apoi le-a blestemat (să-și caute hrana pe drumuri și să fie ușor de prins).
2. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 254.
 - a, b (ca să-l chinuiască).

11383. Vrabia are penele cenușii

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Vrabia*. Zăbavă, *Poveștile păsărilor*, 16.
 - a. La început, vrabia avea penele albe.
 - b. Hrana o agonisea pe câmp, fără s-o supere cineva.
 - c. Ea s-a dus la Dumnezeu să se plângă că nu-i place culoarea penelor ei și că este prea obositor să alerge pe câmp după hrană. Și îl tot supăra pe Dumnezeu cu suspinele ei.
 - d. Într-o zi, așezându-se pe umărul lui Dumnezeu, i-a strigat la ureche să-i schimbe culoarea penelor și hrana, pentru că altfel moare de inimă rea.
 - e. Dumnezeu, supărat, a azvârlit-o și ea a nimerit în cenușa din vatra alăturată.
 - f. Dumnezeu a hotărât să rămâie murdară de cenușă, să-și caute mâncarea pe lângă drumuri și case, împreună cu surorile ei.
 - g. De atunci au vrăbiile penele cenușii.
 - h. Tot de atunci, fură mâncarea de pe lângă casă cu aceeași obrăznicie cu care s-a purtat cu Dumnezeu. Cf. Tip. 11314 A, B.
2. *Legenda vrăbiei*. Ionescu, F., *Legende*, 36.
 - a₁ (La început, vrabia nu avea penele negre-roșcate), c₁ (A cerut lui Dumnezeu un veșmânt mai frumos), e₁ (Dumnezeu a aruncat-o în cenușă), g₁ (De atunci a rămas împeștrită cu negru și roșu).

a. *Atribute* 11385–11387

11385. Vrabia nu avea cuib pe vremuri

Este atestat în Moldova.

1. *Povestea vrăbiuței*. ALB. Buc., 1924, nr. 15–16, 252 (Focșani, [jud.] Vrancea).
 - a. Când Dumnezeu a dat fiecărei păsări câte un dar, vrăbiuța, chemată

printre cele din urmă, a fost înștiințată că va trăi aproape de oameni și hrana zilnică îi va fi asigurată [de la aceștia]. Bucuroasă și-a petrecut vara în pădure, unde ciugulea diferite roade.

- b. Odată cu venirea iernii a început să-i lipsească hrana și un adăpost. S-a dus la Dumnezeu și i s-a tânguit. Dumnezeu s-a înduplecat și i-a promis ajutor.
- c. Voioasă, vrabia a adunat fulgi și paie și și-a făcut cuib într-o scorbură de salcie, din preajma unei case. De atunci au început vrăbiile să-și facă culcuș, la nevoie, în preajma satelor.

11386. Vrăbiile trăiesc mult

Este atestat în Moldova.

1. *Legendă despre vrabie*. Marian, *Ornitologia*, I, 404 (Oprișeni – Fălticeni / jud. Suceava). Republicată: *Vrabia*. GAZ. TRANS., 1895, nr. 84, 3; (Fără titlu). *Păsările noastre*, 64; *Legenda vrabiei*. Mirea, *Legende*, 18.
 - a. În mijlocul unei păduri a răsărit un stejărel, pe care s-a așezat o vrabie. Stejărelul a rugat-o să plece, pentru că este încă tânăr și crud. Vrabia a plecat, promițând să vină la moartea lui, să-i ceară socoteală.
 - b. Stejarul a murit la 900 de ani și vrabia, când a venit să-i ceară socoteală, s-a scaldat în colbul lui. De-atunci trăiesc vrăbiile atât de mult. Tot de atunci este și vorba: „Vrabia e pui, da' dracu știe de când îi!”

11387. Lauda de sine

Este atestat în Moldova.

1. *Lauda de sine*. (P. Savin), CULT. POP., 1923, nr. 31, 4 (Jorăști – Tg. Bujor / jud. Galați).
 - a. Niște vrăbii ciripeau pe casa unui gospodar care le pricepea limba. A auzit omul pe vrăbioi spunând că poate dărâma cu un picior casa și toate acareturile.
 - b. Omul a prins vrăbioiul și l-a întrebat ce a vrut să spună. Vrabioiul a mărturisit că s-a lăudat pentru că era singur între atâtea vrăbii.
 - c. Omul i-a dat drumul și de atunci, când vrăbioiul vrea să se laude, se uită-n jur, să nu mai pătească o rușine.

5. Răpitoarele. 11395–11444

Cioara. Corvus corone. 11395–11399

a. Origine 11395

11395. Cioara, slujnica Sf[înteii] Dumineci

Este atestată în Muntenia.

1. *Cioara*. Zăbavă, *Poveștile păsărilor*, 25.
 - a. Sf[ânta] Duminecă a trăit pe pământ și avea nevoie de o slujnică. A luat o țigancă care era leneșă și gureșă. De câte ori o întreba dacă a făcut un anumit lucru, ea răspundea: „da, da, da, da!”
 - b. Într-o zi, sfânta a plecat la biserică și a rugat-o să-i pregătească mâncarea, nici caldă, nici rece. Când s-a înapoiat și a întrebat-o dacă a făcut treaba cum trebuie, slujnica a răspuns ca de obicei.
 - c. La prima îmbucătură, sfânta s-a fript atât de rău, încât a blestemat slujnica să se facă pasăre. Cf. Tip. **11356** și să fie urâtă și alungată de lume.
 - d. Țigancă s-a făcut cioară cu penele negre-cenușii. Încearcă mereu să spună, ca înainte, „da, da, da!” și nu reușește să spună decât „cra, cra, cra!”, glasul cu care a rămas. Vezi și Tip. **11013 D**, **11016 A**.

b. *Atribute* 11397–11399**11397. Hrana ciorii**

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea ciorii*. LUMINIȚA, 1936–1937, nr. 6,10.

- a. Pe vremea când ciorile erau albe, trăiau doi frați – Cain și Abel –, care se iubeau foarte mult. De la o vreme s-au certat și Cain l-a omorât pe Abel.
- b. Ucigașul a rugat ciorile să ascundă cadavrul. Ciorile se temeau să nu afle Dumnezeu. De aceea, Cain le-a rugat să mănânce cadavrul lui Abel și ele l-au ascultat.
- c. Dumnezeu a întrebat ciorile despre Abel și ele au răspuns că nu știu nimic. Cain a răspuns la fel.
- d. Dumnezeu l-a trimis pe Cain în pustiu. Pe ciori le-a blestemat să mănânce cadavre și să se înnegrească, pentru că au mâncat carne de om. Cain a murit de sete, în pustiu.

11398. Războiul ciorilor cu uliul

Este atestat în Muntenia.

1. *Ciuhurezul, uliul și ciorile*. Tuțescu, *Din văi și vâlcele*, 40.

- a. Pe vremea când ciuhurezul era împărat, un uliu a furat o cioară. Ciorile s-au plâns împăratului lor. Când a aflat că cioara furată a fost în fruntea cârdului, împăratul a spus că este vina lor, că cioara nu avea ce căuta acolo.
- b. Când s-a întâmplat furtul și a doua oară, iar cioara furată era ultima din cârd, împăratul tot pe ciori le-a învinuit.
- c. La a treia plângere, când cioara răpită a fost în mijlocul cârdului, au pățit la fel. De atunci se războiesc ciorile cu uliul și-l gonesc când vrea să facă câte o ispravă.

11399. Cioara bea apă de oriunde

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda prigoriei*. Rădulescu-Codin, *Comorile poporului*, 69.

- a. Dumnezeu a făcut lumea.
- b. A vrut să facă o fântână.
- c. A dat această muncă prigoriei. Când a terminat treaba, ea s-a dus la Dumnezeu în haine de sărbătoare.
- d. Cioara nu a luat parte la lucru.
- e. S-a murdărit, însă, ca să nu afle Dumnezeu acest lucru (tăvălindu-se în noroi, până s-a făcut neagră).
- f. Când prigoria a povestit cum a lucrat, cioara s-a lăudat că ea a făcut fântâna. Ea arată hainele prigoriei care nu purtau urmele muncii.
- g. Dumnezeu a blestemat-o pe prigorie.
- h. Să nu bea apă decât din nori, când plouă. Cf. Tip. 11426, 11427, 11428.
- i. Cioara, în schimb, să bea apă de oriunde. De atunci prigoria iese numai când este nor de ploaie și cântă: „pri, pri!“, iar oamenii când rabdă de sete spun: „mă fripei ca o prigorie“.

2. *Legenda prigorului*. Costin, L., *Anecdote, snoave*, 45 (Cornea – Orșova / jud. Caraș-Severin).

b₁ (Dumnezeu a vrut să facă un iaz), d (și a venit la Dumnezeu, când munca se terminase), e (pe picioare. La lauda lui Dumnezeu pentru munca păsărilor, acestea l-au pârât pe prigor care a fost nevoit să-și spele picioarele, care s-au albit), g (dând crezare păsărilor), h₁ (Să nu bea apă decât de pe piatră. Și așa a rămas).
Vezi și Tip. 11427, 11364, 11418.

Corbul. *Corvus corax*. 11403–11408**a. Caracteristici 11403–11408****11403. Penele corbului**

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce are corbul penele negre*. Ionescu, F., *Legende*, 27.

- a. Corbul cizmar și cucuveaua croitoreasă erau prieteni. Corbul a făcut cucuvelei o pereche de cizme, iar cucuveaua i-a dăruit în schimb un veșmânt alb.
- b. Corbul nu avea chef să încerce veșmântul. De aceea, cucuveaua a hotărât să rămâie toată viața cu haina lui neagră și urâtă. Și așa a rămas.

11404. În jurul Nazaretului

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda corbilor negri*. Mirea, *Legende*, 41.

- a. Pe vremuri, corbii, ciorile și stancele [stăncuțele] aveau penele albe. În jurul Nazaretului mișunau multe din aceste păsări.
- b. Iisus se juca cu ele, încă din copilărie, aruncându-le grăunțe.
- c. Odată, venind însetat spre casă, a vrut să bea apă dintr-un izvor, dar păsărelele nu l-au lăsat (pentru că se scaldau).
- d. Iisus a plecat mai departe. Când păsărelele au ieșit din apă, erau negre. De atunci au rămas așa.

2. *Legenda corbului*. Ionescu, F., *Legende*, 23.

- a, c, d.

11405. Croncănitul corbilor

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante identice.

1. *Corbul*. Zăbavă, *Poveștile păsărilor*, 11.

2. *De ce are corbul penele negre*. Ionescu, F., *Legende*, 27.

- a. Corbul avea pe vremuri pene albe-gălbui și cânta. Când Iisus s-a chinuit pe cruce, rândunica a fâlfâit din aripi în jurul lui, ca să-l răcorească. Corbul, voind să arate cât este de trist de nelegiuirile oamenilor, se rotea deasupra lui Iisus și croncănea.
- b. Iisus l-a blestemat și în acel moment pământul s-a cutremurat. Izvoarele au secat, biserica a crăpat în două, iar oamenii au fost cuprinși de spaimă. Corbul, amețit, a căzut într-o vale.
- c. Când s-a trezit în lumină, a văzut că avea penele negre. Când a vrut să-și cânte durerea, nu a scos decât niște croncănituri. De atunci are penele negre și croncăne.

Vezi și Tip. **10186**, **10214**.

11406A. Negreala corbului

Este atestat în Transilvania și Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Corbul*. Marian, *Ornitologia*, II, 5 (Cândreni – Vatra Dornei / jud. Suceava).

- a. Noe a trimis emisar de pe corabie un corb (să vadă ce este pe lume).
- b. Corbul s-a murdărit cu noroi (de pe pământ).
- c. De aceea s-a înnegrit.
- d. L-a înnegrit și Soarele care ardea (pentru a usca pământul).
- e. Corbul a întârziat, pentru că a dat de un hoit pe care s-a apucat să-l mănânce. Cf. Tip. **825**, **13679**. Noe l-a blestemat să se hrănească numai cu hoituri.
- f. Ca să nu se înmulțească repede, l-a blestemat să facă ouă în decembrie, să le clocească până în faur, când crapă ouăle de ger, scoțând puii din găoace.

- g. Dacă s-ar înmulți repede, ca alte păsări, dacă Noe nu l-ar fi blestemat să scoată puii greu, oamenii nu ar mai fi în stare să se apere de corbi.
- h. Când Noe a dat drumul corbului din corabie, se vedeau numai vârful muntților ieșind din ape. De aceea își petrec corbii veacul pe vârful stâncilor. Se abat prin sat, numai dacă află un hoit.
- i. Corbul a fost pe vremuri alb. Trimis de Noe să vadă dacă a secat apa, corbul nu a mai venit înapoi.
- j. Noe l-a blestemat să se facă negru ca inima lui. Cf. Tip. 825.

Vezi și Tip. 11013 A.

- 2. *Corbul*. AMIC. FAM., 1878, nr. 3, 31.
a (după potop), d.
- 3. *Corbul*. AMIC. FAM., 1878, nr. 3, 31.
a (după potop), b (de pe crestele muntților).

11406B. Corbul de pe marca țării

Este atestat în Moldova.

- 1. *Corbul de pe marca țării*. Niculiță-Voronca, *Studii în folclor*, I, 193.
a. Noe a trimis corbul de pe corabie cu o anumită însărcinare. Corbul nu s-a mai înapoiat, pentru că a dat de pământ roditor în Țara muntenească și a rămas acolo.
b. De atunci corbul a fost pus pe marca țării.

b. *Atribute* 11408

11408. Corbul naște puii pe ger

Este atestat în Muntenia.

- 1. *Ursitoarea corbului*. (Gh. Fira), ȘEZ., 1913, nr. 10, 171 (Ștefănești - Drăgășani / jud. Vâlcea).
a. Maica Domnului a trimis un om la târg care nu se mai înapoia. De aceea a trimis corbul după el. Corbul a găsit omul așezat cu fiecare picior pe câte un mal al Dunării, l-a omorât și a început să mănânce din hoit. Maica Domnului l-a trimis și pe porumbel.
b. Corbul, supărat că nu vrea să mănânce și el din hoit, a vrut să-l tăvălească în sânge, și porumbelul, proptindu-se în cioc și în picioare, a rămas cu ele roșii.
c. Maica Domnului l-a blestemat pe corb să facă puii în luna lui Faur. Aceștia să nu zboare până nu le aduce caș de la 9 stâni și fragi de pe 7 stânci.
Vezi și Tip. 11013 D.

*Coțofana (Țarca, Țârca, Caragața) Pica candata*¹. 11412-11418

a. *Origine* 11412-11413

11412. Fata de împărat ce a hulit pe Dumnezeu

Este atestat în Muntenia.

- 1. *Coțofana*. Popescu, N.I., *Colecțiune cu basme*, 8.
a. Într-o iarnă geroasă, când oamenii se rugau lui Dumnezeu să domolească frigul, fata cea mare a unui împărat era singura care se ținea de petrecere.
b. Ea a spus unui tânăr că nu se teme de nimeni, nici măcar de Dumnezeu.
c. Tânărul a plecat mâhnit. Nu s-a înapoiat la palat decât la o mare serbare, curios să vadă cum o pedepsește Dumnezeu.
d. Furioasă de atitudinea băiatului, fata de împărat a început să injure

1. Traducătorul propune: „Pica pica“ (n. ed.).

pe Dumnezeu. Tânărul a căpătat putere de la Dumnezeu să hotărască pedeapsa ce se cuvine fetei.

- e. El l-a rugat să transforme fata într-o pasăre și dorința lui s-a împlinit. Poporul a cerut iertare lui Dumnezeu, iar tânărul a dispărut. De atunci este coțofana tristă, și când vede un om fuge.

11413. Țarca, chelneriță

Este atestat în Moldova.

1. Țarcă. Marian, *Ornitologia*, II, 52 (din nordul Moldovei?).

- a. Țarca era chelneriță la un birt mare și avea obiceiul să sară totdeauna înaintea oaspeților.
b. Dumnezeu a transformat-o în pasăre care înștiințează, prin cântecele și țopăitul ei, sosirea oaspeților la o casă.
Vezi și Tip. 10177, 11016 A, 11947, 11950, 11948 A.

b. Caracteristici 11415

11415A. Lemnarul aruncă lingura după țarcă

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). (S. Fl. Marian), ALB. CARP., 1879–1880, nr. 187 (Șomcuta Mare, jud. Maramureș). Republicată: Țarca, Pamfile, *Ornitologia*, II, 50.

- a. Ducându-se după lemne în pădurea domnească, un om a fost prins de pădurar și trimis la curte cu car cu tot, să fie pedepsit. Cum a picat în toiul unei petreceri, a fost ospătat și i s-a dat și o lingură cu care să mănânce ciorba.
b. În drum spre casă, o țarcă s-a ținut de el. Gândind că nu-i va aduce noroc, a căutat să scape de ea și nu a reușit. Supărat, a aruncat cu lingura după ea. Lingura s-a agățat de coada păsării, care de atunci are coada în forma unei lingurițe.

11415B. Țarca cerșește mâncare

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). (S. Fl. Marian), ALB. CARP., 1879–1880, nr. 187 (Șomcuta Mare, jud. Maramureș). Republicată: Țarcă. *Ornitologia*, II, 51.

- a. Un om a fost la nunta unei perechi împărătești, unde a căpătat o linguriță de cositor. În drum spre casă s-a așezat să mănânce ciorba fierbinte și o țarcă îi tot cerșea mâncare.
b. Omul, furios, a aruncat cu lingurița după ea. Lingurița i s-a lipit de coadă, din cauza seului fierbinte. De atunci a rămas ea cu coada lungă și pestrită, cum nu o avusese înainte.

11415C. Bucătarul furios și țarca

Este atestat în Transilvania.

1. Țarca. (S. Fl. Marian), ALB. CARP., 1879–1880, nr. 187 (Lăpuș-Ilia / [jud. Maramureș]). Republicată: *Ornitologia*, II, 49.

- a. La nunta împăratului păsărilor, au fost poftite, bine primite și ospătate toate păsările. Numai țarca sărea din blid în blid și striga mereu să i se dea și ei mâncare.
b. Bucătarul, văzând că nu-i da pace, a aruncat cu o lingură după ea. Lingura s-a lipit de coada păsării și a căpătat o coadă cum nu o avusese până atunci.

c. Nume 11416

11416. Numele țarcei

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda aiului și a țarcei*. IZVORAȘUL, 1936, nr. 4, 152.

- a. După înălțarea la cer a lui Iisus, Sf[ântul] Petre a rămas singur și, scârbit de răutățile oamenilor, a vrut să se înalțe și el.

- b. Diavolul, făcând pe sluga credincioasă, căuta să-l rețină pe pământ. Ca să nu-l scape, a pus o pasăre să-l păzească și să-i dea de veste când sfântul ar voi să plece. Semnalul era: „țarc, țarc!” și de atunci se numește această pasăre, țarcă sau țarcă.
- c. Într-o zi, când diavolul era în fundul mării, sfântul a voit să se ridice la cer. Anunțat de țarcă, a ieșit din marea înghețată de nouă stânjeni și l-a apucat pe sfântul cu un clește de tălpile picioarelor. I-a rupt o bucată de carne din care a curs sânge. Cf. Tip. **11948 A**.
- d. Din aceste picături de sânge a răsărit, mai târziu, pe pământ, usturoiul, bun de mâncat și leac împotriva bolilor. Tot de atunci au oamenii tălpile adâncite la mijloc.

b. *Attribute* 11418

11418. Coțofana râde întruna

Este atestat în Muntenia.

1. *Cotofana și cioara*. Ionescu, F., *Legende*, 46.

- a. Cioara, nemulțumită de ospățul la care o poftise coțofana, a invitat-o la rândul ei s-o ospăteze din hambarul boierului.
- b. Lovită de un glonte, cioara a murit cârâind: „ah, ah, ah!”. De atunci, coțofana râde, iar cioara se vaietă.

Cucuveaua. Athene noctua. 11422

a. *Origine* 11422

11422. Văduva bătută

Este atestat în Moldova.

1. *Cucuveaua*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 458.

- a. O văduvă trăia cu un om care o bătea foarte rău.
- b. Ea se temea de el și când o bătea, striga: „rau, rau!” Dumnezeu a transformat-o în cucuvea.

Gaia. Milvus regalis. 11426–11428

a. *Attribute* 11426–11428

11426. Gaia nu-și ajută împăratul

Este atestat în Muntenia.

1. *Gaia*. ROM. Buc., 1898, nr. 186, 2.

- a. După ce păsările și-au ales împărat, acesta a hotărât ca ele să facă o groapă unde să adune apa, ca să nu mai sufere de sete în timpul verii. Numai gaia nu a vrut să ia parte la această muncă.
- b. Cu timpul, din această groapă s-au format mările și toate vietățile au avut apă.
- c. Când gaia coboară să ia apă, celelalte păsări o gonesc. De aceea se suie în înaltul cerului și cere lui Dumnezeu ploaie, ca să-și poată astâmpăra setea. Cf. Tip. **10173, 11144, 11253, 11427, 11428**.

11427. Gaia nu ajută pe Dumnezeu

Este atestat în Moldova, Muntenia și Transilvania. S-au identificat 12 variante, care se grupează astfel:

- 1. *Legendă despre gaie*. Marian, *Ornitologia*, I, 165 (din nordul Moldovei și Transilvania?).
 - a. Dumnezeu a făcut lumea.
 - b. A chemat păsările să-l ajute.
 - c. Toate au venit.
 - d. Numai o singură pasăre a lipsit (gaia, care nu voia să-și ude picioarele).

- e. A fost blestemată de Dumnezeu.
 f. Să nu bea apă din izvoare.
 g. Să bea numai apă de ploaie (pe care o strânge pe aripile ei când plouă).
 h. Ea cere ploaie lui Dumnezeu (când este arșiță).
 i. Apa râurilor și izvoarelor este prea sărată pentru ea. Cf. Tip. 10173, 11144, 11253, 11426, 11428.
2. *Legenda despre gaie*. Marian, *Ornitologia*, I, 167.
 a, b, c, d (gaia, care nu voia să-și ude picioarele), e₁ (A fost blestemată de celelalte păsări), f, g (care se strâng pe iarbă, când plouă), h (când este arșiță), i.
3. *Dumnezeu*. Pamfile, *Povestea lumii*, 25 (Tecuci – [Țepu], jud. Galați). Republicată: *Gaia*. I. CREANGĂ, 1918, 2; *Pov. pop. rom.*, 2.
 a₁ (Dumnezeu a plămădit pământul, dar lutul și apa stăteau amestecate pentru că el singur nu le putea despărți), b (împreună cu lighioanele; să răcăie văile pentru apele curgătoare și mările zăcașe, iar podișurile pentru uscat), c, d (gaia, cu pliscul și picioarele albe, pentru că nu voia să se murdărească. Ea spunea că va găsi oricând pe cineva să aducă apă unei păsări frumoase ca ea, sau va bea din roua dimineții și ploile cerului), f. De atunci gaia este singura pasăre cu pielea albă, k. Când este secetă, țipă întruna în văzduh și nu coboară niciodată pe pământ, pentru că așa a făcut jurământul.
4. *Gaia*. (S. Fl. Marian), AMIC. FAM., 1880, nr. 35, 290. Republicată: Mirea, *Legende*, 26.
 a₂ (Dumnezeu a făcut izvoarele, fântânile, mările, pâraiele, toate albiile și vadurile apelor), b, c, d (gaia, care nu voia să-și murdărească picioarele), e, f (decât când va trebui să moară), g (pe care o strânge pe aripile ei).
5. (Fără titlu). (I. Pop-Retegănuș), GAZ., TRANS., 1891, nr. 134, 5 (Rodna Veche – Năsăud / [jud. Bistrița-Năsăud]).
 a₂, b, c, d (gaia, care nu voia să-și murdărească picioarele), e (decât când va trebui să moară), h (când este secetă, ca să-și astâmpere setea).
6. *De ce are gaița picioarele albe*. (N.I. Munteanu), ȘEZ., 1914-1915, nr. 12, 180 (Balintesti – Tg. Bujor / jud. Galați).
 a₃ (Dumnezeu a făcut lumea, ajutat de toate dobitoacele și de om), b₁ (A chemat apoi toate vietuitoarele de au scormonit până au dat de ploaie), d (gaița, care nu voia să-și murdărească picioarele), e (în timp ce celelalte păsări au fost binecuvântate să găsească totdeauna apă de băut), g (pe care o strânge pe aripile ei când plouă), l. De aceea strigă vara după ploaie.
7. *De ce buha bea numai apă de ploaie*. Dan, *Scieri*, 44.
 a₄ (După ce a făcut cerul și pământul, Dumnezeu a vrut să dea oamenilor și tuturor vietăților pământului apă, ca să poată trăi), b₂ (A chemat toate vietățile să facă izvoare cu apă dulce), d (buha, care a spus că nu-i trebuie apă de izvor), e, f, g (care să-i pice în cioc când plouă, sau apă de pe penele ei), h (când este secetă).
8. *Uliul*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 441.
 a₅ (Dumnezeu a vrut să curețe apele), b, c, d (uliul), e, f, g, m. Tot de aceea are picioarele curate.
9. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 697.
 a₅, b, c, d (corbul, care nu a vrut să se murdărească), e, g.
10. *Uliul*. Zăbavă, *Poveștile păsărilor*, 18.
 a₆ (Dumnezeu s-a apucat să facă văi, dealuri, lacuri, izvoare și gârle, pentru că pământul era prea neted), b (la scurmatul pământului), c, d (uliul, care nu voia să-și murdărească penele și spunea că nu are nevoie de izvoare. Celelalte păsări au împrășcat-o cu noroi), e, g, n. Pentru că s-a

arătat mândră de haina ei, să rămână pestriță, așa cum au murdărit-o suratele ei), h. (în timp de secetă, ca să-și potolească setea).

11. *Legenda găiei*. I. CREANGĂ, 1914, nr. 5, 136 (Covasna, [jud. Iași]).

a7 (Dumnezeu a vrut să destupe izvoarele, pentru că nu mai ajungea apa ploilor), b (la scurmat pământul și munceau), d (gaia, care spunea că apele ploilor sunt nesecate, iar ea nu vrea să-și murdărească picioarele), e, g (pe care o strânge pe aripile ei), h (când este secetă, să-și astâmpere setea).

12. (Fără titlu). LUCEAF., 1903, 288.

a8 (După Potop, pământul era plin de bălți și izvoare înoroiate), b3 (Dumnezeu l-a trimis pe îngerul Romonut să cheme viețuitoarele ce vor bea din izvoare), c, d (bujugăile [budigăile], care nu voiau să-și murdărească cizmele roșii), e2 (Au fost blestemate de înger), g (și când le este sete se avântă spre cer cu aripile făcute coș, în care prind apa de ploaie, ca să-și astâmpere setea).

11428. Gaia nu ajută pe [Sfântul]¹ Vasile

Este atestat în Moldova.

1. *Facerea lumii*. ȘEZ., 1894 (III), nr. 1, 1.

- Dumnezeu făcuse apa și nu avea cine s-o destupe din fundul pământului. De aceea a făcut pe apostoli. A dat [Sfântului] Ilie trăsnetele și fulgerele în pază, iar [Sfântului]² Vasile i-a dat apa și el a destupat izvoarele.
- [Sfântul]³ Vasile a pus păsările să sape și să curețe primul izvor. Numai gaia nu a vrut să muncească.
- Dumnezeu a blestemat-o să nu bea apă decât când plouă și numai ce prinde în cioc sau pe penele ei. Cf. Tip. 10173, 11144, 11253, 11426, 11427.
- Satana, stăpân pe rachiul în cârciumi, voia să fie stăpân și pe ape. De aceea a hotărât să-l îmbete pe [Sfântul]⁴ Vasile, stăpânul apelor.
- S-au întâlnit să se cinstească fiecare cu apa celuiilalt. Când i-a întins rachiul, [Sfântul]⁵ Vasile a făcut semnul crucii. Sărind de necaz, Satana a spus ca și rachiul să fie al [Sfântului]⁶ Vasile.

Huhurezul. Strix ural[uco]jensis.

11432

a. *Origine* 11432

11432. Huhurezul

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda huhurezului*. POP.ROM., Buc., 1932, 348.

- Un băiat cuminte era argat la vaci la un boier foarte rău. Dacă-i dispărea vreo vită, băiatul o căuta toată noaptea până o găsea.
- Într-o zi caldă de vară, vitele apucate de streche au fugit în pădure și căutarea lor a fost zadarnică. Într-un târziu, când băiatul a auzit urlatul lupilor, s-a rugat lui Dumnezeu să-l facă pasăre.
- Dumnezeu i-a împlinit voia și pasărea caută mereu vacile strigând: „huhu, huhu!”. Oamenii au numit această pasăre huhurez. Vezi și Tip. 11604.

1, 3, 4, 5. În text: „marele“ (n. ed.).

2, 6. În text: „marelui“ (n. ed.).

*Uliul [Iepurar]. Accipiter nisus. 11436–11437*a. *Origine 11436–11437***11436. Ciobanul ce nu-și adăpa oile**

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda vultanului*. DOINA Jor., 1928–1929, 12 (Moscu - Tg. Bujor / jud. Galați).

a. Vultanul a fost pe vremuri un flăcău, cioban la oi, care nu le-a dat apă într-o zi călduroasă. Dumnezeu și Sfântul Petre, văzând de ce zbieau oile, l-au blestemat pe cioban să se facă vultan, să se uite de sus și să-și jelească oile.

b. De atunci se rotește vultanul prin aer, jelind vremea când era cioban.

11437. Uliul este făcut din cuc

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 442.

a. Uliul se face din cuc.

b. Cântă un an cuc, apoi se face uliu.

2. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 442.

a, b₁ (Până la Sânziene este cuc, apoi se face uliu).

3. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 442.

a, b₂ (Este cuc șapte ani, apoi se face uliu).

Vezi și Tip. 11427.

*Vulturul. Aquila chrysaëtos. 11441–11444*a. *Origine 11441–11444***11441. Găinăreasa vrăjitoare**

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda vulturului*. Mirea, *Legende*, 45 (Piscu, [jud. Galați]).

a. Un fecior de împărat se certa adesea cu băiatul găinăresei de la curte, care era foarte rea. Și într-o zi [găinăreasa] l-a otrăvit și a murit.

b. Perechea împărătească nu a știut ce s-a întâmplat și a plecat să-l caute. Vrajitoarea le-a aruncat în față farmece și i-a transformat în vulturi. A sortit ca împărăția lor să fie văzduhul și să se hrănească numai cu mortăciuni.

c. Vulturii se roteau deasupra palatului, scoțând strigăte de jale și căutând mereu.

d. S-au dus apoi spre munți, în vârful cărora și acum își fac vulturii cuibul. De acolo privesc ca niște împărați ai văzduhului. De atunci sunt vulturii pe pământ.

11442. Urma răușorului

Este atestat în Moldova.

1. *Vulturul*. (S. Fl. Marian), ALB. CARP., 1879–1880, 297 (din Moldova de nord?). Republicată: *Legenda vulturului. Ornitologia*, I, 179.

a. O pereche împărătească avea o fată pe care o păzeau ca pe ochii din cap. La o serbare, fata a adormit în grădină.

b. A simțit cum este purtată în văzduh de o făptură gingașă, îmbrăcată în alb, care apoi a depus-o pe pământ. S-a trezit fata într-un loc necunoscut.

c. A mâncat un măr și, însetată, a căutat trei zile apă. Dând de un râu și temându-se să se aplece, a băut dintr-o urmă a răușorului și s-a transformat în vultur.

d. Ca să se hrănească a furat găini și apoi miei. Oamenii au numit această pasăre cafenie, vultur.

11443. Vulturoaica de pe lumea cealaltă

Este atestat în Moldova

1. *Vulturul*. (S. Fl. Marian), ALB., CARP., 1879–1880, 298 (Cândreni – Vatra Dornei / jud. Suceava). Republicată: *Legenda vulturului. Ornitologia*, I, 182.

- I a. Un văduv, cu un fecior, se însură cu o femeie ce avea și ea copii. Vitrega convinsese pe bărbatul ei să-și lase feciorul în pădure.
- b. În același timp, o văduvă cu o fată, se remăritase. Bărbatul ei a poruncit să omoare fata și să-i aducă ochii ei.
- c. Mama fetei a rugat argatul să lase fata în pădure și să aducă ochii unui câine.
- d. Copiii s-au întâlnit în pădure și au fost hrăniți de un înger, în chip de vultur, până s-au făcut mari.
- II a. Când tinerii au început să se iubească și să se dezmierde, îngerul-vultur nu le-a mai adus hrană și ei mâncau rădăcini. O vulturoaică de pe lumea cealaltă, care nu știa să-și adune hrana, mânca din rădăcinile găsite de tineri.
- b. Crezând că este vulturul-înger, tinerii i-au făcut reproșuri. Vulturoaica însă le-a povestit de unde vine, cum a fost adusă pe pământ de soacră, ca s-o despartă de bărbatul ei.
- c. Copiii au rugat-o să-i scoată în lume, obligându-se s-o hrănească toată viața. Legați de câte un picior al vulturoaicei, cu ochii închiși, ca să nu moară de cele ce ar putea vedea, vulturoaica a zburat cu ei.
- III a. I-a dus într-o cetate pustie. Acolo s-au stabilit cu timpul și alți oameni și cei doi tineri erau socotiți pereche împărătească.
- b. Vulturoaica a făcut două ouă din care a ieșit o pereche de pui, cărora le-a spus povestea ei.
- c. Când a murit vulturoaica, puii rămași singuri zburau sus de tot să-și caute tatăl. Din acești pui au rămas vulturii.
- d. Împăratul a făcut din picioarele vulturoaicei moarte coderișcă la biciul de vânatoare. De atunci se trage acest obicei.

11444. Aluatul furat

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda*. Zanne, *Proverbele românilor*, IV, 473.

- I a. O femeie avea doi băieți și o fată.
- b. Când, în timpul unei foamete, femeia pregătea pâine, băieții au mâncat aluatul crud (tocmai când mama îl pusese pe lopată, să-l bage în cuptor).
- c. Mama i-a blestemat să se facă păsări.
- d. Să locuiască pe munții cei înalți. Dacă vor vedea firimituri de pâine, să n-o poată mânca, cum nici ea n-a putut mânca din pricina lor.
- e. Băieții și-au luat rămas bun și s-au transformat în două păsări mari, care au zburat în lume.

2. *Legenda pajurii*. Marian, *Ornitologia*, I, 154 (Siret – Rădăuți / jud. Suceava).

- I b, c; II a. Venind sora lor acasă și aflând cele întâmplare, a plecat să-i caute, b. La marginea lumii, într-o pădure, a dat de un palat înconjurat de ziduri și păzit de păsări răpitoare. Când au adormit păsările, fata a sărit zidul; c. O vulpe a anunțat-o că va fi mâncată de leu, stăpânul palatului; d. Stăpâna palatului a ascuns-o. După ce a obținut de la leu promisiunea că n-o va mânca, fata și-a spus povestea. A fost îndrumată spre palatul fraților ei, unde avea de urcat un deal greu; e. Fata a mâncat mai multe zile din mâncarea fraților ei, apoi li s-a arătat. Frații i-au cerut să tacă șase ani, ca să-i scape de blestem și au plecat; f. Fata a tăcut cinci ani și

apoi a vorbit. Frații i-au spus că nu i-a salvat și au plecat pentru totdeauna. Cf. Tip. 451.

Vezi și Tip. 11016 A, B.

III. Reptilele (sau târâtoarele) 11448–11464

Broasca țestoasă. Emys orbicularis.

11448–11450

a. *Origine* 11448–11450

11448. Coca aruncată în cuptor

Este atestat în Transilvania.

1. *Die Schildkröte* (Broasca țestoasă), Obert, *Rumänische Märchen*, 60.

- a. În chipul unor cerșetori, Iisus și Sfântul] Petre au cerut unei femei ce tocmai cocea pâine, să le dea și lor o bucată. Femeia i-a trimis să-și câștige hrana.
- b. Iisus a ridicat o bucățică de cocă aflată pe podea, a aruncat-o în cuptor și, curând, s-a făcut o pâine mare, pe care femeia a pus mâna.
- c. Dumnezeu a blestemat-o să se facă broască și să poarte permanent greutatea pe ea (carapacea). Cf. Tip. 751.

11449A. Femeia zgârcită

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Broasca țestoasă*. CAL. MIȘC. BAN., 1936, 137.

- a. O femeie bogată și zgârcită voia să-și crească copilul la fel (dar copilul lăsa și pe alții să se înfrupte din bunurile lui).
- b. Dumnezeu și Sfântul] Petre au venit la curte (și au cerut de pomană).
- c. Zgârcita s-a ascuns sub albie și a trimis copilul să spuie că nu este nimeni acasă.
- d. Dumnezeu a blestemat femeia să se facă broască țestoasă.
- e. Sfântul] Petre era îngrijorat de soarta copilului. Dumnezeu l-a pus să rupă în două o piatră scoasă din apă. I-a arătat viermișorii din piatră de care El are grijă. Tot așa va avea grijă și de copil care va crește drept și cinstit, iar bogăția lui va alina multe suferințe. Cf. Tip. 759 A* (românesc).
- f. Broasca țestoasă s-a cufundat într-o apă și de atunci își poartă blestemul.

2. *Broasca țestoasă*. SAT., 1935, nr. 56–57, 21. Republicată: CAL. DACIA TR., 1939, 77.

a, b (și au cerut adăpost), c, d (cu carapace și albie. De atunci este această vietate pe lume).

3. *Legenda broaștei țestoase*. Ionescu, F., *Legende*, 123.

a₁ (Era odată o femeie bogată și zgârcită), b (și au cerut pomană), c, d.

11449B. Morărița ascunsă

Este atestat în Moldova.

1. *Broasca țestoasă*. Pamfile, *Carte pentru tineret*, 141 (Vizurești – Buciumeni – Tecuci / jud. Galați). Republicată: I. CREANGĂ, 1918, 38; *Pov. pop. rom.*, 38.

- a. Dumnezeu și Sfântul] Petre, ajungând noaptea pe un drum de țară, au bătut la ușa unei mori, să ceară adăpost. Morărița s-a ascuns sub o troacă și nu a răspuns.
- b. Dumnezeu, care văzuse totul, a blestemat-o să rămâie cu troaca în spinare.
- c. De atunci este broasca țestoasă, care trăiește pe lângă ape, în păpurișul cărora se ascunde.

11450A. Răzătura de pe copaie

Este atestat în Transilvania.

1. *Broasca țestoasă*. GAZ. TRANS., 1899, nr. 213, 2 (Chioag - Oradea / jud. Bihor).
 - a. Un evreu cârciumar avea o nevastă foarte zgârcită. Un călător a trecut pe la cârciumă tocmai când femeia frământa aluat și i-a cerut puțină pâine. Ea a spus să vie mai târziu, să-i dea coptură din ce va rade de pe vas.
 - b. Coca rasă de pe copaie a crescut însă atât de mult în cuptor, încât ea nu s-a mai îndurat s-o dea. Cf. Tip. 751.
 - c. Și-a pus țăstul pe cap, s-a îmbrobodit cu cârpe și a poruncit slujnicii să spuie că stăpâna nu este acasă, iar în mijlocul camerei este o broască. Cerșetorul-Dumnezeu hotărî ca femeia să rămâie broască și să poarte totdeauna ce are pe spate.
 - d. De atunci, când coc pâine, evreicele aruncă întâi o mână de cocă în cuptor, ca să răscumpere păcatul de odinioară.

11450B. Creșterea pâinii

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda broaștei țestoase*. CUGET CLAR, 1928, nr. 5-8, 117 (Pianul de Sus - Sebeș / jud. Alba).
 - a. Doi călători au cerut mâncare la casa unui gospodar (Iisus și Sf[ântul] Petre).
 - b. Femeia le-a spus să aștepte până coace pâine (că le va face și lor două papoașe).
 - c. Pâinea pusă pentru călători a crescut atât de mult, de nu o mai putea scoate din cuptor.
 - d. Gazda n-a vrut să le mai dea pâine și s-a ascuns (sub covată). Cf. Tip. 751.
 - e. Femeia a fost transformată în broască țestoasă (de către Iisus).
 - f. A sortit-o să poarte covata și lopata în spinare.
 - g. Cei ce o vor vedea, să-și amintească unde duce zgârcenia și să fie exemplu cât de urât este acest păcat.
2. *Broasca țestoasă*. DOINA Jor., 1928-1929, 193 (din Transilvania?).
 - a (Dumnezeu și Sf[ântul] Petre), b, c₁ (Pâinea a crescut imens), d (după ușă, cu țăstul în spinare), e (de către Dumnezeu), f₁ (A sortit-o să umble cu țăstul în spinare).
Vezi și Tip. 11471.

Șarpele. *Natrix natrix*¹.

11454-11460

- a. *Origine* 11454-11456

11454. Degetul diavolului

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 833 (Botoșani, [jud. Botoșani]).
 - a. Diavolul a avut un deget mai șurubar și l-a aruncat pe pământ. Din el a ieșit șarpele.

11455. Vecina invidioasă și lacomă

Este atestat în Muntenia.

1. Nota traducătorului: „Nu este numele generic al șerpilor, ci acela al șarpelui de casă”. Chiar cel care face observația ține să pună nu semnul întrebării la sfârșit, ceea ce trădează nesiguranța sa. (*n. ed.*).

1. *Cum au venit șerpii pe lume.* (N. Mateescu), BĂRĂGAN, 1932, nr. 13, 15.
 - I a. Vrând să facă săpun, o femeie a făcut cenușă, arzând un foc în pădure. A doua zi, însă, ploaia și vântul au risipit-o și ea s-a înapoiat plângând.
 - b. Un șoricel a sfătuit-o să se plângă împăratului, iar pe drum să dea ajutor celor care-l cer.
 - c. A dat să bea apă și a spălat rănile unui copil care s-a vindecat. Copilul a sfătuit-o să-și aleagă cea mai urâtă și mai modestă ladă din cele pe care i le va oferi împăratul.
 - d. Ascultând sfatul, femeia a găsit în ladă două fete și doi băieți, copii frumoși și harnici, cu ajutorul cărora, muncind, s-a îmbogățit.
 - II a. O vecină invidioasă și lacomă, aflând secretul, a plecat și ea. Nu a dat însă nici un ajutor nimănui, ca să nu-și murdărească hainele.
 - b. A ales cea mai frumoasă ladă din cele oferite de împărat. Acasă a găsit în ladă șerpi, năpârci și balauri, care au mușcat-o și pe ea și pe bărbatul ei, apoi au fugit în bălării. De atunci sunt șerpii pe lume.

11456. Dragostea șarpelui cu Eva

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 834 (Bajura - Dorohoi / jud. Botoșani).
 - a. Șarpele era om ca toți oamenii și umbla pe pământ. Când s-a dat în dragoste cu Eva, Dumnezeu l-a blestemat să se târască și să fie șarpe. Vezi și Tip. 11005, 11013 A, 11644, 11724, 11726, 14054, 14056.
 - b. *Attribute* 11458-11460

11458. Moartea șarpelui

Este atestat în Moldova.

1. *Șarpele și bradul.* Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 834 (Botoșani, [jud.] Botoșani).
 - a. Șarpele a umblat 24 de ceasuri să-și facă cuib și de aceea moare omul după 24 de ceasuri de la mușcătura unui șarpe.
 - b. Șarpele s-a urcat într-un brad să-și facă cuib și sfânta Lună l-a alungat. Cum a vrut s-o muște, l-a blestemat că oricine-l va vedea, să-i sfarme capul voind să-l omoare.
 - c. Șarpele nu moare până nu i se sfărâmă capul.

11459. Șerpii blestemați

Este atestat în Transilvania.

1. *De ce nu intră iarna unii șerpi în pământ.* Costin, L., *Anecdote, snoave*, 48 (Cornea - Orșova / jud. Caraș-Severin).
 - a. Pe vremuri, Dumnezeu și Sf[ântul] Petre umblau pe pământ și vindecau oamenii. Un om sărac, care avea o capră, trăia pe atunci într-un bordei la marginea pădurii. Un șarpe i-a mușcat capra de picior și omul era prăpădit de supărare.
 - b. Mișcat de suferința săracului, Dumnezeu i-a dat o traistă în care să găsească tot ce-i trebuia.
 - c. Pe șerpii ce mușcă un animal în timpul verii, Dumnezeu i-a blestemat să nu poată intra iarna în pământ și să stea amorțiți printre bolovani sau tufe.

11460. Uciderea unui șarpe este un păcat

Este atestat în Moldova.

1. *De ce n-are dreptate femeia.* Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 834.
 - a. Corabia lui Noe era să se înece pentru că diavolul, în chip de șoarece, i-a făcut o gaură.

- b. Șarpele a astupat gaura cu coada. Cf. Tip. **825**. Dumnezeu l-a făcut pe șarpe om. De aceea este păcat să ucizi un șarpe.
Vezi și Tip. **285 B**** (românesc), **11005**, **11025**.

Șopârla. Lacerta agilis. 11464

a. *Caracteristici* 11464

11464. Coada șopârlei

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Densușianu, O., *Graiul din Țara Hațegului*, 114 (Densuș – Hațeg / jud. Hunedoara).

I a. Este mare păcat să omori șopârla, pentru că ea și-a băgat coada în gaura făcută de gândaci în corabia lui Noe. Astfel nu a intrat apa în corabie.

II a. Corbul a fost pe vremuri alb. Trimis de Noe să vadă dacă a secat apa, corbul nu a mai venit înapoi.

- b. Noe l-a blestemat să se facă negru la inima lui Cf. Tip. **825**.
Vezi și Tip. **11013A**¹.

IV. Batracienele 11468–11475

Broasca. Rana esculenta. 11468–11471

a. *Atribute* 11468–11471

11468. Baba Dochia și broasca

Este atestat în Moldova.

1. *Dochia. Broasca. Izvoarele*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 971 (Curtești, [jud.] Botoșani).

a. Când Dochia s-a dus în munți cu oile, a găsit o broască. A blagoslovit-o să nu facă viermi și oamenii să bea apa în care se găesc broaște. De aceea nu face broasca viermi, când moare.

b. Când se sapă o fântână și se găsește o broască în pământ, este semn că se va da și peste un izvor.

11469. Broasca își cheamă puiul

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 972 (Botoșani, [jud. Botoșani]).

a. Maica Domnului a întâlnit o broască chemându-și puiul.

b. A blagoslovit-o ca apa să nu fie bună de băut, acolo unde nu va fi ea. Cf. Tip. **14052 A**.

11470. Broasca vestește nașterea lui Iisus

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). Rădulescu–Codin, *Sărbătorile*, 96 (din Muntenia?). Republicată: Pamfile, *Sărbătorile*, 114.

a. Când Fecioara l-a născut pe Iisus, broasca a fost prima vietate care a orăcăit și a vestit acest lucru.

b. Fecioara a binecuvântat-o (să fie băgată în seamă de lume, să fie trâmbițașul ploilor și trupul ei să trăiască veșnic).

c. De aceea, broasca când moare nu se împute, nu face viermi, ci se usucă. Dacă omori o broască, Dumnezeu se supără și dă ploii care nu se mai opresc.

1. Traducătorul notează, pe bună dreptate: „Ce legătură [are] cu șopârla? (v. 11.406A)”. „Nu [e] și [la] 11.406A?” E adevărat că există și acolo, dar prezentând textul, nu putea omite informațiile din el (*n. ed.*).

2. *Credințe din popor, în jurul Crăciunului*. F. POP., 1929, nr. 52, 8.
a, b (să nu putrezească, ci să se usuce).

11471. Copilul cel mai frumos în ochii mamei

Este atestat în Muntenia, Epir și Transilvania. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Dragostea de mamă*. LUMEA COPII., 1922–1923, 701.
 - a. Maica Domnului adusese un colac pentru Iisus la școală.
 - b. Fecioara a rugat o broască să dea colacul celui mai frumos copil din școală (voind să afle dacă toți își dau seama că Iisus este cel mai frumos).
 - c. Broasca a dat puiului ei colacul, socotindu-l cel mai frumos copil.
 - d. Fecioara a zâmbit (pentru că și-a dat seama că, oricât ar fi un copil de urât, pentru mama lui este un Soare). Cf. Tip. **11561**.
 - e. Pe broască a binecuvântat-o (pășunea ei să fie iarba cea mai frumoasă și curată; osul ei să nu putrezească, pentru că a făcut-o pe Fecioară să surâdă și să-și uite durerea).
2. *De ce nu putrezește broasca țestoasă*. (P. Papahagi), REV. NOUĂ, 1892, 461 (Epir?).
 - a, b (voind să afle dacă toată lumea știe că Iisus este cel mai bun copil din lume), c, d, e (să nu putrezească niciodată, pentru că a făcut-o să-și uite durerea).
3. *Mama, mamă rămâne*. CĂMIN. NOSTRU, 1925, nr. 1–3, 35.
 - a₁ (Când școlile erau rare, Iisus mergea la școală într-un sat apropiat, deși avea numai patru ani. Fecioara îi ducea zilnic mâncare caldă. Cum odată a întârziat, căuta cu cine s-o trimită), b₁ (A dat mâncarea s-o ducă o broască ce avea un pui la aceeași școală. I-a spus că-l va recunoaște pe Iisus, fiind cel mai priceput și mai frumos din școală), c, d₁ (Pentru o mamă, copilul ei, oricât de slut ar fi, rămâne dragul mamei).
Vezi și Tip. **11013 A, 10168, 10182, 14051, 14052 A, B, C, D, 14053**.

Brof[ț]atecul. Hyla arborea. 11475

a. *Origine* 11475

11475. Inelul Fecioarei

Este atestat în Moldova.

1. *Brof[ț]atecul*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 97 (Botoșani, [jud.] Botoșani).
 - a. Maica Domnului a pierdut un inel. L-a găsit în primăvară.
 - b. De bucurie, l-a sărutat și l-a pus în buruieni, blagoslovindu-l să rămâie acolo. Așa s-a făcut brof[ț]atecul.

V. Peștii 11479–11490

a. *Origine* 11479–11480

11479. Voinicul războinic

Este atestat în Moldova.

1. *Peștele*. (T. Pamfile – Fără titlu), B.A.R., ms. 5094, f. 57. Publicat: V. LIT., 1906, nr. 22, 8; *Firișoare de aur*, 22.
 - a. Peștele a fost pe vremuri un voinic căruia îi plăceau obiectele războinice. De aceea, l-a rugat pe Dumnezeu să-i dea toate armele, ca să nu fie învins de nimeni.
 - b. Dumnezeu a primit, cu condiția să-și piardă chipul omenesc. Voinicul a spus că de va fi învins, să fie azvârlit în foc și în apă clocotită.
 - c. Dumnezeu l-a făcut pește, cu oasele în chipul armelor din acele timpuri. Când este prins, este azvârlit în foc sau în apă clocotită.

11480. Râma din brad

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 957 (Botoșani, [jud.] Botoșani).

a. Într-un brad de la marginea unui iaz se înghimpase o râmă.

b. Ghimpii i-au rămas în carne și s-au făcut cu timpul aripi. Din pânjenişul bradului și-a făcut coadă și astfel a ieșit pește.

Vezi și Tip. 10012.

b. *Caracteristici* 11481–11482

11481. Aripile peștelui

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce n-are peștele picioare, ci aripi.* (M. Lupescu), ȘEZ., 1893 (II), nr. 2, 31.

a. După ce a rânduit lumea, Dumnezeu, împreună cu Sfântul Petre a aranjat soarta animalelor, hrana și rostul lor pe lume. Venind rândul peștelui, Dumnezeu a hotărât ca el să trăiască în apă, de unde să-și ia și hrana. Oricâte picioare ar avea, omul să prindă peștele și să-l mănânce.

b. Peștele a cerut lui Dumnezeu să-i dea aripi ca să poată înota. Totuși a căzut în vârșă unui pescar, care a făcut din el un borș. De atunci nu mai are peștele picioare, ci aripi. Omul însă tot îl prinde și-l mănâncă.

11482. Cele șapte aripi ale peștelui

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Moartea peștelui.* (N. I. Dumitrașcu), REV. T. PAMFILE, 1927, nr. 1–4, 8 (Gâldău – Fetești / jud. Ialomița)].

a. Peștele nu avea moarte. El a cerut lui Dumnezeu să-i dea șapte aripi. Dacă omul îl va prinde, să-l pună cu ochii pe foc. Și Dumnezeu a acceptat.

b. Omul îl prinde (cu tot felul de instrumente).

c. Uneori, peștele taie plasa cu fierăstrăul lui.

d. Când este prins, este aruncat viu cu ochii pe foc (drept pedeapsă că a cerut prea multe aripi).

2. *De ce peștele are șapte aripi și de ce-l punem pe foc.* CAL. NAȚ. F. INT., 1912, 80.

a (când Dumnezeu a chemat toate ființele și le-a întrebat ce vor), b (cu o ață), d.

Somnul. Silurus glanis. 11486

a. *Nume* 11486

11486. Numele somnului

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 958 (Botoșani, [jud.] Botoșani).

a. Numele de somn se trage acestui pește pentru că a mâncat nasul unui om care dormea. Dumnezeu i-a dat acest nume.

Știuca. [Esox Lucius]¹. 11490

a. *Caracteristici* 11490

11490. Botul știucii

Este atestat în Moldova.

1. Nume atribuit de traducător (*n. ed.*).

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 958 (Botoșani, [jud.] Botoșani).
 - a. Știuca are bot de rață pentru că a mâncat ouă de rață.

B. Nevertebratele 11500–11701

I. Artropodele 11500–11697

1. Insectele [Hexapodele]¹ 11500–11677

a. Origine 11500

11500. Pumnul de țărână

Este atestat în Transilvania.

1. *Crearea insectelor*. Novacovici, *Colecțiune folcloristică*, 177 (Răcășdia – Orșova / jud. Caraș-Severin).
 - a. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, umblând pe pământ, au rugat un om să le arate încotro trebuie să apuce ca să ajungă într-un anumit loc. Omul, care ședea tolănit la umbra unui copac, le-a arătat drumul cu piciorul și a adormit.
 - b. Dumnezeu a aruncat pe leneș un pumn de țărână. S-a prefăcut în pureci, păduchi, muște, furnici, țântari și tot felul de gândanii, care nu l-au mai lăsat să doarmă.

Albina. Apis mellifica. 11504–11515

a. Origine 11504–11505

11504. Lacrimile Fecioarei

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 1175.
 - a. Albinele sunt făcute din lacrimile Maicii Domnului, când plângea după Iisus.

11505A. Albina și păianjenul, frați

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Albina și păianjenul*. (G. Coșbuc), F. INT., 1897, nr. 21, 2. Republicată: GAZ. TRANS., 1898, nr. 59, 5; (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 134; *Albina și păianjenul*. LUMEA COPII., 1926, nr. 217, 6; Densușianu, O., *Tradiții*, 84.
2. *Albina și păianjenul*. ALB. Buc., 1939, 204.
 - b. O femeie săracă și-a trimis cei doi copii ai ei în lume, să-și caute de lucru.
 - b. Băiatul a intrat la un țesător, iar fata căra pietre la zidirea unei case.
 - c. Mama s-a îmbolnăvit și a trimis după ei.
 - d. Băiatul nu a plecat acasă (pretextând că are mult de lucru).
 - e. Fata a alergat (plângând).
 - f. Mama a suferit din cauza băiatului și a murit spunând că Dumnezeu va judeca purtarea copiilor săi.
 - g. Fata s-a transformat în albină, iar băiatul în păianjen.
 - h. Albina este iubită de oameni și dă mierea.
 - i. Păianjenul trăiește singur; oamenii îi strică cuibul și-l omoară. Cf. Tip. 11327.

1. Nota ed.

3. *Albina și păianjenul*. Mirea, *Legende*, 71.

4. *Albina și păianjenul*. ȚĂRĂNISM., 1927, nr. 43, 6.

a, b, c, d (gândind că e bătrână și poate să moară), e (fugind într-un suflet), f (și l-a iertat), g, h (iar casa ei este fagurul cel galben), i.

11505B. Albina și păianjenul

Este atestat în Macedonia.

1. *De ce n-are păianjenul noroc și albina are?* (P. Papahagi), REV. NOUĂ, 1892, 463 (Macedonia?) Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 136.

a. Păianjenul și albina erau frați. Când le-a venit vestea că mama lor este pe moarte și vrea să-i vadă, păianjenul nu s-a dus. A pretextat că nu-și poate lăsa lucrul. Albina, însă, s-a dus în grabă.

b. Mama a blagoslovit-o pe albină să se înmulțească ca apa și nisipul mării, reazămul ei să fie florile și să găsească totdeauna de mâncare. Să facă mierea cea dulce și ceara pentru lumânări.

c. Păianjenul a fost blestemat de maică-sa să trăiască singur, să țeară tot timpul și să nu aibă noroc. Cf. Tip. 11327.

d. Când vrei să urezi cuiva bine, îi spui: „Norocul albinei să te ajungă!“ Când vrei să blestemi pe cineva, îi spui: „Norocul păianjenului să ai!“ Vezi și Tip. 10551.

a. *Caracteristici* 11507–11513

11507. Albina moare când înțeapă pe cineva

Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania. S-au identificat 8 variante care se grupează astfel:

1. *Acul albinei*. (M. Lupescu), FLUIER., 1910, nr. 5, 68. Republicată: CAL. COPII., 1913, 28.

a. Dumnezeu a dăruit fiecărei vietăți cu ce să se apere.

b. Boului i-a dat coarne, calului picioare și câinelui colții.

c. Albinei i-a dat acul cu care să înțepe (să se umfle locul înțepăturii și să dea dureri usturătoare).

d. Albina a cerut lui Dumnezeu ca înțepătura ei să omoare (socotind că are o armă prea mică).

e. Văzând răutatea albinei, Dumnezeu a spus ca mierea ei să fie dulce și ceara să slujească la facerea lumânărilor.

f. Când va înțepe însă pe om, să moară ea. Și așa a rămas de atunci.

2. *De ce înțeapă albinele*. NEAM. ROM. POP., 1930, nr. 9, 157 (Botești, [jud.] Bacău).

a, c (ca să-și apere agoniseala), d, f.

3. *Legenda albinei*. Zanne, *Proverbele românilor*, I, 312.

4. *De ce moare albina când înțeapă*. CAL. MIN., 1902, 72 (din Transilvania?).

5. *De ce piere albina când înțeapă*. I. CREANGĂ, 1911, nr. 12, 387 (Trusești, [jud.] Botoșani).

6. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 141 (Voila – Făgăraș / jud. Brașov).

a₁ (Când Dumnezeu a făcut vietățile, a întrebat pe fiecare ce putere vrea să aibă), d, f.

7. *Acul albinei*. Ionescu, F., *Legende*, 76.

d, f.

8. *Legendă*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1910, nr. 11, 170 (Zlătărei – Drăgășani / jud. Vâlcea). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 141.

d (pentru că omul îi fura ceara și mierea), f.

11508. Albina nemulțumită de darul lui Dumnezeu

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *De ce moare albina când pune acul.* ALB. Buc., 1940, 86. Republicată: *Lăcomia pedepsită.* ALB. Buc, 1940, 148.
 - a. Dumnezeu a hărăzit fiecărei viețuitoare câte un dar și toate erau nemulțumite.
 - b. Albina a cerut să strângă o anumită cantitate de miere (în fiecare vară o vadră).
 - c. Când va înțepa un om, să moară omul.
 - d. Ursul se lungea pe buze când auzea de miere, iar trântorul nu mai putea de bucurie.
 - e. Dumnezeu a hotărât ca lucrurile să fie în alt fel (albina să adune miere după puterea ei).
 - f. Când va înțepa un om, să moară ea (ca pedeapsă pentru îndrăzneala și lăcomia ei).
 - g. De atunci, când înțeapă pe cineva, albina moare.
2. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 1175 (Botoșani, [jud.] Botoșani).
 - b (un știubei cu miere), c, e (ca toate albinele să facă un știubei), f.
3. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 139 (Todirești – Gura Humorului / jud. Suceava).
 - b (împreună cu surorile ei, câte o vadră pe an), c (dacă nu le dă pace), g, e (să nu strângă fiecare câte o vadră cu miere, ci toate câte sunt într-un știubei).
4. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 140 (Costișa – Rădăuți / jud. Suceava).
 - c (dacă vrea să-i ia hrana cu de-a sila), e₁ (Dumnezeu i-a promis acest lucru, dacă va reuși să strângă o vadră într-un an), g (pentru că nu a fost în stare să ție promisiunea).
5. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 139 (Bălăceana – Gura Humorului / jud. Suceava).
 - c, e₂ (Dumnezeu i-a promis, dacă va reuși să strângă 12 ocale de miere într-o vară. Dacă nu, să moară ea când va înțeapă un om), h. De atunci este albina atât de vrednică, dar nu poate strânge atâta miere), g (pentru că nu a fost în stare să-și ție promisiunea).

11509A. Mierea albinei

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 141 (Todirești – Gura Humorului / jud. Suceava).
 - a. Un om rău și-a făcut o casă. Și-a închis-o astfel încât să nu pătrundă nici o găză. Când a ieșit să-și vadă casa, o albină i s-a așezat pe cap și a intrat în casă.
 - b. Furios, omul a blestemat-o să i se mănânce murdăria. Dumnezeu a hotărât ca murdăria albinei să se prefacă în miere și omul cel rău să mănânce primul din ea.
 - c. Omul a găsit fagurii și i-a luat acasă. De atunci țin oamenii albinele pe lângă casă.

11509B. Blestemul fariseilor

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 142 (Volovăț – Rădăuți / jud. Suceava).
 - a. Când au vrut să-l prindă pe Iisus, fariseii s-au ferecat într-o casă. Iisus a trimis o albină și fariseii, auzind bâzâitul ei, i-au înțeles rostul.
 - b. Au blestemat-o ca din hrana ei, oamenii să mănânce și să ardă și să nu le poată face nimic. De atunci mănâncă oamenii mierea și fac lumânări din ceară.

Vezi și Tip. 10217, 10218, 10219 A, 10220, 10222.

11510. Biciul dracului

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 131 (din Banat?).

- a. Dumnezeu, zărind pe diavol plimbându-se îngândurat pe pământ, a înțeles că pune ceva la cale pe socoteala oamenilor. Trimise, de aceea, pe albină să-l iscodească.
- b. Albina, ascunsă în comăna dracului, îl auzi mormăind că va semăna între oameni vrajbă, ură și pizmă, pentru a strica binele pe care-l orânduise Dumnezeu.
- c. De bucurie că a găsit soluția, dracul a tras un chiot și un cioban a sărit speriat din somn și s-a închinat. Lovit de cruce, dracul a vrut să se arunce în baltă, iar albina, speriată, l-a înțepat și a zburat. Dracul a pocnit-o cu un bici de i-a făcut curmătura din mijlocul trupului. Cf. Tip. **11213**. Albina a ajuns la Dumnezeu, care i-a vindecat rana.
- d. Dumnezeu l-a trimis pe Iisus pe pământ, să întărească dragostea dintre oameni.

11511. Negreala și curmătura albinei

Este atestat în Transilvania.

1. *Warum die Biene nicht mehr Weiss ist?* (De ce albina nu mai este albă?). Schott, *Walachische Märchen*, 283 (din Banat?). Republicată: (Fără titlu), Marian, *Insectele*, 131.

- a. Când Dumnezeu a făcut lumea, a trimis-o pe albină la diavol, să-l întrebe câți sori să facă.
- b. Dracul a socotit că mai mulți sori ar însemna mai multă căldură, mereu lumina zilei, iar oamenii nu se vor mai speria de iad. De aceea el nu-și va mai putea face faptele rele. Așa că a trimis vorbă lui Dumnezeu să facă un singur soare.
- c. Gândind cu voce tare, albina l-a auzit, pentru că era așezată pe capul lui. Dracul a croit-o cu un bici, și albina, care era albă - de unde i se trage și numele - s-a făcut neagră. A căpătat și o curmătură la mijlocul trupului. Cf. Tip. **11213**.

11512. Truda albinei

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Albina*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1910, nr. 11, 170 (Zlătărei - Drăgășani / jud. Vâlcea). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 137.

- a. Dumnezeu a adunat toate viețuitoarele, ca să le cunoască munca.
- b. Fiecare a arătat ce lucruse. Albina era ostenită și zgâriată de umblet prin mărăcini.
- c. Dumnezeu a binecuvântat-o să facă miere și ceară.
- d. Din miere să se hrănească atât ea, cât și oamenii. Din ceară, să se facă lumânările care să ardă în biserică.

2. *Albina*. Ionescu, F., *Legende*, 75.

a (și sporul), b (și însăngerată), c (din sângele și nădușeala ei), e. De atunci, atât albina, cât și strădania ei, sunt sfinte.

11513. Albina se ceartă cu părinții ei

Este atestat în Transilvania.

1. *Warum die Biene nicht mehr Weiss ist?* (De ce albina nu mai este albă?) Schott, *Walachische Märchen*, 283. Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 134.

- a. Albina s-a certat cu părinții ei și Sf[ântul] Ilie a lovit-o cu biciul de foc al cerului.
- b. I-a strangulat mijlocul, care a rămas foarte subțire și a făcut-o neagră. Cf. Tip. **11213**.
Vezi și Tip. **10089, 11327**.

c. *Attribute* 11515**11515. De ce nu poate suga albina nectarul trifoiului**

Este atestat în Moldova.

1. *Pentru ce ocolește albina trifoiul roșu.* ZORI. LUM., 1926, nr. 2, 9 (Bălteni, [jud.] Vaslui).
 - a. Opt zile nu au putut părăsi albinele stupul, din cauza vremii. A noua zi au alergat să culeagă miere, fără să-și amintească că este duminică.
 - b. Dumnezeu a închis potirul unei flori, care purta cea mai multă miere. De atunci, potirul trifoiului roșu s-a făcut atât de lung și subțire, încât nici o albină nu poate suga din sucii lui.

***Boul lui Dumnezeu (Rădașca)*¹. *Lucanus cervus* 11519–11521**a. *Origine* 11519–11521**11519. Îngerii neascultători au devenit insecte**

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 36 (Aldorf, de lângă Bistrița, [jud. Bistrița-Năsăud]). Republicată: Pamfile, *Mitologie*, I, 25.
 - a. Între îngeri au fost certuri.
 - b. Unii dintre ei nu au vrut să ajute sfântului Ilie să lege rafurile la căruța de foc.
 - c. Dumnezeu i-a osândit să se facă insecte, care s-au numit rădaște și li s-a făcut gura clește pentru totdeauna.

11520. Soarele și boii bătrâni

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 36 (Blaj – Mediaș / jud. Alba).
 - a. Dumnezeu umbla pe pământ păzindu-și vitele. Într-o zi, trudit, s-a culcat. A poruncit boilor lui mai bătrâni să aibă grijă de vite.
 - b. Soarele l-a deșteptat, s-a plâns de purtarea boilor, arătând cum i-au sfărțecat hainele și l-a rugat să-i transforme în rădaște.
 - c. Dumnezeu a alungat boii în codru, unde au devenit rădaște. Fiind boii lui Dumnezeu, e păcat să-i omori.

11521. Iisus înțepat de albină

Este atestat în Muntenia.

1. *Boul lui Dumnezeu.* Ionescu, F., *Legende*, 77.
 - a. Crezând că este o floare, o albină l-a înțepat pe Iisus în picior pe când dormea.
 - b. Când a văzut picăturile de sânge care curgeau, albina l-a rugat s-o ierte și să prefacă picăturile în ființe vii. Așa s-a născut gândăcelul micuț și roșu, numit „Boul lui Dumnezeu“.

***Buburuza. Coccinella septempunctata.* 11525–11527**a. *Origine* 11525–11527**11525. Fata cea frumoasă și Arhanghelul**

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 573 (Sângiorgiul de Mureș – Tg. Mureș / jud. Mureș).
 - a. Pe vremea când oamenii erau buni, nu exista decât raiul. Când s-au înrăit, Sf[ântul] Arhanghel, trimis de Dumnezeu, nu i-a putut îndrepta.

1. Sunt reunite sub un singur nume mai multe categorii de insecte. Tipul 11.521 vorbește, de fapt, de „vacile Domnului“ (n. ed.).

- b. Dumnezeu a făcut iadul în care arunca pe netrebnici: o apă adâncă lângă rai, în fundul căreia a aruncat un luceafăr, de era totul numai jar.
- c. Le-a arătat oamenilor și frumusețile raiului și chinurile iadului și ei s-au îndreptat.
- d. Numai o fată frumoasă și isteată nu s-a făcut mai bună. Dumnezeu a trimis pe Sf[ântul] Arhanghel s-o ducă în iad.
- e. La ruga sfântului, care nu se îndura de frumusețea ei, Dumnezeu i-a mai dat un an de îndreptare.
- f. După un timp, Arhanghelul a auzit-o propovăduind neascultarea față de Dumnezeu și îndemnul la plăceri.
- g. Furios, a vrut s-o ducă în iad. Dumnezeu însă l-a pus s-o transforme într-o insectă mică pe care, când o iei în mână, îți arată drumul.

11526. Sângele lui Abel

Este atestat în Transilvania.

1. *Buburuza*. (Th. A. Bogdan), LUCEAF., 1903, 215 (Bistrița, jud. Bistrița-Năsăud).
 - a. Buburuzele sunt făcute din sângele lui Abel.

11527. Fratele își omoară sora pentru domnie

Este atestat în Transilvania.

1. *Buburuza*. (Th. A. Bogdan), LUCEAF., 1903, 314 (Fărăgău – Reghin / jud. Mureș). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 116.
 - a. Împăratul Roșu avea un fecior și o fată care erau foarte frumoși. Când s-au făcut mari, au devenit răi. Împăratul s-a îmbolnăvit de supărare și a murit.
 - b. Frații s-au luat la ceartă pentru domnie, izgonindu-se unul pe celălalt. Fratele și-a ucis apoi sora și s-a urcat pe tron.
 - c. Din trupul fetei s-a făcut o gânșanie mică, roșie, împetrișată cu puncte negre pe spate, care s-a numit buburuză.

Calul dracului. Libellula depressa. 11531–11532

a. *Origine* 11531–11532

11531. Dracul se transformă în insectă

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 560 (din Muntenia?).
 - a. Dracul l-a rugat pe un țăran să-l treacă o apă cu barca. La refuzul acestuia, dracul s-a transformat într-o albină. Cum avea coada lungă, și-a făcut și corpul mai lung, iar din coarne și-a făcut aripile cele lungi.
 - b. Așa a trecut lacul. De atunci a rămas „Calul dracului“ pe pământ.

11532. Farmecele Satanei

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 561 (Jabenița – Reghin / jud. Mureș). Republicată: Pamfile, *Povestea lumii*, 68.
 - a. Dumnezeu și dracul erau în neconținută ceartă.
 - b. Dumnezeu îl lăsa să facă ce voia, gândind că se va astâmpăra odată.
 - c. Oricât îi făcea și-i da Dumnezeu, dracul cerea și dorea mai mult.
 - d. Când s-a întrecut cu gluma, Dumnezeu a înarmat îngerii, le-a dat cai și, în frunte cu Sf[ântul] Gheorghe, i-a trimis împotriva Satanei (și a slugilor lui).
 - e. De la o vreme, calul Sf[ântului] Gheorghe, ca și alți cai, au început să meargă de-a-ndăratelea.

- f. Dumnezeu le-a dat de veste să descălece (pentru că sunt fermecați de Satana).
 - g. Cum a descălecat Sf[ântul] Gheorghe, calul lui s-a făcut o gănganie zburătoare.
 - h. Oamenii o numesc și azi „Calul dracului“.
- **Calul dracului*. Urechia, N., *Gâze*, 165. (După o legendă a lui Sim. Fl. Marian.)

***Călugărița. Mantis religiosa.* 11536–11539**

a. *Origine* 11536–11539

11536. Călugărița

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 497 (Fărăgău – Reghin / jud. Mureș). Republicată: *Călugărița*. GAZ. TRANS., 1903, nr. 277, 1; (Fără titlu). Pamfile, *Sărbătorile*, 138.
- I a. Pe vremuri s-a iscat o ceartă în țara jidovilor, pentru că nu știau pe cine să pună împărat. Sf[ântul] Petru și ceilalți apostoli s-au sfătuit cu creștinii care nu se temeau de eventualele chinuri, pe cine să trimită să înțeleptească pe creștini.
- b. Au hotărât să trimită femeile, pe care să le instruiască, știind că ele vor fi mai puțin observate.
- c. Ca să nu privească în ochii păcătoșilor, le-au poruncit să-și ascundă fața și să nu vorbească cu păgânii.
- II a. Una dintre fete, Călugărița, s-a lăsat ademenită de dracul, care luase chipul unui flăcău frumos. Ea și-a dezvelit fața și a trădat planul creștinilor.
- b. Sf[ântul] Petre, care plecase după ea, a blestemat-o să se facă o insectă mică și să se numească tot „Călugărița“.
- c. De atunci ea caută ca să-și acopere fața cu piciorușele dinainte, așa cum făcuse când a surprins-o Sf[ântul] Petre.

11537. Fecioara îndrăgostită de un tătar

Este atestat în Transilvania.

1. *Călugărița*. (Th. A. Bogdan), LUCEAF., 1903, 257 (Valea Magherașului?). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 500; *Călugărița*. GAZ. TRANS., 1903, nr. 277, 2.
- a. Năvălind în număr mare, tătarii făceau prăpăd, iar creștinii nu reușeau să-i alunge. De aceea se rugau zi și noapte lui Dumnezeu.
- b. Cum nu aveau destui preoți, au ales niște fecioare care, prin post și rugăciune, să ajungă demne de a intra în biserică.
- c. Trebuiau să facă legământ că nu vor uita de cele sfinte și că nu se vor mărita.
- d. O fecioară frumoasă a fost răpită de un tătar care se îndrăgostise de ea și cu care se cunună. În acel moment, Dumnezeu a transformat fata într-o insectă care s-a numit „Călugărița“, pentru că ea călcase jurământul călugăriei.

11538. Fata ce s-a iubit cu dracul

Este atestat în Transilvania.

1. *Călugărița*. (Th. A. Bogdan), FAM., 1903, 427 (Bistrița, jud. Bistrița-Năsăud). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 501.
- a. În ciuda tuturor peșitorilor care se perindau pe la curte, o fată de împărat nu voia să se mărite. Și împăratul a dus-o la mănăstire.
- b. Maicile căutau s-o mângâie și ea nu accepta să stea de vorbă cu nimeni.

- c. După luni de zile, au aflat maicile că se iubea cu dracul în fiecare noapte și au postit pentru ea 99 de zile. Fata s-a prefăcut într-o insectă mică, numită „Călugărița“.

11539. Fata dracului

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 502 (Budiu Mic – Tg. Mureș / jud. Mureș).
 - a. Dracul avea o față atârnată de rețea, încât nici el n-o putea scoate la capăt cu ea. De aceea a dus-o la mănăstire să se pocăiască și să se mai cumintească.
 - b. Fata a făcut și acolo multe blestemății. Dumnezeu, supărat mai ales de faptul că se afla în mănăstire, ca și de purtările ei, a transformat-o într-o insectă. Maicile au numit-o „Călugărița“.

Cățelul frasinilor (Căței de turbă). Cantharis visicatoria.

11543

a. *Caracteristici* 11543

11543. Cățelul frasinilor

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Sf[ânta] Maria Magdalena*. (P. Danilescu), CAL. BIBL. FOLC., 1910, 47.
 - a. După răstignirea și îngroparea lui Iisus, Maria Magdalena mergea zilnic la mormântul lui. Conform datinei de pe acea vreme, stropea cu tot felul de uleiuri mirositoare mormântul.
 - b. Uleiul rămânea numai cât era ea acolo.
 - c. Imediat ce pleca, soseau musculițe cu aripi vinete, care sugeau uleiul, ungându-și aripile (ca să miroase și ele frumos).
 - d. Maria Magdalena l-a rugat pe Dumnezeu să blesteme aceste musculițe să miroase atât de urât, încât nimeni să nu le poată suferi.
 - e. Blestemul s-a împlinit (și mirosul lor, altădată plăcut, este respingător).
 - f. Aceste musculițe se numesc „Căței de turbă“.
2. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 80 (Bistrița, [jud. Bistrița-Năsăud]). Republicată: Pamfile, *Sărbătorile de vară*, 214.
 - a, c, d₁ (Maria Magdalena le-a blestemat să miroase urât), e. Vezi și Tip. 10424.

Checherița. (Păduchele oilor.) Meflo]phagus [?] ovinus.

11547

a. *Origine* 11547

11547. Checherița

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 401 (Satu Mare – Rădăuți / jud. Suceava). Republicată: N. REV. ROM., 1902, 25.
 - a. O babă săracă și păduchioasă s-a dus la o stână să ceară ceva de mâncare, pentru că era hămesită de foame și baciul a gonit-o de scârbă.
 - b. Baba a povestit unor ciobani ce-a pățit. Aceștia i-au spus că urda și cașul sunt pentru stăpânii oilor, nu pentru o babă săracă. Povesti același lucru unui om care păzea niște cârlani și acesta a bătut-o.
 - c. Baba a scos de pe ea un păduche și l-a aruncat pe o mioară grasă. Păduchele a crescut, s-a prăsit și a umplut și celelalte mioare. De atunci au oile păduchii numiți „Checheriță“ sau „Chichiriză“.

Conochiferița. Gryllotalpa vulgaris. 11551–11552a. *Origine* 11551–11552**11551. Conochiferița**

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 550 (Crucea – Vatra Dornei / jud. Suceava).Republicată: *Conochiferița*. REV. IL., 1898, nr. 7, 135.

- a. O femeie bogată, rea și păcătoasă s-a dus la călugărie să se pocăiască. Dar și acolo s-a apucat de chefuri. Datorită bogăției ei, a ajuns totuși stareță.
- b. Dumnezeu și Sfântul Petre au găsit-o chefuind și, dojenind-o, ea i-a dat afară.
- c. Dumnezeu a blestemat-o să se facă insectă, să umble sub pământ și să iasă numai pe vreme urâtă și ploioasă, când n-o vede nimeni.
- d. Mănăstirea s-a transformat în pământ, stareța în insectă, iar din rasa ei cafenie au ieșit aripile. Trăiește și azi, cum a blestemat-o Dumnezeu.

11552. Păsărelele pustiesc grădina Sfântului Ion

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante identice.

1. 2. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 551 (Fecheteiele [?], Mădăraș – Salonta / jud. Bihor).

- a. Un păsărar vestit iubea mai mult un soi de păsări cu pene frumoase și glas minunat, numite „Conopisterițe“. Ele intrau în grădina Sfântului Ion, vecinul păsărarului și-i stricau straturile.
- b. Rugându-se sfântul lui Dumnezeu să-l ajute, păsărelele, știind că despre ele este vorba, s-au adunat în jurul capului Sfântului ciripind, ca să-l împiedice să se roage.
- c. Sfântul a luat o prăjină să le alunge și pe care o atingea, se ascundea în pământ și se transforma într-o insectă.

Cosașul (Căluțul). Locusta viridissima¹. 11556–11557a. *Origine*. 11556–11557**11556. Cosașul**

Este atestat în Transilvania.

1. *Cosașul*. (Th. A. Bogdan), GAZ. TRANS., 1903, nr. 72, 7 (Budac – Bistrița / jud. Bistrița-Năsăud). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 522; Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, 121.

- a. Când Maica Domnului l-a născut pe Iisus în iesle, toate vitele erau flămânde. Ea a rugat gazda să le dea puțin fân și gospodarul a răspuns că l-a terminat și i-a fost lene să cosească mai mult.
- b. Fecioara l-a blestemat să se facă „cosaș“ și să cosească tot timpul și fără spor.

11557. Cosașul cel rău

Este atestat în Transilvania.

1. *Cosașul*. (Th. A. Bogdan), GAZ. TRANS., 1903, nr. 72, 6 (Fărăgău – Reghin / jud. Mureș). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 521.

- a. Iisus și Iosif s-au ascuns într-un lan de frica păgânilor. Acolo a venit un cosaș voinic și, cu toate rugămintele lor, s-a apucat să cosească.
- b. Iisus s-a rugat lui Dumnezeu, care a dat o căldură mare. Cosașul s-a dezbrăcat și și-a continuat munca. Dumnezeu a dat apoi un ger năprasnic. Cosașul s-a îmbrăcat bine și a cosit mai departe.

1. Traducătorul lucrării propune: *Canterella vesta* (n. ed.).

- c. Iisus l-a blestemat să cosească toată viața, să nu aibă spor, să alerge între coșai și să-și taie picioarele. Omul s-a transformat într-o insectă mică și verde, care aleargă înaintea coaselor pe câmp.

Fluturile de mătase, (Viermele de mătase.)
***Bombyx mori* [des murier]. 11561–11564**

a. *Origine* 11561–11562

11561. Fluturile de mătase

Este atestat în Macedonia.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 281 (din Macedonia?).

- a. Fecioara Maria, pomind într-o zi să facă pomană pentru Iisus și fiindu-i lene, a trimis o broască să împartă colacii.
- b. I-a părut imediat rău și s-a dus după broască. A văzut cum cel mai mare colac l-a dat puiului ei, pentru că a socotit că cel mai frumos copil este al ei. Fecioara hotărâse ca cel mai frumos copil să capete cel mai mare colac. Sfânta a râs, apoi s-a căit, pentru că a înțeles dragostea de mamă. Cf. Tip. 11471.
- c. Fecioara a scuipat, ca să nu se prindă râsul de ea și a ieșit un vierme: viermele de mătase. L-a blagoslovit să se hrănească cu frunze și să scoată mătase.
- d. De aceea nu este voie să spui un cuvânt urât despre viermele de mătase, nici să-l atingi când scoate mătasea, pentru că moare.

11562. Din scuipatul Fecioarei au ieșit viermii de mătase

Este atestat în Macedonia.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 282 (*Din literatura pop. a aromânilor*, de P. Papahagi).

- a. Iisus mergea spre Golgota, iar maică-sa pășea în urma lui, plângând. Văzând în convoi o broască țestoasă a râs și i-a părut apoi rău de acest lucru.
- b. S-a blestemat, spunându-și „gură bună pentru viermi“. După aceea a scuipat și din scuipatul ei au ieșit viermii de mătase.

b. *Atribute* 11564

11564. Cum au fost descoperiți viermii de mătase

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Povestea viermelui de mătase*. ALB. Buc., 1934, nr. 33, 6.

- a. Unui moș i-a murit nevasta la care ținea foarte mult.
- b. Cadavrul a fost păstrat (într-un sicriu, în podul casei, ca s-o vadă moșul când vrea).
- c. Cadavrul a putrezit și a făcut viermi (subțiri, care au început să mănânce din cadavru).
- d. Când nu au mai avut hrană, s-au împrăștiat prin pod, apoi pe acoperiș, unde au dat de crengi de dud.
- e. Le plăceau frunzele de dud (și moșul i-a hrănit cu ele).
- f. S-au făcut gogoși (albe sau galbene, cu care bătrânul se juca, mângâindu-și bătrânețele).
- g. De atunci sunt crescuți viermii de mătase, din care se fac lucruri frumoase și folositoare.

2. *Legenda gândacilor de mătase*. I. CREANGĂ, 1913, nr. 8, 239 (Afumați - 1 Mai / jud. Ilfov).

a₁ (Unei femei i-a murit unicul copil), b (în casă), c, d₁ (A dat viermilor

tot felul de frunze), e, f (și astfel s-au născut gândacii de mătase), h. De aceea, în odaia unde sunt crescuți gândacii de mătase miroase a mort.

3. *Legenda gândacilor de mătase*. I. CREANGĂ, 1914, nr. 7, 200 (Găbești – Adjud / jud. Vrancea).

a₂ (Unui om bogat i-a murit fiul la care ținea foarte mult), b (într-un pat de crengi, în copac, ca să-l poată vedea zilnic), c (care mâncau din cadavru), d₁, e, f (aurii), g₁ (De atunci s-a aflat despre acești gândaci atât de folositori oamenilor).

**Legenda viermilor de mătase*. Mirea, *Legende*, 69 (prelucrare după P. Papahagi).

Furnica. Formica rufa. 11568

a. *Origine* 11568

11568. Fata orfană îmbrăcată bărbătește

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). (S. Fl. Marian), N. REV. ROM., 1901, 156 (Liteni – Gura Humorului / jud. Suceava). Republicată: *Insectele*, 234.

- O văduvă avea o fată frumoasă, pe care o trimitea să pască oile în veșminte bărbătești. Întâlnind fiul unei zmeoaice, acesta a bănuit că este fată și, voind s-o ia de nevastă, la sfatul mamei lui, a adus-o acasă.
- Zmeoaica i-a pus o floare sub pernă. Ca să preîntâmpine vraja, fata a vrut să întrebuițeze oglinda fermecată. În acest timp însă, zmeoaica a găsit floarea veștejită, semn că era fată. Zmeul a luat-o de nevastă.
- Fata a jurat că nu va vorbi și nici nu se va lăsa sărutată. Când zmeul a sărutat-o, împotriva dorinței ei, fata s-a transformat într-o gujulie mică.
- Zmeul s-a repezit după ea și a tăiat-o cu un cuțit. Gujulia s-a făcut nevăzută. De atunci există furnica. Cf. Tip. **11351**.
Vezi și Tip. **11213; 11500; 11580**.

Gărgărița. Calandra granaria. 11572

a. *Atribute* 11572

11572. Gărgărițele mănâncă bucatele oamenilor bogați

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

- (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 91 (Muntenia?).
 - Un om bogat era foarte zgârcit.
 - În timpul unei foamete, deși avea magaziile pline, bogatul nu a ajutat pe nimeni fără bani (și cerea oamenilor să-i aducă aur și argint).
 - Dumnezeu a dat o ploaie și câmpul a făcut rod îmbelșugat. În magaziile bogatului a trimis în schimb multe gărgărițe (care i-au mâncat bucatele).
 - Bogatul s-a îmbolnăvit de durere (și a zăcut atât, până l-au mâncat viermii de viu).
 - De atunci mănâncă gărgărițele bucatele oamenilor bogați.
- Gărgărița*. Urechia, N., *Găze*, 171.
 - a, b (și își păzea cu strășnicie hambarele), c (câte boabe erau în magazie), d (și a murit. A ajuns în iad).

*Ghițelarișul*¹ 11576

a. *Origine* 11576

11576. Vițelul mușcă pe Maica Domnului

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 3 variante identice.

- Neaflând echivalentul latin, traducătorul în limba franceză al lucrării a notat: *Petit veau? Pon de la vache?* (n. ed.).

1. 2. 3. *Ghițelarișul*. (Th. A. Bogdan), GAZ. TRANS., 1903, nr. 82, 7 (Posmuș, [Șieu], Bistrița / jud. Bistrița-Năsăud; Fărăgău – Reghin / jud. Mureș; Iuda – Bistrița / jud. Bistrița-Năsăud).

- a. Vrând să mulgă o vacă pentru a duce lapte lui Iisus, Fecioara a fost mușcată de vițel.
b. Și-a șters degetele de vițel și a poruncit să se facă cât pata de sânge de pe spatele lui. Astfel s-a născut ghițelarișul, care dă mereu târcoale vacii, vrând să sugă.

Greierul. Gryllus campestris-domesticus.

11580–11581

- a. *Origine* 11580–11581

11580. Rivalul lui Alexandru Împărat

Este atestat în Transilvania.

1. *Greierușul*. (Th. A. Bogdan), FAM., 1903, 366 (Tagșoru, Bistrița / jud. Bistrița-Năsăud). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 529.
a. Pe vremea lui Alexandru Împărat, trăia un flăcău frumos, harnic, bun cântăreț, îndrăgit de toată lumea.
b. Alexandru Împărat îl ura din această cauză și mai ales pentru că, deși îi fusese interzis, se ducea la iubita împăratului, căreia îi spunea povești.
c. Ca să-l pedepsească, Soarele l-a tot alungat pe flăcău până a ajuns mic și negru. S-a ascuns în vatra focului, la o femeie săracă și de acolo striga „griji, griji!“, adică să aibă grijă să nu-l găsească Soarele.
d. Soarele l-a blestemat să rămâie greier, flămând și însetat și să strige mereu același lucru.
e. Fetele cele frumoase, care erau îndrăgostite de el, s-au transformat în furnici, ca să aibă cine-l hrăni. Ele îi cară de mâncare, ca să nu moară de foame.

11581. Păsărica, prietena Fecioarei

Este atestat în Transilvania.

1. *Greierul*. (Th. A. Bogdan), FAM., 1903, 331 (Apalina – Reghin / jud. Mureș). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 528.
a. O păsărică frumoasă era prietena Maicii Domnului, căreia îi cânta când era necăjită. Fecioara, în schimb, de câte ori îi strica cineva cuibul, o ajuta să și-l refacă.
b. Când Fecioara a născut pe Iisus, prietenia a încetat, pentru că păsării nu-i plăceau copiii, mai ales când plângeau, crezând că-i batjocoresc cântecul.
c. Când Iisus plângea, păsărica se schimonosea strigând: „gri, gri!“. Iisus, speriat, plângea și mai rău.
d. Maica Domnului a alungat păsărica și a blestemat-o să se facă insectă, pentru că și-a bătut joc de copilul ei. Să cânte în vatra focului și printre scânduri.
Vezi și Tip. 10218, 11667.

Gringoașă. Gymnopleurus Pilularis. 11585

- a. *Origine* 11585

11585. Fata ce împingea gunoiul cu picioarele

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 13 (Banat?).
a. O femeie avea o fată leneșă pe care însă o iubea foarte mult. Într-o

- zi, a rugat-o să măture curtea, ca s-o vadă lumea, altfel nu se va putea mărita.
- b. Când s-a înapoiat acasă, a găsit-o pe fată somnoroasă, împingând gunoiul cu picioarele. Mama a blestemat-o să lucreze ziua și noaptea cu picioarele.
 - c. Dumnezeu a transformat fata într-un gândac care împinge tot timpul gunoiul cu picioarele.

***Inelariul. Malcosoma neustria.* 11589**

a. *Origine* 11589

11589. Flăcăul care a furat inelul Sf[înteii] Ana

Este atestat în Transilvania.

1. *Fluturul inelat.* (Th. A. Bogdan), LUCEAF., 1903, 217 (Band – Tg. Mureș / jud. Mureș). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 284; Pamfile, *Sărbătorile de vară*, 216.
 - a. Într-un sat din Palestina, la un fecior despre care se spunea că face minuni, se strângea multă lume.
 - b. Sf[ânta] Ana s-a dus și ea și, conform datinei, și-a spălat picioarele înainte de a intra. A cerut cu smerenie flăcăului să facă dintr-un rug uscat, unul verde și înflorit. Feciorul însă a alungat-o, ocărând-o.
 - c. Sf[ânta] Ana a îngenuncheat înaintea casei și l-a blestemat pentru că îi furase un inel pe care-l avea moștenire de la maică-sa. S-a rugat lui Dumnezeu să-l transforme pe flăcău într-un inel. Feciorul s-a făcut inel și s-a înfășurat în jurul unei crenguțe.
 - d. Din acest inel au ieșit apoi omide. Sf[ânta] a demonstrat oamenilor că nimeni nu trebuie să se laude că poate face mai multe decât Dumnezeu. De atunci a ieșit „Inelariul“ sau „Fluturele inelat“.

***Lăcusta. Pachytilus migratorius.* 11593–11595**

a. *Origine* 11593

11593. Nunta fetei lui Por Împărat

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 508 (Fărăgău – Reghin / jud. Mureș).
 - a. Por-Împărat a dat un ospăț cu mulți invitați la nunta fetei lui cele mari. Ca să-i batjocorească, nu a invitat pe popi și pe maici. Aceștia au rugat pe Dumnezeu să-l pedepsească.
 - b. Când erau cu toții la masă, Soarele s-a ascuns și s-a iscat un vânt năprasnic, ce a adus niște muște mari, care au mâncat totul. Mesenii au murit de scârbă și nunta s-a transformat în înmormântare.
 - c. Por-Împărat a înțeles de unde-i vine nenorocirea. Înainte de a-și da sufletul, a recunoscut că nu se poate nimic fără binecuvântarea lui Dumnezeu. Se zice că de-atunci sunt lăcustele.

b. *Atribute* 11595

11595. Lăcomia lăcustelor

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 509 (Mădăraș – Salonta / jud. Bihor).
 - a. Obosiți de drum, la ruga Sf[ântului] Petre, Dumnezeu a poposit la o cârciumă unde li s-a adus mâncare și băutură. Cu greu au putut lua câteva îmbucături, din cauza unor muște late care s-au năpustit asupra bucatelor.
 - b. Dumnezeu le-a blestemat să rămâie flămânde, oricât ar mânca. Aceste muște erau lăcustele care, oricât ar mânca, rămân flămânde.

Licuriciul. *Lampyrus noctiluca*. 11599–11604a. *Origine* 11599–11604**11599. Îngerul îndrăgostit de ciobăniță**

Este atestat în Transilvania și Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Instelarea*. Pamfile, *Cerul*, 155 (Transilvania?).
 - a. Dumnezeu a luat cu el pe pământ niște îngeri, să le arate lumea.
 - b. Îngerilor le-a plăcut mult lumea și mai ales unuia dintre ei, care, la despărțirea de pământ, plângea cu hohote.
 - c. Înălțându-se spre cer, fiecare povestea ce i-a plăcut mai mult (bisericele frumoase, veșmintele călugărilor și frunzișul verde al codrilor).
 - d. Un singur înger era tăcut și îngândurat.
 - e. El a mărturisit lui Dumnezeu că s-a îndrăgostit de ochii albaștri ai unei păstorite.
 - f. Când a auzit mărturisirile îngerilor, fața senină și curată a lui Dumnezeu a căpătat aspectul unui bătrân.
 - g. Ca să nu mai povestească și altora ce au văzut, Dumnezeu i-a oprit pe îngeri la marginea cerului, transformându-i în stele, ca să poată vedea tot timpul pământul.
 - h. Îngerul îndrăgostit scăpăra tot timpul scânteii.
 - i. Ca să nu existe neînțelegeri între stele, Dumnezeu a aruncat steaua îndrăgostită de pământ.
 - j. Câmpul unde se afla ciobănița s-a umplut cu scânteii, care s-au strâns și s-au făcut licurici.
 - k. Astfel nu s-a pierdut urma îngerului îndrăgostit de fata pământeană.
2. *Îngerii*. Pamfile, *Mitologie*, I, 25.
 - a, b, c, e₁ (Unul dintre îngeri i-a mărturisit lui Dumnezeu că s-a îndrăgostit de ochii albaștri ai unei păstorite, pentru care și-ar da viața îngerească), g, h, i, j, k₁ (Astfel, păstorita nu i-a pierdut urma).
3. (Fără titlu). (Th. A. Bogdan), FAM., 1902, nr. 20, 232 (Pogăceaua – Luduș / jud. Mureș). Republicată: *Licuricii*. TRIB., 1903, nr. 57, 225; (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 45; *Licuriciul*. ALB. Buc., 1939, 222; Densușianu, O., *Tradiții*, 86.
 - a, b, c, e (pentru care ar renunța la viața îngerească), g, h, i, j₁ (Tot câmpul unde era ciobănița s-a umplut de scânteii, care apoi s-au făcut licurici).

11600. Îngerul dracului vrea să se strecoare în rai

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Izgonirea*. Pamfile, *Cerul*, 69 (Transilvania?).
 - a. Dumnezeu a slobozit îngerii lui și pe cei ai Satanei.
 - b. Cei ai diavolului au pornit spre iad, iar cei ai lui Dumnezeu spre rai.
 - c. Unul dintre îngerii dracului s-a vârat între cei ai lui Dumnezeu, vrând să intre în rai (fără să-și dea seama că Dumnezeu cunoaște toate gândurile, iar la poarta cerului, Sf[ântul] Petre face controlul).
 - d. Îngerii răi s-au dus în adâncul pământului, iar cei buni s-au înălțat în cete îngerești spre cer.
 - e. Sf[ântul] Petre cerceta răvașul fiecăruia și-i da drumul înăuntru (dacă avea semnătură).
 - f. Când a venit îngerul cel rău, Sf[ântul] Petre a înțeles că vrea să-l înșele (nu găsise semnătura pe răvaș).
 - g. Sfântul l-a aruncat cu atâta putere, încât l-a făcut fărâme.

h. Din aceste fărâme au ieșit licuricii.

2. *Licuricii*. (Th. A. Bogdan), TRIB., 1903, nr. 57, 225 (Mădăraș – Salonta / jud. Bihor). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 47.

b, c, e, f (mai ales după ce s-a convins, datorită răvașului, unde îi este locul), g (iar mai-marele dracilor nu a vrut să-l mai primească), h (niște viermi).

11601. Satana, azvârlit pe un bolovan, se face fărâme

Este atestat în Transilvania.

1. *Licuricii*. (Th. A. Bogdan), TRIB., 1903, nr. 57, 225 (Fărăgău – Reghin / jud. Mureș). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 48.

a. Pe vremea când Satana și fiii lui umblau pe pământ, s-au luat odată la ceartă. Feciorul cel mare s-a învoit să se ia la trântă cu tatăl lui și întreaga lor moșie să fie a învingătorului.

b. Cum puterile le erau egale, feciorul, furios, a strâns cu atâta putere în brațe pe taică-său, până ce acesta s-a lățit. L-a azvârlit apoi pe un bolovan și s-a făcut fărâme.

c. Aceste fărâme s-au transformat în niște viermișori sclipitori – licuricii.

11602. Păgânii batjocoresc pe Dumnezeu

Este atestat în Transilvania.

1. *Licuricii*. (Th. A. Bogdan), TRIB., 1903, nr. 57, 225.

a. Pe vremuri trăiau niște păgâni cu un ochi în frunte, care nu au ținut socoteală de avertismentul lui Dumnezeu. Odată l-au întâlnit și l-au batjocorit pe Dumnezeu care mergea la biserică cu sfinții lui.

b. Dumnezeu a aruncat deasupra capetelor lor toiagul de aur și pietre scumpe de au ieșit scânteii și foc. Păgânii s-au ascuns sub pământ și au ieșit de acolo niște insecte cu o lumină în loc de ochi. Din acele insecte se trag licuricii.

11603. Vrăjitorul cu 99 de capete

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 570 (Șieul Mare, [jud. Bistrița-Năsăud]).

a. Un vrăjitor vestit era crezut de unii oameni trimisul lui Dumnezeu, iar de alții, al Satanei. El făcea numai rele, sădind vrajbă, ură și crimă. Dumnezeu, care știa că este făptura Satanei, a trimis preoții, care nu au îndreptat nimic.

b. A pornit și Dumnezeu pe pământ și a avut același rezultat. De aceea, a încălecat pe un armăsar alb, a zburat cu el în înaltul cerului de unde a reușit să atingă cu trăsnetul numai unul din cele 99 de capete ale vrăjitorului ascuns. Din sfărâmurile acestui cap au ieșit licuricii.

11604. Licuriciul, păianjenul și huhurezul

Este atestat în Transilvania.

1. *Licuriciul, păianjenul, huhurezul*. GAZ. TRANS., 1903, nr. 271, 2 (Chioag – Oradea / jud. Bihor).

a. Niște oameni săraci și-au trimis feciorii în lume, după lucru. Unul dintre ei a căpătat mai mult cu o plăcintă de la maică-sa, din greșală, și acest lucru i-a învrăjbit.

b. Au intrat amândoi în slujbă la împăratul Verde, a cărui fată s-a îndrăgostit de ei. Cum amândoi o iubeau, vrajba dintre ei a devenit dușmănie.

c. Fata le-a mărturisit că nu poate trăi fără ei, de aceea nu se mărită cu nici unul.

d. În clipa când unul din frați era gata de plecare, jumătate de cap de-al fetei a încărunțit. Ea a spus că dacă peste un an și o zi, cel plecat nu se va înapoia, nu va putea supraviețui.

- e. La termenul fixat, celălalt frate a plecat să-l caute și l-a găsit mâncând plăcinta pe care o căpătase de la maică-sa în plus. De aceea a vrut să-l omoare. Vâlva pădurii a făcut din unul dintre frați păianjen, din celălalt licurici, care să se apere cu luminile lui de fratele dușman. Fata împăratului, care a venit după ei, a înnebunit și s-a făcut huhurez. Vezi și Tip. 11240.

**Povestea scânteuelor*. (I. Dragoslav), FLAC., 1915–1916, 68. (Prelucrată în cadrul unei complicate povestiri spusă de tatăl lui.)

Musca. Musca domestica.

11608

a. *Origine* 11608

11608. Fetița nepăsătoare la suferințele altora

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda muștei*. Mirea, *Legende*, 70.

- O fetiță ce locuia cu părinții la marginea unui orășel, era batjocoritoare și neascultătoare. În pădurea din apropiere trăia o vrăjitoare care transforma copiii răi în păsări sau insecte.
- În cursul unei plimbări, fetița a trecut nepăsătoare față de chinul unei păsărele ce se zbătea de moarte și cerea ajutor.
- Asmuți câinele, în loc să miluiască cerșetoarea sub chipul căreia se ascundea vrăjitoarea. Ea a transformat-o pe fată într-o muscă.
- De atunci este musca răutăcioasă, lacomă, îndrăzneată și nesuferită de către oameni și animale. Ochii i-au rămas bulbucați, pentru că râdea cu nepăsare de suferințele altora.

Vezi și Tip. 10219 B, 11016 A, 11500.

Musca de cireșe. Rhagoletis cerasi.

11612–11613

a. *Origine* 11612–11613

11612. Cireșa obraznică

Este atestat în Transilvania.

1. *Musca de cireșe*. (Th. A. Bogdan), GAZ. TRANS., 1903, nr. 82, 6 (Adrian – Reghin / jud. Mureș). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 389.

- Dumnezeu a vrut să mănânce cireșe într-o zi și, cum ducea una la gură, se transformă în muscă și zbură.
- Dumnezeu a blestemat să rămâie muște, care să mănânce din cireșe. Și așa a rămas. Cf. Tip. 11650.

11613. Cireșele închinat dracului

Este atestat în Transilvania.

1. *Musca de cireșe*. (Th. A. Bogdan), GAZ. TRANS., 1903, nr. 82, 6 (Socol–Moldova Noua / jud. Caraș–Severin). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 389.

- Maica Domnului a vrut să culeagă cireșe pentru Iisus. Pe măsură ce voia să scuture o ramură, aceasta se urca mai sus, fiind închinată dracului.
- Fecioara le-a blestemat să nu se aleagă nimic din ele și cireșele s-au transformat în niște musculițe.
- Cum le este dor de surorile lor cireșele, musculițele depun ouăle pe ele, din care ies niște viermișori mici și albi care scobesc și mănâncă cireșele.

Musca columbacă. Simulium columbaczense.

11617-11633

a. *Origine* 11617-11633**11617A. Surorile rătăcite**

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). ARH. OLT., 1922, 309.

- a. În regiunea Mehădiei exista pe vremuri un balaur mare, puternic și temut. I se aduceau vite drept hrană, pentru că amenința chiar viața oamenilor.
- b. Un fecior de împărat s-a scăldat în apele balaurului. S-a făcut voinic și s-a așezat pe acele meleaguri, ocupându-se cu vânatul. Cf. Tip. **650C**.
- c. Prin acele locuri umblau trei surori, care s-au rătăcit.
- d. Cea mai mică a fost părăsită pe când dormea, pentru că era cea mai frumoasă (ele s-au oglindit în apa Cernei).
- e. Surorile trădătoare s-au înecat.
- f. Cea mică, când s-a trezit din somn, și-a strigat surorile (și, îngrozită, a pomit să le caute).
- g. Un balaur i-a ieșit în cale și i s-a încolăcit pe trup (ducând-o pe o stâncă).
- h. Iovan Iorgovan, feciorul de împărat, i-a venit în ajutor (după ce a dat Cernei o mreană aurie ca să tacă, să poată desluși cine strigă).
- i. Șarpele l-a rugat să nu-l ucidă, pentru că mort va face mai mult rău.
- j. Voinicul a lovit șarpele cu buzduganul și apa Cernei s-a înroșit de sângele lui.
- k. Voinicul a urmărit șarpele, tăindu-i câte o bucată din trup, până i-a rămas numai capul, care s-a ascuns într-o peșteră (de lângă cetatea Columbaria).
- l. De acolo ies muștele columbace, care fac pagubă printre vite.
- m. Iorgovan, îndrăgostit de fată, a vrut s-o ia de nevastă. A aflat însă că este sora lui și că au fost blestemați de părinți să pribegescă.

2. (Fără titlu). Novacovici, *Dizertațiuni*, 23.

c₁ (Trei fete de împărat au plecat să culeagă mure și flori în codrul Cernei, lângă Mehădia), d, f (dar nu a auzit decât cucul), g, h, i, k₁ (Iovan a ucis balaurul; capul s-a aruncat în Cerna, apoi într-o peșteră din Dunăre), l (din cauza capului de balaur care a putrezit).

3. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 337 (din Muntenia?).

c₂ (Un băiat și trei fete de împărat au trecut Dunărea secată, sărind peste stâncile „Porțile de Fier“. Ei au mers în sus, pe râul Cerna), d (ele s-au oglindit în apă), e (când au vrut să treacă Dunărea înapoi), g, h₁ (Fratele i-a venit în ajutor), k (lângă cetatea Columbaria), l.

11617B. Copiii rătăciți

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda muntelui Iorgovan*. SEM., 1928, nr. 4, 31.

- a. Valea Cernei este strâmtă aproape de Topleț, iar spre apus, muntele Iorgovan pare că închide valea. Uriașul Iorgovan a fost îngropat aici de sora lui și de aceea tace Cerna, să se audă vaietele fetei.
- b. Iorgovan a venit în aceste ținuturi cu cele trei surori ale lui când erau copii. Au crescut separat, pentru că s-au rătăcit unul de celălalt.
- c. Iorgovan, puternic și frumos, pentru că s-a scăldat în puternicele izvoare ale Cernei, a auzit țipătul disperat al unei fete. El a promis Cernei un pește mare cu solzii de aur, ca să tacă.

- d. A dat de un balaur care târa o fata frumoasă și l-a lovit cu ghioaga, silindu-l să-și lase prada. S-a încins o luptă aprigă pe stânca ce-i poartă și azi numele. A urmărit fuga balaurului și l-a omorât la peștera Dunării. Din sângele împutit al balaurului a ieșit musca columbacă.
- e. A sculat fata din leșin și, fermecat de frumusețea ei, a sărutat-o și s-a îndrăgostit de ea.
- f. Au venit și celelalte surori, care l-au recunoscut pe Iorgovan. Disperat că s-a îndrăgostit de sora lui, și ca să nu aparțină altuia, Iorgovan a îngropat-o în munte.
- g. A rătăcit el nebun mult timp și a fost găsit mort pe mormântul surorii lui. Muntele s-a numit de atunci, „Muntele lui Iorgovan“.

11618. Blestemul fetei sălbatică

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Iorgovan*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 22.
 - a. Iorgovan a fost un mare viteaz (care s-a bătut cu neamurile străine și a ucis șarpele care prăda la Marea Neagră).
 - b. A plecat la Cerna (auzind că este o bătălie grea, în care oștile au fost răpuse).
 - c. A fost blestemat de o fată (sălbatică), asupra căreia a asmuțit câinii care au mușcat-o, iar Iorgovan a atins-o cu săgeata.
 - d. Iorgovan s-a făcut stană de piatră.
 - e. Mama lui a aflat întâmplarea de la fata sălbatică.
 - f. La ruga mamei, fata l-a implorat pe Dumnezeu să-l învieze pe Iorgovan, cu care s-a căsătorit.
2. (Fără titlu). (Nic. Densușianu - *Răspunsuri*). B.A.R., ms. 4547, f. 29 (Desa-Calafat, [jud. Dolj]). Republicată: ARH. OLT., 1927, 225.
 - a (feciorul unui mocan, care se lupta cu oricine), b (și a omorât un șarpe care făcea mari stricăciuni), c (care s-a temut de câinii lui), d, g (Balaurul a fost omorât, a ieșit din munte, iar capul lui dă mușiță).

11619. Lupta cu balaurul și Ileana Cosânzeana

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 336 (din Banat?).
 - a. Pe valea Cernei a trăit viteazul Iorgovan, care se lupta cu leii și urșii, fără arme. El a omorât cu buzduganul un balaur cu 12 capete.
 - b. Ileana Cosânzeana, care s-a pierdut de surorile ei, a asistat ascunsă la luptă și când s-a terminat, a ieșit și l-a îmbrățișat pe voinic. Îndrăgostit, Iorgovan a uitat să zdrobească și cel de-al doisprezecelea cap al balaurului, care s-a ascuns într-o peșteră, unde a și murit. De acolo ies în fiecare an niște muște veninoase care prăpădesc vitele.

11620A. Glasul duios

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Legende*, 19 (Vârciorova - Tr. Severin / jud. Mehedinți).
 - I a. Un șarpe cu nouă capete încolăcea munții Godeanului de trei ori.
 - b. Se hrănea cu ființe omenești.
 - c. Venise rândul unei fete frumoase pe care Iorgovan a găsit-o plângând la fântână.
 - d. A pus capul în poala ei și a adormit.
 - e. Balaurul a ieșit din fântână și lacrimile fetei au curs pe obrazul voinicului și l-au trezit.
 - f. Voinicul a luptat cu balaurul și l-a învins (tăindu-i cele nouă capete). Cf. Tip. 300.
 - II a. Trupul balaurului, fugind spre Cerna, a fost urmărit de voinic, care i-a tăiat mereu din trup.

- b. A auzit apoi voinicul glas duios de fată și Cerna a tăcut la rugămințile lui, după ce i-a dat mreana de aur promisă.
 - c. Trecând munții și Dunărea, șarpele s-a ascuns în piatră, la Cazane, lângă Golumbaci.
 - d. A spus voinicului că va face mult rău.
 - e. Din această peșteră ies primăvara roiuri de muște, care omoară vitele.
 - f. Cerna este liniștită când are mreană, și când o prind pescarii se înfurie.
 - g. Urma pe care a lăsat-o șarpele în fuga lui, se numește „Valul lui Traian“.
2. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Legende*, 15 (Almăjel – Vânu Mare / jud. Mehedinți).

I a₁ (La Cheia, la o fântână, a dat de un balaur), b, c₁ (A venit rândul fetei de împărat pe care Novac a găsit-o la fântână), d, e, f (distrugând cu săgețile cele două limbi ale balaurului, iar pe a treia cu un ac din părul fetei), h. Voinicul a luat inelul din degetul fetei și a plecat, i. Un țigan a tăiat capul balaurului și s-a dat drept salvatorul fetei, j. Novac a arătat inelul. S-a însurat cu fata, iar pe tigan l-au ucis. Cf. Tip. 300; II g₁ (Novac, când a ajuns împărat, a tras o brazdă cu sabia lui, în amintirea luptei cu balaurul. Brazda se numește „Brazda lui Traian“.

11620B. Balaurul cu șapte capete

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Legende*, 15 (Almăjel – Vânu Mare / jud. Mehedinți).
- a. Un șarpe cu șapte capete mânca pe cine venea să ia apă. Era rândul unei femei și ea a făcut o turtă de mălai cu urină, pentru copiii ei, pe care i-a dus la fântână. Tocmai când șarpele se pregătea să mănânce unul dintre copii, a sosit Iorgovan, îndreptat acolo de către o bătrână. Cf. Tip. 300.
 - b. Voinicul s-a ascuns într-o groapă acoperită cu scânduri și iarbă, înarmat cu un foarfece lung și un iatagan. În timp ce șarpele mânca și nu se putea apăra, i-a tăiat, zilnic, câte un cap, în afară de ultimul. Șarpele a luat-o la fugă de durere.
 - c. A lăsat o dâră în urma lui spre Gura Văii, pe care oamenii au numit-o „Brazda lui Iorgovan“, „Brazda lui Novac“ sau „Brazda lui Traian“.
 - d. Urmărit de Iorgovan călare, șarpele a intrat în Dunăre. L-a anunțat pe voinic că din unicul lui cap va trimite o muscă, care va omorî vitele.
 - e. Muștele au omorât și calul lui Iorgovan. De atunci omoară vitele în fiecare primăvară și nu scapă decât cele unse cu păcură și bine afumate.
2. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Legende*, 15 (Almăjel – Vânu Mare / jud. Mehedinți).

a, b, c₁ (Traian a tăiat o brazdă cu sabia. Brazda s-a numit „Brazda lui Traian“, d, e.

11621. Sabia ce taie piatra

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4547, f. 470 (Florești-Filiași / jud. Dolj). Republicată: ARH. OLT., 1927, 225.
- a. Prin aceste locuri trăia un șarpe (ascuns în munți).
 - b. Se hrănea cu oameni.
 - c. Iorgovan de la munte și Novac din câmpie au hotărât să-l omoare.
 - d. Au făcut atâtea săbii, până au realizat una care putea tăia piatră.
 - e. Iorgovan a rămas pe munte. Novac, din câmpie, a dat de șarpe și l-a gonit spre munte.

- f. Șarpele s-a ascuns.
 - g. Ascuns într-o scorbură, Novac a văzut șarpele care-și băga capul în Cerna și-l scotea să asculte cântecul unei fete.
 - h. Când să-i taie capul, șarpele s-a aruncat într-o peșteră și a spus voinicului că va face mult rău.
 - i. Vara trimite musca ce otrăvește vitele.
 - j. Cei doi viteji s-au însurat cu fete de crai.
2. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4547, f. 202 (Roșia Jiu – Tg. Jiu / jud. Gorj). Republicată: ARH. OLT., 1927, 228.
- a (ce putea înconjura muntele Orlea), b (și animale), c₁ (Iorgovan a hotărât să omoare șarpele), e₁ (Călare pe un armăsar negru a urmărit balaurul și i-a tăiat din coadă), g₁ (A ajuns la Cerna pe care a rugat-o să înceteze zgomotul ca să audă glasul de fată), h₁ (capul balaurului a sărit în Cerna, anunțând că va face mult rău oamenilor), i₁ (De atunci există musca ce face rău vitelor),

11622A. Pietrele tăiate

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda lui Iovan Iorgovan*. GAZ. TRANS., 1903, nr. 198, 6 (Cloșani – Baia de Aramă / jud. Mehedinți).
- I a. Trăia pe vremuri un haiduc vestit, dibaci vânător; el urmărea un balaur cu șapte capete ce băgase spaima în localnici (din Gorj și Vâlcea).
 - b. Voinicul călare, însoțit de câinele lui, a scos balaurul din vizuină și l-a urmărit până în munții Mehedințului, unde a poposit la niște stânci.
 - c. Și-a încercat paloșul despicând stâncile care s-au numit de atunci „Pietrele tăiate“.
 - d. A urmărit apoi balaurul până la „Gruiul Negru“ și nu l-a ajuns.
 - e. Balaurul s-a retras în vârful unui munte, lângă un iezor, unde a mâncat o turmă cu cioban cu tot și și-a astâmpărat setea în iezor. Acest munte s-a numit de atunci „Soarbele“.
 - f. În timp ce fiara dormea, voinicul i-a distrus trei capete cu arcul (ascuns într-o groapă, cu calul și câinele său).
 - g. L-a urmărit apoi spre apa Cermei și i-a mai distrus trei capete.
 - h. Balaurul, cu un singur cap, a fugit mai departe. Iovan a auzit lângă peșteră un glas de zână (și a rugat Cerna să înceteze zgomotul).
 - i. În acest timp, balaurul s-a ascuns în peșteră și a anunțat că va face mult rău oamenilor.
 - j. Din această peșteră ies musculițele care prăpădesc vitele.
- II a. Haiducul s-a stabilit într-un sat de la marginea Dunării (unde a trăit liniștit).
- b. Când au năvălit turcii, a fost urmărit spre Isverna și omorât.
 - c. Voinicul a blestemat apa pe care nu a putut-o trece, să nu trăiască în ea racii și broaștele. Se spune că apele din jur, care au auzit blestemul, au avut aceeași soartă.
2. *Legenda lui Iovan Iorgovan*. ALB. Buc, 1903, nr. 44–45, 1168.
- I a (din Oltenia), c, f (la poalele munților „Fetele Miresei“), g (iar balaurul în goana lui, a săpat un drum printr-un munte stâncos și a pornit spre Dunăre), h (și a stat să asculte), i, j; II a, b.

11622B. Piatra din plaiul Tismanei

Este atestat în Muntenia.

1. *Iovan Iorgovan*. (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 218 (Tismana – Baia de Aramă / jud. Mehedinți).
- a. Un uriaș, Iovan Iorgovan, avea un cal care zbura. Pe acea vreme se afla în munții Tismanei un șarpe care a sorbit pe toți cei ce au încercat

să-l omoare. El se încolăcise pe muntele Oslea și și-a pus apoi capul pe coadă.

- b. Muntele „Soarbele“ se numește astfel, pentru că șarpele a sorbit o turmă de oi cu ciobani cu tot.
- c. Iovan și-a încercat sabia într-o piatră din plaiul Tismanei. S-a dus apoi la Muntele Oslea și a retezat capul balaurului, ce a sărit într-o peșteră de la gura Cernei. De acolo iese primăvara musca care ucide sute de vite.

11623A. Glasul fetei și Cerna

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu), ARH. OLT., 1927, 230 (Bălești – Tg. Jiu / jud. Gorj).
 - a. Iorgovan s-a luptat cu un balaur (care se afla într-o pădure de lângă Jiu).
 - b. Iorgovan l-a atins cu săgeata pe balaur, care se urcase pe catapeteasma bisericii Sf[ântul] Dumitru din Craiova.
 - c. L-a urmărit apoi în fuga lui, tăindu-i tot timpul din trup.
 - d. Ajunși la Cerna, voinicul a auzit un cântec de fată.
 - e. A rugat Cerna să nu mai murmure.
 - f. De atunci nu mai urlă Cerna.
 - g. Capul balaurului a intrat într-o peșteră (din Dunăre).
 - h. Din capul lui iese musca veninoasă pentru vite.
2. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Legende*, 17 (Almăjel – Baia de Aramă / jud. Mehedinți).

a (care făcea stricăciuni la Marea Neagră și prin țara noastră), c (Iorgovan care ședea în munți, la Mehadia, a urmărit șarpele, tăind din el până i-a rămas numai capul), d (care era mândra lui), e (ca să asculte fata), f (în acel loc), g (care era [locul]¹ balaurului), h, i. Înapoiat din luptă, Iorgovan a tras o brazdă cu sabia lui. Brazda merge până la Marea Neagră și se numește „Brazda lui Traian“.

11623B. Glasul fetei de pe Olteț

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 145 (Câineni – Tg. Jiu / jud. Gorj).
 - a. Un viteaz, Iorgovan, voind să omoare un șarpe imens, l-a gonit spre Craiova, iar la marginea Dunării l-a tăiat. Capul balaurului a sărit în Dunăre, anunțând că va face și mai mult rău oamenilor. De acolo iese azi musca columbacă, care bântuie împrejurimile.
 - b. La înapoiere, fiind pe malul drept al Oltețului, Iorgovan a auzit glas de fată venind de pe celălalt mal. A încercat să sară apa ca altădată, dar calul lui, fiind obosit, a căzut și el a murit.

11624. Balaurul și Retezatul

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu), ARH. OLT., 1927, 229 (Novaci – Gilort / jud. Gorj).
 - a. Un viteaz, Iorgovan, era uriaș și putea pune fiecare picior pe câte un munte.
 - b. Pe acea vreme exista un balaur (care ieșea din muntele „Custura“ și mușca oameni și animale).
 - c. Iorgovan a urmărit balaurul (care a fugit spre muntele Retezatul).
 - d. A retezat vârful muntelui, care de atunci se numește astfel.
 - e. A pornit din nou după balaur (pe care l-a tăiat în două).

1. În text: „sediul“ (*n. ed.*).

- f. Capul balaurului s-a ascuns (în Dunăre).
 - g. De acolo trimite musca care omoară vitele.
2. (Fără titlu). (N. Plopșor), CONV. LIT., 1921, 292 (Panaghia – Segarcea / jud. Dolj).
- b (pe care nimeni nu l-a putut omori), a₁ (Novac a fost un voinic puternic), d (cu un cuțit pe care l-a făcut special), e (și a tăiat din trupul lui până a rămas numai capul), f (într-o văgăună din munții Mehedințiu-lui), g.

11625. Peștii aurii din Cerna

Este atestat în Muntenia.

1. *Musca, peștii aurii și argintii din râul Cerna*. BUCIUM., 1925–1926, nr. 8–10, 2.
- a. În plaiul Cloșani–Mehedinți trăia un șarpe uriaș. El încolăcea un munte punând capul în vârf și coada la vale. Săpase și un șanț cu trupul lui.
 - b. Iovan Iorgovan, un novac, l-a retezat în două cu paloșul. Partea în care era capul a pornit-o spre Cerna, iar viteazul, în urma lui, îl ciopârtea continuu. Șarpele s-a azvârlit într-o peșteră de pe malul Dunării, în apropiere de Orșova.
 - c. Iovan a promis Cernei un pește auriu și altul argintiu, ca să-l lase să treacă apa, care s-a micșorat. Pe șarpe însă nu l-a mai găsit.
 - d. Iorgovan a zidit peștera. Mai târziu, prin zidul crăpat, a ieșit o muscă veninoasă. De atunci sunt peștii aurii și argintii în Cerna.

11626. Calul lui Iorgovan își pierde puterea

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*). B.A.R., ms. 4547, f. 230 (Turbați – Gilort / jud. Gorj). Publicată: ARH. OLT., 1927, 227.
- a. Iorgovan, călare pe calul lui, sărea din munte în munte. A tăiat opt capete ale unui balaur. Rămas cu un singur cap, balaurul a luat-o la fugă spre Dunăre. De acolo iese acum musca columbacă.
 - b. Calul lui Iorgovan a sărit pe iapa surorii stăpânului său și și-a pierdut puterea. Când a vrut să sară pe un munte, s-a prăbușit și a murit împreună cu Iorgovan.

11627. Balaurul om

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (N. Plopșor), CONV. LIT., 1921, 291 (Mehedinți?).
- a. Un balaur se făcea om și pe la apusul Soarelui intra pe coșul casei, la o fată. A furat-o apoi și a dus-o în peștera lui, unde o lăsa dimineața și se înapoia după apusul Soarelui.
 - b. Novac, un om din Turcia, a căutat fata peste tot și a găsit-o. Deși a fost pus în gardă de fată că va fi omorât, Novac s-a luptat cu balaurul pe care l-a lovit în șira spinării și monstrul a fugit.
 - c. Novac a fost băgat în pământ până la piept de către balaur. Fata l-a salvat, săpând în jurul lui cu cea mai mare piatră din cele trei pe care le avea balaurul. În acel loc a rămas o brazdă. Șarpele a intrat în Dunăre de unde iese de atunci musca.

11628. Balaurul ce mânca oameni

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 9 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu), ARH. OLT., 1927, 227 (Vela – Craiova / jud. Dolj).
- a. Trăia pe vremuri un balaur (care mânca oameni).
 - b. Tot pe atunci se afla un viteaz (Iorgovan, care avea un cal).
 - c. Voinicul a ucis balaurul (cu sulița).

- d. Capul balaurului s-a ascuns (sub o piatră, pe marginea Dunării).
 e. De acolo iese musca (care omoară vitele).
2. (Fără titlu). (Nic. Densușianu). ARH. OLT., 1927, 229 (Moi - Tg. Jiu / jud. Gorj).
 a, b (Iorgovan, care avea un cal cu care sărea din munte în munte), (care mânca în fiecare zi un om), c, d (sub o piatră), e (veninoasă pentru vite).
3. (Fără titlu). (Nic. Densușianu). ARH. OLT., 1927, 228 (Tismana - Baia de Aramă / jud. Mehedinți).
 b (Iorgovan), d (într-o peșteră din Cerna), e (care omoară vitele).
4. (Fără titlu). (Nic. Densușianu), ARH. OLT., 1927, 228 (Tismana - Baia de Aramă / jud. Mehedinți).
 b (care era din Țara Românească), a (care făcea urmă pe oriunde trecea), c, d (în pământ, spre hotarul țării dinspre Serbia; a spus că va face mai mult rău ca în trecut), e (care omoară vitele).
5. (Fără titlu). (Nic. Densușianu). ARH. OLT., 1927, 229 (Ionești - Filiași / jud. Dolj).
 b (Iorgovan, care a venit de peste Dunăre), a (care prăpădise lumea și își avea așezarea în mijlocul unei păduri de lângă Craiova), c, d (în Dunăre, la Rușiava), e (veninoasă pentru vite).
6. *Iorgovan*. (Nic. Densușianu - *Răspunsuri*). B.A.R., ms. 4547, f. 144 (Băcești - Oltețu / jud. Dolj).
 b (roman), c (din munte; l-a urmărit și l-a ciopârțit cu paloșul), e₁ (Din capul șarpelui iese musca cea rea).
7. (Fără titlu). (Nic. Densușianu), ARH. OLT., 1927, 230 (Zătreni - Oltețu / jud. Dolj).
 b (Novac), c (care a ieșit din Dunăre), d₁ (Balaurul s-a ascuns în Dunăre), e₂ (Din trupul lui iese musca).
8. (Fără titlu). (Nic. Densușianu), ARH. OLT., 1927, 231 (Grădiștea - Oltețu / jud. Dolj).
 b (Novac), c, d₂ (Balaurul s-a ascuns în munți, la Severin), e₃ (Din gura balaurului iese o muscă numită „Boaria“, care omoară vitele).
9. (Fără titlu). (Nic. Densușianu), ARH. OLT., 1927, 231 (Costești, [jud.] Argeș).
 a (în Munții Carpați. Pustia sate întregi de oameni și vitele lor), b (Novac, cu calul lui, Negru), c (pe care l-a urmărit prin munți, până la Porțile de Fier, unde i-a retezat capul. Corpul lui a căzut în Dunăre), d (într-o vizuină a muntelui), e (care omoară vitele), f. Pe munți se află urmele lăsate de calul lui Novac.

11629A. Musca rea

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestiri despre musca rea*. DUM. POP., 1923-1924, nr. 25-26, 6.
 a. Împăratul Traian, informat de sfetnicii lui despre balaurul de la Dunăre care îngrozește lumea, a plecat cu calul lui, Ducipal. S-a luptat cu balaurul, pe care l-a urmărit prin Dacia, până l-a omorât.
 b. Înainte de a fi ucis, balaurul a anunțat musca cea rea ce va ieși din trupul lui și va face prăpăd. Traian a îngropat balaurul într-o stâncă de la Porțile de Fier, pe care a zidit-o.
 c. Musca columbacă și-a făcut loc, a prăpădit vitele și a lăsat lumea săracă.

11629B. Musca columbacă

Este atestat în Transilvania.

1. *Ursprung der Golumbascher Fliege* (Originea muștei columbace). Schott, *Walachische Märchen*, 284.

- a. Drum de o zi de Orșova se află cetatea Columbace, înconjurată de stânci și peșteri. Într-una din aceste peșteri a aruncat Sf[ântul] Gheorghe capul unui balaur pe care l-a omorât. Din limba putrezită a fiarei ies muște care omoară vitele.
- b. Ca să curme plaga, un rege a zidit peștera. Primăvara, mulțimea muștelor au apăsât zidul și l-au dărâmat, făcându-și drum în afară.

11630. Iorgovan și balaurul

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 333.

- I
 - a. Exista pe vremuri un balaur (prin părțile Oltului).
 - b. Însăpăimântase satele din jur (pentru că se hrănea cu oameni și animale).
 - c. Ochii balaurului luminau ca ziua. Pe unde trecea, lăsa o dără adâncă.
 - d. Un grup de voinici l-au atacat. Alicele însă treceau prin pielea groasă, iar pocnetul cozii lui a pus pe fugă caii.
- II
 - a. Pe acele vremuri, trăia un viteaz (Iorgovan, care avea un cal iute cu care sărea munții).
 - b. Voinicul s-a luptat cu balaurul (tăindu-i trei capete, într-o vale, pe Jiu. l-a mai tăiat două capete în pădure, unde l-a urmărit. La Dunăre, balaurul s-a ascuns într-o peșteră de unde l-a scos și i-a mai tăiat un cap. L-a gonit apoi de la munte, unde ajunsese, la Dunăre, unde i-a tăiat ultimul cap).
 - c. Balaurul a fugit (sărind în apă).
 - d. A anunțat că va face mult rău (că va ieși din acel loc ceva periculos atât pentru calul voinicului, cât și pentru alți cai, iar Iorgovan va crăpa de necaz, văzând pieirea calului său iubit).
 - e. Așa s-a născut musca cea rea (care atacă mai mult caii, dintre toate celelalte animale).

2. *Istoria șarpelui cu Staro-Novac sau musca de la Severin. Orații*, 58.

I a (pe lângă comuna Almaș, în gura unui munte. Când au venit romanii, l-au fugărit și a ajuns pe culmea dealului, lângă Breasta), b (pentru că se hrănea cu animale). II a (Staro-Novac, din Crușova, haiduc de peste Dunăre), b (l-a săgetat în ochi, l-a lovit în gură, i-a retezat coada și a tăiat mereu din el, urmărindu-l până i-a retezat coada și capul), c₁ (Capul șarpelui a sărit în vizuina lui), d, e (care iese în roiuri din peșteră, bântuind vitele), f. Și azi se mai văd urmele copitelor calului lui Novac în munte, aproape de Orșova.

3. *Legenda lui Iovan Iorgovan*. ALB. Buc., 1897, nr.51, 1620.

I a (peste Olt. Avea șapte capete), b (și nimeni nu avea curajul să i se împotrivescă); II a (Iovan Iorgovan, vestit pentru curajul și isprăvile lui, avea un cal care sărea munții, iar nechezatul lui se auzea de la trei poște), b (i-a tăiat trei capete, l-a urmărit spre munte unde i-a mai tăiat două, apoi l-a scos din vizuina unde s-a ascuns și i-a retezat încă un cap), c (sărind în Dunăre), d₁ (Balaurul a blestemat ca din locul unde se va îneca el, să iasă musculițe, care să muște calul voinicului și să-l omoare).

11631. Brazda lui Traian

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 7 variante, care se grupează astfel:

1. 2. *Brazda lui Traian*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 14 (Almăjel – Vânu Mare / jud. Mehedinți; Vlădaia – Vânu Mare / jud. Mehedinți).
 - a. Exista pe vremuri un balaur (la Mehadia).
 - b. Era spaima satelor din jur (pentru că mânca vitele și făcea mari pagube prin împrejurimi).
 - c. Un viteaz s-a luptat cu balaurul (Traian, care l-a urmărit prin multe locuri, chiar până la Marea Neagră. L-a fugărit apoi spre Cheia).

- d. În urma balaurului a rămas o dâră adâncă (ca un canal și se numește „Brazda lui Traian“).
- e. Voinicul a tăiat capul balaurului (la Cheia).
- f. Capul fiarei s-a ascuns (într-un stei de piatră).
- g. De acolo iese musca (care omoară vitele).
3. (Fără titlu). (N. Plopșor), CONV. LIT., 1921, 292 (Argetoaia - Filiași / jud. Dolj).
- a, b (pentru că nimeni nu-l putea omorî), c (Novac, din satul Novaci. A început să-l taie dinspre coadă și șarpele a luat-o la fugă), d, f (într-o crăpătură), g.
4. *Din legendele lui Novac*. (N. Plopșor), CONV. LIT., 1921, 116 (Argetoaia - Filiași / jud. Dolj).
- a (care a venit în pădurea Ișalnița, de la Vârciorova. S-a retras apoi pe dealul Obedinului, lângă Craiova, pentru că oamenii, de frică, nu mai ieșeau la muncă), b (pentru că mânca oameni), c (Novac, un sârb. L-a lovit în ochi, stând pe dealul Sfântul] Dumitru, apoi în gură. L-a urmărit, tăind din el), d, f₁ (Șarpele s-a ascuns într-o vizuină, amenințând că va face mult rău oamenilor), g (dar rămân puține până ies din apă).
5. (Fără titlu). (N. Plopșor), CONV. LIT., 1921, 292 (Caraula - Băilești / jud. Dolj).
- a (în munte), d (pentru că muntele era moale. Se mai văd copitele calului), c (Novac, care l-a urmărit în munte. A tăiat din trupul balaurului ascuns după o măgură. Balaurul a amenințat că va face mult rău), f (în Dunăre, aproape de Vârciorova), g (și omoară vitele).
6. (Fără titlu). (Nic. Densușianu), ARH. OLT., 1927, 226 (Scăești - Filiași / jud. Dolj).
- a, c (Novac, care l-a urmărit și a tăiat din el până a rămas numai capul), d (o brazdă care se numește „Dâra Șarpelui“ sau „Brazda lui Novac“) f (într-o crăpătură a muntelui pe care Novac a zidit-o. Balaurul și-a găsit răsufătoare), g (bovină).
7. (Fără titlu). (N. Plopșor), CONV. LIT., 1921, 291 (Argetoaia - Filiași / jud. Dolj).
- d (pe lângă linia Jiului, de la Bucovăț spre Leamna, numită „Brazda lui Novac“), a, b (pentru că făcea mult rău oamenilor), c (Novac, un turc venit la Craiova. De pe dealul Sfântul] Dumitru, l-a ochit cu sulița. L-a urmărit apoi, tăindu-i din coadă), f (în Dunăre), g.¹

11632. Craiovisin

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu - *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4547, f. 14 (Băilești, [jud. Dolj]). Publicat: ARH. OLT., 1927, 225.
- a. Exista pe vremuri un balaur (în Ișalnița, lângă Craiova).
- b. Un viteaz s-a luptat cu balaurul (Craiovisin, care l-a omorât trăgând cu săgeata de pe dealul Craiovei).
- c. Balaurul a lăsat o dâră (la munte, numită „Brazda lui Novac“ sau „Troianul“, spre pădure).
- d. Novac și Iorgovan au fost niște viteji.
2. (Fără titlu). (N. Plopșor), CONV. LIT., 1921, 293 (Almaju - Craiova / jud. Dolj).
- a, b (Novac, care l-a tăiat), c (la fântâna Obedeanu, din Craiova).

1. Traducătorul în limba franceză al lucrării face următoarea observație, de care autoarea nu a ținut seama: „De aci încolo, nu mai este vorba de musca columbacă. De ce mai figurează aci aceste legende (11632-11633C)?“ (n. ed.).

3. (Fără titlu). (Nic. Densușianu), ARH. OLT., 1927, 224 (Almaju – Craiova / jud. Dolj).
a (venit din munți), b (Novac, care l-a omorât), c (spre hotarul Ișalniței, numită „Dăra Balaurului“).
4. *Troianul*. (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, f. 52 (Țepu – Tecuci / jud. Galați).
a (care a înghițit pe fiul lui Traian, trimis să-lucidă), b (Traian, care a ajuns până la Dunăre, unde balaurul s-a ascuns), e₁ (De la curțile împărătești până la Dunăre a crescut o dălmă care se vede și azi pe alocuri).
5. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*). B.A.R., ms. 4547, f. 6 (Argetoaia – Filiași / jud. Dolj). Publicată: ARH. OLT., 1927, 224.
a (care a venit de la miazănoapte), b₁ (A fost ucis de Novac și Iorgovan, niște viteji sârbi), c₂ (Novac a tras o brazdă care trece prin Craiova și alte comune, unde se mai cunoaște urma și azi).

11633A. Novac

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (N. Ploșșor). CONV. LIT., 1921, 167 (Piatra-Olt – Slatina / jud. Olt).
a. La „Malu Roșu“ era ascuns un balaur într-o văgăună și mânca oameni. Novac, un jidov, și-a ascuțit trei zile paloșul, ca să se lupte cu balaurul.
b. S-a dus la coasă, cerând surorii lui să nu se teamă și să-i aducă de mâncare. Balaurul a ținut calea fetei și a mâncat-o. Novac l-a săgetat, pe când balaurul dormea pe malul Dunării.
c. Șarpele, crezând că l-a săgetat o șopârlă, i-a cerut socoteală. Aflând că săgeata a pomit din altă parte, s-a îndreptat spre acele locuri.
d. Novac a trecut Dunărea înot, urmărit de șarpe. Dumnezeu a transformat șarpele în stei de piatră. În acel loc, Dunărea saltă.

11633B. Balaurul înecat

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4557, f. 200 (Viespești – Drăgășani Olt / jud. Olt).
a. Pe vremuri exista un balaur (în viziuna măgurii din Viișoara. El înspăimânta lumea prin dimensiunea și îndrăzneala lui).
b. Un voinic s-a luptat cu balaurul (săgetându-l de pe o măgură. Când balaurul l-a urmărit, voinicul a trecut Dunărea înot. Balaurul s-a înecat pentru că i-a intrat apă prin gaura făcută de săgeata voinicului).
2. (Fără titlu). (Nic. Densușianu). ARH. OLT., 1927, 229 (Drăgoești – Tg. Jiu / jud. Gorj).
a (care avea șase ochi. Era atât de mare, încât dormea încolăcit în vârful unui munte), b (Iorgovan, care l-a omorât).
3. (Fără titlu). (Nic. Densușianu), ARH. OLT., 1927, 230 (Cărpinișu – Gilort / jud. Gorj).
a (imens), b (Iorgovan, despre care nu se știa de unde era. El a ucis balaurul).

11633C. Novac și Iorgovan

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu), ARH. OLT., 1927, 229 (Drăgoești – Tg. Jiu / jud. Gorj).
a. Novac a fost un soldat curajos. Iorgovan avea un cal cu care sărea dintr-un munte în altul. El a ucis un balaur.
b. Calul s-a prăbușit o dată cu el și a murit. Iorgovan a scăpat cu viață.

Păduchele. *Pediculus capitis*. 11637–11638a. *Origine* 11637–11638**11637. Vecinul lui Iuda este transformat în păduche**

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 578.

- a. Când Iisus a fost răstignit, creștinii au suferit cumplit, împreună cu toate ființele pământului. Numai neamul lui Iuda s-a bucurat.
- b. Dumnezeu a hotărât ca oamenii și animalele să-i judece. Vietățile, însă, fugeau de acești trădători.
- c. Vecinul lui Iuda, care vânduse pe Iisus, îl lăuda pentru faptele lui. De aceea, Dumnezeu l-a transformat într-un păduche.

11638. Păduchele și purecele

Este atestat în Moldova.

1. *Păduchele și purecele*. (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1920, nr. 5–6, 71.

- a. Păduchele a fost făcut de Dumnezeu ca să se înmulțească în capul omului. Să-i împletească părul, să-l țină de coadă și să-l înece. Astfel să scape lumea de un trântor.
- b. După un timp, omul a învățat să ucidă păduchii, strivindu-i între unghii.
- c. Dumnezeu a născocit un alt soi de păduche, care să fugă în caz de primejdie și l-a numit purece.
Vezi și Tip. **11500, 11643**.

Purecele. *Pulex irritans*. 11642–11646a. *Origine* 11642–11646**11642. Dumnezeu dă de lucru femeii leneșe**

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda puricilor*. Dumitrașcu, *Cine a albit pe dracu*, 8 (Boureni – Băilești / jud. Dolj).

- a. Dumnezeu se plimba cu Sfântul Petre pe pământ. Au văzut pe malul unei ape cea mai leneșă femeie, dormind pe nisip. La remarcă sfântului, Dumnezeu a spus că o va lecui de lene.
- b. Dumnezeu a aruncat din buzunarul lui, asupra femeii, ceva de culoare neagră-cenușie și a spus că-i dă de lucru. Aruncase purecii.
- c. Se zice că de atunci este femeia puricoasă și muncește ucigând... pureci.

11643. Femeia care nu avea treabă

Este atestat în Transilvania.

1. *Puricii și păduchii*. Costin, L., *Anecdote, Snoave*, 52 (Pecinișca – Orșova / jud. Caraș-Severin).

- a. Neavând treabă, o femeie cerea mereu altceva lui Dumnezeu. Dumnezeu i-a dat purecii, să se caute toată ziua și să aibă ce face.
- b. Femeia a rugat pe Dumnezeu să-i dea niște pureci mai domoli, pentru că pe cei primiți nu-i poate prinde. Dumnezeu i-a dat păduchii. De atunci s-au oploșit păduchii pe om și nu-l părăsesc.

11644. Năpârca aruncată în foc de Noe

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Originea purecilor*. ROM. Buc., 1891, 589 (de lângă Dâmbovița?). Republicată: *Originea puricilor*. GAZ. TRANS., 1891, nr. 144, 7; TIMIȘ. – GAZ. POP., 1891–1892, nr. 28, 4 ; (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 405.

- I a. Corabia lui Noe plutea pe apă și diavolul i-a găurit pereteii (născocind sfredelul, care de atunci există pe pământ).
- b. Apa era mereu scoasă, dar intra alta și erau în pericol
- c. Dumnezeu a dat înțelepciune năpârcii (și de atunci șerpii sunt înțelepți). Cf. Tip. **825**.
- d. Năpârca a cerut lui Noe ca semințiile ei să mănânce, după Potop, un om zilnic. În schimb, ea va astupa găurile. Noe nu a avut ce face și a primit. Cf. Tip. **11362**.
- e. Pe măsură ce diavolul a făcut o gaură, năpârca o astupa cu o bucată ruptă din coada ei. Cf. Tip. **825**. Așa că diavolul s-a dat bătut.
- II a. După Potop, când Noe a [a]dus jertfă lui Dumnezeu, năpârca și-a cerut dreptul. Noe, furios, a aruncat-o în foc.
- b. Lui Dumnezeu nu i-a plăcut fumul de năpârca și a trimis un vânt care a împrăștiat cenușa în lume. Din această cenușă au ieșit purecii.
- c. Purecii sug sângele oamenilor, gândind că împlinesc promisiunea lui Noe.
2. *Legendele puricilor*. Niculiță-Voronca, *Studii în folclor*, II, 34.
I a (ca să intre apa și să-l înece pe Noe), c (care a astupat gaura cu coada ei și l-a scăpat pe Noe de la înec), d₁ (Pentru această faptă, Noe i-a făgăduit să-i dea în fiecare zi de mâncare un om); II a, b, d. După o socoteală, cât sânge sug purecii din toată lumea de la oameni, mănâncă un om pe zi.
3. *De unde ne vin purecii*. Niculiță-Voronca, *Studii în folclor*, II, 34.
I a (ca să intre apă și Noe să se înece), c (să astupe gaura cu coada ei), d₁; II a, b.

11645. Cenușa aruncată de Eva în ochii lui Adam

Este atestat în Moldova.

1. *De unde is purecii*. I. CREANGĂ, 1911, nr. 3, 77 (Șaru Dornei – Vatra Dornei / jud. Suceava).
- a. După ce Adam și Eva au fost goniți din rai, au muncit din greu și au făcut copii. Spre bătrânețe, au mai căpătat o fetiță. Eva o iubea mult, dar Adam nu o putea suferi.
- b. Odată, când se certau din cauza fetiței, Eva i-a aruncat lui Adam o mână de cenușă în ochi. Dumnezeu nu a vrut ca Adam să orbească și a transformat pulberea în pureci, care nu au mai părăsit-o pe Eva de atunci.

11646. Vecinul zgomotos

Este atestat în Transilvania.

1. *Purecele*. (Th. A. Bogdan), TRIB., 1903, nr. 56, 222 (Fărăgău – Reghin / jud. Mureș). Republicată: F. POP., 1903, 173; CĂL. POP. ROM., 1908 104; (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 412.
- a. După ce Dumnezeu a făcut lumea și viețuitoarele, a auzit despre reaua purtare a unora dintre animale. S-a dus la una din viețuitoare care i-a vorbit despre vecinul frumos, îngâmfat și jucăuș, din cauza căruia nu are liniște.
- b. Ca să se convingă, Dumnezeu a dormit acolo și a auzit hărmălaia. A doua zi l-a chemat și i-a cerut să se mute. Zgomotosul nu a acceptat, ba a devenit și obraznic.
- c. Dumnezeu l-a blestemat să se facă amărât, mic și negru. Să nu aibă liniște, iar omul căruia nu-i lasă odihnă, să-i fie dușman. Acel neodihnit este purecele de azi.
- Vezi și Tip. **11016 A**, **11500**, **11638**.

Stelnița de câmp. Palomena prasina. 11650a. *Origine* 11650**11650. Perele Sfântului Petre**

Este atestat în Transilvania.

1. *Stelnița*. (Th. A. Bogdan), GAZ. TRANS., 1903, nr. 72, 6 (Țaga – Gherla / jud. Cluj). Republicată: (Fără titlu), Marian, *Insectele*, 422; Pamfile, *Sărbătorile de vară*, 141.
 - a. Sfântul Petre s-a dus pe o zi caldă în vizită la un apostol. Acesta tocmai primise un coș frumos cu pere.
 - b. Însetat și amator de pere, a dus una la gură și imediat s-a transformat într-o insectă. Cf. Tip. 11612.
 - c. Cum a pățit acest lucru de mai multe ori, Sfântul, mânios și îngrețoșat, a răsturnat coșul și toate perele s-au transformat în insecte mici și iuți, care s-au împrăștiat.
 - d. Acestea erau „Stelnițele de câmp“.

Țânțarul. Pulles [Culex]¹ pipiens. 11654–11658a. *Origine* 11654–11655**11654. Sfântul Petre pescar**

Este atestat în Muntenia.

1. *Legendă*. (Șt. St. Tuțescu), ȘEZ., 1910, nr. 10, 160 (Ceratu – Segarcea / jud. Dolj). Republicată: *Sfântul Petre pescar. Din văi și vâlcele*, 44.
 - a. Trimis de Dumnezeu, Sfântul Petre s-a dus să prindă pește la baltă cu „coșul orb“ și cu „năpatea“. Cum nu a reușit, s-a culcat.
 - b. Dumnezeu și-a pierdut răbdarea și a trimis țânțarii să-l scoale. Au reușit să-l trezească numai după ce l-au făcut bășici. Sfântul a fugit la Dumnezeu și de atunci sunt țânțarii pe lume.

11655. Pic Împărat

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 313 (Bistrița, [jud.] Bistrița[-Năsăud]). Republicată: *Legenda țânțarului*. Mirea, *Legende*, 72.
 - a. Maica Domnului discuta cu soarele despre păcatele oamenilor și mai ales despre nelegiuirile lui Pic Împărat, vestit prin cruzimea și neomenia lui. Fecioara a hotărât să-l arunce într-o apă adâncă.
 - b. Tocmai atunci a sosit Pic Împărat, care s-a luat la harță cu ei și a maltrat-o pe Fecioară. Soarele l-a aruncat într-o fântână.
 - c. Făcându-i-se milă de el, Maica Domnului a vrut să-l scoată și nu a găsit decât un țânțar sub o grindă. Dumnezeu îl pedepsise astfel pe împărat.
 - d. Țânțarul nu a ieșit din ascunzătoare decât după ce a apus Soarele. La fel face și azi, bâzâind și zburând deasupra fântânilor. Vezi și Tip. 11016 A, B, 11500.

b. *Atribute* 11657–11658**11657. Hrana țânțarilor**

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 314 (Ciprian Porumbescu, fost Stupca – Gura Humorului / jud. Suceava).
 - a. După ce a făcut toate vietățile, Dumnezeu le-a chemat să le împartă

1. Corectura traducătorului în limba franceză a lucrării (n. ed.).

- munca și hrana. Țânțarul a venit cel mai târziu, și Dumnezeu i-a dat darul de a suga. Mâhnit, țânțarul a trebuit să sugă ierburi și buruieni.
- b. Țânțaroaica l-a îndemnat să se ducă din nou la Dumnezeu. El nu a vrut și s-a dus ea, cerând altă hrană. Dumnezeu a hotărât ca ea să se hrănească cu sânge de oameni și vite. Când nu va mai găsi asemenea hrană, să moară.
 - c. Dumnezeu a mai hotărât ca țânțarul să se hrănească și cu sânge și cu suc de ierburi.

11658. Războiul țânțarilor

Este atestat în Transilvania și în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Țânțarii și furnicarii la război*. (N. V. Hîntescu), NEAM. ROM. POP., 1911, nr. 24, 383.

- I a. Între țânțari și furnici, care aveau împărățiile vecine, s-a pornit mare război.
- b. Împăratul țânțarilor a pornit în fruntea armatei lui, purtând steagul.
- c. Au luat prizonieri doi trâmbițași, înaintașii furnicilor și i-au înhămat la căruța împăratului, în care se afla și un urs și un iepure.
- d. Ursul arunca cu pietre în furnici. Împăratul pocnea din bici și furnicile [înhămate] au strechiat. Au luat-o în zbor, s-au lovit de un munte și s-a răsturnat carul împărătesc.
- e. Furnicile, rupând ștreangurile, au pornit mai departe. Împăratul a fost aruncat într-un râu, unde s-a îngropat de 9 stânjani.
- f. Armata țânțarilor a săpat 12 ani, să-și găsească împăratul.
- g. Pe unde pășeau, rămânea arătură și de mânioși ce erau, făceau din copaci cenușă.
- II a. În așteptare, furnicile, văzând că nu mai vine armata țânțarilor, au clădit o cetate. Avea 55 de fortărețe ce atingeau norii și era acoperită cu plăcintă. Căpriorii erau de salam.
- b. Într-o găoace de mac au găsit armata țânțarilor, cu împăratul lor.
- c. S-a întins o masă mare (cu tot felul de mâncare, băutură, muzică și joc).
- d. Țânțarii care se izbesc seara de pereții caselor, sunt nebunii rămași de la beția făcută.
- e. Furnicile ce merg cu desaga în spinare, vin tot de acolo, cu merinde.

2. *Țânțarii și furnicarii la război*. Hodoroabă, *Povestea proștilor*, 12 (Mogoșești, [jud.] Iași).

I a, b (și veneau pe rând cavaleria, pedestrima și artileria), c, d, e, f (și nu l-au găsit); II a, b (și au făcut pace), c (pentru sfîntirea cetății. S-au tăiat 700 de bivoli zburători; s-au muls 12 vrăbii, din care s-au făcut 4 putini cu lapte acru și 50 kg de unt. Vinul curgea gârlă), d, e.

Țigaiul. Hylobius abietis. 11662

a. *Origine* 11662

11662. Curățitorul pipei

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 89 (Sărmaș – Luduș / jud. Mureș). Republicată: Pamfile, *Sărbătorile de vară*, 141.

- a. În vremea când Sf[ântul] Petru fuma din pipă, a vrut s-o curețe într-o zi cu suhacul și nu a reușit. Furios, l-a aruncat de pământ, spunând că vrea să-l mai vadă când și-o vedea ceafa.
- b. Suhacul s-a transformat într-un gândac de aceeași formă. De frică, s-a ascuns într-o gaură de copac. De atunci stă ascuns și găurește copacii.

Vaca Domnului (Paști). Pyrshoconis apterus.

11666-11667

a. *Origine* 11666-11667**11666. Vacile bogatului zgârcit**

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 425 (Grebenișu de Câmpie – Luduș / jud. Mureș). Republicată: Pamfile, *Sărbătorile*, 120.
 - a. Fecioara nu avea suficient lapte ca să-l hrănească pe Iisus. De aceea a trimis să ceară lapte unui vecin bogat, cu multe vite. Omul a refuzat-o, ba a și numit-o vrăjitoare care poate lua norocul de la vaci.
 - b. A cerut unui vecin sărac, care avea o singură vacă. Acesta i-a dat lapte și nu a vrut să ia bani.
 - c. Fecioara l-a binecuvântat pe sărac să i se umple staulul de vaci și să nu aibă unde mai pune laptele. Pe bogatul zgârcit l-a blestemat să nu aibă nici o vită în grajd. Ele să se transforme în insecte. Această insectă s-a numit „Vaca Domnului“.

11667. Uciderea Ilenei

Este atestat în Transilvania. S-a identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 426 (Câmpia Transilvaniei?).
 - I a. Ileana Cosânzeana și Voinic-Înflorit umblau prin munții ce răsunau de cântecele lor.
 - b. Într-o zi s-au întâlnit cu Arhanghelul Gavriil, care le-a spus că se duce atât de departe, unde voinicul nu ar putea ajunge.
 - c. Feciorul, furios, l-a apostrofat.
 - d. Arhanghelul a prezis că peste un an se vor întâlni în același loc, iar voinicul va fi neputincios.
 - e. După plecarea Arhanghelului, Ileana a spus că i-a strâns atât de puternic mâna, încât parcă-i arde sufletul de căldura acestei strânsori.
 - f. Mânios, flăcăul a aruncat-o într-o râpă și s-a făcut fărâmițe.
- II a. Voinic-Înflorit a umblat îndurerat, timp de un an.
 - b. Cu o zi înainte de împlinirea sorocului, și-a adus aminte de întâlnirea cu moșneagul.
 - c. S-a aruncat într-o fântână care nu l-a primit, pentru că așa hotărâse Dumnezeu.
 - d. S-a întâlnit cu Arhanghelul care acum era un flăcău voinic (călare pe un armăsar alb, în timp ce Voinic-Înflorit era bătrân, slab și prăpădit).
 - e. El a negat omorârea Ilenii.
 - f. Arhanghelul s-a dus să-i arate locul unde a murit Ileana. A văzut acolo niște insecte roșii și mărunte, făcute din sângele ei.
 - g. Voinic-Înflorit s-a transformat într-o insectă mică și neagră (un greieraș care plânge și azi după iubita lui).
2. *Arhanghelul Gavriil și legenda greierașilor și a Vacii Domnului*. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, 107 (din Transilvania?).
 - I a (pe vremea când Arhanghelul Gavriil umbla în chip de moșneag, cu cârja de oțel, în care se răzima și colinda lumea), b, c₁ (Feciorul s-a înroșit când a văzut că moșneagul îl socoate neputincios), d₁ (Arhanghelul i-a spus să se pregătească ca până-ntr-un an va fi schimbat și că el va veni să-l ia. Au pus rămășag care va fi mai tare), e, f; II b, c₁ (Voinicul s-a uitat în apa unei fântâni și s-a văzut slăbit și îmbătrânit), d (și a venit să vadă cum stau cu rămășagul), e₁ (El a spus că Ileana a murit de moarte bună), f, g (pe care oamenii l-au numit greieraș), h. Insectele ieșite din

sângele Ilenei se mai numesc „Paști“, pentru ca ea a fost aruncată în râpă în ajun de Paște.

Viermele de mere (Molia merelor).
Carpocapsa Pomonella. 11671

1. *Origine* 11671

11671. Iscușiții dracului

Este atestat în Transilvania.

1. *Viermele de mere.* (Th. A. Bogdan), FAM., 1903, 282 (Larga – Cojocna / jud. Cluj). Republicată: Marian, *Insectele*, 297.

- a. Înainte de venirea lui Dumnezeu pe pământ, datorită dracului, o seamă de oameni isteți s-au transformat în jivine. Acești isteți făceau tot soiul de isprăvi și profitau de pe urma acelora care credeau că sunt trimișii lui Dumnezeu.
- b. Dumnezeu a coborât pe pământ să facă ordine. A adunat pe acești „iscușiți“, pe care i-a pus să se ia la întrecere. A promis un sac cu aur celui care va face „minunea“ cea mai mare.
- c. După ce au făcut tot soiul de lucruri, Dumnezeu le-a cerut să facă un măr și nu au reușit. Dumnezeu a slobozit un trăznet între ei și de frică „iscușiții“ s-au ascuns în miezul merelor. Au rămas acolo, transformați în viermi de mere. De atunci sunt unele mere viermănoase.

Viespea. Vespa vulgaris. 11675–11677

a. *Origine* 11675

11675. Băiatul care sugă sângele mamei

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 219 (Fărăgău – Reghin / jud. Mureș).

- a. O strănepoată a lui Cain a avut mai mulți copii. Erau atât de răi și neînțelegători, încât îi blestema și-i bătea toată ziua.
- b. Cel mai mic, care era și mai rău, s-a luat într-o zi la ceartă cu maică-sa. Ajungând la bătaie, a mușcat-o și i-a supt sângele. Maică-sa a murit.
- c. Înainte de a-și da sufletul, l-a blestemat să se transforme într-o muscă cu ghimpe veninos, care să trăiască în scorburile copacilor. Și așa s-a întâmplat.

b. *Atribute* 11677

11677. Munca viespei se transformă în mucava

Este atestat în Muntenia.

1. *Viespea.* (T. Bălășel), ȘEZ., 1910, 177 (Bogdănești – Rm. Vâlcea / jud. Vâlcea). Republicată: (Fără titlu). Marian, *Insectele*, 218.

- a. După ce a făcut viețuitoarele, Dumnezeu le-a chemat pe toate la el. Fiecare a adus un dar, după puterea ei.
- b. Oaia a adus lână și lapte, iar Dumnezeu a orânduit ca lâna ei să îmbrace oamenii, iar laptele ei să-i hrănească.
- c. Albina a adus miere și ceară. Dumnezeu a hotărât ca mierea să îndulcească mesele oamenilor, iar din ceară să se facă lumânări pentru biserică. Și la fel a făcut pe rând cu toate viețuitoarele.
- d. Numai viespea, fiind leneșă, a adus o bucată de mucava. Dumnezeu a blestemat-o ca munca ei să se transforme în mucava, să trăiască din furat, locuința ei să fie în podul caselor și oamenii să-i strice cuibul. Și așa s-a întâmplat.

2. Arahnidele 11681–11689

Păianjenul. Tegenaria domestica. 11681–11685

a. *Origine* 11681

11681. Femeile care au legat-o pe Fecioară

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 1069 (Bobești – Huși / jud. Vaslui).

- a. Două femei au legat-o pe Maica Domnului, pe când dormea. Ea le-a blestemat să fabrice mereu ațe și femeile s-au transformat în păianjeni. Vezi și Tip. 11505 A, B, 11604.

b. *Atribute* 11683–11685

11683. Păianjenul și Vântul

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce mănâncă păianjenul muște*. Ionescu, F., *Legende*, 139.

- a. Vântul a adormit pe o stâncă și păianjenul, vrând să-l trezească, a țesut o pânză în jurul lui, care l-a gădilat.
- b. Păianjenul s-a întâlnit cu musca, căreia i-a povestit că a găsit Vântul. Musca a dus repede vestea la marele sfat al animalelor.
- c. Când a aflat păianjenul, a prins dușmănie pe muscă, și de-atunci, când o prinde în plasă, nu mai rămâne din ea decât pielea.

11684. Păianjenul toarce funia cu care trebuia să fie spânzurat Iisus

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). FAM., 1904, nr. 46, 542 (din Moldova de nord?).

- a. Când l-au prins pe Iisus, evreii au vrut să-l spânzure, dar n-au găsit cine să le facă o funie.
- b. Păianjenul, care se afla într-un colț al sinagogii, s-a angajat să facă funia. Iisus a plecat, iar păianjenul s-a luat după el.
- c. Maica Domnului, aflând de prinderea lui Iisus, a pomit să-l caute. L-a văzut pe păianjen torcând și i-a spus că ar fi putut toarce firul mai subțire. Păianjenul i-a răspuns că firul pentru frânghie trebuie să fie gros.
- d. Maica Domnului l-a blestemat să toarcă mereu, dar în plasa lui să nu se prindă decât ființe proaste și neatente.

11685A. Întrecerea la țesut

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Maica Domnului și păianjenul*. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, 8.

- a. Maica Domnului torcea fuior de cânepă. Păianjenul susținea că el poate toarce firul și mai subțire.
- b. Au făcut rămășag și au hotărât: care va câștiga, să ardă lucrul celuilalt.
- c. Păianjenul a venit din nou, susținând că el poate toarce și țese în același timp.
- d. Cum păianjenul a tors firul foarte subțire, a dat foc fuselor Fecioarei.
- e. Tortul s-a jeluît, întrebând-o de ce-l lasă să ardă.
- f. Fecioara a hotărât ca pânza păianjenului să fie subțire, să fie făcută pe unde nu-s oameni, pentru că nu poate fi folositoare. În schimb, cânepa să crească peste tot, servind la îmbrăcăminte.
- g. Păianjenul și-a schimbat culoarea și forma, văzând cât este de urgisit. Cânepa, însă, este ținută în mare cinste.
- h. Maica Domnului a hotărât să se ierte trei păcate celui ce ucide un păianjen roșcat, cu capul și picioarele groase. Șapte păcate să se ierte celui ce ucide păianjen fără cap, cu trupul ca sămânța cânepii.

2. *Cânepa*. Pamfile, *Firișoare de aur*, 76.

a, b, c, d, f, g₁ (Păianjenul a luat înfățișarea seminței de cânepă și i s-au subțiat picioarele), h₁ (A fost blestemat să se ierte șapte păcate celui ce-l ucide).

11685B. Maica Domnului, rândunica și păianjenul

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Păianjenul*. ALB. Buc., 1898, nr. 42, 1335. Republicată: *Legenda păianjenului*. GAZ. TRANS., 1899, nr. 185, 6.
2. *Păianjenul*. ROM. Buc., 1899, (II), 36.
 - a. Iisus dormea și Maica Domnului ședea la fereastră torcând.
 - b. Binecuvânta păsărelele ce zburdau și mai ales rândunelele. De aceea este păcat să le omori.
 - c. Când a deschis fereastra, au intrat multe viețuitoare.
 - d. Și păianjenul și-a făcut loc în casă.
 - e. A cerut Fecioarei să toarcă firul mai subțire și voia i-a fost împlinită.
 - f. Nemulțumit, păianjenul a tors fir și mai subțire și a țesut în același timp.
 - g. Fecioara l-a blestemat să-i rămâie unica ocupație.
 - h. Să se hrănească din tors.
 - i. Să fie omorât de oricine-l găsește.
 - j. Păianjenul a rămas cu această treabă.
 - k. Se ascunde tot timpul.
 - l. Oamenii îl omoară (crezând că li se iartă păcatele).
3. *Legendă*. FAM., 1904, nr. 4, 543 (Țara Românească?).
 - a, d (și s-a așezat pe usciorul ferestrei), e, f, h, i, l (crezând că li se iartă trei păcate).
4. *Legenda păianjenului*. REV. COP. TIN., 1916, 382.
 - a₁ (Maica Domnului torcea fir subțire, având pe Iisus lângă ea), f₁ (Păianjenul a pretins că el face o urzeală mult mai fină), m. Fecioara l-a blestemat să-i fie stricată pânza oriunde este găsită, i (ca să li se ierte păcatele).

11685C. Întrecerea între Maica Domnului și păianjen

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 8 variante, care se grupează astfel:

1. *Maica Domnului și păianjenul*. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, 9.
 - a. Păianjenul s-a luat la întrecere cu Fecioara, care va toarce firul mai subțire.
 - b. Păianjenul a tors firul mai subțire.
 - c. A coborât pe fir și i-a făcut în necaz Fecioarei.
 - d. El a căștigat rămășagul.
 - e. Fecioara l-a blestemat (ca oriunde s-ar ascunde și va fi omorât, să i se ierte aceluia om șapte păcate).
2. *Legenda păianjenului*. (N. I. Dumitrașcu), I. CREANGĂ, 1909, nr. 4, 90 (Boureni, jud. Dolj).
 - a, d (și i-a făcut necaz Fecioarei), e (să fie ușor omorât și să i se ierte șapte păcate celui care-l va omori).
3. *Păianjenul*. ALB. Buc, 1905, nr. 25, 677.
 - a, d, e (să stea spânzurat de tort. Pânza lui să nu fie bună la nimic. Să fie urât și să se ierte trei păcate celui care-l va omori).
4. *Legendă*. Zanne, *Proverbele românilor*, VIII, 37.
 - a, d, e (să fie urât de toată lumea; celui care-i va zdrobi capul să i se ierte trei păcate).
5. (Fără titlu). FAM., 1904, nr. 46, 541 (Moldova de nord?).
 - a, d, e (să fie omorât de om, căruia să i se ierte șapte păcate).

6. (Fără titlu). FAM., 1904, nr. 46, 542 (Moldova de nord?).
a, d, e (să-și găsească hrana numai torcând. De atunci prinde în plasa sa muște).
7. (*Legendă*). FAM., 1904, nr.46, 542 (Moldova de nord?).
a₁ (Păianjenul s-a certat cu Maica Domnului și a întreat-o dacă poate toarce firul mai subțire ca el), e (pentru obrăznicia lui. Să fie ucis de oricine și acelaia să i se ierte păcatele), f. De atunci cred oamenii că li se iartă șapte păcate dacăucid un păianjen.
8. (*Legendă*). FAM., 1904, nr. 46, 543 (Moldova de nord?).
a₂ (Maica Domnului s-a luat la întrecere la țesut cu toate ființele. Păianjenul s-a lăudat că pe el nu-l poate întrece nimeni. A făcut rămășag cu Fecioara), e (din cauza semeției lui. Să se ierte șapte păcate celui care-l va omorî).

11685D. Cămășuța lui Iisus

Este atestat în Moldova.

1. *Poveste*. CAL. COPIL., 1912, 24.
a. Fecioara pregătea o cămășuță lui Iisus din fir tors de mâna ei, subțire cât firul de păr. Un păianjen s-a lăudat că el poate toarce firul și mai subțire.
b. Fecioara i-a promis că-l va face regele neamului său, dacă va reuși. De nu, îl va blestema să se hrănească din tors și să-și facă capcana din munca lui. Păianjenul a pierdut rămășagul și blestemul s-a împlinit.

Păianjenul cu cruce. Aranea diadonata. 11689

a. *Origine* 11689

11689. Milostenia păianjenului

Este atestat în Transilvania.

1. *Păianjenul cu cruce*. GAZ. TRANS., 1903, nr. 14, 7 (Valea Mare – Năsăud / jud. Bistrița–Năsăud?).
a. Păianjenul s-a suit pe crucea unde era răstignit Iisus și i-a spus că el este sortit să sugă sângele altor insecte. L-a rugat să hotărască să poată suga numai sângele insectelor care-l chinuiesc.
b. Iisus a socotit că lumea trebuie să afle de bunătatea păianjenului, bunătate care a lipsit celor ce l-au chinuit pe el. De aceea a hotărât ca urmașii acestui păianjen să aibă o cruce pe spate. I-a făcut apoi semn păianjenului să coboare.
c. Jidovii, crezând că este un duh necurat, venit să-l ajute pe Iisus, unul dintre ei a vrut să-l calce. A rămas însă cu piciorul [amortit]¹. De atunci sunt păianjenii cu cruce.
Vezi și Tip. 10218, 11364.

3. Crustaceele. 11693–11697

*Racul. Potarnobius astacus*². 11693–11697

a. *Origine* 11693–11695

11693. Unghia dracului

Este atestat în Moldova.

1. *Racul*. Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 969 (Botoșani, [jud.] Botoșani).

1. În text: „adormit“ (n. ed.)

2. Traducătorul în limba franceză al lucrării propune termenul *Astacus astacus* (n. ed.).

- a. Trecând pe lângă o iezătură, dracul a aruncat o bucățică de unghie pe care a înghițit-o un pește.
- b. Dumnezeu a blestemat peștele să se facă ca unghia, pentru că s-a amestecat cu dracul. Și așa a ieșit racul.

11694. Bogatul zgârcit vrea să biciuiască pe Iisus și Sf[ântul] Petre

Este atestat în Transilvania.

1. *Racul*. GAZ. TRANS., 1903, nr. 37, 7 (Gubești – Marghita / jud. Bihor).
 - a. Umblând pe lume, Iisus și Sf[ântul] Petre au poposit la casa unui om bogat, zgârcit și leneș, căruia i-au cerut o bucată de pâine. Gazda însă, i-a izgonit.
 - b. A doua zi, au prins pește. Au oferit unul bogatului, care să le dea în schimb pâine cât să se sature ei doi. Au căpătat o bucată foarte mică.
 - c. Când au vrut să ia peștele înapoi, bogatul a încercat să-i biciuiască. Iisus l-a blestemat să se facă rac. Și de-atunci sunt racii pe lume.

11695. Racul este făcut de dracul

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda racului*. COM. SAT. Buc., 1905–1906, nr. 19, 6. Republicată: I. CREANGĂ, 1920, nr. 4, 61.
 - a. Dracul a făcut un rac (pentru că i se urăse singur. Voia să imite pe Dumnezeu, care făcuse multe lucruri).
 - b. I-a plăcut apoi racul ca jucărie.
 - c. I-a mai pus la picior o încheietură, ca să fie mai deosebit. Când l-a terminat, l-a îmboldit să meragă. Racul însă a rămas țeapăn.
 - d. I-a legat un lanț (și a început să-l târască, dar racul a rămas nemișcat).
 - e. L-a aruncat într-o apă, dar în zadar. Dumnezeu i-a spus că racul nu va umbla dacă nu i-l dăruiește lui.
 - f. Dracul a dat racul lui Dumnezeu, care l-a însuflețit.
 - g. Dracului i-a părut apoi rău că l-a dat.
 - h. A apucat de lanț să tragă racul la el.
 - i. Lanțul s-a rupt în două.
 - j. Racul a apucat-o înapoi spre Dumnezeu (bătând din coadă).
 - k. Dracul i-a înfipt unghiile în spate, ca să-l tragă, dar a fost zadarnic. De atunci se văd urmele lanțului și al unghiilor dracului, pe spatele racului.
 - l. Racul merge înapoi (ca să nu încapă în mâinile dracului).
 - m. De aceea se mănâncă numai partea dinapoi a racului.
2. *Legenda racului*. OP. SAT., 1929–1930, nr. 9, 4.
 - a (din clisă, ca să-și arate puterea față de Dumnezeu), d (peste mijloc, ca să-l poarte după el), f (la ruga dracului), h, j (și i s-a curmat mijlocul), i, l.

b. *Caracteristici* 11697

11697. Racul are ochii la coadă

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda racului*. FLUIER., 1910, nr. 20, 293 (Zorleni – Bârlad / jud. Vaslui).
 - a. După ce a făcut toate viețuitoarele, Dumnezeu le-a chemat să le dea ochii.
 - b. Unora le-a dat ochi albaștri, ca seninul cerului, altora negri, ca pana corbului. Toate viețuitoarele erau fericite că vedeau mărețiile pământului.
 - c. Racul a venit la sfârșit.
 - d. Dumnezeu i-a pus ochii la spate (fiind supărat pe lenea lui).
 - e. Racul s-a rușinat și, înfierbântându-se, s-a făcut roșu, din negru-verzui cum era.

- f. De atunci se înroșește racul la fiert.
2. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 970.
a, c, d, g. De aceea merge racul cu coada înainte.
Vezi și Tip. 14044.

II. Moluștele 11701

Scoica. Unio pictorum. 11701

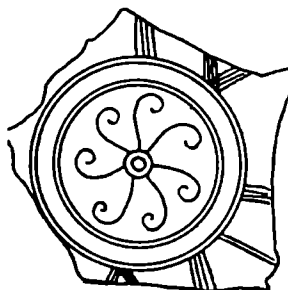
a. *Origine* 11701

11701. Fetele nemulțumite

Este atestat în Transilvania.

1. *Povestea scoicilor.* GAZ. TRANS., 1911, (I), nr. 93, 1.

- a. Un împărat văduv, care avea trei fete urâte, s-a însurat din nou. Și împărăteasa nu i-a făcut copii. Un pustnic i-a spus să se așeze sub mărul de la marginea iazului și dorința îi va fi împlinită.
- b. La botezul noului născut, pustnicul i-a urat multe lucruri bune. Rugat de cele trei fete urâte, le-a transformat în păsări.
- c. Nemulțumite, au vrut să fie din nou fete și s-au dus spre Dumnezeu, să-l caute pe pustnic.
- d. Dumnezeu a trimis asupra lor flăcări, care le-au ars aripile și s-au împietrit, căzând în apă, în timp ce trupurile li s-au făcut foarte mici.

OMUL ȘI ORGANIZAREA VIEȚII LUI

11721-12094

A. Omul 11721-11789

- I. **Originea omului (a femeii)** 11721-11733
- II. **Originea părților corpului omenesc** 11737
 1. **Sexul** 11737
- III. **Originea caracterelor fizice ale omului** 11741-11755
 1. **Fața albă** 11741
 2. **Nodul de la gât** 11745
 3. **Scobitura din talpă** 11749-11751
 4. **Unghiile** 11755
- IV. **Originea defectelor fizice ale omului** 11759-11768
 1. **Infirmitățile** 11759
 2. **Gușa** 11763
 3. **Spânii** 11767-11768
- V. **Originea funcțiilor fizice (ale femeii)** 11772-11776
 1. **Alăptatul copiilor** 11772
 2. **Procreația** 11776
- VI. **Originea caracterelor psihice (ale femeii)** 11780-11789

B. Organizarea vieții omului 11800-11908

- I. **Viața materială** 11800-11863
 1. **Focul** 11800-11805
 - a. *Origine* 11800-11802
 - b. *Atribute* 11804-11805
 2. **Metalele** 11809-11813
 - Aurul** 11809
 - a. *Origine* 11809
 - Fierul** 11813
 - a. *Origine* 11813
 3. **Uneltele de muncă** 11817-11837
 - Acul** 11817
 - a. *Origine* 11817
 - Carul** 11821-11825
 - a. *Origine* 11821-11825
 - b. *Nume* 11823
 - c. *Atribute* 11825
 - Moara.** 11829-11833
 - a. *Origine* 11829-11833
 - Secera** 11837
 - a. *Origine* 11837
 4. **Adăpostul omului** 11845
 - Casa** 11845
 - a. *Origine* 11845

5. **Îmbrăcămintea omului** 11849–11855**Ciubotele** 11849a. *Origine* 11849**Hainele** 11853–11855a. *Origine* 11853b. *Caracteristici* 118556. **Alte bunuri** 11859–11863**Banii** 11859a. *Origine* 11859**Băile (vindecătoare)** 11863a. *Origine* 11863II. **Viața spirituală** 11867–119081. **Cultura și arta** 11867–11886**Cimiliturile** 11867a. *Origine* 11867**Cântecele** 11871–11877**Doina** 11871–11873a. *Origine* 11871–11873**Dragobetele** 11877a. *Origine* 11877**Instrumentele muzicale** 11881–11886**Cobuzul** 11881a. *Origine* 11881**Vioara** 11885–11886a. *Origine* 11885–118862. **Religia** 11890–11908**Clopotele** 11890a. *Origine* 11890**Coliva** 11894–11896a. *Origine* 11894–11896**Pomana** 11900–11902a. *Atribute* 11900–11902**Rugăciunea** 11906–11908a. *Origine* 11906b. *Atribute* 11908C. **Neajunsurile omului** 11918–12008I. **Bătaia** 11918a. *Origine* 11918II. **Bolile** 11922–119261. **Frigurile** 11922a. *Origine* 119222. **Holera** 11926a. *Atribute* 11926III. **Munca** 11930–11935IV. **Suferința (Necazul – Răbdarea)** 11939–11941V. **Zapisul cu dracul** 11945–11958VI. **Viciile omului** 11965–120081. **Băutura** 11965–12001**Băuturile** 11965–11985**Rachiul** 11969–11979a. *Origine* 11969–11976

- b. *Nume* 11978–11979
- Vinul* 11983–11985
- Beția* 11989–11994
- Cârciuma* 11999–12001
- 2. **Fumatul** 12005–12008

D. Alte caracteristici, particularități, obiceiuri și credințe stabilite în legătură cu omul 12018–12094

- I. **Moartea** 12018–12030
- II. **Norocul** 12034–12035
- III. **Nunta** 12039–12041
- IV. **Profesiunile** 12045–12094
 - 1. **Avocatul** 12045–12048
 - 2. **Ciobanul** 12052–12055
 - 3. **Cojocarul** 12059
 - 4. **Fetele bisericesti** 12063–12072
 - a. *Călugărul* 12063–12065
 - b. *Preotul* 12069–12072
 - 5. **Lemnarul și Fierarul** 12076–12077
 - 6. **Moșa** 12081
 - 7. **Pescarul** 12085–12086
 - 8. **Plugarul** 12090
 - 9. **Profesorul** 12094

A. Omul 11721-11789

I. Originea omului (a femeii) 11721-11733

11721. Dracul face omul din lut

Este atestat în Moldova.

1. *Pregătirea pentru lumină*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 22.

- Dracul a vrut lumină. Dumnezeu l-a trimis să aducă cremene și argint, piatra cea scumpă din cele patru părți ale lumii. Dracul nu s-a îndurat apoi s-o dea lui Dumnezeu.
- Cum nu a știut însă ce să facă cu ea, a dat-o lui Dumnezeu și-l tot zorea să facă ceva. Dumnezeu l-a trimis să-și caute de treabă, dacă nu are răbdare.
- Diavolul a scos lut și a făcut un om asemănător lui Dumnezeu. Voia să nu fie numai ei doi ci mai mulți.

11722A. Dracul face omul și Dumnezeu îl înviază

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

- Adam*. Zanne, *Proverbele românilor*, VI, 463. Republicată: Pamfile, *Povestea lumii*, 54.
 - Stând pe marginea unei ape, dracul a făcut un chip de om.
 - Dumnezeu i-a spus să-i sufle în gură ca să-i dea viață, dar dracul nu a izbutit.
 - Dumnezeu l-a povățuit să tragă înapoi tot sufletul din om.
 - A suflat Dumnezeu asupra chipului și l-a înviat.
 - A mai rămas din duhul dracului pe la încheieturile omului, pentru că dracul nu a tras tot duhul lui afară. De aceea săvârșește omul fapte rele la mânie.
 - Mânia este de la diavol. Dacă omul nu ar fi avut și duh drăcesc, ar fi fost mai bun.
- Dumnezeu și diavolul ziditori*. ȚĂRĂNISM, 1936, nr. 41-42, 13.
 - a, b, d, e.

Pentru restul de variante vezi Tip. 10176 (2, 3, 4).

11722B. Trupul omului este al dracului și sufletul al lui Dumnezeu

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

- Dumnezeu și diavolul ziditori*. Pamfile, *Povestea lumii*, 55.
 - Diavolul a făcut pe om (dar nu a știut să-i dea suflet).
 - Dumnezeu i l-a cerut și i-a suflat duh sfânt. Omul a început să vorbească (dracul își spusese necazul lui Dumnezeu care l-a văzut cum se chinuiește să-l însuflețească).
 - Dracul a scuipat omul (zicând că-i mare minunea pe care a făcut-o Dumnezeu).

- d. De-atunci a rămas omul așa (cu trup de la diavol și suflet dumnezeiesc).
- e. Tot de atunci scuipă oamenii.
- f. Atunci își amintesc de dracul.

2. *Omul*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 8.

- a (din lut. A văzut că omul nu-î răspunde), b, c (de ciudă. Dumnezeu l-a întors cu ce era afară, înăuntru. Pe dinafară l-a făcut cum este acum), g. De aceea nu este omul curat pe dinăuntru, e (pentru că dracul a scuipat primul om), f. (când scuipăm, scuipăm pe dracul).

Pentru restul de variante vezi Tip. 10175B (1).

11723. Dumnezeu face omul din pământ și-i dă viață.

Se combină cu Tip. 13662. Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Omul*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1894–1895, (III), nr. 2–3, 28 (Ștefănești – Drăgășani / jud. Vâlcea).
 - a. Dumnezeu a făcut pe om din pământ. I-a suflat în gură și l-a înviat.
 - b. Pe vremuri, oamenii erau jidovi și răi.
 - c. Adam a fost omul cel mai mare.
 - d. Descoperind capul lui Moș Adam pe câmp, un împărat a ordonat oștirii lui de 1 000 de soldați, să care pietre ca să-l acopere.
 - e. Oștenii au muncit trei zile.
 - f. De la venirea lui Isus care era un jidov, au apărut și oamenii normali + Tip. 13662.
 - b. (o fată de urias), c (pe câțiva din ei, cu plug cu tot, pe când arau), d (mama ei), e (și să-î ducă înapoi că ei vor moșteni pământul), n. Dumnezeu i-a orbit și au murit de foame. Cf. Tip. 701.
2. *Capul lui Moș Adam*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1910, nr. 12, 122 (Bogdănești – Rm. Vâlcea, [jud. Vâlcea]).
 - c (cu un cap imens), d₁ (Alexandru Machedon, descoperind capul lui Moș Adam, a pus oștirea de 1 000 de soldați să care pietre, ca să-l acopere), e.

11724. Adam și Eva, copiii dracului

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Adam și Eva, feciori de drac*. Pamfile, *Povestea lumii*, 55 (Moldova de nord?).
 - I a. Mama dracilor a făcut doi feciori, iar unul dintre ei era șchiop.
 - b. Cu acesta din urmă a făcut o fată ciungă și un băiat. Mama a murit după aceea.
 - c. Dracul șchiop și fata ciungă au făcut la rândul lor o fată pe care a vrut s-o ia teafărul, fratele dracului șchiop.
 - d. Părinții n-au vrut s-o dea și teafărul a furat-o și a dus-o pe muntele Defonia (în timpul unei petreceri pe care a făcut-o).
 - e. Din unirea lor s-a născut o fată albă și frumoasă.
 - f. Dumnezeu a trecut pe când fata se spăla la râu și a chemat-o să meargă cu el.
 - g. Fata a povestit părinților întâmplarea și ei au pus-o în lanțuri, de frică. Când, după multe rugăminți, au slobozit-o, fata s-a dus din nou la râu și l-a urmat pe Dumnezeu.
 - h. Dracii de pe muntele Defonia au făcut mulți copii negri.
 - i. Au mai făcut și un băiat alb pe care l-au păzit.
 - j. L-au legat cu un bolovan de o piatră mare și l-au aruncat în apă să se înece. Un rac a tăiat însă funia.
 - k. Dumnezeu l-a luat și pe băiat la cer. Acești doi copii albi ai dracilor au căpătat de la Dumnezeu numele de Adam și Eva.

2. *Despre oameni făcuți din necurați*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 149.
- I, b, c₁ (Fratele și sora au avut o fată pe care a vrut s-o ia dracul șchiop), d, e, f, i, k;
- II a. Când s-au făcut mari, Dumnezeu i-a așezat pe pământ, într-o grădină de pe vârful unui munte. Tatăl lor, cu dracii lui transformați în păsări, voiau să-i facă să plece de acolo dar nu au reușit.
- b. Visând într-o noapte să se ducă să mănânce câte două nuci dintr-un anumit loc, au făcut acest lucru și au început să procrezeze.
- c. Când i-a muștrat Dumnezeu, au răspuns că trebuie să se înmulțească ca să poată lupta cu dracii. Se zice că de pe atunci sunt nucile.
- d. Cerând voie, diavolul cel bătrân, să se bată cu oamenii albi, Dumnezeu i-a permis numai pe muntele Aleluia. Au tras fiecare de câte un capăt al unui băț și oamenii au învins. De atunci practică copiii acest joc.
- e. Au rămas oamenii albi și cu dracii au trăit împreună. Dumnezeu i-a pus și pe draci să se spele în apa Semus. Dracii s-au făcut albi, iar apa neagră și s-a numit Marea Neagră.
- III a. Dumnezeu i-a luat pe toți în cer și i-a făcut îngeri.
- b. Diavolul cel mare i-a instigat voind ca să ia el locul lui Dumnezeu.
- c. Dumnezeu i-a aruncat pe pământ și au curs 12 milioane din ei. Cf. Tip. 10014.
- IV a. Când au împlinit 700 de ani, Adam și Eva au murit și au fost îngropați pe muntele Aleluia. Pe mormântul lui Adam a ieșit un munte verde, iar pe cel al Evei unul negru.
- b. O pereche de strănepoți s-au culcat pe mormintele lor și au visat că vor avea un fiu care va suci capul diavolului.
- c. L-au făcut pe Moise, i-au dat drumul într-un coșuleț pe o apă. Crescut de o femeie care l-a găsit, a ajuns căpetenia evreilor.
- V a. Persecutând pe evrei, împăratul acelei țări le-a cerut să le vorbească numai prin semne și ei să înțeleagă. De aceea s-a prezentat Moise la împărat.
- b. Împăratul a arătat două degete și Moise unul. Împăratul a aruncat niște grăunțe și Moise le-a strâns. Împăratul a vrut să mănânce pâine cu unt și Moise a luat-o și a băgat-o în sân.
- c. Întrebat de un ministru, Moise a dat explicația dialogului mut. Cele două degete ale împăratului, însemnau că vrea să-i scoată ochii cu două degete. Unicul lui deget arăta că poate face același lucru împăratului numai cu un singur deget. Grăunțele aruncate însemnau bogăția țării iar adunarea lor, că evreii neavând ce mânca le vor lua. Pâinea cu unt însemna felul de hrană al împăratului, iar băgarea ei în sân arăta că evreii vor smulge bucata cea bună a împăratului.
- d. Împăratul a explicat ce a înțeles el din vorbirea prin semne. Cele două degete însemnau doi zei, în timp ce unul singur arăta un zeu; grăul aruncat însemna împrăștierea evreilor, adunarea semințelor arăta că Moise îi va aduna din nou; pâinea cu unt însemna că evreii se vor topi ca untul la soare iar smulgerea pâinii arăta că Moise îi va lua sub scutul lui.
- e. Împăratul când l-a chemat din nou pe Moise, acesta fugise cu poporul său. Oastea împăratului l-a urmărit până la un munte pe care nu l-a putut trece. Dumnezeu a dat lui Moise un toiag cu care a despicat muntele și l-au trecut.
- VI. a. Dumnezeu a poruncit lui Moise să se lupte cu diavolul. S-au luptat pe mare, așa cum a vrut diavolul și de atunci sunt valurile mării. Dracul, de frica toiagului lui Moise, s-a scufundat și s-a făcut focă.

- b. Moise s-a dus după diavol. Nevasta diavolului s-a cufundat în apă, să se sfătuiască cu bărbatul ei ce să facă.
 - c. Ea a căutat să-l adoarmă pe Moise. Diavolul a rupt o stâncă și a aruncat-o peste Moise care a scăpat.
 - d. Diavolul s-a transformat în șarpe și Moise l-a prins. I-a sucit capul, a făcut o cruce de care l-a aninat și a înfipt crucea în pământ. A spus că va veni cineva mai mare decât el și-l va face pe diavol pulbere.
- VII. a. După 300 de ani, Maria l-a născut pe „Meșias“, după ce a mâncat un măr. Până la 12 ani, copilul a învățat la un unchi, apoi s-a dus în pustiu până la 30 de ani.
- b. Mergând pe muntele Aleluia, a dat de șarpe. I-a făcut capul pulbere și l-a aruncat în mare. Din pulbere au ieșit șerpii.
 - c. Crucea a luat-o cu el. Când a fost botezat, a dispărut pata de sânge a șarpelui. Astfel s-a spălat păcatul diavolului când a fost alungat din cer de Dumnezeu.

11725. Păpușile de humă

Se combină cu Tip. 11745A. Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Zanne, *Proverbele românilor*, VI, 463. Republicată: Pamfile, *Povestea lumii*, 51.
 - I. a. Dumnezeu a făcut pământul.
 - b. I-a spus dracului că-i pare rău că nu mai este pe pământ și altcineva în afara lor, pentru că pământul este atât de mare și frumos.
 - c. Dracul a sfătuit pe Dumnezeu să facă pe oameni (care să semene cu dracul. Din aceștia se va prăsi lumea și nu va mai încăpea pe pământ).
 - d. Dumnezeu nu a primit să facă pe oameni decât asemănători chipului său.
 - e. Dracul a acceptat, gândind că va face el pe oameni asemănători lui, când nici prin gând nu-i va trece lui Dumnezeu.
 - f. Dumnezeu nu s-a speriat de șireteniile dracului.
 - II. a. Dumnezeu a făcut două păpuși de humă (după chipul și asemănarea sa).
 - b. A pus alături de ele niște unelte (o sapă, o furcă cu fusul și caierul ei).
 - c. Dumnezeu a dat viață păpușilor (suflându-le în gură).
 - d. Le-a spus apoi să-și aleagă ce le place dintre unelte.
 - e. O păpușe a ales sapa și cealaltă, furca.
 - f. Celei ce a ales sapa, Dumnezeu i-a spus bărbat și l-a numit Adam. I-a sortit să muncească pentru hrană.
 - g. Păpușa cu furca a fost socotită femeie și a fost numită Eva. Ei i-a sortit să toarcă și să-l îmbrace pe Adam.
 - h. Dumnezeu i-a blagoslovit pe oameni să se înmulțească ca iarba câmpului, ca frunza codrului, ca nisipul mării și să umple pământul.
2. *Dumnezeu, ziditorul*. Pamfile, *Povestea lumii*, 53.

II a, c (suflându-le în gură), b (un ciomag și o furcă de tors, cu fusul), d₁ (Dumnezeu a spus că femeia să aleagă furca cu fusul și bărbatul ciomagul), e₁ (Omul s-a dus la ciomag și femeia la furcă), i. Oamenii nu prea lucrau (ci se jucau cu furca și ciomagul), j. Trupul lor era îmbrăcat cu unghie de nu-i răzbea frigul, k. Se hrăneau cu pometuri (care creșteau la loc pe măsură ce le mâncau).
3. *Adam și Eva*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1910, nr. 12, 178 (Ștefănești - Drăgășani / jud. Vâlcea).

I a, c; II a (după chipul și asemănarea sa), b (sapa și furca), c (apoi le-a dat viață), e₁, d₁ (Amândoi munceau), j₁ (Lui Dumnezeu i s-a făcut milă

de munca lor și s-a îmbrăcat cu unghie, ca să nu aibă nevoie de alte veșminte) + Tip. 11745A a (unde aveau de toate), b, d, e, h, k. Ei s-au trezit goi și și-au făcut haine din frunze, l. Eva a fost blestemată (să muncească în dureri), m. Unul să muncească cu sapa și celălalt cu furca, n. În loc de bucate, să crească ghimpi și pălămidă.

4. *Muirea*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1894-1895, (III), nr. 2-3, 31 (Drăgășani - Ștefănești / jud. Vâlcea).

II a (după chipul și asemănarea sa), d₂ (Femeii i-a dat o furcă de tors și bărbatului un ciomag), i, j, k + Tip. 11745A d, e, h, i₁ (Adam s-a trezit din somn și a strâns beregata, să nu înghită *mustul*. De atunci a rămas cu nodul de la beregată), l (după ce a plesnit-o cu un bici. *Să nu aibe crucea întreagă*. De aceea nu are voie femeia să intre în altar), o. Dracul se sperie de femeie, deși are mintea mai proastă ca a bărbatului.

11726. Pământ, piatră, rouă, soare, nori, vânt, lună și duh

Se combină cu Tip. 11953. Este atestat în Transilvania.

1. (Adam și Eva). Pop-Reteganul, I., *Zidirea lumii*, 2 (Strâmbu - Dej / jud. Cluj).

I a. Dumnezeu a făcut pe Adam din opt părți: trupul din pământ, oasele din piatră, sângele din rouă, ochii din soare, cugetul din nori, sufletul din vânt, înțelepciunea din lună și prorocia din duhul sfânt. L-a așezat în rai și i-a făcut soție pe Eva.

b. Diavolul i-a amăgit de au călcat porunca lui Dumnezeu și au fost scoși din rai.

c. Adam a plâns în preajma raiului. Noaptea a visat că Eva va naște pe Cain și Abel; că Abel va fi omorât de Cain. Îngerul l-a oprit însă să povestească ceva Evei.

II a. Adam a trăit 970 de ani. Când s-a îmbolnăvit, familia a întrebat-o pe Eva de ce boală are Adam. Eva le-a spus povestea pomului oprit. Cum diavolul a ademenit-o pe Eva prin șarpe, să mănânce din acest pom și au fost de aceea izgoniți din rai. Cf. Tip. 11745A. B. C. Frunzele pomului oprit nu s-au scuturat, [pe] când frunzele altor pomi din rai au căzut.

b. Ei au stat 15 zile în fața raiului și nu au găsit nimic de mâncare. L-au rugat pe Dumnezeu să le dea o floare din rai, ca amintire.

c. Dumnezeu le-a dăruit tămâie, livan¹ și ladan. Arhanghelul Ioil, din porunca lui Dumnezeu, le-a dat a șaptea parte din rai și dobitoacele care trăiau acolo + Tip. 11953.

I b₁ (Adam a vrut să are pământul), c₁, d, e (știind că Dumnezeu va cobori odată pe pământ), g, h₂ (diavolul a dat cărămida în păstrarea a 400 de draci). Revine tip inițial:

III a. Adam și Eva s-au căit de fapta lor. Ea a stat 40 de zile în apa Tigrului și Adam în apa Iordanului. Eva s-a lăsat ispășită de diavol.

b. Au locuit apoi în Madian, unde Eva a născut pe Cain și Abel. Cain a omorât pe Abel și Adam l-a îngropat în Rion. Eva l-a născut pe Sith.

c. Când Eva a ajuns cu povestirea în acel moment, Adam a strigat să tacă pentru că i se împrăști sufletul.

IV a. Adam a plâns la poarta raiului păcatul comis. Dumnezeu a trimis un înger să-i spuie că-și va câștiga hrana muncind și va muri ca toate animalele.

b. Eva să nască puii în dureri și să fie sub ascultarea bărbatului.

c. L-a dat apoi Evei minte să-și facă îmbrăcăminte. Pe șarpe l-a osândit

1. Traducătorul lucrării în franceză face observația că tămâie (encens) și livan (oliban) sunt identice (*n. ed.*).

să se târască și cine-l va găsi, să-l zdrobească + Tip. 11953B, c₁, d, e, f, g, h₃ (A pus cărămida pe o piatră din apă, în Palestina); II a, b₁ (Când s-a botezat, a sfărâmat piatra), h. A scos din robie pe Adam și fiii săi, iar pe diavol l-a aruncat în Tartar.

11727A. Femeia este făcută din coadă de câine sau de pisică

Este atestat în Moldova, Muntenia și Transilvania. S-au identificat 10 variante, care se grupează astfel:

1. *Facerea muierei*. (P. Ispirescu). CAL. AUR., 1881, 42. Republicată: *Facerea lumii*. NAȚ., 1884, nr. 545, 3; *Facerea muierei*. *Snoave*, 92.
 - a. Dumnezeu a făcut pământul, împreună cu ariciul.
 - b. S-a gândit să facă și oamenii.
 - c. L-a făcut pe Adam.
 - d. A vrut să facă și femeia (cum a făcut pe bărbat).
 - e. A scos o coastă a lui Adam.
 - f. Coasta a fost furată (de un câine).
 - g. Dumnezeu a urmărit hoțul, pe care l-a prins de coadă.
 - h. A rămas cu coada în mână.
 - i. Câinele a fugit ca un turbat. De atunci este turbarea la câini.
 - j. Dumnezeu a făcut femeia (trântind furios coada câinelui de pământ, căreia i-a poruncit să se facă femeie).
2. *Din ce-i făcută femeia*. LUCEAF. SAT., 1910, nr., 10-11, 27.
 - c, e, f (de o cățea), g, h., j (din coada cățelei), k. De aceea nu-i tace gura, ca și cățelei. Oamenii îi spun: „mai leagă-ți cățeaua“.
3. *Eva-i făcută din spurcăciuni*. Pamfile, *Povestea lumii*, 60.
 - a₁ (Dumnezeu a făcut lumea și toate vietățile), c, e (pe când dormea și s-a apucat să îndrepte locul de unde a scos-o), f (de un câine care adulmecase mirosul de carne), g, h, j (din coada câinelui), l. A trimis-o pe femeie lângă Adam, m. Pentru că „din coadă de câine nu se face sită de mătase“, nici Eva nu a fost lucru bun.
4. *Eva*. I. CREANGĂ, 1911, nr. 4, 108 (Miclești – Vaslui / [jud. Vaslui]). Republicată: GÂND. BUN., 1915-1916, nr. 15-16, 16.
 - a₁, e, f (de un câine), g, h, j (din coada câinelui), m.
5. *Muirea-i din coadă de câine*. CAL. Arad, 1912, 160.
 - e (ca s-o facă pe Eva. A pus coasta după ușă), f (de un câine), g, h, j (din coada câinelui care a mâncat coasta lui Adam).
6. *Crearea Evei*. Novacovici, *Folclor*, 31.
 - e (ca s-o facă pe Eva. Era ocupat să vindece rana lui Adam), f (de o cățea), g, h, j (din coada cățelei), k₁ (De aceea femeia are toate trăsăturile cățelei).
7. *Eva făcută din spurcăciuni*. Pamfile, *Povestea lumii*, 61.
 - c (după chipul și asemănarea sa), d (pentru că a văzut că nu-i stă bine lui Adam singur și îi trebuie o tovarășe care să-l ajute), e (pe când Adam dormea), f (de o pisică. În acest timp, Dumnezeu cosea tăietura, ca să nu se cunoască), g, h, j (din coada pisicii pe care a trântit-o de pământ, poruncindu-i să se facă femeie), n. De jos s-a ridicat un chip frumos, cu ochi albaștri și păr auriu, o. Femeia este plină de vicleșuguri, pentru că este făcută din coadă de pisică.
8. *Din ce-i făcută femeia*. I. CREANGĂ, 1909, nr. 3, 60 (Tulcea?).
9. *Eva făcută din spurcăciuni*. Pamfile, *Povestea lumii*, 62.
 - c, e (pe când Adam dormea), f (de o pisică care a simțit miros de carne. În acest timp, Dumnezeu cosea locul tăiat, ca să nu se cunoască), g (în timp ce pisica a vrut să se ascundă într-o gaură), h (și o coastă de a pisicii), j (din coada și coasta pisicii, pe care le-a trântit de pământ, poruncind să se facă femeie).

10. *Din ce-i făcută femeia*. Furtună, *Firicele*, 91 (Mănăstireni – Botoșani [jud. Botoșani]).
e (pe când Adam dormea), f (de o pisică), g, h, j (din coada pisicii), f. (De aceea are femeia coadă de pisică, dar și una de drac, pisica fiind făcută din drac.

11727B. Câinele fură coastele lui Adam

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). (A. Crintea – *Folclor com. Dumitrești*). A. I., F. ms. 148, 19 (Dumitrești – Rm. Sărat / jud. Vrancea).
 - a. Dumnezeu a chemat pe Adam și i-a poruncit să-și facă o tovarășă. L-a adormit apoi și i-a scos trei coaste.
 - b. Pe când Dumnezeu cosea locul, un câine a furat cele trei coaste ale lui Adam.
 - c. Dumnezeu l-a deșteptat pe Adam. Când a văzut însă câinele care rodea coastele furate, l-a urmărit și când să sară un gard, l-a apucat de coadă.
 - d. Dumnezeu a rămas cu coada în mână. Supărat, a aruncat-o pe jos și i-a spus să se facă femeie.

11728. Femeia este făcută din coada pisicii și coasta lui Adam

Este atestat în Moldova.

1. *Din ce a făcut Dumnezeu femeia*. DOINA Burd., 1906, nr. 3, 43 (Plopeni – Suceava [jud. Suceava]).
 - a. Pe vremuri, pisica avea o coadă foarte lungă.
 - b. După ce a făcut pe Adam, Dumnezeu lucra o tovarășă din lut pentru el.
 - c. O pisică îl tot deranja pe Dumnezeu. De aceea, a luat-o de coadă s-o azvârle. A rămas cu o bucată în mână și a aruncat-o în plămădeala Evei, alături de coasta lui Adam.
 - d. De aceea este femeia lingușitoare și răutăcioasă.

11729. Femeia este făcută din coada dracului – câine sau pisică

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Eva făcută din spurcăciuni*. Pamfile, *Povestea lumii*, 59.
 - a. Dumnezeu a făcut lumea.
 - b. L-a făcut pe Adam (și l-a lăsat singur).
 - c. Dumnezeu s-a încredințat că nu este bine ca omul să fie singur.
 - d. A hotărât să facă femeia.
 - e. A tăiat o coastă de-a lui Adam (pe când dormea).
 - f. A cusut locul de unde a scos coasta.
 - g. Dracul s-a transformat în câine și a furat coasta.
 - h. Dumnezeu a zărit într-un tufiș un câine rozând un ciolan și a înțeles că dracul s-a amestecat.
 - i. Dumnezeu a fugărit hoțul pe care l-a prins de coadă și a rămas cu ea în mână.
 - j. Dumnezeu a făcut femeia (izbind coada de pământ și poruncindu-i să se facă femeie).
 - k. De-atunci are femeia peri de drac în ea (și până nu-i zmulge bărbatul, nu are zile bune în casă).
2. *Din ce-i făcută femeia*. (M. Lupescu), ȘEZ., 1896–1897, 177.
 - d, e, i, j, k, l. Dacă vrei ca un câine să fie rău ca femeia, îi tai coada și i-o dai s-o mănânce friptă. Câinele se face rău ca dracul.
3. *Cum a făcut Dumnezeu femeia*. HAZ. SAT., 1913, 139.
 - d, e (pe când dormea), g₁ (Tartorul dracilor a transformat un diavol în pisică și l-a trimis să fure coasta), i, j (din coada pisicii), m. De aceea când o mângâi, femeia este lingușitoare; când o superi, scoate ghearele.

11730. Femeia este făcută din coada dracului

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *Eva-i făcută din spurcăciuni. Pamfile, Povestea lumii, 57.*
 - a. Dumnezeu a făcut pe om.
 - b. S-a gândit să facă și o femeie pentru el.
 - c. A trimis să i se aducă o coastă de-a lui Adam (pe un înger).
 - d. Coasta a fost scoasă lui Adam (pe când dormea).
 - e. La înapoiere îngerul s-a întâlnit cu dracul.
 - f. Dracul a aflat ce duce și în ce scop.
 - g. A furat coasta și a fugit.
 - h. Dracul a fost urmărit (până la ușa [iadului]¹, unde a intrat pe o gaură prin care numai el încăpea).
 - i. A fost prins de coada care a rămas în mâna urmăritorului.
 - j. Dumnezeu a văzut pe emisarul lui apropiindu-se (și a crezut că-i aduce coasta lui Adam).
 - k. A blagoslovit-o să se facă femeie.
 - l. Din coada dracului s-a făcut femeia.
2. *Din ce e făcută femeia. HAZ. SAT., 1911, nr. 3, 2 (Lipova – Bacău, [jud. Bacău]).*
 - c (pe Arhanghelul Gavril), b, e, f, g, h (până la ușa iadului, unde a intrat), i, j, k, l.
3. *Povestea femeii. Dumitrașcu, Cine a albit pe dracu, 5 (Boureni – jud. Dolj).*
 - a (după chipul și asemănarea sa și a văzut că nu poate trăi singur pe lume), c (pe un înger), d, e, g, h (până la ușa iadului, unde a intrat), i, k₁ (Dumnezeu a blagoslovit coada dracului, suflând de trei ori asupra ei și s-a făcut femeia), m. Femeia este amăgitoare și cu gânduri ascunse, pentru că este făcută din coadă de drac, n. Ea poartă și azi părul împletit în coadă, ca să se creadă cele ce se spun despre ea și cum o arată firea.
4. *Legenda creerii femeii. ȚĂRĂNISM., 1939, nr. 1–2, 12.*
 - b, c (pe un înger), d (pe când Adam dormea tolănit pe nisipul cald de la marginea unui râu ce trece prin mijlocul raiului), e, g, h (până la ușa iadului, unde a intrat), i, k₁, m, o. Femeia are ochii albaștri și iuți, de te pătrund.

Pentru restul de variante vezi Tip. **10175B** (1).

11731. Jucăria lui Dumnezeu

Este atestat în Muntenia.

1. *Eva. (I. Adam), OPINIA, 1890, nr. 191, 2. Republicată: ȘEZ., 1914, nr. 9, 128; Pe lângă vatră, 6; Prima femeie. Glume țărănești, 11.*
 - a. După ce a făcut pământul cu tot ce se află pe el, Dumnezeu l-a făcut și pe Adam, care era fericit și lipsit de griji.
 - b. Mulțumit de cele realizate, Dumnezeu s-a urcat în cer, gândind să-și facă o jucărie cu care să-și treacă vremea.
 - c. A zugrăvit pe un bulgăre de lut un chip de femeie. Două scânteii desprinse din luceafărul de dimineață, au fost ochii ei. Părul i-a fost vopsit cu lumină din soare. Gura i-a scrijelit-o cu cuțitașul fericirii. Nu a observat însă Dumnezeu că a ucis atunci un mic păianjen. Dumnezeu s-a jucat cu făptura aceea un timp, apoi a adormit.
 - d. Diavolul a furat femeia și ea a țipat. Dumnezeu a trimis pe Sfântul Ilie să-l prindă pe dracul. De frică, dracul a scăpat femeia, care a căzut pe pământ peste Adam și i-a rupt o coastă.
 - e. Dumnezeu a dăruit-o lui Adam, spunând că este făcută din coasta

1. În text: „raiului“ (n. ed.).

lui. L-a făcut atent că și dracul a avut un amestec. De aceea are femeia și din dumnezeire și din diavol. Când dracul nu-și poate băga coada undeva o trimite pe femeie.

11732. Cele trei bobite de sânge

Este atestat în Muntenia.

1. *Din ce e făcută femeia?* ALB. Buc., 1927, nr. 10, 363 (Buturugeni - Videle / jud. Ilfov).
 - a. După ce a făcut pământul, cu toate vietățile și plantele, l-a creat și pe Adam. L-a trimis apoi în rai, să vadă ce este pe acolo.
 - b. Adam s-a plimbat încântat de tot ce vedea. Era însă trist, pentru că nu avea cu cine lauda minunile din jur.
 - c. Într-o zi, a văzut un iepuraș și o pisică ce se jucau cu un biet sturz căzut din cuib. Pisica a zgâriat sturzul și o bobită de sânge s-a prelins pe pământ. Iepurele, care a dojenit pisica, s-a ales cu o palmă care l-a sângerat.
 - d. Adam a aruncat cu un retevei și a lovit pisica la picior. O bobită de sânge s-a prelins din rana ei. Dumnezeu, văzând că-i pare rău, l-a sfătuit să îngroape cele trei picături de sânge și să ude zilnic acel loc.
 - e. A răsărit după un timp o floare atât de frumoasă încât Adam se îndrăgosti de ea. Dumnezeu a făcut-o femeie și i-a dat-o lui Adam de soție.
 - f. Perechea a trăit fericită. Într-o zi însă Adam a observat că femeia lui era când fricoasă, când lingușitoare; că-i plăcea să se împodobească și nu păstra tainele ce i le încredința el.
 - g. S-a plâns de cusururile ei lui Dumnezeu care i-a explicat că frica femeii a venit de la bobita de sânge a iepurașului. Lingușirea de la bobita de sânge a pisicii. Gâteala a venit de la sturz căruia îi place să se împodobească. Faptul că nu păstrează tainele se explică: ea a fost înainte floare și o legănase vântul.

11733. Rotunjimea lunei și legănarea șarpelui

Este atestat în Muntenia.

1. *Cum a făcut Dumnezeu pe femeie.* ȚĂRĂNISM., 1932, nr. 3, 15.
 - a. După ce l-a făcut pe om, Dumnezeu s-a gândit să nu-l lase singur. A luat rotunjimea lunei, legănarea șarpelui, îmbrățișarea plantelor agățătoare, tremurul ierbii, subțirimea trestiei, catifelarea florilor, plânsul stelelor și nestatornicia vântului. A mai adăugat sficiunea iepurelui, fudulia păunului, dulceața mierii, cruzimea tigrului, căldura focului, răceala zăpezii, limbuția gaiței și gânguritul turturelei.
 - b. A amestecat toate cele adunate, a făcut femeia și a dat-o lui Adam. Vezi și Tip. 10004, 10008, 10012, 11013A, 10041, 10042, 10184, 10186, 10456, 13970.

II. Originea părților corpului omenesc 11737

1. Sexul 11737

a. Origine 11737

11737A. Sfântul Petre coase oamenii

Este atestat în Muntenia.

1. *Deosebirea sexului.* ROM. LIT., 1891, 213.
 - a. Când Dumnezeu a făcut sexele oamenilor, l-a chemat pe Sfântul Petre să-l ajute. L-a pus să coase oamenii de la cap până la picioare. La bărbat a rămas atâ, iar la femeie nu a ajuns. Astfel s-a făcut deosebirea între ei.

- b. Ajutând Sf[ântul] Petre și la înfășuratul lutului, a îngrămădit prea mult lut pe pieptul femeii. La bărbat a lucrat cu mai multă atenție.

11737B. Lui Dumnezeu nu-i ajunge firul, apoi îi prisosește

Este atestat în Transilvania.

1. *Explicația sexurilor*. GAZ. ȚĚR., 1893, nr. 30, 4.

- a. Un popă a explicat țăranilor cum a creat Dumnezeu pe bărbat și femeie.
- b. După ce a zidit lumea, Dumnezeu s-a apucat să facă două făpturi aidoma. A început să le încheie cusându-le pe fiecare de la creștet în jos.
- c. La unul din aceste chipuri nu i-a ajuns ața și a rămas o parte necusută. La celălalt, a mai rămas un crâmpei de ață. Nu a înădit ața la cel ce a rămas o parte necusută și nici nu a tăiat din ața la cel care a rămas. Le-a spus să coase ei de a rămas, și... ei s-au supus.

III. Originea caracterelor fizice ale omului

11741-11755

1. Fața albă 11741

11741. Groaza lui Cain

Este atestat în Moldova.

1. *De când au oamenii fața albă*. (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918, 5 (Țepu - Tecuci / jud. Galați). Republicată: *Pov. pop. rom.*, 5.

- a. Dumnezeu a făcut pe Adam și Eva din lut negru. Copiii lor, Cain și Abel, au păstrat aceeași culoare.
- b. Cain a fost gelos că fratele său este mai iubit de Dumnezeu și de părinții lui. De aceea i-a tăiat capul cu o secure. A auzit apoi glasul lui Dumnezeu care l-a întrebat unde este Abel. Cf. Tip. **10102**, **10103**.
- c. De groază că Dumnezeu știe totul, Cain s-a făcut alb și așa a rămas, atât el cât și urmașii lui. De la Cain au rămas oamenii cu fața albă. Vezi și Tip. **11724**.

2. Nodul de la gât (Mărul lui Adam)

11745

11745A. Sucul mărului din rai

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Legendă*. Zanne, *Proverbele românilor*, II, 386.

- a. Adam și Eva au fost duși în rai de către Dumnezeu.
- b. Li s-a interzis să mănânce dintr-un anumit pom (mărul cel mare din mijlocul raiului).
- c. Dumnezeu le-a spus că dacă nu vor asculta, vor muri. Și ei au păzit mult timp porunca lui Dumnezeu.
- d. Dracul, invidios de fericirea oamenilor, s-a transformat în șarpe.
- e. A învățat-o pe Eva să mănânce din pomul oprit.
- f. A convins-o că ei vor fi mai fericiți și tot atât de puternici ca Dumnezeu, care, de ciudă, i-a oprit să facă acest lucru.
- g. Biruită de vorbele șarpelui, Eva a mâncat jumătate de măr.
- h. Tot dracul a învățat-o să stoarcă zeama restului de măr, în gura lui Adam care dormea.
- i. Simțind gustul mărului și bănuind totul, Adam a pus mâna la gât. Mustul s-a dus și i-a rămas în gât un nod pe care îl au de atunci bărbații.

Pentru restul de variante vezi Tip. **11725** (3, 4).

11745B. Pomul de lângă lacul de smarald

Este atestat în Muntenia.

1. *Păcatul dintâi*. SAT., 1932, nr. 19, 12.

- I a. Pentru faptele lui vinovate, diavolul a cerut iertare lui Dumnezeu. L-a rugat apoi să nu-l mai ție în fundul iadului. Dumnezeu i-a permis să stea în preajma lui și l-a făcut atent asupra purtării care o va avea.
- b. Satana a început să se zbunguiască pe lângă Dumnezeu, ca să-i dea o treabă, l-a pus să îngrijească un pom de lângă lacul de smarald.
- II a. Dumnezeu a făcut pe Adam și Eva.
- b. Diavolul o tot ispitea pe Eva și a reușit s-o aducă sub acel pom.
- c. În timp ce Adam dormea, diavolul a dezmiardat-o pe Eva și i-a dat să mănânce dintr-un măr desprins din pomul cu pricina. Diavolul s-a făcut apoi șarpe și a ajuns în pom.
- d. Când s-a deșteptat Adam, Eva i-a dat și lui să mănânce din măr și i-a rămas în gât.
- e. Au plecat apoi amândoi și o voce le-a poruncit să nu se mai înapoieze.

11745C. Bucata de măr din gât

Este atestat în Moldova, Muntenia și Transilvania. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *De când au bărbații montul de la gât*. (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918,5. Republicată: *Pov. pop. rom.*, 5.

- a. Eva făcând prieteșug cu diavolul, s-au înțeles să-l înșele pe Adam, făcându-l să guste din rodul pomului oprit.
 - b. Adam a mușcat din măr.
 - c. După aceea și-a adus abia aminte de porunca lui Dumnezeu.
 - d. S-a apucat de gât, încercând să oprească alunecarea bucăturii în stomac.
 - e. Dumnezeu a transformat bucata de măr în carne și i-a lăsat-o în gât, ca aducere aminte.
2. *Mărul lui Adam*. (Gh. Savin), I. CREANGĂ, 1911, nr. 7, 205 (Jorăști – [Tg.] Bujoruu / Galați).
- b (oferit de Eva), c₁ (Dumnezeu l-a strigat și Adam a vrut să-i răspundă), e₁ (I-a rămas o bucată de măr în gât), f. De atunci au oamenii umflătura de la beregată, căreia i se spune „Mărul lui Adam“.
3. (Fără titlu). Densușianu, O., *Graiul din Țara Hațegului*, 100 (Densuș – Hațeg / jud. Hunedoara).
- b, e₁, g. Evei i-a rămas osul înapoia grumazului.

3. Scobitura din talpă 11749-11751**11749. Scorpia și vămile**

Este atestat în Muntenia.

1. *Omul și scorpia*. ALB. Buc., 1901, nr. 25, 678.

- a. Omul a vrut să numere vămile de pe lumea cealaltă și a rugat scorpia să-l poarte în spinare toată călătoria. În schimb, scorpia a cerut câte o para la fiecare vamă.
- b. Omul a luat cu el 43 de parale și le-a consumat. Erau însă 44 de vămi și la ultima, nu a mai avut para. A rugat-o pe scorpie să-l arunce însă pe lume și-i va da paraua mai târziu.
- c. Când a ajuns pe lumea asta, omul și-a tăiat o bucățică de carne din talpa piciorului și a aruncat-o în gura scorpiei.
- d. Scorpiei i-a plăcut gustul dulce al cărnii de om și a regretat că nu a știut mai devreme acest lucru. Cf. Tip. 301V. De atunci are omul talpa piciorului scobită.

- e. Tot de atunci a rămas obiceiul să se pună pe pieptul mortului 44 de parale, ca să aibă cu ce-și plăti vămile la înviere.

11750. Iuda își mușcă mama de picior

Este atestat în Transilvania.

1. *Iudas*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 219, (Sighișoara – [jud.] Mureș).
 - a. Iuda a dovedit încă din copilărie că va fi nelegiuit. Fiind prunc în brațele mamei, s-a făcut șarpe și a mușcat-o de călcâi.
 - b. De atunci au oamenii această adâncitură la picior.

11751. Piciorul lui Isus

Este atestat în Muntenia.

1. *De când au oamenii lipsă la picior?* IZVORAȘUL, 1923, nr. 5-6, 4 (Padina Mică – Vânju Mare / jud. Mehedinți).
 - a. După ce l-au îngropat pe Isus, necredincioșii s-au ospătat. În mijlocul mesei era o strachină cu ciorbă și o ploscă cu vin.
 - b. Au ciocnit paharele și unul dintre ei a spus că atunci va învia Isus, când vinul din ploscă se va face struguri, iar cocoșul din strachină va cânta. Și minunea s-a întâmplat. Cf. Tip. **14040, 14043**.
 - c. S-au dus la mormântul lui Isus. Tocmai se înălța la cer și unul dintre ei l-a prins cu o cange de picior, rupându-i o bucată de carne.
 - d. Isus s-a plâns lui Dumnezeu care a hotărât ca toți oamenii să aibă picioarele astfel. Și de atunci au oamenii talpa piciorului scobită. Vezi și Tip. **10016, 10177, 10181, 11416, 11946B, 11947, 11948A. B., 11950**.

4. Unghiile 11755

11755. Unghiile degetelor

Este atestat în Moldova.

1. *Îmbrăcăminte de oameni*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 1076.
 - a. Primii oameni erau îmbrăcați în unghie.
 - b. Când au fost izgoniți din rai, Dumnezeu i-a lăsat goi. Au rămas numai cu unghiile de la degete.

IV. Originea defectelor fizice ale omului 11759-11768

1. Infirmitățile 11759

11759. Chiorii, cocoșaii, șchiopii, ciungii, ologii

Este atestat în Muntenia.

1. *Oamenii însemnați*. Dumitrașcu, *De-ale unui traistă în băț*, 16 (Târnavele – Videle / jud. Teleorman).
 - a. Cum oamenii s-au înrăit, o delegație s-a dus la Dumnezeu și s-a plâns că nu știu cum să se ferească de cei răi, pentru că nu-i cunosc.
 - b. Dumnezeu i-a însemnat pe cei răi și i-a făcut chiori, cocoșaii, șchiopi, ciungi și ologii.
 - c. De atunci se găesc asemenea pocitanii pe pământ, ca să știe oamenii și să se ferească de ei.

2. Gușa 11763

11763. Gușații

Este atestat în Transilvania.

1. *Gușații de la Pădurenii*. A. I. F., i. 11304 (Cerișor – [jud.] Hunedoara).
 - a. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre au făcut o fabrică de oameni. Dumnezeu s-a dus la o ședință și l-a lăsat pe Sf[ântul] Petre la lucru. Sf[ântul] a făcut și el șapte oameni. Când i-a terminat, voia să le bage suflet.
 - b. Tocmai atunci a venit și Dumnezeu. Când l-a zărit pe poartă,

- Sf[ântul], speriat, a apăsat mai tare pe manivela mașinii de suflet și s-a umflat gâtul oamenilor. Dumnezeu l-a certat că a stricat materialul. Sf[ântul] Petre a vrut să împuște pe acești oameni.
- c. Dumnezeu a trimis doi în Toplița, doi în Vălari, doi în Hâjdău și unul în Floreasa. Și de atunci sunt gușații.

3. Spâniia 11767–11768

11767. Au mâncat din pomana dracului

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *A mâncat din pomana dracului.* (T. Bălășel), ȘEZ., 1910, nr. 12, 186 (Ștefănești – Drăgășani / jud. Vâlcea).
 - a. Oamenii purtau pe vremuri barbă și mustăți.
 - b. Ca să nu mai semene cu Dumnezeu, dracul și-a pus în gând să desființeze asemenea podoabe.
 - c. El a pregătit o masă.
 - d. A pus în mâncare o substanță care producea căderea părului.
 - e. A doua zi, aproape toți oamenii erau fără barbă și mustăți.
 - f. De atunci se spune despre spâni că au mâncat din pomana dracului. Cf. Tip. **821B**.
2. *A mâncat la pomana dracului.* Zanne, *Proverbele românilor*, VI, 602 (Brănești – Lehliu / jud. Ilfov).
 - b (și să-și bată în același timp joc de ei), c (invitând numai bărbați. Au sosit numai din cei cu podoabele stufoase și s-au apucat de mâncat), d₁ (Bucatele erau astfel pregătite, ca să se prelingă pe mustăți și barbă), e (care le-a rămas în așternut. Le-a rămas câteva fire celor care nu s-au mânjit complet), f₁ (De atunci a rămas vorba că cei ce vor mânca din pomana dracului sunt și vor fi spâni).

11768A. Lingurile cu coada lungă

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 7 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). (D. Ștefănescu, *Conferințe*). A. I. F., ms. 86, IV. (Grindu – Urziceni / jud. Ialomița). Publicată: LUMINĂ P. T., 1887–1888, 413; *A mâncat din pomana dracului*. BĂRĂGAN, 1934, nr. 1, 14.
 - a. Un drac a făcut pomană (chemând toată lumea din împrejurimi).
 - b. Le-a dat să mănânce cu linguri foarte lungi (ca să-și bată joc de ei. Unii au plecat furioși, pentru că nu au reușit să mănânce).
 - c. Alții mai deștepți [nu] s-au înapoiat.
 - d. Și-au dat unul altuia de mâncare (așezându-se perechi, unul în fața celuilalt).
 - e. S-au opărit pe față cu ciorba fierbinte și s-au stropit.
 - f. Dracul a făcut să le cadă părul din barbă și din mustăți, rămânându-le numai câteva fire.
 - g. Astfel să-i cunoască lumea că au mâncat din pomana dracului.
 - h. De atunci a rămas vorba: „Au mâncat din pomana dracului“.
2. *De când sunt spânii.* Rădulescu-Codin, *Cal de zmeu*, 101.
 - a (Scaraoschi, ca să i se ierte păcatele. Ca să nu mănânce lumea prea mult, se certa cu fiecare. Oamenii scârbiți, au plecat. Au rămas numai doi dintre ei), b (la o masă lungă, așezând pe fiecare la câte un capăt), d (arzându-și unul celuilalt barba și mustățile. Când s-au vindecat de arsuri, au rămas spâni. Din aceștia se trag spânii de azi), i. De aceea se spune să te ferești de spâni, pentru că au băgat și pe dracul în răcori, până au inventat lingurile cu cozile lungi.
3. *Legenda spânilor.* ALB. Buc., 1901, nr. 28–29, 795. Republicată: 1937, nr. 9, 6.

4. *Legenda spânilor*. F. POP., 1901, 211.

a (Scaraoschi, pe vremea când umbra cu dracii lui pe pământ. A adunat multă lume de peste tot, punându-le pe masă bucate și băuturi variate), b (cât o prăjină. Oamenii nu au putut mânca, spre marea distracție a dracilor), d (întâi cei din capul mesei. I-au imitat și ceilalți, râzând la rândul lor de dracii care-i priveau mirați), f₁ (Cei care au născocit acest sistem de a mânca, au fost însemnați de Scaraoschi și au rămas spâni), h (pentru cei ce nu au barbă și mustăți).

5. *Spânul la masa dracului*. Gheorghită, *101 Glume*, 11. Republicată: CAL. GOSP., 1927, 34.

a (când avea chip de om. A chemat diferiți cunoscuți), b (ca să-i necăjească), d₁ (Cei ce erau vecini, s-au hrănit reciproc. Ceilalți i-au invitat și dracul a rămas păcălit).

6. *Pomana dracului*. Tuțescu, *Taina ăluia*, 63 (Cătane - Băilești / jud. Dolj).

a (împreună cu ai lui. A chemat mulți oameni), b, d₂ (Un moș, care a trecut pe acolo, i-a învățat să se hrănească unul pe celălalt, peste masă), j. Dracii au aruncat firimiturile peste masă și au ieșit urzicile.

7. *Pomana dracului*. HAZ. SAT., 1913, 2.

a (ca să capete cât mai multe suflete), b (de șapte coți), d₃ (Păcală și Tândală, așezându-se unul în fața celuilalt), f₂ (Dracul le-a dat un tremurici. S-au stropit cu mâncare și au rămas spâni. De atunci sunt spânii), h (pentru spâni).

11768B. Spânul și roșul

Este atestat în [Moldova]¹. S-au identificat 2 variante.

1. *Povestea spânului*. I. CREANGĂ, 1913, nr. 9, 264 (Pechea - [jud.] Galați). Republ. Gaster (cf. *Children's Stories*) [notă Virgiliu Florea].

I a. Scaraoschi, vrând să râdă de oameni, a trimis pe Michiduță să adune toți dracii. Cum nu i-au plăcut propunerile lor, a vrut să-i biciuiască.

b. Michiduță l-a sfătuit să cheme oamenii la un praznic. Să-i oblige să mănânce cu linguri cu cozi imense, pe care să le ție de capăt. Să nu cheme însă pe omul spân și pe cel roșu.

II a. Scaraoschi a chemat oamenii la praznic.

b. Le-a dat să mănânce cu asemenea linguri.

c. Oamenii nu reușeau să se hrănească (spre marea satisfacție a Tartorului).

d. Spânul și roșul au venit nechemăți.

e. S-au hrănit unul pe celălalt (iar ceilalți i-au imitat).

f. Furios, Scaraoschi i-a bătut pe draci.

2. *Cine-i mai mare*. HAZ. SAT., 1906, nr. 2, 2.

II a₁ (Dracul a făcut o masă mare la care a chemat mulți bogătași. La fiecare capăt al mesei a pus un popă să blagoslovească), b₁ (A dat popilor mâncare în castroane mari, iar lingurile erau cât masa de lungi), c₁ (În timp ce ceilalți chefuliau, popii nu au putut mânca), e (popa spânul și popa roșul), g. Când dracul a văzut că popii au terminat mâncarea, s-a băgat slugă la ei și-i slujește cu dreptate.

V. Originea funcțiilor fizice (ale femeii) 11772-11776**1. Alăptatul copiilor 11772****11772. Laptele femeii**

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda laptelui*. JUN. LIT., 1907, 206 (Straja - Rădăuți / jud. Suceava).

1. În ms.: „Muntenia“ (n. ed.).

- a. Când a zidit lumea, Dumnezeu a avut de furcă. A făcut dobitoacele și pe om, a diferențiat sexele și a hotărât cine să procreeze.
- b. S-a gândit mult cu ce să hrănească plozii. A hotărât ca femeia să aibă sânge roșu pentru hrana trupului ei și sânge alb pentru hrana plozilor și să apară imediat după ce naște.

2. Procreația 11776

11776. Femeile împăcate cu soarta lor

Este atestat în Muntenia.

1. *Femeile la Dumnezeu.* (I. Adam), F. INT. 1897, nr. 30, 3. Republicată: *Împăcare.* OPINIA, 1899, nr. 92, 3; *Pe lângă vatră,* 75.
 - a. După ce a făcut lumea, Dumnezeu o privea mulțumit și toată suflarea era împăcată cu orânduirea făcută.
 - b. Sf[ântul] Petre i-a adus o jalbă din partea femeilor care insistau să fie primite. S-au plâns că în timp ce celelalte viețuitoare după ce nasc, scapă de necaz, ele bolesc și pătinesc mult îngrijind plozii.
 - c. Dumnezeu le-a răspuns că numai femeile stau tot timpul sub oblăduirea bărbatului. Celelalte viețuitoare se întâlnesc odată pe an cu bărbații lor. Dacă femeile primesc să aibă același tratament, vor avea aceeași soartă în ceea ce privește procreația.
 - d. Femeile nu au acceptat și au plecat împăcate cu tributul nașterii și a altor necazuri legate de copii.

VI. Originea caracterelor psihice (ale femeii)

11780-11789

11780A. Fetele lui Noe – Cele trei neamuri de femei

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Din ce e făcută femeia.* GLAS. BUCOV., 1922, (I), nr. 961, 2. Republicată: ADEV. SAT., 1925, nr. 2, 3; *Din ce-i făcută femeia.* NEAM. ROM. POP., 1926, nr. 14-15, 228.
 - I a. Vrând să dea potopul, Dumnezeu a poruncit lui Noe să facă o corabie (ca să-l salveze, împreună cu familia lui. Pe ceilalți oameni era supărat din cauza păcatelor lor).
 - b. Noe a ales meșteri să facă corabia (patru dintre cei mai buni din cetate, ca să meargă repede).
 - c. Toți meșterii s-au îndrăgostit de unica și frumoasa fată a lui Noe, pe care au cerut-o de nevastă.
 - d. Dumnezeu a sfătuit pe Noe cum să descurce lucrurile (să atingă primele trei animale întâlnite: un șarpe, un câțâr și o pisică. Noe le-a binecuvântat în numele lui Dumnezeu).
 - e. Din aceste animale s-au făcut fete aidoma celei a lui Noe și s-au măritat.
 - f. Potopul s-a terminat (și cei din corabie salvați).
 - II a. Noe s-a dus să-și vadă fetele (vrând să se mute la fata lui).
 - b. A aflat care este fata-cățâr (nevasta harnică, cumpătată, dar încăpățanată).
 - c. A descoperit fata-pisică (în nevasta nu prea muncitoare, prefăcută, dezmiardătoare, dar care încerca uneori să sfășie cu unghiile).
 - d. Tot așa a dat de fata-șarpe (femeia isteată, șireată, mlădioasă dar cu gura otrăvită).
 - e. A descoperit pe adevărata lui fată (în casa unde era totul în ordine, iar bărbatul lauda calitățile nevestei lui).
 - f. Urmașii acestor perechi s-au căsătorit între ei și au dat femeia de azi cu sângele, defectele și calitățile ființelor din care a ieșit.

2. *Femeia-i făcută din pisică și din șarpe*. (M. Vulpescu), BĂRĂGAN., 1935, nr. 9-10, 7 (Lupușanu - Lehliu / jud. Ialomița).

I a (pentru că lumea se înrăise și voi să-l salveze pe Noe, singurul om bun și milostiv), b. (Trei tineri tâmplari), c, d (să aducă acasă o pisicuță și un șarpe), e, f; II a (pentru că a rămas singur, murindu-i nevasta), c (la gospodăria bogată unde ginerele lui i-a spus că are o nevastă vrednică, dar uneori zgârie ca o fiară), d (la casa din ostrov cu lume tăcută. Ginerele lui i-a spus că are o nevastă vrednică, dar uneori mușcă pe cei din jur. Mușcăturile ei nu pot fi vindecate decât cu venin de șarpe), e (în casa unde domnea voia bună. Ginerele lui i-a mulțumit pentru felul cum a crescut fata).

3. *Apucăturile femeii*. (M. Lungeanu), CUGET. MOLD., 1936, nr. 6-8, 28. Republicată: FEM. SAT., 1936, nr. 1, 4; ZORI. ROM., 1936, nr. 1-3, 10.

I a (pentru că oamenii s-au înrăit. Voia să-l salveze pe Noe cu ai lui și tot ce ar fi dorit el să supraviețuiască. Noe își exprimase dorința să-și mărite fata), b (trei tineri dulgheri), d (fata le ducea pe rând de mâncare), d₁ (Noe a adus acasă o pisicuță și o viperă, ca să le ia în corabie), e, f (și cele trei căsnicii s-au dus la rostul lor. Urmașii acestora au dat rasa albă, galbenă și neagră, după culoarea celor trei gineri); II a (pentru că i-a murit nevasta și voia să se mute la adevărata lui fată), c (la casa unde bărbatul i-a spus că are nevastă vrednică, se gudură, se încolăcește, dar uneori îl zgârie și-l scuipă), d₁ (Noe și-a dat seama care este fata-viperă, unde bărbatul i-a spus că nevasta lui are uneori toane, face spume la gură și mușcă), e (acolo unde a găsit liniște și armonie). f₁ (cu timpul, neamurile s-au amestecat, iar femeia a moștenit din apucăturile pisicii și din ale șarpelui).

11780B. Fata, cățeaua, purcica

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

- Povestea femeilor rele și măzace*. Pamfile, *Carte pentru tineret*, 106.
 - Un om avea o fată frumoasă, bună și vrednică. Au cerut-o trei flăcăi de nevastă și el a promis-o fiecăruia. Când s-a apropiat însă data nunții, omul era foarte îngrijorat.
 - Dumnezeu l-a sfătuit să lase într-o odaie fata, o purcea și o cățea. A doua zi a găsit trei fete aidoma și s-au făcut trei nunți.
 - Neliniștea omului era că nu știa care este fata lui și Dumnezeu l-a sfătuit să treacă pe la casele tinerelor perechi.
 - Unde va găsi femeia muncind, aceea va fi fata lui (care-l va primi cu cinste într-o casă ordonată).
 - Unde va găsi femeia pe stradă, aceea va fi femeia-cățea (iar casa ei va fi dezordonată).
 - Unde va găsi femeia culcată, va fi femeia-purcea (iar în casă va fi mizerie. Ea va geme fără s-o doară nimic).
 - Omul a procedat întocmai și s-a liniștit.
- (Fără titlu). (C. Rădulescu-Codin), ALB. Buc., 1927, nr. 13, 516.
 - a, b, c, d, f (și gunoiul va fi nemăturat).

11780C. Femeia muncește, cățeaua aleargă și purceaua doarme

Este atestat în Moldova și Transilvania. S-au identificat 2 variante.

- Vrăjitoarea*. CĂMIN. NOSTRU, 1924, nr. 14-15, 22.
 - I a. Un om bogat și-a logodit unica și frumoasa lui fată cu un fecior străin de satul lor. Peste 6 luni era hotărâtă nunta.
 - Un alt flăcău i-a plăcut fetei și s-a logodit și cu acesta, urmând ca la terminarea armatei, flăcăul să vie s-o ia. (Tatăl trebuia să anunțe primul logodnic de cele întâmplate).
 - Nu a trecut mult și fata s-a îndrăgostit de un flăcău din satul vecin (pe care l-a cunoscut la o nuntă. Și ea se ofilea de dragoste).

- d. Tatăl ei a logodit-o și cu al treilea, urmând ca nunta să fie la toamnă.
 - e. Când s-a apropiat termenul să vie cei trei gineri, neștiind ce să facă, omul s-a sfătuit cu o babă.
 - f. Baba a pus în aceeași cameră cu fata, o purcică și o cățea, timp de 7 săptămâni (iar mâncarea li se aducea pe geam).
 - g. Au găsit trei fete ce semănau perfect și au avut loc trei nunți.
 - II a. După un timp, omul a vrut să știe care este fata lui (pentru că îmbătrânise și voia să se mute la ea).
 - b. Baba vrăjitoare l-a învățat să se ducă pe rând la fete, apoi să-i povestească ce a văzut.
 - c. La prima pereche, bătrânul a găsit toată lumea muncind, iar femeia țesea.
 - d. La a doua pereche, femeia era prin vecini (iar pe bărbat l-a găsit fluierând).
 - e. La a treia pereche a aflat femeia dormind, iar bărbatul muncea.
 - f. Baba i-a spus că prima nevestă este fata lui (cea pe care a găsit-o țesând).
 - g. Cea dusă prin vecini era femeia-cățea.
 - h. Cea care dormea era femeia-purcea.
2. *Una am, n-am zece.* GAZ. POP., 1921, nr. 76, 2.

I a, b (și tatăl spunea că nu are zece fete, ci numai una), c, e, f (și nimeni nu a avut voie să se apropie de casă, de la răsăritul până la apusul soarelui), g; II a (pentru că voia să-i lase averea părintească), b, c (argații alergau, gospodarul era printre ei, iar femeia pregătise mâncare), d (iar bărbatul rânduia, porunca și alerga peste tot), e (cu plugurile din zori pe brazdă și sfârlează peste tot), f, g (care are obiceiul să dea devreme o raită prin sat, să bage vrajba între câini, apoi se întoarce acasă).

11780D. Cele trei fete ale lui Moș Stoica

Este atestat în Transilvania.

1. *Cele 3 fete ale lui Moș Stoica.* GAZ. TRANS., 1894, nr. 34, 1.

- I a. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, au poposit odată la Moș Stoica. Nuca, nevasta lui, nu avea altceva pe lume decât o fată luată de suflet – Floriana; mai avea o purcea și o cățea.
- b. După ce au plecat, Dumnezeu a spus Sf[ântului] că a sosit momentul să împartă neamul femeiesc în trei seminții. Începutul îl va face cu casa lui Moș Stoica.
- c. Când au venit pețitorii la Floriana, nu au găsit-o. Din cămara unde intrase cățeaua, a ieșit însă o fată aidoma Florianei, pe care pețitorii au luat-o. Conform obiceiului de atunci, au dus-o la casa mirelui.
- d. Floriana reveni acasă și părinții au crezut că pețitorii au trimis-o înapoi.
- e. A doua oară se petrecu același lucru cu purceaua. Și numai a treia oară o luară cu adevărat pe fată.
- f. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre au poposit din nou la casa lui Moș Stoica. Le-a dăruit bătrânilor un sac gol, despre care spuneau că l-au găsit pe drum. Moșul le-a povestit pățania. După plecarea oaspeților, baba a găsit sacul plin cu bani.
- II a. După un an, bătrânii s-au dus să-și vadă fata, după obicei. Au trecut prin primul sat.
- b. Au auzit-o pe Floriana certându-se și și-au dat seama că este fata-cățea. Socrii au lăudat-o pentru hărnicie, dar au spus că este rea de gură.
- c. În satul următor, au găsit femeia și casa murdară. Socrii s-au plâns că au o noră scroafă; care stă toată vara la umbră.

- d. Pe adevărata fată au găsit-o în curățenie, voie bună și laude. Și au plecat mulțumiți. De atunci se spune că femeile sunt de trei feluri: cele din sămânță de porumb, de cățea și de femeie.

11780E. Femeile sunt de trei neamuri

Este atestat în Muntenia.

1. *Femeile sunt de trei neamuri*. A. I. F., mg. 1248g (Cândești-Albești – Muscel / jud. Argeș).
 - a. Un unchiș avea o fată la care au venit trei pețitori. El a promis-o primului, cu condiția să îngrijească și de el, la bătrânețe. Ceilalți doi pețitori însă, au hotărât că fata va fi a lor și fiecare a stabilit nunta în duminica următoare. Neștiind ce să facă, moșul cu fata și-au părăsit casa.
 - b. S-au întâlnit cu Dumnezeu și Sf[ântul] Petre cărora le-au povestit întâmplarea. Dumnezeu l-a trimis acasă să închidă într-o odaie fata, porumbul și căteua. A doua zi va găsi trei fete aidoma și va da fiecăruia dintre flăcăi câte o nevastă. Și lucrurile s-au întâmplat întocmai.
 - c. Bătrânul însă era supărat pentru că nu știa care este fata lui. Dumnezeu l-a învățat să puie un scăunel cu picioarele în sus. Fata-căteua va sări peste scaun, fata-porumbul îi va da cu piciorul, iar fata adevărată îl va pune cum trebuie și la locul lui.
 - d. Moșneagul a însemnat rochia fetei lui și a oprit-o în casă, împreună cu bărbatul ei.

11781. Femeile care umblă alături de drum

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). (A. Crintea – *Folclor din com. Dumitrești*). A. I. F., ms. 148, 19. (Dumitrești – Rm. Sărat / jud. Vrancea).
 - a. Eva a născut nouă băieți. Când a venit vremea însurătorii, nu a avut de unde lua neveste pentru ei.
 - b. Ea a adunat zece oase, în loc să ia nouă, și a făcut zece femei.
 - c. Una dintre femei a rămas fără bărbat. Eva i-a spus să trăiască cu ceilalți bărbați, ca să se înmulțească lumea. De atunci sunt femei care umblă pe alături de drum.

11782. Femeile drăcoase

Este atestat în Moldova.

1. *De când s-au iscat fermecătoarele și descântecul*. Vasiliu, *Povești*, 248.
 - a. Eva a făcut 12 băieți, care au crescut și au avut nevoie de neveste. Adam l-a rugat pe Dumnezeu pentru acest lucru și a căpătat un sfat.
 - b. S-a dus pe un deal unde a luat oasele a tot felul de animale. Dracul a amestecat între ele și trei coaste de-ale lui.
 - c. Când din aceste oase au ieșit femei, cele cu coaste de drac, au fost cele mai frumoase. Sf[ântul] Petre le-a recunoscut și a împărțit și lui Dumnezeu observația lui.
 - d. Dumnezeu a promis că va face și descântătoare, care să dezlege tot ce vor lega aceste drăcoase.

11783. Femeile stricate

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Cum s-a iscat curvia*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1894-1895, (III), nr. 2-3, 34 (Bogdănești – Rm. Vâlcea / [jud. Vâlcea]).
 - a. Adam avea mai multe fete decât băieți. I-a căsătorit între ei și o fată a rămas stingheră.
 - b. Adam a sfătuit-o să umble și ea printre celelalte (așa că umbla de colo până colo).
 - c. După ea s-au luat și alte femei și s-a umplut lumea de curve.

- d. Surorile ei au gonit-o după un timp.
 - e. Fata stingheră și-a făcut un bordei la marginea mării, unde trăia cu un faraon (dracul).
 - f. Copiii lor sunt strămoșii țiganilor de azi.
2. *Legendă*. Zanne, *Proverbele românilor*, VI, 353.
- a, b₁ (Adam a sfătuit-o să umble de colo până colo și umbla din bărbat în bărbat), c₁ (Din ea se trag curvele), d (pentru că nu o mai sufereau), e (care ieșea în fiecare noapte din mare și cu care a făcut mulți copii negri și urâți), f (cărora l-i se mai spune faraoni).

11784A. Femeia are cap de drac

Este atestat în Muntenia, Transilvania și Moldova. S-au identificat 12 variante, care se grupează astfel:

1. *Femeia cu cap de...* BĂRĂG., 1935, nr. 9-10, 21.
 - a. O femeie s-a certat cu un drac.
 - b. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, care umblau pe pământ, i-au văzut.
 - c. Dumnezeu a încercat să-i împace și nu a reușit.
 - d. L-a trimis pe Sf[ântul] Petre să facă ordine (recomandându-i blândețea în comportare).
 - e. Nu a reușit să-i împace și le-a tăiat capetele la amândoi.
 - f. A fost trimis să le puie capetele la loc.
 - g. Le-a schimbat capetele (de supărare).
 - h. De atunci se spune că femeia are cap de drac. Cf. Tip. **1169**, **11129**, **11784B**, **11785**;
2. *Cap de drac...* GAZ. TRANS., 1904, nr. 3, 3.
3. *Capul femeii*. I. CREANGĂ, 1911, nr. 4, 110 (Grojdibodu – Corabia / jud. Olt).
 - a, b, d, e, f, g, h.
4. *Cap de drac*. HAZ. SAT., 1904, nr. 3, 3.
 - a, b (și au avut impresia că femeia va fi învinsă), d, e (după ce l-au ocărât amândoi), f, g (din greșală), h.
5. *De unde vine vorba că „Muierea e cu cap de drac“*. Sima, *Ardeleanul glumeț*, 26.
 - a (și fiecare era cu mâinile înfipite în părul celuiilalt), b₁ (Isus și Sf[ântul] Petre, care umblau pe pământ, i-au văzut), d (pentru că Isus iubea pacea și înțelegerea între oameni), e, f, g (din neatentie), h.
6. *De când au babele cap de drac*. I. CREANGĂ, 1909, nr. 9, 238. (Din Moldova de nord.)
 - a₁ (O babă și cu un drac se certau), b, d, e, f, g, h₁ (Astfel baba a rămas cu cap de drac).
7. *Legenda babei*. DEȘT., 1903, nr. 40, 1.
 - a₁, b₂ (Sf[ântul] Petru care umbla pe pământ, i-a văzut), e, f (de către Iisus), g, h₁.
8. *Muierea și dracul*. Popescu, N. I., *Basme și snoave*, 84.
 - a (la o fântână, unde era adunată multă lume), b, d, e (după ce l-au batjocorit), f, g, h₂ (De atunci se spune că diavolul este ca muierea, și femeia este dracul curat).
9. *Femeia și oglinda*. CĂMIN. NOSTRU, 1924, nr. 14-15, 29.
 - a, b, d, e, f, g, h₃ (De aceea se uită tot timpul femeia în oglindă; nu-și mai recunoaște capul).
10. *Femeia și dracu*. Rădulescu-Codin, *Dăfii*, 34. (Rastu – Băilești / Dolj).
 - a (pe vremea când Dumnezeu îndemna oamenii să se ferească de rău), b, d, e (după ce a încercat de două ori), g, h₄ (De aceea, cât este ziua de mare, femeii nu-i tace gura ca la găște), i. De aici și zicătoarea că femeile-s găște, vorbesc întruna.

11. *Sfeti Spiridon și muierea*. (T. Bălășel), ȘEZ. 1894–1895, (III), nr. 2–3, 33. (Ștefănești – Drăgășani / Vâlcea).
 a₂ (Dracul călărea o muiere), b₃ (Sf[ântul] Spiridon și Sf[ântul] Petre au dat de ei), e (Sf[ântul] Spiridon), f (de către Sf[ântul] Petre care i-a spus că Dumnezeu se poate supăra), g (din greșală), h₅ (De atunci au femeile pe dracul în ele).
12. *Spiridon, făcătorul de minuni*. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, 187, (Vâlcea?).
 a₂, b₃, e (Sf[ântul] Petre), f (de către Sf[ântul] Petre, care i-a spus că Dumnezeu se poate supăra), g (din greșală), h₆ (De atunci, toate femeile, care se trag din cea cu capul de drac, sunt vrăjitoare. Ele învrăjbesc casele oamenilor, omoară copiii, beau buruieni să nu facă copiii și multe alte lucruri nelegiuite).

11784B. Femeii i se spune cap de drac

Este atestat în Muntenia.

1. *Cearța dintre femeie și drac*. (N. I. Dumitrașcu), DUM. POP., 1926, nr. 39–40, 3 (Boureni – Băilești / jud. Dolj). Republicată: *Cine a albit pe dracu?*, 12.
 a. La un cazan de făcut țuică, s-au întâlnit dracul, care avea un hârdău de tescovină și femeia care avea două hârdaie. Au început să se certe care să puie mai întâi la fiert. Cum nici unul nu voia să cedeze, femeia a propus să amestece tescovina, s-o puie la fiert și după aceea să ia fiecare partea lui.
 b. La împărțea, a început din nou cearta, dracul voind să-i dea numai jumătate din ce a rămas. Dumnezeu, care a trecut cu Sf[ântul] Petre pe acolo, a vrut să-i împace și nu a izbutit.
 c. La trimis pe Sf[ântul] Petre care, nereușind cu vorba, le-a tăiat capetele. Dumnezeu l-a trimis să le puie la loc. În grabă, Sf[ântul] le-a pus greșit. Cf. Tip. 12129, 1169, 11784A, 11785.
 d. De atunci i se spune femeii „cap de drac“, pentru că se vără în toate.

11785. Femeia are corp de femeie și cap de drac

Este atestat în Muntenia.

1. *Femeia-i cu cap de drac*. Popescu-Ciocănel, *Basme*, 12. Republicată: *Femeia are cap de drac*. Brașoave, 268.
 a. Lumea se înrăise și Dumnezeu a hotărât s-o piardă. I-a poruncit lui Noe să facă o corabie, pentru că numai pe el voia să-l salveze.
 b. Când s-a dus Noe să-și ia femeia și tot ce-i poruncise Dumnezeu, a găsit corabia stricată. Începuse să plouă și Noe s-a mâniat cumplit.
 c. Nevasta îl tot cicălea și Noe i-a retezat capul cu sabia.
 d. Când s-a apucat să repare corabia, s-a trezit cu dracul, în chipul unei femei, care râdea de el. Și Noe i-a tăiat capul.
 e. La ruga lui, Dumnezeu a trimis un înger să-l învețe să bată cu un lemn într-o scândură de paltin. Corabia s-a refăcut singură. De atunci este toaca. Cf. Tip. 825.
 f. Cum i-a părut rău de nevastă, Noe a luat capul dracului-femeie și l-a pus pe trupul nevestei lui. S-a rugat apoi lui Dumnezeu să-i dea din nou viață. Cf. Tip. 1169, 11784A. B.
 g. Femeia nu s-a urcat în corabie decât când Noe furios i-a spus: „sue drace!“ De atunci a rămas că „femeia-i cu corp de femeie și cu cap de drac“.

11786. Femeia este vorbăreață

Este atestat în Transilvania și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Arma muierei*. GAZ. POP., 1887–1888, nr. 50, 4. (Foeni – Timișoara / [jud.] Timiș). Republicată: Cătană, *Poveștile Bănătului*, II, 111; *Unde zace*

puterea muierei. CĂL. POP., 1929, 145; *Arma muierei.* CAL. GOSPOD., 1931, 8.

- a. Dumnezeu umbla pe vremuri pe pământ și vorbea cu oamenii.
- b. O femeie a fost crunt bătută de bărbat. S-a înțeles cu celelalte să se plângă lui Dumnezeu.
- c. I-au povestit tot ce îndură.
- d. Dumnezeu le-a îngăduit să plătească bărbaților nedreptățile făcute împotriva lor, sâmbăta.
- e. Femeile îi schilodeau pe bărbați în această zi (chiar dacă ei erau nevinovați).
- f. S-au dus și bărbații și s-au jeluț lui Dumnezeu. Dumnezeu a luat această putere din mâna femeilor.
- g. Le-a dat în schimb gura (cu care se războiesc cu bărbații și de cele mai multe ori cu folos).

2. *Arma muierei*, IZVORAȘUL, 1930, nr. 6, 3.

b₁ (Pe vremuri bărbații băteau crunt femeile pentru orice. De aceea, femeile s-au dus la Dumnezeu să se plângă), c, d (pentru că ele au cerut puterea de a-și bate bărbații), e, f (pentru că Dumnezeu a ținut mai mult cu bărbații), g, h. De atunci le merge gura ca melița.

11787. Femeile știu de frica bărbatului

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1.2. *Poveste cu ciocârlanul.* Marian, *Ornitologia*, I, 343.

- I a. Pe vremuri, bărbații erau băuți de femei.
- b. Un bărbat, fiind la plug, a fost rugat de un ciocârlan să nu-i strice casa.
- c. Omul nu îndrăznea să împlinescă ruga ciocârlanului, de frica nevestei.
- d. Ciocârlanul l-a învățat s-o bată pe femeie cu o prăjină și ea a fugit acasă, furioasă.
- e. Ciocârlanul l-a mai învățat pe bărbat să o bată și acasă (cu o bătă, pentru că femeia va lua o prăjină).
- f. Bărbatul a nimerit din plin, iar pe femeie a încurcat-o în casă prăjina, care era lungă. Cf. Tip. 1083.
- g. Ceilalți bărbați l-au imitat și s-au bătut cu nevestele.

II a. Femeile au hotărât să plece din sat (peste Dunăre).

- b. Ceilalți bărbați, furioși, au vrut să-l omoare pe cel ce, prin exemplul lui, i-a făcut și pe ei să-și bată nevestele.
- c. Omul cu pricina s-a plâns ciocârlanului. Acesta a zburat după femei și a cântat un cântec în care le anunța că în țara unde se duc ele, nu există bărbați.
- d. Femeile s-au înapoiat acasă.
- e. De atunci, numai bărbații, în afară de mămligari, bat nevestele.

3. *De când știe femeia de frica bărbatului.* HAZ. SAT., 1912, nr. 12, 1 (Gura Teghii - Cislău / jud. Buzău).

I a₁ (Pe vremuri, femeile erau stăpâne), b, d, e (cu un resteu, pentru că femeia va avea o prăjină), f; II a, c (și nu se poate face un sat. Una din femei a spus că este mai bine să plece acasă și să asculte de bărbați, decât să trăiască singure), d, e₁ (De atunci știe femeia de frica bărbatului).

4. *De când știe femeia de frica bărbatului.* CAL. CULT. ÎNV., 1913, 34.

I a₁, b (unde erau pușorii lui), c, d, e (cu un resteu, pentru că femeia va avea o prăjină), f; II a, c₁ (O ciocârlie a cântat că în țara unde se duc femeile, nu există bărbați), d, e₁.

11788. Învoiala

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Omul și femeia*. (Șt. St. Tuțescu), SAT., 1926, nr. 10, 3.
 - a. Bărbatul s-a înțeles cu femeia ca el s-o bată numai o zi, iar ea pe el tot anul. Și a început primul bărbatul.
 - b. A bătut-o însă foarte rău.
 - c. Femeia l-a trimis de mai multe ori să vadă dacă nu s-a terminat ziua.
 - d. L-a rugat apoi s-o lase, că ea nu-l va mai bate niciodată.
 - e. De atunci este bărbatul mai mare și o bate pe femeie.
2. *De când a început bătaia*. ȚĂRĂNISM., 1934, nr. 41–42, 13.
 - a (ca să scape de grije), b (și femeia țipa ca din gură de șarpe), d (când a văzut cum stau lucrurile), e₁ (De atunci o ia omul pe femeie de ceafă, când nu este de treabă).

11789. Bătaia cu cărpătorul

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce i s-a luat dreptul femeii*. Tuțescu, *O parte din sfinții poporului*, 59. (Cătanele – Costești / jud. Argeș).
 - a. Pe vremea când umbla Dumnezeu cu Sf[ântul] Petre pe pământ, femeia avea dreptul să bată și ea o zi pe an bărbatul.
 - b. În ziua hotărâtă, l-a bătut cu cărpătorul, care este lat. Nu a rămas nici o părticică nelovită, cum s-ar fi întâmplat cu ciomagul.
 - c. Auzind țipetele bărbatului, Dumnezeu l-a trimis pe Sf[ântul] Petre să vadă ce se întâmplă. Când a aflat ce a făcut femeia, i-a luat dreptul de-a mai bate pe bărbat.
- Vezi și Tip. 11727A, B, 11728, 11729, 11730, 11731, 11732.

B. Organizarea vieții omului 11800–11908

I. Viața materială 11800–11863

1. Focul 11800–11805

a. Origine 11800–11802

11800. Focul s-a aprins singur

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 1198, (Botoșani – [jud.] Botoșani).
 - a. Focul s-a aprins singur și era foarte mare.
 - b. Dumnezeu a rânduit să fie câte puțin, cât le trebuie oamenilor.

11801A. Focul făcut de Dumnezeu

Este atestat în Moldova.

1. *Focul și fumul*. (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918, 6 (Țepu – Tecuci / jud. Galați). Republicată: *Pov. pop. rom.*, 6.
 - a. Dumnezeu a făcut focul și l-a dat ca ajutor omului, să-l încălzească și să-și poată pregăti hrana.
 - b. Când a cerut părerea diavolului despre treaba bună pe care a făcut-o, diavolul a hotărât să-i strice munca. S-a rostogolit peste foc, pe care l-a spurcat și imediat, în loc de lumină și căldură, a ieșit fum.
 - c. Fumul, care este de la diavol, îl orbește pe om, îl dă afară din casă și nu-l lasă să se bucure de darul curat al lui Dumnezeu.

11801B. Vântul și focul

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Cine a făcut focul și cine fumul*. I. CREANGĂ, 1916, nr. 7, 202.
 - a. Dumnezeu a făcut focul (și l-a dat omului să-i folosească la încălzit și la facerea bucatelor).
 - b. La început, focul era fără fum.

- c. Dracul a tras un vânt, pe când se uita în foc și imediat a ieșit fum.
2. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 1198, (Botoșani – [jud.] Botoșani).
- a, c₁ (Dracul a făcut vânt în foc și a ieșit fumul).
3. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 1198, (Botoșani – [jud.] Botoșani).
- c₂ (Fumul a apărut când diavolul a pus soc, ca să fure foc de la Dumnezeu).

11802. Focul făcut de dracul

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Fârtate și Nefârtate*. ȚĂRĂNISM., 1933, nr. 18, 52.
- a. Dumnezeu și dracul erau ciobani; unul păzea o turmă de oi și celălalt, de capre.
- b. Dracul era mai isteț și născocea multe lucruri, dar le lăsa baltă și Dumnezeu le termina.
- c. Dracul a făcut focul (frecând o salcie între două pietre).
- d. Văzând cât este de folositor, Dumnezeu a cerut dracului foc, dar n-a vrut să-i dea.
- e. Dumnezeu a furat din focul dracului (cu un caval în capătul căruia a pus putregai. A scormonit cu el focul, în timp ce a stat de vorbă cu dracul și putregaiul s-a aprins).
- f. Dracul, furios, s-a repezit să stingă focul furat.
- g. A scăpat un vânt în foc (când a vrut să sară peste el, dar focul nu s-a stins).
- h. S-a ridicat un noruleț de cenușe.
- i. Dumnezeu a hotărât să rămâie al lui ce este jos și ce se ridică să fie al dracului.
- j. De atunci este focul al lui Dumnezeu, iar dracul are numai fumul.
2. *De când este fumul*. (N. I. Dumitrașcu), I. CREANGĂ, 1913, nr. 3, 71 (Hălângeșit – Oltețu / jud. Vâlcea).
- a₁ (Pe vremea când se arăta oamenilor, Dumnezeu păzea oile și cânta din caval; dracul păzea caprele. Erau ale lui numai de la genunchi în jos, de când le lovise cu mestecăul de mămăligă. Cf. Tip. 11090A. B. C. Dracul se chinuia pe atunci să învețe din diablă), c (pentru că Dumnezeu a dat ger, ca ghearele dracului să înghețe și să nu mai cânte), e (cu un caval, cu care a scormonit în foc), g, h, k. De atunci a lăsat Dumnezeu fumul, ca să se cunoască unde este foc.
3. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*.) B.A.R., ms. 4556, f. 188 (Uda – Vedea / jud. Argeș).
- c₁ (Dracul avea focul din care nu ieșea fum), e (un tăciune), f₁ (Dracul, furios, a sărit peste foc), l. De atunci este dracul negru, k₁ (De atunci a ieșit fumul).

b. Atribute 11804–11805

11804. Focul este năzdrăvan

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 1200, (Botoșani – [jud.] Botoșani).
- a. Focul, apa și vântul sunt năzdrăvani. O văduvă a văzut cum i s-a aprins casa, pe când era la secerat.
- b. A rugat focul să n-o ardă, dezmierdându-l și bocind. Focul s-a potolit singur, încet.

11805. Focul trebuie îngrijit

Este atestat în Moldova.

1. *Răzbunarea cărbunelui*. Marian, *Răsplata*, 63.

- a. O bătrână care era în mintea copiilor, a văzut cum un cărbune ce sărise de pe vatră, a stat de vorbă cu alt cărbune aprins, care a intrat pe ușă.
- b. Cărbunele străin s-a plâns celui din casă care avea o stăpână bună, că stăpâna lui nu-l îngrijește. De aceea va da foc casei. Să nu aibă însă grijă, pentru că focul nu se va întinde, deși casele sunt apropiate.
- c. Când a izbucnit focul la casa vecină, bătrâna nu i-a lăsat pe ai ei să scoată lucrurile din casă. Le-a povestit și convorbirea pe care a ascultat-o.
- d. De aceea trebuie stinși cărbunii de pe vatră, cu o pană de găscă sau trebuie înveliți cu o pânză udă, ca să se răcorească. Mai trebuie făcut semnul crucii deasupra lor, ca să nu se întâmple vreo nenorocire.

2. **Metalele** 11809–11813*Aurul* 11809*Origine* 11809**11809. Ochiul dracului s-a transformat în aur**

Este atestat în Muntenia.

1. *Aur*. Gorovei, *Credințe*, 14 (Plenița – Calafat / jud. Dolj).

- a. Sf[ântul] Ilie a scos dracului un ochi, când l-a plesnit cu biciul. Ochiul s-a transformat în aur și a rămas pe pământ.

Fierul 11813*Origine* 11813**11813. Fierul este făcut din piatră**

Este atestat în Moldova.

1. *Fierul, scripca, altițele, vitele, plugul*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 9.

- a. Dracul a făcut fierul din piatră. Îl tot fierbea și nu știa cum să-l isprăvească. Dumnezeu a venit și i-a arătat.
 - b. Scripca a fost de asemenea făcută de dracul și nu avea găurile, prin care să răsune. Nu a putut face lemnișorul pe care sunt puse strunele. Tot Dumnezeu a terminat-o.
 - c. Altițele de la cămășile femeilor, tot dracul le-a inventat și nu știa unde să le puie. Dumnezeu l-a sfătuit să le puie pe umeri.
 - d. Vitele au fost create de dracul din lut, Dumnezeu însă le-a dat viață.
 - e. Dracul a făcut plugul și punea boii cu spatele la proțap. Dumnezeu a pus boii cum trebuie și a tras o brazdă, ca să învețe și omul cum trebuie să lucreze.
- Vezi și Tip. 10023.

3. **Uneltele de muncă** 11817–11837*Acul* 11817a. *Origine* 11817**11817. Acul este făcut de dracul**

Se combină cu Tip. 11845A. Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Alta*. NEAM. ROM. POP., 1913, nr. 23, 358.

- I a. Dracul s-a apucat să coase un cearșaf la plapumă și nu știa cum să înceapă.

- b. Dumnezeu a făcut un rămășag cu dracul (acul să fie al aceluia care va termina mai repede lucrul).
 - c. Dumnezeu a terminat mai repede pentru că a pus ață scurtă în ac.
 - d. Dracul s-a încurcat pentru că a pus firul prea lung. Cf. Tip. **1096, 12056.**
 - e. Acul a rămas al lui Dumnezeu.
 - f. De furie, pentru că el făcuse acul, dracul a spus că va încurca mereu lucrurile. De aceea te împungi cu acul când coși.
2. *Dumnezeu și diavolul*. Furtună, *Cuvinte scumpe*, 87.

I b (cine coase mai bine), d (și se necăjea), c, g. Dumnezeu și dracul au făcut rămășag cine construiește mai repede o casă + Tip. **11845A** a (și era întunecoasă), d (un obroc), h (și lumina Soarelui a năpădit în casă), i (ca să nu se apropie dracul de ferestre); Revine tip inițial. II a. Diavolul a făcut o ciubotă pentru amândouă picioarele și cădea când mergea. Dumnezeu i-a făcut perechea. Diavolul s-a bucurat că are cu ce merge, b. Dumnezeu a pus cruce și în vârful ghetelor, ca să nu se apropie necuratul de ele.

Carul 11821–11825

a. *Origine* 11821–11825

11821A. Carul este făcut de dracul

Se combină cu Tip. **11013D, 11832B, 11845A**. Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 12 variante, care se grupează astfel:

1. *Legenda carului*. (N. I. Dumitrașcu), REV. CULT., 1907–1908, 526. (Boureni – Băilești / Dolj). Republicată: *Începutul carului*. GAZ. TRANS., 1909, (II), nr. 7, 154; *Legenda carului*. ALB., Buc., 1938, 86.
 - I a. Dracul a făcut carul și nu l-a putut scoate afară (din moară).
 - b. Dumnezeu l-a cerut, l-a desfăcut și l-a refăcut din nou afară.
 - c. Dracului îi părea rău că a dat carul și se ținea după Dumnezeu.
 - II a. Dumnezeu a dăruit carul unui om. Acesta a pus o pereche de boi să-și care porumbul.
 - b. Nu a putut urni carul din loc.
 - c. Sf[ântul] Petre a spus că dacă omul ar ști să puie brăcinarul de furca proțapului, ca să se frece de inima carului, s-ar răsuci numai roatele dinainte și carul ar porni.
 - d. Omul a ascultat cele spuse și carul a pornit.
 - e. Dracul a fugit de frica brăcinarului pus în formă de cruce.
 - f. A cerut lui Dumnezeu să-i dea și lui ceva.
 - g. Dumnezeu i-a dăruit scârțâitul carului.
 - h. De frica crucii, dracul nu se apropie de car și numai scârțâitul este al lui.
2. *Începutul carului*. HAZ. SAT., 1909, nr. 3, 7.
 - I a (din casă), b; II a, b, c? (pentru că dracului părându-i rău că l-a dat, se ținea după car), c, d, e, f, g.
3. *Legendă*. Zanne, *Proverbele românilor*, V, 123.
4. *Carul*. RĂS, Pal., 1905–1906, 70.
 - I a (în casă), b, d. Ca să nu se mai apropie dracul de car, Dumnezeu i-a pus crucea la proțap.
5. *Diavolul și Dumnezeu*. (Gh. Fira), ȘEZ., 1913, nr. 10, 172 (Ștefănești – Drăgășani / [jud. Vâlcea]).
 - I a (în casă), b₁ (Dumnezeu l-a scos afară, cu condiția să-i rămâie lui carul și dracului scârțâitul), l. De aceea, când scârțâie un car, lumea spune că face gură partea diavolului.

6. *Fârtate și Nefârtate*. ȚĂRĂNISM., 1933, nr. 18, 52.

I a (în casă. Văzând că nu-l poate scoate afară, s-a dus după ajutor la Fârtate), b (cu condiția să se folosească amândoi de car. I-a spus apoi că nu-i trebuie tovarăș și vrea să rămâie numai al lui), f. Dracului i-a dat scârțâitul și hodorogitul.

7. *Carul și casa sunt ale lui Dumnezeu*. (C. Rădulescu-Codin), ALB., Buc., 1927, nr. 10, 383.

I a (din casă. S-a dus la Dumnezeu să-l întrebe ce să facă), b (iar dracul gândea că va pune din nou stăpânire pe car); II d + Tip. 11485A b, d₁ (Nu știa cum să bage lumina în casă și a cerut ajutorul lui Dumnezeu), g, h, i (în chip de cruce), l₁.

8. *Diavolul și lupul*. (C. Rădulescu-Codin), I. CREANGĂ, 1911, nr. 5, 139 (Priboeni - Găești / jud. Argeș). Republicată: PRIETEN. NOSTRU, 1925, nr. 3, 4.

I a + Tip. 11832B; I a, b, c + Tip. 11845A b (fără pereche și nu avea lumină), + Tip. 11013D a₁ (Dracul a făcut un lup și nu l-a putut însufleți. Dumnezeu i-a dat viață), g (de la Dumnezeu), h, i (când se sfințește apa și ies de acolo); Revine tip inițial. III a. Un cioban sărac, tăind o tufă la marginea unui lac, a salvat un băiat urmărit de lup, b. Băiatul i-a spus că este dracul și ursita dracilor este să fie mâncați de lupi între Sf[ântul] Vasile și Bobotează. Ca răsplată, dracul s-a tocmnit slugă la cioban, c. L-a îmbogățit repede și după trei ani de slujbă, a vrut să-și însoare stăpânul, d. L-a însoțit la pețit de trei ori și i-a ales cea de a treia fată, prima având șase draci în ea și a doua trei. Și ciobanul s-a însurat. Cf. Tip. 810A, e. Voind să scape de drac, când au mers la pădure după lemne, omul a despicat un trunchi și a prins mâna dracului în ea. Cf. Tip. 151, f. Dracul i-a strigat că avea de gând să-l răpună pe cioban în mijlocul târgului, g. Ciobanul a plecat și nici o fiară nu s-a apropiat de el. În schimb, pe drac l-au mâncat lupii.

Pentru restul de variante vezi Tip. 10185 (7), 11485A (7, 8), 11845B.

11821B. Căruța

Este atestat în Muntenia.

1. *Când a făcut Dumnezeu căruța*. IZVORAȘUL, 1931, nr. 1, 8. (Dienci - Drăgășani / jud. Vâlcea).

a. Oamenii se plâneau lui Dumnezeu că le este greu să tot care cu spinarea holdele acasă. Dumnezeu a făcut căruța în casă și nu a putut s-o scoată afară.

b. A chemat pe dracul care a cerut să-i dea și lui ceva. Dumnezeu i-a promis scârțâitul căruței. Dracul a desfăcut-o și a scos-o afară. De atunci este al dracului scârțâitul căruței.

11821C. Carul Mare și Carul Mic

Este atestat în Moldova.

1. *Carul Mic și Carul Mare*. I. CREANGĂ, 1914, nr. 2, 50. (Covasna - [jud.] Iași). Republicată: (Fără titlu). Pamfile, *Cerul*, 164.

a. Văzând că Dumnezeu a făcut totul pe pământ cu chibzuială, dracul a vrut să facă și el ceva.

b. A construit în casă două care, ca să nu-l vadă cineva. Unul era mai mare și altul mai mic. Nu le-a mai putut scoate afară (ușa fiind prea strâmtă. Risca să dărâme casa și să rupă osile).

c. Dumnezeu le-a desfăcut, le-a scos afară unde le-a încheiat la loc (după ce dracul a promis că-i dă lui carul).

d. Dracul le-a furat coșurile (de ciudă).

e. A fugit cu ele în fundul pământului.

f. Apucând de roate, Dumnezeu a rămas cu ele în mână. Le-a pus pe cer în chip de stele, ca să-i taie pofta dracului.

- g. Când cerul este limpede, se văd bine.
 h. Dumnezeu l-a pus pe Sfântul Ilie păzitor (ca să-l pocnească în cap pe drac, dacă va îndrăzni să le ia).
 Vezi și Tip. 10012, 10136, 11833A. B.

b. *Nume* 11823

11823. Numele carului

Este atestat în Moldova.

1. *De unde vine numele de car.* FRÂNG., 1935–1936, nr. 72–73, 946 (Carasa – Dorohoi / jud. Botoșani).
 a. Când a fost construit primul car, oamenii nu știau ce nume să-i dea.
 b. Un țigan s-a așezat pe el și a început să strige: „car, car!”. Oamenii au hotărât să-i dea acest nume.

c. *Atribute* 11825

11825. Carul este blagoslovit

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 783 (Broscăuți – Dorohoi / jud. Botoșani).
 a. Carul a fost blagoslovit de Iisus. Iisus s-a ascuns sub o scoarță de-a carului, când a fost urmărit de chinitorii lui.

Moara 11829–11833

a. *Origine* 11829–11833

11829. Moara este creată de dracul

Este atestat în Moldova.

1. *De când nu-i moara a dracului.* Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 200 (Broscăuți – Dorohoi / jud. Botoșani).
 a. Dracul a făcut moara. A găsit un morar care cânta frumos la vioară și l-a rugat să-l învețe și pe el.
 b. Sub pretextul de-ai îndrepta degetele, morarul a făcut într-un butuc cinci găuri. Dracul și-a băgat degetele în găuri. Cf. Tip. 151. I le-a îndreptat cu ciocanul până dracul a spus că nu mai are nevoie nici de scripcă, nici de moară.

11830. Dracul ia dulceața mălaiului

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce mămliga este mai dulce la moară.* IZVORAȘUL, 1930, nr. 6, 6 (Dienci – Drăgășani / jud. Vâlcea).
 a. Dumnezeu a făcut prima moară pe apă. Conform obiceiului, a tămâiat-o dar nu a descoperit pietrele. Fumul tămâiei nu a ajuns până la pârăriță și moara nu a mers.
 b. Au venit mulți oameni la măcinat și, deoarece Dumnezeu a chemat pe dracul să dregă moara, Dracul i-a cerut în schimb dulceața mălaiului.
 c. Dumnezeu, deși supărat, i-a admis acest lucru dar nu în moară. De atunci stă dracul în capul punții și ia dulceața mălaiului.
 d. Cine vrea să mănânce mămligă dulce, s-o facă la moară și tot acolo s-o mănânce. Mai poate s-o închine dracului, înainte de-a ieși din moară. Omul, de asemenea, trebuie să se închine, ca să nu-l arunce dracul în apă.

11831. Dumnezeu pune în mișcare moara

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Moara.* Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 10.
 a. Dracul a făcut moara.

- b. Nu avea clenciul care toarnă grăunțele în piatră.
 - c. Dumnezeu i-a cerut moara.
 - d. A făcut-o să meargă.
 - e. Dracul, plângând, a cerut-o înapoi.
 - f. Dumnezeu i-a dat-o, cu condiția să nu necăjească oamenii care vor măcina.
 - g. De aceea se țin dracii la moară.
2. *Moara*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 10.
a, b₁ (Nu avea gaura pe unde curge făina), c, d, e, f, g.
3. *Fârtate și Nefârtate*. ȚĂRĂNISM., 1933, nr. 52, 18.
a, b₂ (Nu știa cum să macine mălaiul), c₁ (Dracul a cerut ajutorul lui Dumnezeu), d (și să macine), f₁ (Dumnezeu și-a oprit moara pentru că fără ajutorul lui nu ar fi putut face nimic), g₁ (A lăsat pentru dracul uruitul, hodorogitul și dulceața mălaiului, cât stă la moară).

11832A. Moara și bradul

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

2. *Bradul*. COM. SAT., 1923, nr. 10, 152.
- a. Când Dumnezeu a zidit lumea, a făcut tot felul de lucruri (flori, copaci și un brad frumos).
 - b. Dracul, obținând permisiunea să-l imite pe Dumnezeu, a semănat spini, pălămidă și altele.
 - c. Dumnezeu a făcut o moară și dracul i-a cerut-o.
 - d. Dumnezeu i-a promis-o când se va usca frunza bradului.
 - e. Dracul a bătut cuie în brad (ca să se usuce).
 - f. Bradul se făcea și mai verde.
 - g. Cuietele au înverzit.
 - h. De atunci are bradul frunzele verzi, subțiri și ascuțite ca cuietele. Cf. Tip. 10433.
2. *Bradul*. F. POP., 1929, nr. 52, 5.
a (și bradul), b, c, d, e (văzând că nu se usucă), g (și de atunci a rămas dracul fără moară), h.

11832B. Frunza bradului

Este atestat în Transilvania, Muntenia și Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Legenda morilor de apă*. Hârnea, *Polojării*, 14 (Reghin – [jud.] Mureș). Republicată: *Povestea morilor de apă sau de ce e bradul mereu verde*. ALB. Buc., 1940, 102.
- I a. După ce a făcut lumea, Dumnezeu mergea pe pământ dând sfaturi oamenilor.
- b. Dracul a făcut moara (ca să atragă lumea și s-o ducă pe calea râului).
 - c. Nu a putut-o pune în mișcare.
 - d. Dumnezeu i-a cerut-o până vor cădea frunzele (bradului din dosul morii).
 - e. I-a promis dracului că o va face să meargă.
 - f. Drept răsplată, Dumnezeu a oferit diavolului huruitul morii.
 - g. Dumnezeu a pus moara în mișcare.
 - h. A dat-o în folosința oamenilor.
- II a. Când s-a sfârșit toamna, copacii erau dezgoliți de frunze.
- b. Numai frunzele bradului nu au căzut (pentru că Dumnezeu le-a blagoslovit să rămâie verzi și iarna).
 - c. Dracul a bătut cuie în brad (în cel din dosul morii, ca să-l usuce).
 - d. Dumnezeu a făcut sute de cruciulițe în ramuri și diavolul de necaz a plesnit.
 - e. De atunci, frunza bradului nu se scutură și nici nu îngălbenește.

- f. Tot de atunci sunt și cuiele din tulpina bradului (cele bătute de dracul).
Cf. Tip. **10432**.
2. *Titirezul morii și bradul*. LUCEAF. SAT., 1910, nr. 10–11, 23. (Băbieni [?] [Băbiciu] – Caracal / jud. Olt).
I b (ca să-și apropie oamenii), c (dacă punea grăunțe prea multe făcea urluială și dacă punea prea puține, nu făcea mălai), d, e, g (făcându-i titirezul); II a, b, c (de corn, ca să-l usuce), g. De atunci se fac icoanele, coșciugele și diferite lucruri din lemn de brad, f.
3. *Moara scoasă de la diavol*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 199 (Scheia – [jud.] Suceava).
I b, d (bradului); II b, c (de fier, ca să-l usuce), d₁ (Dumnezeu a aranjat ca din cuie să crească crenguțe. Primăvara, o frunză cădea și alta creștea, iar bradul nu se usca), g.
Pentru restul de variante vezi Tip. **11821A** (8).

11832C. Dumnezeu pierde moara

Este atestat în Muntenia.

1. *Când a făcut Dumnezeu mori pe uscat*. IZVORAȘUL, 1128, nr. 1–4, 25, (Dienci – Drăgășani / jud. Vâlcea).
- Dumnezeu a făcut mori de uscat pentru oameni, dar nu le-a putut porni.
 - A promis dracului moara, ca s-o repare. Dracul își băgase coada și Dumnezeu a uitat s-o tămâieze. Cunoscând pricinile, dracul a pus moara imediat în mișcare.
 - Dumnezeu a spus că-i va da moara, când vor cădea frunzele bradului.
 - Dracul a așteptat zadarnic. De aceea a sfredelit pădurile dimprejurul morii lui Dumnezeu și le-a bătut cuie de lemn.
 - Brazii astfel găuriți s-au uscat și Dumnezeu a trebuit să-și respecte promisiunea.
 - Cuiele din brad sunt ale dracului de atunci, iar bradul este al lui Dumnezeu. Cf. Tip. **10433**.
 - Tot de atunci moara de pe uscat este localul dracului.

11833A. Urutul morii și scârțâitul carului

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce lemnul de brad are noduri*. ALB. Buc., 1905, nr. 32, 859.
- Pe măsură ce Dumnezeu a făcut lumea, lucra și Satana de zor. Dacă Dumnezeu a făcut pomii fructiferi, dracul a scormit arborii neroditori. Dacă Dumnezeu a semănat iarbă, flori și grâne, dracul a pus ciulini, scaieti, lauri și alte buruiene rele.
 - Moara și carul au fost create de Satana. Nu a făcut însă lemnul ce trebuia să scuture cutia cu grăunțe, care să cadă între pietrele morii, iar carul îl lucruse în moară și nu știa cum să-l scoată afară. Cf. Tip. **11821A**.
 - Dumnezeu l-a ajutat, cu condiția să lase invențiile în stăpânirea lui, până vor cădea frunzele pomilor. Când s-a împlinit termenul, Dumnezeu nu a mai vrut să i le dea înapoi. I-a arătat verdeața ramurilor bradului din apropierea morii.
 - Deși dracul a bătut cuie în tulpina bradului, Dumnezeu a făcut ca frunzele lui să rămâie verzi. A așteptat Satana până în primăvară și frunzele bradului tot verzi erau. Cf. Tip. **10433**.
 - Ca să-l îmbuneze, Dumnezeu a atribuit dracului hârâitul morii și scârțâitul carului.

11833B. Dumnezeu soluționează încurcăturile dracului

Este atestat în Transilvania.

1. *Der betrogene Teufel*. Müller – *Siebenbürgische Sagen*, 212. (Sebeș – [jud.] Alba).

- a. Diavolul a născocit tot felul de lucruri, după ce a fost izgonit de Dumnezeu din cer. Așa a descoperit moara prin care spera să-și atragă dragostea oamenilor. Nu știa însă ce să facă, ca să nu curgă în jos făina produsă în valț.
- b. Necăjit cum era, a făcut în moară un car și nu l-a putut scoate pe ușă. Cf. Tip. 11821A.
- c. L-a rugat pe Dumnezeu să-l scoată din încurcătură. Dumnezeu a cerut dracului să i le cedeze lui, până se vor desfrunzi pomii. Și-a dat seama cât de folositoare vor fi aceste unelte pentru oameni.
- d. Când pomii s-au desfrunzit la șes, dracul s-a dus la Dumnezeu să ceară obiectele înapoi. Dar Dumnezeu l-a trimis în pădure, mai târziu pe munte, și din ce în ce mai spre vârf, unde brazii rămâneau verzi, chiar după viscol.
- e. Furios, dracul a bătut cuie în brad și s-a urcat în el. Cum ajungea în vârf, care era în formă de cruce, dracul cădea și se lovea crunt. Cf. Tip. 10433.
- f. Moara și carul nu au mai ajuns în mâna dracului. Bradul are de-atunci cuie tari în scoarța lui.

Secera 11837

a. *Origine* 11837

11837. **Secera a ieșit dintr-un șarpe**

Este atestat în Muntenia.

1. *Povestea secerei*. BĂRĂGAN., 1932, nr. 4, 7 (Malu – Urziceni / jud. Ilfov).

- a. Pe când umblau Dumnezeu și Sf[ântul] Petre pe pământ, a intrat odată Sf[ântul] în vorbă cu un moșneag care avea palmele însângerate de munca câmpului. Moșneagul i-a cerut să-l roage pe Dumnezeu să le mai ușureze munca și traiul. Sf[ântul] îl luă pe moșneag să-și spuie singur păsul lui Dumnezeu.
- b. Un șarpe s-a repezit deodată să-l muște pe Dumnezeu. Îmblânzindu-l, Dumnezeu l-a aruncat în pieptul moșului și șarpele s-a transformat într-o seceră.
- c. Și luna a apărut pe cer în formă de seceră. Dumnezeu a spus că cea de pe cer este a lui și secera de pe pământ a omului, să-l ajute în munca câmpului.
- d. Dumnezeu l-a învățat cum s-o folosească și a dispărut, împreună cu Sf[ântul]. Moșneagul a muncit cu secera și a învățat și pe alții, povestind cum a căpătat-o.

4. **Adăpostul omului** 11845

Casa 11845

a. *Origine* 11845

11845A. **Casa este făcută de dracul**

Se combină cu Tip. 11821A. Este atestat în Moldova, Transilvania și Muntenia. S-au identificat 12 variante, care se grupează astfel:

1. *Alta*. NEAM. ROM. POP., 1913, nr. 23, 357.

- a. Dracul nu a avut unde se adăposti de ploaie.
- b. A făcut o casă (fără uși și ferestre).
- c. A spart un zid ca să poată intra în casă.
- d. A cărat lumina Soarelui în casă cu un vas. Cf. Tip. 1245.
- e. Dumnezeu umbla pe pământ pe vremea toacei.
- f. De aceea se trag clopotele și se bate toaca. Se crede că umblă pe pământ duhul lui Dumnezeu.

- g. Dumnezeu a cerut casa.
 h. I-a făcut ferestre (spărgând un zid).
 i. A făcut și cercevelele.
 j. Dracul a vrut să năvălească în casa astfel luminată.
 k. Dumnezeu i-a arătat cercevelele în formă de cruce și dracul a fugit.
2. (*Legenda ferestrelor casei*). (T. Pamfile – *Legări*), B.A.R., ms. 5095, f. 24.
 b (ca să intre în voia omului și să-l aibă mai la îndemână), d (un obroc), h, i (în formă de cruce, ca să nu aibă dracul pretenția că a făcut ferestrele).
3. *Casa*. (T. Pamfile), V. LIT., 1906, nr. 24, 8.
4. *Casa*. CAL. MIN., 1907, 154.
 b (fără ferestre), d, h, i (în cruce), l. De atunci nu mai are ce face dracul pe lângă casa omului. Tot de frica crucii fuge din răspântia a două drumuri, care se taie în formă de cruce.
5. *Gott und der Teufel*. (P. Schüllerus – *Rumänische Märchen*). ARCHIV DES VEREINS, 1906, B. 33, II H., 427 (Alțina – Agnita / jud. Sibiu).
 b (fără ferestre și era complet întunecată), d (o căldare), g₁ (A vândut casa lui Dumnezeu), h (dărâmând case pe alocuri), m. De furie, dracul s-a ciocnit cu coarnele de ziduri, pentru prostia lui. Și a plecat în iad, unde-i era locul.
6. *Casa*. RĂS. Pal., 1905–1906, 70.
 b, d, h, i (în cruce), l₁ (De atunci nu mai are nimic de-a face dracul cu casa).
7. *Casa și carul*. I. CREANGĂ, 1911, nr. 1, 20.
 b, d (și a cerut lui Dumnezeu să-i dăruiască lumină), h, i (în formă de cruce), l₁ + Tip. 11821A I a, b; II a₁ (L-a dăruit unui om); I d₁ (Dumnezeu a pus oiștei o cruce, pentru ca să nu se poată apropia dracul).
8. *Măsurarea puterilor*. Novacovici, *Folclor*, 54.
 b (el fiind puternic, dar prost), b (cu obrocul), g (ca să bage Dumnezeu lumină în casă), h (și uși, tăind cu securea) + Tip. 11821A I a (din casă), b (și a rămas al lui), g. Cum situația s-a repetat de multe ori, dracul furios că Dumnezeu ia rodul muncii lui l-a provocat la luptă. S-a războit dracul cu o prăjină mare, pe care nu a putut-o urni, iar Dumnezeu cu un băț mic cu care l-a frânt în bătaie pe drac. De atunci a și prins frică de Dumnezeu. Cf. Tip. 1083.
 Pentru restul de variante vezi Tip. 10185 (7), 11817 (2), 11821A (7, 8).

11845B. Oamenii nu aveau adăpost

Se combină cu Tip. 11821A. Este atestat în Moldova.

1. *Casa, carul, vitele etc.* Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 24.
 I a. Oamenii nu aveau unde locui. Fiind uriași, smulgeau lemnul împrejurul căruia puneau alte lemne, le acopereau cu buruieni și aveau un adăpost.
 b. Dracul a cioplit un lemn, a băgat stâlpi în pământ și a făcut o adevărată casă. Dar nu i-a pus ferestre și căra Soarele cu sacul.
 c. Dumnezeu i-a cerut-o, a făcut ferestre și casa s-a luminat. Oamenii și-au făcut case după acest model + Tip. 11821A I a (din casă), b; II a. Dracul a făcut doi boi din lut, o vacă cu uger și toate câte sunt pe pământ. Dumnezeu le-a scuipat dându-le viață și păr.
 Vezi și Tip. 10185.

5. Îmbrăcămintea omului 11849–11855

Ciubotele 11849

a. *Origine* 11849

11849. Ciubotele sunt de la dracul

Este atestat în Moldova.

1. *Ciubotele și rachiul*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 298 (Botoșani – [jud.] Botoșani).
 - a. După ce a făcut lumea, diavolul a dat fiecărui drac câte o treabă. Numai pe unul mai slăbuț, care rămăsese fără rost, l-a trimis la o mănăstire.
 - b. Drăcușorul nu a plecat până nu a căpătat de la mai marele lui o sticlă cu apă din care, când bei, uiți totul și o pereche de ciubote. A făcut el treabă bună la mănăstire și călugării erau mulțumiți cum gătea bucatele.
 - c. Într-o duminică, drăcușorul a îmbrăcat ciubotele, a băut apă miraculoasă și a început să cânte și să danseze. Le-a dat și călugărilor, și cheful s-a încins. Fetele sfinte numai de femei întrebau.
 - d. Starețul i-a invitat și veselie a durat mult. Ciubotele sunt de la dracul; opincile de la Dumnezeu.
Vezi și Tip. 11817.

Hainele 11853–11855

a. *Origine* 11853

11853. Omul a fost îmbrăcat de Dumnezeu

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 1076.
 - a. Dumnezeu a făcut un bărbat și o femeie. Aceștia nu se îmbrăcau, nu se spălau și erau acoperiți de jeg. Dumnezeu le-a dat păr ca la vite. Frumoși însă tot nu erau.
 - b. De aceea Dumnezeu a făcut alt om, l-a îmbrăcat frumos și i-a spus să procedeze la fel. De atunci nu mai au oamenii păr și se îmbracă.

b. *Caracteristici* 11855

11855. Hainele boierești sunt crăpate la spate

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *De ce-s hainele boierești crăpate dinapoi?* (M. Lupescu), F. TOȚI, 1897, nr. 30, 235. (Broșteni – Vatra Dornei / jud. Suceava).
 - a. Dracul s-a întâlnit odată cu un ciocoi. Neavând ce face, ca să-și încerce puterile, s-au luat la trântă.
 - b. Haina ciocoiului era strâmtă. În luptă, dracul l-a trântit la pământ.
 - c. Surtucul ciocoiului a crăpat în spate.
 - d. De atunci își fac ciocoi hainele lungi și crăpate în spate.
 - e. Să nu mai aibă pagubă când se va lua la trântă cu dracul.
2. *De ce-s hainele boierești crăpate dinapoi*. HAZ. SAT., 1906, nr. 10, 2.
a, c, d.

6. Alte bunuri 11859–11863

Banii 11859

a. *Origine* 11859

11859. Banii sunt făcuți din argint, de Dumnezeu

Este atestat în Moldova.

1. *Banii*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 26.
 - a. Dumnezeu a întrebat pe dracul dacă a găsit în pământ ceva strălucitor și l-a trimis apoi să aducă argintul din care a făcut banii. I-a aruncat Dumnezeu prin lume, ca să-i găsească oamenii și este singurul lucru pe care i l-a dat diavolului.
 - b. Oamenii i-au găsit și au făcut și ei diferiți bani curați, care aduc noroc.

- c. Diavolul cu toți ai lui făceau mereu bani cu o mașină. Oamenii au învățat să facă la fel.

Băile (vindecătoare) 11863

a. *Origine* 11863

11863. Lacul miraculos

Este atestat în Transilvania.

1. *Der Ursprung der Bäder.* (P. Schullerus – *Rumänische Märchen*). ARCHIV DES VEREINS, 1906, B. 33, III H., 665 (Cincu Mare – Agnita, [jud. Sibiu]).

- I a. Trei frați au avut o vie pe care au împărțit-o în trei. În fiecare zi stătea câte unul de pază.
 b. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre au cerut struguri când păzea via fratele cel mare. Și au căpătat din partea de vie care nu era a lui. La fel au pățit și cu mijlociul. Dumnezeu a aruncat strugurii furați.
 c. Numai cel mai mic le-a dat din strugurii lui. Dumnezeu a aflat că flăcăul își dorește o nevastă bună.
 d. A dus flăcăul la casa unui om înstărit, unde fusese primit cu mare cinste și-l însură cu fata acestuia, fiindu-le și naș. Cf. Tip. 550A.
 e. Le-a dat, după dorința flăcăului, și o casă lângă un lac și o trăsură cu patru cai. Cu apa acestui lac, a reușit omul să vindece mulți bolnavi.
 II a. A trecut după mult timp Dumnezeu pe la ei, să se convingă dacă finii lui au meritat darurile. În chipul unui bătrân bolnav, perechea l-a găsit pe marginea lacului și l-au îngrijit.
 b. Impresionat de bucuria celor ce se vindecau scăldându-se în lac, Dumnezeu a dat această putere și altor ape din diferite țări. Aceasta este originea băilor.

II. Viața spirituală 11867–11908

1. Cultura și arta 11867–11886

Cimiliturile 11867

a. *Origine* 11867

11867. Cimiliturile sunt de la dracul

Este atestat în Moldova.

1. *Originea cimiliturilor.* (S. Fl. Marian), AGRIC., 1908, nr. 10, 88 (din Moldova de nord?). Republicată: *Originea cimiliturilor (ghicitorilor)*. 12 *Basme (ale) românilor*, 2.
 a. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre s-au întâlnit odată cu dracul pe pământ. Dracul a povestit că se duce să [s]puie oamenilor diferite cimilituri. Cei care vor ghici, vor intra în rai, iar ceilalți în iad.
 b. Spre seară, Dumnezeu și Sf[ântul] Petre au înnoptat la o gazdă, unde au fost bine primiți.
 c. Când să adoarmă, s-au pomenit cu dracul în chip de om, care a cerut gazdei să-i răspundă la diferite întrebări. Dumnezeu a răspuns în locul gazdei care nu s-a priceput. Cf. Tip. 812*.
 d. Crezând că a răspuns omul, dracul s-a făcut nevăzut. Dracul nu a mai încercat să înșele oamenii cu cimiliturile și ei au rămas ai lui Dumnezeu.

Cântecele 11871–11877

Doina 11871–11873

a. *Origine* 11871–11873

11871. Cântecele fără sfârșit

Este atestat în Moldova.

1. *Povestea Doinei sau cum l-a păcălit Dumnezeu pe dracul.* AUR. ROM., 1881, 53.
 - a. Dumnezeu umbla pe vremuri pe pământ, întovărașit de Maica Domnului, Sfântul] Petre și chiar [de] dracul.
 - b. Apărându-le sub diferite aspecte, dracul ispitea mai ales pe călugări. Dacă nu da de ei, făcea mănăstiri pentru că știa el că se găsesc și călugări, dacă sunt mănăstiri. De atunci a și rămas vorba: „Când dracul n-are ce lucra, se apucă și face mănăstiri“.
 - c. Dracul era atât de obraznic, că-l înfrunta și pe Dumnezeu. Când strănuta Dumnezeu, creștea pământ și dracul îl înghițea.
 - d. Dumnezeu a vrut să mai inventeze ceva, ca să se mai distreze. Dracul l-a convins însă să se poarte unul pe celălalt în spinare, atât cât poate dura cântecul celui ținut în cârcă.
 - e. L-a luat întâi Dumnezeu pe dracul în spinare. Și s-a pornit dracul pe cântat, lucruri care nu au mai fost auzite până atunci: jocuri românești și alte cântece nemțești. Dumnezeu gândea că lui nu-i va mai rămâne nimic de cântat.
 - f. Când a terminat dracul de cântat și l-a luat pe Dumnezeu în cârcă, i-a cântat Dumnezeu un cântec care a durat trei zile și trei nopți. Cf. Tip. 1082A, 12147. O doină fără sfârșit. A trebuit să-l roage mult dracul pe Dumnezeu ca să înceteze cu cântatul. Românul și-a ales doina pe care o cântă până-n ziua de azi.

11872. Doinele sunt făcute de faraoni

Este atestat în Transilvania.

1. *Originea doinelor*, F. POP., 1899, 555.

- a. Odată, discutând doi țărani de unde vin doinele, unul a spus că le fac oamenii și le învață unul de la celălalt.
- b. Al doilea a spus că doinele sunt făcute de faraonii care s-au înecat în Marea Roșie, când au urmărit pe evrei. Aceștia sunt acum jumătate pești, jumătate oameni.

11873. Limba codrului

Este atestat în Moldova.

1. *Izvorul doinei.* DOINA Jor., 1928–1929, 10 (Mihăileni – Dorohoi / jud. Botoșani).
 - a. Pe vremuri, năvăleau dinspre soare-răsare o mulțime de oameni sălbateci. Românii nu se puteau înțelege cu ei și nici nu puteau rezista numărului lor imens. De aceea se ascundeau în codrii munților.
 - b. Împrăștiati cum erau, nu aveau cu cine vorbi și au învățat limba codrului, a vântului, a izvoarelor și a păsărilor, singurii lor tovarăși, și-și exprimau astfel dorurile.
 - c. Când au coborât din munți și s-au întâlnit între ei, au vorbit aceeași limbă pe care au numit-o doină.

Dragobetele 11877

a. *Origine* 11877

11877. Povestea ciobanului care și-a pierdut oile

Este atestat în Transilvania.

1. *Dragobice.* (E. Petrovici – *Folclor din Valea-Almăjului.*) AN. ARH. FOLC., 1935, 92 (Bozovici – [jud.] Caraș-Severin).
 - a. Plecând Dragobetele la pădure, i-a înghețat fluierul și a avut un sloi la nas. A plecat apoi la munte și a pierdut oile.
 - b. A văzut niște bolovani și crezând că sunt oile, a cântat cu multă bucurie. Când și-a dat seama că s-a înșelat, a cântat a jele. A găsit oile până la urmă și din nou a cântat cu mare veselie.

- c. Aceasta este povestea lui Dragobete sau a ciobanului care și-a pierdut oile.

Instrumentele muzicale 11881–11886

Cobuzul 11881

a. *Origine 11881*

11881. Dragostea lui Cobad

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda cobuzului*. CONST., 1891, nr. 558, 2.
 - a. Pe aceste meleaguri trăia o fată de crai, Dochia, de care era îndrăgostit un flăcău mândru, Cobad sau Cobol.
 - b. Când au năvălit turcii și tătarii în țară, Cobad a căzut în robie și Dochia a rămas singură. După mult timp, ea s-a îndrăgostit de alt flăcău.
 - c. Scăpând din robie, Cobad a venit prin părțile Ceahlăului. A găsit pe cei doi tineri spunându-și vorbe de dragoste. Disperat, Cobad s-a aruncat în prăpastie.
 - d. Sf[ântul] Petru, înduioșat de suferințele lui, l-a făcut cobuz și a sortit ca oricine va cânta cu el, să se umple de jale.

Vioara 11885–11886

a. *Origine 11885–11886*

11885. Blestemul mamei și vioara

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda ceterei*. ȘC. NOASTRĂ, 1936, 18 (Cristelea (?), Cristelea – Șimleu / jud. Sălaj).
 - a. O văduvă avea un băiat, Ioan, pe care-l crescuse cu multă dragoste. Se asigurau mereu unul pe celălalt că se vor iubi veșnic. Totuși, când a mai crescut, băiatul a plecat în lume, iar mama se prăpădea de dorul lui.
 - b. A colindat ani de-a rândul băiatul și când a reușit să strângă mai mulți bani, a plecat la casa din pădure, la poalele muntelui, unde își lăsase mama.
 - c. A spus mamei lui, care nu l-a recunoscut, că este un vânător rătăcit.
 - d. Femeia l-a primit în patul ei și sărutându-i sânii, băiatul a spus că au trecut ani de când acei sânii l-au hrănit. Și mama și-a recunoscut fiul.
 - e. L-a blestemat să nu se înapoieze acasă până nu va aduce glas de lemn uscat.
 - f. Băiatul a plecat în pădure și a construit o vioară (după ce a auzit două lemne care se frecau în vânt una de cealaltă și scârțâiau).
 - g. A adus vioara mamei lui.
2. *Die Erfindung der Geige. (Descoperirea viorii)*. Müller – *Siebenbürgische Sagen*, 219 (din regiunea Huedin?).
 - e₁ (O mamă și-a blestemat feciorul. I-a spus că nu-l va ierta până nu va scoate sunete dintr-un lemn), f (din care a cântat), g₁ (Mama l-a auzit, la iertat și l-a dezlegat de blestem).

11886. Cutia fermecată

Este atestat în Moldova.

1. *Născocirea scripcei*. ERA NOUĂ, Iași, 1892, nr. 142, 3.
 - a. Niște oameni mai în vârstă au căpătat un băiat și au murit, când băiatul a împlinit 20 de ani.

- b. Băiatul a plecat în lume și a ajuns într-un oraș unde regele voia să dea pe fata lui de nevastă, numai aceluia care va născoci ceva ce nu s-a mai văzut pe lume. Când s-a prezentat băiatul, a fost aruncat în temniță.
 - c. Acolo a venit Matrya, zeița invențiilor, care i-a dat o cutie de lemn. L-a pus să-i smulgă niște fire de păr din cap și să le înfășoare pe cutie. I-a mai dat și un bețișor, apoi ea a râs și a plâns în cutie. Băiatul a dus cutia regelui și l-a învățat cum să cânte.
 - d. Regele i-a dat fata și după moartea regelui, băiatul care a înveselit curtea cu cântecele lui, a urmat la tron. Deci, țiganii sunt descoperitorii muzicii.
- Vezi și Tip. 11813, 10186.

2. Religia 11890–11908

Clopotele 11890

a. *Origine* 11890

11890. Clopotele s-au făcut după învierea lui Iisus

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 1241.
 - a. Până la apariția lui Iisus, nu existau clopote, ci toacă. După botezul lui, s-au făcut clopotele.
 - b. La învierea lui Iisus, clopotele au început să sune singure.

Coliva 11894–11896

a. *Origine* 11894–11896

11894. Mâncarea spurcată

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Marian, *Sărbătorile*, II, 72 (Costâna – Gura Humorului / jud. Suceava).
 - a. Un împărat păgân chinuia pe creștini, pentru că-i ura și voia să-i stărpească. Creștinii, totuși, se înmulțeau în ciuda lui.
 - b. Împăratul a hotărât să spurce pe creștini.
 - c. A dat ordin să se puie în vânzare numai bucate spurcate (pâine amestecată cu sânge și alte mâncăruri și băuturi spurcate, la începutul postului mare, pentru a-i face păgâni).
 - d. Creștinii au scăpat însă de păcat.
 - e. Un înger s-a arătat în vis Sf[ântului] Toader și i-a spus să se ducă la vlădica, să se sfătuiască cu ce să se hrănească creștinii.
 - f. Creștinii s-au hrănit cu pește și grâu fiert în miere.
 - g. Împăratul a dat ordin să fie aruncată mâncarea în mare, pentru a spurca peștii.
 - h. Creștinii au fost din nou sfătuiți de Sf[ântul] Toader.
 - i. S-au hrănit numai cu grâu fiert.
 - j. De atunci nu se mănâncă pește în postul mare, în afară de Florii și Bunavestire.
 - k. Tot de atunci se duce colivă la biserică de Sân Toader.
2. (Fără titlu). Marian, *Înmormântarea*, 163.
 - b (Dioclețian), c₁ (A pus să se pregătească mâncare cu sânge de câine și pisică), d, f₁ (Creștinii s-au hrănit numai cu grâu fiert în sare), g, i (și numai după moartea lui Dioclețian au început să mănânce și alte bucate), k₁ (De atunci se face colivă la mort).
3. (Fără titlu). Marian, *Sărbătorile*, II, 74 (subsol).

k₂ (În ziua de Sân Toader, care se prăznuiește în prima săptămână din postul mare, fiecare gospodar face colivă), h₁ (Creștinii au fost sfătuiți de Sân Toader ce să mănânce), c₁ (Toate mâncărurile de la păgâni erau otrăvite și necurate).

11895. Bucatele de dulce

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Sărbătorile*, 32. Republicată: *Sân Toader și coliva*. ALB. Buc., 1927, nr. 3, 102.
 - a. Un împărat păgân, pentru a-și bate joc de creștini, voia să-i silească să mănânce de dulce în zilele oprite.
 - b. Odată, a poruncit să nu se afle în cetate decât bucate de dulce, gândind că foamea îi va sili pe creștini să cumpere bucatele oprite de legea lor.
 - c. Creștinii l-au întrebat pe Sân Toader ce să mănânce de post. Sfântul] i-a învățat să fiarbă grâu și să facă coliva. Din ce va prisosi, să ducă la biserică.
 - d. Coliva a născocit-o Sân Toader în Sâmbăta mare.

11896. Bucatele otrăvite

Este atestat în Muntenia.

1. *Coliva*. Zanne, *Proverbele românilor*, VI, 523.
 - a. După moartea lui Iisus, creștinii s-au înmulțit. Păgânii s-au temut să nu fie stăpâniți de ei.
 - b. Un păgân bogat, cu prilejul unei mari sărbători la care obișnuia să dea săracilor mese îmbelșugate, în amintirea morților, a otrăvit aceste bucate, ca să-i omoare pe creștini.
 - c. Unul dintre ei a prins de veste și a fiert grâu, a adăugat și miere și a întins mesele cu această mâncare la ziua hotărâtă.
 - d. Creștinii avizați nu s-au dus la masa păgânului și au scăpat de moarte. De atunci a rămas obiceiul să se facă coliva.

Pomana 11900–11902

a. Atribute 11900–11902

11900. Pomana nu se ia înapoi

Este atestat în Moldova.

1. *Pomenile*. (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918, 21. Republicată: *Pov. pop. rom.*, 21.
 - a. Dumnezeu a văzut că oamenii nu respectă zilele rânduite pentru odihnă. L-a trimis pe Sfântul] Petre să dea o pungă cu bani celui care respectă duminica. Diavolul îndemna însă pe oameni la rele și ei munceau în toate zilele.
 - b. Sfântul] a găsit într-un sat oamenii lucrând fiecare câte ceva. Numai doi bătrâni nu lucrau, dar baba căuta moșului în cap și moșul savura pipa.
 - c. În drum spre cer, Sfântul] a întâlnit un flăcău ce păștea boii și cânta din fluier. Și Sfântul] i-a dat punga cu bani. Dumnezeu însă a spus că nici flăcăul nu merita banii, pentru că injura boii când o lua razna. Cf. Tip. 13933A. Când Sfântul] a vrut să-i ia punga înapoi, Dumnezeu nu l-a lăsat, spunând că pomana nu se ia înapoi.
 - d. De atunci a rămas ca tot ce este dat de pomana să rămâie dat și să fie bine primit de Dumnezeu.

11901. Pomana gândacilor de mătase

Este atestat în Muntenia.

1. *Pomana gândacilor de mătase*. I. CREANGĂ, 1915, nr. 6, 173. (Manasia – Urziceni / jud. Ilfov).

- a. O femeie a pus sămânță de viermi de mătase în sân. În noaptea Învierii, când preotul a spus „Hristos a înviat!“, femeia a spus că nu știe dacă Iisus a înviat sau nu, dar gândacii ei au înviat.
- b. După un timp, gândacii s-au transformat în șopârle și au tăbărit să mănânce femeia. Ai casei le-au omorât, ca s-o scape. De atunci este obiceiul ca femeile să facă pomană, după ce se usucă gândacii.

11902. Aburul pomenilor

Este atestat în Moldova.

1. *Aburul*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 372 (Botoșani – [jud.] Botoșani).

- a. Un om a căzut într-o groapă adâncă, unde oamenii își țineau pâinea. Nevasta lui, crezând că a murit, i-a făcut praznice.
- b. După un an, omul a fost găsit viu. Deși nu avusese ce mânca, s-a hrănit cu aburii care veneau de la praznicele făcute pentru el de nevastă.

Rugăciunea 11906–11908

a. *Origine* 11906

11906. Adam și rugăciunea

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). Candrea, *Din popor*, 177.

- a. Adam săpa ziua și noaptea și nimic nu se cunoștea. Când, într-o zi, plângea deznădăjduit, Dumnezeu i-a spus să se îndrepte spre cele patru părți și să spuie „Doamne ajută!“. Când Adam a terminat de spus, ogorul era arat, semănat și grăpat.
- b. A căzut la pământ, s-a închinat și a mulțumit lui Dumnezeu pentru bunătatea lui. De atunci știe omul să se roage și să mulțumească lui Dumnezeu.

b. *Atribute* 11908

11908. Liturghiile din bani muncii sunt primite de Dumnezeu

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 1078.

- a. O femeie ce fusese alungată de bărbat, a câștigat bani din tors și a dat liturghii la biserică. A fost reprimată de bărbat.
- b. De aceea, se spune că din banii câștigați din tors, dacă dai liturghii, Dumnezeu le primește cu plăcere.

C. Neajunsurile omului 11918–12008

I. *Bătaia* 11918

a. *Origine* 11918

11918A. Prima bătaie

Este atestat în Muntenia.

1. *Bătaia e din rai*. GAZ. ȚĂR., 1902, nr. 1, 2.

- a. După ce a făcut pământul în șase zile, cu tot ce este pe el, Dumnezeu a creat și pe Adam. I-a dat soție pe Eva și i-a așezat în rai, să trăiască fără trudă.
- b. Mâncând din pomul oprit de Dumnezeu, la îndemnul șarpelui,

Dumnezeu i-a izgonit din rai. L-a osândit pe Adam să-și câștige pâinea muncind, pe Eva să nască în dureri, iar șarpele să se târască pe pământ. Cf. Tip. 11754A.

- c. La ieșirea din rai, șarpele a dat lui Adam o creangă din pomul oprit.
- d. Deși Adam i-a adus tot ce trebuia pentru pregătirea hranei și îmbrăcăminții, Eva ședea tot timpul în pat și plângea raiul pierdut.
- e. Șarpele l-a învățat pe Adam să tragă Evei câteva pe spate, cu nuiaua ce o căpătase de la șarpe din rai. Și Adam l-a ascultat. De atunci este vorba: „Bătaia îi cu adevărat ruptă din rai“.

11918B. Bătaia

Se combină cu Tip. 173. Este atestat în Transilvania.

1. *Moșul Adam și baba Eva*. Cătană, *Poveștile Bănătuului*, II, 11 (Caransebeș / [jud.] Caraș-Severin).
 - a. După ce a făcut lumea, Dumnezeu i-a așezat pe Adam și Eva în rai, oprindu-i să mănânce dintr-un singur pom. Luând chip de șarpe, diavolul i-a făcut să mănânce din pomul oprit și Dumnezeu i-a izgonit din rai.
 - b. Le-a poruncit să are numai o brazdă. Au avut de mâncare trei ani, pentru că grâul era curat, iar spicul era din vârf până în pământ.
 - c. Diavolul a sfătuit pe om să lucreze mai mult pământ, ca să aibă cu ce hrăni și copiii care vor veni.
 - d. Eva l-a convins că diavolul are dreptate și Adam a lucrat mai mult pământ. Dumnezeu, supărat, a umplut grâul de buruieni. A hotărât, de asemenea, ca grâul să nu aibă spic decât în vârf. Cf. Tip. 11951 II.
 - e. Eva a mâncat o bătaie zdravănă de la Adam. După un timp, Adam și Eva s-au împăcat. S-au prezentat în fața lui Dumnezeu împreună cu celelalte viețuitoare ca să le împartă anii de trăit + Tip. 173 a (făcându-l regele animalelor. Omul nu a fost mulțumit), b, d₁ (Dumnezeu a dăruit câinelui 40 de ani de viață, menirea de a păzi stăpânul, iar hrana din oase și putreziciuni. Câinele a refuzat 20 de ani pe care i-a luat omul), h₁ (Maimuța a căpătat 60 de ani de viață, menirea de-a imita pe om, care să râdă de ea. Maimuța a refuzat 30 de ani în favoarea omului), i₁ (De aceea omul este până la 30 de ani, regele pământului. De la 30-50 de ani are viața măgarului. Muncește din greu pentru familie. De la 50-70 ani - anii câinelui - omul este slăbănog și își păzește averea. De la 70 de ani în sus, omul are anii maimuței și devine ca ea).

II. Bolile 11922-11926

1. Frigurile 11922

a. *Origine* 11922

11922A. Capul Sfântului Ioan

Este atestat în Moldova.

1. *Sfântul Ioan de toamnă*. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, 39.
 - a. Sfântul Ioan Cap Tăiat, a fost fecior în casă la Irod și nu a acceptat dragostea nevestei acestuia.
 - b. De ciudă, împărăteasa i-a pus un inel scump în buzunar, ca să-l compromită.
 - c. Irod a avut și o fată care dansa foarte frumos. Când, la o petrecere, a dansat pe gustul lui Irod, acesta i-a promis tot ce-i va cere.
 - d. Sfătuită de mama ei, a cerut capul Sfântului. Deși împăratul îl prețuia pe Sfântul Ioan, a ordonat să i se taie capul.

- e. Când fata a dansat cu capul Sfântului] Ioan pe tipsisie, Irod a blestemat-o să danseze întruna. De atunci joacă mereu, dând frigurile care scutură pe om. Cf. Tip. 10317.

11922B. Dansul Salomeii

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante:

1. *Legenda busuiocului și a mirosului lui.* (N. I. Dumitrașcu), REV. CULT., 1909-1910, 184 (Boureni - Băilești / jud. Dolj). Republicată: *Mirosul busuiocului.* ALB., Buc., 1939, 186.

- I a. Sfântul] Ioan Botezătorul avea necaz pe Irodiada, pentru că luase de bărbat pe cumnatul ei, Irod, împăratul iudeilor. Îi spune, de câte ori se ducea la biserică, că rugăciunile ei nu sunt primite de Dumnezeu.
 b. La o petrecere la curte, lumea a cerut să danseze fiica Irodiadei (care a învățat-o să ceară capul lui Ioan Botezătorul).
 c. Capul Sfântului] i-a fost adus (de către călău, după ce a dansat deoarece Irod a trebuit să-și țină promisiunea făcută).
 d. Toți oaspeții au început să tremure. De atunci sunt frigurile. Cf. Tip. 10317.

II a. Irodiada a poruncit ca trupul și capul Sfântului] Ioan să fie îngropate separat.

- b. După mult timp, când a fost căutat capul Sfântului], nu se știe din a cui poruncă, a fost găsit în niște buruieni cu miros, busuiocul, care până atunci nu avusese miros. Cf. Tip. 10585.

2. *Legenda frigurilor.* LUCEAF. SAT., 1910, nr. 10-11, 22 (Băbiciu - Caracal, [jud. Olt]).

I a₁ (Ioan Botezătorul, care înfiera nelegiuirile lui Iron, guvernatorul Palestinei, a fost băgat în temniță de Irod), b (promițându-i Irod că-i va da orice va cere. Și ea a cerut capul Sfântului] c, d; II c. Văzând Dumnezeu ce chinuitoare este această boală, a lăsat „buruiana frigurilor“, despre care se spune că trebuie s-o culegi în ziua de Drăgaică, ca să fie de leac.

2. Holera 11926

a. Atribute 11926

11926. Holera, baba despletită

Este atestat în Moldova.

1. *Holera.* Pamfile, *Mitologie*, I, 329.

- a. Un gospodar, stând la masă cu ai lui, într-o seară de vară, a văzut o babă despletită și urâtă, care a cerut să fie poftită la masă.
 b. Le-a spus că ea este holera, care a venit să ia toate sufletele din sat, dar lor nu le va face nimic.
 c. După câteva zile de la plecarea ei, satul a fost pustiit, dar și casa gospodarului a fost atinsă.

Vezi și Tip. 14238, 14239, 14240, 14241, 14242.

III. Munca 11930-11935

11930A. Căratul lemnelor

Este atestat în Muntenia, Transilvania și Moldova. S-au identificat 8 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Comorile poporului*, 33. Republicată: *Dochia și lemnele de foc.* ALB. Buc., 1927, nr. 3, 104.

- a. După ce omul tăia lemnele la pădure, ele veneau singure acasă.
 b. O femeie s-a suit pe un lemn s-o ducă și pe ea acasă (Dochia, pentru că i-a fost lene să meargă pe jos).

- c. Lemnul s-a supărat (și a strigat că ele nu vor mai veni singure acasă, ci vor trebui luate cu spinarea, târâș, cu carul, cu sania trase de animale).
- d. De atunci își duc oamenii lemnele singuri acasă (și se canonesc).
2. (Fără titlu). (A. Gorovei), GLAS. BUCOV., 1922, (I), nr. 956, 3.
a, b (Dochia), c (și a blestemat ca omul să-și care singur lemnele acasă).
3. *Dochia*. CAL. F. LUMINA SAT., 1932, 41.
a, b (Dochia), c (și a blestemat ca omul să-și care singur lemnele acasă și să se canonească cu ele), e. Din pricina Dochiei s-a stricat buna rânduială a lemnelor.
4. *Femeia și lemnele*. (Șt. St. Tuțescu), I. CREANGĂ, 1913, nr. 12, 362. (Cioroeni (?) Cioroiașu – Băilești / jud. Dolj).
a, b (pentru că o durea piciorul), e, d (în spinare).
5. *Lenea pedepsită*. ALM. ȘC., 1930, 127.
a (atingându-le cu un băț), b. (și lemnele nu au mai pornit), c (și un glas a spus că din cauza leneviei, va trebui să-și ducă singur lemnele), d.
6. *Baba și lemnele*. Costin, L., *Anecdote, snoave*, 51. Pecinișca – Orșova / jud. Caraș-Severin-Severin).
a, b (o babă, cam smintită), c (și o voce a spus că va trebui să-și ducă singură lemnele acasă), d.
7. (*De pe vremea când nu se muncea.*) ([Nic.] Densușianu, *Răspunsuri*.) B. A. R., ms. 4555, f. 331 (Bodești – Horezu / jud. Vâlcea).
a, b (o babă afurisită), d.
8. (*Lemnele veneau singure de la pădure.*) ([Nic.] Densușianu, *Răspunsuri*.) B. A. R., ms. 4555, f. 431 (Zătreni – Oltețu / jud. Vâlcea).
a, b (o babă care a cerut lemnului acest lucru), c₁ (Dumnezeu s-a supărat și de atunci nu mai dă omului nimic de-a gata).

11930B. Lemnele, femeia și cățelul

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Povestea copacilor*. (N. Urechia), CASA. N., 1929, nr. 4. 109.
a. Pe vremuri, copacii umblau (ca dobitoacele și ca oamenii).
b. Omul îi tăia și ei veneau singuri acasă (și duceau și pe om, care încăleca pe ei).
c. O femeie a încălecat lemnul pe care-l tăiașe.
d. A luat lângă ea și un cățel.
e. Copacul s-a văietat amarnic de înjosirea la care a fost supus.
f. S-a plâns lui Dumnezeu (împreună cu ceilalți copaci).
g. Dumnezeu s-a supărat (și a hotărât ca arborii să nu mai umble, ci să rămâie înrădăcinați în pământ. Omul să care lemnele cum o ști, chiar cu spinarea).
2. *Legenda lemnelor*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1894–1895, (III), nr. 9–10, 192. (Bogdănești – Rm. Vâlcea, [jud. Vâlcea]).
a (ca oamenii), b (încăleacănd pe ei), c, f, g (și a hotărât ca cel care-i taie să-i ducă acasă în spinare).
3. *Dochia*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 28.
b₁ (Pe vremuri, lemnele, târșurile, butucii și buștenii veneau singure acasă, după ce le tăia omul), c (Baba Dochia, ca să-și menajeze picioarele), d (care se ținea după ea și schelălăia), g₁ (Lemnele s-au supărat de nerușinarea babei și s-au împrăștiat în pădure. Au făgăduit că nu vor mai merge singure și oamenii vor trebui să se ostenească cu spinarea și cu carul cu boi), h. Din pricina Dochiei se muncesc astfel oamenii cu lemnele.

11931. Munca grea

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce e românul sărac*. Cedru, *Legende*, 21 (Trestenicu – Drăgănești / jud. Ilfov).

- a. Întrebată de Dumnezeu cât toarce într-o zi, baba Iova i-a răspuns că oricât s-ar strădui, mai mult de un fus și jumătate nu reușește să toarcă. Dumnezeu, care știa că minte, a hotărât ca lucrurile să rămâie în acest fel. Tot astfel a mințit că nu poate țese mai mult de 2-3 coți într-o zi. Și Dumnezeu a hotărât ca așa să se întâmple.
- b. Omul a declarat că nu poate secera mai mult de o jumătate de pogon pe zi, muncind din greu. Dumnezeu a stabilit să nu poată secera mai mult de 2-3 clăițe pe zi.
- c. Întrebată de Dumnezeu cât poartă omul cămașa, femeia a răspuns că o are mai mult zdrențe. Dumnezeu a hotărât ca așa să rămâie și să pună un petec peste altul.
- d. Când Dumnezeu a vrut să știe cât spală cu un codru de săpun, femeia a răspuns că numai o singură dată și se face coaje. Dumnezeu a hotărât ca așa să se întâmple.
- e. Pentru că femeia a spus că mămăliga ajunge o singură dată, Dumnezeu a hotărât ca lucrurile să se întâmple astfel.
- f. Baba a mai spus că nu poate scoate decât șase pui de la o cloșcă și-i rămân numai trei, pentru că unuia îi sparge cloșca capul, altuia îi scoate ochii etc. A adăugat că un car cu lemne ajunge o lună, și toate aceste fapte Dumnezeu le-a statornicit să se întâmple într-adevăr.
- g. Dacă baba Iova ar fi spus adevărul, lucrurile se întâmplau cu totul altfel. Pentru că s-a milogit, au rămas oamenii săraci.

11932. Țesutul din greu

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante:

1. *Pânza femeii și aratul românului*. I. CREANGĂ, 1921, nr 1, 9.
 - a. Românul muncea din greu pe vremuri.
 - b. Întindea o brazdă de la un capăt la altul, apoi se întorcea din nou de unde a plecat. Dumnezeu a coborât pe pământ și l-a învățat să o ia de-a curmezișul și să se întoarcă pe cealaltă parte, după ce a tras o brazdă.
 - c. Munca oamenilor a devenit mai ușoară.
 - d. Oamenii au crezut că cel care i-a învățat trebuie să fie măcar sfânt.
 - e. Dumnezeu a văzut apoi o femeie care, de câte ori dădea cu suveica, rupea firul și o lua de la capăt.
 - f. Dumnezeu i-a arătat cum să lucreze ca să aibă spor (după ce dă cu suveica, să bată cu vătala și să dea suveica înapoi, fără să mai rupă firul).
 - g. După sute de ani, Dumnezeu a coborât din nou pe pământ (să vadă dacă au prins oamenii învățăturile lui).
 - h. Cei de la câmp i-au spus că ară așa cum au apucat din moși-strămoși.
 - i. Dumnezeu a fost mulțumit de răspuns.
 - j. Femeia a spus că e treaba ei cine a învățat-o să țese în acest fel. Dumnezeu a blestemat-o să melițe, să toarcă și să țese o vară și să puie la subsuoară.
 - k. Și așa a rămas până în ziua de azi.
2. *Pânza femeii și aratul românului*. (N. I. Dumitrașcu), ADEV. SAT., 1926, nr. 11, 3.
 - a (iar femeia se trudea cu țesutul), b, c (și au mulțumit lui Dumnezeu), e, f (să dea cu suveica înapoi, fără să rupă firul), g (cu Sf[ântul] Petru), h, j.

11933. Femeia trebuie să țese natra

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță - Voronca, *Datine și credințe*, 1085.

- a. Cine nu țese capătul de la urmă al pânzei, natra, care este plin de noduri, pierde bărbatul.

- b. O femeie nu a făcut acest lucru, și alta a venit și i-a țesut-o. A trebuit de aceea să-i dea bărbatul.
- c. Femeile se silesc să lucreze astfel, ca să nu rămâie fără bărbat.

11934A. Femeia muncește din greu, până își crește copilul

Este atestat în Transilvania și Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Strafe des Ungehorsams. Müller, Siebenbürgische Sagen, 199.*
 - a. Dumnezeu a creat lumea.
 - b. A dat ordin viețuitoarelor să-și arunce puii (peste casă).
 - c. Numai femeia nu a ascultat porunca lui Dumnezeu.
 - d. De aceea femeia trebuie să aibă grijă de copil ani de zile, spre diferență de celelalte viețuitoare.
2. *De ce nu umblă și copilul după naștere. GAZ. TRANS., 1900, nr. 285, 7 (Săcele – [jud.] Brașov). Republicată: F. POP., 1901, 53.*
 - a₁ (După ce a făcut toate animalele și pe om, Dumnezeu le-a poruncit ca după un an să vie cu urmașii lor la el), b (în sus), c, d₁ (Dumnezeu a hotărât ca puii animalelor să umble la 2–3 zile și numai ai femeii pe la 1–2 ani).
3. *De ce merg copiii mici tocmai după un an în picioare. (M. Lupescu), I. CREANGĂ, 1914, nr. 9–10, 266 (Murgeni – Bârlad / jud. Vaslui).*
 - d₁, b (pe jos), c.

11934B. Puiul de om crește greu

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Legendă. (A. Vasiliu), ȘEZ., 1910, nr. 10, 159 (Tătăruși – Pașcani / jud. Iași). Republicată: De ce bărbatul nu poate să umble în picioare decât după un an jumătate ori doi. Povești, 254: CAL. ARH. BUC., 1932, 312.*
 - a. După ce a făcut viețuitoarele, Dumnezeu le-a binecuvântat să se înmulțească și fiecare dintre ele făcea pui.
 - b. Dumnezeu a luat din puii fiecăreia și i-a aruncat (peste casă).
 - c. Puii au căzut în picioare.
 - d. Fiindu-i frică să nu se întâmple ceva copilului ei, femeia l-a prins în poală (stând după casă).
 - e. Dumnezeu a pedepsit-o (să poarte copilul în brațe 1 1/2 – 2 ani și numai atunci să meargă).
 - f. De aceea toate viețuitoarele, în afară de copil, cum se nasc, pot sta pe picioare.
2. *De ce nu merge copilul în picioare până la un an. I. CREANGĂ, 1911, nr. 12, 388 (Gohor – Tecuci / jud. Galați).*
 - a₁ (Dumnezeu a făcut lumea), b (peste un copac), c, d, e (să poarte un an de zile copilul în poală).
3. *De ce omul crește așa greu. A. I. F., i. 10764 (Putna? / [jud. Vrancea]).*
 - b₁ (Maica Domnului a luat din puii fiecărei viețuitoare și i-a aruncat peste casă), c, d₁ (Numai femeia și-a prins pruncul în brațe).

11935. Copiii, când se nasc, nu umblă ca puii altor viețuitoare

Este atestat în Muntenia.

1. *Cum a fost la început. Rădulescu-Codin, Legende, 2 (Priboeni – Găești / jud. Argeș).*
 - a. Pe vremea când oamenii erau mai mari, copiii se nășteau voinici și mergeau imediat.
 - b. Dumnezeu și Fecioara, trecând printr-un sat, au văzut un copil gol, abia născut, care a fost trimis la o vecină să aducă o sită, pentru că mama lui voia să pună ursitorile.
 - c. Dumnezeu a hotărât ca noii-născuți să nu poată umbla; să nu

vorbească decât de la 3 ani în sus. Și așa au rămas lucrurile. Vezi și Tip. 10208.

IV. Suferința (Necazul – Răbdarea). 11939–11941

11939A. Omul este mai tare ca piatra și fierul

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Povestea suferinței*. (M. Lupescu), CAL. NOSTRU, 1918, 131 (Zorleni – Bârlad / jud. Vaslui). Republicată: I. CREANGĂ, 1919, nr. 1, 8; CAL. GOSPOD., 1924, 121; *Trifa, 25 de povești*, 11; NEAM. ROM. POP., 1927, nr. 20, 327; Teodorescu-Kirileanu, *Povești morale*, II, 177.
2. *Poveste cu tâlc*. (Gh. Tulbure), TREI. CRIȘ. POP., 1924, nr. 9, 3. Republicată: *Cât poate răbda omul*. CUGET CLAR, 1930, nr. 9–16, 187.
 - a. Sf[ântul] Petre a spus lui Dumnezeu, cu care umbla pe pământ, că numai suferința nu a creat-o. Și Dumnezeu a zămislit-o imediat.
 - b. Sf[ântul] a pus-o pe o piatră (o stâncă, lângă un izvor).
 - c. Stânca s-a făcut praf și pulbere.
 - d. A pus-o în casa unui gospodar pe sobă, pe care a făcut-o fărâmi. Sf[ântul] a trebuit să plătească paguba.
 - e. A așezat-o pe ilăul unui fierar, și ilăul s-a făcut praf.
 - f. A pus-o unui gospodar care dormea (1. în spate, 2. în sân).
 - g. Omul a avut multe necazuri (i-au murit nevasta, copiii, vitele și a sărăcit).
 - h. Omul nu a plesnit. Suferința însă s-a plictisit și a plecat pe la alții.
 - i. De atunci a rămas vorba: „Să nu dea Dumnezeu omului cât poate răbda“.

11939B. Necazul

Este atestat în Transilvania și Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Necazul*. ALB. Buc., 1901, nr. 22, 599 (Gârliciu – Hârșova / jud. Constanța). Republicată: *Năcazul*. GAZ. TRANS., 1901, nr. 74, 7; F. POP., 1901, 127.
2. *Necazul*. POP., 1903, 60.
 - a. Necazul s-a întâlnit cu Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, care umblau pe pământ. Li s-a plâns că este singura făptură care nu are nici un rost și rătăcește din loc în loc.
 - b. Dumnezeu, după ce s-a sfătuit cu Sf[ântul] Petre, a hotărât să dea necazul pietrelor. Dar cum s-a apropiat, pietrele s-au făcut fărâme.
 - c. L-a dat lemnului, care s-au transformat în țandări.
 - d. L-a dat unui om, care tocmai trecea pe lângă ei (într-un car cu boi).
 - e. Necazul a devenit prietenul omului și nu mai scapă niciodată de el.
3. *Necazul*. ACTIV., 1901, nr. 11, 2.
 - a, b, c, d, e₁ (De atunci nu a mai scăpat omenirea de necaz).

11941. Răbdarea sădită în inima omului

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Din legendele poporului*. ALB. Buc., 1903, nr. 5, 134.
 - a. Dumnezeu a făcut lumea și tot rostul ei.
 - b. Răbdarea a rămas neașezată, pentru că unde o sădea, răsărea și ieșea afară.
 - c. A sădit-o în pământ și a ieșit.
 - d. A îngropat-o în piatră; piatra s-a spart (și răbdarea a ieșit).
 - e. A mai pus-o în diferite locuri și a crescut.
 - f. A fost sădită în inima omului, de unde nu a mai putut ieși (deși câteodată scapă și de acolo).

2. *Răbdarea*. NEAM. ROM. POP., 1916, nr. 25, 389.

b₁ (Dumnezeu a făcut răbdarea și-i căuta un loc s-o așeze), c₁ (A pus-o într-un lemn care a crăpat și răbdarea a ieșit afară), d, e (în fier, unde s-a întâmpat același lucru), f (și a hotărât să locuiască acolo).

V. Zapisul cu dracul 11945–11958

11945. Ocoalele – Zapisul – Iisus

Se combină cu Tip. **14000B**.

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante:

1. *Domnul Christos născut prin creștet. Măinile de aur*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 43 (Bajura – Dorohoi / jud. Botoșani).

I a. Dumnezeu și diavolul au făcut lumea și fiecare voia să fie a lui.

b. De aceea au organizat niște ocoale (și au hotărât ca cei ce vor intra în ocolul fiecăruia, ai lui să fie).

c. Dracul a pus la poartă diferite animale atrăgătoare și tot tineretul a intrat în ocolul lui. În cel al lui Dumnezeu au intrat puțini oameni (bătrâni).

d. Dumnezeu a hotărât să rupă această învoială cel ce se va naște din creștetul unei fecioare ce nu a păcătuit (și crezând dracul că acest lucru este imposibil, a primit învoiala).

e. Dumnezeu a suflat într-o floare pe care a mirosit-o Maica Domnului.

f. A rămas grea (și s-a ascuns).

g. De aceea se povestește în postul Crăciunului. Cf. Tip. **13975** + Tip. **14000B** b, c, d (ascunsă de Crăciunoaia), e (să nască, și Iisus a ieșit prin creștet), f. (pentru că i-a văzut mâinile pline de sânge și a înțeles că a ajutat-o pe Fecioară să nască), g₂ (Iisus i-a pus alte mâini, de aur), d₁ (Când a văzut minunea, a înțeles puterea lui Dumnezeu), k. După ce Iisus a înviat, a scos pe oameni de la diavol și le-a dat drumul.

2. *Povestea nașterii Domnului*. DEȘTEPT., 1907–1908, 58 (Soloneț – Gura Humorului / jud. Suceava). Republicată: DOINA Jor., 1928–1929, 191.

I a, b (și au hotărât ca lumea să aparțină aceluia în al cărui ocol vor intra mai mulți oameni), c (la care ducea o cărare cu flori), d, e (care era călugăriță), f (și izgonită din mănăstire, s-a dus la Vitleem). Cf. Tip. **13975**;

II a. Fecioara a poposit la casa lui Crăciun. Nu a putut naște în ieslea cailor, care făceau mult zgomot cu tropotul, nechezatul și mâncatul, b. Ea i-a blestemat să nu se sature niciodată, c. Boii au încetat să rumege și au suflat aburi calzi. Cf. Tip. **14000C**, d. Au apărut, lipite de stâlpii de care erau legați boii, multe lumânări aprinse și s-a răspândit miros de smirnă și tămâie, e. Nu exista pe atunci decât luna. Crăciunoaia, care a ajutat-o să nască, a văzut în grajd lumină și pe cer stelele care au apărut pentru prima oară. Cf. Tip. **13996**, f. Crăciun a tăiat mâinile Crăciunoaiei, pentru că a ajutat o străină. Fecioara i-a pus mâinile la loc, g. Crăciun, cu ciobanii lui, s-au închinat în fața Fecioarei și a lui Iisus, simțind că este o putere dumnezeiască la mijloc. Cf. Tip. **14000B**.

11946A. Numai Iisus poate strica zapisul lui Dumnezeu cu dracul

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Dumnezeu și diavolul*. (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918, nr. 1–12, 1 (Negriștești – Tecuci / jud. Galați). Republicată: *Pov. pop. rom.*, 1.

I a. La zidirea lumii, Dumnezeu și diavolul erau egali. Dumnezeu făcea însă numai lucruri bune, iar diavolul lucruri rele.

b. Dumnezeu a făcut vietățile folositoare, iar dracul pe cele nefolositoare; Dumnezeu a făcut pomii roditori, și diavolul spinii, mărăcinii și ierburile otrăvitoare.

- II a. Dumnezeu și dracul au făcut o învoială: oamenii pe lumea asta să fie ai lui Dumnezeu și pe lumea cealaltă ai dracului.
- b. Dumnezeu a regretat apoi învoiala (pentru că viața de dincolo era mai lungă).
- c. A trimis să afle cum se poate strica această înțelegere (pe arici).
- d. A aflat că numai Iisus poate face acest lucru (el fiind „Fiul Omenirii“).
- e. Dumnezeu a aranjat să se nască Iisus (care a stricat rânduielile vechi).
- f. De atunci, cei ce respectă rânduielile lui Dumnezeu sunt duși în rai de îngeri, și ceilalți, în iad, de către draci. Cf. Tip. 13659.
2. *Sfântul Neculaiu*. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, 158 (Moldova de nord?).

II a, b, c (pe Sfântul Nicolae care a stat 30 de ani la poarta iadului. El a nimicit pe primul drăcușor trimis de diavol să-l întrebe ce vrea. A căpătat răspunsul prin al doilea drăcușor), d (omul născut din Duh Sfânt), e (care la 30 de ani a mers și a luat zapisul), g. De atunci sunt judecați oamenii după păcatele lor.

Pentru restul de variante, vezi și Tip. 10008 (1).

11946B. Numai Iisus poate strica zapisul. Scobitura din talpa piciorului

Este atestat în Moldova.

1. *Arhanghelul Gavriil*. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, 106.
- a. Dumnezeu avea un zapis cu dracul.
- b. A trimis pe Arhanghelul Gavriil să afle cum poate fi luat înapoi.
- c. Arhanghelul a așteptat să-l întrebe dracul de ce l-a slujit. După doi ani l-a întrebat. Arhanghelul a aflat că numai cel născut din Duhul Sfânt și din Fecioară poate izbândi acest lucru.
- d. Arhanghelul a fugit și a fost urmărit de dracul, care l-a prins de talpa piciorului și i-a rupt-o.
- e. De atunci au oamenii scobitura din talpa piciorului.
- f. Arhanghelul a fost trimis să vestească Fecioarei nașterea lui Iisus.
- g. În cele trei zile cât a stat în mormânt, Iisus s-a dus în iad. A luat contractul și a dat drumul sufletelor din iad. Pe diavol l-a legat până la a doua înviere.

11946C. Scaraoscheanu

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Izgonirea*. Pamfile, *Povestea lumii*, 70 (Moldova de Sus?).
- a. Când Dumnezeu și dracul erau tovarăși, Sânt Ilie se tocmise argat la Scaraoscheanu, mai-marele dracilor.
- b. Scaraoscheanu trimitea mereu argatul la Dumnezeu cu fel de fel de întrebări.
- c. Dumnezeu l-a pus într-o zi pe Sfântul Ilie să-l întrebe pe stăpânul lui, cine va mântui pe urmașii lui Adam (prevenindu-l că va primi o palmă de la Scaraoscheanu. Dumnezeu însă îl va blagoslovi să nu-l doară).
- d. La scaldă, Sfântul Ilie a pus întrebarea de două ori și de fiecare dată a primit o palmă.
- e. A aflat, totuși, că numai cel născut dintr-o fată-fecioară va scăpa pe urmașii lui Adam.
- f. Sânt Ilie a fugit la Dumnezeu să-i spună ce a aflat.
- g. Diavolul nu l-a mai găsit și a înțeles ce a făcut.
- h. A ieșit din gheața Oceanului, unde-l ținuse Dumnezeu.
- i. A pornit cu oastea drăcească împotriva lui Dumnezeu, să-l capete pe Ilie, să-l prăpădească.
- j. Dumnezeu l-a făcut pe Ilie moșneag.
- k. Ilie a tunat dracii și mulți au căzut pe pământ.

1. Ca să nu se prăpădească toți dracii, Dumnezeu i-a luat lui Ilie o mână și un picior (la ruga lui Scarascheanu).
2. *Căderea dracilor și Sântil*. I. CREANGĂ, 1911, nr. 7, 205 (Dumești / [jud.] Botoșani).
 - a, c, d (de trei ori și Dumnezeu a făcut ca să nu-l doară), e, h (care a înghețat apa), j (să păzească tunurile), k (și s-au ascuns apoi sub pământ), l (altfel ar fi făcut praf din draci), m. De atunci stă Scarascheanu sub pământ.

11947. Moșia pierdută

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Legendă din Munții Prahovei*. TRIB. ȘC. ROM., 1885, nr. 1-2, 13 (Drajna de Sus – Teleajen / jud. Prahova).

- I a. Încă de la Adam și până la venirea lui Iisus, toți oamenii intrau în iad. Diavolul se făcuse stăpân și pe rai și pe toată împărăția cerească.
 - b. Sf[ântul] Petru a intrat slugă la diavol (trimis de Iisus, fiul Creatorului, care avea dreptul la moștenirea împărăției cerești).
 - c. Sf[ântul] trebuia să afle răspunsul la o întrebare (cine are dreptul să ia o moșie, sau altă moștenire, răpită unui părinte?).
 - d. Când după un an, Sf[ântul] a pus întrebarea, diavolul i-a tras trei palme.
 - e. În al doilea an a pățit la fel.
 - f. În al treilea an a căpătat răspunsul (că numai fiul poate lua înapoi moșia pierdută de părintele lui).
- II a. Diavolul a plecat să se scalde (pentru că Dumnezeu a dat o căldură năprasnică).
 - b. Părăsindu-și [lucrurile]¹, dracul a blestemat, ca acela care va pune mâna pe ele, să se transforme în coțofană.
 - c. Dumnezeu a dat îngheț și dracul nu a putut ieși din fundul mării.
 - d. Iisus și Sf[ântul] Petre au furat atunci cheile raiului.
 - e. Coțofana – din scuipatul dracului – i-a povestit dracului ce s-a întâmplat.
 - f. Diavolul l-a urmărit pe sf[ânt].
 - g. L-a prins de talpa piciorului (de care l-a mușcat).
 - h. Diavolul a rămas în fundul iadului, blestemat de Iisus.
 - i. De atunci au toți oamenii talpa piciorului scobită.

2. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Sărbătorile*, 77. Republicată: Pamfile, *Sărbătorile de vară*, 142; *Cum a răscumpărat Sf[ântul] Petru sufletele creștinilor din robia diavolului*. ALB. Buc., 1927, nr. 8-9, 301.

I a₁ (Moș Adam a vândut pe oameni cu zapis, dracului. După un timp, vrând să le răscumpere sufletele, nu a știut cum să procedeze), b (când a aflat povestea lui Adam, Diavolul nu i-a spus nimic și plângându-se Sf[ântul] lui Dumnezeu, a fost învățat ce să facă), c (cum se poate obține o moșie pe care părinții au vândut-o), d₁ (În primul an, dracul a răspuns că nu este treaba sfântului), e, f (să moară și să învieze); II a (și a lăsat geanta cu rufele pe mal), d₁ (Sf[ântul] a spus că se teme de înec, nu a intrat în apă și a furat geanta cu care s-a înălțat la cer), f (pentru că nu și-a mai găsit geanta), j (Sf[ântul] Ilie, l-a împiedicat să-l ajungă pe Sf[ântul] Petre, cu ajutorul fulgerului), g (din care a rupt o halcă de carne), i. Pentru restul de variante, vezi Tip. **10018B** (1).

11948A. Furarea zapisului – Coțofana

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 6 variante, care se grupează astfel:

1. *Povestea lui Nefurtate*. LUMEA COPII., 1922-1923, 280.

1. În text: „palatele“ (n. ed.).

- I a. Diavolul a căpătat un zapis de la Dumnezeu (pe vremea când diavolul era înger, prin care a primit dreptul de-a stăpâni și conduce pământul).
- b. Diavolul a făcut însă numai rele (a băgat în fundul iadului oamenii de vii, sub pretext că poate face orice, conform zapisului).
- c. Dumnezeu a hotărât să se fure zapisul de la dracul.
- d. L-a trimis pe Sf[ântul] Petre (slugă la diavol și l-a învățat cum să procedeze).
- II a. Dracul a mers la scăldat (pentru că era căldură mare).
- b. Și-a lăsat lucrurile în paza unei coțofene (pe care a făcut-o din scuipatul lui).
- c. Coțofana l-a anunțat când Sf[ântul] a vrut să ia zapisul (și diavolul ieșea din apă. Sf[ântul] a pretextat că a vrut să-i mute hainele, ca să nu se ude, sau să le scoată din murdărie).
- d. Dumnezeu a înghețat apa și dracul nu a mai putut ieși.
- e. Sf[ântul] a fugit cu chimirul dracului.
- f. Diavolul a reușit până la urmă să iasă (ascultând sfatul știucii, să caute un loc neînghețat, între firele de papură).
- g. Diavolul l-a urmărit pe hoț.
- h. L-a apucat pe Sf[ânt] de picior și a rămas cu o bucată de carne din talpa piciorului în mână. De-atunci au oamenii talpa piciorului scobită.
- i. Dumnezeu a hotărât ca dracul să rămână nefrate, să capete coarne, o coadă și să se facă negru. L-a înfundat apoi în iad.
- j. De atunci se spune dracului ne-frate, nefărtate, nefurtate sau nefurtache.
2. *Fărtate și Nefărtate*. ȚĂRĂNISM., 1933, nr. 52, 18.
I a (să fie stăpân 200 de ani pe sufletele oamenilor, pentru că-l ajutase pe Dumnezeu la urzirea pământului), c (pentru că îi părea rău de ce făcuse), d (să-l slujească pe dracul trei ani, Sf[ântul] nu a reușit să fure zapisul pe care dracul îl purta într-o geantă sub cămașă. A rămas la dracul trei ani); II a, b, c, d, e, f, g (și Dumnezeu, ca să încurce drumul dracului, a tunat și a fulgerat în toate colțurile pământului), h.
3. (Fără titlu). Tuțescu, *O parte din sfinții poporului*, 18 (Cătane – Băilești / jud. Dolj). Republicată: Pamfile, *Sărbătorile de vară*, 192.
I a (prin care oamenii să fie ai lui Dumnezeu, și după moarte, ai diavolului. Sf[ântul] Ilie a aflat hotărârea de la Dumnezeu), d₁ (A plecat Sf[ântul] să-l slujească pe dracul, ca să-i fure zapisul. A aflat numai după trei ani că zapisul poate fi doborât de Fiul născut fără tată. A mai slujit încă trei ani și a aflat unde ținea dracul contractele); II a, b (pe care o făcuse din scuipatul lui), c (și diavolul ieșea din apă. Văzând că nu se întâmplă nimic, nu a mai ascultat coțofana), d, e₁ (Sf[ântul] a rupt zapisul și a fugit), f. (spărgând gheața cu capul), g, h₁ (Dracul l-a apucat cu un cârlig de picior și de mână pe Sf[ânt]. Dumnezeu i-a spus să taie bucățile de carne prinse. De atunci au oamenii scobitura din talpă și mână), k. Sf[ântul] Ilie a comunicat lui Dumnezeu că numai Fiul fără tată poate mântui lumea, l. Sf[ântul] Ilie a fost pus mai mare peste draci.
4. *De ce-i talpa piciorului scobită*. (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918, 49. (Țepu – Tecuci / jud. Galați). Republicată: *Pov. pop. rom.*, 49; (Fără titlu), *Sărbătorile de vară*, 190.
I a (cum să fie ordinea pe pământ. Dumnezeu și dracul erau aproape egali în putere și Dumnezeu voia să aibă liniște); II e₂ (Sf[ântul] Ilie a furat zapisul și a fugit spre cer), g, h, l₁ (Dumnezeu a dat Sf[ântului] tunetul, ca să poată urmări pe diavol. Fulgerul i l-a dat ca să lumineze întunericul pe unde se ascunde dracul).

Pentru restul de variante, vezi Tip. 10060 (1), 14257B.

11948B. Dracul fură contractul

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce talpa piciorului la om e scobită.* (N. I. Dumitrașcu), I. CREANGĂ, 1915, nr. 1, 14 (Obislavu – Oltețu / jud. Vâlcea).
 - a. Dumnezeu a făcut contract cu dracul, ca el să aibă lumea după moarte, și Dumnezeu cât timp este vie. Dracul a furat contractul, vrând să treacă o apă, l-a pierdut pe mal.
 - b. Dumnezeu a înghețat apa și a trimis pe Sf[ântul] Petre să aducă contractul. O coțofană a spart gheața și dracul l-a ajuns pe Sf[ântul] și i-a aruncat o sulită în talpă.
 - c. Dumnezeu i-a strigat să-și taie bucata de carne rănită și să fugă mai departe. De atunci au oamenii talpa piciorului scobită.

11949. Contractul cu moartea

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce nu murea lumea înainte.* (Gh. Fira), ȘEZ., 1913, nr. 11, 166 (Ștefănești – Drăgășani / jud. Vâlcea).
 - a. Contractul cu moartea a căzut o dată în mâna diavolului. De atunci nu a mai murit nimeni. Dumnezeu a trimis pe Sf[ântul] Petru să se bage slugă la diavol și să fure contractul.
 - b. Sf[ântul] a încercat în repetate rânduri, pe când diavolul se scălda în râu. O coțofană, însă, îi păzea ghiozdanul și făcând gălăgie, dădea de veste dracului.
 - c. Dumnezeu a dat un ger care a înghețat apa în care se scălda dracul. Sf[ântul] a omorât coțofana și a furat contractul.

11950. Vaietul pământului

Este atestat în Muntenia.

1. *Răscumpărarea.* I. CREANGĂ, 1915, nr. 4, 112 (Cărbunești – Teleajen / jud. Prahova).
 - I a. Adam, izgonit din rai, s-a apucat de săpat. Nu putea suporta însă vaietul pământului.
 - b. Satana i-a promis că-l scapă de neplăceri, dacă face contract că va fi al lui după moarte.
 - c. A făcut o cărămidă pe care Adam a imprimat mâna lui, făcând astfel un zapis.
 - II a. Dumnezeu a vrut să-i salveze pe oameni. A trimis pe Sf[ântul] Arhanghel să-l slujească pe dracul și să afle cum pot fi răscumpărați oamenii. După trei ani, nu a căpătat răspuns, ci numai câte-o palmă de fiecare întrebare.
 - b. Dumnezeu a cerut Arhanghelului să fure contractul.
 - c. A dat mare căldură și Satana s-a dus să se scalde. Zapisul l-a lăsat sub haine, care erau păzite de o coțofană făcută din scuipatul lui.
 - d. De câte ori voia Sf[ântul] să fure zapisul, coțofana îi da de veste.
 - e. Dumnezeu a înghețat apa (și Sf[ântul] a fugit cu zapisul).
 - f. Satana a reușit să iasă din apă și a fugit după Sf[ânt].
 - g. L-a ajuns și i-a rupt o bucată de carne din talpă.
 - h. De atunci au oamenii scobitura din talpa piciorului.
 - i. Dumnezeu a trimis pe Iisus pentru răscumpărarea oamenilor – așa cum aflase de la Satana.
 - j. În noaptea de Paște, coțofenele treieră în iad mărăcinii, pentru că Iisus a biruit pe Satana, iar coțofenele au ieșit din scuipatul Satanei.

11951. Diavolul îndeamnă pe Adam să semene mult pământ

Este atestat în Moldova și Transilvania. S-au identificat 6 variante, care se grupează astfel:

1. *Arhanghelul Gavril. Pamfile, Sărbătorile de toamnă*, 102 (Țepu – Tecuci /

jud. Galați). Republicată: *Cel dintâi plugar*, I. CREANGĂ, 1918, 10; *Pov. pop. rom.*, 10.

- I a. Pentru păcatul săvârșit cu Eva, Adam a fost izgonit din rai.
 b. Dumnezeu i-a spus să semene puțin (pentru că-i va spori rodul).
 c. Adam a tras trei brazde și a dat drumul boilor (în voia lor).
 d. Diavolul a vrut să-l facă să păcătuiască și mai mult.
 e. L-a sfătuit pe Adam să lucreze mai mult pământ, să aibă și pentru urmași.
 f. Eva a fost de acord.
 g. Diavolul i-a adus trei boi, cu condiția să capete pe urmașii lui Adam.
 h. Adam a dat diavolului un astfel de zapis.
 i. A lucrat mult pământ.
- II a. Dumnezeu s-a supărat și a spus că va limita rodul.
 b. A făcut rod numai în spic și a rărit spicele. Cf. Tip. **11918B**.
 c. L-a trimis apoi pe Arhanghelul Gavriil să afle cum se poate sfârâma zapisul.
 d. Diavolul i-a spus că zapisul poate fi desființat numai de omul născut din Duh Sfânt și Fecioară preacurată (socotind că este un lucru imposibil).
 e. Dumnezeu l-a trimis pe Arhanghel să o anunțe pe Fecioara (că va naște pe Iisus care, în cele trei zile cât va sta în mormânt după răstignire, va nimici țaria întunericului).

2. *Ciuda lui Arhanghel*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 37 (Scheia – [jud.] Suceava).

I b (și i-a dat plugul), c (care erau sălbatici), e, g, h₁ (Drept contract, diavolul a luat pământ în mână și l-a ascuns); II a, c (dar să nu spuie nimic, decât dacă va fi întrebat. Sf[ântul] a trebuit să stea doi ani), d (Arhanghelul a luat-o la fugă, urmărit de diavolul, care regreta că i-a răspuns la întrebare. L-a prins diavolul de picior pe Arhanghel, de i-a rămas scobitura din talpă), e (și Iisus s-a născut), f. În cele trei zile cât a stat în mormânt. Iisus a dat drumul sufletelor, g. Pe diavol l-a legat și stă așa până azi, iar în locul lui a intrat în iad Iuda.

3. *Lăcomia omenească*. (A. Vasiliu), ȘEZ., 1922, nr. 2, 47 (Tătăruși – Pașcani / jud. Iași). Republicată: CRIN. SAT., 1923, nr. 2, 10; *Povești*, 247; CAL. SĂT., 1933, 31.
4. *Lăcomia omenească*. DOINA Jor., 1928–1929, 102 (Moscu – Tg. Bujor / jud. Galați).
5. *Lăcomia lui Adam*. LUM. SAT. Sib., 1924, nr. 2, 4.

I a, b₁ (Dumnezeu a spus lui Adam să are atât pământ, cât se trage o brazdă dus și întors și va avea pâine suficientă pentru un an), i (arând cât a putut, pentru că a văzut că este pământ mult); II a₁ (Dumnezeu i-a spus să are cât o putea, pentru că va căpăta rodul limitat, drept pedeapsă pentru neascultarea lui).

Pentru restul de variante, vezi Tip. **10018C** (1).

11952. Diavolul dă lui Adam mult pământ

Este atestat în Moldova. *Copiii. Altă versiune despre înmulțire*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 38 (Botoșani – [jud.] Botoșani).

- a. Adam și Eva au fost izgoniți din rai. Dumnezeu le-a dat un petec de pământ pe care să-l lucreze ca să aibă hrană.
 b. Diavolul le-a dat mult pământ și le-a cerut în schimb ce au mai scump. Le-a luat cei doi copii și i-a dus în iad.
 c. Dumnezeu a trimis pe Sf[ântul] Vasile, care a slujit trei ani – cât trei zile – la iad. Întrebat de diavol ce vrea, a cerut copiii. După ce a mâncat o bătaie strașnică, i-a căpătat.
 d. Sf[ântul] Vasile a dus copiii pe pământ și din ei s-a înmulțit lumea.

11953. Diavolul nu vrea să dea pământ lui Adam

Este atestat în Transilvania și Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Marian, *Sărbătorile*, 217 (Frătăuții Noi – Rădăuți / jud. Suceava).

I a. Adam a fost alungat din rai.

b. S-a apucat să lucreze o bucată de pământ, ca să-și câștige pâinea (cu Eva).

c. Dracul i-a spus că locul este al lui. Pe orice petec de pământ se așeza, dracul proceda la fel. Până la urmă a spus că tot pământul este al lui (pentru că el a scos pământ din fundul mării).

d. I-a dat apoi un loc cu condiția ca Adam și urmașii lui să fie ai Satanei.

e. Adama a acceptat de nevoie.

f. Satana a făcut o cărămidă.

g. Adam și-a lăsat urmele degetelor pe cărămidă.

h. A ars dracul cărămida în foc și a ascuns-o (în fundul Iordanului).

II a. Iisus a rupt zăpășul.

b. Cărămida s-a sfărâmat când Iisus a fost botezat de Sf[ântul] Ioan, în apa Iordanului.

c. Pe când se boteza, Iisus a spus Sf[ântului] Ioan să strige cât mai tare, și cărămida se va fărâma mai repede.

d. Sf[ântului] i-a fost frică să strige mai tare, pentru că bucățile de cărămidă ce ieșeau din apă, îl loveau.

e. Iisus l-a încurajat, Sf[ântul] Ioan a strigat, și apa s-a înroșit de pulberea cărămizilor sfărâmate. Așa s-a nimicit contractul cu diavolul.

2. *Adam și Satana*. POȘTA ROM., 1888, 597.

I a, b (făcându-și plug), c, d, e, f₁ (Adam a făcut o cărămidă din noroi), g, h₁ (A uscat-o și a ascuns-o în fundul iadului); II f. Până la venirea lui Iisus, toate sufletele mergeau în iad, g. La învierea lui, când iadul s-a sfărâmat din temelii, sufletele dreptilor s-au dus la locurile lor de cinste.

3. *Zăpășul lui Adam*. Pop-Reteganul, I., *Povești din popor*, 194 (Iclod – Gherla / jud. Cluj).

I a (din cauza diavolului, care a căpătat permisiunea să plece marți pe pământ. Între alte rele făcute, a convins-o pe Eva să mănânce, împreună cu Adam, din mărul oprit), b, c, d, f, g; II a.

Pentru restul de variante, vezi Tip. 10018C (1) 11726 (1) de două ori.

11954. Enof

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). German, *Meteorologie*, 94 (Mărgineni?).

a. Când a creat lumea, Dumnezeu nu a făcut și fulgerul.

b. Izgonit din rai, omul s-a dus pe pământ. Dracul nu l-a lăsat să lucreze pământul, până nu i-a dat zăpăș în care promitea dracului tot ce va răsări din pământ.

c. Dumnezeu a trimis pe Enof să slujească pe dracul, ca să fure zăpășul. Sf[ântul] a slujit doi ani și nu l-a putut fura. Dumnezeu a dat arșiță, dracul s-a dus să se scalde, și Enof a fugit cu zăpășul.

d. Dracul l-a urmărit, și Dumnezeu a luminat, apoi a întunecat diferite părți ale lumii. Crezând că sunt semnale pe unde trece Sf[ântul], dracul se-ndrepta mereu în altă direcție, până a pierdut urma Sf[ântului].

e. De atunci este fulgerul cu care Dumnezeu face lumină. Dracul trage spre lumină și Ilie Proorocul dă cu trăsnetul să-l omoare.

11955. Dracul promite fericire lui Adam

Este atestat în Moldova, Transilvania și Muntenia. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Zapisul lui Adam*. (Gh. Savin), I. CREANGĂ, 1911, nr. 5, 144 (Jorăști – [Tg.] Bujor / jud. Galați). Republicată: CULT. POP., 1922, nr. 45, 3; ALB. BUC., 1938, nr. 45, 710; 1940, 198.

I a. Izgoniți din rai, Adam și Eva plâneau la poartă (bunătățile pierdute).

b. Dracul a promis lui Adam fericirea, dacă îi dăruiește toată seminția lui.

c. I-a cerut un zapis, o bucată de lut, pe care să apese Adam mâna.

d. Dracul a ars apoi lutul în foc.

e. L-a ascuns în apa Iordanului.

II a. Botezându-se, Iisus a stat cu picioarele pe cărămidă și a stricat-o.

b. De atunci în stânga omului stă diavolul, care-l îndeamnă la rău. Dacă reușește, diavolul râde, și îngerul plânge.

c. În dreapta omului este un înger, care-l îndeamnă la bine. Dacă reușește, râde îngerul și plânge dracul.

d. Când cineva amenință pe altul cu cuțitul, îngerul îl părăsește 40 de zile.

e. Când omul face o faptă bună, i se iartă trei păcate.

2. *Întâiul zapis de pe lume*. Pamfile, *Povestea lumii*, 100. Republicată: *Pov. pop. rom.*, 8; I. CREANGĂ, 1918, 8.

I a (după fericirea pierdută), b, c, d, e; II a, b, c, e₁ (Dumnezeu a șters cele trei fapte săvârșite la îndemnul diavolului).

3. *Zapisul din apele Iordanului*. LUMINA SAT., Sib., 1923, nr. 1, 3.

I a, b, c, d, e; II a.

4. *Zapisul lui Adam*. ALB., Buc., 1925, nr. 21-22, 316.

I a₁ (Adam și Eva au fost izgoniți din rai), b, c, d, e (gândind de acolo nu o va lua nimeni); II a, b, c, d.

11956. Comportarea lui Adam

Este atestat în Transilvania.

1. *Adam*. (Sala), FAM., 1900, nr. 8, 90.

a. După izgonirea lui Adam din rai, diavolul a făcut cu el un zapis despre felul cum trebuie să se poarte Adam.

b. Dumnezeu a așezat zapisul într-o apă, sub o piatră acoperită de rădăcini. Omul a știut și voia să desființeze zapisul, dar nu-l găsea.

c. De aceea nu poate face omul lucruri plăcute lui Dumnezeu.

11957. Zapisul și cărămida

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Adam*. Gorovei, *Credințe*, 2 (Țepu – Tecuci / jud. Galați).

a. Odată cu ispitirea Evei, diavolul a știut viitorul lumii.

b. L-a convins pe Adam să facă un zapis.

c. Adam nu știa carte.

d. Și-a apăsat mâna pe o cărămidă (moale, pe care dracul a uscat-o, după aceea).

e. Acesta era zapisul (care a condus lumea până la venirea lui Iisus).

2. *Lutul – cărămida – oala*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 159.

d (făcută de dracul), e (prin care Adam intra sub stăpânirea dracului, cu tot neamul omenesc), f. Diavolul a făcut apoi multe cărămizi cu care zidea. Ce lucra ziua, se dăruia noaptea, g. Dumnezeu i-a cerut cărămida, a blago-slovit-o și zidurile s-au ridicat la loc.

11958. Chinul lui Adam

Este atestat în Moldova.

1. *Nașterea Maicii Domnului*. Marian, *Legendele Maicii Domnului*, 4 (Tisăuți – Suceava).

- I a. Izgonit din rai pentru neascultarea lui, Adam a petrecut un timp îndelungat pe pământ.
- b. Când a murit, s-a dus în iad, unde s-a înțeles un timp cu Faraon. oamenii s-au înmulțit și au umplut iadul, iar prietenia dintre Faraon și Adam s-a stricat.
- c. Lui Dumnezeu i s-a făcut milă de Adam și a trimis un înger să-l învețe cum să scape din ghearele Faraonului. Să nu răspundă la nici o întrebare de-a diavolului și numai la urmă să-l întrebe cum se poate răscumpăra.
- d. Lucrurile s-au petrecut întocmai. Adam a fost nevoit să iscălească un zapis. A aflat că numai cel născut dintr-o femeie, care la rândul ei s-a născut din durerea de inimă a altei femei, îl poate răscumpăra.
- e. Adam a povestit îngerului, care a comunicat totul lui Dumnezeu.
- II a. Dumnezeu a aranjat ca un moșneag de șaptezeci ani să ia de nevastă o copilă de șapte ani. Ea s-a tânguit prin lume și din durerea ei de inimă a rămas grea și a născut pe Maria.
- b. Maria a născut mai târziu pe Iisus, care a învățat oamenii cum să trăiască, ca să nu intre în iad.
- c. Când Iisus a fost coborât de pe cruce, s-a dus în iad și a sfărâmat porțile. L-a scos pe Adam și ai lui de acolo. Nu a lăsat în iad decât pe cei ce și-au ucis părinții.

VI. Viciile omului 11965–12008

1. Băutura 11965–12001

Băaturile 11965–11985

11965. Băaturile se transformă în sânge, dacă sunt luate cu jaf de la cel sărac Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 903.
- a. Un vornic cerea oamenilor să-i aducă câte o jumătate kilogram de rachiu și așa și-a umplut un butoi.
- b. Când nu a mai fost vornic, se bucura că are cu ce face praznice.
- c. A făcut el o masă și a chemat toți finii. Când a vrut să scoată rachiu, a găsit sânge.
- d. Jaful făcut asupra celui sărac transformă băutura în sânge.

Rachiul 11969–11979

a. *Origine* 11969–11976

11969. Dracul face rachiul

Este atestat în Moldova.

1. *Povestea rachiului*. Furtună, *Cuvinte scumpe*, 67 (Sârbi – Bârlad / jud. Vaslui). Republicată: CAL. GOSPOD., 1924, 93.
- a. Când dracul a făcut rachiul, această băutură nu era atât de nebună ca acum. Certându-se cu Dumnezeu, dracul a fost rănit cu o săgeată. De furie, a pus din sângele lui în rachiu.
- b. Dumnezeu l-a întrebat odată cum au intrat atâtea suflete în iad de nu mai încap. Dracul i-a răspuns că-l ajută rachiul. Că oriunde sunt cârciumi, oamenii își pierd mințile.
- c. Diavolul a rugat pe Dumnezeu să-i mai lărgească iadul, pentru că nu încap răii lumii. Dumnezeu a aflat și i-a îndeplinit dorința. Astfel și-a ținut cuvântul și au putut fi pedepsiți cum trebuie bețivii și răii lumii.

11970. Dracul scuipă în borșul călugărului

Este atestat în Moldova.

1. *Povestea rachiului*. I. CREANGĂ, 1913, nr. 12, 363 (Vatra Dornei – [jud.] Suceava).

- a. Un călugăr evlavios, ce trăia în codru, postea tot timpul. Cu toate străduințele lor, dracii nu au reușit să-l abată din calea cea dreaptă. Un drac șchiop a promis că-l va face pe călugăr să păcătuiască. A cerut în schimb ca tartorul să-l numească ajutorul lui.
- b. Transformat într-un drumeț necăjit, dracul a fost primit de călugăr în chilia lui. Odată terminându-se borșul, dracul a spus călugărului că-l prepară el. După ce a umplut putina cu apă, a scuipat în ea și a dispărut.
- c. Călugărul a băut din borș și nu se mai sătura. Când s-a dus să ia merinde de la mănăstire, a dus și o cană cu „borș” cu care s-au îmbătat toți călugării. Când s-au deșteptat din somn, călugării au numit băutura rachiou.
- d. Tartorul a trebuit să-l numească pe dracul șchiop ajutorul lui.

11971. Mursa [sucul] poamelor și a semințelor

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante identice:

1. *De unde vine rachiul*. Sbierea, *Povești populare*, 304.
2. *De unde vine rachiul*. DEȘTEPT., 1893, 29; Republicată: GAZ. TRANS., 1893, nr. 40, 5.

- a. După ce a făcut lumea, Dumnezeu l-a făcut și pe om, stăpânul ei. Deși omul avea chipul lui Dumnezeu, nu poseda priceperea și înțelepciunea lui. Nu era în stare să supuie și să folosească ființele din jurul lui.
- b. Dumnezeu i-a dat din sufletul și mintea sa, și abia atunci a devenit omul stăpân al lumii.
- c. Oamenii s-au înmulțit și trăiau în armonie. Dracul a încercat să-i tulbure prin diferite mijloace, și nu a reușit.
- d. Dracii au ținut sfat și cel mai bătrân a propus să se sufle în mursa poamelor și a semințelor cu care se hrănesc oamenii. După ce oamenii vor storce mursa, s-o puie la fiert. Cine va bea din această mursă, să i se întunece mintea dumnezeiască și să i se aprindă mintea drăcească.
- e. Băutura s-a numit drăchiu sau drăchie și i-au spus apoi rachiou sau răchie, țuică sau holercă. Când au luat din băutura diavolului, oamenii s-au certat și au păcătuit.

11972. Băutura omorătoare

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 918 (Botoșani – [jud.] Botoșani).

- a. Dracul a făcut rachiul cu gândul că cine-l va bea să moară. Dumnezeu l-a blagoslovit, ca să-l poată bea oamenii.

11973A. Sluga Sf[ântului] Vasile

Este atestat în Transilvania.

1. *Legenda rachiului*. CĂL. CLUJ. ROM., 1926, 88.

- I a. Sf[ântul] Vasile a plecat la târg să-și caute argat. I-a ieșit dracul înainte, pe care l-a angajat și s-a dovedit harnic.
- b. Într-o zi, sluga a plantat tot felul de pruni din care numai el avea sămânța. Au rodit repede și Sf[ântul], darnic cum era, deși împărțea fructele la toată lumea, nu se mai isprăveau.
- II a. Sluga a propus să facă o licoare din prune, cu care să înveselească oamenii.
- b. A făcut o groapă pentru foc, în care a aruncat prunele și le-a ținut trei zile. A dat apoi foc cuptorului și a înfierbântat prunele. A acoperit

groapa cu jumătate de dovleac, în care a înfipt două țevi de cucută, așezate astfel ca să treacă printr-un jgheab de apă ce era pus la fântână. Prin țevi a curs rachiul într-un butoi.

- c. Diavolul a omorât un leu, un porc și o maimuță și le-a aruncat în groapă, ca să fiarbă cu prunele.
- d. În lipsa Sf[ântului], a cinstit oamenii cu băutură și i-a îmbătat. Apoi dracul a dispărut. Abia atunci și-a dat seama Sf[ântul] pe cine a avut argat. Și a scris molifte sfinte de blestem pentru dracul.
- e. Diavolul a pus cele 3 animale la fiert, pentru ca cel ce va bea țuică, să fie întâi trufaș ca leul, apoi ca un porc și la urmă să se facă de râs ca maimuța.

11973B. Borhotul

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Originea țuicii*. ROM. LIT., 1891, 124 (de lângă Dâmbovița?).
 - I a. Îmbătrânind, Sf[ântul] Vasile care trăia pe pământ, și-a luat slugă un băietandru vrednic (și treaba mergea bine).
 - b. Cum s-au făcut multe prune într-un an, sluga le-a strâns într-un vas și s-au făcut borhot.
 - c. A făcut apoi un cuptor sub o groapă, în care a pus borhotul. Când a început să fiarbă, a mai pus felii de dovleac deasupra. De acolo ieșeau două țevi de cucută, care treceau prin jgheabul unei fântâni apropiate. Aburii se scurgeau într-un vas și devenea un lichid alb (care era rachiul).
 - d. Băiatul a spus Sf[ântului] că fabrică doctorii.
- II a. Un om s-a îmbolnăvit (unul dintre ucenicii Sf[ântului], cu care era împreună într-o zi de sărbătoare).
- b. Sf[ântul] a trimis după „doctoria“ fabricată de sluga lui. Cum a băut din ea, bolnavului i-au trecut durerile și s-a arătat mai curajos.
- c. Ceilalți l-au imitat (ucenicii).
- d. S-a făcut zarvă mare; dracul a râs de isprava lui și a dispărut.

2. *Originea țuicei*. BĂRĂGAN., 1936, nr. 2, 14.

I a (care s-a arătat bun gospodar), b. c. d; II a, b, c (prefăcându-se că sunt și ei bolnavi), d.

3. *Cine a făcut întâi țuica*. IZVORAȘUL, 1931, nr. 5-6, 74 (Izvoru Aneștilor – Tr. Severin / jud. Mehedinți).

I a₁ (Dracul a fost argat la un român), b₁ (Acesta avea atâtea prune că putrezeau în pomi), c₁ (Dracul a pus prunele la fiert într-o oală mare. Printr-o țevă de coaje de tei curgea țuica); II c₁ (Vecinii au gustat și au hotărât să facă și ei asemenea băutură).

11974. Dracul își răscumpără greșală

Este atestat în Transilvania, Muntenia și Moldova. S-au identificat 6 variante, care se grupează astfel:

1. *Cine a iscodit dintâi rachiul*. POP. ROM., 1912, nr. 471. Republicată: *Cine a iscodit rachiul*. NEAM. ROM. POP., 1913, nr. 4-5, 72.
 - I a. Un om bun și evlavios s-a dus într-o zi la munca câmpului.
 - b. Dracul i-a furat merindele. Omul, gândind că cel care i-a luat hrana a fost poate mai înfometat decât el, i-a urat de bine.
 - c. Când Scaraoschi a aflat, l-a trimis pe acel drac să-și ispășească păcatul, slujind pe omul căruia îi furase mâncarea, timp de trei ani.
 - d. L-a amenințat că dacă nu-l face pe om să păcătuiască, îl va scâlda pe dracul în agheazmă.
- II a. Dracul s-a tocmnit slugă la țaran. Cf. Tip. 810A.
 - b. În primul an a fost mare secetă și recolta a fost proastă. Numai a țaranului a fost bogată, pentru că sluga l-a sfătuit unde să semene (pe un loc mlăștin).

- c. În al doilea an, care a fost foarte ploios, a avut o recoltă la fel de bună, pentru că sluga îl sfătuisese să semene pe deal.
- d. Din prisosul de bucate, sluga l-a învățat să facă rachiul (din care țăranul a băut cu vecinii lui).
- III a. Dracul a chemat pe Scaraschi să-i vadă isprava.
- b. L-au găsit pe țăran chefulind (cu oamenii bogăți).
- c. L-au auzit înjurându-și nevasta, care vărsase din greșeală rachiul și au asistat când a gonit săracul de la ușa lui.
- d. Cum au băut mai departe, oamenii s-au schimbat (ajungând la înjurături, ceartă și bătaie).
- e. Până la urmă au căzut cu toții pe jos.
- f. Petrecându-i, gazda a căzut într-o mocirlă.
- g. Întrebat de Scaraschi cum a făcut băutura, drăcușorul i-a explicat că a pus în ea sânge de vulpe, care-i face pe oameni șireți, sânge de lup, care-i face răi și sânge de porc, care-i face să se bălăcească.
- h. De atunci a rămas rachiul cu blestemățiile lui pe lume.
2. *Cel dintâi rachier*. (M. Sadoveanu), F. POP., 1915, nr. 44, 2.
I a₁ (Un om s-a dus la munca câmpului), b, c, d; II a, b (în mlaștină), c, d (învățând pe stăpân și pe alții să bea); III a, b (la cărciuma lui, cu alții) c, d (au ajuns lingușitori ca vulpile, răi și bătăioși ca lupii, și la urmă s-au tăvălit ca porcii), g₁ (Întrebat de Scaraschi dacă nu a pus în băutura sângele acestor animale, drăcușorul i-a explicat că a făcut rachiul din porumb. Băutura însă, când intră în om, îi transformă sângele), i. Scaraschi l-a răsplătit pe drac (dându-i mare cinste în iad).
3. *Născocirea rachiului*. Costin, *Basme și istorioare*, 24 (Pecinișca – Orșova, [jud. Caraș-Severin-Severin]).
I a₂ (Irimie, un mocan din Mărgineni, s-a dus la munca câmpului), b, c, d₁ (Scaraschi i-a cerut să aducă sufletul țăranului în iad); II a, b (la șes), c, d (din care Irimie a gustat și i-a plăcut mult); III a, b (cu prietenii), c, d (s-au făcut lingușitori ca vulpile, apoi încruntați ca lupii), e₁ (Pentru că Irimie le-a spart un scaun în cap, oamenii l-au bătut și l-au lăsat fără suflare), f₁ (Când să plece, au căzut într-o mocirlă, unde se tăvăleau ca porcii), j₂ (Scaraschi întrebându-l dacă băutura nu este făcută din sânge de vulpe, lup și porc, drăcușorul i-a explicat cum a făcut-o), i (dându-i o comoară de aur), j. Satul lui Ieremie s-a pierdut prin băutura.
4. *Cine a iscodit rachiul*. ȚARA OLT., 1909, nr. 15-16, 2.
I a₃ (Un om sărac s-a dus la câmp), b, c, d; II a, b (loc mocirlos), c, d (din care țăranul a băut și a dat și altora); III a, b, c, d (se lingușeau unii pe alții. Lucifer a spus că băutura îi face pe oameni ca vulpile, apoi se păruiesc ajungând ca lupii și la urmă cad pe drum și ajung ca porcii), g₃ (Întrebat de Scaraschi dacă nu a pus în băutura sângele acestor animale, dracul a răspuns că a făcut numai bucate din belșug și i-a învățat cum să facă din pâine – darul lui Dumnezeu – rachiul – băutura dracului), i (l-a pus în slujbă mare).
5. *Legenda vinarsului*. TIMIȘ-GAZ. POP., 1888, nr. 51, 5.
I a, b, c, d₁; II a, b (în vale, c, d (din care a băut țăranul și a chemat tot satul); III a, b, c, d (au devenit vicleni ca vulpile, turbați ca lupii, apoi ca porcii), g₄ (Întrebat de Scaraschi dacă a pus în băutura sângele acestor animale, diavolul i-a răspuns că omul are dintotdeauna astfel de sânge în vinele lui. Nu iese însă la iveală cât timp este sărac. Când ajunge avut și bea, sângele acestor animale începe să fiarbă în sângele omului).
6. *Legenda rachiului*. Mirea, *Legende*, 187.
I a, b, c₁ (Scaraschi l-a trimis pe dracul să-l slujească trei ani pe acel om, pentru a-l face să păcătuiească); II a, d₁ (Diavolul l-a învățat pe om să facă rachiul. Când omul a început să-i simtă gustul, a cinstit și pe alții

și toți l-au lăudat pentru ideea bună pe care a avut-o); III c₁ (Omul și-a înjurat nevasta, care a vărsat din băutură), d (și au uitat de Dumnezeu. Toată munca lor s-a transformat în rachiu), i (dăruindu-i cornițe mari, și cu slujbă mare în iad).

11975. Horilcă

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda „horilcei“*. ȘEZ., 1903–1904, (XI), nr. 5–6, 65. (Straja – Rădăuți / jud. Suceava). Republicată: DEȘT., 1903, nr. 55, 1; GAZ. TRANS., 1903, nr. 181, 6.
 - a. Diavolul Horilcă, sub înfățișarea unui băiat, sparge lemnele unui gospodar și acesta îl angajează la el. După un timp, mulțumit de vrednicia lui, gospodarul, care nu avea copii, l-a înfiat.
 - b. Horilcă a construit într-o zi o velniță și a făcut o licoare din secară și cartofi cu care a cinstit tot satul și l-a îmbătat.
 - c. A doua zi, îi dureau pe toți capul și Horilcă le-a mai dat câte un pahar să-i dreagă. Când au mai cerut, dracul le-a spus că a vândut toată licoarea unor negustori – care erau tot draci – aduși din iad. Aceștia nu au dat oamenilor băutură gratis. Curând toată averea sătenilor a intrat zălog pentru băutură.
 - d. Velnița, fiind în preajma bisericii, pălămarul a venit să ia foc și nu s-a mai înapoiat. Dascălul, trimis după pălămar, a pățit la fel, iar popa care s-a dus să vadă ce este cu ei, nu s-a mai înapoiat.
 - e. Auzind de năzdrăvăniile dracului, Dumnezeu și Sf[ântul] Petre s-au [dus] la acea biserică, unde au aflat numai o babă adormită. Ea le-a spus unde sunt slujitorii bisericii. Și Dumnezeu l-a trimis pe Sf[ântul] Petru să-i cheme și Sf[ântul] a rămas tot acolo.
 - f. S-a dus și Dumnezeu și a găsit toată lumea beată, iar Sf[ântul] juca într-un picior. Diavolul a vrut să fugă și a căzut într-un cazan clocotitor și a murit.
 - g. Dumnezeu a muștrat oamenii și a scos sufletele zălogite diavolului. Băutura s-a numit horilcă.

11976. Câr-ciumă!

Este atestat în Transilvania, Muntenia și Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *De unde vine vorba cârciumă?* (P. Savin), ALB., Buc., 1925, nr. 11–12, 161 (Slivna – Tg. Bujor / jud. Galați). Republicată: *Povestea cârciumei. ȚĂRĂNISM.*, 1929, nr. 3, 4; *Legenda cârciumei*. CAL. REV. DOINA, 1930, 120.
 - a. Într-un sat a trăit o femeie foarte rea (care în tinerețe se lega de oameni, strica casele, iar la bătrânețe făcea vrăji, farmece și alte solomonii).
 - b. Lumea o numea ciumă (urând-o pentru faptele ei).
 - c. Copii strigau după ea: „Câr ciumă!“
 - d. La bătrânețe, nu a mai avut cu ce trăi.
 - e. A făcut o băutură (după ce s-a sfătuit cu diavolul).
 - f. Într-o vadră cu apă la foc, a pus ardei, mătrăgună, sânge de câine, de porc (și de drac).
 - g. Voia ca cel ce va bea din acest amestec, să fie iute ca ardeiul, să înnebunească ca mătrăguna, să fie rău ca câinele și să ajungă în halul porcului.
 - h. Aburii care au curs printr-o țeavă s-au transformat într-o băutură.
 - i. A botezat-o rachiu.
 - j. A dat-o oamenilor s-o bea și i-au prins gustul.
 - k. Oamenii au mutat casa babei în mijlocul satului, ca să le fie mai la îndemână.

- l. Unul din nepoții ei, a continuat meșteșugul, după moartea babei.
 m. Oamenii mergeau bucuroși la casa câr-ciumei, și de atunci este cârciuma.
2. *Cum a făcut diavolul „cârciuma“*. LUMINA POP., 1932, nr. 2, 8.
 a (nu credea în Dumnezeu și făcea numai rău oamenilor prin vrăji și farmece), b (pentru că era gheboasă și cu nas de cucuvae), c, d, e (cum a învățat-o diavolul), f, h, i₁ (când baba a gustat din băutură, a început să chiuie „rachiul“, și așa i-a rămas numele), j, m, n. Cei ce au băut, s-au purtat rău, erau gălăgioși și bătăuși, din cauza celor ce pusese baba în băutură, g.
3. *Povestea cârciumei*. CĂL., 1929, 100.
 a (care făcea farmece, băga zavistia între oameni și strica gospodăriile), c, e (sfătuită de diavol), f (și miere), h, i₂ (Oamenii când au gustat din băutură au început să chiuie „rachiul“, și așa i-a rămas numele. Baba a făcut o prăvălie cu firma câr-ciumă, locul unde oamenii uită necazurile). g₁ (Mierea din băutură îl îndulcește pe om la băut; ardeul îl face iute și guraliv, mătrăguna îl face nebun, sângele de porc îl face să se tăvălească în noroi, iar cel de câine, îl face să se încaiere cu semenii lui și să fie rău).
4. *O poveste despre cum s-a făcut cârciuma*. Trifa, 25 de povești, 25.
 a (fără Dumnezeu, care făcuse numai rele în tinerețe), e (după sfatul dracului), f, h, m, k, l, o. Băutura face mult rău oamenilor; unora le ia averea întregă, iar pe alții îi învață să-și bată femeile și copiii, p. La cârciumă se fac cele mai multe răutăți, pentru că diavolul a sfătuit-o pe babă cum să facă rachiul și cârciuma.
 Vezi și Tip. 11984.

b. Nume 11978–11979

11978. Căiala

Este atestat în Moldova.

1. *Căiala*, Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 618 (Bajura – Dorohoi / jud. Botoșani).
 a. Dracul a făcut rachiul și i-a dat lui Noe să bea. După ce a băut, Noe s-a căit și a rămas numele de căiala rachiului.
 b. Oamenii când beau se căiesc.

11979. Dumnezeu botează rachiul

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță–Voronca, *Datine și credințe*, 918 (Botoșani – [jud.] Botoșani).
 a. Când dracul a făcut rachiul, Dumnezeu a trecut pe acolo și i l-a cerut. Dracul i l-a dat, cerându-i să-l boteze. Și Dumnezeu i-a spus rachiul.
 b. Dracul a mai cerut ca oricine bea rachiul, să fie al diavolului. Dumnezeu a hotărât că numai cine va face rachiul să fie al diavolului.

Vinul 11983–11985

11983. Dumnezeu dă vița de vie

Este atestat în Moldova.

1. *Povestea vinului*. I. CREANGĂ, 1911, nr. 8, 237 (Vatra Dornei – [jud.] Suceava).
 a. Vrând să stingă neamul rău și păcătos al uriașilor, Dumnezeu a dat Potopul. L-a salvat numai pe Noe și ai lui, pentru că era om drept. După Potop, apele erau murdare și Noe cu ai lui mureau de sete.
 b. Dumnezeu le-a dat vița de vie și ei și-au astâmpărat setea. Au stors apoi mustul în butoaie. Pentru că au uitat să-i mulțumească, Dumnezeu a hotărât ca cel ce va bea must să se îmbete.

11984. Noe și vița de vie

Este atestat în Moldova.

1. *Via. Pamfile, Firișoare de aur, 72.*
 - a. Noe lucra la corabia cu care trebuia să se salveze de Potop. Dracul voia să scape și el. Se lingușea pe lângă Noe și i-a adus o iarbă care a crescut mare și frumoasă. Din ea au ieșit strugurii și Noe îi aduse jertfă lui Dumnezeu.
 - b. Dumnezeu a hotărât ca și cel care a născocit această plantă să fie luat în corabie. Astfel a scăpat diavolul de Potop.
 - c. Vița de vie a rămas pe pământ, iar diavolul l-a învățat pe Noe cum să facă din struguri vinul și din tescovină rachiul. De atunci au apărut și gâlcevile pe lume.

11985. Țapul lui Noe

Este atestat în Moldova.

1. *Cine a aflat vița de vie. I. CREANGĂ, 1914, nr. 1, 9. Republicată: ALB. Buc., 1925, nr. 23–24, 355 (Mănăstirea Neamțului – Tg. Neamț, [jud. Neamț]).*
 - a. Înainte de Potop nu exista altă băutură decât apa. Când s-au înmulțit vitele după Potop, feciorii lui Noe le păzeau.
 - b. Noe era mare iubitor de capre îndrăznețe. Într-o zi a observat dispariția unui țap, care se înapoia țopăind. L-a urmărit și a văzut cum mânca niște struguri mari. Noe a rupt din ei ca să arate feciorilor lui.
 - c. Noe a mâncat struguri și la poarta casei lui a căzut. Copiii au crezut că este bolnav și l-au așezat în pat. A doua zi le-a povestit ce a pățit. A poruncit să se planteze via. A tăiat țapul și l-a pus la rădăcina viei, spre amintire.

Beția 11989–11994**11989A. Dracul ajută lui Noe la lucrutul viei**

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *Noe și dracul. GAZ. POP., 1921, nr. 77, 3.*
 - a. Noe lucra la vie și dracul își oferi ajutorul (după ce Noe i-a explicat că face vinul, cu care-și udă gâtlejul. I-a mai spus că după moarte, va lăsa via oamenilor ca să-l pomenească).
 - b. Dracul a udat via cu sângele diferitelor animale (un miel, o fiară, o maimuță și un porc).
 - c. De atunci e un blestem, când bea omul (ca la început să fie blând ca mielul, să cânte și să rădă; să-l prindă apoi mânia, să ocărescă și ochii să i se facă ca de fiară și să caute ceartă; mai târziu să se schimonosească ca o maimuță și la urmă să cadă în băltoacă ca porcul).
2. *Legenda viei. ADEV., 1887, nr. 38, 4.*
3. *Legenda viei. CAV., 1890, nr. 46, 3.*
 - a, b (miel, leu, maimuță, porc și alte animale), c₁ (Dracul a hotărât ca după cantitatea băută, omul să fie asemănător acestor animale: blând ca mielul, voinic ca leul, glumeț ca maimuța și murdar ca porcul).
4. *Dracu și beția. REV. COP. TIN., 1914, 110.*
 - a (după ce Noe i-a explicat cum crește via pe araci, cum face rod din care scoate vinul, care înveselește sufletele), b (miel, păun, maimuță, leu și porc, pe care le-a adus din iad), c₂ (Dracul a spus lui Noe că acestea sunt semnele care vor arăta puterea vinului. Omul va fi la început blând

ca mielul, apoi fudul ca păunul, vesel și sprinten ca o maimuță, arțăgos și gata de ceartă ca leul, apoi se va tăvăli ca porcul, de va râde și dracul de el), d. Lui Noe i-a părut rău de fapta dracului. A făcut cruce și dracul a fugit în iad.

5. *Noe și dracul*. CAL. POP., Buc., 1932, 85.

a₁ (Obosit de lucru, Noe s-a culcat sub o tufă), b (miel, leu, maimuță și porc), c₃ (De atunci a căpătat vinul puterea să ametească pe om. La început, râde, cântă și e bun ca mielul; apoi se încruntă, înjură, i se înroșesc ochii și este gata de ceartă ca leul; se face apoi de răs ca o maimuță când este necăjită, apoi cade prin băltoace, devenind asemănător porcului).

11989B. Diavolul vrea o parte din vie

Este atestat în Transilvania și Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Povestea viei*. ALB. Buc., 1898, nr. 49, 1152.

a. Noe sădea via (și Satana i-a scris [sic!] că vrea să știe ce folos aduce via. Noe i-a explicat că poama dă o băutură ce încântă inima și întărește voința).

b. Satana i-a cerut o parte din vie, și Noe i-a promis-o.

c. Satana a vrut să cunoască partea făgăduită de Noe.

d. A stropit via cu sângele mai multor animale (miel, leu, porc și maimuță, dar numai partea lui de vie).

e. De atunci este dracul părtaș la toate viile.

f. De aceea e vorba că omul când bea prea mult se face întâi ca mielul, apoi ca leul, pe urmă ca porcul și, la sfârșit, caraghios ca maimuța.

2. *Când s-a sădit via*. CAL. BUN. CREȘT., 1927, 158.

a (pentru că a găsit după Potop o coardă de viță cu struguri, din care a gustat), b, d (miel, leu, maimuță, porc), f₁ (De atunci, când beau, oamenii sunt la început blânzi ca mielul, curajoși ca leul, caraghioși ca maimuța și la urmă ca porcul).

3. *Povestea vinului*. CAL. BUN. CREȘT., 1933, 142.

a, d (miel, leu, purcel. A spus lui Noe că este cel mai bun gunoi pentru vie), f₂ (De atunci, omul care bea este la început blând ca mielul, apoi curajos ca leul și la urmă se tăvălește în noroi ca porcul).

11989C. Putere de leu, cinste de porc și măgar

Este atestat în Transilvania și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *O poveste veche*. LUMINA SAT. Sib., 1922, nr. 51, 5.

a. După ce a coborât din corabie, Noe a început să muncească (urmând porunca lui Dumnezeu).

b. A vrut să sădească via și nu a reușit, pentru că și-a băgat coada dracul.

c. Dracul a declarat lui Noe că via nu va prinde, până nu o va unge cu sânge de leu, porc și măgar. Noe l-a ascultat și via a prins.

d. De atunci, când bea omul are curaj de leu.

e. Dacă continuă, nu se mai poate opri și ajunge ca porcul și măgarul.

2. *Poveste*. NEAM. ROM. POP., 1922, nr. 17, 338. Republicată: *Putere de leu și cinste de porc și măgar*. Teodorescu-Kirileanu, *Povești morale*, II, 108.

a, b, c, d, e₁ (Când continuă, se tăvălește ca un porc, apoi are cinstea unui măgar).

11990. Feciorul lui Noe și viia

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *După potop*. DUM. POP., 1929, nr. 11-12, 7.

a. Noe a sădit via și a stropit-o cu sânge de animale (miel, leu, porc).

- b. Feciorul lui a vrut să știe de ce a procedat astfel.
- c. Noe i-a explicat că vrea ca atunci când urmașii lor vor bea vin, să fie la început blânzi ca mieii, să răcnească apoi ca lei, și la urmă să se tăvălească în noroi ca porcii.

2. *Noea și vinul*. A. I. F., i. 10757 (jud. Vrancea).

- a (miel, momiță, mascur), c₁ (De aceea, când omul bea, este întâi blând ca mielul, apoi nerușinat și viteaz, și până la urmă obraznic ca porcul).

11991. Sângele din cupa de vin a lui Noe

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante identice:

1. *Povestea vinului*. NEAM. ROM. POP., 1911, nr. 7, 111.

2. *Povestea vinului*. LUMINA SAT. Cr., 1920, nr. 5, 2.

- a. Pe când Noe bea o cupă cu vin, dracul i-a smuls-o din mână. A picurat în vin câte trei picături de sânge de la un miel, un leu și un porc, pe care le-a adus cu el.
- b. Mirat, Noe l-a întrebat de ce procedează astfel. Dracul a explicat că vrea, ca după un singur pahar de vin, omul să fie vesel, nevinovat și sprinten ca un miel; al doilea pahar să-i dea tărie, curaj și vitejie de leu, și la al treilea pahar să se tăvălească ca porcul în noroi.

11992. Bețivul umblă pe două cărări

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 2 variante identice.

1. *Bețivul* (T. Pamfile – *Fără titlu*), B.A.R., ms. 5094, f. 98. Publicat: *Cărările bețivului. Firișoare de aur*, 51; *De ce umblă bețivul pe două cărări*. Teodorescu-Kirileanu, *Povești morale*, II, 119.

2. *De ce umblă bețivul pe două cărări*. ALB. Buc., 1939, 374.

- a. Primele patru pahare pe care le bea omul sunt rânduite de Dumnezeu pentru întărirea trupului. Următoarele patru pahare sunt îngăduite de dracul. În acest timp, Dumnezeu se îndepărtează, și dracul se urcă pe umerii omului.
- b. La al nouălea pahar, dracul pune frâul în gura omului. La al zecelea îl strunește când la dreapta, când la stânga. De aceea umblă omul pe două cărări.

11993. Nemții din stomac

Este atestat în Moldova.

1. *Credință*, Zanne, *Proverbele românilor*, VI, 178, (Tecuci, [jud.] Galați).

- a. Omul beat are trei nemți în stomac care i se urcă la cap. Acolo sunt două scaune și de aceea se bat. Unul rămâne totdeauna în picioare.
- b. Apoi se împacă, cântă și cad din nou în stomac. Când omul nu mai poate bea, cade și doarme dus de-l ling și câinii la gură.

11994A. Omul este zurbagiu la beție

Este atestat în Moldova și Transilvania. S-au identificat 3 variante identice:

1. *Mintea și rachiul*. Teodorescu-Kirileanu, *Povești populare*, 67. Republicată: CAL. GOSPOD., 1922, 73.

2. *Mintea și păhărelele*. RĂS. PAL., 1905–1906, 122.

3. *Mintea și păhărele*. GAZ. ȚĂR., 1926, nr. 7, 4.

- a. Primul păhărel de băutură se urcă în capul omului, unde găsește mintea șezând pe un scaun. Intră modest în vorbă cu ea și tot așa se așază pe un colț al scaunului.
- b. Al doilea păhărel procedează la fel. Al treilea este primit cu mare veselie. Îl poftesc pe scaun alături de ei și împing mintea.
- c. Al patrulea pahar este primit cu și mai mare bucurie și mintea se retrage într-un colț.
- d. Când păhărelele se înmulțesc și nu mai au loc pe scaun, îl răstoarnă și începe cearta și bătaia.

- e. Mîntea nu mai este la locul ei. De aceea omul nu mai are stăpîn, caută buclucul cu lumînarea și cîntă. Astfel se explică că omul este zurbagiu la beție și se mișelește mai rău ca porcul.

11994B. Mîntea izgonită

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante identice.

1. *Mîntea și răchia*. ASTRA MAR., 1927, nr. 30, 3.

2. *Mîntea și răchia*. CAL. IL. Arad, 1937, 39.

- a. Mîntea șade pe un scaun în capul omului. Când omul bea un pahar, duhul cel rău se urcă la cap, spune minții că el este pui de drac, o sperie și-i ia locul.
- b. La al doilea pahar, mîntea este împinsă și mai departe; la al treilea, este împinsă jos de pe scaun și rachiul rămîne stăpîn.
- c. De multe ori, când revine mîntea, alungă rachiul, dar scaunul ei este stricat și greu de pus în ordine.

11994C. Mîntea pleacă de la om

Este atestat în Moldova.

1. *Mîntea și vinul*. CAL. SĂT., 1924, 114.

- a. Când omul bea un pahar de vin, mîntea se bucură, pentru că vinul întărește trupul. La al doilea pahar, mîntea se supără, mai ales că vinul are pretenția să-i ia locul.
- b. La al treilea pahar, mîntea cedează locul, pentru că știe ce va urma. De la trei pahare în sus, mîntea pleacă de la om.

Cârciuma 11999–12001

11999. Cei trei draci de la cârciumă

Este atestat în Muntenia.

1. *Cârciuma are trei diavoli*. Rădulescu–Codin, *Cojocul*, 50. Republicată: *Cârciuma are trei draci*. *Ghiță Bondoc*, 30.

- a. Cârciuma are trei draci pe care nu-i vede oricine.
- b. Unul este portar și-l primește pe om cu bucurie; altul stă la ușă, îl preia pe om de la portar și cu lingușiri îl face să intre. Îl dă în primire celui care servește băutura și care-l așază pe scaun. Și omul bea pînă nu se mai poate scula în picioare.
- c. Dacă reușește să se ducă pînă la ușă, diavolul de acolo îl face să vie înapoi.
- d. Când, pînă la urmă, omul scapă este trimis cu un vistavoi de-al dracilor. Acesta îl duce prin șanțuri și noroaie, ca să-l cunoască nevasta, copiii și toată lumea că a fost la biserica dracului.

12001. Ispitele cârciumii

Este atestat în Muntenia.

1. *Misterele cârciumii*. CRON., 1902, nr. 435, 3.

- a. Cârciuma are trei draci. Unul iese înaintea omului și-l gonește acasă să nu-i moară copiii de foame.
- b. Al doilea îl cheamă la trai bun, îndemnînd numai la o litră. Și omul cade în capcană.
- c. Al treilea se așază lângă om, îl antrenează la băutură, pînă lasă omul cu punga goală și-l îmbolnăvește.

2. Fumatul 12005–12008

12005. Fumătorii care nu scuipă, sunt ai diavolului

Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *Tămâia și tutunul*. (Șt. St. Tuțescu), V. LIT., 1906, nr. 22, 8 (Cătunul de Sus – Slatina / jud. Olt). Republicată: *Din văi și vâlcele*, 13.
2. *Tămâia și tutunul*. ȚĂRĂNISM., 1934, nr. 17, 14.
 - a. După ce a fost îngropat Iisus, a răsărit pe mormântul lui tămâia, iar pe al dracului, tutunul.
 - b. Diavolul a vrut să afle la care buruiană va alerga mai multă lume.
 - c. Cei mai mulți se îndreptau spre tutun.
 - d. De aceea, diavolul a cerut pe toți cei ce fumează (lui Dumnezeu).
 - e. A căpătat dracul numai pe cei ce nu scuipă, când fumează (de la Dumnezeu).
 - f. Astfel, fumătorii care nu scuipă au rămas ai diavolului.
3. *Tămâia și tutunul*. LUMINA SAT. Sib., 1924, nr. 23, 3.
 - a, b, c, d, e, f₁ (De atunci a rămas obiceiul ca oamenii care fumează să scuipe, lepădându-se astfel de Satana).
4. *Tutunul și tămâia*. DUM. POP., 1922–1923, nr. 47, 6.
 - a, c, d, e, f.
5. *Cari vor fi ai dracului*. (Th. A. Bogdan), GAZ. TRANS., 1910, (II), nr. 286, 6 (Bistrița – P[iatra] Neamț / jud. Neamț).
 - a₁ (Iisus s-a întâlnit cu dracul; primul a semănat tămâie și al doilea tutun), b₁ (Au făcut rămășag care buruiană va atrage mai mulți oameni), c₁ (După ce amândouă buruienile au crescut din tutun au găsit numai câteva frunze. Din tămâie abia au fost smulse câteva frunze), d (lui Iisus), e (de la Iisus).

12006. De ce scuipă omul când fumează

Este atestat în Moldova.

1. *De ce scuipă omul când fumează*. SAT., 1931, nr. 9–10, 24 (Obilești – Focșani / jud. Vrancea).
 - a. Diavolul a semănat tutunul, numit și „iarba diavolului“, cu care a atras atâta lume, încât l-a speriat pe Dumnezeu.
 - b. Dumnezeu i-a cerut să nimicească tutunul și diavolul nu a acceptat.
 - c. Dumnezeu a hotărât că vor fi ai dracului numai fumătorii care după fumat nu vor scuipa. De aceea scuipă oamenii după fumat.

12007. Osândilă și Știopu

Este atestat în Moldova.

1. *Praznicul lui Osândilă cu tăbăcarii*. I. CREANGĂ, 1912, nr. 6, 171 (Dorna – Vatra Dornei / jud. Suceava).
 - a. Dracul a chemat la un praznic pe toți fumătorii. După masă a dat fiecăruia câte o lulea. Umplându-se casa de fum, dracul s-a supărat.
 - b. Știopu, fratele dracului, i-a propus să le dea tabac de tras pe nas. Oamenii strănutau, și dracii se tăvăleau pe jos de răs.
 - c. De atunci, cei ce fumează sunt ai lui Osândilă. Cei ce trag tabac pe nas sunt ai Știopului.

12008. Oamenii fumează, dar nu știu de ce

Este atestat în Muntenia.

1. *Tutunu-i buruiana dracului*. Popescu-Ciocănel, *Brașoave*, 276.
 - a. Un împărat a plecat în lume. Pe drum s-a întâlnit cu un olog ce avea o lulea în gură. Acesta i-a spus că tutunul îi ține de urât.
 - b. Un țăran, care muncea, i-a spus că tutunul îl îndeamnă la lucru; altul a afirmat că-i face poftă de mâncare; al treilea că-l ajută la mistuire, și al patrulea că-i aduce somn.
 - c. Mai târziu, un alt fumător a declarat că fumează din nărav. Că tutunul este buruiana dracului și nu mai scapi de ea. De atunci oamenii fumează, dar nu știu de ce o fac.

D. Alte caracteristici, credințe, particularități și obiceiuri stabilite în legătură cu omul

12018–12094

I. Moartea 12018–12030

12018. Oamenii nu-și mai cunosc ceasul morții

Este atestat în Transilvania.

1. *Omul care a știut toate.* (Th. A. Bogdan), GAZ. TRANS., 1909, (I), nr. 136, 3 (Bistrița – Năsăud / jud. Bistrița Năsăud).
 - a. După ce a făcut lumea, Dumnezeu a dat-o în stăpânirea oamenilor care au trăit îndestulați și senini. Satana i-a făcut pe oameni să cârtească, socotindu-l pe Dumnezeu răspunzător de toate. Dumnezeu însă îndeplinea toate voile oamenilor.
 - b. Satana a sfătuit oamenii să ceară lui Dumnezeu ca ei să știe când le sosește ceasul morții. Și Dumnezeu le-a împlinit și această dorință, iar oamenii munceau de atunci mai puțin.
 - c. Când Dumnezeu s-a dus odată la un om căruia i se apropia sfârșitul, a găsit totul în paragină. Omul nu a mai muncit, pentru că știa că mai are puțin de trăit. Dumnezeu a desființat acest dar al omului și de atunci nu mai știe nimeni cât are de trăit.

12019. Cartea dăruită de Dumnezeu oamenilor, le spunea ceasul morții

Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania. S-au identificat 6 variante, care se grupează astfel:

1. *Dumnezeu coboară pe pământ.* (Gh. Tulbure). CUGET CLAR, 1928, nr. 29–32, 475. Republicată: ȘC. NOASTRĂ, 1928, 452.
 - I a. Dumnezeu a făcut lumea și pe om.
 - b. I-a dat omului o carte în care-i arăta ce este pe placul lui Dumnezeu și ce îl mânie.
 - c. Îi spunea și ceasul morții (pentru ca omul să-și pregătească sufletul).
 - d. Știind omul când i se apropie sfârșitul, nu mai lucra.
 - e. De aceea ducea mari lipsuri.
 - f. A început să cârtească împotriva lui Dumnezeu (și-l blestema).
 - II a. Dumnezeu s-a dus la un om care i s-a plâns că o duce rău și peste patru zile va muri.
 - b. I-a mai spus că nu muncește de doi ani. De aceea nu are nici cămașă pe el, nici ce mânca.
 - c. Dumnezeu l-a întrebat de ce nu a lucrat (nu și-a pus gard la casă și nu a semănat nici o legumă în grădină).
 - d. Omul a răspuns că știind când va muri, s-a gândit că va trăi și așa.
 - e. Când Dumnezeu l-a întrebat de ce nu a arat câmpul, omul a răspuns că ar fi adunat mai multe roade decât i-ar fi trebuit, pentru cât mai are de trăit.
 - f. Omul nu a vrut ca feciorii lui să se certe pentru moștenire.
 - g. Din acel moment, Dumnezeu a luat omului din minte conștiința zilei morții lui.
2. *Dumnezeu pe pământ.* REV. V. SAT., 1934, nr. 6–8, 13.
 - I a, b (în care scria ce trebuie să știe și să facă omul), c (pentru a-și pregăti sufletul), d, e, f; II a (împreună cu Sf[ântul] Petre), b, c (nu a lucrat câmpul și grădina), f₁ (Nu a vrut să rămâie copiilor lui), g₁ (Dumnezeu a hotărât ca oamenii să nu mai știe clipa când vor muri).

3. *Omul care-și știa sfârșitul vieții lui.* (T. Pamfile), V. LIT., 1906, nr. 22, 7. Republicată: *Omul care-și știa sfârșitul vieții. Firișoare de aur*, 17.
4. *Omul care-și știa sfârșitul vieții lui.* CAL. MIN., 1907, 154.
I b (care-i spunea tot ce este pe plac lui Dumnezeu și tot ce-l mânie), c, d, e, f; II a (împreună cu Sf[ântul] Petre), b, c (nu a arat și nu a semănat), f, g, h. De atunci se gândește omul numai la viață și se trudește pentru un trai mai ușor și mai bun.
5. *Omul care-și știa sfârșitul vieții.* ALB. BUC., 1940, 166.
I b₁ (Dumnezeu a făcut omului multe daruri), c (pentru a se pregăti), d, f; II a, b, c (nu și-a pus gard și nu a lucrat grădina), d, f, g.
6. *Moartea.* Pamfile, *Mitologie*, I, 340.
I c₁ (Omul își știa ziua morții), d, f; II a, b₁ (I-a spus că nu mai muncește de doi ani pentru casă), f.

12020. Via părăginită

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Dumnezeu și Sf[ântul] Petre.* CAL. GOSPOD., 1937, 92.
 - a. Mergând pe pământ, Dumnezeu și Sf[ântul] Petre au dat de o vie părăginită, a unui unchiaș care își aștepta moartea și nu mai muncea.
 - b. Când au plecat, Dumnezeu a hotărât că oamenii nu trebuie să știe când mor, pentru că lasă totul în paragină.
 - c. Dumnezeu a luat gândul morții din mintea unchiașului.
 - d. Când au trecut din nou pe la el, l-au găsit pe moșneag muncind. Le-a spus că a fost bolnav și via lui a părăginit.
 - e. De aceea muncesc oamenii până-n ultima clipă, pentru că nu știu când mor.
2. *Dumnezeu și Sf[ântul] Petre.* (Gh. Fira), ȘEZ., 1913, nr. 11, 180. (Scheia (?) Schela - Tg. Jiu / jud. Gorj).
a (pentru că oamenii știau pe vremuri când mureau), c (și unchiașul s-a apucat cu râvnă de muncă), l.

12021. Gardul netrainic

Este atestat în Transilvania, Moldova și Muntenia. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Sorocul morții.* CAL. POP. Suc., 1932, 55 (Berchisești - Gura Humorului / jud. Suceava).
I a. Pe vremuri oamenii știau când mor.
 - b. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, care umblau pe pământ, au dat de un om care și-a făcut un gard netrainic.
 - c. Omul a spus lui Dumnezeu, că nu-i este necesar un gard mai bun, pentru că i se apropie sorocul morții.
 - d. Dumnezeu a luat acest dar oamenilor. A explicat Sf[ântului] Petru că este rău când oamenii știu sorocul morții (pentru că se lenevesc și se ticăloșesc).
 - e. De atunci nu mai știu oamenii când mor.
2. *De când nu știe omul ceasul morții.* Sevastos, *Povești*, 49.
I b, c, d, f. Omul și-a făcut apoi un gard bun.
3. *De ce nu știu oamenii când mor.* A. I. F., i. 11079 (Cerbăl - [jud.] Hunedoara).
I a, b (din scaieți), c, d (pentru că lucrează prost și nu mai rămâne nimic pentru urmași), e.
4. *Când a umblat Dumnezeu cu Sf[ântul] Petre pe pământ.* Sala, *Soacra tirană*, 43 (Cărpinet - Beiuș / jud. Bihor).
I b (de cucută), c, d; II a. Pe vremuri, femeile erau mai mari în sat. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre au poposit la o casă unde bărbatul ținea în brațe copilul care plângea de foame, b. Au plecat la casa primarului, care

le-a spus că femeia lui este rea, c. Femeia a venit acasă, cu chef și și-a bătut bărbatul. Apoi l-a bătut și pe Sf[ântul] Petre, d. Când i s-a rupt băta, s-a dus să aducă alta. De mila Sf[ântului] Petru, Dumnezeu a schimbat cu el locul din pat. Femeia l-a bătut tot pe Sf[ântul] Petre, crezând că bate și pe celălalt călător, d. A doua zi, gazda a cerut iertare. Dumnezeu a spus că femeia nu va mai fi primar. Cf. Tip. 792 (românesc); III a. Sf[ântul] a cerut lui Dumnezeu să-l lase în locul lui o zi, b. O femeie a rugat pe Dumnezeu să aibă grijă de cele cinci capre ale ei, c. Sf[ântul] a trebuit să alerge tot timpul după ele. A venit ostenit și a spus lui Dumnezeu că nu mai vrea să-i ție locul nici măcar un ceas. Cf. Tip. 774D.

12022. Descântecul

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). GRAI. NOSTRU, Buc., 1906–1907, 328 (Covurlui? / Galați).
 - a. Pe vremuri, românul își cunoștea ceasul morții și nu mai muncea.
 - b. Sf[inții] Mihail și Gavril au învățat o femeie cum să descânte omului (ca să nu știe ceasul morții).
 - c. Când trebuia să moară un om în sat, femeia l-a descântat și omul s-a ridicat de pe patul de boală.
 - d. De atunci a rămas ca omul să muncească până moare (și să fie descântat).
2. (Fără titlu). Candrea, *Din popor*, 184.
 - a (câtva timp înainte), b. (pe moarte, pentru ca el să capete puteri și să muncească până înainte de clipa morții).

12023A. Mocanul și Moartea

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante:

1. *De când nu s-a mai văzut moartea.* (G. Șuşnea), NEAM. ROM. POP., 1910, nr. 23, 365 (Ciurești – Tg. Bujor / jud. Galați), Republicată: Savin, *Pilde*, 32.
 - I a. Un mocan a poposit cu oile într-o poiană. El se simțea atât de voinic și fericit, încât a spus că s-ar putea lupta chiar cu Moartea.
 - b. Moartea a apărut și i-a spus că-i va tăia capul (dar înainte să se roage pentru iertarea păcatelor).
 - c. Mocanul a cerut să-i vadă sabia.
 - d. A ascuns-o în glugă, și când și-a dat seama că Moartea nu mai are nici o putere, a gonit-o.
 - II a. Moartea s-a plâns lui Dumnezeu, care a trimis pe Arhanghelul Mihail să-l aducă pe mocan.
 - b. Dumnezeu l-a certat că a stricat rostul Morții.
 - c. Ciobanul i-a răspuns că nu este drept ca Moartea să fie văzută de oameni, pentru că ei își dau seama atunci că le-a sosit ceasul.
 - d. Dumnezeu a văzut că mocanul are dreptate și a poruncit ca Moartea să se facă nevăzută (să aibă o săbiuță mică, și când sosește ceasul omului, să-l taie pe dinăuntru).
 - e. De atunci oamenii nu mai văd Moartea.
 - f. Dumnezeu l-a făcut sfânt pe mocan.
2. *Moartea.* Pamfile, *Mitologie*, I, 337 (Vaslui?).
 - I a, b, c, d₁ (Nu i-a dat-o înapoi, cu toate amenințările morții); II a (ca să-i judece faptele și să-și primească pedeapsa), c. (pentru că umblă cu sabia scoasă, înfricoșând omenirea. Dacă omul este muritor, s-o facă pe moarte nevăzută, ca omul să nu trăiască toată viața cu frica în sân), d (și taie zilele omului când nici nu se gândește), f.

12023B. Ciobanul și coasa morții

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante:

1. *De când Moartea-i nevăzută.* (P. Savin), ALB. Buc., 1925, nr. 23-24, 340.
 - I a. Pe vremuri, Moartea umbla prin lume cu coasa și o vedea oricine.
 - b. Odată a venit să ia un cioban tânăr. Acesta i-a cerut coasa s-o vadă cât este de ascuțită.
 - c. A bătut apoi pe Moarte până a pus-o pe fugă.
 - II a. Moartea s-a plâns lui Dumnezeu, care a trimis un înger să-l aducă pe cioban. Și l-a muștrat aspru.
 - b. Dumnezeu a hotărât ca nimeni să nu mai vadă Moartea.
 - III a. Ciobanul a trăit până la adânci bătrâneți, minunându-se cum de l-a uitat Moartea.
 - b. Când l-a luat, Moartea i-a spus că a trimis destule semne că se apropie. I-a albit părul, i-au căzut dinții, mâinile-i tremură, și ciobanul nu mai vede și nu mai aude. Cf. Tip. 335.
 - c. De atunci Moartea este nevăzută. Se anunță numai prin semne.
2. *De când Moartea-i nevăzută.* (P. Savin), ALB., Buc., 1940, 198.
 - I a (și lua pe cine avea poruncă), b, c₁ (A gonit-o spunând că nu i-a dat de veste); III b (și a fost bolnav de trei ori), d. Mocanul a trebuit să urmeze Moartea.

12024. **Morții nu se îngroapă trei zile**

Este atestat în Transilvania.

1. *Lăcomia strică omenia.* POP. ROM., 1903, nr. 42, 6.
 - a. O femeie a mâncat un ou în ziua de Paște, înainte de-a veni oamenii de la biserică.
 - b. Fiind surprinsă de cineva, a înghițit oul întreg și a căzut moartă.
 - c. După ce au îngropat-o, un țigan, ca s-o jefuiască de salba de la gât, a deschis groapa. Oul din gât a sărit, și femeia a înviat. A dat salba țiganului drept recompensă. Cf. Tip. 990.
 - d. Cei de acasă s-au speriat și au încuiat ușile. Moarta înviată le-a povestit întâmplarea cu oul.
 - e. De atunci nu se mai îngroapă morții trei zile.

12025. **Crucea îmbrăcată în hainele morților tineri**

Este atestat în Muntenia.

1. (*Vasilca*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 80 (Răcari (?) – Filiași / jud. Dolj).
 - a. Pe vremuri, românii erau robiți și vânduți călcăunilor. Fata unei văduve, Vasilca, ce tocmai se logodise, a fost robită de păgâni.
 - b. Logodnicul ei a făcut o păpușă pe care a pus-o în biserică. A plecat după fată și a adus-o acasă.
 - c. Și azi a rămas obiceiul să se îmbrace crucea cu hainele tânărului mort, când este dus la groapă. La mormânt, crucea este dezbrăcată și hainele se dau de pomană.

12026. **La Judecata de Apoi a omului**

Este atestat în Muntenia.

1. *Păsările și omul la Judecata cea de Apoi.* I. CREANGĂ, 1912, nr. 8, 247 (Gorj?).
 - a. Omul când moare este asistat de un înger bun și unul rău. La judecata lui, vin unele păsări care îl acuză și altele care povestesc faptele lui bune.
 - b. Rațele sălbatice acuză pe om. În schimb, rândunelele, berzele și cucii cer iertarea păcatelor omului, pentru că își fac cuibul pe casele omului care le îndrăgește. Cf. Tip. 1104, 200** (românesc).

12027. **Oamenii mari mor cu topoarele, cei mici cu flori și trandafiri**

Este atestat în Epir.

1. *Cum mor oamenii*. Papahagi, P., *Basme aromâne*, 161 (Epir?).
 - a. O tânără femeie, strângând într-o zi gunoiul, i-a dat foc. Fumul a ajuns până la Dumnezeu căruia i-a vindecat un ochi care-l dorea.
 - b. Dumnezeu a aflat cine i-a făcut binele și femeia i-a cerut să-i spună cum mor oamenii.
 - c. Dumnezeu i-a spus că oamenii mari mor cu topoarele, iar cei mici cu flori și trandafiri¹.

12028A. Sufletele morților nu se odihnesc trei zile

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Sărbătorile*, 45.
 - a. Sufletul omului, când iese din trup, este purtat de un înger pe unde a umblat în viață. Se așază apoi pe streășina casei lui, timp de trei zile.
 - b. Cuprins de sete, cere îngerului apă și este trimis în casă să bea.
 - c. Acolo își vede rudele jelindu-i corpul.
 - d. Se înapoiază și spune îngerului că nu a băut, pentru că i-a fost scârbă de hoitul pe care l-a văzut (și niște ciori erau grămadă și-l mâncau).
 - e. Îngerul îi spune că el a trăit în acel hoit. Cf. Tip. 337* (românesc).
 - f. Ciorile sunt rudele care-l jelesc.
2. (Fără titlu). Gorovei, *Credințe*, 313.
 - a, b, d, e, g. Și sufletul este miluit.

12028B. Sufletele morților și streășina

Este atestat în Transilvania.

1. *Streășina casei*. (G. Coșbuc), F. INT., 1897, nr. 22, 2. Republicată: NEAM. ROM. POP., 1935, nr. 8-9, 126.
 - a. Supărat pe sufletele care s-au răzvrătit odată cu îngerii cei răi, Dumnezeu le-a blestemat să nu-și găsească odihnă. Trei zile după ce ies din trup, oriunde s-ar afla.
 - b. Fecioara Maria plângea pentru această neodihnă a sufletului fiului ei care trebuia să moară. Sf[ânta] Luni a povățuit-o să prindă sufletul lui Iisus în palme și să-l ție trei zile.
 - c. Pentru că nu a putut ajunge până la cruce, a sfătuit-o să facă o bisericuță cu streășini neobișnuite. Și sufletul lui Iisus s-a ascuns acolo și a avut liniște.
 - d. Fecioara a binecuvântat streășina. De atunci construiesc oamenii casele cu streășini. Sufletele celor care mor, chiar pe drum, se ascund acolo.
 - e. Dacă nu găsesc case cu streășină, sufletele se ascund sub streășina bisericii.
 - f. Rândunelele sunt păsările lui Dumnezeu și tot sub streășină își caută adăpostul. Cine le alungă nu-și va găsi adăpost sub streășină, după moarte.

12029. Sufletele morților ies uneori din morminte să se încălzească la foc

Este atestat în Transilvania.

1. *Povestea nopții de „Învierea Domnului”*, FRÎNG., 1930, nr. 29, 374.
 - a. O pereche bătrână avea șapte feciori cu numele inițialelor celor șapte zile din săptămână: Luca, Marcu, Mihai, Iulie, Vasile, Sisoie și Dumitru.
 - b. Auzind ei că s-a descoperit focul, au rugat pe flăcăi ca, după moarte, să facă un foc la mormântul lor, ca să se mai încălzească.

1. Traducătorul în limba franceză al lucrării a notat cu îndreptățire: „Nu există vreo legătură între titlu și text, iar c[uvântul] [cu] este de neînțeles. Nu ar fi de preferat să se suprima cu totul?” Autoarea nu a dat nici un răspund (*n. ed.*).

- c. Băieții au strâns o grămadă de lemne la mormântul părinților, și apoi au adormit. Cel mai mic, care-și plângea părinții, a rămas treaz.
- d. O babă a frecat un bețișor de fruntea băiatului și ieșind o flacăra a aprins lemnele.
- e. Morții au ieșit din mormânt să se încălzească. Flăcările s-au trezit și au luat-o la fugă.

12030. Sufletele morților păcătoși intră în diferite obiecte pentru a se pocăi

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 1286.

- a. O femeie a aruncat spumă de pe oale pe o mătură. A auzit mătura văietându-se și spunând că este un suflet pus de Dumnezeu să se pocăiască.
- b. De aceea nu e bine să calci mătura sau s-o opărești.

II. Norocul 12034–12035

12034A. Norocul orb

Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania. S-au identificat 8 variante, care se grupează astfel:

1. *Norocul pe pământ*. FAM., 1902, 32 (Aprozi – Ilfov).

- a. Norocul este orb.
- b. Are un ochi (în ceafă).
- c. A avut un singur copil (pe care-l iubea nespun și au fost fericiți împreună).
- d. Într-o zi, copilul lui a dispărut.
- e. Norocul a cerut voie lui Dumnezeu să coboare din cer pe pământ și să-l caute. Cu multă nădejde a pornit, dar nu s-a mai înapoiat în cer.
- f. De atunci aleargă prin lume să-și caute copilul (pe dibuite).
- g. Ferice de acela peste care dă norocul și-l ia în brațe.
- h. Norocul ridică uneori în brațe un om până la ochiul lui. Când vede că nu-i copilul lui, îl aruncă. Acel om cade (uneori cu zgomot mai mic, alteori mai mare, după înălțimea la care l-a ridicat Norocul).
- i. Lumea se miră când vede pe unii bogătași ajunși în mizerie, înalți dregători ajunși pe drumuri, regi și împărați detronați.
- j. Norocul dă apoi peste alții și-i înalță. Mai târziu le întoarce spatele și îmbrățișează alte persoane.
- k. Și așa, neîncetat, unii se înalță și alții cad. Așa este de când lumea și așa va fi.

2. *Legenda norocului*. FL. ALB., 1898, nr. 9, 5: Republicată: GAZ. TRANS., 1903, nr. 98, 7.

3. *Legenda norocului*. GAZ. TRANS., 1906, nr. 93, 6.

4. *Legenda norocului*. ALB. Buc., 1906, nr. 24, 658.

- a₁ (Norocul este un bătrân), b (în creștet), c (2. frumos și voinic), d, f, h (de nici pulberea nu se alege de el), l. Apoi pornește mai departe să-și caute feciorul.

5. *Legenda norocului*. CĂL. POP. BUCOV., 1902, 115.

- a₁, b (în creștet), c (frumos și voinic), d (nu se știe cum), f, h (de nici pulberea nu se alege de el).

6. *Norocul*. Rădulescu-Codin, *Cal de zmeu*, 75.

- b (în ceafă, c, d, f (de mii de ani), h, l, m. De aceea nu ține norocul mult la unii oameni.

7. *Norocul*. (T. Bălășel). NEAM. ROM. POP., 1940, nr. 7, 105.

- a₂ (Norocul era un uriaș, căruia nu-i vedeai capul), b₁ (De aceea oamenii nu-i vedeau ochiul și crezând că este orb, spuneau: „Norocul e orb“), c, f (pipăind cu mâinile), h (de se face praf și pulbere), n. De aceea a rămas

vorba: „Norocul când te ia în brațele lui, te suie mereu. Dar și când îți dă drumul, praf și pulbere te faci“.

Pentru restul de variante, vezi Tip. 10063 (1).

12034B. Pasărea oarbă

Este atestat în Muntenia.

1. *Ce este norocul?* ALB. Buc., 1897, nr. 2, 58 (Olt?).

- a. Norocul este o pasăre, cu un moț foarte lung, în vârful căruia se află un singur ochi.
- b. Unicul pui pe care l-a avut, a fost luat de niște dușmani și de atunci aleargă să-l caute.
- c. În fugă, dă de câte cineva pe care nu-l vede. Crede că e puiul furat și îl ridică în sus să-l poată vedea. Când își dă seama că s-a înșelat, îi dă drumul și pleacă mai departe.
- d. De aceea a rămas vorba: „L-a părăsit Norocul“, sau a zburat Norocul de la...

12035. Morarul orb

Este atestat în Muntenia.

1. *Norocul e orb.* ALB. BUC., 1903, nr. 52, 1354.

- a. După ce a făcut lumea cu toate rosturile, Dumnezeu a coborât pe pământ, însoțit de Sf[ântul] Petru, să aleagă slujitori pentru diferite slujbe, ca să se poată odihni în pace.
- b. A împărțit Dumnezeu cu grijă treburile fiecăruia. A rămas să hotărască încă o putere cerească, care să împartă norocul și nenorocul oamenilor de pe pământ.
- c. Umblând din sat în sat, sub înfățișarea a doi moșnegi, au găzduit la un morar, om bun și milos, care i-a primit și i-a ospătat cum a putut mai bine.
- d. S-au sfătuit Dumnezeu și Sf[ântul] Petre dacă să încredințeze morarului darul de-a împărți norocul și nenorocul. Și i-au comunicat hotărârea lor.
- e. L-au blagoslovit și s-au înălțat într-o lumină de foc, la vederea căreia morarul a orbit.
- f. De atunci și până azi, toți cei peste care dă norocul, sunt proștii care nu se dau la o parte din calea orbului și acesta îi îmbrățișează.
- g. Cei înțelepți, neștiind că orbul din calea lor este norocul, îl ocolesc pentru a-i face drumul liber.

Vezi și Tip. 10063.

III. Nunta 12039–12041

12039. Gâlceava de la nuntă

Este atestat în Muntenia.

1. *Dumnezeu, nașu dracului.* (N. Plopșor), SUFLET OLT., 1927, 128 (Plopșor – Craiova / jud. Dolj).

- a. Dracul, ca să se pună bine cu Dumnezeu, l-a rugat să-i cunune fiul, dar să nu-l aducă la nuntă pe Sf[ântul] Ilie, dușmanul lui. Dumnezeu a primit, dar i-a spus că-l va aduce pe Sf[ântul] Ilie, care nu-i va face nici un rău.
- b. Când Sf[ântul] Ilie a văzut puzderia de draci, a început să fulgere, să trăsnească și să bubuie de a făcut praf din ei.
- c. Dumnezeu l-a muștrat și Sf[ântul] Ilie, cerând iertare, a spus că a profitat că s-au adunat o grămadă de draci. De atunci, de la nunta dracului a rămas până azi că la orice nuntă este ceartă, gâlceavă sau nemulțumire.

12040. Găina, plocon la nuntă

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). ȚARA OLT., 1907, nr. 6, 3.

- a. Un cocostârc a plecat din munte la vale pe un râu. Voia să pescuiască și să bea apă din Olt.
- b. S-a înțepenit însă între Săvestreni și Săsciori, la niște oameni care mergeau la nuntă la Săvestreni. A fost găsit cu oul pe jumătate ieșit, care se zărea printre pene.
- c. Oamenii l-au scos, l-au împodobit cu spice de grâu și l-au dus în dar nunului. De atunci a rămas obiceiul în „Țara Oltului“, să se ducă o găină împodobită cu spice, drept plocon nunului.

12041. Mireasa nu are voie să coase spre duminică

Este atestat în Moldova. <S-au identificat două variante.>

1. *Soarele și mama lui*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 609 (Botoșani – [jud.] Botoșani). Republicată: (Fără titlu), Pamfile, *Cerul*, 36.

- a. O fată care trebuia să se mărite, nu-și terminase cămașa până sâmbătă la toacă.
- b. S-a rugat Soarelui să mai întârzie, și Soarele a ascultat-o.
- c. Mama Soarelui își aștepta fiul să-l spele de toate cele văzute pe lume.
- d. Ea s-a speriat, crezând că l-au mâncat vârcolacii.
- e. Mama lui a aflat pentru ce a întârziat.
- f. l-a blestemat pe miri să moară.
- g. Și așa s-a întâmplat.
- h. De aceea nu este voie să coase mireasa spre duminică.

<2. *Soarele*. Pamfile, *Cerul*, 36 (Din Moldova de Nord?).

a (cea de mire), b (și a stat pe cer până a fost gata cămașa), c (și știa vremea când trebuie să vie), d, e (care i-a povestit totul), f (și cămășile cusute de fată să le fie la amândoi cămăși de moarte), g (iar nuntașii i-au găsit a doua zi pe amândoi morți, pentru frica ce a tras-o mama Sfântului Soare și pentru căa cusut spre duminică).>

IV. Profesiunile 12045–12094**1. Avocatul 12045–12048****12045. Avocatul merge în iad**

Este atestat în Transilvania și Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Pentru ce nu sunt advocații în rai*. TRIB., 1889, vr. 285, 1137.

- I
 - a. Sf[ântul] Petre a întrebat într-o zi pe Dumnezeu de ce nu este nici un avocat în rai.
 - b. A auzit el multe lucruri rele despre avocați, dar credea că sunt exagerări.
 - c. Dumnezeu i-a împlinit voia.
- II
 - a. A sosit un avocat în rai (cu un teanc de acte, baston, geamantan și pană la ureche).
 - b. A spus că este obosit și nu poate sta de vorbă și că va face el mai târziu vizitele de rigoare.
 - c. Sf[ântul] Petru l-a instalat într-o chilie pregătită anume.
 - d. Când a vorbit cu Sf[ântul] Petre, l-a întrebat dacă este portar definitiv sau provizoriu. Dacă are un decret sau diplomă de numire (și i-a explicat ce însemnează asemenea acte care i-ar da stabilitate).
 - e. Sf[ântul] Petru a cerut lui Dumnezeu un asemenea act (pentru că a avut mici certuri cu Dumnezeu. Gândea că astfel va fi sigur pe viață de post).

f. Dumnezeu și-a dat seama că este capul avocatului la mijloc (și-i răspunsse Sf[ântului] că până atunci și-a făcut slujba fără asemenea acte).

g. Dumnezeu a poruncit ca locul avocaților să fie în iad.

2. *Cum a ajuns avocatul în apropierea lui Dumnezeu.* GAZ. TRANS., 1904, nr. 286, 4.

II a (și Sf[ântul] Petre nu a vrut să-l primească, spunând că locul lui este în iad. Convins de argumentele avocatului, i-a dat drumul. Sf[ântul] s-a dus la Dumnezeu, care l-a certat. I-a spus să aibă grijă ca avocatul să nu strice pacea din rai), d (cu care să se apere dacă va fi dat afară), e, f, h. Dumnezeu l-a luat pe lângă el, ca să-l aibă sub paza lui pe avocat, i. De atunci este avocatul în preajma lui Dumnezeu.

2. *Avocatul gonit din rai.* (P. Ispirescu), ALM. COM., 1886, 135.

II a, d, e₁ (Sf[ântul] Petru a cerut lui Iisus un asemenea act. Iisus i-a promis că va vorbi cu Dumnezeu. Avocatul i-a pus aceeași întrebare și lui Iisus, care s-a dus la Dumnezeu), g.

12046. Avocatul cere actele Sf[ântului] Petru.

Este atestat în Muntenia.

1. *Avocatul la rai.* IZVORAȘUL, 1930, nr. 6, 7 (Rădoiești – Roșiori de Vede / jud. Teleorman).

a. Un avocat s-a dus la rai. Sf[ântul] Petru nu l-a găsit în catastif și l-a gonit. Avocatul s-a supărat și a cerut să vadă angajamentul Sf[ântului] Petru.

b. Supărat, Sf[ântul] s-a dus la Dumnezeu, care a poruncit să-l cheme pe Iisus să rezolve acest lucru. Avocatul însă a cerut lui Iisus să-i vadă actul de naștere.

c. Când a auzit îndrăzneala avocatului, Dumnezeu a hotărât să-l lase în rai, pentru că se temea să nu ceară și extractul de naștere al lui Dumnezeu care, deși necăsătorit, avea un fiu. Astfel a ajuns avocatul în rai.

12047. Avocatul Sf[ântului] Ion

Este atestat în Muntenia.

1. *Precum pe pământ și în cer.* Fundescu, *Lit. pop. Basme*, 133. Republicată: *Lit. pop. Anecdote*, 102.

a. Sf[ântul] Ioan Botezătorul, nașul lui Iisus, a obținut de la Dumnezeu să nu primească popii în rai, ca să nu aibă concurență. Voia să pună mâna și pe cheile raiului, pentru că botezase pe acela care a deschis oamenilor raiul.

b. Sf[ântul] Petre, primise cheile din mâna lui Iisus și nu era de acord. Cearta între sfinți a ajuns în fața lui Dumnezeu.

c. Sf[ântul] Ioan a găsit un avocat, care a murit la spital, fiind sărac, drept și cinstit.

d. Deși știa că Sf[ântul] Ioan nu avea dreptate, avocatul a vorbit vrute și nevrute. Nu a mai procedat prosteste ca pe pământ.

e. Sf[ântul] Petre a cerut amânare pentru că el nu avea avocat și aștepta să vie în rai încă unul. De atunci, de frică să nu piardă postul, Sf[ântul] Petre nu lasă avocați în rai.

12048. Sufletul avocatului

Este atestat în Muntenia.

1. *Sufletul avocatului.* ALB. Buc., 1938, nr. 34, 534.

a. Mergându-i rău treburile, un avocat a făcut tovărășie cu dracul să-l ajute. În schimb îi va da sufletul după moarte. Avera avocatului a început de atunci să se închege și să crească.

b. Când a murit, dracul dădea târcoale să nu-i scape sufletul avocatului.

- c. Niște vecini au aflat ce așteaptă dracul și au răs de el. I-au spus că, de când l-au pomenit, avocatul nu a avut suflet. Și cum ar putea avea după moarte?!

2. Ciobanul 12052–12055

12052. Ciobanul este avut

Este atestat în Macedonia.

1. *Trăte fură picurarl'i.* (De ce fură ciobanul?). Papahagi, T., *Antologie aromânească*, 84.
 - a. Când Iisus a fost răstignit, prigonitorii lui au cerut să li se aducă niște cuie mari. Un cioban, văzând suferințele lui Iisus, a furat cuiele.
 - b. Un țigan a promis că le aduce cuie și mai mari și mai bune. Și a adus trei cuie mari, țigănești.
 - c. Când le-au bătut în trupul lui Iisus, acesta a binecuvântat pe ciobanul care a vrut să-i aline suferințele, să fie totdeauna avut și bine îmbrăcat.

12053. Ciobanul este voinic

Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *Ciobanii de ce-s voinici.* PRIM., 1922, nr. 34, 2.
2. *De ce-s ciobanii voinici.* CRIN. SAT., 1923, nr. 2, 14.
3. *De ce-s ciobanii voinici.* BUCIUM., 1925–1926, nr. 8–10, 5.
4. *Snoave.* CAL. ÎNV., Fălt., 1928, 87.
 - a. Un boier a aflat de la un cioban că mănâncă „urs“, adică un boț de mămăligă cu brânză copt pe cărbuni. Și se întreba cum sunt ciobanii atât de voinici, în timp ce el, care mănâncă numai bucate alese, nu este.
 - b. S-au înțeles să puie fiecare din bucatele lui într-un dulap, să vadă ce se întâmplă cu ele după trei zile.
 - c. Când au deschis dulapul, bucatele boierului erau mucegăite, iar „ursul“ ciobanului tot bun era.
 - d. De aceea sunt ciobanii voinici și rumeni la față.
5. *De ce-s ciobanii voinici.* I. CREANGĂ, 1912, nr. 12, 362 (Zvorâștea – Dorohoi / jud. Botoșani).
 - a (ci, dimpotrivă, este slab și bolnav), b, c.

12054. Ciobanii nu mănâncă ceapă

Este atestat în Muntenia.

1. *De ce nu mănâncă ciobanii ceapă.* (N. I. Munteanu), NEAM. ROM. POP., 1916, nr. 21, 331 (Zărnești – Drăgășani / jud. Vâlcea).
 - I a. Un mocan vrednic s-a băgat slugă la un popă. S-au învoit ca la sfârșitul anului să-i dea atâtea oi câte va putea azvârli peste gard.
 - b. Făcea mare scandal când nu i se aducea mâncarea la timp, așa că era bine tratat și muncea cu spor.
 - c. La sfârșitul anului, era atât de voinic, încât ar fi azvârlit toate oile peste gard, dacă preoteasa nu l-ar fi rugat să le lase și lor din ele.
 - II a. Popa l-a tocmit și în anul următor, în aceleași condiții. L-au hrănit însă numai cu mămăligă și ceapă.
 - b. După câțva timp, ciobanul a aruncat zilnic ceapa în scorbura unui copac.
 - c. A ajuns lipsit de puteri la sfârșitul anului și nu mai putea azvârli oi peste gard.
 - d. I-a arătat popii copacul uscat de ceapă și popa i-a dat plata. De atunci ciobanul nu mai mănâncă ceapă.

12055. Ciobanii sunt tari de virtute

Este atestat în Transilvania.

1. *Povești despre păcurari*. Morariu, T., *Material etnografic*, 31 (Runcu Salvei – Năsăud / jud. Bistrița Năsăud).
 - a. Păcurar la oi și bouar pe munți nu umblă decât oamenii puternici, dar slabi de minte, pentru că așa i-a blestemat Dumnezeu și Sf[ântul] Petre.
 - b. Unul a avut multe oi, le-a vândut și s-a făcut negustor.
 - c. După un timp însă a intrat la unul cu 120 de oi, zicând că numai cel ce are peste 100 de oi are și ce îngriji și ce căpăta în traistă. 20 dintre oi aveau gălbează, și el le-a dat sare arsă în foc.
 - d. Nu s-au vindecat și le-a vândut. Oile au murit la cumpărător, care l-a pârât că i-a vândut oi cu gălbează.
 - e. În turma lui nu s-a găsit nici o oaie bolnavă, așa că a scăpat. A îngrijit bine cele 100 de oi, cunoscând locurile cu pășune și ferindu-le de boli.

Vezi și Tip. 10425.

3. Cojocarul 12059

12059. Cojocarii sunt ai Sf[ântului] Ilie

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Cojocarii*. ALB., Buc., 1938, nr. 32, 518.
 - a. Dracul și Sf[ântul] Ilie își disputau pe cojocari. Au hotărât să fie ai aceluia care va face mai repede un cojoc.
 - b. Dracul a băgat în ac un scul întreg de ață, pe care l-a prins de un catâr, să-l tragă.
 - c. Sf[ântul] Ilie a cusut normal și a terminat primul cojocul. Cf. Tip. 1096, 11817.
 - d. De necaz, dracul a tras în catâr, care a azvârlit cu picioarele dinapoi și a rupt firul. De atunci, când este încălecat, catârul dă din picioare, sare în sus și azvârle omul.
 - e. Cojocarii au rămas ai Sf[ântului] Ilie pe care-l sărbătoresc. De aceea nici cojocar trăsniț nu s-a văzut.
2. *Cojocarii Sf[ântului] Ilie*. VORBE BUNE, 1905–1906, nr. 9, 16. Republicată: CĂL. POP. ROM., 1908, 122.
 - a, b (pentru că era dușmanul omului, voia să se amestece cât mai mult în treburile lui și ținea să-l înșele pe Sf[ânt]), c, e.

4. Fetele bisericesti 12063–12072

a. Călugărul 12063–12065

12063. Călugării nu se însoară

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante:

1. *De ce călugării n-au femei*. (Pamfile – Pov. pop. rom.), B.A.R., ms. 5093, f. 17 (Zorleni – Bârlad / jud. Vaslui).
 - a. Dumnezeu a chemat neamurile să le dea femei (după ce a făcut un număr egal de femei și bărbați).
 - b. Turcii au venit primii și au cerut de fiecare câte cinci femei.
 - c. Unii dintre târgoveți au cerut o singură femeie și alții câte două sau chiar trei.
 - d. Țăranii și-au luat câte una.
 - e. Călugării au venit ultimii, când nu mai erau femei.
 - f. Dumnezeu i-a muștrat de întârziere și i-a lăsat fără femei.
2. *De ce n-au călugării femei*. (M. Lupescu), I. CREANGĂ, 1908, nr. 2, 42. Republicată: ADEV. SAT., 1925, nr. 8, 3.
 - a (după ce le împărțise și alte daruri), b₁ (turcii, primii care au venit,

nerăbdători, văzând mulțimea femeilor și-au luat fiecare cât au vrut), c₁ (Cum s-au împuținat femeile, Dumnezeu a dat ordin să ia fiecare din cei rămași câte una și până la urmă, pentru că nu ajungeau, au luat câte 2-3 oameni o singură femeie), e, f₁ (Dumnezeu le-a spus să trăiască și ei cum pot printre ceilalți creștini. Călugării s-au resemnat).

12064. Călugării nu lipsesc de la slujba de seară

Este atestat în Muntenia.

1. *Dumnezeu în biserică*. Popescu, N. I., *Basme, Zefirul și Soarele*, 30.

- a. În chilia unei mănăstiri ce se afla la marginea unei prăpăstii locuia un călugăr. Dumnezeu a coborât odată, sub înfățișarea unui drumeț bătrân, la mănăstire, la ora de rugăciune. A găsit numai pe preot, pe paracliser și pe acest călugăr. L-a întrebat pe cel din urmă dacă nu este obiceiul ca la rugăciunea de seară să vină toți călugării.
- b. Cum bătrânul călugăr a spus că pe ceilalți probabil nu-i trage inima, Dumnezeu l-a rugat să le comunice că a găsit biserica goală.
- c. Se spune că de atunci nu au mai lipsit călugării de la rugăciunile de seară și s-au păstrat acest obicei pentru totdeauna.

12065. Călugărilor nu li se arată îngerii

Este atestat în Transilvania.

1. *De ce nu li se arată călugărilor îngerii?* F. POP., 1895-1896, 153 (Vârșand - Criș / jud. Bihor). Republicată: 1900, 223.

- a. Un fecior de împărat, mare hoț, împreună cu 12 voinici, jefuiau și omorau bogații. De la un timp au început să atace și pe cei săraci.
- b. Ceilalți hoți, au hotărât să omoare un călugăr sfânt ce era hrănit de un înger, dar feciorul de împărat nu s-a învoit. După puțin timp, hoțul a murit și bucuros de fapta lui bună, Dumnezeu a trimis îngerii să-l smulgă din iad.
- c. Îngerul nu aduse Sfântului] mâncare, timp de trei zile. Când a revenit și a aflat călugărul de ce a lipsit, a întrebat câți îngeri îl vor duce pe el în rai. Când a aflat că numai unul, iar pentru tâlhar au luptat atâția îngeri, s-a socotit nedreptățit și și-a gonit îngerul.
- d. De atunci călugării nu mai văd îngerii, dar nici nu se sinchisesc de ei.

b. *Preotul 12069-12072*

12069. De când sunt preoții pe lume

Este atestat în Moldova.

1. *De când sunt preoții pe lume*. Niculiță - Voronca, *Datine și credințe*, 309. Republicată: (Fără titlu). Pamfile, *Sărbătorile de vară*, 136.

- a. Dumnezeu cu Sfântul] Petru și Sfântul] Pavel, umblau pe pământ. Sfântului] Pavel i s-a rupt cămașa, și Dumnezeu i-a spus să umble și așa că nu este rușine.
- b. Au poposit la o cârciumă, după îndemnul Sfântului] Petru. În aceeași noapte, Sfântul] Pavel a furat o cămașă de pe un gard.
- c. Niște bețivi l-au bătut pe Sfântul] Petru, culcat la mijloc, apoi pe Sfântul] Pavel, culcat la margine.
- d. Dumnezeu a spus că primul a mâncat bătaie pentru că a vrut la cârciumă, iar al doilea, pentru că a furat cămașa pe care s-o ducă înapoi femeii sărace ce plânge după ea.
- e. Dumnezeu i-a suflat pe amândoi, i-a îmbrăcat preotește și de atunci sunt preoți și biserici pe lume.
- f. I-a pus să slujească pentru păcatele făcute, pentru că până atunci nimeni nu furase.

12070. Preoții au două mâini de luat

Este atestat în Muntenia.

1. *A fost o vreme. Rădulescu-Codin, Cal de zmeu, 79* (Furești – Găești / jud. Argeș).
 - a. Pe vremuri, era un singur popă în țară. Avea trei mâini: una de dat și două de luat.
 - b. Supărându-l pe Sfântul Ilie, i-a trăsnet o mână și i-a uscat-o, tocmai pe cea de dat, așa că a rămas cu cele două de luat.
 - c. Când au fost doi popi, unul la munte și altul la baltă, s-au întâlnit odată. Întrebând unul pe celălalt cum trăiește, acesta i-a răspuns că ar trăi bine dacă ar fi singur.

12071. Puterea rugăciunilor popilor

Este atestat în Muntenia.

1. *Puterea rugăciunilor popilor. Bălășel, Cămătarul, 23.*
 - a. Sfântul Arhanghel Mihail a coborât în iad, ca să vadă sufletele osândite ce se chinuiau acolo. A dat de un suflet, care deși era cufundat în jeratic până-n gât, cânta, iar altul, deși cu picioarele pe jeratic, plângea.
 - b. Primul i-a spus că este vesel pentru că peste puțin timp unul din neamul lui va ieși popă și rugăciunile lui îl vor scoate din chin. Celălalt i-a spus că tot neamul lui s-a stins și nimeni nu se va face preot să-l salveze. De aceea este nenorocit și plânge.

12072. Vlădicii nu se însoară

Este atestat în Moldova.

1. *De când nu se mai însoară vlădicii. Niculiță – Voronca, Datine și credințe, 299* (Siret – Rădăuți / jud. Suceava).
 - a. Un vlădică a găsit un copil într-un lan și l-a crescut ca pe al lui. Și era atât de isteț, încât vlădica nu făcea nimic fără să se sfătuiască cu el.
 - b. Într-o zi, flăcăul i-a spus să se însoare. Când vlădica a protestat că este bătrân și nu vrea o babă, băiatul i-a promis că-i găsește o femeie pe gustul lui.
 - c. S-a stabilit nunta și au venit preoți, cu daruri. A venit și un sărac care aducea în dar un cocoș.
 - d. Săracul a poposit la o moară și a auzit noaptea sfatul dracilor, în care unul dintre ei povestea cum l-a făcut pe vlădica să se însoare. Cf. Tip. 839A*.
 - e. Săracul a povestit totul și vlădica a stricat nunta. De atunci nu se mai însoară vlădicii.

5. Lemnarul și fierarul 12076–12077**12076A. Plata lemnarului și a fierarului**

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *Din poveștile bătrânilor. TREI CRIȘ. POP., 1924, nr. 2, 8.*
2. *Faurul și lemnarul. CUGET CLAR., 1930, nr. 17–24, 342.*
3. *Lemnarul și fierarul. (Șt. St. Tuțescu), V. LIT., 1906, nr. 26, 8. (Cătane – Băilești / jud. Dolj). Republicată: Din văi și vâlcele, 13.*
 - a. Dumnezeu și Sfântul Petre, umblând pe pământ, au nimerit la un lemnar. Pe vremea aceea, plata lemnarilor erau așchiile care rămăneau din lucru (și care se transformau în aur).
 - b. Dumnezeu l-a întrebat ce sunt acele resturi, și lemnarul i-a spus că sunt așchii.
 - c. Dumnezeu le-a blagoslovit (să rămâie așchii pentru totdeauna).

- d. Au poposit și la casa unui fierar. L-au întrebat ce sunt cocloașele pe care le scoate din foc și le aruncă. Fierarul nu le-a spus că este plata lui, care se transformă în aur.
- e. Dumnezeu a blagoslovit să rămâie zgură pentru totdeauna.
- f. De atunci lemnarul și fierarul muncesc din greu (1. 2. ca să poată trăi, 3. ca să-și ia plata).
4. *Lemnarul și fierarul*. ȚĂRĂNISM., 1934, nr. 17, 14.
a, b (și ei au plecat mai departe), d, e.
5. *Zgură să rămâie*. (I. Fira), ȘEZ., 1913, nr. 11, 166 (Ștefănești – Drăgășani / jud. Vâlcea).
d₁ (Nimerind Dumnezeu la casa unui țigan fierar, care i-a ascuțit un fier, acesta i-a cerut plată. Dumnezeu a întrebat dacă nu-i este plata în foc și țiganul a răspuns că în foc este zgură), e (și Dumnezeu i-a dat 10 bani), f₁ (Dacă țiganul nu ar fi spus că este zgură, ar fi fost aur și era mai bine).

12076B. Plata fierarului este zgura

Este atestat în Transilvania.

1. *De când e zgura*. POP. ROM., 1902, nr. 31-32, 7.
a. Pe vremea când se făceau potcoave și pinteni de aur, era meșter făurar un țigan fălos de meseria lui.
b. Trecând odată Sf[ântul] Petru pe acolo, l-a întrebat ce are în foc. Țiganul nu a spus că are aur, ci zgură.
c. Sf[ântul] a hotărât să se facă aurul zgură, tot cu zgură să aibă de lucru, din zgură să stoarcă banul, muncind cu ciocanul și aurul să nu-l cunoască decât după nume.
d. Țiganul a scos din foc zgură în loc de aur și se căina pentru ce a făcut.

12077. Fierarii întăresc lanțurile diavolului

Este atestat în Moldova.

1. *Diavolul și covalii*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 153.
a. Diavolul, care stă ferecat în mare, își roade neconținut lanțurile. Cf. Tip. 803.
b. Fierarii întăresc lanțurile, mai ales când dau degeaba cu ciocanul pe ilău. Diavolul a spus unui fierar că dacă ar scăpa din lanțuri ar sfârâma lumea.
Vezi și Tip. 14049A, B, C, D, E, F, G, 14001D.
<* *Oamenii dracului* (B.P. Hasdeu). REV. NOUĂ, 1889, 438 (Originea profesiunilor – făcute de autor).>

6. Moașa 12081

12081. Baba moașă

Este atestat în Moldova.

1. *De când e baba moașă*. Furtună, *Firicele*, 51 (Mănăstireni – [jud.] Botoșani). Republicată: ZORI LUM., 1928, nr. 3, 13.
a. Dracul a venit odată să ia o babă în iad, pentru că îi năștea nevasta. Numai când a auzit că este vorba de plată bună, s-a dus baba.
b. Drăcoaița a născut un fecior pe care baba îl îngrijea. Dracul era nemulțumit de ea și o snopea în bătai, până a rămas slabă și prăpădită, cum este și în ziua de azi. Cf. Tip. 13394.
c. Când pruncul a crescut, dracul a dus-o pe babă într-o cămară să-și ia galbeni cât a vrut. Și a luat ea două mâini zdravene de galbeni, cu care s-a dus pe pământ.
d. A povestit preotului totul și el a binecuvântat meșteșugul ei, cu condiția să-l facă numai la oameni.

- e. Baba s-a temut că pământeni nu o vor răsplăti cum a răsplătit-o dracul.
 - f. De atunci este baba moașă. Este slabă pentru că a bătut-o dracul; lacomă, pentru că a fost învățată cu nărav și este drăcoasă, pentru că a învățat la școală, la dracul.
- Vezi și Tip. **14000B**.

7. Pescarul 12085–12086

12085. Sărăcia pescarilor

Este atestat în Moldova.

1. *De ce pescarii sunt săraci*. (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918, 40 (Tecuci – [jud.] Galați). Republicată: *Pov. pop. rom.*, 40.
 - a. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, umblând pe pământ să lumineze oamenii și să-i îndrepte pe drumul cel bun, se hrăneau cu pește.
 - b. Unde ajungeau, își făceau o colibă pe malul unei ape, prindeau pește cu sculele lor și-l prăjeau.
 - c. Pescarii le furau mereu sculele și nu mai aveau cu ce pescui. Așa au dus-o cât au stat pe pământ.
 - d. După ce s-au ridicat la cer, au hotărât ca pescarii să aibă aceeași soartă și de aceea sunt ei săraci.

12086. Șapte lei suta de raci

Este atestat în Muntenia.

1. *Snoavă*. Zanne, *Proverbele românilor*, V, 572.
 - a. Sărăcia, lihnită de foame, s-a întâlnit cu un plugar și l-a întrebat cum muncește. Plugarul i-a explicat cum ară, seamănă, prășește, culege, macină și apoi mănâncă. Văzând că nu are nici un rost la plugar, a plecat mai departe.
 - b. S-a întâlnit cu un viier de la care a aflat cum seamănă, sapă, udă și numai în anul următor culege rodul viei. Și de acolo a plecat Sărăcia.
 - c. Când a ajuns la un pescar, acesta tocmai pescuia și au mâncat împreună. De atunci, Sărăcia nu se mai desparte de pescari. De unde și zicala: „Șapte lei suta de raci și pescarii tot săraci“.

8. Plugarul 12090

12090. Brazda cea mare

Este atestat în Muntenia.

1. (Originea plugăriei și a viței de vie). (Nic. Densușianu. *Răspunsuri*, B. A. R., ms., 4555, f. 61 (Galiciuica – Băilești / jud. Dolj).
 - a. Românii au învățat plugăria de când Novac a tras brazda cea mare.
 - b. Vița de vie au cunoscut-o de la tata Noe cel bătrân.

Vezi și Tip. **11813**.

9. Profesorul 12094

12094. Sărăcia profesorului

Este atestat în Transilvania.

1. *Warum Schulmeister so selten reich werden*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 388 (Windau?).
 - a. Un om sărac a lăsat moștenire celor doi fii – unul profesor și celălalt țaran – un sac gol. Frații s-au luat la ceartă și au tăiat sacul în două.
 - b. Au tras apoi la sorti, și țaranului îi reveni partea cu fund, iar profesorului cea fără fund. De aceea țaranul este strângător și profesorul este sortit să rămâie sărac.

POPOARELE

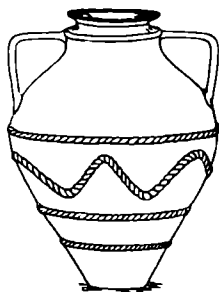
12118-12235

A. Diferitele popoare 12118-12207

- I. **Bulgarii** 12118
 - a. *Atribute* 12118
- II. **Evreii** 12122-12129
 - a. *Caracteristici* 12122
 - b. *Atribute* 12124-12129
- III. **Nemții** 12144-12147
 - a. *Atribute* 12144-12147
- IV. **Românii** 12151-12158
 - a. *Origine* 12151-12155
 - b. *Atribute* 12157-12158
- V. **Turcii** 12162-12166
 - a. *Origine* 12162-12163
 - b. *Atribute* 12165-12166
- VI. **Țiganii** 12170-12181
 - a. *Origine* 12170
 - b. *Caracteristici* 12172
 - c. *Atribute* 12174-12181
- VII. **Sașii** 12185-12189
 - a. *Origine* 12185
 - b. *Atribute* 12187-12189
- VIII. **Secuții** 12193-12194
 - a. *Origine* 12193-12194
- IX. **Ungurii** 12203-12207
 - a. *Atribute* 12203-12207

B. Atitudinea popoarelor în diferite împrejurări 12217

C. Dăruirea popoarelor 12228-12235

POPOARELE

12118–12235

A. Diferitele popoare 12114–12207

I. Bulgarii 12118

a. *Attribute* 12118

12118. Botezarea bulgarilor

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Botezarea bulgarilor*. Popescu-Ciocănel, *Brașoave*, 33.

a. Iisus a botezat oamenii la Ierusalim.

b. Împreună cu apostolul Petru a trecut în Rusia, unde au continuat botezul oamenilor (dându-le numele de Pavel, Ivan, Teodor, Alexe etc.).

c. Au trecut apoi în România, făcând același lucru (au dat numele de Stan, Vlad, Dragomir, Mușat, Ion, Petru etc.).

d. S-au dus în Bulgaria, la Rusciuc, să-i boteze și pe bulgari.

e. Obosiți, au adormit.

f. Dracul i-a urmărit tot timpul.

g. Le-a furat instrumentele (pământul și căldărușa).

h. El a botezat pe bulgari (cu numele de Raicu, Trifu, Sfetcu, Petcu, Gana, Malea etc.).

2. *Bulgarii sunt botezați de diavol*. (D. Ștefănescu), SAT., 1933, nr. 30, 21 (Ialomîța?). Republicată: *De cine sunt botezați bulgarii?* V. SAT., 1933–1934, nr. 1, 4.

c₁ (Botezând lumea, Dumnezeu și Sf[ântul] Petru au ajuns și în țara românească, unde au botezat oamenii cu numele de Gheorghe, Petre etc.), b, e (pe un deal), f, g (căldărușa), h (în loc de Ion, Ivan; în loc de Gheorghe, Ganciu; în loc de Vasile, Velicu, în loc de Petre, Penciu etc., pentru că nu a ținut minte numele pe care Dumnezeu le-a dat românilor), i. Până s-au deșteptat Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, dracul terminase de botezat bulgarii. Dumnezeu [i]¹–a lăsat cu aceste nume.

Vezi și Tip. 12228A.

II. Evreii 12122–12129

a. *Caracteristici* 12122

12122. Pistruii evreilor

Este atestat în Moldova.

1. *De ce au jidovii pistrui pe obraz*. JUN. LIT., 1907, 207, (Straja – Rădăuți / jud. Suceava).

a. Evreii l-au prins pe Iisus și au vrut să dovedească că nu este fiul lui Dumnezeu. De aceea au fiert un cocoș și i-au cerut lui Iisus să-l învieze, ca să creadă în puterea lui.

1. În text: „l-au“ (n. ed.).

- b. Iisus a înviat cocoșul care a sărit din oala cu zeamă, a scuturat din aripi, a stropit pe față pe evrei și a cântat. De-atunci au evreii pistrui. Cf. Tip. 14039, 14040 A.

b. *Atribute* 12124–12129

12124. Evreii vor să știe de unde vine racul

Este atestat în Moldova.

1. *De ce jidanul nu mănâncă raci*. Furtună, *Cuvinte scumpe*, 49.

- a. Evreii nu mănâncă raci pentru că vor să știe de unde vin și unde se duc aceste lighioane ce merg când înainte, când mai degrabă înapoi. Până nu vor afla acest lucru, nu vor mânca raci.

12125. De ce nu văd evreii cu ochi buni pe țigani

Este atestat în Moldova.

1. *Jidanul e dator cu trei zile la țigan*. Zanne, *Proverbele românilor*, VI, 178, (Smulți – Tg. Bujor / jud. Galați).

- a. Țiganii, care se trag din faraoni, au robii pe evrei și i-au supus la tot felul de cazne. Deși au vrut să-i mai ție măcar încă trei zile, evreii au scăpat din robia țiganilor.
- b. Evreii i-au rugat să le dea drumul și vor rămâne datori cele trei zile, pe care le vor servi când vor putea. De atunci nu pot vedea cu ochi buni evreii pe țigani.

12126. Cozile de vulpe

Este atestat în Moldova.

1. *De ce poartă jidovii coadă de vulpe la pălărie*. (T. Pamfile), I. CREANGĂ, 1918, 45. (Bârlad – [jud.] Vaslui). Republicată: *Pov. pop. rom.*, 45.

- a. Un negustor, căruia îi mergeau bine treburile, a fost sfătuit de un evreu să-și extindă comerțul. Să vândă cozi de vulpi într-o țară îndepărtată, unde sunt foarte căutate. Negustorul și-a investit averea în această „marfă“.
- b. Nimeni nu i-a cumpărat din ele și disperat, negustorul s-a plâns regelui acelei țări, căruia i-a povestit pățania lui. I-a cerut apoi ajutor să se înapoieze acasă.
- c. Regele a poruncit ca evreii să poarte cozi de vulpe la pălării, într-o anumită sărbătoare, pentru a se deosebi de creștini. Negustorul a vândut toate cozile de vulpe și de atunci poartă evreii cozi de vulpe la pălărie.

12127. Tartarii

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 1241, (Bajura – Dorohoi / jud. Botoșani).

- a. În disputa pentru lumină dintre doi frați, unul ținea cu Iisus, iar celălalt cu diavolul.
- b. Iisus l-a aruncat pe aliatul diavolului în fundul întunericului, al tartarului și de atunci se mai zice evreilor și tartarii.

12128. Capul de drac

Este atestat în Moldova.

1. *De când are jidanul cap de drac*. DEȘTEPT., 1907–1908, 142.

- a. Ca să prindă mai ușor pe oameni, dracul a făcut rachiul. Între slugile de la velniță, era și un evreu care umplea sticlele. Diavolul îl certa mereu, pentru că nu lucra cum trebuie.
- b. Odată s-au luat la bătaie și Iisus l-a trimis pe Sf[ântul] Petre să-i despartă.
- c. Furios că nu a reușit, Sf[ântul] le-a tăiat capetele la amândoi. Iisus l-a trimis pe Sf[ântul] înapoi să-i învieze.

d. Înciudat, a ascultat porunca, dar le-a pus capetele invers. De atunci are evreul cap și minte drăcească. Cf. Tip. 1169, 11784A, B, 11785.

12129. Risipirea evreilor

Este atestat în Moldova.

1. *Maica Domnului blestemă pe apostoli*. (T. Pamfile), V. LIT., 1906, nr. 22, 8. Republicată: *Maica Domnului. Sărbătorile de toamnă*, 29; *Risipirea evreilor în lume*. I. CREANGĂ, 1918, 42; *Pov. pop. rom.*, 42.

a. În seara în care Iisus a fost vândut de Iuda, nici unul dintre apostoli nu a fost lângă el să-l apere. Maica Domnului plângea cu jale din cauza celor întâmplute.

b. După ce l-au îngropat pe Iisus, apostolii au venit sâmbătă dimineața să-l plângă, împreună cu Fecioara. Ea nu i-a primit, i-a blestemat să se împrăstie și să umple pământul.

Vezi și Tip. 11030, 12200, 12217, 12218, 12228A, C, D, E, F, 12229, 12234, 12236, 11060A, B, C, D, E, 11061, 11841, 14039, 14040A, 14041, 14042, 14043A, B, 14050, 14052C, D, 14385A.

III. Nemții 12114–12147

a. Atribute 12144–12147

12144. Nemții sunt iubiți de Dumnezeu

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Cine a scos pe Adam și Eva din rai*. (P. Ispirescu), CONV. LIT., 1883–1884, 157 (Transilvania?). Republicată: REV., 1884, nr. 3, 2; NAȚ., 1883, (II), nr. 310, 3; BUCIUM. VĂL., 1885, nr. 8, 3; *Poveștile unchiașului*, II, 338; HAZ. SAT., 1910, nr. 8, 1.

a. Dumnezeu a hotărât să izgonească pe Adam și Eva din rai.

b. A trimis pe Gabor (îngerul unguresc, să îndeplinească această misiune).

c. Îngerul s-a dus îmbrăcat cu toate podoabele ungurești și i-a speriat pe primii oameni. Și el s-a fâstăcit, pentru că i-a plăcut Eva.

d. Îngerul nu și-a îndeplinit misiunea (pentru că Eva l-a ospătat cu masă ungurească și vin bun).

e. Dumnezeu a trimis pe îngerul românesc (Florian, care a plecat îmbrăcat în straie românești).

f. Nici el nu și-a îndeplinit misiunea (pentru că, primit bine și ospătat, i s-a muiat inima de jelania Evei).

g. A rugat pe Dumnezeu să trimită pe altcineva (să îndeplinească această misiune grea).

h. Dumnezeu a trimis pe Michel, arhanghelul nemțesc (care a plecat îmbrăcat în straie nemțești).

i. Îngerul nemțesc și-a îndeplinit misiunea (deși a fost primit de Eva cu bucate nemțești și cu bere).

j. A arătat ordinul lui Dumnezeu și nu s-a impresionat de vaietele lui Adam și ale Evei.

k. I-a scos pe amândoi din rai (și au luat calea pribegiei).

l. De atunci se știe că îngerul nemțesc a scos pe Adam și Eva din rai. Tot de atunci iubește Dumnezeu pe nemți.

2. *Arhanghelul nemțesc*. CAL. MIC., 1931, 90.

a, b, d (pentru că a fost primit cu masă îmbelșugată și lingușiri și i s-a făcut milă de Eva. A rugat pe Dumnezeu să trimită pe altcineva), e (Florea), f (pentru că Adam s-a răstit la el și i-a cerut dacă are o hârtie la mână), g, h, i (deși a mâncat crenvurști și a băut bere din plin), k (cu sabia, spunându-le că este poruncă dumnezeiască și el trebuie s-o execute).

3. *Scoaterea lui Adam și Evei din rai*. Alexici, *Texte*, 238, (Sânt Ana – Comitatul Aradului?).
 a, e (Nicolaie), f (pentru că a fost ospătat, a cerut lui Dumnezeu iertare pentru primii oameni), b₁ (Arhanghelul Mihail al ungarilor și Irimie al țiganilor, au procedat la fel), i (Hans, care după ce s-a ospătat a mulțumit politicos), k.

12145. Meșteșugurile neamțului

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Neamț*. Zanne, *Proverbele românilor*, VI, 226 (Bogdănești – Rm. Vâlcea, [jud. Vâlcea]).
 - a. Toate mașinăriile nemțești sunt făcute cu puterea dracului.
 - b. În țara nemțească este o peșteră locuită de draci (care știu multe meșteșuguri).
 - c. În fiecare an primesc câte zece băieți pe care-i învață câte un meșteșug. Dau drumul numai la nouă băieți și pe al zecelea îl opresc.
 - d. De aceea știu nemții toate meșteșugurile și au făcut atâtea mașinării.
 - e. Ele nu ar putea merge singure, dacă nu ar fi dracul la mijloc.
2. *Neamțul* (T. Bălășel), *ȘEZ.*, 1910, nr. 12, 192 (Bogdănești – [Rm. Vâlcea] [jud.] Vâlcea).
 - b, c, d.

12146. Calendarul nemțesc

Este atestat în Muntenia.

1. *Pentru ce calendarul nemțesc este cu douăsprezece zile mai înainte decât cel românesc*. Zanne, *Proverbele românilor*, V, 109 (Mușetești – Tg. Jiu / [jud. Gorj]).
 - a. Pe vremea când pământul era sfânt, Dumnezeu și Sf[ântul] Petru umblau să propovăduiască adevărul. Ajungând uneori chiar până la marginea lumii, au tocmit ca să le care lucrurile un neamț și un român.
 - b. Neamțul era încălțat cu ghete și românul cu opinci. De câte ori treceau o apă, Dumnezeu și Sf[ântul] o treceau ușor. Cele două slugi trebuiau însă să se descâlțe.
 - c. Neamțul avea ghete și le scotea ușor. Românul pierdea mult timp cu încălțatul opincilor. Așa că neamțul a ajuns cu 12 zile înaintea românului.
 - d. De atunci calendarul românului este în urmă cu 12 zile față de cel al neamțului, Cf. Tip. **14510**.

12147. Surtucul neamțului

Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *Tararaua nemțească*. OPINCA, 1885, nr. 2, 4.
 - a. S-au întâlnit într-o zi un neamț și un drac. Fiecare susținea că știe cel mai lung cântec. Din ceartă erau gata să se ia la bătaie.
 - b. Au hotărât să se poarte unul pe celălalt în spinare, cât va ține cântecul celui purtat (sugestie dată de un român, care a intervenit în cearta lor).
 - c. Neamțul a purtat pe drac timp de un cântec (care a durat un an de zile).
 - d. S-a urcat și neamțul în cârca dracului și a cântat mereu aceeași melodie (tara-ra-ra-ra, timp de 7 ani).
 - e. Românul se ținea de burtă de răs, în acest timp.
 - f. După 12 ani¹, când dracul a întrebat dacă mai are mult de cântat că i s-a urât, neamțul i-a răspuns că abia a început. Cf. Tip. **1082A**, **11871**.

1. Neconcordanța temporală e a textului (*n. ed.*).

- g. Furios, dracul l-a trântit de pământ pe neamț.
 h. I-au plesnit neamțului pantalonii în genunchi și haina în coate și la subsuori.
 i. De atunci a rămas vorba „tararaua nemțească”.
 j. Românul a râs din plin de pățania dracului.
2. *Tararaua nemțească*. (D. Ștefănescu), BĂRĂGAN., 1935, nr. 3, 4. (Bucu – Slobozia, [jud. Ialomița]).
 b, c, d ((ta-ra-ra-ra, care a durat ani de zile), g, h₁ (I-a plesnit haina neamțului), k. De atunci se poartă unele haine despicate la spate.
3. *Neamțul*. (S. Fl. Marian), COL. TR., 1872, 126. Republicată: 1872, 226; GAZ. TRANS., 1904, nr. 286, 6; CAL. MIN., 1904, 173; *Surtucul neamțului*. ADEV. SAT., 1926, nr. 13, 3.
4. *Neamțul și dracul*. HAZ. SAT., 1905, nr. 11, 3.
5. *De când e spintecat surtucul neamțului*. POP. ROM., Buc., 1936, 138.
 b, c (care a durat mai multe mile), d (hodiridi! hodiridi!, care a durat la nesfârșit), g, h₁, k₁ (De atunci poartă neamțul surtucul despicat la spate).
 Vezi și Tip. 12217, 12228F, 12229, 12232, 12233, 12236.

IV. Români 12151-12158

a. Origine 12151-12155

12151A. Gemenii și lupoaica

Este atestat în Muntenia.

1. *Românii*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 49.
 - a. Românii se trag dintr-o „neleapcă” (fată mare), care a născut doi copii și i-a ascuns într-o scorbură. Se ducea din când în când să-i vadă, apoi i-a părăsit de frică să nu i se descopere păcatul.
 - b. O lupoaică a găsit gemenii și i-a alăptat.
 - c. Când au crescut, văzând că nu seamănă cu lupoaica, au hotărât s-o omoare.
 - d. Odată, unul din gemeni, Rom, lucra la un șanț, iar celălalt sărea peste șanț și-l strica. Rom, furios, a spart capul cu o piatră fratelui său și a amenințat că oricine va sări peste șanțurile lui va pieri.
 - e. Rom a făcut o împărăție și de la el se trag românii.
 - f. De aceea nu rabdă să li se calce hotarele sau să li se cotopească pământul.

12151B. Originea românilor

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 9 variante, care se grupează astfel:

1. (Legenda întemeierii Romei). (Nic. Densușianu. *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 21. (Cernătești – Filiași / jud. Dolj).
 - I a. În Italia se afla pe vremuri o țărișoară – Lațiu – guvernată de regele Proca. Acesta avea doi fii: Numitor și Amulin.
 - b. La moartea tatălui, cei doi fii au rămas moștenitori, să domnească fiecare câte un an.
 - c. Unul din ei nu a mai vrut să părăsească tronul, când a venit rândul celuilalt (Numitor).
 - d. L-a băgat în închisoare pe fratele lui.
 - e. Fata celui surghiunit a fost de asemenea închisă (Rea-Sylvia, la mănăstire).
 - II a. Fata a născut doi copii (pe Romul și Remu).
 - b. Tiranul a vrut să scape de ei (ca să nu-i ia tronul. A ordonat unui servitor să-iucidă).
 - c. Copiii au fost salvați (servitorul i-a lăsat pe malul Tibrului. Acest loc se spune că ar fi fost apusul țării noastre).

- d. O lupoaică a alăptat copiii.
 e. Niște ciobani i-au găsit și i-au crescut.
- III a. Flăcâii au detronat pe unchiul lor și au pus în loc pe cel oropsit (cu ajutorul ciobanilor, pe care i-a răsculat).
 b. Ei au căpătat pământ (pe malul Tibrului).
 c. Au construit o cetate (din casele și bordeiele pe care le-au făcut la început).
- IV a. Nu aveau femei (pentru că popoarele vecine nu voiau să le dea fetele lor de neveste).
 b. Au făcut o petrecere și au poftit vecinii, cărora le-au furat fetele.
 c. În jocul călușarilor este imaginată răpirea acestor femei.
 d. S-a iscat război (dar fetele furate l-au aplanat).
 e. De atunci vecini le-au dat fetele de neveste.
 f. Astfel s-a întemeiat Roma.
 g. Din locuitorii acestei cetăți, se trag românii (din Muntenia și Transilvania)¹.
2. (Legenda întemeierii Romei). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 165 (Pojaru – Gilort, [jud. Gorj]).
 I a₁ (Împăratul talienilor avea doi fii), b, c, e (la mânăstire); II a (prin aceeași minune ca și Fecioara), b (și le-a dat drumul pe apă, într-o albie de papură smolită), c (pentru că apele au scăzut și albia s-a oprit la mal), d (și copiii au crescut, ajungând păstori); III a (după ce au eliberat pe mama lor), b (o parte din țară), c (și a chemat pe cei nedreptățiți); IV a, b, d (iar cei din cetate au învins și și-au mărit mereu imperiul), g.
3. *Povestea neamului*. RĂV., 1906, 105.
 I a₂ (O pereche împărătească avea doi fii falnici), b, c (cel mare), d (cu nevasta, iar nepoata lui a rămas pe drumuri până s-a măritat cu feciorul unui boier), e (de frică să nu-i surpe domnia); II a, b (a dat ordin unui servitor să-i omoare și să-i aducă ochii lor), c (pentru că servitorul i-a pus pe apă într-o albie. Împăratului a dus ochii unei cățele. Albia s-a oprit la mal în niște sălcii), d (care au crescut umblând pe la stâne cu haitele de lupi), e₁ (copiii au fost prinși de ciobani și domesticiți greu. Aflând adevărul mai târziu, ciobanii au vrut să le salveze mama, dar ea murise); III a, b (jumătate din împărăție), c (și au hotărât să-i dea numele după cel care va zări mai mulți vulturi de pe vârful unui deal. Romu a zărit 12 vulturi și cetatea s-a numit Roma); IV a (pentru că nimeni nu voia să aibă soți, pe cei alăptați de lupoaică), b (după ce au inventat jocul călușarilor), h. Până la urmă, s-a făcut nuntă mare.
4. (Despre cetatea Râmul). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4556, f. 289 (Nazăru – [jud.] Brăila).
 II a₁ (O fată surg[h]iunită de un împărat, a născut doi gemeni), b (și a ordonat unui servitor să-i ucidă), c (pentru că servitorul i-a pus într-un coșuleț și le-a dat drumul pe apă. Apa a scăzut și coșulețul a ajuns pe uscat), d (până au crescut); III a₁ (Copiii, aflând că mama lor trăiește, au eliberat-o și au detronat pe tiran), c (numită Râmul).
5. (Legenda întemeierii Romei). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 239, (Bala de Jos? [Bala] – Baia de Aramă / jud. Mehedinți).
 III c (Roma, de către Rom și Rem); II a₁, b (și a ordonat unui servitor să-i ucidă), c (pentru că servitorul i-a lăsat într-o pădure pustie), d, e.
6. *Originea Romei și a românilor*. (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4556, f. 103 (Leordeni – Găești / jud. Argeș).
 II a (gemeni), b₁ (Ea i-a aruncat pe o apă), d (pe care-i găsește pe malul apei); III c (Roma).

1. Originea cărturărească a compoziției cu alură de legendă e evidentă (*n. ed.*).

7. (Legenda întemeierii Romei). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 165 (Pojaru – Gilort / jud. Gorj).
 III c (Roma sau Râm, de către doi copii gemeni); II d (și l-a crescut), d. Luându-se la ceartă pentru domnie, cel mare l-a ucis pe cel mic și s-a făcut domn.
8. (*Originea Romei*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 118 (Albeni – Gilort / jud. Gorj).
 III c (Roma, de către doi feciori de împărat).
9. (Legenda Romei). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 21 (Cernătești – Filiași / jud. Dolj).
 III c (Roma, de către Romul și Remu).

12151C. Originea românilor – Roma

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. (*Originea românilor*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 165 (Poganu – Drăgășani, [jud. Vâlcea]).
 a. Românii se trag de la Roma.
 b. Sunt urmașii a doi gemeni crescuți de o lupoaică.
 c. Au fost aduși în aceste locuri de un împărat al Romei, Troian sau Traian.
2. (*Originea poporului român*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 118 (Albeni – Gilort, [jud. Gorj]).
 a (oraș dinspre soare răsare), c, d. Acesta i-a bătut pe dacii care locuiau prin acele meleaguri.

12152. Românii aduși pe „Drumul Robilor“

Este atestat în Muntenia.

1. *Originea românilor*. (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4557, f. 313 (Păcureți – Teleajen / jud. Prahova).
 a. Românii au fost aduși dintr-o țară mare de către un împărat.
 b. Dumnezeu i-a arătat drumul printr-un brâu de lumină de pe cer, care s-a numit „Drumul Robilor“. Cf. Tip. 10147, 10148.
 c. Acest împărat a fost socotit sfânt.

12153. Oștile popii de la Roma

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4546, f. 310 (Hăbud – Ploiești / jud. Prahova).
 a. Mai demult, pe aceste meleaguri, pământul era acoperit de ape, ce nu se puteau scurge spre Marea Neagră. În calea lor era un munte de piatră numit „Dealul Roșu“, la care turcii au săpat zadarnic 24 de ani.
 b. Un cutremur a spintecat muntele și apa s-a scurs în mare și pământul s-a zvântat. Mulți împărați au vrut să puie stăpânire pe aceste locuri. Dar turcii nu au acceptat și au trimis pe robii lor, tătari, cu care nu se puteau înțelege.
 c. Tătarii au jefuit și au distrus totul. De aceea turcii au dat voie popii de la Roma să vină cu oaste și să-i nimicească pe tătari. Soldații și răniții rămași din oastea popii de la Roma sunt strămoșii românilor.

12154. Românii aduși de Traian

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. (*Originea românilor*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*, B.A.R., ms. 4555, f. 173 (Roșia Jiu – Tg. Jiu / jud. Gorj).
 a. Neamul românesc este venit din altă parte (dinspre apus, dintr-o țară de peste mări).
 b. Au fost aduși aici de Traian (care ne-a găsit în aceea țară și a venit cu noi, mergând după o stea).

- c. Aici au fost neamuri străine, pe care le-am bătut.
 d. Cei aduși erau oameni muncitori.
2. (*Originea românilor*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 309 (Mărgăritești – Balș / jud. Olt).
 a (de la Roma), b (sau Traian, sau Domnul de Rouă, sau Novac, cum se mai numea împăratul), e. Împăratul a însemnat pământul, trăgând cu el o brazdă de-a lungul țării, care se cunoaște și azi și va dura până la sfârșitul lumii. Cf. Tip. 12860.
3. (*Originea românilor*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 165 (Pojaru – Gilort / jud. Gorj).
 a (de la Roma), b (care, venind din țara talienilor de azi, a bătut și a stins barbarii de pe aceste locuri).
4. (*Români*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 234 (Balta – Baia de Aramă / jud. Mehedinți).
 a (de la Roma), b. f. Traian era împăratul letinilor.
5. (*Originea românilor*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 154 (Licuriciu – Gilort / jud. Gorj).
 c₁ (Țara noastră a fost locuită de limbi spurcate între cari și tătarii. Ei au fost bătuți de un împărat de-al nostru și țara a rămas pustie).

12155. Căsătoria dacilor cu romanii

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. (Locuitorii vechii Dacii). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 166 (Pojaru – Gilort / jud. Gorj).
 a. Pe vremurile vechi au locuit la noi tătarii, geții și alți barbari. Peste ei au venit dacii și, amestecându-se, au format un singur popor. Pentru că nu aveau o căpetenie destoinică, romanii, care au venit mai târziu, au fost învinși de daci.
 b. Un împărat roman a învins apoi pe daci (Traian, și a transformat țara în țară romană).
 c. A adus oameni de la Roma (pe strămoșii noștri).
 d. Dacii rămași s-au înrudit cu romanii.
 e. Din aceștia se trag românii.
2. *Traian*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 13. (Almăjel – Vânju Mare / jud. Mehedinți).
 b. (după ce a făcut război cu multe nații, ca să nu se răscoale vreodată, a omorât toți bărbații daci), c (niște bărbați frumoși), d (prin femeile dace care s-au măritat cu romanii), e, f. Femeilor li s-a spus un timp dacioaice. Când se certau cu bărbații lor, îi amenințau că-i gonesc de pe pământul lor.
 Vezi și Tip. 12193.

b. Atribute 12157–12158

12157. Strămutarea romanilor

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda strămutării romanilor*. (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 239 (Bala de Jos, [Bala] – Baia de Aramă / jud. Mehedinți).
 a. În vechime, împăratul Aurelian a strămutat populația, pentru că împărăția era prea mare. A sfătuit pe romani să părăsească locuințele lor și să treacă dincoace de Dunăre.
 b. Cei mai mulți l-au ascultat, dar o parte a rămas pe loc.
 c. De atunci se găsesc români și prin alte state.

12158. Brăul românilor

Este atestat în Moldova.

1. *Istoria brâului*. Furtună, *Firicele*, 69 (Mănăstireni – [jud.] Botoșani).
 - a. Brâul a fost purtat întâi de turci, pe cap.
 - b. Cu timpul românii au început să poarte și ei brâul, dar peste mijloc. Vezi și Tip. 11030, 12200, 12217, 12218, 12228A, B, C, D, E, F, 12229, 12230, 12231, 12232, 12233, 12235, 12234, 12236.

V. Turcii 12162–12166

a. *Origine* 12162–12163

12162. Turcii și monștrii

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *Legenda turcilor*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1894–1895, (III), nr. 4, 73 (Bogdănești – Rm. Vâlcea, [jud. Vâlcea]).

I a. (Fata împăratului Țarigradului a rămas însărcinată cu un câine. Împăratul a încărcat-o într-o corabie cu zestrea ei și cu merinde și i-a dat drumul pe apă. Corabia s-a oprit într-un ostrov, unde fata și-a făcut un bordei.

b. După un timp a născut (7 ființe: jumătate om, jumătate câine).

c. Au fost hrăniți de o purcea (care fătase atunci).

II a. Când s-au făcut mari, și mama lor le-a spus cine sunt, au plecat la Țarigrad, la bunicul lor și i-au cerut pământ.

b. Ca să-i convingă că sunt nepoții lui, au adus-o pe mama lor la palat. Au săpat un șanț până la bordeiul lor din ostrov, l-au umplut cu mei și au împins pe el corabia.

c. De rușine, mama lor și-a acoperit fața. De atunci umblă turcoaicele cu văl.

d. Împăratul le-a dat pământ cât cuprind cu o piele de bivoliță.

e. Ei au tăiat pielea în șuvițe și au cuprins tot Țarigradul. Cf. Tip. 12587A, B.

f. Împăratul a murit de supărare.

g. Din aceste ființe se trag turcii.

h. Turcii nu mănâncă carne de porc, pentru că au fost hrăniți de o scroafă.

2. *Turcii*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1910, nr. 12, 188 (Bogdănești – Rm. Vâlcea / [jud. Vâlcea]).

I a, b (7 ființe, cu chip de om până la brâu, iar partea de jos de câine), c; II a, b, c, e₁ (Ei au luat în stăpânire Țarigradul), g.

3. *Gemenii crescuți de o lupoaică și de o scroafă*. (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4556, f. 134 (Pădureți – Costești / jud. Argeș).

I b (doi copii), c (după ce au fost hrăniți și de o lupoaică); II g₁ (Din acești copii se trag turcii).

4. (Fără titlu). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4554, f. 87 (Gângiora – Segarcea / jud. Dolj).

II d₁ (Un turc a cumpărat de la un român un loc la Țarigrad, atât cât poate cuprinde cu o piele de bou), e₂ (El a tăiat pielea în șuvițe, cuprinzând mult pământ), i. A cucerit apoi restul cu sabia.

5. (*Cei doi gemeni crescuți de lupoaică*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 418 (Șirineasa – Rm. Vâlcea / jud. Vâlcea).

I a₁ (Un împărat își ținea fiica închisă. Odată a cerut să se joace cu un cățeluș și după un timp s-a observat că este însărcinată. I-a dat drumul pe o apă, într-un butoi închis. Niște năvodari au eliberat-o), b (gemeni. Fata a fugit în lume), c₁ (Copii au fost hrăniți de o lupoaică); II a₁ (Când au aflat cine sunt, au cerut bunicului lor pământ), d, e₂, j. Au construit apoi o mare cetate.

12163. Neamul lui Ismail

Este atestat în Muntenia.

1. *Turcii*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 93.
 - a. Turcii se trag din Agara, roaba lui Avram și a Sarei.
 - b. Înainte de nașterea lui Isac, Avram a făcut cu Agara un fecior, Ismail, care a crescut la el în casă.
 - c. După nașterea lui Isac, Avram i-a găsit roabei tot felul de pricini. A izgonit-o apoi împreună cu feciorul ei.
 - d. După mult timp de mers călare, Ismail era mort de sete. Agara s-a rugat lui Dumnezeu. Un înger i-a spus să privească stânca din apropiere, unde este un izvor. Să bea și ea și copilul, care nu se va prăpădi.
 - e. I-a mai spus că din el se va trage neamul turcilor.

b. *Atribute* 12165–12166

12165. Burdufurile cu apă

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *De ce se zice că turcii nu mănâncă carne de porc*. BUCURIA, 1935, nr. 1, 4.
 - a. Mergând prin lume, Iisus s-a întâlnit cu Mahomed și a vrut să știe cine este mai credincios.
 - b. Mahomed a cerut lui Iisus să scoată apă din pământ.
 - c. Mahomed a ordonat să se îngroape burdufuri cu apă în pământ.
 - d. Porcii, scurmând pământul, au dezgropat burdufurile și l-au făcut pe Mahomed de rușine.
 - e. De atunci nu mănâncă turcii carne de porc.
2. (Fără titlu). GRAI. NOSTRU, Buc., 1906–1907 (Tulcea, [jud.] Tulcea).
 - b₁ (Iisus l-a pus pe Mahomed să scoată apă din pământ, înfigând o sulită. Mahomed a cerut răgaz două zile), c, d, e₁ (Mahomed a blestemat pe turcii care vor mânca carne de porc).

12166. Sultanul necăjește pe Dumnezeu

Este atestat în Moldova.

1. *De ce turcii nu mănâncă carne de porc*. (T. Pamfile – Fără titlu), B.A.R., ms. 5094, f. 230. Publicată: *Firișoare*, 59; ADEV. SAT., 1926, nr. 11, 3.
 - a. Pe vremuri, turcii erau creștini credincioși și Dumnezeu ținea mult la ei. Împăratul lor a cerut odată lui Dumnezeu ca ei să poată supune orice nație și Dumnezeu a acceptat.
 - b. Cum împărăția turcilor s-a întins, era mare gâlceavă. Sultanul pierdea mult timp cu aceste pricini. El a cerut lui Dumnezeu ca supușii lui să fie blânzi. Dumnezeu i-a împlinit și această dorință.
 - c. Plictisit de prea mult bine, a cerut lui Dumnezeu să stea și el în cer, de unde să-și cârmuiască supușii. Supărat, Dumnezeu l-a dat afară și l-a transformat într-un porc.
 - d. Pentru că porcul este din sângele lor, nu mănâncă carne de porc.
Vezi și Tip. 12200, 12228A, B, C, E, F, 12229, 12236.

VI. Țiganii 12170–12181

a. *Origine* 12170

12170A. Tatăl beat și feciorul

Este atestat în Muntenia.

1. *Țiganii*. (T. Bălășel), ȘEZ., 1894–1895, (III), nr. 2–3, 34 (Ștefănești – Drăgășani / jud. Vâlcea).
 - a. Un român beat, a adormit la marginea drumului. Feciorul lui a trecut

[pe lângă el] și ca să-și bată joc de el, l-a uns cu balebă. Un om l-a deșteptat pe bețiv, l-a spălat și l-a îmbrăcat, ca să nu rădă lumea de el.

- b. Feciorul, ascuns după o tufă, i-a povestit cum l-a batjocorit. Tatăl l-a blestemat să se facă negru, ca și cum ar fi mânjit cu cărbune și balebă. De atunci au apărut țiganii.

12170B. Felurile de oameni

Este atestat în Muntenia.

1. *Obârșia felurilor de oameni*. (T. Pamfile – Fără titlu), B.A.R., ms. 5094, f. 231. Publicată: I. CREANGĂ, 1918, 18; *Pov. pop. rom.*, 18.

- a. Un om s-a înapoiat beat de la o cumetrie și a adormit într-un șanț. Feciorul cel mare, care s-a dus să-l ia, fiindu-i scârbă de el, l-a lăsat acolo. Mijlociul a făcut același lucru, numai că i-a luat hainele și le-a dus acasă, să nu i le fure. Cel mic, l-a luat acasă și l-a îngrijit.
- b. Aflând cele petrecute, tatăl a rugat pe Dumnezeu să-i răsplătească feciorii cum merită. Dumnezeu a hotărât ca din feciorul cel mare să se tragă oamenii „lasă-mă să te las”; din mijlociul să se tragă țiganii, și din cel mic, adevărații oameni de treabă.
- Vezi și Tip. 10847A, B, 11783.

b. Caracteristici 12172

12172. Negreala țiganilor

Este atestat în Transilvania.

1. *De ce sunt negri țiganii?* NEAM. ROM. POP., 1934, nr. 7-8, 119 (Ieud – Vișeu / Maramureș).

- a. Un țigan se înfrupta mereu cu pește la nașul lui, de meserie pescar. Într-o zi, nașul l-a chemat să-i arate cum se prinde pește.
- b. S-au dus la un lac plin cu raci și, dezbrăcat, l-a pus pe țigan să intre în apă cu undița. Racii s-au prins cu nemiluita de țigan. Cum nu se putea descotorsii de ei, țiganul s-a tăvălit în apă și s-a înecat.
- c. Niște țigani, care au venit după el, l-au văzut plutind pe apă. Doi au intrat să-l scoată și au fost, de asemenea, invadați de raci.
- d. Au luat-o la fugă și s-au băgat pe hornul unei case, de care s-au frecat până au picat racii de pe ei. Din cauza funinginei de pe horn s-au înnegrît. De atunci sunt țiganii negri și se tem de apă și de pești.
- Vezi și Tip. 10847A, B, 11783.

c. Atribute 12174-12181

12174. Cei mai mulți țigani țin de biserica unită

Este atestat în Transilvania și Moldova. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

1. *De ce sunt mai mulți țigani uniți decât neuniți*. (Sandu), GAZ. TRANS., 1889, nr. 231, 6. Republicată: *Povestiri și anecdote*, 102.

De ce sunt mai mulți țigani uniți decât neuniți. CAL., Arad, 143.

- a. Țiganii au fost sfătuiți de un român să se creștineze, ca să nu ajungă în iad.
- b. S-au dus toți țiganii duminecă la biserica neunită.
- c. Tocmai când intrau, preotul cânta: „cei chemați, ieșiți”.
- d. Țiganii au crezut că-i dă afară și au plecat.
- e. S-au dus la biserica unită.
- f. Preotul tocmai cânta: „luați, mâncați, beți dintru aceasta”...
- g. Țiganii au rămas acolo (zicând că aceștia sunt oameni de treabă, nu ca sărăntocii de neuniți).

- h. De atunci sunt mai mulți țigani uniți decât neuniți.
2. *De ce sunt mai mulți țigani uniți decât ortodocși?* CĂL. POP. BUCOV., 1903, 108.
- a (și mai de frică, mai de nevoie, au acceptat. Nu știau însă dacă să se facă uniți sau ortodocși), b, c, d (convinși de bulibașa), e, g (zicând că aceștia sunt oameni, nu ca sărăntocii de ortodocși), h.
3. *Țiganii la unire.* CONTR., 1906, nr. 56, 1.
4. *Țiganii și religia.* VOINȚA BAN., 1939, nr. 14, 2.
- a₁ (Țiganii s-au hotărât să viziteze cele două biserici. Unde vor fi mai bine primiți, acolo să se alipească), b, c (iar oamenii și-au dat coate, cârându-i), d (și au spus că oamenii s-au holbat la ei, parcă ar fi venit să le ia sfinții. Unii i-au numit chiar cioară), e, f (iar oamenii erau cu capetele plecate), g (spunând că acolo sunt oameni de treabă. Că și-au plecat capetele când au intrat ei în biserică. Popa i-a poftit la mâncare și băutură), i. Țiganii s-au alipit bisericii unite.
5. (Fără titlu). CAL. POP., Buc., 1935, 111.
- a₂ (Țiganul s-a dus cu copiii la biserică), b, c, d (cu dancii), e, f, g (pentru că bulibașa le-a spus că acolo este de ei).

12175. Aspectul țiganilor

Este atestat în Muntenia.

1. *Cum trași, așa ajungi.* (T. Bălășel), POP. ROM., Buc., 1936, 177.
- a. Țiganii de laie aveau pe vremuri o cetate mândră și bogată și trăiau boierește. Dumnezeu a trimis un sfânt să vadă cum o duc.
- b. De frică că nu vor căpăta nici un dar, dacă Sf[ântul] va vedea huzurul lor, i-au ieșit în cale cu neveste și copiii, murdari, în zdrențe și călări pe mârtoage.
- c. Sf[ântul] a priceput șiretenia și i-a blestemat să rămâie așa.

12176. Țiganul cutreieră pământul

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante identice.

1. *Inelul țiganului.* (Șt. St. Tuțescu), RAM., 1908, nr. 14-16, 251 (Cătane - Băilești / jud. Dolj).
2. *Inelul țiganului.* (P. Danilescu), CAL. IL., 1910, 73.
- a. După ce a făcut lumea, Dumnezeu l-a trimis pe om să se hrănească pe pământ. A făcut apoi și pe țigan. Pentru că era urât și negru, oamenii ceilalți l-au gonit.
- b. Țiganul s-a plâns lui Dumnezeu, care i-a dat un inel să-l arate oamenilor și să le spuie că s-a schimbat.
- c. Un diavol a raportat tartorului ce a auzit și acesta a făcut o cârciumă în drum. Țiganul a fost îmbătat, și când tartorul a cântat la o vioară, țiganul a schimbat inelul lui cu vioara dracului.
- d. Oamenii l-au gonit din nou, și țiganul a cerut inelul înapoi. Tartorul i-a spus că l-a aruncat pe pământ și țiganul s-a dus să-l caute. De atunci cutreieră țiganul pământul, ca să găsească inelul dăruit de Dumnezeu.

12177. Pentru țigani, cioara este împărăteasa păsărilor

Este atestat în Muntenia.

1. *Doamna păsărilor.* FLUIER., 1910, nr. 10, 159 (Segarcea - Turnu Măgurele / jud. Teleorman).
- a. Un țigan a prins o cioară pe care a dus-o într-un cort. Vrând să dovedească dracilor ce pasăre înțeleaptă este, i-a șoptit ceva la ureche, și cioara l-a prins de nas.
- b. De durere, țiganul a rugat-o să dea drumul nasului că nu va mai pune mâna nici măcar pe un pui de gaie. De atunci, țiganii socotesc cioara împărăteasa păsărilor și o respectă.

12178. Frica țiganului de arme

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Țiganul măestru*. POP., 1898, nr. 8, 126.

- a. Neavând de lucru, un țigan a anunțat prin sat că repară puști stricate. Gornicul i-a adus una și țiganul i-a cerut plată un zlot și jumătate.
- b. A început țiganul să repare pușca lângă foc, s-a descărcat și l-a atins la picior (țigancă l-a găsit leșinat de frică).
- c. A trimis-o la gornic să-i ceară despăgubiri pentru durerea pe care o suporta.
- d. Gornicul i-a plătit 5 zloți (ca să scape de el).
- e. De atunci au țiganii frică de puști (și [de] alte arme).

2. *Țiganul măestru*. F. POP., 1897-1898, 10.

- a, b, d, e₁ (De atunci au țiganii frică de arme).

12179. Blestemul

Este atestat în Transilvania.

1. *Blestemul țiganilor*. LIGA DEȘTEPT., 1915, nr. 32, 3 (din Banat?).

- a. Un popă a blestemat odată pe țigan să le fie casele cu streășinile băgate în pământ și când turta va fi băgată în spuză, să se lingă de poftă pe buze.
- b. Să umble repede, vorba să le fie înșelătoare, ca să nu moară de foame și să poarte haine de la alții.
- c. Să umble cu caii nebuni, pe care-i părăsesc românii, pe care să-i joace dacă vor voi să fie primiți de oameni și lăudați prin târguri. Să cutureiere satele și orașele și să stea direct pe pământ.

12180. Țiganul

Este atestat în Transilvania.

1. *Țiganul*. GAZ. TRANS., 1898, nr. 136, 6.

- a. Iisus a fost dus pe Golgota și nici un fierar nu a vrut să facă cuie pentru răstignirea lui. Țiganii au cerut 4 bani de argint pentru 4 cuie și au făcut 5. Cu banii și-au făcut o căsuță la marginea Ierusalimului.
- b. Iisus a fost răstignit cu 4 cuie și pe al 5-lea, l-a pus un soldat în vârful unei sulți și l-a înțepat în coastă.
- c. Iisus l-a blestemat pe cel ce făcuse cuiul și de atunci este țiganul blestemat.

12181. Țiganul cioban

Este atestat în Transilvania.

1. *Cu cotigul am șase boi*. CĂL. POP., 1936, 169.

- a. Țiganul s-a tocmit cioban la oi. De fricos ce era, a dormit într-un colț al stâniei, lângă foc, în loc să doarmă la aripa oilor, cum era obiceiul ciobănesc.
 - b. Într-o noapte, lupii i-au omorât toate oile. De frică să nu fugă, ciobanii l-au convins pe țigan că nu va păți nimic, pentru că stăpânul este bun.
 - c. S-a dus țiganul și a spus stăpânului că au venit lupii la stână. Crezând că este vorba de 1-2 oi omorâte, stăpânul a poruncit unui argat să le aducă de acolo.
 - d. Țiganul însă a cerut stăpânului să puie 6 boi la cotigar și un cal la căruță, dacă vrea să aducă oile omorâte. Boierul i-a tras o bătaie zdravănă și de atunci nu mai este țiganul cioban.
- Vezi și Tip. 10443, 11220, 12218, 12224, 12230, 12233, 12234, 12236, 12288A, B, C, D.

VII. Sașii 12185–12189**a. Origine 12185****12185. Venirea sașilor**

Este atestat în Transilvania.

1. *Von der Sachsen Herkunft*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*. 247, (Bondendorf?).
 - a. Străbunii sașilor locuiau lângă marea, unde se varsă patru fluvii. Toate fluviile veneau dintr-unul singur.
Vezi și Tip. 12193.

b. Atribute 12187–12189**12187. Jocul sașilor**

Este atestat în Transilvania.

1. *Warum sich die Sachsen beim Tanze auf die Stiefel schlagen*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 388.
 - a. Când sașii au imigrat în Transilvania, purtau altfel de îmbrăcăminte decât cea de acum. Aveau cizmulițe scurte și ciorapi ceva mai lungi, iar între ciorapi și pantaloni, piciorul era gol.
 - b. Vara, când jucau în aer liber, erau mușcați de țânțari. Jucătorii săltau picioarele și le loveau cu palmele, pentru a îndepărta țânțarii.
 - c. Mai târziu, deși portul lor s-a schimbat, au rămas cu același obicei în timpul jocului.

12188. Vorba sașilor

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *La împărțirea limbilor*. LUMINA SAT., Sib., 1925, nr. 20, 6.
 - a. Dumnezeu a împărțit neamurilor graiul.
 - b. Sasul a întârziat.
 - c. Dumnezeu l-a întrebat ce limbă vrea, pentru că înainte lui au fost românii, ungurii și sârbii (și nu i-a mai rămas nimic).
 - d. Sasul a întrebat cum s-ar putea înțelege cu ai lui.
 - e. Dumnezeu a spus ca între ei „să hondrăluiască“.
 - f. Când vor avea de vorbit cu alte neamuri, să împrumute limba acestora.
2. *Veți hondrălui și voi*. (Sandu), GAZ. TRANS., 1889, nr. 281, 7.
Republicată: *Povestiri și anecdote*, 122.
 - a (și toate neamurile s-au înfățișat lui Dumnezeu și au primit graiul lor),
 - b (fiind mai greoi. Era îngrijorat că rămâne fără limbă), d₁ (Sasul a întrebat ce să facă), e (cum vor putea), f.

12189. Cum strigă sasul pe câmp

Este atestat în Transilvania.

1. *Măi Ioane, mă*. CAL. F. LUMINA SAT., 1926, 64.
 - a. Românul și sasul erau tovarăși la coasă și nevestele le-au adus de mâncare.
 - b. Nevasta sasului a strigat de la distanță, din răspuțeri: „Hans! Hans!“ și nu a fost auzită. Când a strigat româncea: „Măi Ioane, mă!“, au auzit-o amândoi și au venit să mănânce.
 - c. De atunci este obiceiul ca și la sași să se strige pe hotar: „Măi Ioane, mă!“
Vezi și Tip. 12231.

VIII. Secuții 12193–12194**a. Origine 12193–12194****12193. Secuiul, sasul și românul**

Este atestat în Transilvania.

1. *Legendă ardeleană*. REV. SOC. TIN. ROM., 1930–1931, nr. 1–2, 49 (Săliște – [jud.] Sibiu).

I a. Înainte cu vreo 100 de ani de venirea lui Traian, țara era o mare din care răsărea Puturosul, ca un ostrov.

b. Dumnezeu, care știa comorile ascunse în acel ținut, a poruncit apelor să se scurgă, înecând Moldova și Muntenia, apoi prin albia Dunării să se verse în Marea Neagră. S-a ivit un ținut frumos, înconjurat de munți, cu vegetație și viețuitoare.

c. Dumnezeu a coborât de pe vârful muntelui și a hotărât să așeze acolo alți oameni, nu pe cei creați deja, pentru păcatele cărora tocmai trimisese pe fiul lui să moară.

II a. Dumnezeu a întins mâna spre o tufă, din care a răsărit un flăcău frumos, care i-a dat binețe. Dumnezeu i-a răspuns să fie al lui binele. Cf. Tip. 12228–12236. Și i-a dat pământ și apă, unde este azi Tg. Mureș.

b. I-a smuls apoi flăcăului un fir de păr din plete, i l-a pus pe piept și a ieșit o fată pe care a dat-o flăcăului. Și așa s-au născut secuii.

III a. Urcat pe muntele Puturosul, Dumnezeu a atins o stâncă ce se crăpa. S-a văzut în inima ei un flăcău, care nu putea ieși de acolo din cauza umerilor lui largi. Și flăcăul a spus că este greu. Dumnezeu a hotărât ca partea lui să fie greutatea muncii. Cf. Tip. 12228–12236. Și l-a tras de urechi afară.

b. L-a dus apoi în Sibiul de azi și i-a dăruit comorile din munte – aurul și argintul – cu care să cumpere lapte și mălai din cealaltă parte a muntelui.

c. Dintr-o jumătate de pâine i-a făcut nevastă și din cealaltă jumătate, doi bivoli negri. Din această pereche se trag sașii.

d. Dumnezeu a privit de pe munte. A văzut perechea de secui care se iubea. Sașii se certau pentru că bărbatul omorâse un bivol pe care-l mâncase singur. Ca să-l pedepsească, Dumnezeu i-a luat mustața.

e. Dumnezeu a hotărât să mai facă un om.

IV a. A pus mâna pe buturuga pe care se odihnea și a sărit un flăcău cam jerpelit, dar puternic și isteț. I-a spus lui Dumnezeu că este dracul și de aceea, Dumnezeu, mânios, l-a aruncat în văzduh. Jumătate de trup a căzut în trecătoarea Buzăului și cealaltă la Turnu Roșu.

b. Din sângele acestui flăcău s-a zămislit o pereche de oameni. Dumnezeu i-a așezat între munți și le-a dat turme să le păzească.

c. Dumnezeu a aruncat tufa, stânca și buturuga în lacul de sub Puturosul. De acolo vor ieși mereu miasme, până când oasele strămoșilor, perechea de români, ce cresc mereu sub pământ, se vor atinge [sic!] de la strămoșii Turnu Roșu până la Buzău.

12194. Cum au venit secuii

Este atestat în Transilvania.

1. *Wie es den Seklern anfangs ergangen*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 232.

a. Sabo, fiul lui Atila, după o bătălie sângeroasă, s-a retras cu trupele rămase spre răsărit. Voia să se înapoieze cu ajutoare. La frontiera Transilvaniei a lăsat pe secui și le-a jurat ajutor și credință.

b. La poalele Alpilor, i-a venit veste că popoarele s-au ridicat împotriva secuilor. A trimis înapoi o parte din oaste, care a nimicuit primejdia.

c. După un an a primit aceeași veste și Atila a procedat la fel.

d. Același pericol, aflat mai târziu, l-a făcut pe Atila să întărească pozițiile secuilor în noua patrie, cu mica oștire pe care a trimis-o definitiv.

- e. După mulți ani au devenit un neam cu o patrie. Vecinii, geloși, i-au atacat.
- f. Sabo primi vestea pe lumea cealaltă. A coborât pe stele cu oștirea, au învins pe dușmani și s-au înapoiat pe aceeași cale. De atunci au prins secuii rădăcini adânci în acest pământ.
- g. Urma pașilor cetei, venite de pe lumea cealaltă, se mai vede și azi pe cer și se numește „Calea cetei lui Dumnezeu“.

IX. Ungurii 12203–12207

a. *Atribute* 12203–12207

12203. Nădragii

Este atestat în Transilvania.

1. *De când numesc ungurii cioarecii nădragi*. F. POP., 1897–1898, 394.
 - a. Un român și un ungar, mergând pe aceeași cale, au zărit niște nădragi. Au apucat fiecare de câte un picior și au început să tragă.
 - b. Românului i-a scăpat partea lui din mână și a exclamat: „na-i drace!“.
- Ungurul, bucuros, a început să strige, imitându-l pe român: „nadraci, nadraci!“.
- De atunci zic ungurii cioarecilor nădragi.

12204. Unguroaica îndrăgostită

Este atestat în Muntenia.

1. *Nădragi*. Popescu, N. D., *Basme*, 63.
 - a. O unguroaică s-a îndrăgostit de un român și a primit de la el, după obiceiul locului, o basma frumoasă.
 - b. Ca să nu rămână mai prejos, ea a oferit românului o pereche de pantaloni și i-a spus: „na dragii mea, na!“.
- De atunci li se mai zice pantalonilor și nădragi.

12205. Originea cuvântului nădrag

Este atestat în Transilvania și Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Na dragă*. IZVORAȘUL, 1935, nr. 1, 26.
 - a. Un ungar umbla printr-un sat pe o zi geroasă.
 - b. A căpătat o pereche de ȋtari (de la o femeie).
 - c. Când i-a dat ȋtarii i-a spus: „na dragă“.
 - d. Ungurul, care nu știa românește, a întrebat-o: „ez na drag?“

adică sunt ȋtari?

e. De atunci spun ungurii la ȋtari, nădragi.
2. *Originea cuvântului nădrag*. REV. T. PAMFILE, 1923, 137 (Deda – [jud.] Mureș).

a (îmbrăcat cu o piele de animal), b (de la un român), c, d, e (așa cum îl auzise pe român).
3. (Fără titlu). CUCU, 1905, nr. 16–17, 10.

a, b (de la o babă, când l-a văzut atât de înfrigurat și dezbrăcat), c, d₁ (Ungurul a spus: „Aha! Ez na drag!“), e.
4. (Fără titlu). BABA SAT., 1911, nr. 4, 4.

a (după cerșit), b (de la o babă, când l-a văzut atât de înfrigurat și dezbrăcat), c, d, e₂ (Ungurul a crezut că-i spune numele cioarecilor).

12206. Binețele ungurului

Este atestat în Transilvania.

1. *De când nu dă ungurul binețe la român*. CUCU, 1905, nr. 4, 7.
 - a. Doi plugari au arat până la vremea mesei și când au vrut să mănânce, nu au mai găsit traista pe care le-o furase un câine.
 - b. Cum înjurau de zor, a trecut pe acolo un ungar care le-a dat binețe:

„io munka“. Crezând plugarii că le spune că a mâncat merindele lor, l-au luat la bătaie. De atunci nu mai dau ungerii binețe românilor.

12207. Limba ungurească în rai

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Limba ungurească în rai*. LUMINĂ P. T., 1892-1893, 31.
 - a. Sf[ântul] Petre, bătrân, a cerut lui Dumnezeu să-l scoată din slujbă și să fie înlocuit cu Sf[ântul] Haralambie.
 - b. Sf[ântul] Haralambie a explicat lui Dumnezeu că el prezintă un inconvenient: faptul că nu știe ungurește.
 - c. Dumnezeu l-a asigurat că nu va avea nevoie de această limbă.
 2. *Sf[ântul] Haralambie și limba ungurească*. (S. Moldoveanu), GAZ. TRANS., 1890, nr. 153, 6.
 - a, b, c (pentru că în rai vin foarte puțini din cei ce vorbesc această limbă pe pământ).
- Vezi și Tip. 11060C, 12217, 12230, 12233, 12234, 12236.

B. Atitudinea popoarelor în diferite împrejurări

1 2 2 1 7

12217. Furarea cadavrului lui Iisus

Este atestat în Transilvania și Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Popoarele, cum vroiau să înmormânteze pe Cristos*. POP., 1898, nr. 50, 796 (Apteu - Oradea / jud. Bihor).
 - a. Mai mulți oameni au vrut să înmormânteze trupul răstignit al lui Iisus.
 - b. Păzitorii însă nu acceptau să-l dea.
 - c. Sârbul a propus să se bată cu păzitorii.
 - d. Ungurul a acceptat, cu condiția să nu se uite că el a fost înainte nemeș, a avut pantaloni roșii, pinteni și pușcă.
 - e. Neamțul a propus să se plângă împăratului.
 - f. Românul a fost de părere să-l fure (și până seara, el îl va fura cu cruce cu tot).
 - g. Țiganul îl și furase.
2. *Christi Kreuzabnahme*. Schott, *Walachische Märchen*, 289.
 - a, b₁ (Cum era păzit de soldați, nu știau ce să facă), c₁ (Sârbul a propus să se mituiască santinelele, sau să cumpere trupul lui Iisus), e (și să se facă proces), d₁ (Ungurul a fost de părere să se bată cu paznicii), f. (când se va întuneca).
3. *Furarea lui Hristos din mormânt*. Pamfile, *Firișoare de aur*, 37.
 - a₁ (Niște apostoli au vrut să fure trupul lui Iisus din mormânt), b₁, d₂ (Ungurul a propus să se mituiască straja), e (pentru a obține trupul lui Iisus), f (și a îmbătat pe străjeri cu rachiu. Când au adormit, au furat trupul lui Iisus), h. Ungurul și neamțul au spus: „Bravo ție, cap de român!“.
4. *Așteptați, până la noapte*. GAZ. TRANS., 1890, nr. 1, 9.
 - a (ca să-l îngroape creștinește), d₁ i. Sasul a propus să-i îmbete, pentru că erau prea mulți și nu-i vor putea învinge), f (să aștepte până noaptea. Rachiul, mai bine îl vor bea ei).

<12218. Ce face fiecare

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). Baican, *Literatura populară*, 37.
 - a. Rușii se roagă Sfântului Nicolae să-i ajute să fure salba de la gâtul Fecioarei.

- b. Țiganii fluieră când le este foame.
- c. Țevreii socotesc pe degete când n-au ce face.
- d. Grecii mănâncă dovleac și se gândesc la portocale.
- e. Englezii se uită 30 de ani la un pai, până spun ce-au văzut.
- f. Francezii scapără și din gheată și din fum.
- g. Italianii nu mănâncă brânză până nu o văd fugind din strachină.
- h. Bulgarii și sârbii mănâncă și dulceața cu ceapă.
- i. Românii se uită la cei din jur și spun că nu sunt ca oamenii.>

C. Dăruirea popoarelor 12228-12235

12228A. Darurile neamurilor

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 16 variante, care se grupează astfel:

1. *Înzestrarea neamurilor*. (I. Adam), FL. ALB., 1898, nr. 12, 6. Republicată: *Pe lângă vatră*, 52; *Partea lui Dumnezeu. Glume țărănești*, 23; *Înzestrarea neamurilor*. CAL. GOSPOD., 1925, 49; *Legenda neamurilor*. ȚĂRĂ NISM., 1936, nr. 37-38, 13; *Înzestrarea neamurilor*. CĂL. CLUJ. ROM., 1937, 80.
2. *Înzestrarea neamurilor*. GAZ. ȚĚR., 1901, nr. 2, 2.
3. *Înzestrarea neamurilor*. ACTIV., 1904, nr. 1, 3.
4. *Înzestrarea neamurilor*. BABA SAT., 1910, nr. 2, 1.
5. (Fără titlu). ȚĂRĂNISM., 1929, nr. 26, 12.
6. *Partea lui Dumnezeu*. CĂL., 1931, 105.
7. *Partea lui Dumnezeu*. CĂL. BĂN., 1937, 102.
8. *Partea lui Dumnezeu*. CĂL. HAZ., 1937, 64.
 - a. Dumnezeu a chemat popoarele să le împartă daruri.
 - b. Primul a venit turcul. A căpătat binele, pe care l-a cerut lui Dumnezeu.
 - c. Grecul a căpătat norocul, pentru că, cerând binele, a aflat că l-a luat turcul și a spus că turcul a avut noroc.
 - d. Evreul a fost sortit de Dumnezeu să nu se sature de lei, pentru că a aflat ce daruri au fost luate de alții și a exclamat „alei!”.
 - e. Bulgarul a spus că a fost prost că nu a venit mai devreme.
 - f. Românul a căpătat dărnicia, pentru că aflând că celelalte neamuri i-au luat-o înainte, a exclamat: „Dar eu cum rămân?”
 - g. Țiganul a fost sortit să rămâie de batjocură cât va trăi, pentru că a venit ultimul și a constatat că pentru el nu a mai rămas nimic. A spus că este o batjocură ca el să rămâie pe dinafară.
9. *Cum a rămas țiganul de răs și de ocară*. CAL. PROF., 1886, 97.
10. *Cum a rămas țiganul de răs și de ocară*. Fundescu, *Lit. pop. Basme*, 163. Republicată: *Lit. pop. Anecdote*, 51.
 - a₁ (Un român, un țigan și un turc s-au dus la Dumnezeu să-i ceară câte ceva), b, f, g (și de ocară).
11. (Fără titlu). F. POP., 1895, 30.
12. *Binele țiganului*. F. TOȚI., 1898, nr. 21, 248.
 - b₁ (Turcul a căpătat binele, pentru că întrebându-l Dumnezeu ce este cu el, a răspuns că este bine), f, g₁ (Țiganul a fost sortit să fie fluierat și să rămână de ocară, pentru că aflând darurile căpătate de ceilalți, a fluierat).
13. *Țiganul nu-i om*. Zanne, *Proverbele românilor*, VI, 355. (Smulți - Tg. Bujor / [jud.] Galați).
 - a₂ (Când Dumnezeu a făcut lumea, toate neamurile s-au dus să-i ceară binecuvântarea), b, f, g, h. De atunci țiganul este luat în răs.

14. *Binele l-a luat turcul.* REV. COP. TIN., 1913, 445.

b₂ (Turcul s-a dus la Dumnezeu să-i ceară socoteală pentru nevasta rea pe care o avea. Când Dumnezeu l-a întrebat ce face, i-a răspuns că face bine. De aceea a căpătat de la Dumnezeu binele), f, g, i. Astfel se spune că turcul trăiește bine, românul este darnic, iar țiganul este de răs și de ocară.

15. *De răs și batjocură să fii, țigane.* ALB., Buc., 1899, nr. 10, 277.

a₃ (Primii oameni făcuți de Dumnezeu au fost un turc, un român și un țigan, pe care i-a chemat a doua zi să le facă câte un dar), b, f₁ (Românul a avut parte de cinste, pe care i-a cerut-o lui Dumnezeu), g, j. De atunci a rămas țiganul de răs și batjocură.

16. *Împărțirea bunurilor lui Dumnezeu.* Tuțescu, *Din văi și vâlcele*, 46; 48.

a₄ (Când Dumnezeu a făcut pământul și pe om, acesta a venit la Dumnezeu să-l roage să-l ajute să trăiască mai ușor), b₁, f, d₁ (Evreul și neamul lui au fost sortiți să se ducă în toată lumea), g.

12228B. Cine a luat binele

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda popoarelor.* (N. I. Dumitrașcu), REV. CULT., 1907-1908, 470 (Boureni - Băilești / jud. Dolj).

a. Românul, țiganul și turcul au plecat la Dumnezeu să le dăruiască ce le-a fâgăduit.

b. Pe un câmp, țiganul și românul au rămas să mănânce mere și turcul a luat-o înainte.

c. Dumnezeu a dat turcului binele pe care de atunci îl posedă.

d. Românul a înșelat pe țigan, că se duce să-și adape calul și-l va aștepta la fântână. De atunci este înșelat țiganul.

e. Românul, când a auzit că binele a fost luat de turc, a exclamat: „dar!“ și Dumnezeu a hotărât ca el să rămâie cu darul.

f. Când a auzit țiganul, ce au luat neamurile dinaintea lui, a strigat: „auoleo!“.

g. De atunci exclamă țiganul așa.

h. Boierul a venit mai la urmă. Când a aflat că celelalte daruri au fost luate a exclamat: „ei drăcie!“.

2. *Cine a luat binele.* GRAI. SAT., 1931, nr. 1, 9 (Șipotetele - Adamclisi / jud. Constanța).

a₁ (După ce a zidit lumea, Dumnezeu a dat de veste supușilor să vină să le dea binele), c, e₁ (Românul a aflat că turcul a luat binele. Dumnezeu l-a trimis după turc, poate mai găsește și el ceva), f (sosise târziu, pentru că a fost la un praznic. Dumnezeu a spus să fie de „auoleo!“).

12228C. Neamurile la Dumnezeu

Este atestat în Transilvania, Muntenia și Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Neamurile la Dumnezeu.* ALB. Buc., 1897, nr. 28-29, 876.

a. După ce Dumnezeu a făcut tot felul de neamuri, a chemat dintre fiecare câte un reprezentant să le împartă daruri.

b. Ca să nu facă vreo nedreptate, l-a chemat și pe Sf[ântul] Petre.

c. A hotărât să dea fiecăruia primul cuvânt pe care-l va rosti.

d. Evreul a urat noroc lui Dumnezeu, care i-a dat norocul.

e. Grecul a salutat cu noroc și bine. Pentru că norocul a fost luat, Dumnezeu i-a dăruit binele.

f. Turcul, de asemenea, a urat noroc și bine. Când a aflat că au fost dăruite, a spus să fie sănătoși cei care le-au căpătat. Și Dumnezeu i-a dăruit sănătate.

- g. Românul a salutat cu noroc și sănătate. Când a aflat că le-au luat alții, a dorit ca inima acestora să fie bună. Și Dumnezeu i-a dăruit inimă bună.
 - h. Ultimul a venit țiganul. Când a aflat că tot ce-și dorea a fost împărțit, a spus că este de răs și ocară cum au fost toate date.
 - i. Dumnezeu l-a blestemat să fie de răs și ocară.
2. *Neamurile la Dumnezeu.* (G. Coșbuc), CAL. „LUMEA ȘI ȚARA“, 1924, 80. Republicată: GRAI. MAR., 1934–1935, nr. 59, 3.
 - a, c, d, e, f, g, i.
 3. *Snoavă.* DUM. POP., 1923–1924, nr. 49–50, 3.
 - a, b₁ (Hotărâse cu Sf[ântul] Petre să dea norocul românilor), d (venise înaintea românului care era la plug și el auzise vestea în târg), e (și de aceea au ei atâta bine, încât s-au săturat), f, g, h, i (și batjocură), j. Sunt și negri, pentru că au venit noaptea la Dumnezeu.
 4. *Neamurile lui Dumnezeu.* AGRIC., 1910, nr. 8, 63.
 - a, c, d₁ (Evreului i-a dăruit norocul), e, k. Ungurului i-a dat norocul și binele, g₁ (Românului, inimă bună), h₁ (Țiganului, răsul și ocară: de atunci a rămas de batjocura lumii).

12228D. Darurile lui Dumnezeu

Este atestat în Moldova.

1. *Darurile lui Dumnezeu.* (W. A. Bogdan), ERA NOUĂ, Iași, 1891, nr. 92, 4. Republicată: *Povești și anecdote*, 159; *Povești și bazaconii*, 219.
 - a. Când a făcut neamurile, Dumnezeu a dăruit fiecăruia câte ceva.
 - b. Evreului i-a dat bani.
 - c. Românul, când a auzit că banii au fost dați, a cerut lucrul.
 - d. Țiganul a cerut banii, apoi lucrul și când a auzit că au fost date, s-a înfuriat de batjocura și răsul făcut. Dumnezeu a spus să rămâie cu astea. De atunci este de răs și batjocură.

12228E. După bine

Este atestat în Muntenia.

1. *După bine.* NEAM. ROM. POP., 1928, nr. 2, 42. Republicată: ASTRA MAR., 1928, nr. 4, 3.
 - a. Turcul, evreul și românul au plecat la Dumnezeu să-i ceară binele. Turcul, care a venit primul, l-a căpătat.
 - b. Evreul a reușit să-l încurce pe român și să ajungă înainte la Dumnezeu. A aflat că binele l-a luat turcul, a spus: „alei!“ Și Dumnezeu i-a dăruit leii.
 - c. Când a aflat românul că binele și leii au fost date, a spus că este greu. Dumnezeu a sortit să rămâie el cu greu. De atunci turcul are binele, evreul leii și românul greu.

12228F. De ce se țin nemții și evreii de comedii

Este atestat în Muntenia.

1. *Legenda neamurilor.* (Șt. St. Tuțescu), VORBE BUNE, 1907–1908, nr. 7, 18. (Cătane – Băilești / jud. Dolj).
 - a. Românul s-a dus la Dumnezeu și i-a spus că umblă după bine. Dumnezeu i-a comunicat că binele l-a luat turcul și românul a exclamat: „dar eu?!“ Dumnezeu l-a blagoslovit să aibă parte de dar.
 - b. S-au dus și evreul cu neamțul și când au auzit despre darurile luate de alții, au exclamat: „ei comedie!“ Dumnezeu le-a spus să aibă parte de comedii. De aceea se țin ei numai de asemenea lucruri (panarame).

12229. Diferite neamuri

Este atestat în Moldova.

1. *Neamurile la Dumnezeu*. (T. Pamfile – Fără titlu), B.A.R., ms. 5094, f. 221. Publicată: *Firișoare de aur*, 61.
 - a. Când oamenii s-au înmulțit, Dumnezeu a chemat câte unul din fiecare neam, să le dăruiască ce vor cere și cu asta să rămână.
 - b. Italianul a venit primul și a dat bună ziua. Dumnezeu i-a dăruit bunătațe.
 - c. A urmat rusul care a aflat că bunătațe a fost dăruită și a spus că este bine. Dumnezeu i-a dat binele.
 - d. Turcul a aflat că bunătațe și binele au fost luate și a spus că Dumnezeu este mare și puternic. A fost sortit de Dumnezeu să fie mare și puternic.
 - e. Neamțului i s-a întâmplat același lucru și a spus că Dumnezeu este meșter. Dumnezeu a hotărât ca neamțul să fie meșter.
 - f. Românul, care a pătît la fel, a spus că este treaba lui Dumnezeu. Și Dumnezeu a spus ca el să fie de treabă.
 - g. Când a venit evreul, a spus că Dumnezeu a vândut toate darurile. Și Dumnezeu a hotărât ca evreul să fie negustor.
 - h. La urmă a venit și țiganul care a spus că el a rămas de răs. Dumnezeu a spus să fie totdeauna de răs. De atunci se deosebesc neamurile prin darurile căpătate de la Dumnezeu.

12230. Împărțirea [darurile locuitorilor] Transilvaniei

Este atestat în Transilvania.

1. *Die Teilung Siebenbürgens*. Obert, *Rumänische Märchen*, 59.

- a. Când Dumnezeu a împărțit Transilvania, a venit unгурul și a spus „bună dimineața”. Dumnezeu i-a dat binele.
- b. Sasul, aflând că binele a fost dat, a spus că este treabă grea și cu asta a rămas.
- c. Românul a pătît la fel și a spus: „ce mizerie!”. Dumnezeu i-a dat mizeria.
- d. Țiganul a aflat cele întâmplare și a strigat: „pe dracu” și cu dracul a rămas.

12231. Cum au pierdut românii binele

Este atestat în Transilvania.

1. (Fără titlu). GAZ. TRANS., 1883, nr. 2, 2.

- a. Odată au plecat toate neamurile la Dumnezeu, să primească binele. Românii au plecat primii și, cuprinși de foame și sete, au pustiit o livadă cu pruni. S-au culcat apoi, și sașii cu unгурii au luat-o înainte.
- b. Când s-au deșteptat, s-au certat și au pornit la drum. Străjile de la poarta lui Dumnezeu nu i-au lăsat să intre, Dumnezeu fiind la masă. Nu a prididit de mulțimea unгурilor și sașilor căroră le-a împărțit binele și drepturi.
- c. Românii au cerut binele și „mare lucru ar fi!”, dar au fost date. Au spus atunci că e vai de ei și așa a rămas.

12232. Franțuzul face minuni

Este atestat în Moldova.

1. (Fără titlu). CAL. Cern., 1874, 118.

- a. Dumnezeu a chemat popoarele să ceară ce vor, pentru că a vrut să le împartă soarta.
- b. Rusul a căpătat norocul.
- c. Când neamțul a aflat că rusul a luat norocul, a spus: „mare lucru!”. Dumnezeu l-a sortit să fie mari.
- d. Franțuzul a aflat că darurile dorite de el au fost luate și a spus: „mare minune!”. Dumnezeu l-a blagoslovit să facă minuni.

- e. Românul a întârziat și l-a întrebat pe Dumnezeu: „dar eu?“. Dumnezeu a hotărât ca el să fie darnic.

12233. Grija neamțului

Este atestat în Transilvania.

1. *Rânduiala lui Dumnezeu*. POP. ROM., 1911, nr. 18, 4.

- Sub înfățișarea unui bătrân, Dumnezeu s-a așezat la răspântia unor drumuri de țară. Văzând un neamț cu o traistă l-a întrebat ce are în ea. L-a sortit ca grija lui să fie traista.
- A trecut un ungar, care l-a întrebat pe Dumnezeu dacă știe ungurește. Dumnezeu a hotărât să-l mistuie pe ungar chinul după cunoașterea altor limbi.
- Un sârb l-a întrebat pe Dumnezeu dacă nu se grăbește, și Dumnezeu a spus ca sârbul să fie totdeauna grăbit.
- Românul care a trecut, a zis: „dă Doamne!“ și Dumnezeu a hotărât ca românul să fie darnic.
- Țiganul l-a întrebat pe Dumnezeu dacă nu-i este frică că se va înnegri. Dumnezeu a hotărât ca țiganul să fie negru.

12234. Măreția ungarului

Este atestat în Transilvania.

1. *La împărțirea darurilor*. FAM., 1890, nr. 9, 103.

- Evreul s-a postat la ușa lui Dumnezeu și, fiind primul, a obținut banii.
- Neamțul s-a ales cu frumusețea.
- Ungurul a primit măreția.
- Românul a căpătat moștenirea pământului.
- Țiganului i-a rămas sărăcia și negreala.

12235. Țiganul ca mura

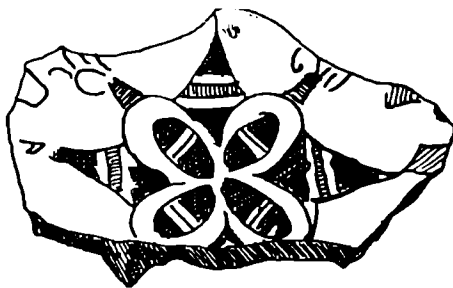
Este atestat în Moldova și Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Datoria moldoveanului și a jidanului către țigan*. (P. Savin), I. CREANGĂ, 1912, nr. 2, 46.

- Moldoveanul, evreul și țiganul s-au dus la Dumnezeu.
- Pe drum, țiganul a mâncat mure și a venit mai târziu.
- Dumnezeu a hotărât ca țiganul să fie ca mura (pentru că a mâncat mure).
- Pentru că nu a venit la vreme, să se hrănească cu traista. De atunci cerșește țiganul.
- Moldoveanul îi plătește trei zile, iar evreul, dacă este găsit la masă, se scoală înaintea țiganului.

2. *Împărțirea legilor*. F. POP., 1897-1898, 430.

- (Când s-au împărțit legile, au venit la Dumnezeu neamțul, ungarul și românul. Tocmai la urmă a venit și țiganul), c (de negru și cu buburuze), f (Locuința țiganului să fie la marginea satului).

**FIZIOGRAFIA, TOPONIMIA ȘI
ORGANIZAREA SOLULUI ȚĂRII
(Legendele geografice și toponimice)
12256-12991**

A. Apele 12256-12364

I. Bălțile 12256

Balta Iezerului 12256

a. *Origine* 12256

II. Fântânile 12260-12276

Fântâna Balaurului 12260

a. *Nume* 12260

Fântâna lui Boglan 12261

a. *Nume* 12261

Fântâna Belești 12262

a. *Nume* 12262

Fântâna Doamnei, din Vatra 12263

a. *Nume* 12263

Fântâna Doamnei, din Cârjoaia 12264

a. *Nume* 12264

Fântâna Doamnei Ileana 12265

a. *Nume* 12265

Fântânița Dochia 12266

a. *Origine și nume* 12266

Fântâna lui Ducipal 12267

a. *Origine și nume* 12267

Fântâna Elenei 12268

a. *Nume* 12268

Fântâna Gâdesii 12269

a. *Nume* 12269

Fântâna lui Honterius 12270

a. *Nume* 12270

Fântâna Hoților 12271

a. *Nume* 12271

Fântâna „Izvorul ciobanului“ 12272

a. *Origine și nume* 12272

Fântâna Neamțului 12273

a. *Nume* 12273

Fântâna lui Pinte 12274

a. *Origine și nume* 12274

Fântâna lui Ștefan 12275

a. *Origine și nume* 12275

- Fântâna vrăjită** 12276
 a. *Nume* 12276
- III. **Gârlele** 12280
Gârla Cazacului 12280
 a. *Nume* 12280
- IV. **Izvoarele** 12284–12298
Izvorul „Babei Csejdi“ 12284
 a. *Nume* 12284
Izvorul Dochia 12285
 a. *Origine și nume* 12285
Izvorul „Fântâna de argint“ 12286
 a. *Nume* 12286
Izvorul „Fântâna Calului“ 12287
 a. *Origine și nume* 12287
Izvorul „Fântâna Corbilor“ 12288
 a. *Nume* 12288
Izvorul „Fântâna Tăbăranilor“ 12289
 a. *Nume* 12289
Izvorul Floarei 12290
 a. *Nume* 12290
Izvorul din Hintura 12291
 a. *Origine și nume* 12291
Izvorul de la Săliște 12292
 a. *Caracteristici* 12292
Izvorul Sf[ântului] Ioan 12293
 a. *Origine și nume* 12293
Izvorul lui Ștefan cel Mare 12294
 a. *Nume* 12294
Izvorul lui Ștefan Vodă 12295
 a. *Nume* 12295
Izvorul Știubeiului 12296
 a. *Origine* 12296
Izvorul Turcilor 12297
 a. *Nume* 12297
Izvorul din Valea Poșăgii 12298
 a. *Origine* 12298
- V. **Lacurile** 12302–12322
Lacul „Balta Albă“ 12302
 a. *Origine și nume* 12302
Tăul „Cornii“ 12303
 a. *Caracteristici* 12303
Lacul Craioviței 12304
 a. *Origine* 12304
Lacul Doamnei 12305
 a. *Nume* 12305
Iazul Domnesc 12306
 a. *Origine* 12306
Lacul Dorohoi 12307–12308
 a. *Origine* 12307–12308
Lacul Dracșani 12309
 a. *Origine* 12309

„Lacul fără fund“ 12310

a. *Nume* 12310

Lacul „Fântâna Doamnei“ 12311

a. *Origine* 12311

Lacul Galbena 12312

a. *Origine* 12312

Lacul Gramoste 12313

a. *Origine* 12313

Lacul Gutin 12314

a. *Caracteristici* 12314

Iezerul Mare și Iezerul Mic 12315

a. *Origine* 12315

„Lacurile“ 12316

a. *Origine și nume* 12316

Lacul Lebăda 12317

a. *Origine* 12317

Lacul Simina 12318

a. *Nume* 12318

Lacul Siut Ghiol 12319

a. *Origine* 12319

Lacul „Sf. Ana“ 12320

a. *Origine și nume* 12320

Lacul Tekirghiol 12321

a. *Nume* 12321

Lacul Vițelului 12322

a. *Nume* 12322

VI. **Mările** 12326

Marea Neagră 12326

a. *Nume* 12326

VII. **Pâraiele** 12330–12339

Pârâul Dediului 12330

a. *Nume* 12330

Pârâul Dobrușa 12331

a. *Nume* 12331

Pârâul Dracului 12332

a. *Nume* 12332

Pârâul Frătiesii 12333

a. *Origine și nume* 12333

Pârâul Icoanei 12334

a. *Nume* 12334

Pârâul Neagra 12335

a. *Nume* 12335

Pârâul Serafim 12336

a. *Nume* 12336

Pârâul Tutova 12337

a. *Nume* 12337

Pârâul Valea Albă 12338

a. *Nume* 12338

Pârâul Vâna 12339

a. *Origine și nume* 12339

VIII. **Râurile** 12343–12364

Râul Argeșel 12343

a. *Origine* 12343

Râul Arieș 12344

a. *Origine* 12344

Râul Buzău 12345

a. *Origine și nume* 12345

Râul Cernaru 12346

a. *Nume* 12346

Râul Doamnei 12347

a. *Nume* 12347

Râul Hârtibaciului 12348

a. *Origine* 12348

Râul Luncavățul 12349

a. *Origine și nume* 12349

Râul Moldova 12350

a. *Nume* 12350

Râul Mureș (și Olt) 12351–12356

a. *Origine* 12351–12353

b. *Atribute* 12354–12356

Râul Oanei 12357

a. *Origine* 12357

Râul Olt 12358–12359

a. *Atribute* 12358–12359

Râul Prut 12360

a. *Origine* 12360

Râul Putna 12361

a. *Atribute* 12361

Râul Someș (și Criș) 12362

a. *Origine* 12362

Râul Streiul 12363

a. *Origine* 12363

Râul Strigoii 12364

a. *Nume* 12364

Ă. Colinele (și alte ridicături de pământ) 12374–12415

I. Colinele 12374–12378

Colina „Crângul Femeilor“ 12374

a. *Nume* 12374

Colina Gâștelor 12375

a. *Origine* 12375

Colina Studenților 12376

a. *Origine și nume* 12376

Colina din Trei Scaune 12377

a. *Origine* 12377

Colina Turcilor 12378

a. *Origine și nume* 12378

II. Dâmburile 12382–12383

Dâmbul „Movila cu gloanțe“ 12382

a. *Nume* 12382

Dâmbul Pasca 12383

a. *Nume* 12383

III. Măgurile 12387–12388

Măgura „Cetățuia“ 12387

a. *Origine* 12387

Măgura Șoimului 12388

a. *Nume* 12388

IV. **Movilele** 12392–12407

Movilele dintre Borolea și Ștefănești 12392

a. *Origine* 12392

Movila Borțoasă 12393

a. *Nume* 12393

Movila Călugăra 12394

a. *Origine* 12394

Movila Celaru 12395

a. *Origine* 12395

Movila „Celor trei nemți“ 12396

a. *Origine și nume* 12396

Movila Comorii 12397

a. *Nume* 12397

Movila lui Dobreanu 12398

a. *Origine* 12398

Movila Geamăna 12399

a. *Caracteristici* 12399

Movila Ilișești 12400

a. *Origine* 12400

Movila Mare 12401

a. *Origine* 12401

Movila Muncel 12402

a. *Origine* 12402

Movilele Solești 12403

a. *Origine* 12403

Movila Răbuia 12404

a. *Origine și nume* 12404

Movila lui Răzvan 12405

a. *Nume* 12405

Movilele Taberii 12406

a. *Nume* 12406

Movilele Turda 12407

a. *Origine* 12407

V. **Stolmiile** 12411

Stolmiile Bătiești 12411

a. *Origine* 12411

VI. **Valurile de pământ** 12415

Troianul 12415

a. *Origine și nume* 12415

B. Dealurile – Muchiile 12425–12460

I. **Dealurile** 12425–12456

Dealul Balaurului 12425

a. *Nume* 12425

Dealul Bătaia 12426

a. *Nume* 12426

Dealul Buneiu 12427

a. *Origine* 12427

Dealul Cătălinului 12428

a. *Nume* 12428

- Dealul Cetatea** 12429
a. *Nume* 12429
- Dealul Cetății de la Alba Iulia** 12430
a. *Origine* 12430
- Dealul Câineștilor** 12431
a. *Nume* 12431
- Dealul Comorilor** 12432
a. *Nume* 12432
- Dealul Crucii, de lângă Rădăuți** 12433
a. *Nume* 12433
- Dealul Crucii, de lângă Siret** 12434
a. *Nume* 12434
- Dealul Crucii, de lângă Putna** 12435
a. *Nume* 12435
- Dealul Deleni** 12436
a. *Nume* 12436
- Dealul Drăguței** 12437
a. *Nume* 12437
- Dealul Fetei** 12438
a. *Nume* 12438
- Dealul Fetei, de lângă comuna Luncoiu** 12439
a. *Nume* 12439
- Dealul Flămânda** 12440
a. *Nume* 12440
- Dealul Gherman** 12441
a. *Nume* 12441
- Dealul „La Gropi“** 12442
a. *Nume* 12442
- Dealul lui Ivan** 12443
a. *Nume* 12443
- Dealul Leahului** 12444
a. *Nume* 12444
- Dealul Marga** 12445
a. *Nume* 12445
- Dealul Măgariului** 12446
a. *Nume* 12446
- Dealul Mănăstirii** 12447
a. *Nume* 12447
- Dealul Movila** 12448
a. *Origine* 12448
- Dealul Muierii** 12449
a. *Nume* 12449
- Dealul „Piciorul Dragolei“** 12450
a. *Nume* 12450
- Dealul „Piscul lui Șarpe“** 12451
a. *Nume* 12451
- Dealul Portarului** 12452
a. *Nume* 12452
- Dealul Taberii** 12453–12454
a. *Nume* 12453–12454
- Dealul lui Vodă** 12455
a. *Nume* 12455

Dealul Zamcâi 12456a. *Nume* 12456**II. Muchiile** 12460**Mucea Dealului** 12460a. *Nume* 12460**C. Drumurile** 12470–12473**Drumul Marcopriciului** 12470a. *Nume* 12470**Drumul Muierii** 12471a. *Nume* 12471**Drumul Oii** 12472a. *Origine și nume* 12472**Drumul Sfânt] 12473**a. *Nume* 12473**D. Fundăturile** 12483**Fundătura „Colțu Bejeniei“** 12483a. *Nume* 12483**E. Insulele** 12493**Insula Șerpilor** 12493a. *Nume* 12493**F. Locurile** 12503–12525**Locul „Aria Dreptății“** 12503a. *Nume* 12503**Locul „La Cenușerie“** 12504a. *Nume* 12504**Locul „Cetatea Leșilor“** 12505a. *Nume* 12505**Locul „Câmpu Luptei“** 12506a. *Nume* 12506**Locul „Câmpu Radovanului“** 12507a. *Nume* 12507**Locul „Câmpu Războiului“** 12508a. *Nume* 12508**Locul „Coarnele Berbecului“** 12509a. *Nume* 12509**Locul „La Colibița“** 12510a. *Nume* 12510**Locul „Colnicul Turcului“** 12511a. *Nume* 12511**Locul „Despicata“** 12512a. *Nume* 12512**Locul „Dosul lui Darnus“** 12513a. *Nume* 12513**Locul „Moldova Seacă“** 12514a. *Origine și nume* 12514**Locul „Negrileşti“** 12515a. *Nume* 12515**Locul „Panta Dracului“** 12516a. *Nume* 12516

Locul „Pe lângă Biserica cea veche“ 12517

a. *Nume* 12517

Locul „Pociumbi“ 12518

a. *Nume* 12518

Locul „Popasul lui Traian“ 12519

a. *Nume* 12519

„Locul Războiului“ sau „Câmpu Luptei“ 12520

a. *Nume* 12520

Locul „Seliștea Bădilița“ 12521

a. *Nume* 12521

Locul „Siliștea Tătarilor“ 12522

a. *Nume* 12522

Locul „Stejarul cu icoană“ 12523

a. *Nume* 12523

Locul „La Stâlpul Rotărașului“ 12524

a. *Nume* 12524

Locul „Tabăra“ 12525

a. *Nume* 12525

G. Malurile 12529

Malul Roșu 12529

a. *Nume* 12529

H. Munții – Coastele 12533–12561

I. Munții 12533–12556

Muntele Adam și Eva 12533

a. *Origine și nume* 12533

Muntele Bătaia 12534

a. *Nume* 12534

Muntele Ceahlău 12535

a. *Origine* 12535

Muntele Cibleş 12536

a. *Nume* 12536

Muntele Doamnele 12537

a. *Nume* 12537

Muntele Găina și Cocoșul 12538

a. *Nume* 12538

Muntele Leaota 12539

a. *Nume* 12539

Muntele „Măgura Calului“ 12540

a. *Nume* 12540

Munții Metodie, Varnava, Petru, Verchie, Simon, Gherman,

Pim și Grecul 12541

a. *Nume* 12541

Muntele Movrea 12542

a. *Nume* 12542

Muntele Nedeiul 12543

a. *Nume* 12543

Muntele Păgâniștea 12544

a. *Nume* 12544

Muntele Petru Vodă 12545

a. *Nume* 12545

Munții Rarăului 12546a. *Caracteristici* 12546**Muntele „Șaua lui Ștefan cel Mare“** 12547a. *Nume* 12547**Muntele Șintilia** 12548a. *Nume* 12548**Muntele Tâmpa** 12549a. *Origine și nume* 12549**Muntele „Turnulețul omului din Pintic“** 12550a. *Nume* 12550**Muntele Urlea** 12551a. *Nume* 12551**Muntele „Veghiul lui Bucur“** 12552a. *Nume* 12552**Muntele Vâlcoi** 12553a. *Nume* 12553**Muntele „Vârful cu Dor“** 12554–12555a. *Nume* 12554–12555**Muntele Vulturului** 12556a. *Nume* 12556**II. Coastele** 12559–12561**Coasta Arșița** 12559a. *Nume* 12559**Coasta „Deliului Marcu“** 12560a. *Nume* 12560**Coasta Radului** 12561a. *Nume* 12561**I. Orașele – Târgurile** 12567–12594**Agnita** 12567a. *Origine și nume* 12567**Alba-Iulia** 12568a. *Nume* 12568**Bistrița** 12569–12570a. *Origine* 12569b. *Nume* 12570**Brașov** 12571–12572a. *Nume* 12571–12572**București** 12573–12574a. *Origine* 12573b. *Nume* 12574**Câmpulung** 12575a. *Origine* 12575**Cluj** 12576a. *Nume* 12576**Craiova** 12577a. *Origine și nume* 12577**Dej** 12578a. *Nume* 12578**Făgăraș** 12579a. *Origine și nume* 12579**Focșani** 12580a. *Nume* 12580

- Iași** 12581–12582
a. *Origine și nume* 12581–12582
- Ițcani** 12583
a. *Origine și nume* 12583
- Odobești** 12584
a. *Origine și nume* 12584
- Nicorești** 12585
a. *Origine și nume* 12585
- Râmnic** 12586
a. *Origine* 12586
- Sibiu** 12587–12588
a. *Origine și nume* 12587–12588
- Slatina** 12589
a. *Origine și nume* 12589
- Sighișoara** 12590
a. *Origine* 12590
- Siret** 12591
a. *Origine* 12591
- Suceava** 12592
a. *Origine* 12592
- Sulița** 12593
a. *Origine* 12593
- Târgul-Frumos** 12594
a. *Origine* 12594

Î. Pădurile 12598–12601

- Pădurea Bătaia** 12598
a. *Nume* 12598
- Pădurea Brâncoveneasa** 12599
a. *Nume* 12599
- Pădurea Negrii** 12600
a. *Nume* 12600
- Pădurea „Pe Cruce“** 12601
a. *Nume* 12601

J. Peșterile 12605–12611

- Peștera „Huda feciorilor“** 12605
a. *Nume* 12605
- Peștera „Piatra lui Dionisie“** 12606
a. *Nume* 12606
- Peștera „Răsucelii“** 12607
a. *Nume* 12607
- Peștera lui Salomon** 12608
a. *Nume* 12608
- Peștera de pe Tâmpa** 12609
a. *Atribute* 12609
- Peștera lui Vucul** 12610
a. *Nume* 12610
- Peștera Zmeilor** 12611
a. *Nume* 12611

K. Pietrele 12621–12623

- Pietrele Doamnei** 12621
a. *Nume* 12621

Piatra „Masa lui Ștefan Vodă“ 12622

a. *Nume* 12622

Piatra din Odorhei 12623

a. *Origine* 12623

L. Plaiurile – Poienile 12633–12642

Poiana Doamnei 12633

a. *Nume* 12633

Poiana „Groapa Masa Bâra“ 12634

a. *Nume* 12634

Poiana lui Mihai Vodă 12635

a. *Nume* 12635

Poiana Războiului 12636

a. *Nume* 12636

Poiana lui Simon 12637

a. *Nume* 12637

Plaiul Tătarilor 12638

a. *Nume* 12638

Poiana Tătarilor 12639

a. *Nume* 12639

Poiana Țigăncii 12640

a. *Nume* 12640

Poiana „Valea cu Oasele“ 12641

a. *Nume* 12641

Poiana lui Voivod 12642

a. *Nume* 12642

M. Plajele 12652

Plaja Mamaia 12652

a. *Origine și nume* 12652

N. Podișurile – Platourile 12662–12664

Platoul „La Țeapa“ 12662

a. *Nume* 12662

Platoul „Pătrășcanii“ 12663

a. *Nume* 12663

Podișul „Poiana“ 12664

a. *Nume* 12664

O. Podurile 12674–12681

Podul Arapului 12674

a. *Nume* 12674

Podul blestemat 12675

a. *Nume* 12675

Podul minciunilor 12676

a. *Nume* 12676

Podul minciunilor, din Brașov 12677

a. *Nume* 12677

Podul „Puntea călugărului“ 12678

a. *Nume* 12678

Podul lui Traian 12679–12681

a. *Origine* 12679–12681

P. Prăpastiile 12691–12692**Prăpastia lui Coroi 12691**a. *Nume* 12691**Prăpastia Turdei 12692**a. *Origine* 12692**Q. Pripoarele 12702****Priporul Mândrei 12702**a. *Nume* 12702**R. Râpele 12712****Râpa Privighetoaiei 12712**a. *Origine și nume* 12712**S. Satele 12722–12847****Albeni 12722**a. *Origine și nume* 12722**Agnita (Ruja și Merghindeal) 12723**a. *Origine și nume* 12723**Avrămești 12724**a. *Origine și nume* 12724**Bălănești 12725**a. *Origine și nume* 12725**Bănia 12726**a. *Origine* 12726**Bătrâni și Starchiojd 12727**a. *Origine și nume* 12727**Bezid 12728**a. *Origine și nume* 12728**Bibirești 12729**a. *Origine și nume* 12729**Bârgău (Rusu Bârgăului?) 12730**a. *Origine și nume* 12730**Bogătești 12731**a. *Origine și nume* 12731**Bogza 12732**a. *Origine și nume* 12732**Boureni 12733**a. *Origine și nume* 12733**Braniște și Pielegoală 12734–12735**a. *Origine și nume* 12734–12735**Brătulești 12736**a. *Nume* 12736**Breasta 12737**a. *Nume* 12737**Broșteni 12738**a. *Origine și nume* 12738**Brusturi 12739**a. *Origine* 12739**Bucecea 12740**a. *Origine și nume* 12740**Bucura 12741**a. *Origine și nume* 12741

- Budac** 12742
a. *Origine* 12742
- Bulbuceni** 12743
a. *Origine* 12743
- Cavadinești** 12744–12745
a. *Origine și nume* 12744–12745
- Chiraleș** 12746
a. *Origine* 12746
- Ciocănești** 12747
a. *Nume* 12747
- Cisnădioara** 12748
a. *Nume* 12748
- Cișmea** 12749
a. *Nume* 12749
- Câmpu lui Neag** 12750
a. *Nume* 12750
- Cândești** 12751
a. *Origine și nume* 12751
- Cloașterf** 12752
a. *Origine* 12752
- Copăceni** 12753
a. *Nume* 12753
- Corbii Ciunghi** 12754
a. *Nume* 12754
- Corlat** 12755
a. *Nume* 12755
- Crăciun** 12756
a. *Nume* 12756
- Crucea de Piatră** 12757
a. *Nume* 12757
- Csik (?) (Ciuc?)** 12758
a. *Nume* 12758
- Cudalbi** 12759
a. *Nume* 12759
- Dărmănești** 12760
a. *Origine și nume* 12760
- Davidești** 12761
a. *Origine și nume* 12761
- Domnești** 12762–12763
a. *Nume* 12762–12763
- Dorna** 12764
a. *Origine și nume* 12764
- Dragomirești** 12765
a. *Origine* 12765
- Dragoslavele** 12766–12767
a. *Nume* 12766
b. *Origine și nume* 12767
- Dragoșa (Dragoșanca)** 12768
a. *Nume* 12768
- Drăgoești** 12769
a. *Origine și nume* 12769

- Drajna de Sus (Pântești, Botinești, Stănești)** 12770
a. *Origine și nume* 12770
- Drețelheim (?)** 12771
a. *Origine* 12771
- Feleac** 12772
a. *Origine* 12772
- „Fântâna Domnească“** 12773
a. *Nume* 12773
- Frâua** 12774
a. *Nume* 12774
- Gârceni** 12775
a. *Nume* 12775
- Grivița** 12776
a. *Nume* 12776
- Grozăvești** 12777
a. *Nume* 12777
- Grumăzoaia** 12778
a. *Nume* 12778
- Hălchiu** 12779–12780
a. *Origine și nume* 12779–12780
- Hreața** 12781
a. *Nume* 12781
- Hutupeni** 12782
a. *Nume* 12782
- „Iazul Dracului“** 12783
a. *Nume* 12783
- Imoasa** 12784
a. *Nume* 12784
- Ipatele** 12785
a. *Nume* 12785
- Linzu** 12786
a. *Nume* 12786
- Lipovăț** 12787
a. *Nume* 12787
- Mircești** 12788
a. *Nume* 12788
- Miroslăveni** 12789
a. *Nume* 12789
- „Moara Domnească“** 12790
a. *Nume* 12790
- „Moara Grecilor“** 12791
a. *Nume* 12791
- Moșna** 12792
a. *Nume* 12792
- Muntenii de Sus** 12793
a. *Nume* 12793
- Neagra-Șarului** 12794
a. *Nume* 12794
- Negrilești (Spinești, Bodești, Păulești, Nistorești, Bârsești, Spulber)** 12795
a. *Origine și nume* 12795

- Negrilești – Doagele** 12796
a. *Nume* 12796
- Nemșar** 12797
a. *Origine și nume* 12797
- Noiștat (Neustadt)** 12798
a. *Origine* 12798
- Opăriți** 12799
a. *Nume* 12799
- Paiu** 12800
a. *Nume* 12800
- Paltin** 12801
a. *Origine și nume* 12801
- Păișeni** 12802
- Păulești** 12803
a. *Origine și nume* 12803
- Păunești** 12804
a. *Origine și nume* 12804
- Perchiu (Nedelcu, Șendrești, Fărcășești?)** 12805
a. *Origine* 12805
- Petrești** 12806
a. *Nume* 12806
- Pipea** 12807
a. *Origine și nume* 12807
- Porcești** 12808
a. *Nume* 12808
- Portari** 12809
a. *Nume* 12809
- Praid** 12810
a. *Origine și nume* 12810
- Racova** 12811
a. *Nume* 12811
- Rădăuți** 12812
a. *Nume* 12812
- Redea** 12813
a. *Origine și nume* 12813
- Remeti** 12814
a. *Origine și nume* 12814
- Rendorf (?)** 12815
a. *Origine* 12815
- Risipiți** 12816
a. *Origine și nume* 12816
- Românești** 12817
a. *Origine și nume* 12817
- Rupea** 12818
a. *Origine* 12818
- „Satul Nou“** 12819
a. *Origine și nume* 12819
- Săveni** 12820–12821
a. *Nume* 12820–12821
- Sângeri** 12822
a. *Nume* 12822

Slobozia (Stoenești, Cotenești) 12823a. *Nume* 12823**Straja 12824**a. *Origine și nume* 12824**Stroiești 12825**a. *Origine și nume* 12825**Sudrigiu 12826**a. *Nume* 12826**Sumurdacu 12827**a. *Origine* 12827**Șoimănești 12828**a. *Origine și nume* 12828**Șopotul Vechi 12829**a. *Origine* 12829**„Ștefan cel Mare“ 12830**a. *Origine și nume* 12830**Tătărani 12831**a. *Nume* 12831**Teioasa 12832**a. *Origine și nume* 12832**Țepu 12833**a. *Origine și nume* 12833**Țigănești și Bogați 12834**a. *Nume* 12834**Vaideei 12835**a. *Origine și nume* 12835**„Valea lui Hoge“ 12836**a. *Nume* 12836**„Valea Plângerii“ 12837**a. *Nume* 12837**„Valea Vladului“ (?) 12838**a. *Nume* 12838**Viespești 12839**a. *Origine și nume* 12839**Viltotești 12840**a. *Origine și nume* 12840**Vișina 12841**a. *Origine și nume* 12841**Vitioara-de-Sus 12842**a. *Nume* 12842**Vlădaia 12843**a. *Nume* 12843**Volovăț – Valea Uței 12844–12845**a. *Origine și nume* 12844–12845**Vultureni (Tăvădărești) 12846**a. *Origine și nume* 12846**Zelt (?) 12847**a. *Nume* 12847**Ș. Șanțurile 12857–12863****Șanțul „Brazda lui Novac“ 12857–12860**a. *Origine și nume* 12857–12860

Șanțul „Brazda lui Novac și a lui Traian“ 12861

a. *Origine* 12861

Șanțul „Brazda lui Traian“ 12862

a. *Origine și nume* 12862

„Șanțul Mare“ 12863

a. *Origine* 12863

W. Stâncile 12873–12908

Stânca „Baba Dochia“ 12873–12875

a. *Origine și nume* 12873–12875

Stânca Babakay 12876

a. *Nume* 12876

Stânca Babele 12877–12878

a. *Origine și nume* 12877–12878

Stânca Cojocarului 12879

a. *Nume* 12879

Stânca „Colțul Doamnei“ 12880

a. *Nume* 12880

Stânca „Colțul Foișoarelor“ 12881

a. *Nume* 12881

Stânca „Colțul cu tava“ 12882

a. *Nume* 12882

Stânca „Colțul Șoimului“ 12883

a. *Nume* 12883

Stânca Corbiței 12884

a. *Nume* 12884

Stânca lui Coroi 12885

a. *Nume* 12885

Stânca Doamnei 12886–12887

a. *Nume* 12886–12887

Stânca Dochia 12888

a. *Nume* 12888

Stânca lui Frunză 12889

a. *Nume* 12889

Stânca „Găina și Cocoșul“ 12890

a. *Nume* 12890

Stânca Mărgaia 12891

a. *Nume* 12891

Stânca lui Nicandru 12892

a. *Nume* 12892

Stânca „Petrele Doamnei“ 12893

a. *Nume* 12893

Stânca „Petrile Muierilor“ 12894

a. *Nume* 12894

Stânca „Piatra Babei“ 12895

a. *Origine* 12895

Stânca „Piatra Crucii“ 12896

a. *Nume* 12896

Stânca „Piatra Dracului“ 12897

a. *Origine și nume* 12897

Stânca „Piatra Teiului“ 12898

a. *Origine și nume* 12898

Stânca „Pietrile lui Bășină“ 12899

a. *Origine și nume* 12899

Stânca „Pietrile Doamnei“ 12900

a. *Nume* 12900

Stânca „Pietrele Babei“ 12901

a. *Origine și nume* 12901

Stânca „Piscul Doamnei“ 12902

a. *Nume* 12902

Stânca „Poiana Teiului“ 12903

a. *Origine* 12903

Stânca de la Prut 12904

a. *Origine* 12904

Stânca „Turnul lui Butu“ 12905

a. *Origine și nume* 12905

Stânca „Valea Leșului“ 12906

a. *Origine* 12906

Stânca „Valea Rabâii“ 12907

a. *Origine* 12907

Stânca „Vulturul lui Traian“ 12908

a. *Origine și nume* 12908

Ț. Ținuturile 12918–12923

Banatul 12918

a. *Nume* 12918

Dornele 12919–12921

a. *Origine și nume* 12919–12921

Transilvania 12922

a. *Nume* 12922

Zarandul 12923

a. *Nume* 12923

U. Trecătorile 12933

Trecătoarea Domnească 12933

a. *Nume* 12933

V. Văile 12943–12954

Valea Busuiocului 12943

a. *Nume* 12943

Valea lui Coman 12944

a. *Nume* 12944

Valea lui Darie 12945

a. *Nume* 12945

Valea Groazei 12946

a. *Nume* 12946

Valea lui Honner 12947

a. *Nume* 12947

Valea lui Oanea 12948

a. *Nume* 12948

Valea Popii 12949

a. *Nume* 12949

Valea Sasului 12950

a. *Nume* 12950

Valea Spânzuratului 12951a. *Nume* 12951**Valea lui Turbalin** 12952a. *Nume* 12952**Valea Urdei** 12953a. *Nume* 12953**Valea lui Vodă** 12954a. *Nume* 12954**X. Vârfurile – Piscurile (de dealuri și munți)** 12964–12981**Piscul „Cerdacul lui Ștefan Vodă“** 12964a. *Nume* 12964**Piscul „Cetățuia Stăncuței“** 12965a. *Nume* 12965**Vârful Ciocoaii** 12966a. *Nume* 12966**Vârful „La coarnele berbecului“** 12967a. *Nume* 12967**Piscul Doamnei** 12968a. *Nume* 12968**Piscul „Fagu Ioghi“** 12969a. *Nume* 12969**Piscul Fetei** 12970a. *Nume* 12970**Piscul Generalului** 12971a. *Nume* 12971**Vârful Negoii și Buteanul** 12972a. *Nume* 12972**Vârful Omul** 12973a. *Origine și nume* 12973**Piscul „Plaiul Cerșetorilor“** 12974a. *Nume* 12974**Vârful „La pomană“** 12975a. *Nume* 12975**Vârful Rarău și Giupalău** 12976a. *Origine și nume* 12976**Piscul „Rolul“** 12977a. *Caracteristici* 12977**Piscul Sasului** 12978a. *Nume* 12978**Piscul „Scările lui Vodă“** 12979a. *Nume* 12979**Piscul Turcului** 12980a. *Nume* 12980**Piscul „Vârful cu Dor“** 12981a. *Nume* 12981**Y. Zănoagele** 12991**Zănoaga Barbului** 12991a. *Nume* 12991

FIZIOGRAFIA, TOPONIMIA ȘI ORGANIZAREA SOLULUI ȚĂRII (Legendele geografice și toponimice) 12256–12991

A. Apele 12256–12364

I. Bălțile 12256

12256. Balta Iezerului

a. Origine 12256

Este atestat în Transilvania.

1. *Balta Iezerului din Ieud*. ASTRA MAR., 1927, nr. 16, 4 (Ieud – Vișeu / jud. Maramureș).

- a. Pe locul unde se află azi balta Iezerului, era pe vremuri o livadă frumoasă. Într-o zi, dracul s-a luat la ceartă cu stăpânul livezii pe care i-o disputa și au ajuns la bătaie.
- b. A luat dracul un fir de păr din subsuoara mamei lui și a cerut omului să-l îndrepte. Cf. Tip. 1175, altfel, îi va lua livada. Omul nu a reușit și s-a dat bătut.
- c. Dracul a aruncat firul de păr în mijlocul livezii. Pământul s-a scufundat, apele au năvălit la suprafață și au făcut balta cu apă sărată, ca sudoarea de la subsuoara mamei dracului.

II. Fântânile 12260–12276

12260. Fântâna Balaurului

a. Nume 12260

Este atestat în Transilvania.

1. *Fântâna Balaurului*. (I. Pop–Reteganul), REV. IL., 1902, nr. 10, 111.

- a. Între Bistrița și Năsăud, unde, pe vremuri, locuiau sașii, într-o vale îngustă, se află o fântână unde se aciuiase un balaur care pustiiia împrejurimile de oameni și animale.
- b. Un român a pus var nestins într-un juncan tăiat. Balaurul l-a mâncat și când a băut apă, a plesnit. Cf. Tip. 12314, 12610.
- c. Pentru omorârea balaurului, sașii au promis pe fata căpitanului lor, jumătate din averea lui și câte un cap de vită de la fiecare sas. Pentru că nu au dat românului salvator ce au promis, românii au prădat adesea pe sași și de multe ori le-au aprins satele.

12261. Fântâna lui Boglan

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12261

1. *Die Boglanesbrunnen bei Marisell*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 233.

- a. Pe drumul de la Mănăștur la Mărișel, se află un vârf de munte; câmpia de pe povârnișul sudic se numește Gârda.
- b. Pe această câmpie există o fântână pe care un prinț român ar fi cerut unui păstor s-o transforme dintr-un izvor și să poarte numele prințului.

12262. Fântâna Belești

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12262

1. *Belești*. REV. IL., 1899, nr. 12, 191.

- a. În Prisaca, comună din apropierea Beiușului, se află o fântână. Numele ei este încă de pe vremea năvălirilor căpcăunilor care mâncau oameni.
- b. Căpcăunii au învățat românește. Ei ademeneau pe românii ascunși de teama lor, strigându-i să iasă din ascunziș. Ciuflec, voinicul, ascuns într-o fântână, a fost păcălit de căpcăuni și ieșind de acolo a fost înghițit de mai-marele lor.
- c. Ciuflec i-a tăiat stomacul pe dinăuntru cu un cuțit și l-a omorât. Când a ieșit de acolo, a tăiat capul căpcăunului și l-a înfipt într-un par, jupuit de piele. A intrat din nou în fântână și a strigat: „belești, belești“. Căpcăunii, când au văzut cum arată mai-marele lor, au fugit. De atunci a luat acest nume „Fântâna Belești“.

12263. Fântâna Doamnei, din Vatra

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12263

1. *Fântâna Doamnei*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 134 (jud. Botoșani).

- a. În satul Vatra se află o fântână în care se spune că a fost aruncat capul unei doamne, în vechime. Nu se știe nici cine a fost ea, nici când s-a întâmplat acest lucru, nici de ce i s-a tăiat capul.

12264. Fântâna Doamnei, din Cârjoaia

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12264

1. *Încă altă fântână a Doamnei*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 110. Republicată: *Fântâna Doamnei, din Cârjoaia*, I. CREANGĂ, 1917, nr. 1-12, 97.

- a. În partea de sud-est a satului Cârjoaia (Iași), era o fântână din care izvora apa lacului numit „La grădină“.
- b. Numele fântânii vine de la o doamnă a lui Ștefan cel Mare, care ar fi făcut această fântână.

12265. Fântâna Doamnei Ileana

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante identice.

a. *Nume* 12265

1. *Fântâna Doamnei*. Marian, *Tradiții populare*, 279. Republicată: *Altă fântână a Doamnei*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 108.2. *Fântâna Doamnei. Întâmplări din viața doamnelor*, 7.

- a. Pe locurile unde se află azi mănăstirea Dragomirna, satele Mitocul Dragomirnei și Lipoveni, erau altădată păduri și poieni. Acolo venea adesea Ștefan Vodă cu boierii, să se odihnească și să bea din apa cea bună a izvoarelor.
- b. Doamna lui Ștefan Vodă, Ileana, iubea mult acele locuri. Ea a pus să se prindă un izvor dintr-o poieniță, într-o fântână cu acoperiș. Fântâna mai există și poartă numele de „Fântâna Doamnei“ sau „Izvorul Doamnei“.

12266. Fântânița Dochia

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12266

2. (Fără titlu). (A. Gorovei), GLAS. BUCOV, 1922, (I), nr. 956, 2.

- a. Dochia, fata unui om bogat, a ajuns în vârful muntelui fără cele 12 cojoace ale ei și a înghețat. Cf. Tip. 368C*. Din ea a ieșit o fântâniță cu ghizduri de aur, cu apă limpede și rece.
- b. Oițele ei s-au transformat în flori mirositoare.

12267. Fântâna lui Ducipal

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine și nume* 122671. *Cheia Turzii*. (I. Pop-Reteganul – *Diverse*), B.A.R., ms. 4544, f. 10.

- a. Muntele Petridului, zis și Cheia Turzii, este tăiat în două de valea Hășdatului. Peste această tăietură nu a trecut decât Alexandru cel Mare cu Ducipal.
- b. Obosit, calul a dat cu botul de țărnișurile de miazănoapte și suflând pe nări, s-a făcut o fântână care există și azi și se numește „Fântâna lui Ducipal“.

12268. Fântâna Elenei

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 122681. *Helenbrunnen*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 291.

- a. La două ore de Sighișoara, în Apold, se găsește „Fântâna Elenei“.
- b. O nobilă din Vulcan, care a dăruit proprietățile ei bisericii din Sighișoara, avea darul beției. De aceea și-a cheltuit toată averea.
- c. Sărăcită, făcând un drum pe jos, a poposit la această fântână, unde și-a potolit setea. I-a plăcut atât de mult apa cea limpede, încât și-a exprimat satisfacția în mod foarte zgomotos.

12269. Fântâna Gâdesii

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 122691. *Fântâna sau șipotul Gâdesii*. Antonovici, *Istoria com. Bogdana*, X, (Bogdana – [Tutova] / [jud] Vaslui¹).

- a. Numele acestei fântâni a fost luat de la o babă, Gâdeasa, din fundul pădurii Floreștilor, iar pârâul și dealul din aceea pădure au luat același nume.
- b. Odată, porcii babei s-au răzlețit și i-a căutat până i-a găsit în satul Zvișletești (Bogdana).
- c. Obosită și însetată, dar bucuroasă, s-a odihnit. A zărit apă într-un loc unde porcii ei au scormonit. A luat apă cu o coajă de tei și a băut.
- d. Băieții satului, care păzeau vitele pe acolo, beau de atunci și ei cu coaja de tei pusă de babă. Numele acestei fântâni a rămas „Șipotul babei Gâdesii“ sau „Șipotul Gâdesii“.

12270. Fântâna din Honterius

Este atestat în Transilvania

a. *Nume* 122701. *Honterusbrunnen*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 314.

- a. Într-o vale, la răsărit de Brașov, populația săsească sărbătorește în fiecare an pe Honterus. „Fântâna lui Honterus“ este punctul central al acestei serbări.
- b. Pe vremea marelui reformator al „Țării Bârsei“ se pare că popii ar fi

1. În text: „Zalău, Sălaj“ (n. ed.).

otrăvit fântâna ca să-l omoare. Tentativa a fost descoperită, Honterus a scăpat cu viață și de atunci această fântână îi poartă numele.

12271. Fântâna Hoților

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12271

1. *Der Räuberbrunnen*. Staufe Simiginowicz, *Volkssagen*, 61.

- a. Într-o pădure trăiau, cu mulți ani în urmă, o bandă de hoți ce nu puteau fi prinși.
- b. Odată, au prins o fată și au dus-o la peștera lor. Fata, obișnuindu-se cu noul ei mediu, le câștigă încrederea și o trimiteau adesea la apă.
- c. Folosind acest prilej, fata a fugit în sat, a divulgat cuibul hoților și ei au fost prinși. Fântâna la care era fata trimisă la apă s-a numit „Fântâna Hoților“.

12272. Fântâna „Izvorul ciobanului“

Este atestat în Moldova.

a. Origine și nume 12272

1. *Izvorul ciobanului sau al Maicii Domnului*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 927.

- a. Când turcii au vrut să ardă Mănăstirea Neamțului, un stareț a aruncat icoana Maicii Domnului în apă. Icoana a fost găsită de un cioban credincios, care a dat de știre călugărilor.
- b. Când călugării au venit să ia icoana, în acel loc a izvorât o apă. Cf. Tip. 14304. Ei au făcut acolo o fântână care s-a numit „Izvorul ciobanului“ sau „Izvorul Maicii Domnului“.

12273. Fântâna Neamțului

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12273

1. *Piatra Neamțului*. LUMINA, 1906, nr. 23, 3 (reg. Hunedoara?).

- a. Alba Iulia a fost cel mai vestit oraș din Transilvania, până în anul 1613. Între anii 1594 și 1602, locuiau acolo soldații împăratului Rudolf. Sub conducerea generalilor, ei pustiau ținuturi întregi, în timp ce domnitorii Transilvaniei erau neputincioși.
- b. Conduși de generalul Basta, om sălbatic, lacom și fudul, nemții s-au dedat la asemenea jafuri, încât populația nu a mai lucrat pământul, nu a mai crescut vite și a ajuns la foamete.
- c. Odată nemții au vrut să vândă munții unui sas bogat din Mediaș, Honesmellner. De frica populației, au stabilit locul târgului la Biscaria, comună la marginea Murărașului. Nemții și cumpărătorul au fost urmăriți până la Rapoldul Mare, la curtea unui ungar, Kiraly Ianoș, care iubea pe români și ura pe nemți. Kiraly a adunat pe români la curtea lui, unde armatele lui Basta chefuliau, și lupta a fost cruntă.
- d. Nemții au fost bătuți, iar cei care au scăpat cu viață au fugit. Învingătorii au scris pe fântână semnul victoriei lor. Fântâna s-a numit de atunci „Fântâna Neamțului“, iar piatra de lângă fântână „Piatra Neamțului“.

12274. Fântâna lui Pinte

Este atestat în [Transilvania]¹.

a. Origine și nume 12274

1. *Fântâna lui Pinte*. IZVORAȘUL, 1931, nr. 11-12, 192.

- a. Prin părțile Someșului a trăit pe vremuri un haiduc viteaz și aprig, cu numele de Pinte. El era dușmanul grofilor și boierilor, care îi știau de frică.

1. În text: „Muntenia“ (n. ed.).

- b. Când a îmbătrânit, s-a spovedit unui pustnic și i-a cerut canon. Pustnicul i-a dat canon să umple cu apă un vas mare din vârful unui munte, aducând apa din vale, în gură și urcând muntele în coate și genunchi. Cf. Tip. 756.
- c. Pinteaua nu a reușit să umple vasul. Când într-o zi a plâns cu disperare deasupra vasului, acesta s-a umplut de lacrimile căinței, de pe urma cărora i-a venit iertarea. Vasul cu apă s-a transformat într-o fântână care se numește „Fântâna lui Pinteaua” și care mai există și azi.

12275. Fântâna lui Ștefan

Este atestat în Transilvania.

a. Origine și nume 12275

1. *Fântâna lui Ștefan*. Bogdan, A. T., *Ștefan cel Mare*, 29.
 - a. Ștefan a avut mulți dușmani și a purtat lupte grele și multe. Acestea s-au datorat și faptului că toți voiau să prade și să stăpânească Moldova.
 - b. Într-o luptă cu craiul Ardealului, Ștefan a fugărit oastea dușmană și nu a găsit apă de băut, pentru că vrăjmașii au otrăvit fântânile.
 - c. Ștefan s-a rugat lui Dumnezeu și a împlântat lancea în pământ, de unde a țâșnit apă rece și limpede.
 - d. În acel loc a făcut o fântână și oastea s-a răcorit cu apa ei. Fântâna s-a numit „a lui Ștefan”.

12276. Fântâna vrăjită

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12276

1. *Fântâna vrăjită*. ROM. LIT., 1891, nr. 9, 66.
 - a. Pe drumul ce duce de la Curtea de Argeș spre Tigveni, se afla pe vremuri o fântână cu apă rece și limpede, dar cu gust sălcii. Urmele ei sunt numite de oameni „Fântâna vrăjită”.
 - b. Preotul satului a visat pe Sf[ânta] Miercuri, care a coborât pe un nor și i-a spus că, numai când se va îneca o fecioară în fântână, apa se va face bună. Aflând acest lucru, oamenii din jur s-au grăbit să-și mărite fetele.
 - c. Fata unui om înstărit din Tigveni era îndrăgostită de un băiat sărac, cu care tatăl ei nu voia s-o mărite.
 - d. Într-o noapte, colindând câmpia, plângând, s-a uitat un moment în fântână, i s-a părut că o cheamă iubitul ei, și s-a aruncat în apă. De atunci apa acelei fântâni s-a făcut dulce și gustoasă.

III. Gârlele 12280

12280. Gârta Cazacului

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12280

1. *Gârta cazacului*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 43 (Câmpulung – [jud.] Suceava).
 - a. Între Badeuți și Satul Mare din Moldova de nord, se află o gârlă numită „a Cazacului”, unde au fost înfrânți cazacii și tătarii de către Ștefan cel Mare.
 - b. Drept mulțumire lui Dumnezeu, Ștefan a făcut acolo o biserică.

IV. Izvoarele 12284–12298

12284. Izvorul „Babei Csejdi”

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12284

1. *Ceșmeaua „Babii Csejdi”*. Dumitrașcu, *Praid*, 31 (Praid – Tg. Mureș / jud. Harghita).

- a. Mai sus de Praid, pe drumul spre Gheorghieni, la vreo 3 km spre dreapta, sub un copac bătrân, se află un izvor din care nu bea nimeni, sau pentru că apa nu este bună, sau pentru că mai jos curge limpede Târnava Mică.
- b. Pe vremuri, o babă numită Csejdi, care a locuit lângă sau în cetatea Doamnei Rapsó, își aducea apă din acest izvor pe care îl îngrijea.
- c. Și Doamna Rapsó lua apă de la acest izvor și o aducea pe un drum anume făcut. Acestui izvor i se spune „Izvorul Babii Csejdi”, după numele babei.

12285. Izvorul Dochia

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12285

1. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 740 (Siret – Rădăuți / jud. Suceava).

- a. Dochia era frumoasă și plină de păcate. Când nu a mai păcătuit, a devenit sfântă. Din trupul ei curge o apă.

12286. Izvorul „Fântâna de argint”

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12286

1. *Mörderrene [Remușcarea]*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 385.

- a. În satul Seleuș, lângă Sighișoara, trăiau odată doi frați. Unul din ei a găsit o comoară de argint într-o fântână, trezind bănuielei în jur. Într-o noapte, consătenii împreună cu fratele lui l-au ucis.
- b. Cuprins de remușcări, fratele ucigaș a plâns amarnic și lacrimile lui s-au amestecat cu apa unui izvor. De atunci se numește acel izvor „Fântâna de argint, drumul omorului, al plânsului și izvorul lacrimilor”.

12287. Izvorul „Fântâna Calului”

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12287

1. *De când e satul Almăjel*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 96 (Almăjel – Vânju Mare / jud. Mehedinți).

- a. Umblând cu oile pe dealurile și văile Almăjelului, niște păstori au gustat din apa minunată din valea Floreștilor și s-au așezat pe acele dealuri, în jurul izvoarelor.
- b. Odată, pe timp de secetă, calul unuia dintre păstori a dat cu piciorul în pământ și a izvorât o apă, care se numește de atunci „Fântâna Calului”.

12288. Izvorul „Fântâna Corbilor”

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12288

1. *Rabenbrunnen*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 295 (Petrești – Gherla / jud. Cluj).

- a. Regelui Matei îi plăcea să-și petreacă vara la Sebeș, de unde făcea excursii la Petrești. Era găzduit la mănăstirea Sf[ântului] Petru, situată pe o colină în afara satului.
- b. Odată, vrând să se spele pe mâini, și-a scos inelul și l-a pus pe o fereastră deschisă. Un corb l-a furat și a zburat. S-a așezat pe creasta unui munte, unde se afla și un izvor. Vrând să bea apă a scăpat inelul.

- c. Un vânător l-a găsit în apa cea limpede. De atunci se numește acel izvor „Fântâna Corbilor“.

12289. Izvorul „Fântâna Tăbăranilor“

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12289

1. *Fântâna Tăbăranilor*. Antonovici, *Istoria com. Bogdana*, IV, (Bogdana – [Tutova], [jud. Vaslui¹]).

- a. În valea Similișoara-cu-apă, se află un șipot cu izvor îmbelșugat, care se numește „Fântâna Tăbăranilor“. De aici, cei ascunși pe dealul Taberii, din cauza tătarilor și [a] turcilor, luau apă.

12290. Izvorul Floarei

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12290

1. *Izvorul Floarei*. NAȚ., 1885, nr. 864, 3.

- a. În vremea domniei lui Mustafa-Pașa, în Timișoara era comandant un agă. Acesta o urmărea pe Floarea, țărăncă din Vârșeț, ori de câte ori se ducea la fântână după apă și îi cerea de băut. Într-o zi, i-a propus s-o ia de nevastă, dacă trece la legea lui, și fata l-a respins.
- b. După un timp, i-a promis că-l ia de bărbat, dacă îndreaptă apa acelui izvor spre locuința bătrânilor ei părinți, ca s-o aibă la îndemână, când ea va fi plecată.
- c. Înainte de-a fi terminat apeductul, Floarea a fost lovită de un trăsnet. Aga a căzut în luptă, iar apeductul a rămas.

12291. Izvorul din Hintura

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine și nume* 12291

1. *Izvorul din Hintura*. GAZ. TRANS., 1899, nr. 213, 2 (Chioag – Oradea / jud. Bihor).

- a. În partea de răsărit a comunei Chioag, la poalele unei coline, într-o pădurice, se află un izvor săpat în piatră, cu apă bună de băut, numit „Izvorul din Hintura“ (surpătură). Celelalte fântâni din sat au numai apă de spălat.
- b. Diavolul a zidit prima casă din sat și când s-au ascuns acolo niște tâlhari, Dumnezeu i-a cerut socoteală de ce a pus temelia acestui sat fără știrea lui.
- c. După multe insistențe, Dumnezeu a hotărât să-i lase satul, dacă reușește să facă un lucru mai bun ca Dumnezeu.
- d. Dracul a făcut un castel de piatră, iar Dumnezeu un izvor de care dracul a râs. Numai când primul călător însetat și obosit s-a răcorit la izvor și a mulțumit lui Dumnezeu, a înțeles Satana că ce a făcut Dumnezeu este mai de preț, și a dărâmat castelul. Pământul din jur este roditor, dar în adâncime se găsesc stane de piatră.

12292. Izvorul de la Săliște

Este atestat în Transilvania.

a. *Caracteristici* 12292

1. *Bitteres Wasser als Gottesstrafe [Apă amară drept pedeapsă dumnezei-ască]*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 217.

- a. În apropiere de Săliște este un izvor care conține alaun. Drept răsplată pentru credința localnicilor, Dumnezeu a făcut să curgă miere din acel izvor.
- b. Cum au început să facă comerț cu miere, Dumnezeu a transformat-o

1. În text: „Zalău, Sălaj“ (n. ed.).

în lapte. Localnicii au început să vândă și laptele, și Dumnezeu a dat izvorului apă amară.

12293. Izvorul Sfântului Ioan

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12293

1. *Izvorul Sfântului Ioan*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 928.

- a. Sfântul Ioan din Suceava era negustor. De ciudă că este creștin, turcii l-au legat de un cal căruia i-au dat drumul și a ajuns în Crisciatic. Funia s-a desfăcut și, căzând sub o stâncă, a murit împreună cu calul.
- b. Descoperit după un timp, trupul a fost îngropat. Din locul unde a fost ridicat Sfântul, a izbucnit un izvor, care s-a făcut apoi pârâu.
- c. Dându-și seama că Ioan a fost sfânt, au făcut o mânăstire pe acel loc și pe Sfântul Ioan l-au dus la Suceava.

12294. Izvorul lui Ștefan cel Mare

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12294

1. *Izvorul lui Ștefan cel Mare*. (Th. A. Bogdan). GAZ. TRANS., 1904, nr. 140, 4.

- a. Într-o luptă a lui Ștefan cel Mare cu leșii, cum s-a isprăvit munițiile și mâncarea, iar victoria nu era încă de partea nimănui, s-a hotărât să-și încerce puterile căpeteniile celor două oști.
- b. După o cruntă încrâncenare, cu greu a reușit Ștefan să obosească potrivnicul, pe împăratul leșesc, care a căzut peste un bolovan, de i s-au sucit grumajii. Ștefan însă l-a lăsat să plece în libertate.
- c. Izvorul din care a băut Ștefan, într-o pauză a luptei, s-a numit „Izvorul lui Ștefan cel Mare”. Nu se știe unde se află, dar se spune că ar fi tămăduitor.

12295. Izvorul lui Ștefan Vodă

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12295

1. *Izvorul lui Ștefan Vodă*. (D. Dan), JUN. LIT., 1904, 104.

- a. Lui Ștefan i-a plăcut atât de mult îngusta vale a Putnei, încât și-a făcut, în biserica de acolo, sălaș pentru veșnicie. Pe aceste meleaguri sălbatice venea adesea (cu familia, să se liniștească, după câte un război).
- b. La izvorul ce curge în vale de sub dealul Crucii, venea Ștefan.
- c. Punea Ștefan să se așeze masa pe un tăpșan și, când curtenii aflau unde s-a retras, veneau după el. Ca să se răzbune că-i furau liniștea, le da numai apă rece din izvor, pe care el a băut-o cu multă plăcere.
- d. De aceea a luat acest izvor numele domnului.
- e. O cruce de piatră, ridicată de un călugăr, spune că apa acelui izvor a fost băută și de marele domnitor.

Pentru cealaltă variantă, vezi Tip. 12435 (1).

12296. Izvorul Știubeiului

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 12296

1. *Zâna Iazului*. (D. Dan), AUR. ROM., 1881, 25. Republicată: *Scrieri*, 24.

- a. Unde se văd azi minele unui bazin, care alimenta Suceava cu apă de băut, era de mult un iaz locuit de o zână. Câte un flăcău era tras în iaz de zână, care-l ținea un an, apoi îl otrăvea și cadavrul lui era găsit plutind pe apă.
- b. A venit și rândul unui flăcău logodit cu o domniță ce nu s-a putut

consola. Ea s-a dus la un sihastru, care i-a spus că nu-și va mai recăpăta iubitul. Ca să scape însă pe cei ce vor urma, a trimis-o să colinde 300 de biserici și în fiecare să facă câte 300 de mătânii.

- c. Când a îndeplinit misiunea ei, o vedenie a trimis-o acasă. În acest timp, zâna nu a mai putut vrăji flăcăii. Dar făcea multe pagube, revărsând iazul.
- d. Când s-a înapoiat domnița, zâna a vrăjit din nou un flăcău, pe care l-a făcut nemuritor, după ce s-a uitat într-o oglindă verde. Un cutremur i-a înghițit, cu palat cu tot. În acel loc a izbucnit un izvor, răsplata zânei pentru flăcăii răpiți, care s-a numit „Izvorul Știubeiului”.

12297. Izvorul Turcilor

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12297

1. *Türkenbach*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 308.

- a. Dintr-un munte, izvorăște o apă despre care se spune că ar avea puteri tămăduitoare.
- b. Este numit „Izvorul Turcilor” pentru că pe acel loc au fost omorâți, cu pietre de localnici, niște fugari turci, ascunși.

12298. Izvorul din Valea Poșăgii

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12298

1. *Isvorul din Valea Poșăgii*. Densușianu, O., *Tradiții*, 52.

- a. O fată frumoasă, care a păzit turma tatălui ei pe valea Poșăgii, s-a îndrăgostit de un cioban falnic, care voia s-o ia de nevastă. Tatăl ei nu a acceptat și l-a alungat.
- b. Ciobanul a pribegit în lume, până a agonisit o turmă și a venit acasă. A aflat însă că iubita lui a murit de dorul lui. La mormântul ei a crescut un brad.
- c. Din acest brad și-a făcut ciobanul fluierul cu care cânta, seara la mormântul fetei, cântece de singurătate. Vărsând lacrimi și gemând dureros după iubita lui, s-a transformat în stană de piatră.
Vezi și Tip. 15161

V. Lacurile 12302–12322

12302A. Lacul „Balta Albă”

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

a. *Origine și nume* 12302

1. *Balta Albă*. (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, f. 16 (Țepu – Tecuci / jud. Galați). Publicată: (Fără titlu). *Sfârșitul lumii*, 67.
 - I a. Unde este astăzi lacul „Balta Albă”, a fost pe vremuri un sat (cu oameni răi și fuduli).
 - b. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre călătoreau pe vremea aceea prin lume.
 - c. Au trecut printr-un sat.
 - d. Nimeni nu a vrut să-i primească în gazdă.
 - e. Au fost găzduiți de o femeie săracă, cu copii.
 - f. Copiii plângeau de foame (pentru că era secetă).
 - g. Mama a căutat să le amăgească foamea (și a pus un pietroi în spuză).
 - h. Dumnezeu a făcut o minune (a transformat pietroiul în pâine și i-a săturat). Cf. Tip. 750F* (românesc).
 - i. Capătul de pânză, așternut de femeie pentru pâine, s-a transformat în pânză multă.

- II a. Dumnezeu a vrut să-i salveze (și a trimis femeia și copiii pe vârful unui deal, lăsând-o să ia ce vrea din casă).
- b. Dumnezeu a înfipt un lemn în pământ (un toiag).
- c. A poftit oamenii să-l scoată (pe când erau strânși la horă).
- d. Oamenii l-au bătut pe Dumnezeu.
- e. Dumnezeu a scos lemnul din pământ (toiagul, cu un deget).
- f. În acel loc a izbucnit un izvor (de apă albă).
- g. S-a format un lac („Balta Albă“). Cf. Tip. 12308.
2. *Balta Albă*. LITERATOR., 1883, nr. 12, 657.
- I b (pentru că oamenii au uitat de Dumnezeu și îngerii aduceau numai vești rele de pe pământ), c, d (nici preotul bețiv cu nevasta rea, ba au și fost alungați), e, g (și a pus un pietroi în foc), h (a transformat peitroiul în pâine și a astâmpărat foamea copiilor și a Sf[ântului] Petre); II a (și a trimis femeia și copiii pe o movilă), b (un toiag, în mijlocul horei), c (și le-a promis două vedre cu vin, dacă vor reuși. Nimeni nu a izbutit însă), e (toiagul, cu un deget. Dumnezeu cu Sf[ântul] Petre s-au urcat la cer), f, g (și numai văduva cu copiii au scăpat), h. În noaptea de Paște, se aude în baltă cocoșul cântând și oamenii strigând „Christos a înviat“, i. Movila a luat numele de „Movila Babei“, j. Lacul s-a numit „Balta Albă“.
3. (Legenda lacului „Balta Albă“). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4556, f. 377 (Viziru – [jud.] Brăila).

- I b, c (unde este astăzi lacul „Balta Albă“), d (și i-au batjocorit, pentru că erau oameni răi), e (care ziua le făcea mămăligă), g (și le pune seara o balegă în cenușe, pe care așteptând-o să se coacă adormeau), h (și a transformat balega în turtă. Femeia s-a închinat înaintea lui Dumnezeu); II b (un toiag, la horă și oamenii i-au batjocorit), c (și nimeni nu a reușit), e (toiagul, cu un deget și împreună cu Sf[ântul] Petre au dispărut), f (și a înecat oamenii), h („Balta Albă“), a (și a trimis femeia și copiii pe o movilă și s-au salvat).
4. (Legenda lacului „Balta Albă“). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4550, f. 91 (Vâlcelele – Rm. Sărat / jud. Buzău).
- I a; II g₁ (Dumnezeu a scufundat satul), g (cu apă rea și amară); I d₁ (În tot satul Dumnezeu nu a găsit nici un om bun), e₁ (A găsit numai o babă de treabă); II a₁ (Dumnezeu a vrut să salveze baba, a trimis-o pe o movilă și a salvat-o de la înec), i.

12302B. Lacul „Balta Albă“, din Brăila

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

1. *Legenda lacului „Balta Albă“ din Brăila*. HAZ. SAT., 1911, (mai), nr. 18, 2 (Vlădiceni – P[iatra] Neamț, [jud. Neamț]).
- I a. Iisus și Sf[ântul] Petru umblau pe pământ.
- b. Au ajuns într-un sat la o poamnă pentru morți.
- c. Nimeni nu i-a băgat în seamă pentru că erau prost îmbrăcați. De pomană nici nu a fost vorba.
- d. Și-au îmbrăcat haine bune și au fost ospătați din plin.
- e. Ei și-au turnat mâncare pe haine, pentru că hainele au fost cinstite de oameni. Cf. Tip. 751A*.
- f. Când și-au pus din nou hainele proaste, copiii din sat i-au batjocorit și lumea s-a adunat în jurul lor.
- g. Iisus a înfipt un toiag în pământ.
- h. Nimeni nu l-a putut scoate.
- i. Iisus l-a scos cu un singur deget.
- II a. Au poposit la o casă, unde femeia nu avea ce da de mâncare copiilor și a pus în vatră o balegă, ca să le înșele foamea.

- b. Iisus a transformat balega în turtă, din care, pe măsură ce da din ea copiilor, turta creștea. Cf. Tip. 750F* (românesc).
 - c. A spus femeii să plece cu copiii pe un deal și să nu se uite înapoi.
 - d. Din locul unde a împlântat toiagul în pământ, a izbucnit o apă, care a inundat satul. Cf. Tip. 12308.
 - e. Lacul se numește „Balta Albă“, pentru că apa lui este albicioasă.
2. *Balta Albă*. (A. Crința – *Folclor com. Dumitrești*. A. I. F., ms. 148, 6 (Dumitrești – R[âmnicu] Sărat / jud. Vrancea).

II f. Balta Albă era pe vremuri un sat, unde într-o zi a fost o nuntă mare, c₁ (Un bătrân a spus unei femei cu șapte copii să ducă băiatul cel mic într-un munte, pentru că el a fost cel mai bun în casă), d₁ (Bătrânul voia să-l salveze, știind că se va scufunda pământul); I b₁ (Bătrânul s-a dus la nuntă în haine zdrențuite și lumea și-a dat coate), g₁ (Bătrânul a înfipt o cârje în pământ), h, d, e, i₁ (Când a plecat, a luat cu el cârja pe care a scos-o din pământ cu degetul cel mic); II d, g. Doi oameni buni au scăpat; restul satului a fost acoperit cu apă și s-a format lacul, h. A scăpat și copilul femeii sărace.

12303. Tăul Cornii

Este atestat în Transilvania.

a. *Caracteristici* 12303

1. *Tăul Cornii*. Botiș, *Țara Moșilor*, 53. Republicată: CAL. ROM. Car., 1907, 97.
 - a. Deși a fost mereu reparat și încă de oameni cu multă pricepere, apa din lacul Cornii se scurge întruna. Se povestește că în comuna Corna, pe malul Arieșului, frumusețea unei fete hotărâse pe dracul să caute să fie a lui și făcuse rămășag cu dracii, în acest sens.
 - b. S-a apropiat de fată sub înfățișarea unui flăcău chipeș, care cânta frumos din fluier și i-a cerut câteva flori. Fata a pus în mijlocul buchetelului o cruciuliță.
 - c. Dracul a pus florile la pălărie și a fost ridicat în văzduh, apoi izbit în mijlocul lacului. Fata și-a dat seama cu cine a avut de-a face.
 - d. Apa din lac curge mereu și va mai curge, dacă nu se va găsi vicleșugul cu care dracul să fie scos din lac.

12304. Lacul Craioviței

Este atestat în Transilvania [?]

a. *Origine* 12304

1. *Lacul Craioviței*. GAZ. TRANS., 1900, nr. 75, 1. Republicată: *Craiovița*, REV. IST. ARH. FIL., 1912, 345.
 - a. Lacul Craioviței, la o depărtare de 3–4 km de Craiova, ascunde un oraș mare de pe vremuri, condus de un voievod. El a avut o fată foarte frumoasă, ursită ca imediat ce va trece pragul casei, orașul și locuitorii Craioviței să dispară. De aceea nu o văzuse încă nimeni pe fată, de la botez.
 - b. Un tânăr împărat a cerut-o de nevastă, după ce a zărit-o la fereastră, de unde ea i-a aruncat un buchetel de flori. Și tatăl ei a refuzat să i-o dea.
 - c. Tânărul împărat a uneltit cu o femeie din palat s-o fure în noaptea Învierii, când toată lumea era dusă la biserică. Abia au pășit însă din palat și s-a dezlănțuit furtuna. Pământul s-a cutremurat și a înghițit orașul în locul căruia a apărut lacul.

12305. Lacul Doamnei

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12305

1. *Lacul Doamnei*. REV. IST. ARH. FIL., 1912, 344 (Ocnele Mari – Rm. Vâlcea, [jud. Vâlcea]).

a. Între două dealuri în apropiere de Ocnele-Mari, se găsește un lac de circa 15 km, prin mijlocul căruia se spune că ar fi fost o șosea construită de Traian.

b. Fugind de barbari, o doamnă a luat cu ea tezaurul și un butoi cu bani și s-a îndreptat spre Caracal, într-un car. Butoiul s-a rostogolit la vale și a căzut în lac, când căruța a urcat un deal. De atunci s-a numit „lacul Doamnei“. Cf. Tip. 12310, 12968, 13708, 13752, 13764.

12306. Iazul Domnesc

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

a. Origine 12306

1. *Iazul Domnesc*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 187.

a. Iazul Domnesc, de pe moșia Dirmăcheni, a fost făcut din porunca lui Ștefan cel Mare, când moșia era domnească.

b. Mai târziu, devenind proprietatea hatmanului Balica, acesta a reparat iezătura care se stricase.

2, 3. *Iazuri*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 180 (Iași? – Dorohoi? / Botoșani?).

a, b, c. Podișul Ciomag este o prelungire a podișului Cioranii-Ruși, care taie moșia Belceștilor. Prin apropierea dealului Bahlui, se află o iezătură adâncă, d. Iazul a fost făcut de Ștefan cel Mare, ca să împiedice năvălirile spre scaunul domnesc. Se pare că a fost foarte mare.

12307. Lacul Dorohoi

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

a. Origine 12307-12308

1. *Iezerul sau lacul Dorohoi*. I. CREANGĂ, 1920, nr. 1, 8.

a. Din lacul Dorohoi se aud glasuri (în nopțile senine și liniștite, de vară).

b. Adesea apa lacului scade (și se vede o cruce în mijlocul lacului).

c. Un boier, pe nume Condrea, vrând să dezlege acest mister, a pus oamenii să tragă năvoadele, preoții să sfințească apa și să se roage în biserici.

d. Apele au bolborosit înspăimântător și cei din jur au fugit. La suprafață a ieșit o fecioară, care a spus că este din același neam cu boierul Condrea și [că]¹ a avut noroc că a sfințit apa lacului, altfel l-ar fi înghițit.

e. A mai povestit că, pe vremuri, pe acel loc era o mănăstire de maici (iar în jur erau păduri de nepătruns).

f. Odată au nimerit la mănăstire niște fete înspăimântate.

g. Au năvălit dușmanii (și au pârjolit totul).

h. Maicile s-au strâns la rugăciune (și după puțin timp au auzit tropote de cai și zângănit de arme).

i. A doua zi, în jurul mănăstirii era numai apă.

j. De atunci trăiesc maicile sub apă și oamenii aud rugăciunile lor.

k. Fecioara a fost, de asemenea, înghițită de ape.

2. *Despre iezerul de la Dorohoi*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 350 (Botoșani – [jud.] Botoșani). Republicată: *Iazul din Dorohoi*. Densușianu, O., *Tradiții*, 41.

e, g, h (și au rugat pe Dumnezeu să dea o ploaie care să le înece, iar ruga le-a fost ascultată), a (câte o maică cântând, când este lună nouă. De

1. În text: „care“ (n. ed.).

Paște se aud cântări în biserică), b (și când se trage pește cu năvodul, se vede crucea mănăstirii).

12308. Dumnezeu îneacă satul Ezer

Este atestat în Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 351 (Botoșani – [jud.] Botoșani).

- I a. Dumnezeu umbla pe lume (împreună cu Sf[ântul] Petre).
 b. A ajuns într-un sat (unde oamenii erau la joc).
 c. Dumnezeu a înfipt un bețișor în pământ (și a îmbiat oamenii să-l scoată).
 d. Nimeni nu a reușit (deși fiecare se lăudase cu puterea lui).
 e. Dumnezeu a scos bețișorul (atingându-l cu degetul).
 f. Din acel loc a izvorât o apă, care a înecat satul (lăsând numai o parte din el).
 g. S-a făcut iezerul de la Dorohoi. Cf. Tip. **12302A, B**.

II a. Un an de zile după aceea, s-au mai auzit vitele mugind seara, cocoșii cântând și clopotele sunând.

b. În apropiere de iezer se afla un pârâu, Buhaiul, numit astfel din cauza huietului pe care-l face când se lasă seara, sau înainte de ploaie.

2. (*Iezerul-Dorohoi*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4552, f. 7 (Șendriceni – Dorohoi / jud. Botoșani).

I a₁ (Iisus umbla pe lume), b (lângă Dorohoi, cu oameni foarte răi), c₁ (Iisus a înfipt un baston în pământ și a îmbiat un tânăr să-l scoată), d₁ (Tânărul nu a reușit), e₁ (Iisus a atins bastonul cu degetul și a ieșit din pământ), f, g.

3. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 351 (Botoșani – [jud.] Botoșani).

I a, b (unde nu a fost primit decât de o femeie săracă. Dumnezeu a trimis-o împreună cu copiii ei pe un deal, poruncindu-i să nu se uite înapoi), c₂ (Dumnezeu a dat cu baltagul și pământul s-a scufundat), h. Acolo este o cruce și un izvor, i. Baltagul lui Dumnezeu „Cârja Mitropolitului“, este acum purtat de toți [ierarhii bisericești de la episcop în sus]¹.

4. *Povestea Ezerului*. REV. T. PAMFILE, 1923, 135 (Ezer – Dorohoi).

I b (mare și bogat, cu oameni răi. Se afla unde este acum satul Ezer sau Loturi. Nimeni nu a vrut să-i găzduiască, în afară de o femeie săracă cu trei copii), c (la hora satului și a îndemnat flăcăii să-l scoată), d, e, f (iar pe femeie și copiii ei i-a luat Dumnezeu pe un deal și le-a spus să nu se uite înapoi, orice ar auzi), j. Femeia, auzind răcnetecele celor care se înecau, s-a uitat și s-a transformat într-o stâncă de piatră, k. Astfel s-a prăpădit vechiul sat Ezer.

12309. Lacul Drașani

Este atestat în Moldova.

a. Origine 12309

1. *Iazul de lângă Sulița*. Furtună, *Cuvinte scumpe*, 33. (Sulița – [jud.] Botoșani). Republicată: ION CREANGĂ, 1917, nr. 1–12, 90; REV. TIN., 1928, nr. 2, 22.

a. Iazul sau lacul Drașani, de lângă Sulița (Botoșani), a fost iezeit de Ștefan cel Mare cu mare greutate. În clipele lui de răgaz, voievodul se plimba pe acolo.

b. S-au sacrificat în apele lacului un țigan și un cocoș, altfel nu s-a putut face ieșătura. Când este vremea frumoasă, țiganul iese la miezul

1. În text: „Vlădicii“ (n. ed.).

noptii și scapără din amnar și cremene. În acest timp cocoșul cântă de răsună valea și bate din aripi.

c. Ștefan Vodă a pus în iaz o știucă și un crap, cu câte un cercel de aur în ureche. Crapul s-a prăpădit repede și știuca a trăit mult timp.

d. Iezătura s-a rupt și pescarii au prins știuca. Când iazul se mânia – mai ales la Iordan, când se sfințesc apele – iezătura murmură și cere om.

12310. „Lacul fără fund“

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12310

1. *Lacul fără fund*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 57 (Priboeni – Găești / jud. Argeș).

a. În dealul Drăghiciului din Priboeni, este un lac cu apa negricioasă și trunchiuri de copaci. Se spune că în lac este o comoară.

b. O doamnă a trecut cu un car cu lucruri scumpe și un butoi cu bani, prin aceste locuri. Bivolii s-au speriat și au intrat în lac cu doamna și bogățiile ei. Cum nu s-a putut scoate nimic de acolo, lacul a luat numele de „Lacul fără fund“. Cf. Tip. 12305, 12968, 13308, 13752, 13764.

12311. Lacul „Fântâna Doamnei“

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 12311

1. *Fântâna Doamnei*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 107 (Bacău?).

a. În comuna Râpile (Bacău), satul Borzești, se află un lac numit „Fântâna Doamnei“, care a fost făcut pe cheltuiala mamei lui Ștefan cel Mare.

b. Tot în același sat, pe dealul Găureanu, erau și viile lui Ștefan.

12312. Lacul Galbena

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine* 12312

1. (Fără titlu). ANAL. ECONOM., 1860, nr. 2, 39.

a. În vârful muntelui Galbena și Vămeșoia, se află un lac cu circumferința de 18 stânjeni, cu apă limpede și cu păstrăvi mulți.

b. Un principe român a adus în acest loc un ambasador tătar, care trebuia să-i numere galbeni pentru trădarea țării. Muntele s-a cutremurat de această faptă și s-a despicat, strivindu-i pe amândoi între stânci. În acel loc a apărut lacul, iar peștii sunt necurați, pentru că au fost făcuți din trupurile celor doi oameni.

12313. Lacul Gramoste

Este atestat în Macedonia. S-au identificat 2 variante.

a. *Origine* 12313

1. *Lacul din Gramoste*. Papahagi, P., *Basme aromâne*, 12.

I a. Trăia pe vremuri un zmeu puternic, care ocrotea satul și muntele Gramoste.

b. Un alt zmeu și-a pus în gând să distrugă Gramostea (Deniscu).

c. De aceea s-a urcat pe vârful muntelui și și-a bătut joc de zmeul gramostean, apoi l-a provocat la luptă.

d. Ei nu au reușit să se învingă unul pe celălalt (luptând cu trupurile nemișcate, numai cu mâinile).

e. Și-au aruncat unul altuia cocoloașe de zăpadă pe care le-au înghițit (trebuia să moară cel căruia i se va răci inima mai repede).

f. Zmeul gramostean a cerut unui cioban câteva oi (și foc).

g. A făcut cocoloașe din sare amestecate cu seul oilor.

- h. Le-a aruncat în gura celuiilalt zmeu. Însetat de sare, zmeul a băut apa unui izvor pe care l-a secat, și el a murit.
- i. Apa pe care a băut-o zmeul s-a făcut lacul Gramoste (când a dat-o afară).
- j. Muntele a luat numele de Lacu.
- II a. Zmeul gramostean a pus la fript inima celuiilalt zmeu. L-a rugat pe cioban să aibă grijă de frigare.
- b. Ciobanul nu avea putere (și nu a putut ține în mână frigarea cu inima zmeului, care era foarte grea).
- c. Zmeul l-a învățat să atingă degetul de inima de pe frigare, apoi să-l lingă și ciobanul s-a făcut puternic.
- d. Inima, fiind tare, s-a fript în timp îndelungat.
- e. Ciobanul a mâncat-o.
- f. A omorât pe zmeul care dormea, a fript și inima acestuia și s-a făcut zmeu cu trei inimi.
- III a. S-a dus la strungă, unde tovarășul lui, un alt cioban, mulgea oile. Le-a muls și el și oile au murit.
- b. De frica stăpânului, ciobanul a început să plângă.
- c. Zmeul-cioban s-a afundat în lac și înainte să plece, a dat tovarășului lui un fluier cu care să-l cheme din lac, de câte ori va avea nevoie.
- d. Ciobanul a spus stăpânului că oile au fost mâncate de lupi. Stăpânul nu l-a crezut și l-a dat în judecată (în fața sfatului bătrânesc).
- e. Ciobanul, nici atunci nu a mărturisit adevărul.
- IV a. Înduplecat de rugămințile mamei zmeului-cioban, a dus-o la el.
- b. Zmeul-cioban a spus că ciobanul va muri în închisoare.
- c. A prevestit și sărăcirea satului.
- d. Aceste lucruri s-au întâmplat.
- e. Când se plimbă vreo femeie pe lac, tremură apele, în amintirea durerii zmeului când și-a văzut mama.
2. *Lacul din Gramoste*, Murnu, *Poveștile Pindului*, 3.
- I a (ale cărui plaiuri erau pline de turme), b (din Moscopole), c, d, e, f, g₁ (A făcut cocoloașe din sare, amestecate cu prapurii oilor), h (pentru că i-a plesnit fierea), i (care a împroșcat împrejurimile); II a₁ (Zmeul gramostean a pus pe un cioban să frigă inima zmeului omorât), b (să învârtească frigarea care era grea), c₁ (Zmeul l-a îndemnat să atingă cu degetul inima de pe frigare și să-l lingă, și frigarea s-a învățat cu repeziciune), e, f; III a (cu ugerile strivite. L-a rugat pe cioban să nu spuie nimănui, pentru că va fi întemnițat și munții vor rămâne pustii), c (pentru că în lac va fi sălașul lui), d; IV a (după ce ea l-a căutat disperată), c₁ (El a prevestit pustiirea munților), b (și cufundându-se în lac, s-au cutremurat împrejurimile), d (și păstorul a murit în temniță, iar satul a fost pustiit. A rămas numai lacul), e₁ (Când se plimbă o femeie pe lac, se aude zmeul care-și plânge mama iubită).

12314. Lacul Gutin

Este atestat în Transilvania.

a. *Caracteristici* 12314

1. *Gutinul*. Girandea, *La Transilvanie*, 239.

- a. Niște păstori, care s-au aflat într-o zi în preajma lacului Gutin, au auzit un zgomot asurzitor. Din lac a ieșit un monstru, care a furat cea mai frumoasă vacă dintr-o turmă și a dispărut cu ea în fundul lacului.
- b. De teama monstrului, păstori nu mai călcau pe acolo. Alții însă, prețuind pășunea cea bună, au venit mai departe. Monstrul își lua prada regulat, până toți păstori au ocolit acele locuri.

- c. Comitele Sighetului a pus un premiu de 300 de florini pe capul dragonului și a întărit paza lacului; monstrul nu s-a sfiit însă.
- d. Un tânăr păstor a pus piatră de var în pielea unui vițel și l-a așezat parcă ar fi păscut. Monstrul a răpit vițelul. După puțin timp, apa lacului s-a tulburat și monstrul s-a zbătut fioros, până a murit. Cf. Tip. 12260, 12610.
- e. De atunci, apa lacului Gutin este otrăvitoare.

12315. Iezerul Mare și Iezerul Mic

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12315

1. *Iezerul Mare și Iezerul Mic*. (S. Moldovanu), F. POP., 1910, 7.

- a. În Munții Țibinului, la poalele Cindrelului și Frumoasei, se află aceste două lacuri cristaline.
- b. Pe la Frumoasă trăia odată o minunată fată de cioban, de la care a primit și muntele numele. Doi tineri ciobani erau îndrăgostiți de fată și ea îi iubea pe amândoi.
- c. Flăcăii au hotărât s-o câștige prin luptă dreaptă cu ghearele, dar amândoi au murit.
- d. Fata a plâns atât, încât din lacrimile ei au ieșit cele două lacuri din care izvorăsc Râul Mare și Râul Mic, ce se împreună și formează Țibinul.

12316. „Lacurile“

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12316

1. *Lacurile*. (A. Crintea – *Folclor com. Dumitrești*). A. I. F., ms. 148, 7 (Dumitrești – Rm. Sărat / jud. Vrancea).

- a. Între Strâmba și Giurcani, pe un deal, sunt două lacuri. Pe vremuri locuia pe acolo o văduvă săracă cu șapte copii.
- b. Într-o seară, pe când băgase în foc o turtă de balegă, ca să-i facă pe copiii să aștepte și să nu mai plângă de foame, copiii au adormit.
- c. A venit un bătrân care a cerut de mâncare și când a aflat ce este în sobă, a transformat balega în pâine și i-a săturat pe toți. Cf. Tip. 750F* (românesc).
- d. Unul din copii nu s-a închinat și s-a așezat cu spatele la masă. Dumnezeu a spus femeii să-l încuie în casă. Ea și ceilalți copii s-au dus pe un deal.
- e. În urma lor s-a scufundat casa și s-au făcut cele două lacuri, unul unde era casa femeii și celălalt unde era coșarul.
- f. Cine se lasă în fundul acestor lacuri, poate nimeri la fântâna din fața casei. Numele lor sunt „Lacurile“.

12317. Lacul Lebăda

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine* 12317

1. *Lebăda*. ALB. Buc., 1897, nr. 47, 1476.

- a. În prima zi de Paște, când locuitorii satului Vârâți erau la horă, au năvălit tătarii. Ei au prădat și ucis mulți oameni, între care și pe cei din familia Cerculeștilor, pușcași și pândari de păduri.
- b. Au fugărit apoi o fată care, văzând că nu are scăpare, a îngenuncheat sub un stejar și s-a rugat Fecioarei s-o scape.
- c. A fulgerat din senin, stejarul a fost trăsnit, și din acel loc a izvorât atâta apă, până s-a făcut un lac adânc.
- d. În ziua de Paște se vede plutind pe lac o lebădă. Oamenii spun că

este sufletul fetei fugărite de tătari. De atunci a și luat lacul numele de „Lebăda“.

12318. Lacul Simina

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12318

1. (Fără titlu). SEMĂN., 1903, 56 (Vrancea?).

- a. Bodea, un cioban voinic, s-a îndrăgostit de frumoasa Simina, fiica Runcului. Și pitarul Ilie pusese ochii pe ea. Acesta era un grec bogat care se așezase în sat cu sprijinul domniei și pusese stăpânire pe o parte din moșiile băștinașilor. Pitarul a furat-o, ca s-o necinstească. De rușine, fata s-a aruncat în lacul care-i poartă numele.
- b. Bodea l-a legat pe grec între stâncile Pitarului, unde a fost mâncat de viu de vulturi. De atunci poartă acel pisc numele de „Piscul Vulturului“.
- c. Bodea s-a făcut pustnic, a trăit în chilia pe care a săpat-o cu mâinile lui și a murit în ziua de Paște.

12319. Lacul Siut Ghiol

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 5 variante, care se grupează astfel:

a. *Origine* 12319

1. *Variantă*. (T. Cergău), ANAL. DOBR., 1929, 34 (Tașaul – Medgidia / jud. Constanța).

- a. La răsărit de satul Mamaia, era pe vremuri un sat cu oameni răi.
- b. Un străin a nimerit în acest sat, într-o zi de sărbătoare.
- c. Nimeni nu l-a primit în gazdă.
- d. O femeie săracă l-a găzduit (în casa ei, ridicată pe un tăpșan).
- e. Cum nu a avut cu ce să-l ospăteze, musafirul a pus o balebă în cenușă și a scos mai târziu o pâine mare, care nu se mai termina. Cf. Tip. 750F* (românesc).
- f. Satul a fost acoperit de apă (a doua zi, după ce a plecat străinul).
- g. A rămas numai o bucată de pământ (unde era casa femeii celei bune).

2. *Legenda lacului Siut Ghiol*. SAT., 1934, 50, 18.

- b₁ (Dumnezeu și Sfântul] Petre au nimerit într-un sat cu oameni răi), c, d (la marginea satului), e₁ (l-a ospătat din sărăcia ei și dimineața, femeia a găsit sub perna ei galbeni), f, g (unde a fost gospodăria femeii), h. Untdelemnul și făina femeii sărace nu s-a mai terminat de atunci.

3. *Variantă*. (T. Cergău), ANAL. DOBR., 1929, 303 (Tașaul – Medgidia / jud. Constanța).

- a₁ (Unde este astăzi lacul Mamaia și insula Ovidiu, era pe vremuri un sat cu oameni răi. Satul se învecina cu marea), b₂ (Dumnezeu și Sfântul] Petre au nimerit în acest sat), c, d (împreună cu fiul ei Ovidiu. Dumnezeu a sfătuit-o să nu se uite pe fereastră și ea nu a ascultat. l-a crăpat un ochi), f, g₁ (casa femeii era legată de uscat printr-o fășie mică de pământ), i. Străinii au dispărut.

4. *Variantă*. (T. Cergău), ANAL. DOBR., 1929, 304 (Caradrura (?) Caramat – Adamclisi? / jud. Constanța).

- a₁, b₃ (Un om sărac a nimerit în acest sat), c, d (în coliba ei de piatră care se afla unde este astăzi insula Ovidiu), f (în timp ce călătorul citea dintr-o carte), i, h₁ (Baba a găsit în casă o strachină cu galbeni, din care a trăit multă vreme), j. Și azi se mai văd urme de temelii în apă.

5. *Legende asupra „Insulei lui Ovidiu“*. (T. Cergău), ANAL. DOBR., 1929, 303 (Tașaul – Medgidia / jud. Constanța).

- b₄ (Ovidiu a locuit într-un sat mare cu oameni răi. Deși venise din locuri îndepărtate, era căpetenia lor), f (de către Dumnezeu care s-a supărat

de răutatea sătenilor), g (unde era curtea și casa lui Ovidiu), k. Înspăimântat, Ovidiu s-a făcut stană de piatră și a fost dus la Constanța, ca statuie.

12320. Lacul „Sf. Ana“

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine și nume* 12320

1. *Lacul Sfânta Ana*. FEM. SAT., 1936, nr. 1, 7.

- a. Pe vremuri, trăiau doi frați vitregi, foarte bogați. Unul locuia în vârful muntelui, într-o cetate, iar celălalt în peștera din Puciosul. Cu o trăsură cu șase cai, a plecat cel din peșteră la fratele lui și i s-a laudat că poate avea și doisprezece cai.
- b. Fratele de pe munte a înhămat la trăsura lui douăsprezece fete frumoase și a pornit, lovind mereu pe cea din frunte, pe care o chema Ana, până a podidit-o sângele.
- c. Dumnezeu, auzind blestemul fetei, a scufundat pământul, cu cetate cu tot. A apărut în loc un lac cu douăsprezece lebede și un zmeu care a fost înghițit de un val.
- d. Lebedele se prefăceau seara în fete și plecau spre satele lor. Numai Ana rămânea acolo. Ea a zidit singură o bisericuță, în care se ruga.
- e. Oamenii au numit-o Sf. Ana și după ce a primit numele lacul, care este scobit ca o pâlnie, pământul s-a lăsat în jos, pentru că Dumnezeu nu a putut răbda asemenea blestemății.

12321. Lacul Tekirghiol

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12321

1. *Legenda lacului Tekir-Ghiol*. Adam, *Constanța*, 203. Republicată: LUCEAF., 1908, 277; ALB. Buc., 1928, nr. 9-10, 353.

- a. Tekir-Efendi, un turc ce a fost bogat pe vremuri, a rămas singur, bolnav, sărac, numai cu calul lui, Belghir.
- b. Odată, s-a dus la un hoge, meșter în leacuri, care l-a sfătuit după coran, să se lase în voia unui prieten și se va vindeca.
- c. Calul era singurul lui prieten. De aceea s-a lăsat purtat de el. Au nimerit într-un lac cu nămol, în care s-au băgat mereu, apoi au stat la soare. Atât turcul cât și calul s-au vindecat.
- d. Turcul a rămas acolo. Aflând minunea, oamenii au dat numele de Tekir-Ghiol lacului. În jurul lui s-a făcut un sat, apoi a devenit târg și faima lui a ajuns departe.

12322. Lacul Vițelului

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12322

1. *Lacul Vițelului*. (P. Danilescu), GHILUȘUL, 1913, nr. 3-4, 12.

- a. Lacul Vițelului, care s-a aflat pe vremuri pe o moșie din Segarcea, a fost plin de jivine. În jurul lacului adunau turcii, pe vremuri, dajdia și vitele ce trebuiau trimise la Țarigrad.
- b. Odată, a văzut un om o vacă pe acolo. A crezut că s-a rătăcit de turmele expediate. A vrut s-o prindă și nu a reușit. A mai văzut-o ieșind din lac, cu vițelul ei. A urmărit-o cu copoi și ea a rănit mulți din ei. A omorât cu coamele și o cățea. S-a crezut că este o vacă sălbatică.
- c. De atunci se numește acel lac „Lacul Vițelului“. Dealul unde a fost omorâtă cățeaua s-a numit „Dealul Cățelei“.

VI. Mările 12326

12326. *Marea Neagră își trage numele de la negreala țiganului*

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 123261. *Botezul Mării Negre*. BUCURIA, 1936, nr. 9–10, 4.

- a. Dumnezeu și Sf[ântul] Petre, umblând pe pământ, au dat de un țigan care se ducea la mare.
- b. Țiganul, care nu ținea legea, a început să strige: „ajutor!”. Dumnezeu l-a luat de un picior și l-a aruncat pe mal [?], după ce se atinsese puțin apa de el.
- c. Marea a luat numele de la culoarea pielii țiganului. De atunci a rămas țiganul negru, cu trupul ca pana corbului și fricos ca apa mării. Vezi și Tip. 11724.

VII. *Pâraiele* 12330–1233912330. *Pârâul Dediului*

Este atestat în Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

a. *Nume* 123301. *Feciorul Dediului*. (S. F. Marian), CAL., 1875, 101. Republicată: *Tradițiuni*, 45; TIMIȘ-GAZ. POP., 1892, nr. 33, 3.

- I a. Lângă satul Pătrăuți, curge pârâul Dediului, al cărui nume se trage de la Dediu, un om bogat (care avea stâna pe valea pârâului ce-i poartă numele).
 - b. Dediu nu avea copii și a crescut un flăcău puternic și slab la minte, stăpân peste ciobani.
 - c. Într-o zi, Dediu a fost poftit la o nuntă boierească (și fiind îmbrăcat mocănește, nu a fost luat în seamă).
 - d. El a făcut mirilor un dar care a uimit oaspeții (trei sute de mioare negre).
 - e. Întrebat de Vodă cine-i păzește averea, Dediu a răspuns că cei slabi de minte, dar puternici. Și Vodă i-a cerut să trimeată un asemenea om, să se măsoare cu voinicii lui.
 - f. Dediu a cerut în schimb, ca Vodă să-i trimeată prin omul lui un sac cu făină atât de mare, cât poate el duce.
- II a. Feciorul adoptiv al lui Dediu, a venit la Vodă.
 - b. A fost pus să ducă mioarelor un drob de sare, pe care abia l-au putut urni șase oameni.
 - c. Necăjindu-l unul din voinicii lui Vodă, pe când mânca, fiul Dediului l-a strâns sub braț, și când i-a dat drumul, a căzut mort.
 - d. Ca să scape de el, Vodă a poruncit chelarului să-i dea făina cerută. El a încărcat două sute de mierțe de făină în burduf și a plecat.
- III a. A pornit apoi să omoare un balaur, care mânca vitele cu păzitorii lor cu tot.
 - b. A înfipt o imensă secure în balaur, care l-a purtat trei zile și trei nopți pe voinic în aer, până a căzut cu el la pământ. Voinicul s-a ținut de o cruce, a smuls securea și a mai lovit odată balaurul, pe care l-a omorât.
 - c. După un timp și-a ieșit din minți și a murit.
 - d. Ciobanii nu au mai îngrijit bine turmele, care au scăzut. Dediu a murit și ciobanii s-au împrăștiat.

2. *Pârâul Dediului*. Marian, *Tradiții poporane*, 305.

I a, b, c, d (trei sute de mioare), e; II a, c₁ (A învins mai mulți voinici ai lui Vodă și a fost trimis acasă); III a, b₁ (A omorât balaurul cu securea și a scăpat astfel turmele de la pieire).

3. *Valea Dediului*. Marian, *Tradiții poporane*, 326.

I a, b, c₁ (Dediu a fost invitat la botezul fiului domnitorului), d₁ (I-a

dăruit cinci sute de mioare), e, f; II a, c; III c₁ (Feciorul Dediului a mai trăit trei ani), d.

4. *Dedius*. Staufe-Simiginowicz, *Volkssagen*, 107.

I a, c₂ (Dediul a fost invitat la nunta lui Vodă), d (2 000 de mioare albe, de doi ani), e; II a₁ (Dediul a trimis pe feciorul lui cel mare și puternic care era cioban), c₁, d₁ (A căpătat, drept răsplată, cantități mari de sare și făină), e. Dediul a rămas la nuntă, unde a fost cinstit și fericit de tot ce a văzut, f. Pe malul pârâului se mai văd urmele locurilor unde Dediu își adăpa oile, g. Pârâul avea darul de a face oile albe și frumoase.

12331. Pârâul Dobrușa

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12331

1. *Legendă*. Zanne, *Proverbele românilor*, VI, 83.

- a. Fugărită de vrăjmași care erau gata s-o omoare, o femeie cu trei copii s-a ascuns sub crengile dese ale unor copaci din pădure. A făgăduit că va ridica în acel loc o biserică, dacă va scăpa.
- b. A zidit pe acel loc un altar, și după moartea ei feciorii au zidit biserica Dobrușa, după numele mamei lor.
- c. De la biserică și-a luat numele mai târziu pârâul și valea.

12332. Pârâul Dracului

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

a. *Nume* 12332

1. 2. *Pârâul Dracului*. (E. Precup – *Basme*). A. I. F., ms. 121, I (Stoiana – Gherla / jud. Cluj; Gherla – [jud.] Cluj).

- a. Nu departe de Stoiana, se află un deal mare tăiat de un pârâu numit „Pârâul Dracului“.
- b. Un cioban și-a așezat stâna nu departe de acest pârâu despre care se spunea că este stăpânit de dracul.
- c. Într-o noapte, pe când dormea, a venit la coliba lui Fata-Pădurii (care avea copite la picioare și păr lung până în pământ. Ea umbla să câștige suflete, prin dragoste).
- d. De atunci a venit întruna (pentru că ciobanul era tânăr și frumos).
- e. Se pare că au avut și un copil.
- f. Ciobanul avea acasă nevastă și trei copii.
- g. Când i-a murit un copil, s-a dus în sat și a trimis la stână pe un frate al lui (care nu știa nimic din cele petrecute).
- h. Fata-Pădurii a venit, și el nu a lăsat-o să intre, gonind-o cu furca. Crezând ea că este omul ei, a dat foc colibei și a stat la ușe ca să nu-l lase să iese. Și omul a ars de viu.
- i. De aceea se numește acest pârâu „Pârâul Dracului“.

3. *Pârâul Dracului*. ALB. Buc., 1933, nr. 13, 6.

a₁ (Nu departe de Bârlea, comună în jud. Someș, se află un deal mare, tăiat de un pârâu adânc și prăpăstios. Dealul folosea la pășune, pentru că nu a putut fi cultivat), b, f, c (care era diavolul și cu care s-a dat în dragoste), d (și ciobanul nu a spus nimănui nimic), g, h, i.

12333. Pârâul Frătiesii

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine și nume* 12333

1. *Pârâul Frătiesii*. Botiș, *Țara Moșilor*, 17.

- a. Pârâul Frătiesii este locul de întâlnire al vâlvelor cu dracul. Cineva a trecut noaptea pe acolo. Calul lui a început să necheze și omul a fost trântit din șaua pe pietre. A fost salvat de un om care locuia prin apropiere și a zăcut mult timp, rănit, și cu capul spart.

- b. Prin aceste locuri a trăit pe vremuri un pustnic, bătrân și evlavios, care umbla desculț și se hrănea cu buruieni. Într-o Bobotează s-a dus în sat să boteze cu căldărușa. A fost apucat de cineva de picioare și tras.
- c. A căzut și s-a răsturnat căldărușa și apa ei sfințită a gonit pe Satana. În acel loc a izvorât un pârâu care s-a numit pârâul „Frăției-Sale“, și mai târziu, a devenit „Pârâul Frătiesii“.

12334. Pârâul Icoanei

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12334

1. *Pârâul Icoanei*. (S. Fl. Marian), REV. POL., 1889, nr. 3, 13. Republicată: *Tradiții poporane*, 333.
 - a. În apropierea Mănăstirii Putna se află Poiana Sihăstriei, unde a fost, într-adevăr, o sihăstrie pe vremuri. Un novice a fugit de acolo cu o tânără văduvă, cu care a fost înainte în dragoste. Ea a fost măritată împotriva voinței ei și, când i-a murit bărbatul, și-a căutat iubitul și l-a convins să plece cu ea.
 - b. Ca să nu se mai întâmple asemenea lucruri, s-a marcat locul până unde pot vizitatoarele femei să vină. Acolo, pe un stâlp, la malul pârâului ce trece printre dealurile Glodului și Săhastrul, s-a atârnat o icoană de lemn de tei, a Maicii Domnului.
 - c. De atunci se numește acest pârâu „Pârâul Icoanei“. Icoana a fost luată mai târziu și dăruită bisericii lui Dragoș Vodă.

12335. Pârâul Neagra

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

a. *Nume* 12335

1. *Poiana Negrii*. (S. Fl. Marian), TRIB., 1886, nr. 114-116, 453. Republicată: REV. POL., 1886-1887, nr. 1, 12; FAM., 1887, nr. 39-40, 459; *Tradiții poporane*, 207.
 - I
 - a. Negrea Basarab, domnul Moldovei, a avut o fată foarte frumoasă. Ea a fost pețită de mulți flăcăi străini și i-a refuzat (pentru că a vrut să se mărite cu un român).
 - b. Unii dintre craii străini au amenințat cu războiul din cauza refuzului.
 - c. Un păgân a pornit război împotriva lui Negrea Basarab (din acest motiv).
 - d. Neagra și-a însoțit tatăl în luptă și a retezat cu mâinile ei capul pretendentului. Negrea a fost rănit și fata lui l-a salvat pe un cal.
 - e. Calul lor a murit, și dușmanii când au dat de hoitul lui, sfâșiat de fiare, au presupus că și stăpânii au avut aceeași soartă.
 - f. Îngrijit de un sihastru, domnitorul s-a însănătoșit.
 - II
 - a. A aflat domnitorul că țara a fost cotropită de dușmani.
 - b. Și-a refăcut oastea (după sfatul sihastrului și s-a așezat în ținutul Dornei, lângă un pârâu).
 - c. Neagra a pornit în fruntea armatei.
 - d. Rănită de o săgeată, Neagra moare (în brațele tatălui ei, după ce a cerut ostașilor s-o răzbune).
 - e. S-au făcut toate cele convenite unui mort.
 - f. Ostașii au prins căpetenia dușmanilor, care au omorât-o pe Neagra, pentru a răzbuna moartea fiului lui. Și l-au omorât și pe acesta, când a încercat să fugă.
 - g. Neagra a fost spălată în pârâu.
 - h. A fost înmormântată în poiană.
 - i. Pârâul a căpătat de atunci acest nume.

j. Poiana s-a numit „Poiana Negrei“.

k. Românii au gonit pe dușmani și Neagra a fost înmormântată lângă mama ei.

2. *Poiana Negrei*. Niculiță – Voronca, *Studii în folclor*, I, 241.

I a, c (pentru că a voit pe Neagra de nevastă), d, f; II a, c, d (și femeile au spălat-o într-un pârâu care a căpătat apa neagră), i, f (unde a fost îngropată Neagra).

12336. Pârâul Serafim

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12336

1. *Pârâiașul Serafim*. (Neamțu). Densușianu, O., *Tradiții*, 40.

a. În timpul răzmeriței din 1821, o fată înveșmântată în negru, pribegea prin locurile sălbatice ale regiunii Neamțu, căutând să se ascundă de oameni.

b. Îmbolnăvindu-se, din cuvintele ei necontrolate s-a înțeles că a venit de peste Carpați și că muntenii o numeau Serafina.

c. Odată a căzut într-o capcană de vulpi. A fost găsită aproape moartă de un păstor. Acesta a dus-o la un râu să-i dea apă. Fata a murit și pârâul a luat numele ei.

12337. Pârâul Tutova

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12337

1. *Ivan Tutov*. (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, f. 46 (Bârlad – [jud.] Vaslui).

a. Ivan Tutov a fost un călugăr, care avea o chilie la obârșia unei ape și care i-a luat numele.

b. Din aceleași motive întreg ținutul s-a numit Tutova.

12338. Pârâul Valea Albă

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12338

1. (Pârâul Valea Albă). (Nic. Densușianu, *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4550, f. 258 (Tupilați – Bârlad / jud. Vaslui).

a. Numele de Valea Albă a pârâului se datorează oaselor rămase din lupta dintre Ștefan cel Mare și turci.

b. Ștefan a dat ordin să fie adunate într-o groapă și deasupra lor a zidit o biserică. Biserica și satul poartă numele de Războieni.

12339. Pârâul Vâna

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12339

1. *Vâna*. Costin, L., *Legende*, 19 (Ruginosu – Caransebeș / jud. Caraș-Severin).

a. O femeie săracă, Vâna, a trecut odată cu copilul în brațe în dreptul „Cetății“. A văzut prin poarta deschisă, mulți galbeni înăuntru. A intrat, a luat din ei, dar și-a uitat copilul.

b. Văzând că ușa cetății s-a închis, mama s-a rugat lui Dumnezeu s-o facă pârâu, ca să poată intra în cetate, să-și ia copilul.

c. Femeia s-a transformat într-un pârâu galben și tulbure, din cauza suferinței. Când plouă, pârâul crește și este furios. Atunci se aud și scâncetele copilului.

VIII. Râurile 12343–12364

12343. Râul Argeșel

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 123431. *Argeșel*. GLAS. BUCOV., 1925, (I), nr. 1812, 2.

- a. Argeșel a fost un flăcău atât de frumos, încât îl invidiau cerul și Soarele și-l urmăreau cu furie. Deși se ascundea în desișul pădurilor, Soarele, ajutat de vânt, care dădea ramurile la o parte, pătrundea până la Argeșel și-l orbea cu razele strălucitoare.
- b. Într-o zi s-a ascuns Argeșel într-o peșteră. Prin gaura făcută de ape, a pătruns și acolo razele Soarelui. Argeșel s-a ascuns în albia râului, dar și acolo l-au urmărit razele Soarelui și de aceea s-a înecat.
- c. Râul a vărsat atâtea lacrimi, încât a supărat cerul și Soarele care nu au mai vrut să-l mai vadă. De aceea, Argeșelul caută numai locurile întunecoase, sub stânci și umbrișuri.

12344. Râul Arieș

Este atestat în Transilvania și Muntenia. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

a. *Origine* 123441. *Zâna de la muntele Găina*. AMIC. POP., 1921, 101.

- I a. Muntele Găina se ridică la hotarul satului Vidra de Sus. Are vârful pleșuv, cu înfățișarea unei găini care-și clocește ouăle. Din această cauză a căpătat acest nume.
- b. De Sânpetru se face târg de fete pe munte. Acolo se întâlnesc moșii de pe Arieș cu cei din Zarand și Bihor. Oamenii cred că înăuntrul muntelui sunt grămezi de aur și la miezul nopții iese din munte o găină care are ouă de aur în cuibul ei.
- II a. A trăit odată pe acest munte, o zână (foarte frumoasă, într-un palat strălucitor).
- b. Ea a fost foarte bună (și a ajutat văduvele, orfanii și bolnavii).
- c. La rândul ei, zâna era foarte iubită.
- d. Ea nu s-a măritat (pentru că nu a vrut să renunțe la tinerețea veșnică).
- e. Avea o găină (albă, cu coroană de aur pe cap).
- f. Fiecare fată care se mărita, căpăta de la zână câte un ou de aur.
- g. Feciorii nu se mai însurau decât după ce fetele aveau aceastră zestre (și zâna s-a supărat).
- III a. Niște tineri, îmbrăcați cu straie femeiești, au pătruns în palatul zânei (îndemnați de diavol).
- b. Au furat găina cu ouăle de aur (pe când zâna dormea).
- c. Hoții au fost urmăriți.
- d. Ouăle au căzut și s-au spart (pentru că cel ce le-a ținut, a fost atins de o săgeată).
- e. Din gălbenușul lor, a luat naștere izvorul Arieș, bogat în aur (și care sare din stâncă în stâncă).
- f. Hoții au închis găina (într-o peșteră a diavolului).
- g. Dimineața au găsit un ou. Cum l-au atins, s-a topit și a curs pe pământ.
- h. Hoții au omorât găina și din ea a curs sânge alb, care a albit o ramură din apele Crișului, devenind Crișul Alb.
- i. Palatul zânei a pierit.
- j. De atunci, în fiecare an, de Sânpetru, fetele vin la târgul de la Găina, sperând că zâna se va îndura să le dea un ou de aur, norocul la măritat.

2. *Legenda Arieșului, Crișului Alb și a târgului de fete de pe muntele Găina*. HYPERION, 1932, nr. 6, 10. Republicată: CAL. IZVORAȘUL, 1933, 90.

II a (într-un palat strălucitor), b (și-a iubit chinuitul ei popor, care muncea la poalele muntelui), c (și era o mare sărbătoare când zâna cobora

în mijlocul oamenilor, împărțind mulțumire în jurul ei), d (pentru că nu a vrut să-și părăsească poporul), e (albă, cu coroană de aur pe cap, care-i da în fiecare zi un ou de aur), f, g; III a (pentru că unul din ei nu a fost lăsat de părinți să se însoare cu o fată care nu a căpătat oul de aur), b (după ce au legat paznicul), c (de călăreți. Cărațul găinii a deșteptat-o pe zână), d (din mâna mirelui, care s-a împiedicat), e, f (într-o spărtură de stâncă), g (Trei zile la rând. Gălbenușele s-au transformat în vinele de aur care se găesc între Baia de Criș și Brad), h (după ce i-au strivit coroana. Flăcării au fost transformați de Dumnezeu în șerpi. Zâna s-a îmbolnăvit de supărare și Dumnezeu a luat-o la cer), i, j₁ (Zâna a blestemat ca fetele să-și caute soț pe muntele Găina. Și de atunci se face târgul de fete de pe muntele Găina).

3. *Legenda târgului de fete de la Găina, din Ardeal*. LUMEA. COPII., 1922-1923, 579.

II a, d, e (cu fulgi de aur. Era păzită de o bătrână slujnică), f; III a (sub pretextul de a cere zânei câte un ou de aur. Slujnica, contrariu ordinilor zânei, le-a arătat găina), b (după ce au legat slujnica), c (de către slugile zânei, care au salvat găina), d (pe malul Arieșului care de atunci are aur), i₁ (Zâna, supărată, a dispărut de pe munte. Fetele de măritat nu au mai căpătat ouă de aur drept zestre), j₂ (În duminica după Sf[ântul] Petru, țărani au luat obiceiul să caute aur pentru fetele de măritat. Acest obicei s-a transformat, mai târziu într-un târg).

4. *Legenda târgului de fete de la Găina, din Ardeal*, ALM. IL., 1917, 152.

II a, d (deși au pețit-o mulți flăcăi), e (de aur, pe care o păzea cu strășnicie), f; III a (unde li s-a dăruit câte un ou de aur. Bătrâna care păzea găina, contrariu ordinilor, le-a arătat-o), b (după ce au legat slujnica și i-au înfundat gura), c (de către slugi, care au salvat găina), d (pe malul Arieșului care de atunci are aur), i₁, j₂, k. Acolo își găesc fetele bărbat.

12345. Râul Buzău

Este atestat în Muntenia.

a. Origine și nume 12345

1. *Legenda râului Buzău*. SAT., 1936, nr. 67, 14.

- O femeie săracă a născut un copil cu părul de aur, care a spus părinților, din prima zi, să nu-l dea celor ce vor cere să-l crească. Zizin Craiul îl luă la palat cu mama lui.
- Pe măsură ce creștea, copilul se întuneca și a fost numit Buzău, adică cel închis la suflet, tulbure și neînțeles.
- Când s-a făcut mare, l-a cerut Negru Împărat și fiind refuzat, a cotoplit țara. Buzău, pomit cu oastea împotriva dușmanului, a fost întâmpinat de fata acestuia - Sânziana - care avea trupul nevăzut. Ea era măritată cu Dunăre-Balaur, care o ținea închisă într-un palat de cleștar.
- Sânziana i-a cerut să arunce un fir de păr din capul lui și astfel va reuși s-o vadă o clipă. Îndrăgostit de ea, Buzău a plecat s-o caute, după ce Negru Împărat și-a retras oastea.
- A zărit-o, aruncând din nou un fir de păr din capul lui. Fata i-a cerut să facă un pod peste Dunăre, smulgându-și tot părul și el a ascultat-o. Nu i-a ajuns să facă pod decât până la apa Siretului.
- Și-a văzut chipul în oglinda apei și s-a prăbușit. Drumul pe care l-a străbătut s-a transformat într-un râu auriu ca părul lui, pe care oamenii l-au numit Buzău.

12346. Râul Cernaru

Este atestat în Moldova

a. Nume 12346

1. (Fără titlu). GAZ. SĂT., 1887, 67.
 - a. Afluent al Cernatului, râulețul Cernaru a luat numele unui haiduc urmărit de poteră, care a murit prin acele locuri.

12347A. Râul Doamnei

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:
a. Nume 12347

1. *Doamna lui Negru Vodă*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 53 (Țigănești – Găești / jud. Argeș). Republicată: *Întâmplări din viața doamnelor*, 3.
 - I a. Negru Vodă cu doamna și cu mare alai au plecat să-și mute reședința (la Curtea de Argeș).
 - b. Au poposit la o apă, unde s-a întâmplat o nenorocire. Doamna s-a scăldat și s-a înecat.
 - c. Voinicii lui Vodă au scos-o cu greu din apă și au readus-o la viață.
 - d. Râul a luat de atunci numele de „Râul Doamnei“.
 - e. Satul din apropiere s-a numit Domnești.
 - II a. Vodă a făcut la Curtea de Argeș biserica Domnească. A gonit pe tătarii, care au năvălit în țară.
 - b. Doamna lui a zidit între timp biserica Sân-Nicoară, pe legea ei săsească. Domnul a tras cu tunul în biserică. Cf. Tip. **15090A, B, 15484**. Urmele ei se mai văd și azi la Curtea de Argeș.
2. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Literatură*, 54.
 - I a (spre Câmpulung), b (din cauza talazurilor), c₁ (Nu a mai fost găsit trupul ei), d.
3. (Legenda „Râului Doamnei“). GAZ. SĂT., 1887, 49.
 - I a₁ (Radu Negru sau alt domn din familia Basarabilor, a plecat din Târgoviște, a trecut prin Breasa și a poposit în comuna Rusa, la un rus rămas din soldații lui Kisellef), b₁ (Au poposit lângă o baltă formată la confluența Cernatului cu Râul Mare, mai sus de „Colțul Buliei“). Una din doamnele care însoțea pe Vodă s-a scăldat și s-a înecat), d, f. Considerând o rea prevestire, a vrut să se înapoieze. La stăruințele alaiului, a continuat drumul și a ajuns la Câmpulung, unde și-a făcut reședința.
4. *Legenda râului Doamnei*. I. CREANGĂ, 1913, nr. 8, 239 (Afumați– Ilfov).
 - II b₁ (În timp ce Negru Vodă se lupta cu tătarii, doamna lui a zidit o biserică de legea ei, papistașă. Domnul i-a trimis vorbă că va fi rău de ea. Când a aflat de înapoierea lui, a fugit); I b₂ (Urmărită de boieri, a vrut să treacă un râu umflat de ploi. Cum nu a putut, a intrat în apă și s-a înecat), d, e, g. Crângul, unde s-a oprit trupul doamnei, a fost numit „Zăvoaiele Doamnei“.

12347B. Domnița și butoiul cu bani

Este atestat în Muntenia.

1. *Râul Doamnei*. Rădulescu-Codin, *Literatură*, 54.
 - a. O domniță, care avea un butoi cu bani, s-a stabilit în acele locuri, făcându-și locuința în fundătura „Plaiul din Mijloc“.
 - b. Adesea trecea râul, se odihnea pe o piatră și spăla rufe. După moartea ei, acel râu s-a numit „Râul Doamnei“.
 - c. Domnița a avut bani și i-a îngropat. De aceea îi caută cei din Corbeni, pe lângă casa în care a locuit domnița.

12347C. Cârjoaia

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. *Piatra Doamnei*. Rădulescu-Codin, *Nevasta leneșă*, 76 (Corbi – Argeș). Republicată: *Literatură*, 55.
 - a. Cârjoaia avea de mult o casă pe locul numit „Plaiul din Mijloc“.

- b. Adesea trecea râul, spăla și usca lucrurile pe o piatră mare, la soare.
 - c. Odată, a fost urmărită de tătari și s-a înecat (pentru că râul venise mare și ea a vrut să-l treacă înapoi spre casă).
 - d. Râul s-a numit de atunci „Râul Doamnei“.
 - e. Piatra a căpătat denumirea de „Piatra Doamnei“.
2. *De unde se trage numele „Râul Doamnei“*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 48 (Domnești-Argeș). Republicată: (Fără titlu). *Literatură*, 56.
- a₁ (Prin părțile Câmpulungului trăia o doamnă vestită), c (pentru că tătarii voiau să-i ia averea. Ea a fugit peste dealuri și apoi a înotat în râu. Trupul ei a fost scos de apă), d.
3. *Râul Doamnei, Piatra Doamnei*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 59 (Domnești - Curtea de Argeș / jud. Argeș), Republicată: (Fără titlu), *Literatură*, 56.
- c (înainte, s-a ascuns lângă Corbi, după o piatră, pentru că nu a putut trece apa. Văzând că este descoperită de tătari, a vrut să treacă apa înot), d, e.
4. *Piatra Doamnei*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 86. Republicată: (Fără titlu), *Literatură*, 55.
- a₂ (O doamnă vestită trăia pe vremuri prin aceste locuri. Ea se plimba adesea spre Câmpulung, într-un car tras de bivoli), c (tocmai când poposise pe o piatră, să mănânce. A vrut să treacă apa care venise prea mare și s-a înecat cu car și bivoli), e, d.

12347D. Doamna lui Basarab

Este atestat în Muntenia.

1. (Fără titlu). GAZ. SĂT., 1887, 50.

- a. Urmărită de tătari, doamna unui Basarab, a căutat scăpare spre Curtea de Argeș și s-a oprit la Domnești, unde a făcut o cetățuie.
- b. Pe aici era locul de trecere și de popas al celor care circulau între Câmpulung și Curtea de Argeș. Acest loc a fost numit „La Doamne“, iar satul s-a numit Domnești.
- c. Tătarii au descoperit-o și doamna a luat-o pe albia râului în sus și s-a ascuns într-o peșteră la Corbi, unde, mai târziu, a făcut o biserică.
- d. La capătul comunei Corbi, în marginea râului, se află o piatră mare numită „Piatra Doamnei“. Acolo se scălda doamna și era admirată de păstori. Și piatra și râul i-au luat numele.

12347E. Doamna cu carul cu boi

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Piatra Doamnei*. Rădulescu-Codin, *Nevasta leneșă*, 77.

- a. În părțile Argeșului a trăit o domniță vestită.
- b. Ea se plimba adesea spre Câmpulung, într-un car tras de bivoli.
- c. Domnița s-a înecat în apele unui râu (care se umflase din cauza ploilor și a căzut la fund cu carul).
- d. Piatra pe care avea obiceiul să se odihnească, s-a numit „Piatra Doamnei“.
- e. Râul în care s-a înecat s-a numit „Râul Doamnei“.

2. (*Râul Doamnei*). (Nic. Densușianu - *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4546, f. 82 (Mioveni - Pitești / jud. Argeș).

b₁ (O doamnă se plimba prin aceste locuri într-un car tras de bivoli), c, e.

12348. Râul Hârtibaciului

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12348

1. *Legenda Hârtibaciului*. POP. ROM., 1911, nr. 44, 10.

a. Hârtibaciul izvoarește dintr-un sat săsesc, trece pe lângă Agnita, intră

- în Sibiu și se varsă în Cibin, între Vestem și Moch. Împreună se varsă în Olt, mai sus de Boița și, trecând pe la Turnu Roșu ajung în Dunăre.
- b. Umblând odată Dumnezeu și Sf[ântul] Petre prin aceste locuri, numai o văduvă săracă le-a dat adăpost într-un sat. I-a ospătat cu ce a avut și le-a dat și pâine de drum.
 - c. Dumnezeu a blagoslovit pânda femeii să crească atât de mult, încât să nu mai aibă unde-o pune.
 - d. O săsoaică a regretat din această cauză, că nu a găzduit ea pe cei doi drumeți. Și după un an, când aceștia au trecut din nou prin sat, ea i-a primit, dar nu le-a dat pâine de drum.
 - e. Săsoaica a rugat pe Dumnezeu să-i sporească și ei pânda, încât să n-o termine cât lumea. Nesătulă, a alergat să strângă pânda și ca nu cumva să fie întreruptă de vreo nevoie, s-a dat după o clăie de fân și a urinat.
 - f. De atunci a apărut Hârtibaciul, pentru că ziua săsoaicei a început cu această treabă.

12349. Râul Luncavățul

Este atestat în Transilvania.

a. Origine și nume

1. *Povestea Luncavățului*. CULT. POP., 1925, nr. 104, 4.

- a. Ciobanul Luncă a ajuns cu oile în locurile de unde izvorește Luncavățul. Cum nu a găsit apă, s-a rugat lui Dumnezeu.
- b. Un izvor a țâșnit dintr-o stâncă și apa limpede a șerpuit la vale, întâlnind alte izvoare cu care a format râul.
- c. În amintirea ciobanului, apa a fost numită „Râul lui Luncă” sau Luncavățul.

12350. Râul Moldova

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12350

1. *Moldova*. Staufe Simiginowicz, *Volkssagen*, 99.

- a. În cursul unei vânători, Dragoș a urmărit un bour și l-a ucis pe locul, unde mai târziu a apărut satul Boureni.
- b. Unul din câinii lui Dragoș s-a înecat. Pentru că era iubit de voievod, a dat numele apei după câinele numit Moldova. Vezi și Tip. 12733, 14737.

12351. Râul Mureș (și Olt)

Este atestat în Transilvania și Moldova. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

a. Origine 12351

1. *Murărașul și Oltul*. (G. Coșbuc), F. INT., 1897, nr. 21, 2. Republicată: *Mureșul și Oltul*. CAL. ȚĂR. Or., 1937, 68.

- I a. Un împărat, care trăia pe vârful unui munte, într-o cetate cu două turnuri, a plecat odată la război și nu s-a mai înapoiat (iar căutarea lui a fost zadarnică).
- b. Împărăteasa a rămas cu doi feciori, foarte diferiți prin fire. Murărașul a fost crescut în turnul de miazănoapte și Oltul în turnul de miazăzi.
- c. Flăcăii au plecat să-și caute tatăl.
- d. Cum au părăsit cetatea, s-au certat și fiecare a apucat-o pe alt drum.
- e. Oltul a pornit nebunește la vale.
- f. Mureșul, dimpotrivă, a mers pașnic.
- II a. Murărașului i s-a făcut dor de Olt, a plecat să-l caute, dar nu l-a aflat.
- b. Și mama lor s-a dus după ei, dar nu i-a ajuns.

- c. Flăcăii s-au transformat în râuri (pentru că mama a rugat pe Dumnezeu să îndrepte pașii fiilor ei pe calea cea bună).
- d. Oltul curge prin munți, vijelios.
- e. Mureșul se desfășoară pașnic prin șes.

2. *Mureșul și Oltul*. CĂL. POP., 1938, 51.

3. *Mureșul și Oltul*. CAL. NAȚ. ZIAR. AMERICA, 1926, 106.

I a, b (dar asemănători la chip și statură), c, d, e (pe o zi senină, pentru că era iute din fire), f; II a (și a pierdut drumul), c, d (și peste prăpastii. Se înfundă la Turnu Roșu), e.

4. *Legenda Mureșului și Oltului*. Mirea, *Legende*, 170.

I a (iar căutarea lui a fost zadarnică), b (dar asemănători la gânduri, chip și făptură), c (și mama lor i-a sfătuit să fie alături totdeauna), d, e (pe o zi senină, pentru că așa îi era firea), f (pentru că era ca noaptea de liniștit); II a (și rătăcindu-se a apucat pe altă cale), b (pentru că fugeau), c (pentru că mama s-a rugat lui Dumnezeu să-i îmbuneze fiii, iar pe ea s-o îndrepte pe calea lor), d₁ (Oltul este iute din fire), e₁ (Mureșul este liniștit și încrezător).

12353. Frații urgisiți

Este atestat în Transilvania.

1. *Tarkö*. (I. Pop–Reteganul – *Diverse*), B.A.R., ms. 4544, f. 77.

- a. Pe stâncă Tarkö se afla cetatea „Reginei Zânelor” care se iubea cu „Spiritul Mării”. Dragostea lor fiind dată în vileag de spiritul lacului Sf. Ana, ei s-au căsătorit.
- b. Părăsită de soțul ei, care a trebuit să plece în portul Euxin, zâna a rămas singură. A născut doi băieți, pe care i-a crescut mari.
- c. Feciorii au plecat să-și caute tatăl. Oltul a luat-o la fugă, iar Mureșul a pornit domol, pe căi ocolite. Mama lor i-a vrăjit, transformându-i în râuri.
- d. Mureșul a rugat Tisa să-l conducă la tatăl lui și Tisa i-a spus că la Dunăre trebuie să renunțe la viața lui.
- e. Oltul a pribegit, încercând să treacă munții, până s-a întâlnit cu Mureșul [după ce]¹ s-a vărsat în Dunăre.

12354. Cei trei frați

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

a. *Attribute* 12354

1. (Legenda celor trei ape: Oltul, Jiul și Mureșul). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 337 (Bălcești – Rm. Vâlcea, [jud. Vâlcea]).

- a. Mureșul, Oltul și Jiul erau frați.
- b. Au hotărât să fie socotit cel mare, acela care va ajunge mai repede la Dunăre.
- c. Mureșul s-a sculat primul și a luat-o încet spre Dunăre.
- d. După el s-a sculat Jiul.
- e. Oltul s-a infuriat (de viclenia celor doi frați).
- f. A ajuns primul la Dunăre (spre care a plecat vijelios, tăind munții, stâncile și copacii din drumul lui).
- g. Oltul a fost proclamat fratele cel mare.

2. *Despre Olt și Mureș*. (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 424 (Slăvești – Videle / jud. Teleorman).

a₁ (Oltul și Mureșul erau frați), b₁ (Au făcut prinsoare, care ajunge mai repede la mare. S-au așezat să se odihnească și Oltul a adormit), c, e, f (tăind drumul pe lângă Mureș care mergea lin, ca să nu-l simtă Oltul).

1. În text: „și” (n. ed.).

3. *Despre Olt și Mureș*. (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 418 (Șirineasa – Rm. Vâlcea, [jud. Vâlcea]).
 a₂ (Mureșul și Oltul erau frați de cruce), b, e₁ (Oltul a apucat drumul drept. A zăbovit puțin în munți până a spart stâncile, apoi s-a aruncat în Dunăre), h. De atunci are dreptul Oltul să înece în fiecare zi câte un om.
4. *Legenda Oltului și a Mureșului*. (N. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 37 (Drăgoești – Drăgășani / jud. Vâlcea).
 b₂ (Mureșul și Oltul au pornit să dea ocol munților, pentru a trece în România. Obosiți, s-au culcat), c, e₂ (Oltul s-a înfuriat și a trecut de-a dreptul în România).

12355. Frații vânători

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:
 a. *Attribute* 12355

1. *Mureșul și Oltul*. Zanne, *Proverbele românilor*, VI, 239.
 a. Mureșul și Oltul erau frați (și semănau ca două picături de apă).
 b. Trăiau prin munți și vâneau.
 c. Odată au făcut un legământ (cine se va deștepta primul, să plece, celălalt să-l caute. Astfel se va vedea care este mai deștept).
 d. Oltul, mai zburdalnic, a adormit buștean.
 e. Mureșul s-a sculat primul și a plecat.
 f. Când s-a deșteptat, Oltul s-a înfuriat (și a pornit vijelios, răsturnând totul în cale și urlând ca un turbat).
 g. De atunci cursul Mureșului este lin, iar Oltul este viforos și zgomotos.
2. *Legenda Oltului și a Mureșului*. (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 410 (Popești – Rm. Vâlcea, [jud. Vâlcea]).
 a, c (să se culce împreună și să se scoale în același timp), e (noaptea pe furiș, luând-o spre apus), f (a luat-o la goană să-l ajungă pe Mureș, a tăiat Carpații și ajuns înainte la Dunăre), h. Se spune că Oltul a înecat atunci un om, și de atunci se îneacă în fiecare zi un om în Olt.
3. (*Despre Olt și Mureș*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4557, f. 486 (Dumbrava – Ploiești / jud. Prahova).
 a (de cruce), c (să se culce împreună și să plece amândoi deodată), d₁ (Oltul a plecat primul), e₁ (Mureșul, când s-a deșteptat, l-a blestemat pe Olt să mănânce în fiecare zi câte un om). (Restul foarte confuz.)

12356. Mureșul zăgaz

Este atestat în Muntenia.

a. *Attribute* 12356

1. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Legende*, 31 (Topoloveni – Găești / jud. Argeș).
 a. Oltul este legat în lanțuri de fratele lui Mureș, făcut zăgaz cu piloni mari. De aceea curge prelingându-se pe lângă zăgaz.
 b. Când plouă, nu ține nici zăgazul, nici lanțul, ci trece peste el și vine mare, în valuri.

12357. Râul Oanei

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12357

1. *Legenda întemeierii comunei Deal*. SAT., 1940, nr. 115–117, 12 (Deal – Sebeș / jud. Harghita).
 a. Comuna Deal a fost așezată între Câlnic și râulețul Săcașului.
 b. Sașii, cu hârtie de la împăratul, au făcut satul Deal, nu departe de Deloreni.
 c. Ion, cel mai mic dintre flăcăii văduvei Oana, era slugă la un sas.

Într-o zi, la câmp, când o cioară se ținea după ei, flăcăul a spus sasului că cioara anunță că Ion va fi crai.

- d. Sasul a înfipt un lemn de plug în pământ și a spus că Ion va fi crai, când acel lemn va înverzi. Cum minunea s-a întâmplat, sasul l-a omorât pe Ion, lângă un pârâiaș.
- e. Mama lui l-a găsit și a plâns până a murit și ea. Din lacrimile ei a crescut pârâiașul, care a devenit „Râul Oanei”.
- f. Ion și Oana au fost înmormântați, iar în deal s-au întemeiat satele românești de la Săcaș și Deal.

12358. Râul Olt

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 2 variante identice.

a. *Attribute* 12358–12359

- 1, 2. *Oltul*. Rădulescu–Codin, *Legende*, 70 (Țințarul – Filiași / jud. Mehedinți; Voivodeni – Făgăraș / [jud. Brașov]).

- a. Oltul se revărsa pe vremuri peste întreaga „Țară a Oltului”, peste „Țara Bârsei”, printre dealurile și munții dinspre miazăzi, până în cele dinspre miazănoapte. Casele oamenilor erau așezate numai pe dealuri și munți.
- b. Împărăteasa „Maria Trej”, venind prin acele locuri, a pus de s-au tăiat munții pe la Turnu Roșu și a dat drumul Oltului să curgă prin Țara Românească.
- c. A colonizat pământurile fertile cu sași, iar românii le-a rămas pământul prost. De atunci însă are Oltul matcă.

12359. Oltul are aur

Este atestat în Muntenia.

1. *Cloșca cu pui*. Rădulescu–Codin, *Din trecutul nostru*, 30.

- a. Țuțuenii au trecut odată cu oile pe la „Poienile–Cocoanii”, mergând spre țara turcească. Un cioban a văzut un soc cu flori de aur, și-a pus una la pălărie și a venit la București. Vestea a mers până la Vodă, căruia ciobanul i-a spus de unde are floarea și l-a însoțit la locul cu minunea.
- b. Au săpat oamenii luni de zile pământul, fiind foarte tare și au găsit cloșca de aur cu cinci pui.
- c. Cloșca, cum a simțit oameni, a zburat. Domnitorul s-a uitat cu ocheanul și a văzut-o lăsându-se în apa Oltului, și apoi în alte ape. De atunci au căpătat aceste ape aur. Țiganii rudari obișnuiau să scoată aurul din albi, dar Cuza Vodă a oprit acest lucru. Vezi și Tip. 12351, 12352, 12353.

12360. Râul Prut

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine* 12360

1. *Povestea Prutului*. ALB. Buc., 1928, nr. 3, 185.

- a. Pe unde curge azi Prutul nu era pe vremuri decât o câmpie.
- b. Dumnezeu, supărat pe oameni pentru păcatele lor, a trimis un balaur ce a mers din câmpie spre mare. În urma adâncă din calea lui s-a uscat iarba și s-a otrăvit nisipul.
- c. Cine pășea pe acel nisip, murea. Așa că oamenii nu mai comunicau de o parte și de alta a șanțului.
- d. Odată, s-au adunat oamenii și s-au rugat lui Dumnezeu să-i ierte. Dumnezeu a trimis păsări mari care au ciugulit nisipul și l-au dus spre mare.
- e. Urma balaurului nu a dispărut. A izvorât o apă care curge spre mare și desparte oamenii ca și mai înainte.

12361. Râul Putna

Este atestat în Moldova.

a. *Atribute* 123611. *Balta colacului*. Hârnea, *Povestea Vrancei*, 24.

- a. În ținutul Vrancei, acolo unde se deschide calea mocanilor vrânceni spre Odobești și Focșani, a fost pe vremuri hanul lui Tudorache Neagu. Avea el o fată de o rară frumusețe.
- b. Mulți flăcăi au cerut-o de nevestă și au fost refuzați. Fata era cuminte și asculta de taică-său.
- c. S-a-ndrăgostit însă fata de un flăcău din satul Tichirișului, care a cerut-o de nevestă. Tatăl ei a spus că i-o va da, dacă va reuși să taie în două dealul Răcoreanului, pentru ca râul Putnei să aibă drum drept.
- d. Flăcăul a muncit zile întregi, s-a istovit, dar nu a terminat nici un sfert din treabă. O zână, stăpâna acelor locuri, l-a ajutat să-și termine treaba și flăcăul și-a luat mireasa.

12362. Râul Someș (și Criș)

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 123621. *Someșul și Crișul*. CAL. ASOC., 1928, 138.

- I a. Craiul Bogdan a fost atacat și ucis la poalele muntelui Vlădeasa. Crăiasa a născut doi flăcăi gemeni, pe coasta muntelui unde s-a retras.
- b. Feciorii au crescut voinici și au îndrăgit ciobănia. Pe timp de secetă, au poposit odată pe creasta muntelui, unde pășunea era bună. Au simțit un vânt ascuțit și au adormit.
- c. Când s-au trezit, a apărut o fată frumoasă, fata vrăjitoarei acelor locuri. Ea le trimisese somnul și fata i-a deșteptat. A promis că va fi nevasta aceluia, care va dovedi mai multă voinicie.
- d. Fata le-a spus că maică-sa, vrăjitoarea, va trimite pe fratele ei cel mic, zmeul, pe care, dacă-l vor învinge, va urma cerboaică al cărui corn trebuie retezat, pentru că în el are puterea.
- e. Le-a dat o frunză cu care, ștergându-se pe rând pe frunte, nu vor mai adormi și vor fi tari.
- II a. Fratele cel mic s-a șters cu frunza și s-a luptat cu zmeul, care a fost doborât.
- b. Celălalt frate a făcut la fel și a retezat cornul cerboaică. Când a luat cornul în mână, s-a transformat într-un izvor. Fata uitase să-l previe asupra puterii cornului.
- c. Mezinul a pățit la fel.
- d. Izvorul ieșit din fratele cel mare este Someșul, care curge lin, iar al mezinelui este Crișul repezit, care pare că-și caută în fugă fratele.
- e. Și Someșul și Crișul izvorăsc din Vlădeasa, iar locul unde a văzut cornul se numește și azi „Cornul Cerboaică”.

12363. Râul Streiul

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 123631. *Legendă*. ȘEZ., 1922, (XXX), nr. 5, 140 (Munții Hațegului?).

- a. Dan Căpitanul a căpătat o fetiță, căreia i-a fost ursit ca la 16 ani să fie furată de un zmeu. La îndemnul ursitoarelor, a închis fata într-o cetate, pe care a construit-o pe dealul deasupra Hațegului și care s-a numit Aurelia, după numele fetei.
- b. Când fata a avut 16 ani, zmeul a venit s-o fure și s-a luptat cu voinicii de pază. De pe vârful Retezatului a aruncat buzduganul asupra

cetății. Voinicii au aruncat de asemenea barde și sulite asupra zmeului și au retezat vârful muntelui. Cf. Tip. 13636.

- c. De furie, zmeul s-a aruncat în jos de pe munte și s-a transformat într-un râu furios – Streiul – care și azi se zbate la poalele muntelui Orlea.

12364. Râul Strigoii

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12364

1. *Legenda apei Strigoiiului*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 46. Republicată: REV. T. PAMFILE, 1923, 68.

- a. Neagu, un cioban vestit prin cântul din fluier, trăia pe muntele Boldu. El își dorea un singur lucru: pe Ancuța de nevastă.
 b. Părinții ei au măritat-o însă cu un văduv bogat, iar ciobanul a aflat vestea mai târziu.
 c. Înnebunit de durere, Neagu și-a părăsit oile și a dispărut. S-a auzit după un timp că a murit. Duhul lui Neagu necăjea în fiecare noapte pe părinții fetei.
 d. Pe lângă casa lor curge un râuleț care a fost numit „Strigoiiul“, care ocolește și șerpuiește, parcă ar spune suferințele prin care a trecut, povestea tristă a strigoiiului.

Ă. Colinele (și alte ridicături de pământ)

12374–12415

I. Colinele 12374–12378

12374. Colina „Crângul Femeilor“

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12374

1. *Frauenbusch*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 337.

- a. La stânga drumului dintre Dumitra și Târpiu, aproape de hotar, se vede un crâng, iar colina din apropiere se numește „Crângul Femeilor“.
 b. Pe vremuri a fost acolo un sat prosper. Pustiit de dușmani, a fost repopulat cu o parte din localnicii reînțorși, care au construit câteva colibe sărăcăcioase. Foametea și bolile au ruinat apoi satul.
 c. A rămas numai o pereche cu multe fete care, după moartea părinților, au preluat pământul și nu s-au mai măritat.
 d. În jurul câmpului a crescut cu timpul o pădure frumoasă, care a primit același nume. Din ea au mai rămas doar câțiva stejari singuratici.

12375. Colina Gâștelor

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12375

1. *Krutzengrab bei Kaisd*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 362.

- a. În Sachiz se află o colină numită „Colina Gâștelor“. Acolo se află osemintele curuților, învinși de populația din Sachiz, care a fost ajutată de cei din satele vecine.
 b. Un bătrân, care a luat parte la luptă și la înmormântarea curuților, a povestit aceste fapte.

12376. Colina Studenților

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine și nume* 123761. *Der Studentenhügel*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 330.

- a. Un judecător din Brașov a pornit în 1612 lupta împotriva tiranului Andrei Batori. A antrenat 40 de studenți și a lăsat alții în slujba bisericii.
- b. Lupta a fost pierdută datorită unei trădări. Un singur student, din cei 40, a scăpat cu viață. Tinerii au fost înmormântați într-o singură groapă și colina, unde se află osemintele lor, a căpătat numele de „Colina Studenților“.

12377. Colina din Trei Scaune

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 123771. *Várhegy*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 261.

- a. În centrul câmpiei Trei Scaune se află un sat cu același nume. În mijlocul satului, unde se află curtea unui grof, se găsește, pe o colină, un vechi castel. Se spune că oamenii au ridicat această colină.

12378. Colina Turcilor

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 123781. *Türkenberg*. Staufe Simiginowicz, *Volkssagen*, 9.

- a. Când turcii năvăleau spre Siret, aveau nevoie de o ridicătură pentru tunuri și corturi ca să poată întreprinde mai ușor unele expediții.
- b. Ei au strâns grămadă fesurile și turbanele, le-au amestecat cu pietriș și bolovani și au făcut movila. Săpăturile dau mereu la iveală monede, arme și vase.

II. Dâmburile 12382–12383**12382. Dâmbul „Movila cu gloanțe“**

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 123821. *Movila cu gloanțe*. ȘEZ., 1897, 207. Republicată: Teodorescu–Kirileanu, *Amintiri*, 69.

- a. În spatele bisericii din Mânăstioara (Siret), se află un dâmb numit „Movila cu gloanțe“, pentru că se mai găsesc urme de gloanțe de pe vremuri. Ștefan cel Mare a luptat acolo cu turcii.

12383. Dâmbul Pasca

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 123831. (Fără titlu). (I. Mușlea – *Cercetări*). AN. ARH. FOLC., 1932, 180, (Bicsad – Oaş / jud. Satu Mare).

- a. În Certeze au năvălit pe vremuri tătarii, tocmai în momentul când oamenii ieșeau de la biserică cu pască. Ei au fugit pe un dâmb, unde au mâncat pasca.
- b. De atunci poartă acel dâmb numele de „Pasca“.

III. Măgurile 12387–12388**12387. Măgura „Cetățuia“**

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine* 123871. *Negru Vodă și măgura din Schitu Golești*. Rădulescu–Codin, *Din trecutul nostru*, 82.

- a. În dreptul gării din Schitu–Golești, înspre răsărit, se află o măgură cu trei piscuri. Unul mai mare se numește „Cetățuia“.
- b. Măgura a fost făcută de Negru Vodă, pe vremea când a gonit din Jidova pe tătari.

12388. Măgura Șoimului

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12388

1. *Măgura Șoimului*. (P. Danilescu), I. CREANGĂ, 1911, nr. 2, 45. (Târnava – Ilia / jud. Hunedoara).
 - a. Pe vremea când șoimii erau întrebuințați la vânatoare, între dările față de turci intrau și șoimii vânători.
 - b. Trei sate din Dolj au fost scutite de alte dări în schimbul șoimilor, pentru că aveau un copac unde șoimii își făcuseră cuibul.
 - c. Sătenii s-au certat pentru copac și l-au tăiat. De atunci au dispărut șoimii prin acele locuri. Măgura își trage numele tot de la șoimii prinși.

IV. Movilele 12392–12405**12392. Movilele dintre Borolea și Ștefănești**

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 12392

1. *Movilele și satele dintre Borolea și Ștefănești*. (D. Furtună), I. CREANGĂ, 1917, nr. 1–12, 91.
 - a. Între satele Borolea și Ștefănești se află un șir de movile despre care se spune că au fost făcute de Ștefan Vodă. Un strămoș din sat a primit de la el aceste locuri. Borolca este sat de răzeși. Aceștia pomeneau de Ștefan care i-a boierit.
 - b. „Podul lui Ștefan Vodă“, care se află după satul Păuna (Botoșani), este o iezătură de [apă] lină, făcută de Ștefan, ca să ție totdeauna.

12393. Movila Borțoasă

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12393

1. *Movila Borțoasă*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 243.
 - a. Situată pe podișul dealului cu același nume, „Movila Borțoasă“ se numește astfel, pentru că în ea ar fi fost îngropate mari averi. Când au fost scoase, movila a rămas bortită din cauza săpăturilor.

12394. Movila Călugăra

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 12394

1. (Legendă). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4549, f. 32 (Călugăra – [jud.] Bacău).
 - a. În apropierea comunei Călugăra, se află o movilă mare despre care se spune că ar fi fost făcută de Alexandru Macedon, când a venit aici și a alungat pe păgâni.
 - b. Fiecare ostaș al armatei lui a turnat câte o traistă de pământ. Fiind numeroși, movila a fost foarte mare.
 - c. Un boier a pus să se are movila și au murit doi boi la jug. De atunci nu a mai cutezat nimeni să se apropie de ea.

12395. Movila Celaru

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 12395

1. (Fără titlu). ZORI. ROM., 1927, 161 (Celaru – Caracal / jud. Dolj).

- a. În Salcia trăia un om – Novac – care avea opt bivoli. Odată, retrăgându-se apele, a săpat să caute un izvor și nu a găsit. Pământul scos de el, care se află în partea de miazănoapte a șoselei Celaru, a format niște movile.
- b. S-a dus Novac într-o vale, la un oarecare Fântâniță, care nu i-a dat apă să-și adape vitele. Novac l-a omorât și l-a aruncat în groapa unde avea apă. Când au venit din nou apele mari, Novac s-a făcut pescar.

12396. Movila „Celor trei nemți“

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12396

1. *Movila celor trei nemți*. Furtună, *Firicele*, 64 (Vlăsinești – Săveni / jud. Botoșani).
 - a. La jumătatea drumului între Săveni și Bozieni se află o movilă mare, cu trei ieșituri de pământ, ca trei capete de oameni. Aceasta ar fi movila „Celor trei nemți“ care s-au bătut și s-au omorât până la urmă.
 - b. Nemții ies noaptea din movilă, se ceartă pe limba lor și se bat din nou.

12397. Movila Comorii

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12397

1. *Movila Comorii*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 244.
 - a. Sub „Movila Comorii“, aflată în pădurea de pe moșia Hertușca, se crede că se află niște beciuri de zid în care au existat comori.
 - b. Cei ce au încercat să pătrundă înăuntru, au fost opriți de o putere nevăzută.

12398. Movila lui Dobreanu

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 12398

1. *Movila lui Dobreanu*. CONV. LIT., 1868–1869, 246.
 - a. Pe coasta „Dealului lui Petru Vodă“, în munții Moldovei, se află movila lui Dobreanu. Pe vremuri, se ridica pe acele locuri castelul vestitului Grigoraș Dobreanu. Din familia acestuia nu a rămas decât un fiu, Dinu și o nepoată, Elena. Ei au crescut împreună cu Grigorcea, un tânăr castelan din vecinătate.
 - b. Amândoi tinerii o iubeau pe Elena, care voia să se mărite cu Grigorcea. Dinu, care de asemenea voia să se însoare cu ea, când află adevărul, hotărî să nu ție seama de sentimentele ei și a început pregătirile de nuntă.
 - c. Elena și Grigorcea, gata de fugă, au fost surprinși de Dinu, care l-a ucis pe Grigorcea. Elena a căzut la pământ și un trăsnet a prefăcut castelul în cenușă. După mult timp, oamenii găsind cadavrul lui Dinu, între ruinele castelului, l-au înmormântat și au făcut deasupra o movilă uriașă ce poartă numele tânărului.

12399A. Movila Geamăna

Este atestat în Moldova.

a. *Caracteristici* 12399

1. *Geamăna*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 140.
 - a. Pe culmea dealului cu același nume, se află azi movila Geamăna, care, pe vremuri, era formată din două movile egale, apropiate. Cu timpul s-au unit, părând îngemănate.

12399B. Movila Geamăna și comorile

Este atestat în Moldova.

1. *Geamăna*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 140.

- a. Pe culmea unui deal mare, cu același nume, se află și movila. Cum se bănuia existența unor comori, s-a săpat în mijlocul ei.
- b. Pământul s-a năruit la mijloc din cauza ploilor și au rămas ca două movile îngemănate.

12400. Movila Ilișești

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

a. *Origine* 12400

1. *Movili*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 182.

- a. Spre mieznoapte de Adjud, se află mai multe movile, încă de pe vremea războaielor lui Ștefan cel Mare. În comuna Ardeoani (Bacău), pe dealul Hemeieni, este o movilă numită „Movila Ilișești“, care a fost ridicată de Ștefan Vodă împotriva ungarilor. Acolo s-au găsit o mulțime de arme vechi, iar pe unele din ele scria „Ștefan Vodă Mare, Moldova“.
- b. „Movila Roșă“ din comuna Șulet[e]ja (Fălciu), tot de Ștefan a fost ridicată.
- c. „Movilița“ din comuna Șebeia (Vaslui), a fost făcută tot de Ștefan, din pietre sfărâmate și pământ, pentru a servi de pază și să se poată da de știre la năvălirea barbarilor. Odată cu movila a fost făcută și Biserica Scânteia.
- d. În satul Războieni (Neamț), este o movilă, unde sunt îngropați vitejii căzuți în bătălia de la Valea Albă.
- e. Aproape de satul Solești (Vaslui), se află, de asemenea, două movile, făcute drept pază împotriva năvălitorilor, de către Ștefan Vodă.

2. *Movilița*. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 122.

- c. [Referință la „Movilița“ din comuna Șebeia, Vaslui.]

12401. Movila Mare

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 12401

1. *Movila Mare*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 245.

- a. Movila Mare, din comuna Șendriceni, a fost făcută după un război de pe vremuri. Movila, micșorată de-a lungul timpului, a mai fost înălțată după aceea pentru a sluji de strajă.

12402. Movila Muncel

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 12402

1. *Muncel*. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 123.

- a. Pe coasta de sud-est a dealului Muncel, se află o movilă împrejmuită de un șanț. În sudul ei se pot vedea 23 de valuri de pământ, în direcții și lungimi diferite. Movila a fost făcută de Ștefan Vodă, pentru apărare și siguranța unei eventuale retrageri.
- b. Pe movilă a fost și o biserică construită de uriași, iar valurile sunt mormintele lor. Tot acolo a fost și o silistrărie, unde se fabrica praf de pușcă. Cenușa găsită la săpatul șanțului este formată din resturile de praf de pușcă.

12403. Movilele Solești

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 12403

1. (Fără titlu). Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 171.

- a. În apropierea satului Solești sunt două movile înalte: una pe dealul coșerilor și cealaltă în partea de nord a satului.
- b. Movelele sunt de pe vremea lui Ștefan Vodă, făcute împotriva năvălirilor barbare, pază pentru reperarea lor din timp.

12404. Movila Răbuia

Este atestat în Moldova.

a. Origine și nume 12404

1. (*Movila Răbuia*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4549, f. 76, (Bicaz – P[iatra] [Neamț] / jud. Neamț).
 - a. Pe malul Prutului se află o movilă construită de tătari, în cinstea vitezei fete a unui han, Răbuia, care a lupat alături de tatăl ei.
 - b. Când a fost ucisă, fiecare tătar a deșertat deasupra cadavrului câte o traistă cu pământ, pe care le-au umplut, aducând pământul cu fesurile lor.

12405. Movila lui Răzvan

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12405

1. *Movila lui Răzvan*. (S. Fl. Marian), REV. POL., 1888, nr. 10, 14 (Suceava – [jud.] Suceava). Republicată: GAZ. TRANS., 1888, nr. 122, 2; LUMINĂT., 1889, nr. 69, 1; *Tradiții populare*, 282.
 - a. Ungurii și leșii, care voiau să puie mâna pe Moldova, încercau mereu să aducă la domnie câte un om ușuratic, care să se supuie voinței lor. Așa a ajuns domn, cu ajutorul ungarilor, Răzvan. Refugiat în Țara leșească, Irimia Movilă, fiu de domn, voia și el tronul Moldovei.
 - b. Turcii au cotopt Muntenia și în ajutorul domnului muntean a plecat și Răzvan. Cu ajutorul leșilor, dușmanii ungarilor, Irimia Movilă a ocupat tronul Moldovei.
 - c. Răzvan a pornit spre Suceava cu armată ungurească. Așteptat de Irimie cu oastea leșească, Răzvan a fost învins, mai ales că a fost părăsit și de ai lui și de unguri.
 - d. Răzvan a fost prins și înainte de-a fi decapitat, i s-a tăiat nasul și gura. Capul i-a fost pus într-un par înfipt într-o movilă. Irimie a înfrânt oastea ungurească și s-a instalat pe tronul Moldovei.
 - e. Movila, care se află pe vârful dealului Tătăruși, între Suceava și Ipotești, s-a numit „Movila lui Răzvan“. Podul drumului împărătesc, pe care se trece din Suceava pe moșia Areni, s-a numit „Podul Arenilor“.

12406. Movelele Taberii

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12406

1. (Fără titlu). Antonovici, *Istoria com. Bogdana*, IV.
 - a. Pe podișul dealului Taberii, la capătul râpei Turcului, se aflau mai de mult, trei movilițe. Aveau înălțimea de 3 m, iar cea dinspre apus arăta urmele unui șanț.
 - b. Movelele sunt din vremea bejeniei, când oamenii se ascundeau pe acolo.

12407. Movelele Turda

Este atestat în Transilvania.

a. Origine 12407

1. *Römische Magazine*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 229.
 - a. Ridicăturile rotunde de pământ, de la Turda, sunt de pe timpul romanilor. Acestea au servit drept depozite subterane.

V. Stolmiile 12411

12411. Stolmiile Bătiești

Este atestat în Muntenia.

a. Origine 12411

1. *Cloșca de aur*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 32.

a. În partea de răsărit a satului Bătiești, se află niște stolmii.

b. Cloșca de aur de la Rudării, a zburat în acest loc și oamenii, crezând că s-a ascuns în pământ, au căutat-o. Săpând, pământul s-a ridicat și s-au format stolmiile.

VI. Valurile de pământ 12415

12415. Troianul

Este atestat în Moldova.

a. Origine și nume 12415

1. *Troian*. (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, f. 45 (Țepu – Tecuci / jud. Galați).

a. Dâlma de pământ, care alcătuiește hotarul moșiei Țepu, este făcută de Troian.

b. Pe unde călca el, pământul se ridică și lua forma unui val, care s-a numit „Valul lui Troian“, sau „Troian“.

B. Dealurile – Muchiile 12425–12460

I. Dealurile 12425–12456

12425A. Dealul Balaurului

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12425

1. *Povestea balaurului*. (V. A. Urechia). ROM., Buc., 1900, 242. Republicată: *Cum era odinioară*, 49.

a. La Mănăstirea Agapia, stareța Domnica avea în pază pe frumoasa Ruxandra, nepoata lui Vasile Lupu, pe care trebuia s-o consacre călugăriei. Fata însă se iubea cu Busuioc, feciorul unei văduve de mazil.

b. Când, într-o zi de sărbătoare, era mare slujbă la biserică, Ruxandra, trimeasă să aducă cărbuni aprinși pentru cădelniță, a dispărut împreună cu Busuioc. Stareța a trimis să-i urmărească.

c. Fugarii au auzit un glas tainic, venind dintr-un tufiș și s-au trezit cu un balaur care i-a luat în spinare și a zburat cu ei.

d. Deasupra unei prăpastii s-a prăbușit cu cei doi tineri și glasul tainic a spus că, cei ce se ating de mielusele lui Iisus, sunt pedepsiți.

e. A doua zi, trupurile lor au fost aduse la mănăstire. Dealul de la Dărmănești, spre Oșlobeni și Cracău s-a numit de atunci „Dealul Balaurului“.

12425B. Dealul Balaurului și cei doi îndrăgostiți

Este atestat în Moldova.

1. *Dealul Bălaurului*. (N. Mateescu), *IZVORAȘUL*, 1930, nr. 11–12, 7 (Cârligi – P[iatra] Neamț, [jud. Neamț]).

a. La câțiva k[ilo]m[etri] de Piatra, între satele Dărmănești, pe de o parte, Negrești și Crăcoani, pe de altă parte, drumul străbate șerpuind

- „Dealul Balaurului“. Numele dealului este legat de povestea a doi îndrăgostiți.
- b. Fata unui boier se îndrăgostise de un răzeș și pentru că părinții nu erau de acord s-o mărite cu un om de rang inferior, au trimis-o la călugărie.
 - c. Răzeșul a furat fata și, în pădure, le-a ieșit în cale un balaur, pe care l-au urmat. La marginea unei prăpastii, balaurul a dispărut și calul pe care-l călăreau s-a poticnit și a căzut cu ei în prăpastie. De atunci a luat dealul numele de „Dealul Balaurului“.

12426. Dealul Bătaia

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

a. Nume 12426

1. *Domnul Cârjă*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 58.
 - a. În părțile satului Domnești a trăit o doamnă. Înainte de a muri, a lăsat moșia ei mănăstirii din Câmpulung sau Argeș, după cum vor avea grijă de trupul și sufletul ei.
 - b. Călugării din Câmpulung au dus cadavrul ei cu mare cinste. Cei din Argeș, i-au ajuns din urmă (pe un deal între Boatia și Bughea).
 - c. S-a încins o bătaie între ei și cei din Câmpulung au [fost] învin[și]¹.
 - d. Trupul doamnei și hârtiile moșiei au fost duse cu mare alai în Argeș, unde doamna a fost îngropată. Moșia Domnești a rămas a mănăstirii Argeș.
 - e. Dealul, unde s-au bătut călugării, s-a numit „Dealul Bătaia“.
2. *Legenda originii satului Domnești*. ALB., Buc., 1901, nr. 19, 515.
 - a₁ (Satul Domnești era stăpânit de Cârjă Voievod, iar doamna lui, Cârjoaia, își petrecea acolo verile. Îmbolnăvindu-se, a lăsat cu limbă de moarte să fie înmormântată sau la mănăstirea Curtea de Argeș, sau la mănăstirea din Câmpulung. Moșia ei s-o moștenească mănăstirea la care va fi îngropată), b (în pădurea Slănicului), e₁ (Pe locul bătăii s-a înălțat o cruce care poartă numele de „Crucea din Dealul Bătăilor“).
3. *Domnul Cârje*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 57.
 - a₂ (Țara Românească era stăpânită de Cârje, căruia îi aparținea satul Domnești cu case mândre, vite și pământuri. Odată, doamna lui s-a îmbolnăvit de grija de a-și ști soțul în luptă și de la care nu avea știri. Ea a lăsat averea ei mănăstirii care o va îngropa cu cinste), b, c, d, f. De atunci satul a căpătat acest nume, pentru că a aparținut domnului Cârje și doamnei lui.

12427. Dealul Buneiu

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

a. Origine 12427

1. *Criscior*. (S. Moldovan), I. CREANGĂ, 1920, nr. 1, 10.
 - a. Spre mieznoapte apus de Crâscior, nu departe de țărmul Crișului, se află un deal cu numele de Buneiu. Partea lui dinspre apus, se numește „Cornul Buneiului“.
 - b. Un om, care păștea oile, a zărit într-o zi o deschizătură în stâncă în care a intrat și a găsit bogății.
 - c. Omul a stat acolo șapte ani, pentru că stânca se deschidea numai o dată la șapte ani.
 - d. Când a ieșit de acolo, ciobanul a luat multe bogății.
 - e. El nu și-a dat seama cât a stat în stâncă și și-a căutat oile. Negăsindu-le, a plecat în sat (unde a găsit multe lucruri schimbate).
 - f. La moarte a lăsat avere mare.

1. În text: „au învins“ (n. ed.).

g. De atunci se numește acel deal „Bunei“, adică un deal cu multe bunuri.

h. Se crede că și acum conține comori.

2. *Buneiu*. Densușianu, O., *Tradiții*, 46.

a₁ (Numele dealului Buneiu se trage de la o întâmplare), b (comori și pietre prețioase), c, e (și a mai trăit mulți ani), f. g.

12428. Dealul Cătălinului

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12428

1. *Legenda Cătălinei și dealul lui Vodă*. ȘEZ., 1923, (XXXI), nr. 4, 56 (Coarnele Caprii – Hârlău / jud. Iași).

a. Ștefan Vodă, fecior de împărat, trimis să vadă lumea, a trecut prin Moldova și a vrut s-o stăpânească. A strâns 40 de răufăcători din toate țările și le-a făcut acolo bordeie.

b. A cerut de nevastă pe frumoasa Cătălina, fiica împăratului unguresc, care i-a promis că-l ia dacă o va învinge. Cătălina a venit cu oastea pe un deal, spre miazăzi de Hârlău, care a luat numele de „Cătălinul“. Ștefan a sosit pe dealul din față, care s-a numit de atunci „Dealul lui Vodă“. S-au luptat și Cătălina a fost învinsă prin vicleșug.

c. Oastea ei a rămas în Moldova. Cei 40 de tâlhari, au luat pământ și de aceea sunt boierii câinoși, pentru că se trag din tâlhari.

12429. Dealul Cetatea

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12429

1. *Cetatea* (E. Precup – *Basme*), A. I. F., ms. 121, II, f. 7 (Stoiana – Gherla / jud. Cluj).

a. Așezat între comunele Stoeni și Chendru, povâmișurile acestui deal sunt acoperite de păduri semănate cu stânci. În vârful lui se află un șes numit „Cetatea“, pentru că odinioară a fost o cetate pe deal. „Cetatea“ se deschide odată la șapte ani. Un om surprins înăuntrul rămas acolo.

b. Un sătean din Stoiana a visat că l-a chemat colonelul cu care a făcut armata și l-a rugat să bată în cetate cu patru tunuri. Omul a făcut întocmai și pietrele din deal săreau la mare înălțime.

c. Când s-a terminat asaltul, a găsit în cetate butii cu vin, aur și bani. A cerut colonelului 2 000 de lei pe lună, și acesta a notat. A împușcat un tunar grav rănit, ca să nu cadă în mâna dușmanului, și a plecat.

d. Un alt om a visat patru vaci frumoase, venind din cetate, la o fântână din sat. După ce au băut toată apa, s-au înapoiat în cetate¹.

12430. Dealul Cetății de la Alba Iulia

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine* 12430

1. *Dealul Cetății de la Alba Iulia*. Lazăr, *Legende istorice*, 15.

a. După cucerirea Daciei, romanii s-au amestecat cu dacii, formând poporul român. Pe aceea vreme erau puțini creștini, persecutați de majoritatea populației păgâne. Un sfânt de prin părțile Albei Iulia de azi a creștinat multă lume.

b. Preoții păgâni au asmuțit lumea împotriva creștinilor. Și au pornit asupra lor spre câmpul unde erau adunați la rugăciune și unde omul sfânt îi asista cu mâinile pe piept, în formă de cruce.

c. Dumnezeu a prăbușit locul unde se aflau păgânii, iar creștinii au rămas

1. Prezentare confuză (n. ed.).

pe o ridicătură. Mai târziu, s-a zidit acolo cetatea și în partea scufundată s-a făcut orașul.

12431. Dealul Câineștilor

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12431

1. *Dealul Câineștilor*. (P. Danilescu), RAM., 1909, nr. 15-16, 661. Republicată: GAZ. TRANS., 1909, (II), nr. 201, 2.

- a. Dealul Câineștilor sau Dealul Câinilor a fost pe vremuri un munte înalt, păduros și pe alocurea stâncos. Numai ciobanii cu caprele ajungeau pe crestele lui.
- b. Ciobanii de la stâna din apropierea „Mănăstirei dintr-un lemn“, tăiau adesea câte un miel, care de cele mai multe ori era furat de românii din Surupata sau de țiganii mănăstirii.
- c. Ca să-și bată joc de hoți, au tăiat odată un câine ciobănesc, aruncând capul, pielea și picioarele. A fost furat ca de obicei. A doua zi, la slujbă la biserică, ciobanii au povestit întâmplarea. Numai doi oameni, care au mâncat jigodia, au început să scuipe. Muntele, care mai târziu a devenit deal, s-a numit de atunci „Dealul Câineștilor“.

12432. Dealul Comorilor

Este atestat în Muntenia

a. *Nume* 12432

1. *Dealul comorilor*. ALB. BUC., 1897, nr. 18, 564.

- a. În comuna Bozieni se află dealul numit „al comorilor“. Acolo și-a ascuns averea un boier bogat și zgârcit. În nopțile senine se vede pe deal o vâlvătaie albastră, semnul comorilor.
- b. Oamenii au încercat să ajungă până acolo. Pe măsură ce se apropiau, se îndepărta flacăra și apărea în alte locuri.

12433. Dealul Crucii, de lângă Rădăuți

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12433

1. *Auf dem „Dealul Crucii“*. Staufe Simiginowicz, *Volkssagen*, 115.

- a. În apropiere de Rădăuți se află „Dealul Crucii“. Pe vremea când Rădăuți era sediu episcopal, urcând odată dealul, episcopul obosit, dar bucuros de priveriște, s-a culcat și a visat doi șerpi amenințători. Când s-a trezit, s-a văzut într-adevăr înconjurat de șerpi și a coborât repede spre oraș.
- b. A organizat apoi o procesiune pentru dispariția șerpilor. A pus pe deal o cruce, de unde i se trage și numele. De atunci nu s-au mai găsit șerpi în acele locuri.

12434. Dealul Crucii, de lângă Siret

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12434

1. *Crucea de piatră*. ȘEZ., 1897, 208.

- a. În orașul Siret locuia o văduvă. Odată, a tăiat un soc din grădină și de atunci a fost tot timpul neliniștită. În noaptea Sfântului] Nicolaie, a visat o stafie care a tras-o de picioare. Și femeia a leșinat.
- b. Sfătuită de o babă, a urmat stafia, când i s-a arătat a doua oară. Stafia a condus-o unde este azi „Dealul Crucii“ și i-a arătat un loc de unde izbucnea o flacăra, apoi stafia a dispărut.
- c. Văduva a săpat în acel loc, a găsit bani mulți și drept recunoștință a pus o cruce de piatră care se vede și acum.

12435. Dealul Crucii, de lângă Putna

Se combină cu Tip. 12295. Este atestat în Moldova.

a. Nume 12435

1. *Dealul Crucii și Izvorul lui Ștefan*, (D. Dan), I. CREANGĂ, 1917, nr. 1-12, 43.

- a. Dealul Crucii din vecinătatea Putnei și-a luat numele de la crucea din vârful lui, locul unde Ștefan a tras cu arcul spre a hotărî unde va pune altarul mănăstirii + Tip. 12295 a (cu familia, la iarbă verde, unde se ospăta și bea din apa bună a izvorului), d, e.

12436. Dealul Deleni

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12436

1. *Tofin Deleanu*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 169.

- a. Dealul Deleni, din satul și comuna cu același nume (Fălciu) și-a luat numele de la unul din oștenii lui Ștefan cel Mare, Tofin Deleanu, care a stăpânit acel deal.

12437. Dealul Drăguței

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12437

1. *Dealul Drăguței*. MOLD., 1923, nr. 3-4, 218.

- a. Pe vârful acestui deal se află o casă, la care se ajunge din sat pe poteci prăpăstioase. Acolo a locuit o fată frumoasă de care erau îndrăgostiți doi feciori.
- b. Pentru a se hotărâ pe care să-l ia, fata a cerut tinerilor să vie spre casa ei, când va aprinde lumina, și cel care va sosi primul, va fi mirele ei.
- c. Flăcăii au acceptat, dar după două zile au fost găsiți morți, nu departe de casa fetei, extenuați de oboseală și frig. Fata nu s-a mai măritat niciodată.

12438. Dealul Fetei

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12438

1. *Dealul Fetei*. (A. Bolcu), CAL. SAT. Brad, 1934, 62.

- I a. O mamă harnică, dar rea, și-a blestemat fata s-o ia zmeii, pentru că a vrut să se ducă la o nedeie.
- b. Un flăcău străin a jucat cu fata la horă până seara, apoi a zburat cu ea în nori. Mama a murit de durere și a fost îngropată. Pe acel loc a ieșit un izvor cu apă sărată, iar dealul a căpătat numele de „Dealul Fetei“.
- II a. Fata o ducea bine la zmeu. El nu i-a spus nimic despre moartea mamei și ea se topea de dor de casă.
- b. Când s-a însurat fratele ei mai mare, zmeul a cedat rugămintilor ei, s-o ducă la nuntă. Pe drum, zmeul i-a arătat tot felul de buruieni de leac și fata a cules una, pe care nu o puteau suporta zmeii.
- c. La nuntă, a povestit unei babe despre buruiena care o are. Baba a făcut o alifie cu care a uns-o pe fată peste tot. Când a simțit zmeul mirosul, a suflat pară pe nări și răcnind a lăsat o dungă în urma lui. Fata s-a făcut călugăriță.

12439. Dealul Fetei, de lângă comuna Luncoiu

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12439

1. *Băițu*. I. CREANGĂ, 1920, nr. 1, 10.

- a. Pe partea dreaptă a hotarului comunei Luncoiu, se află un deal al cărui nume vine de la o întâmplare tragică.
- b. La poale, a fost odinioară o cârciumă, unde se ținea hora. La o nedeie,

un flăcău voinic, care iubea o fată frumoasă, a făcut rămășag cu prietenii că-și va duce iubita în brațe, până în vârful dealului. Când a ajuns la țintă a căzut mort. De aceea a căpătat dealul numele de „Dealul Fetei“. Cf. Tip. 12970.

12440. Dealul Flămânda

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12440

1. *Dealul Flămânda de lângă Câmpulung*. (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, f. 51.

a. Matei Basarab, înconjurat de turci, a stat odată trei zile și trei nopți flămând și însetat pe acest deal, de unde și numele lui.

12441. Dealul Gherman

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12441

1. *Gherman*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 156.

a. Gherman era un egumen vestit, care avea caleașcă cu șase cai înaintași și vizitii îmbrăcați în haine cu fireturi. Când pleca la București, se știa cale de nouă poște.

b. Odată, apa a venit mare și a mâncat din drum. De aceea, s-au adunat mulți oameni care au făcut drumul spre Valea Mare.

c. Dealului din apropiere și drumului i s-a spus Gherman, după numele egumenului.

12442. Dealul „La Gropi“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12442

1. *La Gropi*. Chiriță. *Dicționar geogr. Vaslui*, 104.

a. „La Gropi“, dealul din comuna Miclești, și-a luat numele de la gropile făcute pe timpul năvălirii tătarilor și turcilor.

b. În aceste gropi își ascundeau oamenii avutul și proviziile. Acele locuri erau pe vremuri acoperite de codrii întinși.

12443. Dealul lui Ivan

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12443

1. *Dealul lui Ivan*. Marian, *Tradiții poporane*, 352.

a. În partea de apus a satului Părhăuț, se afla pe vremuri un deal – Osoiul – pe care locuia o văduvă cu trei fete frumoase.

b. Un flăcău – Ivan – îndrăgostit de una din fete, a întâlnit într-o seară un alt flăcău care venea de pe deal. Bănuind că a fost la iubita lui, l-a omorât. Ivan a fost spânzurat pe acel deal pentru crima sa, și dealul poartă de atunci numele lui.

12444. Dealul Leahului

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

a. Nume 12444

1. *Dealul Leahului*. FRÂNG., 1930, nr. 28, 355 (Mănăstirea Sucevița – Rădăuți / jud. Suceava).

a. Dealul Leahului se află între Horodnicul de Jos, Horodnicul de Sus, Voitinel și Vicovul de Jos.

b. Ștefan cel Mare a învins pe leși în Codrul Cosminului, iar cei scăpați cu viață au fost crunt chinuiți și au fugit.

c. Numai un mic ținut din Polonia, o regiune foarte săracă, nu a cunoscut înfrângerea și populația ei a pornit să prade Moldova.

d. Lupta lor cu Ștefan s-a dat pe acest deal, și leșii au fost decimați.

- e. În amintirea acestei luptei, dealul a fost botezat „Dealul Leahului“ (de către Ștefan).
 - f. Cadavrele dușmanilor au fost îngropate de către moldoveni și s-au format 15 movile din mormintele lor.
 - g. Aceste movile s-au numit „Uricele lui Ștefan Vodă“.
2. *Dealul Leahului*. Marian, *Tradiții populare*, 275 (Horodnicul de Jos – Suceava).
- a₁ (Dealul Leșului se află între dealul Slatinei și al Horodnicului), d (și dealul s-a acoperit de cadavrele leșești), f₁ (Leșii au fost îngropați în cele 5 movilițe aflate în partea de răsărit a satului Horodnicul de Jos), g.
3. *Dealul Leahului. Povestiri vitejești*, 36.
- d (și dealul s-a acoperit de cadavrele leșești), e.

12445. Dealul Marga

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12445

1. *Dealul Marga*. Muntiu, *Satul meu*, 67 (Cărpiniș – Sf. Gheorghe / jud. Brașov).
- a. Ca să răzbune moartea tatălui lui ucis de boieri, Mircea Vodă, numit Ciobanul, i-a prigonit pe aceștia, când a urmat la domnie. Boierii s-au refugiat în Transilvania, căutând sprijinul unui grof, în așteptarea unor vremuri mai bune.
 - b. Între pribegi era și boierul Matei Marga, un vestit vânător. Urmărind odată o căprioară, s-a rătăcit și a ajuns pe un deal cu o priveliște minunată. S-a urcat în vârful lui și frumusețea locurilor i-a întărit dorul de țara lui, care era pe atunci condusă de doamna Chiajna, soția lui Mircea Ciobanul, mort pe neașteptate.
 - c. La cheful făcut după vânătoarele, boierul a spus că nu va uita niciodată acele locuri, unde va ridica o cetățuie, dacă va ajunge domn.
 - d. El și-a împlinit promisiunea și dealul s-a numit Marga. În locul izvorului de pe atunci, s-a focut o fântână cu același nume.

12446. Dealul Măgariului

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12446

1. *Dealul Măgariului*. Antonovici, *Istoria com. Bogdana*, IV (Bogdana – [jud.] Vaslui).
- a. Numele dealului vine de la măgarul turmei de oi ce păștea în poienile Taberii. Când zbiera măgarul, se auzea tocmai de la Rădăești, o comună la circa 20 km depărtare de Bogdana.

12447. Dealul Mânăstirii

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12447

1. *Măgura*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 213 (jud. Botoșani).
- a. Dealul Măgura, ce se află pe moșia Ibănești, și-a luat numele de la o cetățuie. Spre nord, se vede Straja, o ridicătură de pământ care a fost punct de veghe pentru cetate.
 - b. La 800 m distanță de cetățuie, se află Movila Mare, de pe care se vede toată întinderea Cetățuii.
 - c. Acolo a fost pe vremuri o mânăstire și de aceea poartă dealul acest nume.

12448. Dealul Movila

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine* 12448

1. *Movila*. Popescu, N. I., *Colecțiune cu basme*, 22.

- a. Într-o căsuță de la poalele unui deal locuia o fată bătrână. În noaptea de Crăciun, deși nu avea ce mânca, a mulțumit lui Dumnezeu că este sănătoasă.
- b. Diavolul, sub aspectul unui flăcău de oraș, i-a cerut adăpost și a propus fetei să se iubească cu el, pentru că o ia de nevastă. Tentată, fata a acceptat, dar a fost oprită de un zgomot asurzitor. Se surpase dealul din fața casei peste ea, diavolul dispăruse și o voce îi amintea de slăbiciunea ei.
- c. Fata s-a transformat într-un deal mai înalt, care a luat numele de „Movila“.

12449. Dealul Muierii

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12449

1. (Fără titlu). Haiducescu, *Geografia descriptivă Gorj*, 107.
 - a. În apropierea acestui deal s-au așezat odată niște tătari, care au construit o cetate de unde jefuiau populația.
 - b. Niște femei s-au înarmat și, călare pe iepe, căroră le-a lăsat mânjii acasă, cu părul despletit, au apărut cu iepele nechezând de dorul mânjilor și au gonit astfel pe tătari. De atunci a purtat dealul acest nume.

12450. Dealul „Piciorul Dragolei“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12450

1. *Piciorul Dragolei*. I. CREANGĂ, 1915, nr. 4, 111 (jud. Neamț?). Republicată: 1917, nr. 1-12, 53; 1919, nr. 2-3, 24.
 - a. După o luptă victorioasă cu turcii la Orbic, Ștefan a dat oamenilor pământ unde să-și facă case. Așa s-a întemeiat Căndești, care, înainte, era la vale, la lutărie, la un km de actualul sat.
 - b. Turcii, în cotropirile lor, trecând pe lângă o femeie urcată în pom – care se numea Dragolea – i-au retezat un picior cu paloșul. De-atunci a căpătat dealul acest nume.

12451. Dealul „Piscul lui Șarpe“

Este atestat în Transilvania [?]

a. Nume 12451

1. (*Șarpele*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4549, f. 64.
 - a. La răsărit de Vișoara (Olt), se află un deal în care s-a ascuns un șarpe într-o cavernă. Șarpele a fost rănit de voinicul Ostrea cu o săgeată trasă de pe mägura Lița, de lângă Tr. Măgurele.
 - b. Șarpele l-a urmărit pe voinic, care a trecut Dunărea. Când a trecut prin apă, șarpele s-a înecat. Din acel loc iese o grăsime din care se fac țânțari. Cf. Tip. 11628.

12452. Dealul Portarului

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

a. Nume 12452

1. *Dealul Portarului*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 70 (Priboeni – Găești / jud. Argeș).
 - a. În Târgoviște era un domn vestit, cu case multe în diferite părți ale țării, ca și în Priboeni, pe dealul deasupra șipotului.
 - b. Adesea trimitea câte un portar la casele lui și oamenii s-au obișnuit să le numească „Casele Portarului“.
 - c. Casele au fost distruse (de malul surpat peste ele, din cauza ploilor).
 - d. Dealul pe care au fost casele, s-a numit de atunci „Dealul Portarului“.
2. *Dealul Portarului*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 115.

a₁ (Pe vremuri trăia un boier vestit prin bogățiile sale. El era portar la Ștefan Vodă la Târgoviște (?). Palatele sale de pe deal erau renumite), c (după ce boierul a locuit acolo un timp. S-a auzit un vuiet, de urla pământul și după trei zile s-au scufundat, de nu a mai rămas nici o urmă), d.

12453. Dealul Taberii

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante identice.

a. Nume 12453-12454

1. *Dealul Taberii*. Antonovici, *Istoria com. Bogdana*, III. (Bogdana – [Tutova] / [jud. Vaslui¹]).
2. *Tabăra din Bogdana*. Teodorescu-Kirileanu, *Ștefan cel Mare*, 39.
 - a. Dealul Taberii a fost numit astfel, de pe vremea când Bogdan, tatăl lui Ștefan cel Mare, „a tăbărit” cu armatele asupra leșilor, în acel loc.

12454. Dealul Taberii și tătarii

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Tabăra din Bogdana*. Teodorescu-Kirileanu, *Ștefan cel Mare*, 39.
 - a. Pe timpul năvălirii tătarilor și turcilor, oamenii din jur „tăbărau” să se ascundă aici cu familiile lor. Urcați pe podiș, tăiau copacii, astupând cu ei drumurile de pe coastele dealului, pentru a se apăra de vrăjmași.
 - b. O fată, coborând pe dealul Taberii să ia apă de la „Fântâna Gădesii”, a omorât, cu o singură lovitură de cobiliță, un tatar.
 - c. Pe podișul Taberii, la capul râpii Turcului, se aflau trei movițe înalte de un m[etru] și jumătate, care sunt de pe vremea bejeniei.
 - d. La râpa Buftii, pe dealul Taberii, s-a ascuns o dată Ștefan Vodă. În poienile pădurii Florești, oștenii lui pășteau caii.
2. *Dealul Taberii*. Antonovici, *Istoria com. Bogdana*, III. (Bogdana – Vaslui).
 - a, e. Oamenii fără copii fugeau de cei care aveau, de frică să nu fie descoperiți de plânsetele acestora.
3. *Fântâna sau șipotul Gădesii*. Antonovici, *Istoria com. Bogdana*, X.
 - b.

12455. Dealul lui Vodă

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12455

1. *Catelina*. Teodorescu-Kirileanu, *Ștefan cel Mare*, 209 (jud. Iași?).
 - a. Dealul lui Vodă se află în Cotnari, pe șesul Bahluiului. Tot acolo se găsește „Dealul Catelinei” sau „Dealul Doamnei”, una din soțiile lui Ștefan. Dealul acesta este lunguiet și în vârf are o cetate învecinată cu Pogorul Mare și Pogorul Mic.
 - b. Doamna fiind o dată certată cu Ștefan, ca să nu-i afle tainele, nu l-a lăsat să intre în cetatea ei. El i-a trimis cincizeci de butoaie mari cu vin de Cotnari.
 - c. După ce doamna și curtenii au amețit, din 48 de butoaie au ieșit soldați și au ocupat cetatea.
 - d. Încântat de bărbăția ei, a luat-o de nevastă. I-a întărit cetatea, tăind dealul de-a curmeziș, și făcând un șanț adânc până în satul Cârjoaia la „Fântâna Doamnei”.
 - e. A mai făcut un șanț de la „Cetatea Catelinei” la curtea domnească din Hârlău și o biserică. Doamna a făcut la Cotnari o biserică catolică, unde veneau ungurii din Iosupeni, împământeniți de Vodă.
 - f. După dărâmarea bisericii lui Ștefan, zidurile au [fost] folosit[e] la construirea mănăstirii Neamțului.

1. În text: „Zalău, Sălaj” (n. ed.).

12456. Dealul Zamcâi

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12456

1. *Dealul Zamcâi*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 369 (Dorohoi – [jud.] Botoșani).

- a. Spre vest de Târmauca, se ridică un deal înalt, pe platoul căruia se întinde o minunată panoramă. Acolo a fost în vechime o cetățuie puternică de piatră. Au rămas numai temeliiile și numele șanțurilor din jur.
- b. Nu se știe cine a stricat-o, dar numele dealului vine de la Zamoc – slavon – care însemnează întăritură, loc întărit, cetate, castel.

II. Muchiile 12460**12460. Muchea Dealului**

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12460

1. *Muchea Dealului*. Muntiu, *Satul meu*, 69.

- I a. În direcția opusă Cărpinișului, dincolo de vale, în locul numit „Curechi“, se afla un lac adânc, cu apa cristalină.
- b. În Cărpiniș locuiau doi bătrâni, care aveau un flăcău frumos de 19 ani, Lisandru. Mergând cu vitele, adesea se oglindea voinicul în apele acelui lac locuit de o zână. Îndrăgostită de Lisandru, zâna l-a sărutat o dată, pe când dormea și i-a lăsat o șuviță din părul ei.
- c. A doua seară și-a pus un ac sub țundră, ca să-l trezească la cea mai mică mișcare. Și când s-a trezit, la marginea lacului era un castel în pragul căreia stătea zâna cu însoțitoarele ei. Ea l-a luat în castelul ei, care s-a scufundat.
- II a. Mama lui a pornit să-l caute. Calul întâlnit în cale nu știa nimic. Păsărelele i-au povestit numai unde l-au văzut dormind pe flăcău. Boii din turma lui i-au spus ce s-a întâmplat și o broască i-a arătat lacul.
- b. Mama a rugat zadarnic pe zână să-i dea flăcăul. Bătrâna a blestemat să sece apa lacului, care să se transforme într-o prăpastie seacă și de împărăția zânei să se aleagă praf. Blestemul s-a împlinit, lacul s-a transformat într-o râpă, și muchiile de lângă râpă se numesc „Muchea Dealului“.

C. Drumurile 12470–12473**12470. Drumul Marcopriciului**

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12470

1. *Marcopriciul*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 62.

- a. Marcu, un călugăr al mănăstirii Vodița, era îndrăgostit de o fată din satul Jidostița. El mergea la ea trecând prin apa Vodiței; o parte din drum îl făcea pe picioaroange, apoi continua drumul prin pădure.
- b. Călugării l-au urmărit, au aflat taina și au comunicat-o mai-marelui mănăstirii. Marcu a primit canon să facă un drum spre Severin peste munți, pe aceeași cale pe care a mers la iubită, dar să-l facă cu o sapă de lemn.
- c. Călugărul și-a împlinit canonul și, istovit, s-a culcat pentru totdeauna.

Când l-au urmărit călugării și l-au văzut pe picioaroange, au exclamat: „Marcu p-ici!”. De aceea s-a numit drumul „Marcopriciului”.

12471. Drumul Muierii

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12471

1. (Drumul Muierii pe muntele Zănoagii). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4549, f. 62.

a. Pe vremea când turcii luau robi de la noi, o ceată de femei le-au ieșit în cale călări, în pielea goală și despletite. Ele au gonit pe turci peste Dunăre.

12472. Drumul Oii

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12472

1. (*Drumul Oii*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4548, f. 223. (Bragadiru – Zimnicea, [jud. Teleorman]).

a. Un grup de turci se înapoiau dinspre munte, mergând spre Dunăre. În drum au luat un miel de la o oaie. Oaia a pornit, behăind, după ei și târând coada.

b. Din dâra cozii ei s-a făcut „Drumul Oii”.

12473. Drumul Sfânt]

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12473

1. *Der heilige Weg*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 325.

a. Tătarii năvăleau, omorau oameni, răpeau cirezi întregi de vite și pustiiuau ținuturile. Când au atacat satul Iad, locuitorii au fugit la oraș. Cei prinși au fost siliți să-i călăuzească pe tătari (pe „Drumul Sfânt”) peste Someș, spre vechiul Maramureș.

b. Aflând că vin tătarii, cei din Maramureș au tăiat pomii în pădure, i-au lăsat „în picioare” și i-au prăvălit peste tătari, când au trecut, omorându-i. Cf. Tip. 12919, 15875A. B, 15876, 15887, 15904, 16007.

c. O parte dintre călăuze s-au înapoiat acasă pe același drum, care de atunci a luat numele de „Drumul Sfânt”.

D. Fundăturile 12483

12483. Fundătura „Colțu Bejeniei“

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12483

1. *Colțu Bejeniei*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 145.

a. Lângă satul Stoenesti, într-o fundătură, era o pădure mare, unde se refugiau oamenii când năvăleau hoardele barbare.

b. Acestei fundături i-au zis oamenii „Colțu Bejeniei”. Când voiau să se ducă acolo, spuneau: „hai la Bejenie”.

E. Insulele 12493

12493. Insula Șerpilor

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12493

1. *Împăratul șerpesc*. (M. Vulpescu). BĂRĂGAN., 1938, nr. 5–8, 6.

- I a. Descoperind marea în pribegia lui, un băiat orfan, se juca pe mal. A zărit un pui de șarpe pe care l-a lovit. Fiindu-i milă însă de zvârcolirile lui, l-a aruncat în apă și a prins viață.
- b. La șuieratul puiului a sosit împăratul șerpilor, tatăl lui. Ca să-l răsplătească pe băiat pentru fapta lui, a hotărât, împreună cu poporul șerpesc, să tragă pe fata împăratului la fundul apei și băiatul s-o salveze. Astfel băiețașul a fost angajat măturător la palat.
- II a. Copiii au crescut împreună și frumoasa fată a împăratului a ajuns la vârsta măritişului. Împăratul a dat de veste că o va da de nevastă aceluia care va reuși să-i fure oglinda fermecată, pe care o ținea fata ziua la brâu și noaptea în gură.
- b. Iertând un șoarece care-i furase grâu, băiatul l-a trimis în camera fetei de împărat, noaptea. Șoricelul i-a trecut pe la nas codița muiată în sare și piper, fata a strănutat, a aruncat oglinda din gură și șoricelul a dus-o flăcăului.
- c. Împăratul a ordonat ca hoțul oglinzii să facă un pod de pietre scumpe, de la țărmul mării la o insulă. Să ridice acolo un palat, care să fie reședința tinerilor căsătoriți.
- d. Șoarecele a comunicat împăratului șerpilor că flăcăul se află la nevoie. După un timp însă, șoricelul a spus că a aranjat totul. I-a povestit și despre lupta lui cu o bufniță și o pisică.
- e. În ziua nunții s-a furat paloșul împărătesc și alte odoare, care trebuiau înmânate mirelui. Flăcăul s-a dezvăluit, a spus cine este, a arătat oglinda fermecată, podul și castelul cerut de împărat. A mai povestit cum a salvat-o pe actuala lui mireasă de la înec, pe când erau amândoi copii.
- f. Alaiul a mers pe podul păzit de șerpi cu coronite, cu pietre scumpe în bot, cu bufnița, motanul și șoricelul în frunte. Cei doi tineri au fost încoronați de împăratul și împărăteasa șerpilor. De atunci a căpătat insula numele de „Insula Șerpilor“.

F. Locurile

12503–12525

12503. Locul „Aria Dreptății“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12503

1. *Aria dreptății*. IZVORAȘUL, 1934, nr. 5, 167 (Soloneț – Gura Humorului / jud. Suceava).
- a. A trăit înainte de Christos un om cu doi feciori. El i-a crescut în frica lui Dumnezeu și cu dragoste între ei. La moartea tatălui, feciorul cel mare s-a însurat, iar cel mic a trăit pe lângă fratele lui, muncind împreună și împărțind roadele moșiei lor.
- b. Cel mic a pus odată din roadele lui în partea celui mare, care avea familie. Și fratele cel mare a procedat la fel, când a rămas singur, spunând că cel mic nu are pe nimeni. Și așa au procedat de mai multe ori.
- c. Dumnezeu, în fața unei asemenea dragoste între frați, a hotărât că locul unde s-a petrecut această faptă să se numească „Aria Dreptății“, unde va fi și judecata de Apoi.

12504. Locul „La Cenușerie“

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12504

1. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Dragoslavele*, 105.

- a. În anul 1848, de ziua Sfântului] Andrei, au venit 500 de cazaci la Dragoslave și au plecat de acolo tocmai de Sfântul] Petru. Au mai venit în același timp trupele rusești, în trecere spre Transilvania. Armatele rusești prădau avutul oamenilor, care se ascundeau cu bunurile lor prin păduri. Sărăciți, în același timp de dări, oamenii o duceau greu.
- b. Sătenii își mai amintesc de ungurii și sașii veniți în Țara Bârsei și Brașov, care dădeau foc fagilor mari din Valea Ghimbavului, iar cenușa o fierbeau în cazane. Acolo este și azi un loc numit „La Cenușerie“.

12505. Locul „Cetatea Leșilor“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12505

1. *Cetatea*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 43 (jud. Botoșani?).

- a. Cetatea, loc în pădurea de pe muchia unui deal de pe linia Prutului, se mai numește și „Cetatea Sașilor“ sau „Cetatea Leșilor“, pentru că, pe vremea lui Petru Rareș, s-a dat acolo o luptă între leși și moldoveni.
- b. Domnul, a hotărât să-i pedepsească pe leși pentru îndrăzneala lor, i-a întâmpinat și i-a zdrobit lângă Tărsăuți.

12506. Locul „Câmpu Luptei“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12506

1. *Câmpu Luptei*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 41 (jud. Botoșani?).

- a. Pe teritoriul satului Vârfu Câmpului este un loc căruia i se spune „Câmpu Luptei“. Acolo au fost sfărâmate de către Ștefan cel Mare, oștile polone ale regelui Albert.
- b. După victorie, Ștefan Vodă s-a retras la Dorohoi, unde și-a sărbătorit biruința la biserica Sfântul] Nicolaie, zidită de el.

12507A. Locul „Câmpu Radovanului“

Este atestat în Transilvania și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

a. Nume 12507

1. *Mănăstirea de la Curtea de Argeș*, Lazăr, *Legende istorice*, 31.

- I a. Vrând să facă o mănăstire, Negru Vodă, împreună cu meșterul Manole și alți zidari vestiți, s-au dus pe Argeș să caute zidul unei vechi mănăstiri, peste care voia s-o clădească pe cea nouă. Cu ajutorul unui porcar a descoperit acel loc.
- b. Când au început să zidească, tot ce lucrau ziua, se dărâma noaptea. Meșterul Manole a visat că trebuie zidită nevasta unui meșter. Au făcut cu toții legământ, să cadă sorocul pe prima nevestă care va veni joi de dimineață.
- c. Manole a trimis vorbă nevestei să-i aducă mâncare din carnea unui vițel de-al lor, care se pierduse. Ea l-a găsit și a pornit cu bucatele la drum.
- d. Manole l-a rugat pe Dumnezeu să facă în calea nevestei lui un hățis de măcieși, ca să se împiedice și să răstoarne bucatele. Dar ea a fugit acasă, a făcut altă mâncare și s-a înapoiat.
- e. Manole a rugat pe Dumnezeu să trimeată în calea ei o lupoaică turbată.

- Femeia, speriată, a vărsat din nou mâncarea, s-a înapoiat acasă, unde a făcut alta și a pornit-o din nou.
- f. I-a mai ieșit în cale o scorpie de care s-a ferit și a ajuns la Manole. A fost zidită în ciuda vaietelor ei că o strânge zidul și-i este dor de copil.
- II a. Când Manole a terminat mânăstirea și domnul a aflat că ar putea face altele și mai frumoase, a poruncit să li se ia schelele și meșterii nu au mai putut coborî de pe acoperiș.
- b. Și-au făcut aripi de șindrilă și au zburat.
- c. În locul unde au picat, s-au transformat în stane de piatră.
- d. Unde a căzut Manole, s-a făcut o fântână (din lacrimile vărsate de nevasta lui).
2. *Legendă*. GRAI. NOSTRU, 1906–1907, 104 (Argeș?). Republicată: *Curtea de Argeș*. Densușianu, O., *Tradiții*, 32.
- II a, b, c₁ (Locurile unde au căzut meșterii, le poartă numele: Câmpu Radovanului, Valea Sasului, Valea Mincului, Valea Danului), d (care poartă numele de „Fântâna lui Manole“).

12507B. Biserica Treisfetite (din Iași)

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda Trisfetitelor din Iași*. ȘEZ., 1910, nr. 10. 158. Republicată: *Legenda Mânăstirii Treisfetite*. GĂZ. TRANS., 1914, nr. 65, 1.
- a. Vasile Vodă al Moldovei a hotărât să zidească o biserică, pentru moaștele Sf[inte]i Paraschiva, cumpărate de la Țarigrad.
- b. După credința acelor timpuri, se lua umbra – măsura unui dușman, cu o trestie – și a pus-o în zid. Omul slăbea, și în 40 de zile sau la anul murea. Sufletul lui intra în zid, se făcea stafie și zidirea se întărea, rezistând veacurilor.
- c. Cu toate că s-a făcut tot ce a trebuit, clădirea se năruia când ajungea la ferestre. Chiar când s-a luat umbra unor prieteni, s-a întâmplat același lucru.
- d. Temându-se de mânia domnitorului, cel care conducea lucrările s-a dus la o vrăjitoare, care i-au spus că i s-au făcut vrăji din invidie. Nu va putea scăpa decât dacă își va zidi femeia și copilul. Deși îi iubea, pentru că a prețuit mai mult onorurile, și-a sacrificat pe ai lui și biserica s-a terminat.
- e. Domnitorul, aflând jertfa lui, a poruncit să-i fie șters numele de pe biserică și să fie blestemat cel care-l va pomeni.
- f. Lăsat pe acoperiș, fără posibilitatea de a coborî, omul și-a făcut aripi de șindrilă. O furtună i le-a rupt și el a căzut în apa Bahluiului.

12508. Locul „Câmpu Războiului“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12508

1. *Câmpu Războiului*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 42.
- a. Pe culmea dealului Podriga se află un loc numit „Câmpu Războiului“ unde pe vremuri, Ilieș și Ștefan, fiii lui Alexandru cel Bun, domnul Moldovei, au purtat război pentru domnie.

12509. Locul „Coarnele Berbecului“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12509

1. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Studii de folcor*, I, 175.
- a. Locuitorii satului Săra[c]ăciuni au fost tăiați de turci, când s-a dat bătălia între Ștefan cel Mare și Radu cel Frumos. În satul pustiit nu au mai rămas decât niște soci.

- b. O fântână făcută de Ștefan se află la Vercicani, mai la vale de Joldești la 6 km spre miazăzi de satul Sărăcăciuni.
- c. Ștefan s-a refugiat, de mânia lui Mahomed al II-lea, pe locul numit „Leasa lui Trif”, sau „Groapa Boanței”, într-o întăritură.
- d. Când a scăpat cu viață, Ștefan a rătăcit flămând prin codri. A nimerit la o stână, unde ciobanii tăiaseră un berbec, și coarnele le-au pus într-un copac. Locul acela s-a numit „Coarnele Berbecului”.

12510. Locul „La Colibița“

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12510

1. *Colibița*. Bogdan, T. A., *Ștefan cel Mare*, 35 (Bistrița – [jud.] Neamt). Republicată: GAZ. TRANS., 1904, nr. 73, 6; Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 65.
 - a. Fiind învins odată de turci, Ștefan cel Mare a trecut munții în Transilvania, unde și-a făcut adăpost pentru ai lui, în niște colibe lângă o stână.
 - b. Ciobanii au aflat cine este și au trecut sub steagul lui. Cu o ceată de câteva sute de voinici falnici, a plecat să apere țara.
 - c. Coliba lui Ștefan a fost mult timp îngrijită de oameni. Locul acela s-a numit „La Colibița” și mai târziu a devenit „La Colibița”.

12511. Locul „Colnicul Turcului“

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12511

1. *Legenda Haraborului*. ȘED. SĂT., 1898, nr. 2, 41 (Rugi – Tg. Jiu / jud. Gorj).
 - a. Haraboru se află între Schela și Horezu (Gorj), pe un deal sub poalele Carpaților.
 - b. Pe vremea turcilor și a tributului către ei, cei din Harabor erau scutiți de dări, dar trebuiau să prindă în schimb șoimi.
 - c. Când au început să dispară șoimii și haraboreni au fost impuși la dări, turcii care au venit să strângă banii au fost omorâți. Când stăpânirea turcească a venit să pedepsească pe criminali, haraboreni s-au ascuns în munți. De aceea turcii au făcut alt plan să-i prindă.
 - d. În ziua de Paște, când haraboreni erau la horă, turcii, legați la cap cu ștergare albe, au coborât din munți. Sătenii au crezut că sunt unguroaicele. Turcii i-au măcelărit. Au scăpat numai un băiat și o fată, care au fost urmăriți până la „Piscu cu șaua”, unde s-a rupt chinga calului turcului. Acesta s-a odihnit pe un loc, care s-a numit „Colnicul Turcului”.
 - e. Locul unde au fost îngropați haraboreni, poartă numele de „morminți”. Din perechea salvată s-au născut locuitorii satelor Schela și Horezu.

12512. Locul „Despicata“

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12512

1. *Despicata*. Botiș, *Țara Moșilor*, 27.
 - a. În Roșia trăia un băieș, Toni, care era sărac și bețiv. Când s-a dus într-o zi la lucru, s-a întâlnit cu o cătană, cu care a mers o bucată de drum. Au poposit pe o piatră sub care cătana i-a spus că se găsește aur.
 - b. Vorbele cătanei s-au adevărit și băieșul a luat o traistă și s-a dus să aducă cu ce să mai care aurul. Acasă și-a bătut nevasta și copiii și a plecat la drum. A întâlnit din nou cătana pe care nu a salutat-o.

I-a spus numai că acum este bogat, că nu-i mai pasă de nimeni și că din partea lui se poate despica dealul în două.

- c. Stânca s-a despicat și a înmormântat pe băieș sub bolovani. Cătana, care era vâlva băii, a spus că toți trușaii și nemulțumiții trebuie să pătească la fel. Acel loc s-a numit de atunci, „Despicata“, iar stâncie au rămas despicate până azi.

12513. Locul „Dosul lui Darnus“

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12513

1. *Darnus (Darnosa)*. Munțiu, *Satul meu*, 80 (Cărpiniș – Sf. Gheorghe / jud. Brașov).

- a. O pereche din Cărpiniș, care avea o fetiță, se ocupa, între altele, de pomii fructiferi. Femeia a sădit și ea un măr, care a dat roade. S-a întâmplat ca femeia să moară și după puțin timp a murit și bărbatul de supărare.
- b. Fetița lor, Anuța, care avea 12 ani, a fost crescută de Darnus, însurat cu o soră de-a mamei ei, un om rău și lacom, care a chinuit-o pe Anuța.
- c. Când a pus-o odată să culeagă poamele, și ea nu a reușit să le adune pe toate, a bătut-o. A silit-o să se urce desculță pe gardul plin de spinii, care au zdrelit-o și i-au apucat părul. Sângele ei curgea pe tufe, o dată cu lacrimile ei.
- d. Fetița a murit, curând. Măcieșul a dat flori albe din lacrimile ei.
- e. Darnus l-a tăiat și l-a călcat în picioare, dar Dumnezeu a făcut să se răspândească lăcrămioarele.
- f. Grădina s-a pustiit și a rămas numai mărul sădit de mama fetiței. Acolo torceau femeile din Deal. Chinuit de remușcări, Darnus s-a spânzurat într-un loc care s-a numit de atunci „Dosul lui Darnus“ pentru că era un loc izolat.
- g. Mărul a dispărut, dar poienii i-a rămas numele de „Mărul Muierii“. Tufița, care s-a colorat cu sângele fetiței, se numește sângele și pe toți măcieșii se vede „Măciulia Fetei“.

12514. Locul „Moldova Seacă“

Este atestat în Muntenia.

a. Origine și nume 12514

1. *Moldova Seacă*. SAT., 1934, nr. 43, 8.

- a. În apropierea Romanului, spre apus de râul Moldova, se vede un fel de albie fără apă, numit locul la „Moldova Seacă“.
- b. Un român se înapoia sâmbătă spre seară de la muncă cu carul cu boi. Prin mijlocul apei Moldova, a auzit clopotele vecerniei. A rămas pe loc și și-a făcut rugăciunea, pentru că avea obiceiul să nu lucreze de sâmbătă, de la vecernie, până luni dimineata.
- c. După ce a desjugat boii, apele s-au retras printr-o minune. Locul unde a poposit omul cel credincios s-a uscat și s-a numit de atunci „Moldova Seacă“.

12515. Locul „Negrilești“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12515

1. *Negrilești*. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 131 (jud. Vaslui?).

- a. Un loc izolat la nordul satului Porcăreț, își trage numele de la localitatea Negrilești, un târgușor de pe vremea lui Ștefan cel Mare. Negrilești, la rândul lui, a luat numele unui logofăt de-al domnitorului, Negrilă.

12516. Locul „Panta Dracului“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12516

1. *Der Teufels Abhang*. Staufe–Simiginowicz, *Volkssagen*, 100.

- a. Un om dintr-un sat sărac și mic, așezat pe o pantă din apropierea Câmpulungului, și-a vândut sufletul dracului în schimbul unei sume de bani.
- b. Când a venit dracul cu pretenții, omul și-a bătut în asemenea hal joc de el, încât dracul a plecat rușinat.
- c. A doua zi, dracul a venit din nou și a distrus satul, de nu a mai rămas nici o casă. Locul acela pustiu și nisipos s-a numit „Panta Dracului“.

12517. Locul „Pe lângă biserica cea veche“

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12517

1. *Das alte Propstdorf*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 282.

- a. Un loc deluros de pe lângă Proștea se numește „Pe lângă biserica cea veche“. Satul a fost pe vremuri în acel loc. Unde se află astăzi satul, a fost mai de mult cimitirul.

12518. Locul „Pociumbi“

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12518

1. *Legende din Micoșlaca–Albă*. SCĂNT., 1926, nr. 4–5, 34 (Micoșlaca – Aiud / jud. Alba).

- a. Pociumbi este un loc pieziș ce se află la poalele unei păduri. Pe vremea când erau lupte mari, oamenii din sat se ascundeau prin păduri. Ca să se înțepe dușmanii, când îi căutau oamenii, au înfipt acolo pari lungi.

12519. Locul „Popasul lui Traian“

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12519

1. *Dochia*. F. POP., 1902, 497.

- a. Pe calul lui aprig, Traian a colindat lumea și, văzând o fată fermecătoare, a cerut-o de nevastă.
- b. Decebal, furios că i-a încălcat țara, l-a provocat la luptă. Norocul a fost însă de partea lui Traian.
- c. Locul unde s-a oprit calul împăratului, s-a numit „Popasul lui Traian“.

12520. „Locul Războiului“ sau „Câmpu Luptei“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12520

1. *Locul Războiului*. Teodorescu–Kirileanu, *Amintiri*, 81 (Dorohoi – [jud.] Botoșani).

- a. În Vârfu Câmpului este un loc numit „Locul Războiului“ sau „Câmpu Luptei“, care se numește astfel de la bătălia lui Ștefan cel Mare cu leșii craiului Albert.
- b. După victorie, Ștefan s-a odihnit în acest loc și a făcut un mare praznic în biserica Sf[ântul] Nicolaie, pe care tot el a ridicat-o.
- c. Când Siretul vine mare, apele lui rupând din maluri, se văd osemintele luptătorilor căzuți în bătălie.

12521. Locul „Seliștea Bădilița“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12521

1. *Seliștea–Bădilița*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 308.

- a. Locul „Seliștea Bădilița“ se află spre sud de satul Păltinișu. În trecut a fost acolo un târg cu numele Bădilița, care a fost distrus prin foc de tătari.

12522. Locul „Siliștea Tătarilor“

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12522

1. (Fără titlu). (L. Șăineanu), CAL. ISR., 1888–1889, 154.

a. Pe moșia Buciumeni, comuna Chiliile, spre vest de sat, se găsesc, pe un podiș de deal, niște pietre mari, urmele unor morminte și a unei biserici tătărești.

b. Acolo ar fi fost un sat de tătari, de unde vine și numele locului.

12523. Locul „Stejarul cu icoană“

Este atestat în Transilvania [?]

a. *Nume* 12523

1. *Stejarul cu icoană*. PAG. CULT., 1929, 10.

a. Între Boteni și Hârtiești, se află un loc numit „Stejarul cu icoană“. Acolo a fost un stejar mare în care sălășluia dracul și aținea calea oamenilor.

b. Stejarul a fost trăsniț pentru că Dumnezeu nu l-a mai putut răbda pe dracul acolo. Poporul a pus în stejar o icoană, care să marcheze locul unde a fost omorât dracul. Stejarul cu icoana au putrezit și au dispărut și a rămas numai numele aceluși loc.

12524. Locul „La Stâlpul Rotărașului“.

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12524

1. *Stâlpul rotărașului*. (T. Pamfile, *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, f. 44. (Țepu – Tecuci / jud. Galați). Publicată: I. CREANGĂ, 1917, nr. 1–12, 51.

a. Rotărașu, un oștean viteaz al lui Ștefan cel Mare, a căzut într-o luptă în apropiere de Biserica Veche de pe moșia Țepu.

b. Ca să fie amintit, Ștefan a ridicat acolo o cruce de lemn în chip de stâlp, cu slove săpate. Stâlpul a putrezit, dar locului i-a rămas numele „La Stâlpul Rotărașului“.

12525. Locul „Tabăra“

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12525

1. *Tabăra*. Teodorescu–Kirileanu, *Amintiri*, 82 (Dorohoi – [jud.] Botoșani).

a. Pe dealul Tabăra, din comuna Grăniești, se află un loc unde se văd niște săpături care se numesc „Tabăra“.

b. Acolo, pe vremea lui Ștefan cel Mare, au stat oștile ungurești și leșești.

G. Malurile 12529

12529. Malul Roșu

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12529

1. *Malul Roșu*. SAT., 1932, nr. 17, 17.

a. Două fete de iobag munceau din greu pe moșia unui ungur. Ele au fugit hotărâte să treacă munții.

b. Urmărite de călăreți, în fruntea cărora era feciorul boierului, ca să nu

cadă în mâna lor, fetele s-au aruncat într-un râu prăpăstios, care a căpătat cu timpul apa roșie.

- c. Râul a secat și a rămas numai albia cu pământ roșu, lutos. Malul, lângă care au fost înghițite de valuri cele două fete, se numește „Malul Roșu“.

H. Munții - Coastele 12533-12561

I. Munții 12533-12556

12533. Muntele Adam și Eva

Este atestat în Moldova.

a. Origine și nume 12533

1. *Adam und Eva*. Stauffe-Simiginowicz, *Volkssagen*, 3.

- a. La Pojorâta, nu departe de Câmpulung, se ridică doi munți cunoscuți sub numele de Adam și Eva. Primul este de formă cocoșată, și al doilea cu o mică creștătură laterală.
- b. Când Dumnezeu a făcut oamenii, a stabilit în această regiune raiul, în care ei au fost singurii locuitori. Odată cu păcatul strămoșesc, Dumnezeu le-a retras binele.
- c. Adam a socotit că Eva este vinovată și a bătut-o cu un ciomag, până i-a rupt șira spinării. Ea s-a apărat și a aruncat o piatră mare, care s-a înfipt în spinarea lui Adam. De atunci au munții înfățișarea de azi.

12534. Muntele Bătaia

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12534

1. *Muntele Bătaia*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 86.

- a. De partea Ialomiței, se află un munte despre care se spune că a fost martorul unei crâncene lupte între români și unguri.
- b. Din acest motiv a luat numele de „Bătaia“.

12535. Muntele Ceahlău

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 2 variante.

a. Origine 12535

1. *Muntele Ceahlău*. Calmuschi, *În munții Neamțului*, 99.

- I a. Ceahlăul s-a format din țărâna pe care a aruncat-o fiecare român (la care s-a adăugat și piatră pentru stavilă în calea năvălitorilor din răsărit).
- b. Românii s-au refugiat în munte, și au fost înconjurați de dușmani. Un flăcău voinic, înzestrat cu o putere deosebită, a aruncat muntele asupra dușmanilor și i-a strivit pe toți.

2. *Piatra Arsă*. Urechia, V. A., *Legende române*, 236. Republicată: *Legenda muntelui Piatra Arsă*. Mirea, *Legende*, 172.

I a; II a. Odată, când s-au prăbușit norii peste Valea Prahovei, s-au pornit dealurile, s-au ieșit gârlele și drumurile dintre Ardeal și Țara Românească erau desfundate, b. Ciobanii, adunați cu buciul, au aruncat fiecare câte un pumn cu nisip între Jepi și Vârful cu Dor. Ei au curățat Valea Prahovei și au așternut albie nouă apelor, c. Pentru ca ploile să nu mai risipească muntele de lut, scos din Valea Prahovei, au îngrămădit peste el codrii de lemn tăiat. I-au dat foc și s-a prefăcut lutul în stâncă. De aceea s-a numit muntele „Piatra-Arsă“.

12536. Muntele Cibleş

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12536

1. *Grădina Cibelei de pe muntele Cibleş*. Lazăr, *Legende istorice*, 14.
 - a. Între zeii și zânele la care se închinau romanii era și zâna Cibela. La poalele muntelui Cibleş de azi, domnea pe vremuri un om puternic care-și dorea un moștenitor. Cum a căpătat o fată, pe Cibela, a trimis o slugă s-o arunce de pe munte.
 - b. Hrănită de o lupoaică, fata a fost găsită mai târziu de niște ciobani care au crescut-o și au numit-o Cibela. Când a aflat ce a făcut tatăl ei cu ea, a rămas pe munte.
 - c. Muntele a luat numele fetei, căreia ciobanii i-au făcut o casă cu o grădină de flori în jur.
 - d. Casa s-a surpat, dar urmele grădinii se mai văd, pentru că mai cresc pe acolo flori mirositoare. Oamenii numesc acest loc „Grădina Fermecată“.

12537. Muntele Doamnele

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12537

1. *Muntele Doamnele*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 77.
 - a. Numele muntelui se leagă de doamna lui Negru Vodă, care a trăit prin aceste locuri, comunicând cu voievodul din cetate cu ajutorul buciului.
 - b. Pe culme se deschidea un drum pietruit care ducea în albia Dâmboviței, și altul în muntele Sfântul Ilie.
 - c. În vârf se văd și azi lespezi de piatră, ca o baie, care a fost scaldătoarea doamnei și a voievodului. Mai jos, se văd, săpate în piatră, urmele picioarelor lui Vodă.

* *Muntele Fata*. (I. Pop-Reteganul – *Diverse*), B.A.R., ms. f. 81. Prelucrare după Koevary.

12538. Muntele Găina și Cocoșul

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante identice.

a. Nume 12538

- 1.2. *Găina și Cocoșul*. Marian, *Tradiții populare*, 250 (Moldova Sulița – Câmpulung / jud. Suceava; Breaza – Câmpulung / jud. Suceava).
 - a. Pe țărmul drept al râului Moldova, aproape de obârșie, se află doi munți învecinați: „Găina și Cocoșul“. Stâncile ascuțite din jur se numesc „Ouăle Găinii“.
 - b. Pe vremuri, prin aceste locuri era un sihastru care creștea păsări. Când au năvălit tătarii, au vrut să le ia. El le-a vârat într-un sac și a plecat în munți cu păsările.
 - c. Urmărit, a făcut un foc lângă o prăpastie și tătarii cu căzut în ea. Drept recunoștință, sihastrul a dat acest nume celor doi munți. Cf. Tip. 12890. Vezi și Tip. 12344.

12539. Muntele Leota

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12539

1. (Fără titlu). GAZ. SĂT., 1887, 117.
 - a. Muntele Leota își trage numele de la o fată din Jinari, Leota. Îndrăgostită de un cioban, a fugit de la părinți să-și caute iubitul și a fost mâncată de un urs.
 - b. Când flăcăul a aflat nenorocirea, a dat muntelui numele iubitei lui.

12540. Muntele „Măgura Calului“

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12540

1. *Povetea muntelui „Măgura Calului”*. (E. Precup – *Basme*), A. I. F., ms. 121, I, f. 29 (Bârgău – Baia Mare / jud. Maramureș).
 - a. În valea Bârgăului nu erau pe vremuri drumuri, ci numai păduri. Aceste locuri au fost stăpânite de „Omul sălbatic”, iar fata lui nu ierta pe nimeni dintre cei care treceau pe pământul lor.
 - b. Un om sărac a plecat cu cei doi copii ai lui la munte, unde le-a făcut o colibă din arbori tăiați. Le-a spus copiilor să nu strige seara în pădure, ca să nu-l tulbure pe „Omul sălbatic”.
 - c. Odată, copiii nu au ascultat și „Omul sălbatic” a venit în casa lor, a mâncat la foc, a adormit copiii cu o mână moartă și era gata să-i spintece. Tatăl copiilor l-a ucis, a înviat copiii cu aceeași mână moartă și a pus pe foc cadavrul „Omului sălbatic”. Fumul a adus-o pe fata acestuia, care drept răzbunare, l-a îmbolnăvit pe omul cel sărac.
 - d. Când copiii s-au dus la Bârgău după un doctor, ea a omorât bolnavul. Fericită, urla prin pădure și a speriat caii cu care venea doctorul. Au luat-o pe coasta piezișă a dealului, unde s-au prăpădit. Copiii au murit de spaimă. De atunci se numește acel munte „Măgura Calului”.

12541. Munții Metodie, Varnava, Petru, Verchie, Simon, Gherman, Pim și Grecul

Este atestat în Moldova și Transilvania. S-au identificat 2 variante.

a. Nume 12541

1. *România este grădina Maicii Domnului*. Teodorescu-Kirileanu, *Ștefan-Vodă*, 348.
 - a. În munții din preajma Mănăstirii Bistrița, locuia pe vremea lui Ștefan Vodă un pustnic.
 - b. Vrând să se ducă împreună cu alți călugări la muntele Aton [Atos] din Grecia, li s-a arătat pe drum Fecioara Maria, căreia i-au spus că se duc în grădina ei.
 - c. Maica Domnului i-a sfătuit să se înapoieze (pentru că grădina ei este peste tot).
 - d. Drept amintire a locului unde s-a arătat Fecioara, în apropierea Mănăstirii Bisericiani de azi, s-a pus icoana ei într-un stejar.
 - e. Călugării s-au înapoiat, și spre aducere aminte, munții din jur au luat numele lor: Metodie, Varnava, Petru, Verchie, Simon, Gherman, Pim și Grecul.
2. *Grădina Maicii Domnului*. CAL. Arad, 1901, 129.
 - a (pe nume Iosif, care fugise din pustiul Iordanului, de râul păgânilor),
 - b (așa cum se mai numește muntele Aton), e, d.

12542. Muntele Movrea

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12542

1. (Fără titlu). GAZ. SĂT., 1887, 68 (Nucșoara – Teleajen / jud. Prahova?).
 - a. Muntele Movrea își trage numele de la câinele unui vânător din ceata moșnenilor Nucșoarei, pe vremea când ei stăpâneau acești munți. Câinele a fost omorât de un mistreț.
 - b. Când stăpânul lui se ducea la vânătoare, își striga mereu câinele și astfel a rămas numele muntelui.

* *Peatra Arsă* (Carmen Sylva). CAL. Arad, 1901, 114. Republicată: LUCEAF., 1940, 60; CAL. IL. SINAIA, 1905, 107. Prelucrată.

12543. Muntele Nedeiul

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12543

1. *Busuiocul din muntele Nedeiul*. ȘED. SĂT., 1898, nr. 8, 251 (Nedeiul).
 - a. În mijlocul unei coline de pe coastele munților Recea, Milescu și Zavidanul¹ se află muntele Vedeiul (Vâlcea). Acolo se făcea în fiecare an un bâlci, unde se adunau românii de o parte și de alta a munților. Fetele din Transilvania, fiind mai frumoase și mai bine îmbrăcate, stârneau invidie.
 - b. Odată, un flăcău a smuls din horă pe cea mai frumoasă fată din Transilvania și s-a oprit cu ea în dosul unei stânci, aproape de muntele Târnovul.
 - c. La țipetele ei, flăcăii, crezând că a furat-o un zmeu, s-au luat pe urmele lor. Pe locul unde s-au oprit răpitorul cu fata au găsit stânca roșie, iar pe pământ crescuse busuioc și tămâioasă, așa cum purtase fata la gât.
 - d. De atunci, stânca a rămas roșie, în jur crește busuioc și tămâioasă, dar bâlci nu s-a mai făcut pe acolo.

12544. Muntele Păgâniștea

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12544

1. *Păgâniștea și Păgânisioara*. Marian, *Tradiții populare*, 224 (Câmpulung – [jud.] Suceava).
 - a. Muntele Păgâniștea, aflat pe hotarul izvorului și râului cu același nume, se numește astfel, în amintirea unor lupte dintre români și tătari. Urmăriți în munte, tătarii au fost crunt bătuți.
 - b. Movilele care se află acolo sunt mormintele tătarilor.

12545. Muntele Petru Vodă

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12545

1. *Muntele Petru Vodă*. Calmuschi, *În munții Neamțului*, 87.
 - a. Muntele Petru Vodă, care face parte din șirul munților Bistriței, își trage numele de la Petru Rareș.
 - b. Urmărit de dușmani, când a căzut din prima lui domnie, a descălecat și s-a odihnit pe acest munte.

12546. Munții Rarăului

Este atestat în Moldova.

a. Caracteristici 12546

1. *Munții Rarăului*. Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 15 (Ilișești – Gura Humorului / jud. Suceava).
 - a. Pe vremuri, dracii duceau oamenii de vii în iad. Lui Dumnezeu i s-a făcut milă de oameni și nu i-a mai lăsat.
 - b. Dracul l-a întrebat pe Dumnezeu cu ce să-și umple iadul, și Dumnezeu i-a spus să-l umple cu Munții Rarăului. De atunci nu mai au iarbă și sunt fripți de foc. Când va veni vremea, acești munți vor fi ai iadului, așa cum au fost fâgăduiți.

12547. Muntele „Șaua lui Ștefan cel Mare“

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante identice.

a. Nume 12547

1. *Șaua lui Ștefan cel Mare*. Teodorescu-Kirileanu, *Ștefan cel Mare*, 193.
2. *Șaua lui Ștefan cel Mare*. Hârnea, *Ștefan Vodă*, 20.

1. Observația traducătorului/traducătoarei lucrării în franceză: „Un munte în mijlocul unei coline (??) de pe coastele a trei munți (??)“. Silindu-se să prezinte cât mai fidel esența textelor, autoarea neglijează adesea forma, proprietatea expresiei (*n. ed.*).

- a. La punctul de întâlnire între Lepșa și Putna, în comuna Soveja, se află muntele „Șaua lui Ștefan cel Mare“. Numele vine de la faptul că muntele are în vârf două curmături mari, în formă de șa.

12548. Muntele Șintilia

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12548

1. *Muntele Sintilia*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 57.

- a. Pe vremea năvălirilor tătare, se făcea pe acest munte târg mare, cu obor de vite, de Sf[ântul] Ilie. Locul fiind mai izolat, venea multă lume.
- b. Negru Vodă a gonit pe tătari pentru totdeauna. Lumea mergea la bălci, la târg. Pe deal a rămas o poiană mare și frumoasă, iar muntelui i-a rămas numele de Sântilia, de pe vremea când era acolo obor de Sf[ântul] Ilie.

12549. Muntele Tâmpa

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine și nume* 12549

1. (Tâmpa). GAZ. TRANS., 1902, nr. 121, 1.

- a. Pe locul unde se află acum „Țara Bârsei“, era pe vremuri o apă întinsă. Când au sosit uriașii dinspre răsărit, călcau de pe un munte pe celălalt, până au ajuns la Piatra-Mare.
- b. Cum nu ajungeau pe Munții Făgăraș, distanța fiind prea mare, ca să puie numai un picior pe acești munți, au aruncat în apa cea întinsă pământ și pietre, de pe locul unde este acum Timișul. Astfel a ieșit Tâmpa.
- c. Cum au pus uriașii un picior pe Tâmpa, s-a „tâmpit“ (turtit) și i-a rămas muntelui acest nume.

12550. Muntele „Turnulețul omului din Pintic“

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12550

1. *Penteker. Türmchen Penteker*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 367 (Dumitra - Năsăud / jud. Bistrița-Năsăud).

- a. Un om bogat din Pintic și-a clădit o casă mare pe un munte înalt. După moartea lui, fiul acestuia s-a însurat cu o fată din Dumitra și a locuit acolo până la bătrânețe. Un vânt a smuls casa, a suflat-o pe o stâncă, de unde a căzut apoi și s-a sfărâmat.
- b. Fiul acestuia a clădit un turnuleț pe trei picioare, pe locul unde a fost casa. Sub turn, a pus o piatră pe care a cioplit numele tatălui și al bunicului, cu inscripții de aur.
- c. Vântul a luat și acest turnuleț, și locuitorii din Pintic au construit pe același loc un tripied. Ei numesc muntele „Turnulețul omului din Pintic“, sau „Tripiedul [sic!] omului din Pintic“.

12551. Muntele Urlea

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12551

1. (Fără titlu). GAZ. SĂT., 1887, 50.

- a. Pe când Traian a bătut pe daci, doamna lui Decebal sau a unei alte căpetenii, a fugit din Sarmisegetuza spre Făgăraș și s-a refugiat în muntele Urlea de azi. Din când în când era auzită urlând și plângând nenorocirea neamului ei. De atunci a rămas muntelui acest nume.
- b. Fugărită de ciobani, ea a apucat-o pe Dârna, unul din afluenții râului Doamnei. A murit în muntele care formează bazinul acestui afluent.
- c. Numele muntelui de aici și a afluentului a rămas „Dâna“. Cu timpul,

s-a transformat în „Dârna“. Râului în care se varsă i-a rămas numele de „Râul Doamnei“.

12552. Muntele „Veghiul lui Bucur“

Este atestat în Moldova. <S-au identificat 4 variante care se grupează astfel:>

a. Nume 12552

1. *Veghiul lui Bucur*. Hârnea, *Povestea Vrancei*, 10. Publicată: CULT. POP., 1926, nr. 154-155, 4.

I a. Muntele „Veghiul lui Bucur“ se află în Vrancea, într-o privesc minunată.

b. Muntele are un aspect deosebit, fiind susținut de stânci puternice și acoperit peste tot de brazi uriași.

c. Numele de „Veghiul lui Bucur“, are un tâlc.

d. Prin aceste locuri a trăit un haiduc vestit, care băgase groaza în împrejurimi.

e. Bucur-haiducul făptuise multe hoții și omoruri.

f. Avea o ascunzătoare în munte.

g. Săpase acolo un beci adânc, unde și-a adunat bogățiile.

h. Odată, s-a prăbușit muntele și a astupat totul.

i. Nenorocit, pentru că și-a pierdut avuțiile, s-a făcut cioban, cu vitele furate de la alții și a coborât peste munți în jos, până-n Bărăgan.

j. După ce a vândut oile și s-a pocăit, a ridicat Biserița Bucur, după numele lui.

k. Acolo s-a întemeiat un sat, care, cu timpul, s-a mărit și a ajuns vestitul oraș București.

2. *Veghiul lui Bucur*. (S. Hârnea). CULT. POP., 1926, nr. 154-155, 4

I d (Bucur), f (care era proprietatea moșnenilor din Herăstrău), c (și a fost botezat astfel, mai târziu), f, f, h, i (și a coborât în Bărăgan), j, k.

3. *Vechiul lui Bucur*. Hârnea, *Povestea Vrancei*, 10.

I a (la hotarul ce desparte muntele Lapoș al nămjienilor, de Mișina despădurită, pe unde coboară în apa Palcăului, un pârau mic și limpede), b (prin frumusețea lui și faptul că este cel mai împădurit munte din acele locuri), c (de la vestitul tâlhar Bucur), f, g, h, l (și adunase bogății), i (și a coborât pe plaiul Lapoșului în Bărăgan), j, k; II a De numele lui Bucur sunt legate multe locuri din ținutul Vrancei, b Un pisc păduros de pe muntele Răchitiș (care se numește „Șipotul lui Bucur“), c. Un ascunziș pe muntele Coaja, din spatele Sovejei, numit „Bradul lui Bucur“, d. Un loc mlăștinos, numit „Lacul lui Bucur“ (situat în partea de miază-zi a Vrancei), e. Un izvor (numit „Fântâna lui Bucur“ mai spre răsărit).

4. *Bucur haiducul*. Hârnea, *Povestea Vrancei*, 13.

II a (în afară de „Veghiul lui Bucur“), b (între Soveja și Câmpuri, numit „Leagănul lui Bucur“, locul de odihnă al haiducului), e (pe același loc, poartă numele de „Șipotul lui Bucur“), f. O culme deasupra Bârseștilor, între Găuri și Părosu, locul de observație al haiducului, c, d (aseșat în partea de miază-zi a Vrancei, pe muntele Turnu Mare, deasupra „Zarnei“, hotar cu Gogoanele), g. Un izvor mai spre răsărit, numit „Izvorul lui Bucur“, h. Pe piscul „Leagănul lui Bucur“ s-au făcut săpături ca să se afle comorile lui Bucur, rămase acolo.>

12553. Muntele Vâlcoi

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12553

1. *Povestea Muntelui Vâlcoi*. TREI CRIȘ. POP., 1928, nr. 9, 4.

a. Un țăran sărac, Vâlcoi, întorcându-se noaptea de la muncă, a văzut un drac care trăgea o babă cu o sanie în sus și în jos pe un munte,

drept pedeapsă de la Scaraoschi. Trebuia să facă acest lucru până va muri baba.

- b. Ajutat de Vâlcoi, a făcut o groapă și a aruncat-o pe babă acolo. După ce a astupat groapa, dracul l-a dus pe om în palatele unde se ducea el, ca să dea impresia că Vâlcoi a izgonit pe dracul. Vâlcoi a fost răsplătit cu multe bogății.
- c. Auzind împăratul de la Viena că Vâlcoi poate să-l scape de dracul, care intrase în palatele lui, l-a chemat. Deși Vâlcoi a făcut legământ că nu se va mai amesteca în treburile dracului, a trebuit să se ducă.
- d. Vâlcoi a luat cu el o babă care semăna cu cea de pe munte, a îmbătat-o și a dus-o la palat. Când a văzut-o dracul, a fugit. Cf. Tip. **330, 821A, 1164E***.
- e. De bucurie că a scăpat de diavol, împăratul l-a răsplătit și i-a dat o moșie. Muntele în care Vâlcoi îngropase pe babă a fost numit de atunci „Muntele Vâlcoi“.

12554. Muntele „Vârful cu Dor“

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12554–12555

1. *Vârful cu Dor*. Densușianu, O., *Tradiții*, 33 (Prahova).

- a. În urmă cu peste 50 de ani, un cioban și-a făcut în vârful unui munte o colibă, unde a stat toată iarna, așa cum făcuse rămășag, pe 20 de mioare, cu baciul lui.
- b. Din pricina viscolelor, a murit „de dor de piept“. Ciobanii l-au îngropat pe muchia muntelui, unde se mai vede și azi o cruce. De atunci muntele poartă numele de „Vârful cu Dor“.

12555. Ciobanul îndrăgostit

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Vârful cu Dor*. ALB. Buc., 1934, nr. 3–4, 5.

- I a. În Sinaia era mare sărbătoare și călugării pregătiseră praznic pentru multă lume din împrejurimi.
- b. S-a încins o horă mare (după praznic).
- c. Tinerii jucau de zor.
- d. Numai Ionel, ciobanul, se uita după cea mai frumoasă fată, pe care o iubea (pe nume Irina).
- e. Ionel s-a apropiat de fată și a rugat-o să-i spuie un cuvânt bun (pentru că el va pleca la iernat cu oile la Dunăre, și voia să plece liniștit, cunoscându-i gândurile).
- f. Fata, incredințată că el își iubește mai mult oile, i-a cerut să rămâie la munte fără ele.
- g. Flăcăul era gata să-i urmeze dorința (dar un bătrân i-a spus că ciobanul care își părăsește oile, trebuie să moară).

II a. Ionel a plecat la munte.

- b. Ciobanul a murit după un timp (chinuit de dorul fetei și amărât că și-a părăsit oile).
- c. S-a lăsat pradă foamei și iernii, care s-a așternut pe trupul lui.
- d. A fost găsit de ciobani cu surâsul pe față și cu buciul rupt în două, lângă el.
- e. A fost îngropat în acel loc, și muntele a căpătat numele de „Vârful cu Dor“ (în amintirea ciobanului). Cf. Tip. **12981**.

2. *Vârful cu Dor*. CAL. IL. SINAIA, 1905, 104.

I b (în sat), d (Ileana), e, f, g (deși unii îl asmuțeau să urmeze dorința fetei și alții erau împotriva); II a (rugând pe ciobani să ia și oile lui, iar el va veni mai târziu. Și-a propus să petreacă iarna pe munte, departe de

iubită și de oile lui. Când ceilalți ciobani au plecat la câmpie, el și-a clădit o colibă, unde și-a petrecut vremea, gândind la cele dragi), b (după ce s-a vindecat de dragoste. Dorul lui de oi a fost atât de mare, încât primăvara, când a auzit tâlângile, a fost răpus de mare bucurie a apropierii turmelor), e.

* *Vârful cu Dor*. (Carmen Sylva). ROM. Buc., 1894, 1483. Republicată: 1899, (II), 41. Mult prelucrată.

12556. Muntele Vulturului

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12556

1. *Vulturul*. Bogdan, T. A., *Ștefan cel Mare*, 11 (Cușma - Bistrița / jud. Bistrița-Năsăud).

- a. De la cetatea Bistrița din Transilvania, spre răsărit, se află un munte înalt numit „Vulturul“. Trecând cu oastea peste munte, ca să pedepsească pe secuii care au omorât străjile de la „Cetatea de Baltă“, Ștefan Vodă a poposit la poalele muntelui.
- b. Noaptea a visat un vultur cu aripi uriașe, cu o coroană de pietre scumpe pe cap și în cioc cu un steag, care ajungea până la pământ. Ștefan s-a înspăimântat și vulturul i-a spus că este ocrotitorul lui, că i-a adus un steag, pe care dacă-l va păstra cu sfințenie, va fi biruitor în tot timpul domniei. Coroana i-a adus-o s-o poarte în zilele de sărbătoare. De va fi drept și bun creștin, va stăpâni atâta întindere cât umbrește aripile lui.
- c. Trezindu-se, Ștefan a pus acestui munte numele de „Vultur“ și așa se numește până azi.

II. Coastele 12559-12561

12559. Coasta Arșița

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12559

1. *Arșița*. ASTRA MAR., 1927, nr. 22, 4.

- a. Un om din Săpânța, sărac și bolnav, ducându-se într-o zi la pădure după lemne, s-a întâlnit cu Pinteza Viteazul și oamenii lui. Aflându-i necazurile, au furat un bou din sat. În timp ce se prăjea carnea, l-au pus pe om în pielea bouului și l-au ținut la para focului, până au ieșit din el niște găze.
- b. După ce au mâncat cu toții, i-au dat bani, o coastă de bou pentru copii și l-au trimis acasă. Omul nu a mai fost bolnav de atunci. Coasta de pe Ruginoasa, unde s-au petrecut aceste lucruri, s-a numit de atunci „Arșița“.

12560. Coasta „Deliului Marcu“

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12560

1. (Fără titlu). IZVORAȘUL, 1931, nr. 5-6, 73 (Hinova - Tr. Severin / [jud. Mehedinți]).

- a. În vremea domniei lui Mihai Viteazul, a trecut pe la Hinova un căpitan sârb - Deli Marcu - cu o armată de 10 000 de oameni. S-au întâlnit cu ostașii lui Mihai și au plecat împreună în Transilvania.
- b. Pentru că Deli Marcu a stat câțva timp pe dealul din partea de răsărit a satului, s-a numit de atunci acea coastă a „Deliului Marcu“.

12561. Coasta Radului

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12561

1. *Coasta Radului și „Câmpul Cetății“*. Bogdan, A. T., *Ștefan cel Mare*, 21 (Rușii Becleanului (?), Rusu de Jos – Dej / [jud. Cluj]).
 - a. Când Ștefan Vodă cârmuia Transilvania, ca să fie apărat împotriva dușmanilor, și-a făcut cetăți. Împreună cu familia lui, locuia în cetatea Ciceiului.
 - b. În jurul Ciceiului a făcut cetăți de întărire, una la Giurgești, unde a pus pe Radu, un căpitan viteaz, dar iubitor de femei.
 - c. Odată, când Radu era la o iubită, dușmanii au cuprins cetatea pe neașteptate. Radu nu le-a putut rezista, a fost prins pe o coastă, unde s-a refugiat și a fost omorât.
 - d. Coasta s-a numit a „Radului“, iar locul unde a fost cetatea s-a numit „Câmpul Cetății“.

I. Orașele – Târgurile

12567–12594

12567. Agnita

Este atestat în Transilvania.

a. Origine și nume 12567

1. *Gründung Agnetelus*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 249.
 - a. Când regele Ștefan a trecut la creștinism, Papa de la Roma a trimis în Ungaria mai mulți preoți să continue opera de convertire.
 - b. Unul dintre aceștia, slujitor credincios al Sf[ântului] Agnetus, a clădit o capelă cu o chilioară pe locul unde este acum târgul. Localitatea care s-a ridicat în jurul acestei capele s-a numit Agnita.

12568. Alba-Iulia

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12568

1. *Der Herzog Gyula entdeckt Weissenburg*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 238.
 - a. Unul din cei șapte conducători ai oștilor maghiare, care au poposit în Transilvania, Gyula, a descoperit la o vânătoare Alba-Iulia acoperită de mărăcini, în care se găseau multe vestigii romane.
 - b. Cum a fost un mare admirator al antichității, a pus să reclădească orașul și l-a numit Alba-Iulia.

12569. Bistrița

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

a. Origine 12569

1. *Wie Nösen (Bistritz) erbaut worden*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 242.
 - a. Între Valendorful de Sus și cel de Jos, se găsea pe vremuri un eleșteu care a fost cumpărat de niște giuvaergii și înconjurat cu un zid.
 - b. Așa s-a pus temelia orașului Bistrița, care, mai târziu, a devenit oraș liber.
 - c. Giuvaergii au descoperit în eleșteu un struț ce smulgea potcoava unui cal în goană și o ținea în gură.
2. *Wie Nösen (Bistritz), erbaut worden*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 242.
 - a, b, c₁ (Giuvaergii au descoperit în eleșteu un struț, care a mâncat un cal și i-a rămas potcoava în gură).

12570. Bistrița și martirul Besster

Este atestat în Transilvania.

b. *Nume* 125701. *Bistritz*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 241.

- a. Numele orașului Bistrița a fost luat de la martirul ungar Besster. Acesta a fost omorât pe vremea primilor regi unguri, de către poporul revenit pentru scurt timp la păgânism.

12571. Brașov

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12571-125721. *Kronstadt*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 262.

- a. Pe locul unde este primăria, creștea pe vremuri niște în atât de înalt, încât tulpinile s-au amestecat între ele și au format un fel de coroană, așa cum se vede pe pecetea orașului, de unde și denumirea Kron – coroană, Stadt – oraș.
- b. Regele Sigismund a clădit primăria în locul unde a crescut inul în formă de coroană. Mai târziu, primăria a ars o dată cu „coroana“.

12572. Coroana de aur. Kronstadt

Este atestat în Transilvania.

1. *Kronstadt*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 262.

- a. În anul 1204, s-a găsit în aceste locuri o coroană de aur, pe un trunchi de copac. Ea a fost păstrată mult timp la primăria orașului.
- b. Coroana a fost lăsată de un rege, care a fugit. Trunchiul copacului reprezenta orașul, rădăcina, ținutul, iar coroana, pe regele Ungariei (Wurzel, rădăcină, devenită mai târziu Burzel, de unde și numele de Burzenland sau Wurzenland „Țara Bârsei“).
- c. Un scriitor descrie coroana în anul 1605. El povestea că regele Georgius-Despotul, învins de Mițeles-Pașa, a pus coroana pe trunchiul copacului și a fost găsită de locuitori, care puneau mare preț pe ea.

12573. București

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine* 125731. *București*. Densușianu, O., *Tradiții*, 32.

- a. Ciobanul Bucur, care păștea oile pe aceste meleaguri, a făcut o bisericuță în jurul căreia s-a adunat multă lume. Din această așezare, s-a făcut mai târziu orașul București.

12574. București – Bucur

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12574

1. (Fără titlu). REV. ROM., 1861, 320.

- a. Bucur, un cioban care-și păștea turma prin aceste locuri, a ridicat o colibă pe delușorul pe care a fost situată Biserica Sf[ântul] Tănase. El a dat numele orașului.
Vezi și Tip. 12552.

12575. Câmpulung

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 2 variante.

a. *Origine* 125751. *Legenda orașului Câmpulung*. F. POP., 1901, 318 (Vulturești – Muscel / jud. Argeș).

- a. Pentru a alege scaun de domnie, Negru Vodă a mers în sus, pe apa văii „Râul Târgului“ și a zidit o cetate, într-o poziție deosebit de frumoasă.
- b. Apa fiind sărată în aceste locuri, a mers până unde se află azi

Câmpulungul și mănăstirea Flămânda și a hotărât să-și facă acolo reședință.

- c. A așteptat însă semne prevestitoare pentru viitorul cetății sale (și nu a prânzit până nu a trecut primul călător, socotind că dacă va fi un negustor, orașul va fi bogat, iar de va fi un cerșetor, orașul va fi sărac).
- d. Spre seară a trecut un țigan.
- e. Vodă a făcut daruri cetății (folosința unor munți din apropiere).
- f. A zidit mănăstiri care-i poartă numele.
- g. Plaiului, unde a suferit de foame, așteptând primul călător, i-a dat numele de „Flămânda“.

2. *Legenda satului Flămânda*. F. POP., 1902, 366.

f, b₁ (A mutat locuitorii cetății Jidova, împrejurul bisericii și palatului său. Astfel a început întemeierea orașului Câmpulung), c (urcându-se cu căpitanii lui pe colina de răsărit a orașului), d (cu o traistă plină în spinare), e (cu moșii multe, ca să nu aibă soarta țiganului), g.

12576. Cluj

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12576

1. *Klausenburg*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 238.

- a. Pe munții din vestul Clujului se afla pe vremuri o localitate dacă. Romanii au clădit pe ruinele ei un oraș care s-a numit după Claudius – Claudiopolis.
- b. O dată cu prăbușirea romanilor, această așezare s-a distrus și au crescut multe păduri pe acolo. După un timp de la colonizarea ungarilor, ruinele cetății au fost descoperite de un cioban care-și căuta caprele.
- c. Păstorul era din Coloș; împreună cu concetățenii lui au reclădit orașul și l-a numit Koloșvar (Cluj).

* *Legenda Constanței*. BUCURIA, 1935, nr. 1, 3. (?) Prelucrată¹.

12577. Craiova

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12577

1. (Fără titlu). Hasdeu, *Olteneștele*, 38 (Femișani – Tg. Jiu / jud. Gorj).

- a. Lângă satul Lăpoșnicelul, pe o râpă, a fost un castel ale cărui urme se mai văd și azi. Acolo era reședința regentului Almașului, numit de popor Craiu-Iova (Iovan, Iovian, Ioan).
- b. Împreună cu familia, Craiu-Iova s-a dus în „România“, unde a întemeiat orașul care-i poartă numele.

12578. Dej

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12578

1. *Die Gründung von Deesch*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 237.

- a. Orașul Dej, așezat la confluența celor două Someșe, avea un turn pe care ungrorii îl numeau capela maghiară. Acolo a existat și o inscripție în latinește, refăcută în anul 1578.
- b. Ungurii, când au venit în această regiune, conform obiceiului de-a marca luarea în stăpânire a unei regiuni, au aruncat în sus pământ, apă și iarbă, adusă de cele 7 căpetenii ale lor din Ungaria. Au strigat în acel moment „deus“ și astfel a rămas numele așezării: Dej. În piață se mai află o bancă de piatră pe care s-au odihnit conducătorii unguri.

1. Informație amplasată spre a completa, probabil, tipul referitor la legendele orașului Constanța, care nu figurează în lucrare (n. ed.).

12579. Făgăraș

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine și nume* 12579

1. *Die Gründung von Fogarasch*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 277.
 - a. Făgărașul a fost clădit în anul 1310 de voievodul Ladislau Opor.
 - b. Cei care au muncit la întemeierea acestui oraș, primeau în fiecare seară, drept plată, câte o marcă de lemn (fa garaș), pe care o schimbau sâmbătă seara în monedă sunătoare. De la aceste monede de lemn s-a dat numele orașului.

12580. Focșani

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12580

1. *Focșani*. I. CREANGĂ, 1917, nr. 1–12, 44.
 - a. Numele acestui oraș se trage de la Focșa, moldovean de pe vremea lui Ștefan cel Mare.
 - b. După statornicirea hotarului țării, un ostaș muntean și unul moldovean s-au prins la luptă cu paharele. Moldoveanul Focșa a biruit și a dat numele lui orașului.

12581. Iași

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12581–12582

1. *Iașii*. (N. Mateescu Brăila - *Legende*), ARH. SOC. ȘT. LIT., 1931, nr. 2–4, 308 (Iazul Starețului - Mănăstirea Neamț / [jud. Neamț]).
 - a. Pe vatra Iașului trăia pe vremuri un călugăr, care avea o prisacă mare și bogată.
 - b. Albinele lui înțepau oamenii. Furioși, aceștia l-au izgonit strigând: „ieși! ieși!“ Mai târziu s-a făcut pe acel loc un sătuc, care s-a dezvoltat și a devenit Iașul de azi.
 - c. Numele vine de la exclamația mulțimii care l-a izgonit. Dovadă este și faptul că moldovenii numesc orașul lor Eși.

12582. Iași - Dediu

Este atestat în Moldova și Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Povestea Iașului*. Furtună, *Cuvinte scumpe*, 84 (Poiana Cârnelui?).
 - a. În locul unde este Iașul de azi, erau pe vremuri numai codri și câmpuri. Trăia pe acolo un cioban, Dediu, vestit pentru cele 12 stâni ale lui cu câte 2 000 de oi fiecare.
 - b. Domnul țării, vrând să facă un târg domnesc pe acele locuri frumoase, a chemat pe Dediu la el. Și Dediu a cerut să vie domnul, dacă are treabă cu el.
 - c. Domnitorul a insistat, fără rezultat.
 - d. Neavând încotro, domnitorul s-a dus la Dediu.
 - e. L-a strigat să iasă din casă, și Dediu nu a vrut. L-a amenințat cu sabia, și abia atunci a spus Dediu că va ieși.
 - f. Domnitorul a hotărât să se numească acel târg Ieși (și numele i-a rămas până azi).
 - g. Dediu a fost cumătrul domnitorului.
2. *Legenda Iașilor*. Lazăr, *Legende istorice*, 37.
 - a, b, d (râzând), e, f, g₁ (La sărbătorirea întemeierii târgului, Dediu a fost naș. El a dăruit 500 de mioare oacheșe, de un ochi, 500 de amândoi ochii și 50 de berbeci ciuți de amândouă coarcele), h. Și așa au botezat târgul Ieșului.

12583. Ițcani

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 125831. *Der Einsidler Iatzko*. Staufe-Simiginowicz, *Volkssagen*, 94.

- a. Dragoș Vodă vâna în Maramureș și era dornic să cunoască populația acestei regiuni. A zărit el fum în pădure și l-a întâlnit pe sihastrul Iatzko, care i-a spus că a venit din Podolia.
- b. Dragoș i-a oferit regiunea pentru a fi colonizată de compatrioții lui. Așa s-a construit târgul Iatzkoli, azi Ițcani, sâmburele Sucevii de mai târziu.

12584. Odobești

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 125841. *Odoabă*. I. CREANGĂ, 1917, nr. 1-12, 83 (Odobești - [jud. Vrancea]).

- a. În urma unei izbâzni pe care a avut-o Ștefan Vodă în ținutul Bacău, a chemat o căpetenie din oastea lui, Odoabă, și i-a dat în stăpânire acele locuri pe care s-a întemeiat Odobeștii.

12585. Nicorești

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 125851. *Comoara lui Vodă*. Pamfile, *Firișoare de aur*, 70 (Țepu - Tecuci / jud. Galați). Republicată: Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 113; *Ștefan cel Mare*, 130.

- a. După ce turcii au stricat toate lăcașurile de închinăciune, Ștefan Vodă, împreună cu vlădica Nicoară au pornit cu o desagă de galbeni să le repare.
- b. Au ajuns la locul „Biserica Veche“, unde a fost schitul lui Iapotă, un ostaș de-al lui Vodă. Iapotă a săgetat pe diavol, care a apărut în înfățișarea unui turc.
- c. În acea noapte, Ștefan a visat pe Dumnezeu care i-a poruncit să înalțe acolo o biserică, apoi să se pregătească de venirea turcilor.
- d. Ștefan a făcut biserica, a adunat oastea, dar a uitat comoara pe care o îngropase acolo. Mai târziu, comoara s-a aprins și biserica a ars.
- e. Nicoară a plecat mai departe și a făcut o chilie și o bisericuță în jurul căreia a luat ființă târgul Nicorești. Locul vechii biserici se mai numește „La Comoara lui Vodă“ sau „Cornul Dracului“.

12586A. Râmnic

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine* 125861. *Olea și Basarab*. (C. N. Mateescu), I. CREANGĂ, 1913, nr. 10, 300 (Fedeleșoiu - Vedea / jud. Argeș).

- a. Doi crai, frații Olea și Basarab, nu s-au înțeles unde să așeze orașul Râmnic. Olea avea cetatea lângă „Malul Alb“ iar Basarab, pe „Dealul Cetățuii“.
- b. Au hotărât să așeze Râmnicul pe teritoriul aceluia căruia nu-i va fi doborât semnul pus. Basarab a doborât mereu semnul lui Olea, cu tunul de lemn.
- c. Odată, când nu erau certați, plimbându-se, au auzit niște copii care se jucau și spuneau că Olea face oale și Basarab le sparge. Olea a vrut să omoare copiii.
- d. Basarab i-a pus la încercare să vadă cât sunt de conștienți. Le-a adus o tavă cu aur și alta cu mărgelile colorate. Copiii au preferat mărgelile colorate și Olea nu i-a mai omorât.
- e. Basarab a doborât apoi din nou semnul lui Olea și Râmnicul s-a clădit pe teritoriul lui Basarab.

12586B. Basarab și Olea

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Basarab și Olea*. Zanne, *Proverbele românilor*, VI, 238 (Ștefănești – Drăgășani / jud. Vâlcea).
 - a. În chiliile bisericii Cetățuia, își avea sediul Basarabă – domnul. El avea mulți ostași și tunuri (cu care se apăra mai ales de domnul Olea, care se afla la Mănăstirea Fedeleșoiu, peste Olt).
 - b. Basarabă era în mare vrăjmășie cu Olea.
 - c. Căutau să se omoare cu tunul, ca să rămâie un singur stăpânitor pe țară.
 - d. Basarabă era mai dibaci și făcea adesea pagube lui Olea (atingând zidurile Fedeleșoiului).
 - e. Poporul a scornit un cântec (despre dibăcia lui Basarabă și copiii îl cântau).
 - f. Basarabă a răsplătit niște fetițe, care păzeau găștele și cântau cântecul, dându-le câte o tipsie cu galbeni și câte o pereche de cercei.
2. *Tradițiunea despre Cetățuia de lângă Râmnicu-Vâlcea*. (T. Bălășel), REV. IST. ARH. FIL., 1912, 338 (Bogdănești – Rm. Vâlcea / [jud. Vâlcea]).
 - a, b (de la Mănăstirea Fedeleșul, de peste Olt, din dreptul cetățuiei Argeș, care de asemenea avea ostași și tunuri), c, d, e (despre Basarabă, care spărgea oalele făcute de Olea).

12587A. Sibiu

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 2 variante.

a. *Nume* 12587

1. *Legenda Sibiului*. (N. I. Dumitrașcu), CULT. POP., 1921, nr. 9, 2. Republicată: IZVORAȘUL, 1922, nr. 1, 3.
 - a. Sibiul a fost la început un mic sătuleț (românesc, foarte sărac).
 - b. Pentru că nu aveau meșteșugar[i], au chemat la ei un cizmar neamț, Herman. Acesta a acceptat, cu condiția să i se dea un loc de casă, cât o piele de bivol. Oamenii i-au fâgăduit de două ori mai mult (auzind pretenția lui modestă).
 - c. Neamțul a tăiat pielea de bivol în şuvițe subțiri, le-a pus cap la cap și a măsurat pământul cu ele (cuprinzând un loc atât de mare, în ciuda românilor, care abia atunci și-au dat seama de șiretenia lui). Cf. Tip. **12162**.
 - d. Herman și-a adus rudele și satul a crescut și a căpătat numele Sibiu.
 - e. A fost numit mai târziu Hermanstadt, orașul lui Herman, de către copiii lui.
2. *Legenda Sibiului*. CĂL. POP., 1933, 142.
 - a, b (neînțelegând șiretenia lui), c (și românii păcăliți au fost obligați să-i dea de două ori mai mult pământ decât i-au fâgăduit), d, e, f. Sașii îi spun și acum Țebun, după vechiul nume românesc, Sibiu.

12587B. Sibiu – Hermanstadt

Este atestat în Transilvania.

1. *Die Gründung Hermanstats*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 248.
 - a. Când au venit sașii în Transilvania, s-a prezentat un păstor la comandantul lor și i-a cerut atât pământ cât poate cuprinde cu o piele de bivol. A tăiat apoi pielea în şuvițe cu care a împrejmuț locul unde este astăzi Sibiul. Cf. Tip. **12162**.
 - b. Comandantul a apreciat istețimea ciobanului și a recunoscut măsurătoarea. După un timp, Herman a înconjurat cu un zid partea dinspre deal a orașului.

- c. Cei ce au locuit în Tălmaci, au trecut în partea împrejmuită și au ajutat la întemeierea unei noi colonii.
- d. În amintirea acestui eveniment, o fântână din Sibiu s-a numit „Fântâna Păstorului“.

12588. Orașul lui Herman

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine și nume* 12588

1. *Die Gründung Hermansstadts*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 248.

- a. Regele ungar, Stefan I, s-a însurat cu Ghizela, sora regelui german Henric al II-lea. În suita lui a venit și un baron sărac, cu numele de Herman. El a clădit Hermansdorf, satul lui Herman, devenit mai târziu Hermanstadt, orașul lui Herman – Sibiu.
- b. Prima colonie a luat ființă prin anul 1002¹.

12589. Slatina

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12589

1. *Povestea Slatinii*. (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, f. 50 (București – [jud. Ilfov]). Republicată: *Târgul Slăteni*. ȘEZ., 1907–1908, nr. 7–8, 89.

- a. Trecând Oltul, unor bulgari li s-au udat nădragii. I-au pus la uscat și uitându-se la acele locuri, le-au plăcut. Au întemeiat un sat de forma nădragilor.
- b. Satul a crescut și s-a făcut târg mare. I-au pus numele Zlotrî, adică nădragi, în limba bulgară. Mai târziu a devenit Slatina.

12590. Sighișoara

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12590

1. *Die Gründung von Schässburg*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 265.

- a. Sighișoara a fost întemeiată de un bărn păstor. A tăiat singur pomi din pădure și a clădit un castel sau o biserică.
- b. Pe unul din stâlpi a scris: „aici am crescut și am fost îngropat“.

12591. Siret

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

a. *Origine* 12591

1. *Fiul lui Sas Vodă*. Marian, *Tradiții populare*, 82.

- a. În partea de răsărit a orașului Siret, se află un deal numit Ruina. Pe vremuri a fost acolo o cetate măreață, locuită de fiul lui Sas Vodă.
- b. Ca să-i ia averile, trei frați au hotărât să-l omoare.
- c. Au săpat un drum pe sub cetate prin care să intre.
- d. Uciderea era plănuită pentru noaptea Crăciunului.
- e. Domnitorul le-a dejucat planul (presimțind uneltirea). El s-a mutat în vale, unde, mai târziu, l-au urmat locuitorii cetății. Și au construit o altă cetate, întemeind orașul de azi.

2. *Fondarea orașului Siret de fiul lui Sas Vodă*. ȘEZ., 1894–1895, (III), nr. 8, 173.

- a₁ (Fiul lui Sas Vodă a fost un domnitor bun, dar a avut totuși dușmani), b (și să-și împartă țara), c (în camera domnitorului), e (și și-a mutat reședința lângă pâraul Cacaina, unde a întemeiat orașul Siret).

12592. Suceava

Este atestat în Moldova.

- 1. *Datare greșită, întrucât coloniștii germani nu au pătruns în Transilvania înainte de domnia regelui Geza al II-lea (1141–1162). Corect: 1202. (n. ed.)*

a. *Origine* 12592

1. *Întemeierea Sucevii*. Marian, *Tradiții populare*, 9 (Suceava – [jud. Suceava]). Republicată: ȚARA FAGI., 1931–1932, 2.
 - a. În căutarea pășunilor, niște păstori au întemeiat Suceava. Ei au făcut primele sașezări pe malul râului Suceava, în jurul unei poiene locuită de un sihastru. Poiana se afla într-o pădure care acoperea în întregime ținutul.
 - b. Și alți ciobani s-au alăturat și așa a luat naștere orașul. A fost pustiit de căpcăuni și tătari și apoi refăcut de români.

12593. Sulița

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 12593

1. (Fără titlu). Niculiță – Voronca, *Datine și credințe*, 712 (Botoșani – [jud. Botoșani]).
 - a. Oastea moldovenească a ajuns până la iazul Dracșani, după o luptă în aceste meleaguri. Acolo au dat de un bătrân cioban.
 - b. Lipsindu-le hrana, ciobanul s-a obligat să ție oastea un an de zile cu mâncare și produse din lapte. Vodă i-a dat moșia Sulița și Dracșani. Așa s-a înființat Sulița, lângă Botoșani.

12594. Târgul-Frumos

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 12594

1. *Ștefan cel Mare și mama lui Petru Rareș*. Teodorescu-Kirileanu, *Ștefan cel Mare*, 231 (jud. Iași?).
 - a. Târgul-Frumos își trage numele de la o negustoreasă frumoasă și vestită, de fel din Hârlău, care se iubea cu Ștefan Vodă.
 - b. Ea a fost mama lui Petru Rareș.

Î. Pădurile 12598–12601**12598. Pădurea Bătaia**

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12598

1. *Arvații*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 153.
 - a. Arvații s-au luptat cu turcii într-o pădure care a căpătat numele „Bătaia”. Pădurea a fost vândută în timpul unei secete pe o baniță de poame.

12599. Pădurea Brâncoveneasa

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12599

1. *Brâncoveanu*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 143.
 - a. Pădurea lui Constantin Brâncoveanu, numită „Brâncoveneasa”, se află pe valea Dâmboviței, nu departe de schitul lui Negru Vodă. Acolo venea Brâncoveanu, împreună cu rudele lui, să se odihnească.

12600. Pădurea Negrii

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12600

1. (*Legenda pădurii Negrii*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4546, f. 297 (Girdoveni [?] – Ploiești / jud. Prahova).
 - a. Învins în luptă, Radu Negru în retragerea lui a trecut prin pădure pe

lângă un lac. O voce l-a anunțat că i s-a desfăcut șaua. S-a oprit s-o lege și, împuns în coastă de o suliță, a căzut.

b. Pădurea a luat numele de la iapa voievodului și „Lacul Negru“ de la numele pădurii.

12601. Pădurea „Pe Cruce“

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12601

1. *Das Kreuz bei Schweischer*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 382.

a. Pădurea de lângă Fișer se numește „Pe Cruce“, pentru că pe vremuri a fost acolo o cruce.

b. Crucea de aur sau aurită a fost amanetată orașului Sibiu de către biserica din Fișer, garanție pentru niște bani împrumutați.

J. Peșterile 12605–12611

12605. Peștera „Huda feciorilor“

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12605

1. *Huda feciorilor*. (E. Petrovici – *Folklor de la Moșii din Scărișoara*). AN. ARH. FOLC., 1939, 168 (Scărișoara – Câmpeni / jud. Alba)].

a. Între Câmpeni și Săcătura, se găsește o peșteră numită „Huda feciorilor“, unde se ascundeau flăcăii pe timpul când erau prinși cu funia, pentru oaste.

b. Vestitul hoț „Față Neagră“ se ascundea de asemenea acolo.

12606. Peștera „Piatra lui Dionisie“

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12606

1. (*Legenda celor 2 pietre*). (B. P. Hasdeu – *Răspunsuri*), B.A.R., ns. 3437, f. 43 (Bozioru – Cislău / jud. Buzău).

a. În comuna Bozioru se află două subterane construite sub niște stânci. Subteranele au fost locuite de tătari, apoi de un pustnic de la care li s-a tras numele de „Piatra lui Dionisie“.

b. Fiecare peșteră are câte o cameră, care a servit drept biserică pustnicilor.

12607. Peștera Răsucelii

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12607

1. *Peștera și Spinarea Răsucelii*. (P. Danilescu), CAL. BIBL. FOLC., 1913, 31.

a. În spatele Parângului, spre Transilvania, se lasă mai jos muntele Găurile, numit astfel din cauza nenumăratelor fundături și jgheaburi.

b. Spre apus de acest munte se întinde „Coasta lui Rus“, cu o vale adâncă și prăpăstioasă. Deasupra văii, se ridică un zid drept de păduri nemișcate.

c. Pe crestele acestui zid ședeau pe vremuri băcițele, cu picioarele în gol, răsucind lâna care ajungea până la gura peșterii.

d. Zidul și prăpastia poartă numele uneltei cu care băcițele lucrau tortul – răsuceala –. Muchia de pe zid care vine de-a curmezișul se numește spinarea Răsucelii.

e. Spinarea nu tentează ciobanii să meargă pe ea. Băcițele de pe vremuri însă, stăteau cu picioarele în gol și nici una nu a căzut.

12608. Peștera lui Salomon

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12608

1. *Salomonshöhle und Salomonsburg*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 242.
 - a. Piatra lui Salomon, numită și „Cetatea lui Salomon“, se găsește în valea care, la sud de Brașov, se ridică spre munte. De acolo se vede frumusețea orașului și a muntelui Schuller.
 - b. În vârful unei stânci calcaroase se află o grotă. În ea se văd urmele copitei calului cu care a trecut regele Salomon peste prăpastia străbătută de multe pârâiașe.
 - c. În adâncul prăpastiei s-a refugiat regele Salomon urmărit și de aceea a luat peștera numele lui.
 - d. Nu se poate intra în peșteră decât de-a bușilea; înăuntru însă ea se lărgeste și este luminată de o crăpătură. Acolo a trăit regele Salomon, ca pustnic. Mielul pascal este mâncat în fiecare miercuri după Paște de către românii și grecii din Brașov, în acel loc.

12609. Peștera de pe Tâmpa

Este atestat în Transilvania.

a. *Attribute* 12609

1. *Tâmpa*. GAZ. TRANS., 1902, nr. 121, 1.
 - a. În peștera de pe Tâmpa, se afla pe vremuri un zmeu care înghițea animale, copii și chiar oameni maturi. Odată a mâncat pe fiul primarului din Brașov, și oamenii au hotărât să-l omoare.
 - b. Sfătuiți de un măcelar, au jupuit un vițel și pielea au umplut-o cu var. Au pus-o apoi la intrarea în peșteră și zmeul a înghițit „vițelul“. A coborât să bea apă, varul a fiert în el și zmeul a plesnit. Cf. Tip. 12260–12314.

12610. Peștera lui Vucul

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12610

1. *Peștera lui Vucul*. ALB. Buc., 1897, nr. 7, 201. Republicată: ROM. Buc., 1897, nr. 843, 2.
 - a. Pe înălțimile Ceahlăului, lângă schitul Durău, se află peștera lui Vucul, unde pe vremuri a trăit sihastrul Vucul. Înainte de a muri, sihastrul a mărturisit unui preot, păcatul de-a se fi cununat, fără să știe, cu sora lui.
 - b. Ruxandra, sora lui, venită de curând în sat, l-a fermecat, și el a luat-o de nevastă. La cununia lor a izbucnit furtuna, icoanele s-au întors cu fața la perete și biserica s-a dărâmat, după ce au ieșit ei de acolo.
 - c. Cei doi soți s-au îmbolnăvit grav și le-a căzut părul. Un bătrân i-a recunoscut că sunt amândoi copiii lui.
 - d. Vucul s-a făcut sihastru și Ruxandra a murit de durere. Peștera, unde a locuit Vucul, i-a luat numele.

12611. Peștera Zmeilor

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12611

1. (Dealul Zmeilor). (I. Pop–Reteganul – *Diverse*), B.A.R., ms. 4544, f. 8. Publicată: GUTIN., 1889, nr. 5, 3; *Dealul (peștera) zmeilor*. Den-sușianu, O., *Tradiții*, 50.
 - a. Peștera Zmeilor, unde nimeni nu îndrăznește să meargă, se afla între Cluj, Alba Superioară și Bihor. Era pe vremuri locuința zmeilor.
 - b. Într-o zi, la cheful făcut, la care au poftit toți zmeii din jur, a venit și prințul lor și s-au încins la băutura.

- c. Au făcut un rămășag, ca acela, care va spune cele mai batjocoritoare cuvinte la adresa lui Dumnezeu, să fie socotit cel mai puternic dintre ei. Dumnezeu i-a trăsнит pe toți. Și azi se mai găsesc oasele lor, atât în peșteră, cât și pe „Dealul Zmeilor“.

K. Pietrele 12621–12623

12621. Pietrele Doamnei

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12621

1. *Pietrele Doamnei*. (S. Fl. Marian), JUN. LIT., 1906, 13.

- a. Tătarii au năvălit spre Suceava, reședința domniei. Împotriva sfaturilor de-a se retrage în munți, Vodă a hotărât să înfrunte dușmanii. A trimis însă pe frumoasa lui nevestă cu comorile lor, însoțită de un bătrân credincios și trei sute de oșteni, să se ascundă în munți.
- b. Au mers ei până la actualul sat Mănăstirea Humorului, au luat-o apoi în munți și în niște stânci pleșuve au ascuns odoarele și au făcut chilii de locuit. Au stat acolo câteva luni, fără știri de la domn.
- c. Un cioban, care a trecut pe acolo cu caprele, le-a spus că dușmanii au fost învinși, dar domnitorul [e] omorât. Doamna a plecat cu suita, lăsând comorile pe care le-a blestemat.
- d. De atunci, pietrele de pe hotarul satului Mănăstirea Humorului, s-au numit „Pietrele Doamnei“. Nimeni nu s-a putut apropia de comorile pe care doamna le-a blestemat.

12622. Piatra „Masa lui Ștefan Vodă“

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12622

1. *Masa lui Ștefan Vodă*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 32 (Tazlău – Buhuși / jud. Neamț).

- a. Spre sud de satul Tazlău, se află un munte înalt. Poalele muntelui, ce poartă numele Măgura, sunt udate de pârâul Tazlăului. În poiana din vârful muntelui, se află o piatră mare, în patru colțuri, ca o masă, care se numește „Masa lui Ștefan Vodă“.
- b. Ștefan Vodă trecea adesea spre Borzești prin moșia domnească a Tazlăului. După o victorie asupra ungarilor, a hotărât să facă o mănăstire în acele locuri.
- c. S-a urcat în vârful Măgurii, pe o stâncă din poiană, și a ales un mic podiș la gura pârâului Peștișorul. Altarului i-a stabilit locul la rădăcina unui tei bătrân, unde se oprise săgeata azvârlită de arcul lui. Vodă a mâncat apoi pe piatra aceea în formă de masă.

12623. Piatra din Odorhei

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12623

1. *Der vom Himmel gefallene Stein*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 216.

- a. În anul 1851, a căzut din cer o piatră în episcopia Odorhei, care nu a putut fi mișcată din loc.
- b. Rugăciunile a șase popi nu au schimbat nimic. Numai când a venit al șaptelea, piatra a crăpat. În mijlocul ei scria că lumea se va scufunda, dacă omenirea nu se va preocupa de sufletul ei.
- c. Piatra s-a închis apoi la loc și tot nu a putut fi urnită. Ea a format obiectul unui pelerinaj intens.

L. Plaiurile – Poienile 12633–12642

12633. Poiana Doamnei

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12633

1. *Poiana Doamnei*. SAT., 1931, nr. 8, 7 (Stroești – Horezu / jud. Vâlcea).
 - a. „Poiana Doamnei“ se află în pădurea vecină satului Stroești. Acolo a venit odată doamna lui Neagoe, supărată cu soțul ei, și a stat trei zile, până a venit domnitorul s-o ia acasă. De atunci a căpătat acest nume.
 - b. Fântâna din această poiană a fost făcută de un om sărac, care a găsit niște desagi cu galbeni de aur, când s-a aplecat să bea apă din izvor. Un bilet alăturat ruga pe gășitorul banilor să facă o fântână și o troiță.

12634. Poiana „Groapa Masa Bâra“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12634

1. *Groapa Masa Bâra*. Hârnea, *Povestea Vrancei*, 17.
 - a. Aproape de comuna Năruja se află această poiană numită „Groapa Masa Bâra“. Prin aceste locuri colindau ciobanii, și între ei era un flăcăiandru de 14–15 ani, Bâra, care, deși vrednic, era bătut de toți.
 - b. Odată, rătăcind prin poiană, a zărit trei fete dormind în arșiță și le-a făcut un umbrar. Fetele, care erau zâne, când s-au sculat, i-au dat flăcăului puterea a șase oameni, deși el ceruse de două ori pe atât.
 - c. Flăcăul a înfipt la stână cu mare ușurință o stâncă și niște pietre uriașe. A făcut și o masă care-i poartă numele.

12635. Poiana lui Mihai Vodă

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

a. Nume 12635

1. *Poiana lui Michaiu Vodă*. ȘED. SĂT., 1898, nr. 4, 109.
 - a. Mihai Vodă a făcut un rămășag (cu un căpitan de frunte, care a trecut cu oastea spre Țara Ungurească).
 - b. Ei s-au luat la întrecere (căpitanul afirmând că-l va întrece în fugă pe jos, chiar dacă Mihai va fi călare).
 - c. Rămășagul a fost câștigat de Mihai (care a urcat coasta călare și a ajuns primul; căpitanul a urcat pe o scurtătură, crezând că va scurta drumul).
 - d. Mihai a tăiat capul învinsului (conform înțelegerii rămășagului).
 - e. Poiana, care a fost martora acestei întâmplări, s-a numit „Poiana lui Mihai Vodă“.
2. *Poiana lui Mihai Vodă*. ALB. Buc., 1897, nr. 48, 1510.
 - e (și se află la poalele muntelui Dâlma, din Gorj), a (cu un căpitan de-al lui), b (căpitanul afirmând că va apuca drumul direct spre coamă, pe picioare și va ajunge primul, iar Mihai, mergând călare, va ocoli), c, d (care singur a cerut domnitorului acest lucru), f. În amintirea acestei întâmplări, oamenii din împrejurimi au ridicat o cruce.
3. *Poiana lui Mihai Viteazu*. Haiducescu, *Geografia descriptivă Gorj*, 22 (subsol).
 - a (cu un general prizonier), b (care va sui o înălțime mai repede. Mihai a promis generalului onoruri, dacă îl va învinge), c, d (ca pedeapsă că s-a crezut mai sprinten), e.

4. *Poiana lui Mihai sau Poiana lui Vodă*. SUFLET OLT., 1927, 127 (Schela – Tg. Jiu, [jud. Gorj]).

a, b (cine ajunge mai repede pe o culme), c (care a ajuns de-a dreptul pe pripor, în vârful poienii), d (pentru că așa fusese rămășagul), e₁ (De atunci se spune acestei poieni „Poiana lui Vodă“).

12636. Poiana Războiului

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12636

1. *Poiana Războiului*. Rădulescu–Codin, *Din trecutul nostru*, 87. Republicată: *Nevasta leneșă*, 75; *Literatură*, 57.

a. Pe vremea lui Negru Vodă, românii au învins pe unguri după o luptă crâncenă. Poiana, unde s-a petrecut lupta, a fost numită „Poiana Războiului“.

12637. Poiana lui Simon

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12637

1. *Vidra și Simon*. CONV. LIT., 1871–1872, 33.

a. Vidra, fata lui Odin, își aștepta pe un dâmb soțul, pe Simon, plecat în urma tătarilor care au pustiit multe sate. Și oamenii sufereau deși își ascundeau familiile; tătarii îi descopereau prin nagâții lor.

b. Groza, trimis în recunoaștere, a aflat că tătarii sunt prin apropiere, a pornit acolo și lupta s-a încins. Tătarii însă au omorât pe Odin, pe Simon și pe Groza. Calul lui Simon a venit singur acasă și Vidra a plecat spre câmpul de luptă. A împărțit multă moarte printre tătari, dar când i s-a adus soțul mort, a încetat să lupte și și-a plâns durerea.

c. Tătarii au luat-o în țara lor, au chinuit-o, apoi au aruncat-o în mare. Poiana din Carpați a căpătat numele de „Poiana lui Simon“.

12638. Plaiul Tătarilor

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12638

1. *Plaiul Tătarilor*. Marian, *Tradiții poporane*, 230 (Fundu Moldovei – Câmpulung / jud. Suceava).

a. Plaiul Tătarilor a primit acest nume în amintirea unei lupte cu tătarii. Niște ciobani, descoperind drumul pe care tătarii treceau în Transilvania și jefuiau, i-au așteptat la înapoiere și i-au omorât pe toți. Lupta a fost condusă de trei oieri transilvăneni: Petrea Colac, Nichița Tâmpău și Leonte Timul.

b. De la Petrea Colac se trage numele pârâului și dealul Colacului. Pârâul și muntele Arsinesei poartă numele unei nepoate a lui Tâmpău, iar alt pârâu, numele lui Tâmpău.

c. Cei trei oieri s-au despărțit apoi și s-au așezat fiecare în alt loc.

* *Vitejia ciobanilor*. *Povestiri vitejești*, 43 (după S. Fl. Marian).

12639. Poiana Tătarilor

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12639

1. *Poiana Tătarilor*. I. CREANGĂ, 1917, nr. 1–12, 34..

a. Pe vremea lui Ștefan cel Mare, tătarii au năvălit în țară și au ajuns până în valea Biczului. Mai mulți plăieși s-au așezat în spatele unor copaci uriași cu câțiva buciumași, iar alții au făcut același lucru peste apa Bistriței.

b. Când s-au apropiat tătarii, au dezlănțuit o ploaie de săgeți, în timp ce buciumele răscoleau munții. Tătarii au crezut că au dat de grosul

armatei lui Ștefan și au fugit, lăsând în urmă robi și prăzi. Poiana în care s-au petrecut aceste fapte, s-a numit de atunci „Poiana Tătarilor“.

12640. Poiana Țigăncii

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12640

1. *Poiana Țigăncii*. ALB. Buc., 1897, nr. 17, 534. Republicată: ROM. Buc., 1898, nr. 19, 2.

- a. „Poiana Țigăncii“ se află într-un loc frumos din pădure, în spatele Mănăstirii Văratecul.
- b. Megaluza, poreclită și țiganca, pentru că era negricioasă, soră la mănăstire, s-a îndrăgostit de Constantin, nepotul maicii la care făcuse ucenicia. Iubitul ei a înșelat-o însă.
- c. Megaluza s-a dus să descopere locul unde iubitul ei se întâlnea cu o maică și din neatenție a căzut într-o prăpastie. Fiind iubită de toată lumea, poiana a fost numită „Poiana Țigăncii“.

12641. Poiana „Valea cu Oasele“

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12641

1. (Fără titlu). ANAL. ECONOM., 1860, nr. 2, 39.

- a. Pe muntele Scărișoara se află o poiană care se numește „Valea cu Oasele“, pentru că este plină de oseminte omenești.
- b. Pe vremuri, domnea în Transilvania o femeie rea care omora pe români să se „lătinească“¹ și românii fugeau de aceea peste munți.
- c. Un grup mare de aproape 2 000 de suflete, cu femei și copii, apucați de vijelie și aruncați din vârful muntelui, s-au rostogolit în vale, unde au murit cu toții.

12642. Poiana lui Voivod

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

a. *Nume* 12642

1. *Cetatea lui Negru Vodă*. V. LIT., 1906, nr. 31, 5 (Arefu – Curtea de Argeș / jud. Argeș).

- I a. După mai multe ciocniri cu tătarii, Negru Vodă, doamna lui și puțini dintre credincioșii lui s-au retras în munții Argeșului.
- b. Acolo a zidit în grabă un castel (pe vârful înalt al unei stânci, apărat de alte stânci și munți).
- c. Într-o seară, o săgeată a zburat prin fereastră și s-a înfipt într-un zid (după ce a stins lumânarea care se afla pe masă).
- d. Vodă a găsit prins de săgeată un bilet în care era îndemnat să fugă, cetatea trebuind să fie împresurată de tătari. Vestea era trimisă de un arcaș, nepotul lui Vodă, rob la tătari.
- e. Vodă a chibzuit ce drum să apuce, dar nu cunoștea munții spre Făgăraș.
- f. A chemat el pe cei șapte voinici ce locuiau în Aref să-l ajute (și le-a cerut să-l scoată peste munți la loc sigur).
- g. Voinicii au potcovit caii cu potcoave întoarse (ca să-i inducă în eroare pe păgâni). Cf. Tip. 14746, 14751, 14797.
- II a. Au mers ei prin locuri foarte periculoase (pe podul mișcător, din piei de bivol, întins deasupra unei prăpăstii fioroase).
- b. Au ajuns la poalele Paltinului (munte alături de Negoilul).
- c. Au poposit într-o poiană, care de atunci s-a numit „Poiana lui Voivod“.

1. Nota traducătorului lucrării în limba franceză: „Românii fiind latini, este vorba, desigur, de „biserica latină“, adică [de] conversiunea românilor la catolicism“ (n. ed.).

- d. Vodă a dăruit voinicilor salvatori, munții Arefului. Le-a dat și un înscris în acest sens (pe piele de iepure).
 - e. Când au privit în urmă, au văzut cetatea în flăcări și doamna a izbucnit în plâns. Vodă a bănuț-o că ar fi iubita hanului, care voia să-l omoare, ca să-i ia nevasta.
 - f. Și-a dat seama că ea a trădat secretul slăbiciunii cetății.
 - g. Doamna a fost îmbrăcată într-o cămașă muiată în ceară și i s-a dat foc.
 - b. Poiana unde a fost ucisă doamna s-a numit „Poiana Doamnei“.
2. *De la cetatea lui Negru Vodă*. GAZ. TRANS., 1906, nr. 182, 1.
- I a, b (în mijlocul unor stânci), c, d, e (și era noapte), f (care erau înaintașii lui), g; II a, b, c, d, e, f (pe care îl smulsesese soțului ei prin vicleșug), g (iar domnul a plecat).

M. Plajele 12652

12652. Plaja Mamaia

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

a. *Origine și nume* 12652

1. *Legenda Mamaiei*. (I. Adam), SEMĂN., 1907, 746. Republicată: *Constanța*, 174.
 - a. Mamaia, nevasta unui demnitar moldovean, a fost luată în robie de Pașa, după ce soțul ei a fost ucis de turci.
 - b. Pașa a lăsat-o la Constanța.
 - c. Mamaia avea o fetiță.
 - d. Ele erau nedespărțite și lumea le iubea; mai ales pe fată, care era frumoasă și bălaie.
 - e. Pe fată o chema Constanța și ea o striga pe maică-sa, după obiceiul moldovenesc, mamaia.
 - f. Beiul din Silistra aducea „mamaiei“ multe daruri, dar ea era mereu tristă și cernită după soțul ei. Beiul, înfuriat, a hotărât s-o fure.
 - g. A răpit-o cu o luntre (pe când spăla lână la râu).
 - h. Fata a alergat după luntre strigând: „mamaia, mamaia!“ Mama s-a rugat lui Dumnezeu și a fost transformată într-o punte de nisip, pe care fetița a mers plângând și strigându-și continuu mama.
2. *De unde vine numele Mamaia*. CAL. Const., 1938, 89.
 - a, b (pentru că s-a împotrivit să meargă la Silistra, unde era Pașa), c (numită Dina Costantina), d₁ (Fetița creștea și amândouă se bucurau de respectul oamenilor), g, h.

N. Podișurile - Platourile 12662-12664

12662. Platoul „La Țeapa“

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12662

1. *Locuri istorice*. Teodorescu, V., *Monografia com. Opăriți*, 12 (Opăriți - Teleajen / jud. Prahova).
 - a. La miazăzi de dealul Slavu, în apropierea satului Opăriți, se află platoul numit „La Țeapa“. În anul 1462, Vlad Țepeș a tras în țeapă

pe soldații lui Mahomed al II-lea, prinși în codrii Bucovului, unde Țepeș își ascunsese oastea.

- b. Armata turcească a urmărit pe Țepeș în orașul lui de scaun, Târgșor, de unde sultanul a văzut pădurea de țepi a armatei lui Hamza-Pașa.

12663. Platoul „Pătrășcanii“

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12663

1. *Platoul Pătrășcanii*. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 108.

- a. În partea de est a satului Lipova-Răzeși, este un platou numit „Pătrășcanii“, care a luat numele de la Pătrașcu, un logofăt al lui Ștefan cel Mare.
- b. Spre sud de sat, aproape de râul Lipova, este și azi o fântână numită „Fântâna Doamnei“. Spre vest de fântână, este locul numit „Beciul Doamnei“. Și fântâna și beciul sunt făcute de o doamnă a lui Ștefan cel Mare.

12664. Podișul „Poiana“

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12664

1. *Ipatele*. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 100 (jud. Vaslui?).

- a. Ipatele, comună la 34 km de Vaslui, este străbătută de un deal mare, acoperit de păduri. Dealul are direcția nord-sud și formează un podiș întins numit „Poiana“, de la poiana ce se află în pădurea de pe deal.
- b. Dealul se desparte la sud în mai multe ramificații: „Dealul Mare“ care este foarte înalt, „Holcin“, după oamenii îngropați în el, „Osoiu“, de la niște țigani din satul Osoiu, „Mijloace“, după poziția ce o ocupa între ramificațiile dealului.
- c. Spre nord, dealul are alte două ramificații: „Râpa galbenă“ și „Humăria“, după natura pământului.

O. Podurile 12674–12681

12674. Podul Arapului

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

a. *Nume* 12674

1. *Rădiu*. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 156 (jud. Vaslui?).

- a. Peste pârâul Racova, între Racova și Bârlad, se află un pod care se numește „Podul Arapului“.
- b. În luptele de la Racova din 1475, un pașă a fost ucis pe acest pod, de unde îi vine și numele.

2. *Podul Arapului*. I. CREANGĂ, 1917, nr. 1–12, 50.

a₁ (În ținutul Vaslui, spre Pușcași, se află un pod).

12675. „Podul blestemat“

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12675

2. *Grenzabschwären*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 270.

- a. Ca majoritatea satelor, satul Cincu Mare are hotare naturale. Numai în partea de vest, terenul se întinde dincolo de deal, cuprinzând vii, pădure și pământ arabil, prilej de ceartă cu satele învecinate.
- b. De aceea s-a hotărât ca cel mai bătrân din sat să jure până unde li se întind hotarele. Bătrânul și-a pus pământ în cizme și a jurat că stă

pe pământul care le aparține. Astfel au luat și din pământul satelor învecinate.

- c. Sperjurul, la înapoierea spre casă, a căzut cu calul de pe un pod. De atunci a căpătat numele de „Podul blestemat“.

12676. Podul minciunilor

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12676

1. *Die Lügenbrücken im Bistritz*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 383.
 - a. Pe timpul năvălirilor barbare, Bistrița avea ziduri duble, cu turnuri puternice. Între ziduri era un șanț lat, care putea fi umplut cu apă.
 - b. Odată, un cetățean din Rodna a anunțat locuitorilor Bistriței venirea tătarilor. Ei au luat toate măsurile de apărare. Văzând că dușmanul întârzie, au trimis niște tineri în recunoaștere și nu au zărit nimic.
 - c. Supărați, s-au dus să-l descopere pe minciinos și l-au găsit pe podul din fața casei comandantului. L-au bătut zdravăn și l-au pus să strige la fiecare lovitură că este un minciinos. De la această întâmplare se trage numele podului.

12677. Podul minciunilor din Brașov

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12677

1. *Lügenbrücken*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 383.
 - a. Pe „Podul Minciunilor“ din Brașov, se adunau pe vremuri muncitorii fără lucru și așteptau să fie angajați.
 - b. Un cerșetor stătea zilnic acolo și spunea tot felul de minciuni. De aceea s-a numit podul astfel.

12678. Podul „Puntea călugărului“

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12678

1. *Puntea călugărului*. GAZ. TRANS., 1910, (II), nr. 28, 2.
 - a. Întorcându-se de la pădure, un om a crestat pe dedesubt mijlocul unei punți, cu securea. Apa de sub punte a crescut și când a trecut pe ea un călugăr, scândura crestată a cedat, și călugărul s-a înecat.
 - b. Călugării nu l-au putut găsi și au blestemat fapta. După câteva zile, ulița pe care locuia cel ce crestase puntea s-a făcut scrum și a fost numită „Ulița Neagră“.
 - c. Călugării de la mănăstire s-au împrăștiat, iar podul s-a numit „Puntea călugărului“.

12679 Podul lui Traian

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 6 variante, care se grupează astfel:

a. *Origine* 12679–12681

1. (*Legenda podului lui Traian*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 257 (Gârla Mare – Calafat / jud. Mehedinți).
 - a. Împăratul Traian a vrut să se însoare cu sora lui, care nu i-a primit propunerea.
 - b. Ea a cerut fratelui ei să-i facă peste Dunăre un pod (de piatră).
 - c. Traian i-a îndeplinit dorința.
 - d. Fata i-a cerut apoi să facă o cetate și Traian a realizat-o.
 - e. I-a mai cerut să facă o grădină în care ea să se plimbe și împăratul i-a realizat și această dorință.
 - f. Au plecat amândoi peste pod (ca să meargă în țara lui Traian).
 - g. Un zeu le-a ieșit în cale și i-a muștrat pentru intenția lor.
 - h. Sora lui Traian s-a aruncat în Dunăre. Cf. Tip. **10080A. B.**
2. 3. (Traian și podul de peste Dunăre). Rădulescu-Codin, *Legende*, 109 (note,

punctul 22) (Almăjel – Vânu Mare / jud. Mehedinți; Vlădaia – Vânu Mare / jud. Mehedinți).

a₁ (Împăratul Traian s-a îndrăgostit de frumoasa lui soră, cu care a vrut să păcătuiască), b (ca să scape de el), c (iar urmele podului se mai zăresc și azi la Tr. Severin), f (la propunerea fetei), h. i. Nu a putut fi salvată și corpul ei a fost pescuit după trei zile.

4. *Traian și podul de peste Dunăre*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 14 (Vlădaia – Vânu Mare / jud. Mehedinți).

a₁, b (ca să scape de el), c (iar urmele podului se mai văd și azi la Tr. Severin), f (la propunerea fetei), h, i, f. Împăratul a săvârșit păcatul, chiar după ce au scos fata din apă.

5. *Podul lui Traian*. IZVORAȘUL, 1935, nr. 1, 35.

a₂ (Împăratul Traian a păcătuit cu frumoasa lui soră), b (ca să-i ierte Dumnezeu păcatele), c₁ (Podul a fost făcut cu renumitul meșter, Polidor¹), f₁ (Fata a cerut voie să se plimbe pe pod), h. k. Dumnezeu a sfărâmat podul, drept pedeapsă pentru păcatul săvârșit de ei. Au rămas doar niște urme, care se văd și azi la Tr. Severin.

6. *Legenda podului lui Traian*. (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 434 (Zătreni – Oltețu / jud. Vâlcea).

a₃ (Împăratul Traian și-a căutat o nevastă tot atât de frumoasă ca sora lui și nu a găsit), b₁ (Tatăl lui i-a promis-o dacă va face un pod peste Dunăre), c (și a murit).

12680. Podul lui Traian de peste Dunăre

Este atestat în Muntenia.

1. (Traian). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4547, f. 197 (Roșia – Tr. Severin / jud. Mehedinți).

a. Nevasta lui Traian i-a lăsat cu limbă de moarte, să nu se însoare decât cu fata căreia i se vor potrivi pantofii ei. Cf. Tip. 830. Într-o zi el și-a găsit fata îmbrăcată în pantofii mamei ei și i-a povestit dorința exprimată înainte de moarte.

b. Fata i-a promis că-l va lua de soț, dacă-i va face un pod peste Dunăre. Traian a adus meșteri care au absorbit apa Dunării cu mașini, au pus picioarele și au construit podul.

c. S-au plimbat ei pe pod și când au ajuns la mijloc, fata a sărit în apă și a murit.

12681. Podul de piele al lui Traian

Este atestat în Muntenia.

1. (*Podul de piele al lui Traian*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 98 (Răchita de Jos – Craiova / jud. Dolj).

a. Împăratul Traian locuia într-un munte, iar împărăteasa în altul. Ca să se întâlnească treceau pe un pod de piele aflat spre Târgoviște.

P. Prăpastiile 12691–12692

12691. Prăpastia lui Coroi

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12691

1. *Stânca caprelor*. ALB. Buc., 1897, nr. 9, 271.

a. Într-o ramură a munților Sihlea (Neamț), se află o stâncă numită

1. Apolodor din Damasc (*n. ed.*).

„Stânca Caprelor“, despărțită de alte stânci printr-o prăpastie, care se cheamă „Prăpastia lui Coroi“.

- b. Prin acele locuri a trăit mai de mult un sihastru, Coroi, care se hrănea cu ierburi și rădăcini, pe care i le aducea o căprioară în gură.
- c. Când a simțit că i se apropie sfârșitul, sihastrul a strâns toate căprioarele, bătând din palme și ele au stat până și-a dat sufletul. Din plânsul lor s-a făcut un izvor limpede. Ele au coborât trupul sihastrului în prăpastie, unde l-au înmormântat.
- d. De atunci a luat prăpastia numele sihastrului, iar stânca numele „Stânca caprelor“. Ierburile din acele locuri sunt bune de leac și mai ales pentru prelungirea vieții.

12692. Prăpastia Turdei

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

a. Origine 12692

1. *Die Thorenburger Kluft*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 244.
 - a. În apropiere de Turda se află o prăpastie care răzbate timp de o oră printr-o stâncă calcaroasă. Pereții ei sunt de circa 1 200 picioare și un râuleț sălbatic îi dă un aspect deosebit.
 - b. Odată, când regele ungar Ladislau cel Sfânt, a fost bătut și urmărit în munte de cumani, a rugat pe Dumnezeu să-i salveze viața.
 - c. Muntele s-a despicat și o prăpastie adâncă a pus stavilă dușmanilor.
2. *Die Thorenburger Kluft*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 244.
 - a, b, c₁ (Regele a despicat muntele cu sabia și s-a făcut o prăpastie).

Q. Pripoarele 12702

12702. Priporul Mândrei

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12702

1. *Priporul Mândrei*. Hîmea, *Taine de codru*, 12.
 - a. Pe vremuri, turcii jefuiau țara, necinsteau femeile și oamenii se refugiau de frică în munți.
 - b. În satul Colacu, trăia pe vremea aceea o văduvă bătrână și săracă cu fata ei, Ileana, într-un bordei de lângă pâraul Colăcel. Fata era atât de frumoasă, încât era alintată cu numele de „Mândra babei Păunoae“.
 - c. Ileana, împreună cu alte fete, au fost trimise în fundul codrilor, de frica turcilor. Baba venea s-o vadă la două zile. Când mama s-a îmbolnăvit, fata a coborât muntele să se ducă acasă.
 - d. Urmărită de un turc, a ajuns la un pripor unde s-au luptat. Fata l-a înjunghiat pe turc cu iataganul lui și a fugit. A fost însă omorâtă de alt turc. Priporul a luat numele de „Priporul Mândrei“, în amintirea fetei cele frumoase.

R. Râpele 12712

12712. Râpa Privighetoaiei

Este atestat în Muntenia.

a. Origine și nume 12712

1. *Râpa Privighetoaiei*. (V. A. Urechia), ROM. Buc., 1901, 905. Republicată: 1901, nr. 47, 3.

- a. Pe locul unde pe vremuri se afla curtea marelui logofăt Privighetoiu din Iași, s-a făcut mai târziu o râpă în care se aruncau gunoaietele.
- b. Logofătul avea o fată foarte frumoasă, de care se îndrăgostise Beizadea, feciorul cel mare al lui Vodă. El era sortit să se însoare cu fata dragomanului grec de la poarta otomană. De aceea, tinerii îndrăgostiți se întâlneau în ascuns.
- c. Într-o seară l-a așteptat zadarnic. Aflând de la tatăl ei că iubitul plecase la Țarigrad, fata și-a mărturisit vina și faptul că așteaptă un copil.
- d. Fata s-a dus cu maică-sa la Mănăstirea Trei Ierarhi, ca să se roage. Pe drum, au simțit o mare zguduitoră și s-au înapoiat spre casă. Când au intrat pe poartă, un nou cutremur a prăbușit curtea boierească, din care a rămas numai o groapă care le-a înghițit.
- e. De atunci, se aud gemete în groapa numită „Râpa Privighetoiului”. Vodă și Beizadea au fost omorâți de vizir, ca să le ia banii pentru împărăție.

S. Satele 12722–12847

12722. Albeni (Gorj)

Este atestat în Muntenia.

a. Origine și nume 12722

1. (*Legenda comunei*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4547, f. 133 (Albeni – Gilort / jud. Gorj).
 - a. Cei doi băieți ai lui Lupu Șerbănescu, Milea și Dragu, au intrat slugi la Negru Vodă, care le-a dăruit niște moșii.
 - b. Dragu s-a așezat în Albenii de azi și a avut un copil, Mihai, cu jumătate de păr și o sprânceană albă și mai târziu cu jumătate de barbă și mustață albă. Oamenii l-au numit Albu, iar pe copiii lui Albeni. De la ei a venit și numele satului.

12723. Agnita (Ruja și Meghindeal). (Sibiu)

Este atestat în Transilvania.

a. Origine și nume 12723

1. *Die Burg bei Schönberg*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 265.
 - a. Spre vest de satul Dealul–Frumos, la o distanță de jumătate oră, se văd urmele unei vechi fortificații. Hotarul între Agnita și Dealul–Frumos trece prin această fortificație.
 - b. Prin aceste locuri au locuit pe vremuri trei surori bogate: Agneta, Rosalia și Maria. Nu se știe din ce motive, fiecare a plecat cu oamenii ei și au întemeiat cele trei sate: Agnita (Agnetus), Ruja (Roseln) și Meghindeal (Mergeln).

12724. Avrămești (Vaslui)

Este atestat în Moldova.

a. Origine și nume 12724

1. *Avram Huiban*. Teodorescu–Kirileanu, *Amintiri*, 50 (Avrămești – Bârlad / jud. Vaslui). Republicată: I. CREANGĂ, 1917, nr. 1–12, 51.
 - a. Un ostaș de-al lui Ștefan Vodă, Avram Huiban, a fost trimis după nuiele pentru arcuri, după un război cu turcii. I-a plăcut atât de mult această vale încât, după victorie a primit de la Ștefan aceste locuri pentru vitejia lui.
 - b. I-a pus o icoană într-un stejar bătrân ale cărui urme se mai văd, iar Avram s-a așezat în poiana dealului, unde se află acum Biserica

Sf[ântul] Nicolaie. Poiana era înconjurată cu tei și cu multă avrămeasă.

- c. S-a însurat, a clădit o biserică, și satul a crescut apoi. Numele îi vine de la Avram Huiban și de la planta avrămeasă.
- d. Urmașii lui și-au împărțit mai târziu moșia și au format noi sate, după numele fiilor și generilor lui: Mărișești, Cristești și Rădeni.

12725. Bălănești (Olt)

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:
a. *Origine și nume* 12725

1. (Fără titlu). Vitănescu, *Monografia com. Bălănești*, 26 (Bălănești – Drăgănești – Olt / [jud. Olt]).
 - a. Satul Bălănești a luat numele fondatorului său, Dinu Bălănescu, zis și Izvoreanu.
 - b. A fost populat prin descendenții lui, cel mai principal numit „Marele Logofăt”. Acesta a adus sârbi, bulgari și alții, care s-au contopit prin datini și sânge cu românii.
 - c. Satul a fost la început în valea Oltului.
 - d. Sătenii erau expuși jafului turcesc (acel punct fiind locul de scurgere al turcilor).
 - e. Locuitorii s-au mutat pe locul unde este azi satul (pe deal, sfătuiți de Dinu Bălănescu).
 - f. La început au fost numai păduri pe aceste locuri.
2. (Fără titlu). Vitănescu, *Monografia com. Bălănești*, 25 (Bălănești – Drăgănești – Olt / [jud. Olt]).
 - c (în anul 1875, unde se mai văd și azi urme), d (satul fiind lângă drumul mare, care mergea spre Slatina), e (fiind mai feriti de năvălitori), b₁ (Satul vechi a fost populat cu locuitori veniți în parte de dincolo de Olt; avea numai 40 de case și nu avea nume), a₁ (Numele satului l-a luat de la un proprietar, Dinu Bălănescu, din locul unde este astăzi satul).
3. (Fără titlu). Vitănescu, *Monografia com. Bălănești*, 25.
 - c, d (fiind la drumul mare, pe unde treceau turcii), e, f (și stâna unui cioban numit Bălan), a₂ (Satul a luat numele acestui cioban).

12726. Bănia (Caraș-Severin)

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12726

1. (Fără titlu). (E. Petrovici – *Folclor din Valea Almăjului*). AN. ARH. FOLC., 1935, 78 (Bănia – Bogovici / jud. Caraș-Severin-Severin).
 - a. Satul Bănia, numit înainte Margina, era mai sus cu 2 km și fusese locuit de unguri, care au fugit la năvălirea turcilor.
 - b. Când au revenit românii din robia turcească, ca păstori, au trăit la început prin păduri și peșteri, și mai târziu au făcut satul.

12727A. Bătrâni (Prahova)

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

a. *Origine și nume* 12727

1. (Fără titlu). *Marele dicționar geografic al României*, 342.
 - a. Satul Bătrâni a fost înființat de un moșneag cu numele de Chiojdu, care s-a așezat prin acele locuri cu femeia și cei doi băieți ai lor.
 - b. După un timp, băiatul cel mare s-a mutat (pentru că s-a însurat și a căpătat un loc spre miazănoapte).
 - c. A înființat acolo o comună.
 - d. Comuna s-a numit Starchiojd (Chiojd, fiind numele băiatului, iar star, însemnând [„vechi sau mare”]¹).

1. În text: „un om cu avere“ (n. ed.).

- e. Cu feciorul cel mic s-a întâmpnat la fel (căci s-a așezat unde este acum Chiojdul Mic sau Chiojdul din Bârca).
 - f. Satul unde au rămas părinții s-a numit Bătrâni (unde veneau băieții să-i vadă pe bătrâni).
 - g. Bătrânul s-a stabilit acolo de pe vremea tătarilor sau a fost chiar el tătar.
2. *Legenda satului Chiojdul Mare*. A. I. F., i. 12527 (Bătrâni – Teleajen / jud. Prahova).
- a₁ (Spre apus de Starchiojd, se află satul Bătrâni, unde locuia un moșneag cu doi băieți. Ei se ocupau cu plugăritul și creșterea vitelor), b (vrând să-și facă singur o gospodărie. S-a așezat unde este azi Starchiojd, care înainte avea numele de Chiojdul Mare), c₁ (Și-a înființat acolo o gospodărie), e (făcându-și la început gospodăria lângă fratele cel mare. Sfătuit de el, a trecut în valea dinspre răsăritul satului Chiojd, unde era pășune pentru turmele ambilor frați. Și-a făcut gospodăria la Chiojdul Mic), f (pentru că părinții au rămas acolo), d₁ (Comunele noi s-au numit Chiojdul Mare și Chiojdul Mic. Sub influența slavonă au devenit mai târziu Star-Chiojd – Star însemnând vechi sau mare).

12727B. Bătrâni și Starchiojd

Este atestat în Muntenia.

1. *Legendă*. A. I. F., i. 12528 (Starchiojd – Teleajen / jud. Prahova).
 - a. Trei frați – Bătrânu, Chiojdu mare (Star Chiojd) și Chiojdul mic – locuiau la părinții lor în actualul sat Bătrâni.
 - b. Nu se știe când au luat ființă cele două Chiojduri, dar se cunoaște faptul că s-au întemeiat deodată.
 - c. Chiojdul Mic are pământul și pădurile în devălmășie cu Chiojdul Mare și Bătrâni.

12728. Bezid (Mureș)

Este atestat în Transilvania.

a. Origine și nume 12728

1. *Die Gründung von Bözöd*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 266.
 - a. În urmă cu 600 de ani, pe partea cealaltă a muntelui, se afla un sat numit Lețu. Azi se mai știe o câmpie cu acest nume, unde plugarii dezgroapă urme de locuințe.
 - b. Satul fiind spre șosea, locuitorii au avut mult de suferit de pe urma tătarilor. De aceea l-au părăsit și s-au urcat pe vârful munților. Zărind de acolo câmpiile înverzite, au exclamat: „be zöld!“ (ce verdeată), de unde a venit și numele de Bözöd al satului.

12729. Bibirești (Bacău)

Este atestat în Moldova.

a. Origine și nume 12729

1. *Bibire*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 150.
 - a. Satul Bibirești (Letea – Bacău), a fost întemeiat de un oarecare Bibire, care a moștenit moșia de la un strămoș de-al lui de pe vremea lui Ștefan cel Mare.
 - b. Domnul i-o dăruise pentru vitejia lui, arătată într-o luptă.

12730. Bârgău (Rusu Bârgăului?) [jud. Maramureș]

Este atestat în Moldova.

a. Origine și nume 12730

2. *Cetățuia Mică și Cetățuia Mare*. Bogdan, A. T., *Ștefan cel Mare*, 20 (Bârgău – Maramureș).
 - a. Pe valea Bârgăului, de la cetatea Bistrița spre răsărit, trăia pe timpul

lui Ștefan cel Mare un bogătaș cu mulți ciobani și oi, pe nume Rusu. Nimeni nu știa cine este și de unde vine.

- b. Și-a făcut o cetate mică, unde și-a pus la adăpost tot ce avea mai de preț. Pentru numărul imens al ciobanilor lui, a făcut o cetate mai mare, pe marginea văii, unde și-a stabilit locuința.
- c. Ștefan Vodă l-a bătut, i-a luat cetățile cu tot ce avea în ele, dar Rusu a avut grijă să îngroape înainte banii. Locul unde au fost cetățile se cunosc prin două ridicături de pământ numite „Cetățuia Mare” și „Cetățuia mică”. Satul a luat numele stăpânului acelor locuri, Bârgăul Rusului“.

12731. Bogătești (contopit cu Valea Mare). (Găești / jud. Dâmbovița)

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12731

1. *De când sunt Bogăteștii de azi*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 94.

- a. În locul unde este satul Bogăteștii de azi, au fost pe vremuri numai păduri. Vechiul sat Bogătești, care se întindea între Valea Bisericii și Valea Argeșului, era mare și bogat. Într-o noapte de Paște, tătarii au prădat totul și au omorât pe locuitori în biserică.
- b. Au scăpat doi copilași, un băiat și o fetiță, care s-au ascuns în iazul morii. După plecarea tătarilor, s-au refugiat în pădurile din dealul Bogăteștilor, unde și-au făcut o colibă și au crescut împreună.
- c. Când s-au făcut mari, s-au căsătorit și au avut copii. De teama tătarilor, urmașii lor și-au făcut casele tot în pădure.
- d. Cu vremea, pădurea s-a tăiat și a rămas dealul cum este azi. Așa s-a format noul Bogătești, iar urmele vechiului sat se mai văd pe Valea Bisericii.

12732. Bogza. (Rm. Sărat / jud. Vrancea)

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12732

1. *Legenda satului Bogza din județul R. Sărat*. ȘEZ., 1913, nr. 11, 162.

- a. Adunând lemne prin aceste locuri, care i-au plăcut, o fată de la o târlă și-a adus și părinții. Au întemeiat o gospodărie pe care au numit-o Bogza, după numele fetei.
- b. S-au mai stabilit și alții acolo. Păstorii au format cătunele Mocani și Ungureni, iar agricultorii Cojanii. Mai târziu s-au amestecat și s-au înrudit între ei.

12733. Boureni (Înglobat orașului Gura Humorului / jud. Suceava)

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12733

1. *Boureni (N. Mateescu-Brăila – Legendele)*. REV. IST. ARH. FIL., 1931, nr. 2-4, 39 (Iazul Starețului – Mănăstirea Neamțului).

- a. Ducându-se la vânătoare prin munți, Dragoș Vodă din Maramureș a urmărit un bour și a ajuns pe alte meleaguri. Locul unde s-a făcut vânătoarea s-a numit Boureni. Satul care a luat ființă pe acel loc a primit același nume.
- b. Între câinii care l-au însoțit pe Dragoș, a fost și o cățea, Molda. Apa râului din care a băut cățeaua, s-a numit Moldova, iar ținutul, Țara Moldovei. Dragoș a rămas acolo și a întemeiat principatul Moldovei. Vezi și Tip. 12350, 14737.

12734. Braniste (sat dispărut)

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante identice.

a. *Origine și nume* 12734–12735

1.2. *Bran Voinicul*. (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, 40 (Hănțești – Tecuci; Buciumeni – Tecuci / jud. Galați).

- a. Ștefan Vodă a ajuns odată cu oastea cam la răsărit de Nicoreștii de azi, unde, pe un deal, erau strânși turcii. În întâmpinarea lui Vodă a ieșit un voinic, Bran, care l-a poftit să se odihnească în coliba tatălui său.
- b. Printr-un vicleșug, Bran i-a atras pe turci într-un alunș și cu o ceată de flăcăi i-a omorât până la unul. Ștefan Vodă a scris pe o stâncă fapta voinicului, și mai târziu a pus de s-a zidit acolo o biserică. Lui Bran i-a dat atât pământ, cât a putut cuprinde cu ochii. Pe acel loc a luat ființă satul Braniște, lângă Nicorești.

12735. Braniște și Pielegoală (Sate dispărute)

Este atestat în Moldova.

1. *Talaba*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 168 (Tecuci? / jud. Galați).

- a. Numele moșiei Talabasca, din comuna Fundeni (Tecuci), vine de la un slujbaș al lui Ștefan Vodă, Talabă, care-a primit-o în dar pentru faptele lui vitejești.
- b. El a întemeiat satele Braniște și Pielegoală. Din cauza revărsării Siretului și a năvălirilor barbare, satele au dispărut fără urmă.

12736. Brătulești (Bacău)

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12736

1. (*Legenda satului Brătulești*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4549, f. 21 (Dărmănești – Moinești / jud. Bacău).

- I a. Satul Brătulești face parte din comuna Dărmănești. Un oarecare Brat, salvat de la tătari, când aceștia au pustiit satele vechi din Poiana Moșcușului, când a revenit acasă, a mutat biserica din sat pe apa Doftanei.
- b. Cel mai bătrân om din sat, de 120 de ani, povestea despre tatăl lui care a locuit pe acolo, și de¹ cei robiți de tătari a venit numai unul singur, luându-se după „Crugul Cerului“.
- II a. Tătarii puneau robii pe un căruț cu care-i băga în cuptor și îi frigea să-i mănânce.
- b. Acel om, după ce a fost îngrășat cu nuci și pâine, s-a prefăcut că nu știe să se așeze pe cărucior. Când tătăroaica s-a așezat ca să-i arate, a împins-o în cuptor și a fugit. Cf. Tip. 327C, 13584.

12737. Breasta (Înglobat orașului Craiova / jud. Dolj)

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12737

1. *Asupra originii satului Breasta*. IZVORAȘUL, 1934, nr. 10, 265 (Brabova – Craiova / jud. Dolj).

- a. Satul Breasta, situat la 7 km de Craiova, este înconjurat de dealurile Moroienilor, Obedinului, Văcarilor și Crețeștilor și datează de mai bine de un secol.
- b. Mai mulți turci au urmărit odată niște români. Când au ajuns la Jiu, românii s-au aruncat în apă și au trecut pe celălalt mal. Turcii au strigat după ei: „bre, stai bre!“, de unde a rămas și numele satului.

12738A. Broșteni (Vatra Dornei, jud. Suceava)

Este atestat în Moldova.

1. În text: „din“ (*n. ed.*).

a. *Origine și nume* 12738

1. *Broșteanu*. Teodorescu–Kirileanu, *Amintiri*, 153 (jud. Suceava).

- a. În cursul unui război, Ștefan cel Mare a trecut prin comuna Drăgușeni (Suceava). A poposit la Holmul și un păzitor al iazului, Broșteanu, i-a adus plocon un buhai.
- b. Ștefan Vodă i-a dăruit pământul din jurul iazului și al schitului. Așa s-a născut satul Broșteni, al cărui nume vine de la întemeietorul său, Broșteanu.

12738B. Broștenii și Ștefan Vodă

Este atestat în Moldova.

1. *Broșteanu*. Teodorescu–Kirileanu, *Amintiri*, 153 (Pașcani – [jud.] Iași).

- a. Bătut la Valea Albă, Ștefan Vodă a fost alungat de mama lui de la Cetatea Neamțului. S-a dus în satul de țigani Broșteni, să ceară hrană.
- b. Bulibașa țiganilor din Brusturi, a trimis niște țigani în Purcilești, Stolnicenii Prăjescului de azi, în acest scop. Drept mulțumire, Ștefan Vodă i-a făcut pe țigani răzeși și le-a dat pământ.
- c. Ștefan a stat o noapte la „Buhaiul lui Vodă“ de azi, unde Stan Perjariul i-a adus un buhai gras și niște pește. Domnul i-a dăruit 7 fălcii de pământ și iazul din râpile dealurilor Hornița, dintre satele Cristești și Drăgușeni.

12739. Brusturi (Tg. Neamț, [jud. Neamț])

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 12739

1. *Răzășii de la Ștefan cel Mare și Sfânt*. Teodorescu–Kirileanu, *Amintiri*, 171.

- a. Brusturi este cel mai vechi sat din comuna Drăgănești (Suceava), iar locuitorii sunt răzeși. Moșia le-a fost dăruită de Ștefan cel Mare, în urma războiului de la Valea Albă.

12740. Bucecea ([jud.] Botoșani)

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12740

1. *Satul Bucecea*. (D. Furtună), I. CREANGĂ, 1915, nr. 5, 140 (Bucecea – [jud.] Botoșani).

- a. Bucecea era pe vremuri un mic sătuleț, cu câteva căsuțe, așezat pe locul unde s-au tăiat copacii, dintr-o imensă pădure.
- b. Odinioară, peste Sirețel se afla satul Voinești, pustiit mai târziu de turcii, care atacau ascunși sub burta calului. Cei care au scăpat de turci, au întemeiat satele Bohoghina și Bărbătești, un colț din satul Bucecea. Numele celui din urmă vine de la un turc care-și pierduse „buceaua“ și care, căutând-o, pronunța cuvântul foarte comic.

12741. Bucura (Vânju Mare, jud. Mehedinți)

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12741

1. *Satul Bucura (Mehedinți)*. Densușianu, O., *Tradiții*, 35 (jud. Mehedinți?).

- a. Un convoi de robi ce mergeau spre Dunăre a poposit odată într-un loc unde se afla o fată numită Bucura. Atras de frumusețea fetei, conducătorul robilor a vrut să rămână acolo. Într-o zi, când se plimba cu ea, fata l-a omorât cu hangerul căpeteniei, ca să elibereze robii.
- b. Din recunoștință, robii au rămas pe loc și au întemeiat satul care poartă numele fetei. Ea s-a măritat cu Rujan, unul din robi, de la care și-a tras numele „Drumul lui Rujan“.

12742. Budac ([jud.] Bistrița[–Năsăud])

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12742

1. *Die Gründung Budak*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 267 (Dumitra – Bistrița–Năsăud).

- a. Budacul a fost întemeiat de pe vremuri. Acolo era o capelă mare unde veneau în pelerinaj, de la mari distanțe, credincioșii catolici. Localitatea era înfloritoare și avea 600 de gospodării.
- b. Între anii 1601–1602, Budacul a fost pustiit de război și ciumă și au rămas numai trei gospodării. A fost repopulat și reclădit de sașii din alte regiuni.

12743. Bulbuceni ([jud.] Vaslui)

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

a. *Origine* 12743

1. *Bulbuceni. Ținutul Tutovii*. I. CREANGĂ, 1917, nr. 1–12, 88 (Bulbuceni?).
 - a. Bulbucenii a existat pe vremea lui Ștefan cel Mare.
2. *Bulbucenii. Ținutul Tutovii*. I. CREANGĂ, 1917, nr. 1–12, 88 (Bârlad – [jud. Vaslui]).
 - a₁ (Bulbucenii a fost înființat de Ștefan cel Mare).

12744. Cavadinești (Tg. Bujor, [jud. Galați]¹).

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12744–12745

1. *Cavadineștii de altădată*. COLINDA, 1928, nr. 11–12, 19 (Cavadinești – [Galați]²).
 - a. Cavadineștii, sat de răzeși, așezat între două dealuri roditoare, pe valea Horincei, își trage numele de la un căpitan al lui Ștefan cel Mare, Cavadin.
 - b. Domnul i-a dăruit moșia, drept răsplată pentru faptele lui vitejești. Satul era bogat, cu oameni harnici și gospodari.

12745. Cavadinești (Gănești, Comănești, Prodănești). (Tg. Bujor, [jud. Galați]³)

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda satelor noastre*. COLINDA, 1928, nr. 3, 18.
 - a. Drept mulțumire lui Dumnezeu, Ștefan Vodă avea obiceiul să ridice o biserică după fiecare bătălie. Ostașilor le dăruia moșii pentru vitejia lor.
 - b. După o biruință asupra turcilor, a chemat pe căpitanii lui – Gavan, Ganea, Coman și Prodan – în punctul numit „Grăpeni“, la un sfat. Le-a dat pământ spre răsărit de acest loc, unde au întemeiat satele Cavadinești, Gănești, Comănești și Prodănești, care au luat numele lor.
 - c. Pe vremuri, aceste locuri erau acoperite de păduri. Copacii au fost tăiați și locul a devenit bun de muncă. Și azi, valea Horincei, unde se află aceste sate, este renumită prin grânele și podgoriile bogate.

12746. Chiraleș ([jud.] Bistrița–Năsăud)

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12746

1. *Kerles* (Chiraleș). Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 256.
 - a. Pe o colină din Chiraleș, un cavaler din „Țara Bârsei“, a clădit un castel. În jurul lui s-a format, mai târziu satul.

12747. Ciocănești (Călărași, [jud. Ialomița])

Este atestat în Muntenia. În text: „Dolj“ (n. ed.).

a. *Nume* 12747

1. (*Legenda satului*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4546, f. 188 (Ciocănești – Călărași / jud. Ialomița).

1. ,2, 3. În text: „Dolj“ (n. ed.).

- a. Când s-a făcut satul, s-a făcut și un pod peste o apă. Apele și ghețurile îl stricau mereu și oamenii ciocăneau tot timpul podul. De aceea s-a numit satul Ciocănești.

12748. Cisnădioara ([jud.] Sibiu)

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12748

1. *Die Burg von Michelsberg*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 248.

- a. La ieșirea din Valea Cisnădiei, în apropiere de satul Cisnădioara, se află un munte izolat de înălțimile din apropiere. În vârful lui se află o cetate în care se mai găsesc arme și pietre imense. Numele satului se trage [de la]¹ această cetate.
- b. Pe vremea când baronul Herman din Nürenberg a clădit Sibiul (Hermanstadt), a venit și, cavalerul Michel, însoțit de 36 de slugi. El a clădit castelul și când a murit, slugile s-au împrăștiat în țară.
- c. Castelul a fost preluat de locuitorii satului. Conform obiceiului, flăcăii, înainte de-a se însura, cărau din valea râului îndepărtat câte o piatră grea până la castel, unde s-a făcut astfel un zid gros de pietre. Astfel întărit, castelul a devenit un mijloc de apărare împotriva dușmanilor, iar pietrele cărate, dovada puterii tinerilor.

12749. Cișmea ([jud.] Botoșani)

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12749

1. *Fântâni și cișmele*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 180.

- a. Numele satului Cișmea (Botoșani), vine de la cișmea dinspre apus a satului, zidită de Ștefan cel Mare. Pe dealul Cișmelei s-au găsit câte trei cuțite într-o teacă, arme și bucăți de sabie.
- b. În apropierea bisericii din satul Șipotele (Iași), se află o fântână numită „Fântâna lui Ștefan cel Mare“, făcută de Vodă Ștefan.
- c. În satul Vericeni se găsesc urmele unui pod de piatră și o fântână, despre care se spune că au fost făcute tot de Ștefan cel Mare.

12750. Câmpu lui Neag (Petroșani / jud. Hunedoara)

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12750

1. (Fără titlu). Densușianu, O., *Grăiu*, 224 (Câmpu lui Neag - Petroșani / jud. Hunedoara).

- a. Câmpu lui Neag a fost pe vremuri un pustiu, unde s-a stabilit haiducul Neag cu ai lui. Satul își trage numele de la haiduc.

12751. Cândești (Muscel / jud. Argeș)

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

a. *Origine și nume* 12751

1. *Legenda satului Cândești*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 88.

- a. În partea de miazăzi a satului Silișteea, se afla pe vremuri un sat care se numea tot Cândești, ca și azi.
- b. În timpul ciumei, populația a fost secerată (iar cei care au rămas, s-au retras mai către miazănoapte).
- c. Trăia pe atunci în munți, un cioban cu numele de Cândea. Coborând prin acele locuri, i-au plăcut și a rămas.
- d. Satul a fost refăcut (de supraviețuitori, din fostul sat, la care s-au adăugat locuitori din Bughea, Mala și Lerești).
- e. Numele satului vine de la ciobanul Cândea.
- f. Când turcii se arătau pe la noi, sau se iveau bolile molipsitoare,

1. În text: „din“ (n. ed.).

oamenii din aceste locuri se retrăgeau spre mieznoapte și nu reveneau decât când se potoleau lucrurile.

2. „Cu Cândeștii“. A. I. F., mg. 1294 c. (Cândești – Muscel / jud. Argeș).
b, d (cu oameni veniți din Transilvania, din alte locuri și din Bughea de Sus).

Vezi și Tip. 12450.

12752. Cloașterf ([jud.] Mureș)

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12752

1. *Die Gründung von Klosdorf*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 264 (Saschiz – Sighișoara / jud. Mureș).

a. Argații unui nobil sau ai unei mănăstiri s-au așezat pe terenul din Saschiz. Ca semn distinctiv al originii lor, purtau blazonul din Cloașterf.

12753. Copăceni (Teleajen / jud. Dâmbovița)

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12753

1. *Numele satului „Poiana Copaciului“*. Teodorescu, *Monografia com. Opăriți*, 10.

a. Unei porțiuni din satul „Poiana Copaciului“, locuitorii îi zic în prezent „În poiană“. Pe vremuri se afla în această parte a satului o poiană cu un copac uriaș iar în jur, pe dealuri, erau păduri seculare.

b. Turcii, care umblau prin sate după negoț, făceau în această poiană exerciții cu armele, țintind porcii care umblau prin împrejurimi.

c. Satul a luat numele de la această poiană cu copaci. Mai târziu i s-a spus mai pe scurt Copăceni.

12754. Corbii Ciungi (Titu / jud. Argeș)

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 2 variante identice.

a. *Nume* 12754

1. (Fără titlu). ROM. Buc., 1882, (II), 841.
2. *Corbii Ciungi*. FAM., 1882, nr. 50, 601.

a. Satul Corbii Ciungi se numea pe vremuri Corbii Mici. În apropiere existau și satele Corbii Mari, Vânătorii Mari și Vânătorii Mici. Satele erau scutite de biruri, pentru că sătenii vânau sălbăticiuni pentru domnitor, în pădurile din jur.

b. Un Negru Vodă care domnea la Târgoviște, vrând să facă scaunul domnesc acolo, nu a fost lăsat de Divan. Vodă a făcut un palat numit „Palatul Fetiței“.

c. Acolo a adus o jupâniță frumoasă pe care o iubea. Zilnic pleca pe calul lui, ca un zmeu, de la Târgoviște la Corbii Mici.

d. Cei din Corbii Mici păzeau palatul și țineau calul până pleca Vodă. Într-o noapte, când Vodă a plecat înapoi la Târgoviște, calul a murit.

e. Vodă, care-și iubea calul, a pus de s-au tăiat degetele de la amândouă mâinile tuturor bărbaților din sat. De atunci a căpătat satul acest nume.

12755. Corlat (Dorohoi, [jud. Botoșani])

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12755

1. *Corlăteni*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 156 (jud. Dorohoi?)

a. Satul Corlăteni – Dorohoi / Botoșani își trage numele de la un boier credincios al lui Ștefan cel Mare, numit Corlat. Domnul i-a mai dăruit moșia Berchisești care a ajuns apoi în stăpânirea Mănăstirii Moldovița.

b. Pe moșia Corlăteni, Ștefan Vodă a făcut un iaz. Cu timpul, satul a fost refăcut și reîntemeiat de boierul Haret.

12756. Crăciun (Înglobat satului Drăgușeni) ([jud.] Bacău)

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12756

1. *Crăciun*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 156 (jud. Vaslui).

- a. Crăciun este un sat în comuna Drăgușeni, al cărui nume se trage de la un oștean de-al lui Vodă Ștefan, numit Crăciun. Domnitorul i-a dat acest sat, drept răsplată pentru vitejia lui.

12757. Crucea de Piatră (Tg. Ocna / jud. Bacău)

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12757

1. *Cruci*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 179 (jud. Bacău?).

- a. „Crucea de Piatră“ (Bacău), purta pe vremuri numele de Bobu, după dealul pe coasta căruia este așezat.
- b. Crucea care-i înaltă cât un stat de om, a fost pusă de Ștefan Vodă pe mormântul unui neam de al lui. Pe ea se mai văd urmele scrierii slavone.

12758. Csik (?) (Ciuc?)

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12758

1. *Csik und Gyergyo*. (Ciuc și?) Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 382.

- a. Secuții au venit de peste munți și s-au oprit lângă Olt. Acolo au pescuit mulți pești, care se numesc în ungurește „csic“, de unde și numele satului.
- b. Podișul de lângă Mureșul de Sus, „Gyergyo“ (?), își trage numele de la chemare: „gyerjo“ (vino aici!), cu care o femeie a îndemnat pe noii veniți să se stabilească în acele locuri.

12759. Cudalbi (Tecuci / jud. Galați)

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12759

1. *Cudalbi*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 155 (Smârdan – [jud.] Galați).

- a. Numele satului vine de la Manolache Cudalb, răsplătit cu loc de așezare în acel sat, pentru vitejia lui, de către Ștefan cel Mare. În partea de jos a satului, un drum poartă numele de „Drumul lui Manolache“.
- b. Odată cu Manolache Cudalb au mai fost împământeniți de către Ștefan Vodă și căpitaniii Bețivul și Obreja, care s-au așezat tot în satul Cudalbi.

12760. Dărmănești (Moinești / jud. Bacău)

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

a. Origine și nume 12760

1. (*Legenda satului Dărmănești*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4549, f. 21 (Dărmănești – Bacău).

- a. Trei frați din Transilvania: Coman, Dorman și Timofte au venit în Moldova.
- b. Ștefan Vodă a dăruit pământ lui Dorman (munții de pe valea Uzului, unde el a făcut sat răzeșesc).

2. *Dorman*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 158 (jud. Bacău?).

- b. (un căpitan de-al lui, de la care vine și numele comunei), c. În această comună se află și satul Plopul, care-și trage numele de la un plop uriaș, răsădit de pe vremea lui Ștefan Vodă.

12761. Davidești (Pitești / jud. Argeș)

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12761

1. (*Legenda com. Davidești. Muscel – Argeș*). (Nic. Densușianu – *Răspun-suri*), B.A.R., ms. 4546, f. 51.
 - a. Pe când satul era pe malul drept al pârâului Argeșel, într-o noapte de Paște, când oamenii erau la biserică, au năvălit turcii sau tătarii. Ei au dat foc bisericii și au pierit mulți oameni.
 - b. Cei care au scăpat, au fost luați în robie. Numai un cioban, David, cu fata lui, s-au ascuns în pădure, dincolo de Argeșel. Împreună cu alți refugiați din alte locuri au întemeiat satul Davidești.

12762. Domnești (Curtea de Argeș / [jud. Argeș])

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12762–12763

1. (Fără titlu). Haiducescu, *Geografia descriptivă Gorj*, 65.
 - a. Spre estul comunei Bosescu, în valea Siliștei, se văd niște ruine, temelii unei clădiri despre care se spune că a fost beciul lui Dosoftei.
 - b. De la aceste ruine, pe valea Domneștilor, a locuit o doamnă fugită din cauza războiului. De la ea vine numele satului.

12763. Negru Vodă și satul Domnești

Este atestat în Muntenia.

1. *De unde își trage numele satul Domnești*. Rădulescu–Codin, *Legende*, 60.
 - a. Făcând adesea drumul între Câmpulung și Curtea de Argeș, Negru Vodă și-a făcut un conac pe malul stâng al râului Doamnei, ca să aibă unde poposi. De atunci s-a spus acestui sat Domnești.
 - b. Vodă a făcut acolo o biserică ale cărei urme se mai văd și azi, în locul numit Siliște. Biserica pare să fi fost săsească. Vezi și Tip. 12347A, 12426.

12764. Dorna (Vatra Dornei / jud. Suceava)

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12764

1. *Dragoș Vodă și Dora*. (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, f. 55 (Dorna – Suceava). Publicată: GLAS. BUCOV., 1919 (II), nr. 218, 2; CAL. GLAS. BUCOV., 1920, 132.
 - I a. Vrând să nu mai aibă stăpân, Dragoș Vodă a părăsit țara ungurească cu o ceată de panduri și căpitani, de care s-a despărțit apoi. A rămas doar cu un singur căpitan cu care a mers pe o potecuță a muntelui Bârnărel.
 - b. A dat de o frumoasă ciobăniță, cu care a stat de vorbă și s-a îndrăgostit de ea. La plecare i-a dat un ban de aur și i-a spus că va reveni. Fata i-a dat în schimb multe flori.
 - c. Dragoș a întemeiat Țara Moldovei. Dorul de fata din poiană, pe care el o numea Dora, îl mâna continuu.
 - d. Fata povestise tatălui ei cele întâmplate. Când se ducea la păscut, doinea cu atâta foc, încât o căprioară, căreia i-au fost omorâți puii, se ținea după ea, iar seara se aciuia în coșarul oilor.
 - II a. După ce a organizat totul în țară, Dragoș a pornit cu sfetnicul lui pe crestele munților, mânat de dorul fetei. Dar nu a găsit-o.
 - b. Nu departe de locul în care apa Dornei se varsă în cea a Bistriței, a zărit o căprioară și a țintit-o. A auzit un oftat și a aflat-o pe Dora moartă, atinsă de săgeata lui, iar căprioara îi lungea mâinile. Pe pieptul ei, atârna moneda dăruită de Dragoș.
 - c. Dragoș, cu multă durere, a înmormântat fata și a întemeiat pe acele locuri satul Dorna, care a luat numele fetei.

12765. Dragomirești (Inclus în satul După-Deal) ([jud.] Bacău)

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 127651. *Dragomireștii și Vindereii de la Ținutul Tutovii*. I. CREANGĂ, 1917, nr. 1-12, 50 (Bârlad - Vaslui).

a. În 1477, când Ștefan Vodă a fost la Vaslui, la sfințirea bisericii cu hramul Sfântului Ion, a luat-o pe valea Rahovei, până la Trohan și a trecut dealul în valea Lipovei. Acolo a întemeiat Dragomireștii.

b. Mergând mai departe, a făcut și satul Vindereii.

12766. Dragoslavele (Muscel / jud. Argeș)

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 127661. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Dragoslavele*, 100.

a. Pe la jumătatea veacului al VII-lea, Dragoslav, una din căpeteniile slavilor fugari, s-a adăpostit pe lângă cele dintâi așezări românești de la poalele munților Păpușa și Leaota, în apropierea comunei Dragoslavele. Într-o luptă cu românii, a fost luat rob, împreună cu fetele lui, Luda și Ringa.

b. Dragoslavele, cum mai erau numite fetele, au fost date în seama viteazului Mateiaș.

c. Mala, o altă fată a lui Dragoslav, a scăpat din robie pe Bodea, fiul preotului Luca.

d. Mala, Dragoslav și toți cei prinși s-au creștinat și s-au așezat printre români. Mala s-a căsătorit cu Bodea, care a fost ales domn, apoi a căzut într-o luptă.

e. De la cele două fete ale lui Dragoslav a luat numele satul. De la Mateiaș, păzitorul fetelor, a rămas numele văii și dealului care este așezat în partea de miazăzi-apus a satului.

12767. Dragoslavele și Dragoș

Este atestat în Muntenia.

b. *Origine și nume* 127671. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Dragoslavele*, 101.

a. Se spune că întemeietorul Dragoslavelor ar fi Dragoș, una din căpeteniile oștirii cu care voievodul Negru Vodă a trecut munții.

b. Negru Vodă, din ținutul Făgărașilor, a venit cu oaste multă împotriva tătarilor și s-a oprit să se odihnească pe Pravăț, un deal frumos situat în partea de vest a comunei Dragoslavele.

c. După o scurtă odihnă, oastea a ajuns la Câmpulung. Cu ajutorul vitejilor lui comandantii, căpitanii Badea, Stoian și Dragoș, Negru-Vodă a biruit dese cețe de tătari găsite prin împrejurimi.

d. După biruință, voievodul a dăruit lui Dragoș un ținut cuprins între dealul Pravăț și culmea munților dinspre miazănoapte, iar înspre răsărit, cât a putut cuprinde cu ochii. Dragoș, cu o parte din oșteni, a rămas pe loc și a întemeiat Dragoslavele care-i poartă numele.

12768. Dragoș (Dragoșanca?) (Câmpulung / jud. Suceava)

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 127681. *Dragoșanca*. ȘEZ., 1894-1895, (III), nr. 8, 171.

a. Pe vremea năvălirilor tătărești, principele Moldovei a ascuns coroana de aur și alte odoare într-o fântână și a fugit peste munți, unde a murit. Dragoș-Vodă, voievodul Maramureșului, a alungat pe tătari și i-a bătut la locul numit de atunci Dragoșanca.

b. Pe fiul lui, Sas, l-a lăsat să apere țara și el a ridicat o cetate pe dealul

din fața Siretului. Dealul se numește și azi Sasca. Sas a fost apoi ales domn al Moldovei.

12769. Drăgoești (Gura Humorului / jud. Suceava)

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine și nume* 12769

1. *Drăgoi și Cucu*. GAZ. TRANS., 1903, nr. 198, 1.

I a. Unul din cei 7 feciori ai lui Dragoș s-a așezat pe locul unde se află azi satul Drăgoești și, urmat de alte familii, a întemeiat un sat.

b. O dată cu năvălirile barbare, oamenii fugeau în pădure și numai puțini rămâneau pe loc. Unul, Brădățan, s-a retras în valea dintre dealurile Hondru și pârâul Drăgoeasca, unde și-a făcut casă.

c. Într-o noapte, când un călugăr i-a cerut adăpost, Brădățan nu l-a primit, de frică. A doua zi, când l-a găsit dormind în fața casei, i-a cerut iertare.

d. Când a văzut-o pe frumoasa lui fată, călugărul i-a binecuvântat ca neamul lor să nu se mai stingă și le-a dat numele de Cuculești.

II a. Îndrăgostită de fiul lui Drăgoi, neam domnesc, fata a fugit cu el și și-a făcut o colibă în pădure, de frica de-a nu fi lăsați să se însoare. Părinții i-au găsit cu greu și au trebuit să-i lase să se însoare.

b. Satul s-a numit Drăgoești, după numele lui Drăgoi. Cuculeștii, una dintre cele mai numeroase familii din sat, se trage din socrul lui Drăgoi.

12770. Drajna de Sus (Pântești, Botinești, Stănești) (Teleajen / jud. Prahova)

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12770

1. *Legenda satului*. (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4546, f. 278 (Drajna de Sus – Teleajen / jud. Prahova).

a. Traian, după ce i-a bătut pe daci, și-a chemat oștenii și le-a spus să-și ia fiecare din pământul cucerit, cât poate ocoli într-o zi.

b. Astfel s-au întemeiat satele Drajna de Sus, Pântești, Botinești, Stănești, care au luat numele întemeietorilor.

12771. Drețelheim (?)

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12771

1. *Einwanderer ins Burzenland bleiben in Ungarn zurüch*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 259.

a. În urmă cu sute de ani, germanii, aparținând populației transilvănene din Țara Bârsei, au plecat în locul unde este acum satul. S-au îmbolnăvit, au rămas pe loc și au întemeiat Drețelheim (?).

b. De aceea limba și portul celor din sat sunt asemănătoare cu cele din Brașov.

12772. Feleac (Dej / jud. Bistrița-Năsăud)

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12772

1. (Fără titlu). SAT. ȘC., 1933–1934, 143 (Feleac – Bistrița Năsăud).

a. Satul Feleac se afla pe vremuri spre pustă. În locul unde se află acum, era o pădure mare pe unde treceau poștalioanele cu oamenii bogați cărora le țineau haiducii calea.

b. Împărăteasa Maria Tereza, trecând odată pe acolo, au prins-o haiducii și i-au tăiat degetele de la o mână. Pentru că a scăpat cu viață, a ridicat acolo o biserică care mai târziu a fost mărită.

c. Stăpânirea a dat de veste că oricine vrea să-și facă casă în deal, în

pădure, poate tăia copaci. Puțini oameni au avut curajul la început și haiducii aveau unde se adăposti.

- d. Pandurii trimiși pentru prinderea haiducilor chinuiau populația; totuși, gospodăriile s-au înmulțit.
- e. Se povestește că un pandur lua mereu laptele unui român. Acesta a uns donița cu untură de porc și i-a nenorocit stomacul. Pandurul s-a plâns românului, care s-a prefăcut că nu știe nimic.

12773. „Fântâna Domnească“ (Tr. Severin / jud. Mehedinți)

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12773

1. *Legendă despre „Fântâna Domnească“*. IZVORAȘUL, 1928, nr. 1–4, 25 (Iginoasa – Turnu Severin / jud. Mehedinți).

- a. Matei Vodă a făcut o fântână într-un loc care i-a plăcut și unde a vrut să facă un oraș frumos. A venit cu alai și a hotărât că dacă va veni cineva cântând dinspre soare răsare va ridica cetatea; dacă va veni cineva fluierând, nu o va clădi.
- b. Au auzit venind un om care cânta, dar când s-a apropiat, a început să fluiera. Domnul a plecat blestemând ca omul din acele locuri să nu aibă parte decât de un bou și o vacă în ogradă. Numele satului a rămas de la fântâna făcută de Matei Basarab.

12774A. Frâna (Oficial: Axente Sever – Mediaș / jud. Sibiu)

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12774

1. *Frauendorf. Müller, Siebenbürgische Sagen*, 387.

- a. În satul Frâna, aflat la două ore de Mediaș, trăiau pe vremuri doi frați. Moștenind o vacă de la tatăl lor, s-au învoit să rămână a aceluia în al cărui grajd va intra vaca venind de la păscut.
- b. Unul dintre frați a făcut un grajd obișnuit, iar celălalt a construit un grajd din crengi. Vaca a intrat în grajdul de crengi și a rămas a acestuia. Cf. Tip. 3000I. Omul a tăiat vaca și a făcut o masă pentru tot satul. După aceea a mâncat el un an de zile de la săteni, apoi a plecat din sat.
- c. S-a înapoiat după un timp cu o turmă mare de oi și a spus că le-a strâns din fundul unei ape. Bărbații din sat au sărit și ei în apă după oi și s-au înecat. Cf. Tip. 3000XI. În sat au rămas numai femeile, de aceea a căpătat numele de „Satul Femeilor“ (Frauendorf).

12774B. Satul sașilor

Este atestat în Transilvania.

1. *Legendă despre satul Frâua*. REV. IL., 1900, nr. 13, 117.

- a. Niște coloniști sași s-au așezat prin acele locuri în anul 1448. Românii locuiau prin munții Sibiului și se îndeletniceau cu creșterea vitelor și vânatul.
- b. Odată, niște ciobani au trecut muntele cu turmele lor. Ajungând în satul sașilor, le-a spus în glumă că au scos oile din Târnava Mare. Sașii s-au aruncat în apă după oi și s-au înecat Cf. Tip. 3000XI. Au rămas în sat numai femeile. De aceea se numește satul Frâua, de la nemțescul Frauendorf.
- c. Deasupra satului se vede o stană de piatră, care ar fi Dochia, transformată în stâncă pentru răutatea cu care s-a purtat față de nora ei. Cf. Tip. 368C*.

12775. Gârceni (Negrești / jud. Vaslui)

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12775

1. *Gârceanu*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 160 (jud. Vaslui?).

- a. Locuitorii satului Gârceeni sunt răzeși de pe vremea lui Ștefan cel Mare. Un Gârceanu a primit de la Vodă pământ în acest loc în care s-a format satul care-i poartă numele.

12776. Grivița (Dorohoi / jud. Botoșani)

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12776

1. *Grivița*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 151.

- a. Satul Grivița a căpătat numele în amintirea victoriei câștigate de români în războiul dintre ruși și turci, la reduta Grivița.
b. Tot în amintirea luptelor de la Plevna, când a fost luată cu asalt reduta Grivița, a luat numele satul Grivița Veche.

12777. Grozăvești (Tecuci / jud. Galați)

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12777

1. *Hatmanul Grozav*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 160 (jud. Galați?).

- a. Satul Grozăvești își trage numele de la vestitul hatman Grozav, de pe vremea lui Ștefan Vodă. Și azi mai sunt familii cu acest nume.

12778. Grumezoaia (Huși / jud. Vaslui)

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12778

1. *Stan Posadnicul*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 167 (jud. Vaslui?).

- a. Satul Grumăzoaia se numea în trecut Plopeni. Era așezat mai jos de locul unde se află azi. Numele de Grumăzoaia îi vine de la Andrei Grumază.
b. Moșia a fost dată cu hrisov de Ștefan Vodă unui oștean, Stan Posadnicul, răsplătit pentru vitejiile lui într-o luptă.

12779. Hălchiu (Sf. Gheorghe / jud. Brașov)

Este atestat în Transilvania.

a. Origine și nume 12779–12780

1. *Gründung von Helsdorf*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 262.

- a. Sătenii din Hălchiu au povestit că regiunile dintre Olt și Țara Bârsei au fost pe vremuri un lac mare, înconjurat de dealuri.
b. Odată cu imigrarea sașilor, un german cu numele Held, muncind din greu, a făcut lacului o scurgere. Pe terenul uscat a întemeiat satul, cea mai veche așezare germană din Țara Bârsei.

12780. Hălchiu și eroii germani

Este atestat în Transilvania.

1. *Gründung von Helsdorf*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 262.

- a. Satul Hălchiu se pare că a fost întemeiat de niște eroi germani.
b. Biserica Sf[ântul] Andreas, a fost făcută de spanioli. Tot ei au pus în altar statuile de argint ale lui Iisus și a celor patru evangheliști, care mai târziu au fost prădate.

12781. Hreățca (Fălticeni / jud. Suceava)

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12781

1. *Grumațca*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 152 (jud. Botoșani?).

- a. O ceată de turci au trecut odată pe valea Grumațca și au dat foc unor tânguri din cale, pe care le-au transformat în cenușă.
b. Într-un sătuleț au tăiat toți oamenii și a scăpat numai o fată ascunsă în podul unei case.

- c. Turcii au descoperit-o, dar pe măsură ce s-a urcat câte unul pe scară, ea i-a tăiat capul cu o coasă. Tatăl ei, când a venit acasă, a găsit în tindă șapte turci morți și pe fată încremenită, cu coasa în mână.
- d. Satul și târgul s-au numit Hreățca. Locuitorii care n-au fost acasă și s-au salvat, s-au așezat în Cotul Chistrungeni, din Târmauca.

12782. Hutupeni ([jud. Vaslui])

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12782

1. *Hutupenii*. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 99.

- a. Cătunul Hutupeni, a fost numit astfel de la porecla pe care o dădeau locuitorii proprietarilor străini.

12783. „Iazul Dracului“ (Comuna Poenești / [jud.] Vaslui)

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12783

1. „*Iazul Dracului*“. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 99 (jud. Vaslui).

- a. „Iazul Dracului“, sat din comuna Poenești de pe valea pârâului Rachova, a luat numele de la un iaz în care se înecau un număr de oameni în fiecare an.
- b. La anumite zile se auzea din apă un fel de geamăt și de aceea l-au botezat oamenii astfel.

12784. Imoasa (Strehaia / jud. Mehedinți)

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

a. Nume 12784

1. *Satul Imoasa (Mehedinți)*. BIBL. SOC. VRANCEA, 1923, nr. 1, 16.

- a. În ziua de Paște, pe când locuitorii erau la o petrecere, au năvălit turcii, care i-au tăiat și au dat foc satelor.
- b. Au scăpat numai o pereche de tineri, care s-au ascuns într-o fântână. După trei zile au ieșit plini de noroi (imoși) și s-au așezat pe locul unde este azi satul Imoasa.
- c. Numele se trage de la acești tineri (pe care locuitorii îi numeau „imoșii“).
- d. Locul petrecerii s-a numit Măgura, unde se mai găsesc și azi oseminte omenești.

2. *Satul Imoasa (Mehedinți)*. Densușianu O., *Tradiții*, 37.

- a. b. c.

12785. Ipatele (Negrești / jud. Iași)

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12785

1. *Ipatele*. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 101.

- a. Ipatele a luat numele de la Ipate, primul locuitor stabilit în acel loc.
- b. Înainte de formarea satului, erau numai păduri mari. Înmulțindu-se locuitorii, pădurile au fost tăiate și au rămas numai pe ici-colo câte un arbore mare, care amintea pădurea.

12786. Linzu (comuna Călugăra / [jud.] Bacău)

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12786

1. (Numele satului Linzu-Călugăra). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4549, f. 31 (Linzu Călugăra – Bacău).

- a. Linzu, un călugăr, trăia într-un mic schit pe un deal. Venind adesea în sat, s-a încurcat cu o fată care a rămas însărcinată.
- b. Mama fetei, văduvă, l-a amenințat cu mutilarea. De frică, călugărul a fugit, iar satul a luat numele lui.

12787. Lipovăț ([jud.] Vaslui)
Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12787

1. *Lipovăț*. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 109.

- a. Lipovățul și-a luat numele de la un lipovean, primul locuitor așezat pe acel loc.
- b. Bogdan Vodă, în lupta avută cu Alexandru Vodă, fiul lui Iliăș, care a fost ajutat de leși să-și reia tronul, s-a așezat cu o parte din oastea lui în acest sat.
- c. Bogdan a purtat oastea leșească prin codrii, până în apa Bârladului, s-a lăsat apoi în jos, în valea Crasnei, la stânga râului Bârlad, unde s-a dat lupta în care a fost învins.

12788. Mircești ([jud.] Vaslui)
Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12788

1. *Frații Mircești*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 162 (jud. Vaslui).

- a. Locuitorii satului Mircești sunt răzeși și se trag din frații Mircești, care au căpătat pământul în vremea lui Ștefan cel Mare.

12789. Miroslăveni (Miroslav? – Gilort / jud. Gorj)
Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12789

1. *Miroslav*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 58.

- a. Satul Miroslav a fost numit astfel de pe vremea când pe acel loc pustiu s-a refugiat Miroslav, feciorul lui Dragoslav.
- b. Miroslav a fugit pentru că Bodea, feciorul popii Luca, a cerut în căsătorie pe sora lui, Mala, iar Dragoslav, tatăl lor, s-a împotrivit.
- c. Bodea cu nevasta lui s-au așezat în acele locuri și au întemeiat satul Bădeni.

12790. „Moara Domnească“ ([jud.] Vaslui)
Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12790

1. „*Moara Domnească*“. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 120.

- a. „*Moara Domnească*“, sat la 9 km de Vaslui, are numele de la o moară de apă făcută de Mihail Racoviță Voievod, a cărui proprietate a constituit pământul satului.

12791. „Moara Grecilor“ (Vaslui)
Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12791

1. „*Moara Grecilor*“. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 121.

- a. „*Moara Grecilor*“, sat la 5 km depărtare de Vaslui, poartă numele lui Enea Grecul. Având o moară în acest loc, pe toți cei ce veneau să macine, Enea îi întreba: „ai adus găină să-ți macin făină?“

12792. Moșna (Mediaș / jud. Sibiu)
Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12792

1. *Die Wossling*. (Țelina). Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 279.

- a. Țelina (Wossling), astăzi un sat la aproximativ 5 ore de Sighișoara, era pe vremuri reședința scaunului episcopal al Sighișoarei. Locuitorii din satele învecinate trimiteau acolo turmele în timpul verii și când voiau să le aducă acasă, se suia cineva pe piscul muntelui și striga păstorilor să coboare.

- b. Pe vremuri, au locuit pe acolo niște călugări, iar satul era în jurul mănăstirii. Călugării făceau slujba în sat la anumite intervale.
- c. De aceea a căpătat satul numele de Messendorf (satul slujbelor), care a devenit românescul Moșna.

12793. Muntenii de Sus ([jud.] Vaslui)

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12793

1. *Muntenii de Sus*. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 127.

- a. Așezat la 7 km de Vaslui, satul Muntenii de Sus a fost format în primul rând din severinenii (?) veniți din locurile muntoase. Aceștia au fost însă bejenarii din timpul năvălirilor tătare, veniți în parte din Muntenia și în parte din Ungaria. De aceea li se mai spunea și ungureni.
- b. În sat se află o biserică veche de peste 200 de ani. Refugiații, din cauza năvălirilor turcești și tătarești, au dat peste o bisericuță de nuiele. Când a fost holeră, pe vremea rușilor, morții se îngropau în aceea bisericuță.

12794. Neagra-Șarului (V[atra] Dornei / jud. Suceava)

Este atestată în Moldova.

a. Nume 12794

1. *Neagra Șarului* (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, f. 32 (Dorna – Vatra Dornei / jud. Suceava).

- a. Pe lângă Neagra-Șarului, pe locul unde este astăzi biserica, a trăit un pustnic bătrân, care abia își mai ridica pleoapele în cărje. El a zărit într-o zi o fată care s-a ascuns de el și tratând-o cu blândețe a aflat că a fugit din sat pentru că păcătuisese.
- b. Pustnicul a reținut-o să păzească cele două capre ale lui. A măritat-o apoi cu un tânăr, care se retrăsese de lume și cu care a avut doi feciori.
- c. Cel mare, blând și ascultător, când i-a venit vremea de însurat, s-a dus cu taică-său în lume să-și găsească femeie. Pe drum, au aflat o sabie cu mâner de aur, un baltag de argint și două coarne de cerb sub care se afla o cruce de argint.
- d. Cel mic a ajuns hoț și nu s-a însurat decât la bătrânețe, cu o femeie cu pielița neagră, de unde și numele de Neagra-Șarului locului unde au trăit.
- e. Înainte de a muri, tatăl a prezis că va veni o vreme când Moldova va fi ruptă în două de nemți. De aceea, feciorul să vândă lucrurile de preț, pe care le-a găsit și să răscumpere măcar partea cât ține Neagra-Șarului, care să rămâie Moldovei.
- f. Aceea vreme a sosit abia pe timpul nepoților. Ei au ascultat sfatul bunicului și au păstrat Neagra-Șarului.

12795A. Negrițești. (Spinești, Bodești, Păulești, Nistorești, Bârsești, Spulber). (Focșani / jud. Vrancea)

Este atestat în Moldova, Transilvania și Muntenia. S-au identificat 9 variante.

a. Origine și nume 12795

- 1. *Ștefan Vodă în Vrancea*. (S. Mehedintși), I. CREANGĂ, 1920, nr. 5–6, 71. Republicată: *Din Vrancea*, DUM. POP., 1922–1923, nr. 4, 3; *Bătălia din munții Vrancei*. Hirnea, *Ștefan Vodă*, 9; *Vitejia Vrâncenilor*. Mirea, *Legende*, 159; *Bătălia din munții Vrancei*. ALB. Buc., 1938, nr. 26, 422.
 - a. Ștefan Vodă a avut o luptă (cu ungurii, de care a fost învins).
 - b. Domnitorul a rătăcit prin codrii.
 - c. S-a ferit de dușmanii care l-au urmărit.

- d. Ștefan Vodă a ajuns la casa Vrâncioaiei (în dealul Bârseștilor).
 e. A fost găzduit acolo.
 f. Baba a văzut zalele lui Ștefan Vodă, sub sarica ciobănească.
 g. S-a gândit să nu fie un căpitan de hoți, dar figura blândă a domnului a liniștit-o.
 h. Baba a aflat păsul lui Ștefan.
 i. Vrâncioaia și-a trimis feciorii să strângă oaste.
 j. Ștefan a învins dușmanii (la Gura Lepșei).
 k. Domnitorul a petrecut cu voinicii (trei zile și trei nopți).
 l. Ștefan Vodă a răsplătit pe viteji.
 m. Le-a dăruit niște munți (începând din hotarul de la apa Troțușului spre miazăzi și de la movilele Vrancei până dinspre Milcov, până în Cotul-Săcuilor, spre țara ungurească).
 n. Feciorii au întemeiat satele Negrilești, Spinești, Bodești, Păulești, Nistorești, Bârsești și Spulber.
 o. De atunci se întinde ținutul Vrancei dincolo de apa Cașinului, până-n șesul Focșanilor.
2. *Povestea Vrancei*. Hîrnea, *Povestea Vrancei*, 6.
 a (cu turcii, iar plăieșii lui au fost înfrânți de numărul imens al turcilor), c, b (până a ajuns în valea Putnei), d (în dealul Bârseștilor), e, f (și a bănuțit cine este), i, j (și i-a alungat din țară), l (drept recunoștință pentru credința și vitejia lor), m (ai Vrancei, de la Troțuș până în văile Bâsca și Buzău), p. Ștefan le-a dat și acte (un înscris pe piele de vițel, cu litere de aur), n (când s-au înapoiat pe locurile dăruite de Ștefan).
3. *Ștefan Vodă și vădana*. (A. Vlahuță), PRIM., 1923, nr. 2, 3.
 a (cu turcii, de care a fost învins), d, h (și i-a spus că are trei flăcăi care-l vor ajuta), i (și ei au chemat voinicii, sunând din buciom), l (chemându-i la P. Neamț), m (7), r. Vrâncenii au avut drepturi speciale (și nu au plătit multă vreme nici biruri și nici un fel de podvadă), s. Și în războiul de la [18]77 și-au arătat vitejia, ca adevărați descendenți ai plăieșilor lui Ștefan.
4. *Ștefan Vodă și Vrâncioaia*. CAL. ȚĂR. Or., 1937, 55.
 a, b, c, (cu turcii), d, h, i, j, l, m (7).
5. *Ștefan Vodă și Vrâncenii*. Lazăr, *Legende istorice*, 51.
 a (după ce a plecat de la Daniil Sihastrul), d, e, h (și i-a spus că Dumnezeu poate să-i adune altă oaste, din brazi și stânci. Ștefan Vodă a văzut mișcându-se și coborând spre el pădurile de pe munte. Vrâncioaia i-a mai spus că toată Vrancea s-a sculat pentru el, iar cei șapte flăcăi din frunte sunt feciorii ei, pe care-i dăruiește lui Ștefan), i, j, l (fiii Vrâncioaiei), m (șapte și fiecare munte poartă numele unuia dintre ei), r (având legi proprii și multe libertăți).
6. *Ștefan cel Mare și baba Tudora*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 72. Republicată: SEMĂN., 1907, 103; GAZ. TRANS., 1904, nr. 45, 4; *Povestiri vitejești*, 24; VOINȚA BAN., 1926, nr. 41, 2.
7. (Fără titlu) (N. D. Popescu), CAL. TOȚI ROM., 1905, 143.
 d (baba Tudora, care l-a zărit venind în goana calului. I-a cerut apoi apă să adape calul), e, h (care i-a povestit cine este și ce i s-a întâmplat. Ea l-a îmbărbătat cu cei șapte feciori ai ei care-l vor ajuta), i (împreună cu Ștefan), j (pe turci), l (pe care i-a chemat la el), m (șapte, din Vrancea, cu vale cu tot. Fiecare flăcău și-a ales un munte), n₁ (Ei au întemeiat, la poalele munților, satele Negrilești, Tulnici, Paulești, Spinești, Bârsești, Năruja și Nereju, după numele lor).
8. *Uricul Vrâncenilor*. Hîrnea, *Ștefan Vodă*, 13. Republicată: ALB. Buc., 1938, nr. 28, 438.

a (cu turcii, pe care i-a învins cu ajutorul plăieșilor vrânceni), l (după obiceiul lui de-a răsplăti pe cei ce l-au ajutat în vreme de cumpănă), m (și întreg ținutul Vrancei feciorilor Vrâncioaiei și tovarășilor lor din acest ținut, să le stăpânească pentru totdeauna), p (un uric cu pecetea domnească, să se știe că este o danie de a lui), k (și au scris pe o lespede numele voievodului, ca amintire a locului unde au petrecut), t. Piatra aceea s-a numit „Piatra Scrisă“, iar alții îi zic „Piatra lui Vodă“, r (trăind fără amestecul altora în treburile lor. Dărilor le-au plătit global, pe întreg ținutul), u. Despre uricul domnesc, vrâncenii cred că există și azi în mâna vreunuia vrednic dintre ei, lăsat din moși-strămoși. Un blestem înfricoșător poruncește să fie păstrat și să nu fie arătat nimănui, decât pe patul morții unui urmaș, cu același legământ.

9. *În Vrancea* (Carmen Sylva). CAL. ȘC., 1923, 30. Republicată: *Ștefan Vodă și Vrâncenii*. Hirnea, *Ștefan Vodă*, 7.

a (cu turcii, de care a fost învins) b (Vrancei), d, e, h₁ (Bătrâna l-a încurajat spunându-i că Dumnezeu îi va aduna oaste din brazi și stânci. Când Ștefan s-a uitat spre munte, i s-a părut că vede pădurile mișcându-se, și brazii încovoiindu-se. Tot ținutul Vrancei s-a sculat pentru Vodă și în frunte erau feciorii bătrânei), r (cu libertăți mari și legi proprii), v. Oamenii din Vrancea sunt frumoși, puternici și liberi ca și munții lor.

12795B. Ștefan Vodă și Bârsan

Este atestat în Moldova.

1. *Legenda Vrancei*. F. POP., 1902, 329 (Cristeci? Cristești – [jud.] Botoșani).

Republicată: CRON., 1902, nr. 330, 3.

- a. Învingând într-o luptă cu turcii, Ștefan Vodă a rătăcit prin pădurile unde se află acum Vrancea și a dat de Bârsan, unul din cei șapte feciori ai Vrâncioaiei.
- b. Bârsan a chemat cu buciumul pe cei șase frați ai lui, pe care i-a prezentat lui Vodă.
- c. Cu ajutorul buciumului a adunat toți ciobanii din acele locuri și împreună au învins pe dușmani.
- d. Înapoiat la Suceava, Ștefan a trimis daruri pe care frații vrânceni le-au refuzat. Au cerut în schimb pământul pe care îl locuiau.
- e. Ștefan Vodă le-a trimis actul de proprietate numit „Uricul Vrancei“ și flăcării au întemeiat șapte sate care le poartă numele.

12795C. Ștefan Vodă și frații Vrânceni

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 2 variante identice.

1. *Ștefan cel Mare și baba Tudora*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 72. Republicată: SEMĂN., 1904, 103; GAZ. TRANS., 1904, nr. 45, 4; *Povestiri vitejești*, 24; VOINȚA BAN., 1926, nr. 41, 2.
2. (Fără titlu). (N. D. Popescu), CAL. TOȚI. ROM., 1905, 143.

- a. Venind prin aceste locuri, Ștefan cel Mare a fost primit de feciorii Vrâncioaiei, pe muntele care se numește „Masa lui Bucur“.
- b. Pe o piatră din acel munte este scris numele lui Vodă și al lui Bucur.
- c. Ștefan a dăruit atunci feciorilor Vrâncioaiei pământul Vrancei.

12795D. Bârsan

Este atestat în Moldova, Transilvania și la românii din America. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Ștefan Vodă și Bârsan. Întâmplări din viața Domnitorilor*, 21.

- I a. Ștefan a fost învins de turci.
- b. Domnitorul a colindat prin țară cu oamenii lui (și a ajuns pe culmea Bârseștilor).
- c. Voia să-și adune din nou oaste.

- d. Au făcut popas lângă un pisc.
 - e. S-au adunat în jurul focului să se ospăteze.
 - f. Buciumașii au suflat din bucium (să le țină de urât).
 - g. Ciobanii din împrejurimi s-au adunat (orientându-se după fumul văzut).
 - h. Ei au aflat întâmplarea lui Ștefan Vodă.
 - i. S-au legat să-l ajute.
- II a. Bârsan, unul din ciobani, a plecat să adune oaste (cutreierând munții pe calul unui arcaș).
- b. A adus o ceată de voinici.
 - c. Bârsan a murit pe valea Putnei, din cauza eforturilor.
 - d. A fost îngropat la malul apei.
 - e. I s-a pus la cap o piatră (cioplită în două capete).
 - f. Alături de mormântul lui Bârsan se află o fântână (făcută de Vodă și voinicii lui).
 - g. Din cauza lacrimilor vărsate de tovarășii lui Bârsan, apa nu este rece.
 - h. Fântâna se numește „Puțul lui Bârsan“.
- III a. Ceilalți voinici s-au legat frați de cruce.
- b. Vodă le-a dăruit muntele și locul din jur, în amintirea lui Bârsan.
 - c. Voinicii au adunat și alți viteji, sunând din bucium.
 - d. Au bătut dușmanii.
 - e. Cei rămași în viață au întemeiat un sat (Bârsești).
 - f. Muntele a luat numele lui Bârsan.

2. *Ștefan Vodă și Bârsan*. CAL. NAȚ. ZIAR. „AMERICA“.

I a, b, c, d, f, g (atrași de bucium), h; II a (cutreierând munții pe calul unui arcaș), d, f, h; III d, e (Bârsei, pe locul dăruit de Ștefan), f.

3. *Bârsan* (V. Arghir), SEMĂN., 1904, 105 (Panciu – Vrancea). Republicată: Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 151; Hîrnea, *Ștefan Vodă*, 15; *Povestiri vitejești*, 40.

I b (prin munții Vrancei), c, d (al Vulturului), g (atrași de fumul focului făcut de ostași, pentru că voiau să știe cine se încumetase să vie în acele locuri pustii, unde rare ori călca țipenie de om), h (și că Ștefan a fost învins de turci), i; II a, b (a doua zi), c, d (lângă Coza), e, f, h, g; III a, b, d, e (Bârsești), f (care a murit slujindu-și domnul și țara).

12796. Negrilești-Doagele. ([jud.] Bacău)

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12796

1. *Logofătul Negrilă*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 163 (jud. Vaslui?).
- a. Satul Negrilești-Doagele, există de pe vremea lui Ștefan cel Mare. Numele lui vine de la Negrilă, un logofăt al lui Ștefan Vodă. Și azi se mai găsesc pietre mari și cărămizi, când se trage cu plugul.

12797. Nemșar. (Mediaș / jud. Sibiu)

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine și nume* 12797

1. *Die Gründung von Nimesch*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 265.
- a. Nemșarul este un sat săsesc, așezat între Richiș și Mojna. Pe vremuri, acest teren nu avea stăpân.
 - b. Când au venit coloniștii germani, au întrebat, pe locuitorii celor două sate, dacă pot lua acel teren în stăpânire. Cum au căpătat aprobare, au făcut o colonie pe care au numit-o Nimesch (Nemșar), de la nemțescul „nimm es“ (ia-l).

12798. Noiștat Neustadt (pe vremuri sat, azi cartier din Brașov). (Brașov)

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12798

1. *Die Entstehung von Neustadt im Burzenland*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 266.

- a. Noiștat s-a format din Râșnov, un fel de moșie a unei femei bogate, care exista prin acele locuri. De aceea Râșnovul se întindea dincolo de Noiștat.

12799. Opăriți (Teleajen / jud. Prahova)

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12799

1. *Numele satului Opăriți*. Teodorescu, *Monografia com. Opăriți*, 9.

- a. Satul Opăriți, căruia i se spunea Predealul de Jos prin 1617, a luat numele de la ciobanii care își opăreau cămașa în zer și de la lâna opărită pe care o dădeau călugărilor Mănăstirii Cernica.
b. Ei plăteau astfel sarea pe care o consumau vitele și arenda asupra locului, proprietatea mănăstirii.

12800. Paiu (Înglobat orașului Vaslui)

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12800

1. *Paiu*. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 134.

- a. Paiu este numit astfel de la dealul cu același nume.
b. Pe dealul Paiu, pe un platou rotund, se văd urmele unei cetăți de pământ înconjurată de șanturi. Se crede că ar fi din timpul războiului lui Ștefan Vodă cu turcii, în valea Rachovei, vale ce se continuă sub poalele acestui deal.

12801. Paltin (Focșani / jud. Vrancea)

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12801

1. *Cum s-a înființat satul Paltin*. Hîrnea, *Popa Șerban*, 18.

- a. La întâlnirea apelor Năruja cu Zăbala, după trecerea cotului Prahuda, se află satul Paltin. El se întinde pe malul stâng al Zăbalei, mergând până sus, în apropierea dealului Chiesa.
b. Pe vremuri, satele din Vrancea erau rare și pădurile se țineau lanț. Un mocan, Lupu Cujbă, a pomit cu turma din satul Bodești, peste coclauri. S-a afundat în valea Zăbalei, unde a găsit iarbă bună și privese frumoasă. S-a statornicit acolo cu nevasta și cei patru feciori. Și-a ridicat o casă și a făcut o gospodărie bună.
c. Au mai venit și alții după ei și s-a întemeiat un sat. După moartea lui Cujbă, urmașii lui au dus mai departe gospodăria. Localnicii i-au pus numele de Martocul acestei gospodării, după Marta, numele vrednicei văduve a lui Cujbă.
d. Satul a primit apoi numele de Paltin de la niște șindrilari care lucrau sub un paltin falnic, cunoscut de toți cei din jur. Pădurile au fost tăiate cu timpul, paltinul și dealul au dispărut și a rămas numai satul.

12802. Păișeni. [Lipsește textul referitor la acest sat din manuscris.]

12803. Păulești (Focșani / jud. Vrancea). (Văsui – contopit cu satul Vrâncioaia). (Secătura Văsuiului?). (Vrancea)

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume*

1. *Secătura Văsuiului*. Hîrnea, *Taine de codru*, 23.

- a. În ținutul Vrancei, satele erau presărate pe vremuri. Ele erau sub poalele codrului, lângă ape, alcătuite din 15–20 gospodării bine îngrijite. Oamenii, puțini la număr, erau harnici și făceau locuri bune

de casă din terenuri păduroase. Așa s-a întemeiat satul Păulești, care a luat numele lui Pavăl, unul din cei șapte feciori ai unui oarecare Vasile.

- b. Satul Secătura Văsuiului a luat numele de la întemeietorul lui, un oarecare Vasile, dat afară din Păulești, pentru că era certăreț. El a luat drumul codrului și, după ce a dat foc copacilor unui loc, și-a întemeiat gospodăria.
- c. De atunci a rămas vorba, când cineva avea loc bun de casă: „hei, parcă ar fi săcătura (arsura) lui Vasile!“ Satul s-a numit la început Săcătura Vasălelui și apoi Săcătura Văsuiului.
- d. Și alții și-au făcut gospodării pe lângă el, până a ajuns sat cu școală, biserică și primărie.

12804. Păunești (Inclus comunei Bârnova). ([jud.] Iași)

Este atestat în Moldova.

1. *Păuneștii din Putna*. (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, f. 63 (Păunești Bârnova – Iași).

a. *Origine și nume* 12804

- a. Unde este satul Păunești, pe vremuri a fost pădure. Într-una din poienile acestei păduri s-a așezat un oarecare Păun și urmașii lui au întemeiat satul.
- b. Când veneau dușmanii, locuitorii se retrăgeau mai la nord și făceau niște adăposturi numite surle, din trunchiuri de copaci.

12805. Perchiu (Nedelcu, Șendrești, Fărcășești?) (Adjud / jud. Bacău)

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 12805

1. *Balș*. Teodorescu–Kirileanu, *Amintiri*, 150 (jud. Galați).

- a. Satul Perchiu a fost întemeiat de un Balș, care a primit pământ în vremea lui Ștefan cel Mare. Împreună cu un cumnat, a mai întemeiat și satele Nedelcu, Șendrești și Fărcășești.

12806. Petrești. (Sebeș / jud. Alba)

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12806

1. *Woher die Gemeinde Petersdorf den Namen hat*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 293.

- a. Satul Petrești are acest nume de pe vremuri. Localnicii povestesc că în apropiere a fost o capelă și satul a luat numele de la un călugăr (Patres).
- b. Se mai află și azi ruinele vechilor clădiri și nu există nici o îndoială asupra originii numelui.

12807. Pipea. (Sighișoara, [jud. Mureș])

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine și nume* 12807

1. *Der Ursprung von Pipenden*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 278.

- a. Pe teritoriul din Nadoș se află un sat unguresc, Pipe, înființat de un ungar care locuia într-o colibă de păstor și al cărui nume îl poartă.
- b. Cei din Nadoș lăsau păsările pe aceea pajiște și, când voiau să le cheme la adăpost, strigau din dreptul hotarului: „pi! pi! pi!“.

12808. Porcești. (Roman / jud. Neamț)

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12808

1. *Legenda satului Porcești*. ALB. Buc., 1897, nr. 34, 1069.

- I a. Satul Porcești a căpătat numele în amintirea unei porcele sălbatice,

care s-a înecat în pâraul care trece prin satul Puriceni, proprietatea aprodului Purice. Și pâraul a luat numele de Poarca.

b. Locuitorii crescând mulți porci, din poreclă au ajuns să aibă numele de familie, Porcescu.

II a. Satul este situat pe niște dealuri cu diferite numiri, dintre care cel mai mare se numește „Dealul lui Vodă”. Numele vine de la un joc „de-a dracul și de-a domnul”. Cine era ales domn, dacă-l învingea dracul, drept pedeapsă că nu s-a arătat vrednic de cinste, trebuia spânzurat câteva momente.

b. Odată copiii l-au uitat mai mult timp pe cel spânzurat și a murit. De atunci i-a rămas dealului numele de „Dealul lui Vodă”. Cf. Tip. 15103C.

12809. Portari. ([jud.] Vaslui)

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12809

1. *Portar-Bașa*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 163 (jud. Vaslui?).

a. Satul Portarii-de-Jos, din comuna Zăpodeni, are numele de la Portar-Bașa, care a slujit pe Ștefan cel Mare. De la el a căpătat satul, pentru credință în slujbă.

12810. Praid. (Tg. Mureș / jud. Harghita)

Este atestat în Transilvania.

a. Origine și nume 12810

1. *Istoria legendară a satului*. Dumitrașcu, *Praid*, 9.

a. Craiul Ștefan (Istvan), a locuit în timpul colonizării secuilor pe „Dealul lui Ștefan”, la 6-7 km de Praid. El avea doi copii; nu se știe decât numele unuia dintre ei, Elemer, al cărui nume a rămas unui loc de coasă.

b. Mai la nord, pe „Câmpia Capelei”, a fost o mănăstire de călugări și lângă ea o capelă ale cărei ruini se mai văd și azi.

c. Călugării căutau să creștineze pe secuii așezați împrejurul capelei și care trăiau din jafuri. Într-o noapte, au legat unui călugăr o piatră de gât și l-au aruncat într-un lac sărat din Sovata.

d. Regele Ungariei, Ladislau cel Sfânt, a dat poruncă să fie aspru pedepsiți. Secuii s-au potolit cu timpul, au devenit muncitori și au căpătat loc mai la vale de apa Tâmavei Mici, unde era pământ bun și sare și unde se află azi Praidul.

e. Primul lor voievod a fost Praid, de unde și numele dat primelor așezări care, cu timpul, a devenit Parajd și apoi Praid.

12811. Racova. (Negrești / jud. Vaslui)

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12811

1. *Racova*. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 152.

a. Satul Racova a luat numele pâraului cu același nume, care curge prin mijlocul lui.

b. În anul 1475, Ștefan cel Mare a învins pe turci la Racova. În acele vremuri Racova era acoperită de codrii bătrâni, oferind domnitorului loc bun de apărare. Se mai văd și azi urmele șanțurilor făcute, pregătiri speciale în locul unde Ștefan a vrut să atragă dușmanul în cursă.

c. Tot cuprinsul acela cu urmele de șanțuri și movile, care se întâlnesc la tot pasul, sunt semnele războiului purtat.

12812. Rădăuți (Săveni / jud. Botoșani)

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12812

1. *Rădăuți*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 290.

- a. Satul Rădăuți a luat numele de la localitatea numită pe vremuri Radiul [Rediul] – Uței, unde se afla și un sat ale cărui urme nu se mai cunoaște azi.

12813. Redea (Caracal / jud. Olt)

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12813

1. (*Legenda satului*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4547, f. 304 (Redea – Caracal / jud. Olt).

- a. Un domnitor avea obiceiul să facă câte un dar la zile mari, unuia dintre supușii lui. Într-o asemenea zi, a trimis un argat de-al lui să dea ocol câmpului până la ieșirea din biserică și cât pământ va ocoli, al lui să fie.
- b. Argatul a ocolit 6 000 de pogoane și din când în când punea semn câte o bucată ruptă din ipingea lui.
- c. Acolo unde s-au găsit aceste semne, domnitorul a poruncit să se facă movile, semne de hotar peste pământul dăruit. Radu, argatul, a întemeiat satul Redea pe acest pământ căpătat în dar.

12814. Remeți. (Sighet / jud. Maramureș)

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine și nume* 12814

1. *Legenda comunei Remeți*. ASTRA. MAR., 1927, nr. 38, 2.

- a. Unde se află azi satul, era pe vremuri o pădure, proprietatea satului Săpânța. Niște remeți (sihaștri), s-au așezat la hotarul Săpânței.
- b. Odată, s-a găsit un om mort la hotar. Cei din Săpânța au spus că nu este pe hotarul lor, pentru că trebuiau să-l îngroape conform obiceiului. Cei pe hotarul cărora fusese găsit mortul trebuiau să suporte cheltuielile de înmormântare. Remeții au spus că pădurea este a lor și l-au îngropat ei. Cf. Tip. **12834A, B, 15789, 15790**.
- c. Au clădit apoi acolo o mănăstire, iar cei așezați în jur, au făcut satul Remeți, care a luat numele sihaștrilor.

12815. Rendorf (?)

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12815

1. *Der Ursprung von Rendorf*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 381.

- a. Conte Apafi, care locuia de obicei la Dumbrăveni, a dăruit acest pământ bucătarilor lui de care era foarte mulțumit. Cu timpul, s-a făcut acolo comuna.

12816. Risipiți. (Oltețu / jud. Olt)

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12816

1. *Povestea satelor Rădina și Rădinița din jud. Dolj*. ARH. OLT., 1935, 445.

- a. Unde se află azi Plenița, au fost pe vremuri satele Rădina și Rădinița. Trăia odată o femeie bogată, Rădina, care avea moșii de la Dunăre până în munți. Satul Rădina, unde se afla conacul ei, era mare, frumos, cu oameni harnici pe care ea îi ajuta.
- b. Fata Rădinei, Rădinița cea frumoasă, era iubită de toată lumea, pentru că se prindea în horă și cinstea pe toată lumea.
- c. Iani, omul de afaceri al vizirului de la Vidin, care a venit să strângă bucatele și birul, a vrut s-o ducă pe Rădinița în haremul vizirului. În schimb, a promis că va obține micșorarea birului. Desigur că a fost alungat de săteni.

- d. Grecul i-a amenințat cu oastea, dacă până în 15 zile nu aduc fata. Rădinița a fost ascunsă într-o groapă cu răsuflători, unde s-au pus alimente și apă. Au spus grecului că fata a murit și au înmormântat-o în acel loc.
- e. Grecul a înfipt o frigare în „mormânt“ și a scos-o plină de sânge. S-a năpustit apoi cu oastea asupra satului și l-a ars din temelie. Cei rămași în viață, au răzbunat moartea fetei, măcelărind pe grec. O parte din săteni s-au risipit.
- f. Au făcut apoi un nou sat spre apus, numit Rădinița și a avut aceeași soartă. Mai târziu s-a înfiripat alt sat, din cei risipiți, care se află spre apus de locul unde a fost Rădinița. A luat numele de Risipiți.

12817. Românești. (Integrat în com. Movileni). (Hârlău / jud. Iași)

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12817

1. *Roman.* Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 166 (jud. Iași).

- a. Satul Movileni a luat numele unei vechi familii răzeșești Roman.
- b. Primii răzeși de pe vremea lui Ștefan Vodă s-au statornicit cu satul pe dealul Poștei, spre apa Bahluului. Așezat în calea năvălirilor turcești și tătarești, locuitorii s-au tras spre miazănoapte, între dealurile Fundătura, Holmul, Românești și Cimitirul, așezându-se definitiv în valea cea mare.

12818. Rupea. ([jud.] Brașov)

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12818

1. *Wohin die alten Rodner gekommen.* Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 266.
 - a. Vechea populație a Rodnei s-a refugiat în munți și a întemeiat diferite sate. Rupea ar fi unul din acestea.

12819. „Satul Nou“. ([jud.] Satu Mare [?])

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine și nume* 12819

1. *Neudorf.* („Satul Nou“). Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 309.

- a. Întemeiat de emigranți din Germania, satul are acest nume încă din sec. XV, când s-a întâmplat acest lucru. Locuitorii unui alt sat, situat cam la 500 pași depărtare, s-au alipit și au populat „Satul Nou“. Mai există și azi urmele satului alipit.

12820. Săveni. ([jud.] Botoșani)

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12820–12821

1. *Săveni.* Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 304.

- a. Când s-au așezat în Dacia, romanii au stabilit o colonie de sabini, care apoi s-a stins din cauza năvălirilor barbare. Locul a păstrat numai numele, transformându-se din Săbeni în Săveni.

12821. Săveni-Savin. ([jud.] Botoșani)

Este atestat în Moldova.

1. *Săveni.* Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 305.

- a. Satul a fost proprietatea unui boier, Savin, de la care a luat numele ca și moșia pe care s-a înființat.

12822. Sângerii. (Hârlău / jud. Iași)

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12822

1. *Sângerii.* Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 85 (jud. Iași).

- a. Între nenumăratele lupte pe care le-a avut Ștefan Vodă, una s-a

petrecut în satul Sângerii, care a primit acest nume din cauza marelui vărsări de sânge care s-a petrecut atunci.

12823. Slobozia. (Stoenești, Cotenești). (Muscel, [jud. Argeș])

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume 12823*

1. *De unde își trag numele satele Slobozia, Stoenești, Cotenești.* Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 83.

- a. Din cauza năvălirii tătarilor, românii făceau diferite întărituri în jurul orașelor sau a ținuturilor. Odată, au făcut un zid de piei de bivoli lângă malurile Dâmboviței, pe care tătarii l-au spart și apa s-a slobozit la vale. Acel loc s-a numit Slobozia.
- b. Mai la vale, apa a stat, de unde se trage și numele aceluiași punct, Stoenești.
- c. Când a pornit din nou la vale și a ajuns până la un loc cotit, s-a numit acel punct Cotenești.

12824. Straja. (Turda? / jud. Cluj)

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine și nume 12824*

1. *Povestea comunei Straja.* CAL. CLUJ. ROM., 1939, 66.

- a. Voievodul Gelu, care locuia în Gilău, în țara Moților, auzind despre sosirea din răsărit a unui neam barbar, și-a împărțit oamenii în trei tabere, cu trei căpitani și a făcut cu ei un chef de trei zile și trei nopți.
- b. O tabără a fost așezată pe vârful unui deal, ca să poată da de veste apropierea dușmanilor; o altă tabără a fost așezată între dealurile din cale, prin pădure, în drum spre cetate. Și a treia tabără a rânduit-o pe valea ce vine de sub Șatră. Voievodul și curtea s-au dus la cetate, unde au fost primiți cu mare alai. Gelu a explicat mulțimii ce măsuri de apărare a luat.
- c. A plecat apoi în cetatea Clujului, unde i se aduceau vești de la tabăra de strajă. Acest lucru a durat ani de zile, și ostașii și-au făcut gospodăria, cu femei și copii. Așa au luat ființă niște comune.
- d. În același chip a luat viață și comuna Straja, așezată pe lângă vale, pe locul numit azi Delnița, care a avut și o biserică ce a fost distrusă de tătari.
- e. Populația a stat multă vreme ascunsă în munți și după retragerea năvălitorilor, și-au făcut așezăminte în pădure, pe locul numit azi Dealul.

12825. Stroiești. (Pașcani / jud. Suceava).

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume 12825*

1. *Stroie.* Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 168 (jud. Suceava).

- a. Trecând odată pe la Hârlău, în drum spre Neamț, Ștefan Vodă a poposit pe platoul pe care este astăzi așezat satul Stroiești. I-au plăcut acele meleaguri, și pământul nefiind al nimănui l-a dăruit lui Stroe, unul dintre cei mai destoinici căpitani ai lui.
- b. Stroe a întemeiat satul Stroiești, întru pomenirea și cinstirea celui mai generos domnitor.

12826. Sudrigiu. ([jud.] Bihor)

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume 12826*

1. *Satul Sudrigiu și altele.* Mărăscu, *Monografia com. Sudrigiu*, 8.

- a. Numele satului vine de la familia Sudrijan și mai corect ar fi fost să i se spuie satul Sudrij.

- b. Familia Luncăreștilor se numește astfel, după locul lor de baștină, lunca Crișului–Negru. Mai sunt și alte familii al căror nume se explică, fie după averea lor, ocupație, sau locul de unde au venit.
- c. Familia Sadrijănilor au fost la origine nemeși. Pinteza, din aceeași familie, a luat steagul dușmanilor într-o bătălie. Fiii lui, Onu și Șandru, au fost scutiți de dijmă din aceste motive.

12827. Sumurdac. (Huedin / jud. Cluj)

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 128271. *Zâna Pădurii*. VLĂST., 1933–1934, 75.

- a. Anica, nevasta baciului Axente, care era tot timpul plecat cu oile, i-a povestit că într-o noapte furtunoasă a văzut o fată mergând spre pădure. Altădată i-a mai spus că era o zână care, după ce s-a scaldat în apa din apropiere, a pornit spre pădure.
- b. Axente nu a crezut-o și a rămas la pândă. A văzut și el zâna care se scâldea și a pus o cizmă de-a nevastei lui, în locul cizmulițelor roșii ale zânei care erau pe mal. Zâna și-a băgat amândouă picioarele în cizmă și Axente a prins-o și a aflat că este Zâna Pădurii.
- c. Ea l-a rugat s-o lase să plece pentru că o așteaptă copilul și i-a promis că va face dintr-un izvor, apă de leac, pe care o va stăpâni neamul lui Axente.
- d. Și zâna s-a ținut de cuvânt. Urmașii lui Axente au întemeiat satul Sumurdac, unde se află izvorul cu apă bună de leac, pentru cei bolnavi de stomac și care se numește „Fântâna Satului“.

12828. Șoimănești. (Tg. Neamț / jud. Neamț)

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 128281. *Șoiman*. Teodorescu–Kirileanu, *Amintiri*, 167 (jud. Suceava?).

- a. Satul Șoimănești a fost întemeiat și își trage numele de la Șoiman, un vestit căpitan de oaste, căruia Ștefan i-a dăruit această moșie drept răsplată pentru vitejia lui.

12829. Șopotul Vechi. (Bozovici / jud. Caraș–Severin)

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 128291. (Fără titlu). (E. Petrovici – *Folclor din Valea Almăjului*). AN. ARH. FOLC., 1935, 81 (Șopotu Nou – Bozovici / jud. Caraș–Severin).

- a. Satul a fost întemeiat de circa 200 de ani, iar unii dintre săteni sunt din „Drumul Oii“, din „România“.
- b. Cătunul Stănișilova se numește astfel pentru că acolo au stat turcii.

12830. „Ștefan cel Mare“. (Vaslui / jud. Bacău)

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 128301. *Ștefan cel Mare*. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 172.

- a. Satul „Ștefan cel Mare“, situat pe șesul din stânga râului Bârlad, a fost înființat în anul 1878.
- b. În [înfruntarea cu turcii]¹ de la Racova, Ștefan Vodă a avut o luptă, unde se află acum satul care poartă numele domnitorului.

12831. Tătărani. ([jud.] Vaslui)

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 128311. *Tătărani*. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 185.

1. În text: „războiul“ (n. ed.).

- a. Așezat în partea de est a comunei Teleajen, satul are o vechime de mai bine de 300 de ani. Numele i se trage de la faptul că o femeie a omorât în acel loc un tătar.

12832. Teioasa. (Dorohoi, [jud. Botoșani])

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12832

1. *Teioasa*. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 335.

- a. Înființat în curătura din pădurea numită Teioasa, satul își trage numele [de la]¹ pădurea de tei aflată pe valea care se cheamă „Valea Teioasă“.

12833. Țepu. (Tecuci / jud. Galați)

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12833

1. *Ipota*. Ciuntu, *Dicționar geogr. Tecuci*, 252. Republicată: Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 161; *Țăpu*. (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, 41.

- a. Vestitul și viteazul Hatman Ipota a primit în dar de la Ștefan cel Mare o bucată de pământ pe care a întemeiat satul Ipotești.
 b. Pus în calea barbarilor năvălitori, oamenii au păstrat satul, dar au întemeiat și altul, mai spre apus, numit Țepul, pentru că la întemeiere au împlântat o țepușe în pământ.
 c. Alți gospodari, care nu au avut loc acolo, s-au așezat mai la miazănoapte și au făcut satul Țepul-de-Jos și spre miazăzi, Țepul-de-Sus.
 d. O vâlcea și un pârâu, în partea de răsărit a satului Țepu, se numește Ipotești.

12834A. Țigănești și Bogați. (Găești / jud. Argeș)

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12834

1. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Legende*, 82 (Bogați – Găești / jud. Argeș).
 a. Un țigan domnesc a fost găsit mort. Sătenii nu au avut cu ce să-l plătească conform obiceiului de a fi plătit de cei pe pământul căruia a fost găsit țiganul mort. Cf. Tip. **12814**, **15789**, **15790**.
 b. Sătenii din satul învecinat au strâns bani și i-au ajutat. Satul, unde a fost găsit mort țiganul, s-a numit Țigănești, iar satul celor care au strâns bani s-a numit Bogați.

12834B. Țiganul domnesc – Țigănești

Este atestat în Muntenia.

1. *De unde-și trag numele satele Țigănești și Bogați*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 80 (Furești – Găești / jud. Argeș).
 a. La hotarul a două sate a fost găsit mort un țigan domnesc. Vodă a trimis un judecător să afle vinovații care să-i plătească țiganul.
 b. Cei din actualul sat Bogați erau mai aproape de locul crimei. Ei l-au plătit pe judecător, care a hotărât să doarmă pe locul crimei. De unde se vor auzi cocoșii cântând mai tare, acel sat va fi considerat mai apropiat și va trebui să plătească pe țigan.
 c. Cei din satul Bogați au închis cocoșii în casă, așa că a fost auzit mai tare cântatul cocoșilor din satul Țigănești și ei au trebuit să plătească pe țigan.
 d. De atunci s-a numit Bogați satul care a avut bani să plătească pe judecător și Țigănești, satul care a plătit pe țigan.
 Vezi și Tip. **14745**.

1. În text: „din“ (n. ed.).

12835. Vaideei. (Mizil / jud. Buzău)

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12835

1. (*Legenda satului Vaideei*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4550, f. 92 (Vâlcele – Mizil / jud. Buzău).

a. Primii locuitori ai acestor meleaguri se văietau mereu din pricina sărăciei. Arendașul spunea de câte ori îi vedea: „uite-i pe vai de ei!“ De aceea a căpătat satul acest nume.

12836. „Valea lui Hogeia“. ([jud.] Bacău)

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12836

1. *Lipova Monastirei. (Valea lui Hogeia)*. Chiriță, *Dicționar geogr. Vaslui*, 107.

a. Satul a luat numele de la un hoge, care a trăit și a murit în acest loc.

12837. „Valea Plângerii“ (?)

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12837

1. *Valea Plângerii*. F. POP., 1906, 16.

a. La poalele Carpaților, în dreptul Olteniei, dar în partea dinspre Transilvania, se află acest sat unde traiul greu făcea pe bărbați să plece departe să câștige existența. Ei nu se înapoiau decât peste 2–3 ani. De vină se pare că era și traiul prost din căsnicie.

b. Când lipsea bărbatul un an, era semn rău; când lipsea doi ani, era mare jale și nevestele plâneau. Într-un an au fost părăsite atâtea neveste, încât vuiau văile de jelitul lor. Cu toate că lucrurile s-au schimbat, satul a rămas cu acest nume.

12838. „Valea Vladului“ (?)

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12838

1. *Valea Vladului*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 89.

a. În locul unde izvorăște Dâmbovița din munte, se află satul „Valea Vladului“, numit astfel de la Vlad, primul stăpân al muntelui.

12839. Viespești. (Drăgănești – Olt / jud. Olt)

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12839

1. (*Legenda satului Viespești*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4557, f. 147 (Viespești – Drăgănești – Olt / jud. Olt).

a. Cei trei frați Viespești: Vlad, Preda și Ghiță, care aveau moșii au chemat oameni din altă parte și le-au dat locuri de casă și de muncă, în dijmă.

b. Oamenii s-au înmulțit și au făcut satul Viespești.

12840. Viltotești. (Bârlad / jud. Vaslui)

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante:

a. *Origine și nume* 12840

1. *Satul Viltotești*. (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, 46 (Viltotești – Bârlad / jud. Vaslui).

a. Pământul pe care se află satul Viltotești, a fost căpătat de frații Viltot, Samson și Soare, de la Ștefan cel Mare.

b. Fiecare dintre ei s-a însurat și au făcut acest sat.

c. Au urmat vremuri grele din cauza tătarilor și turcilor. Cei mai greu de suportat au fost însă grecii. Doi din ei s-au așezat în mijlocul

satului, unde și-au construit case frumoase. Moșia Viltoteștilor tot grecii au înghițit-o.

- d. Când a venit Vodă Gligore (?) Ghica, sătenii i s-au plâns și Vodă a aflat că grecii le-au luat pământul, luând „sureturile“ domnești de la un unchiaș care le păstra, prin vicleșug.
 - e. Ghica a dat oamenilor puțin pământ în preajma satului. Domnitorul fiind stăpânul moșiei, ea a rămas neștirbită.
2. *Satul Viltotești*. I. CREANGĂ, 1917, nr. 1-12, 33 (Viltotești – Bârlad / jud. Vaslui).
- a (drept răsplată pentru vitejia lor într-o luptă. Ei s-au așezat cu turmele lor într-o poiană), b (luând fete din satele vecine, cu care au făcut gospodăria și satul a crescut).

12841. Vișina. (Găiești / jud. Dâmbovița)

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12841

1. (*Legenda satului Vișina*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4548, f. 371 (Vișina – Găești / jud. Dâmbovița).
 - a. Rătăcindu-se prin pădurea imensă, care se afla prin aceste locuri, o țigancă tânără și-a făcut un bordei.
 - b. Un vânător, de asemenea rătăcit, a dat de bordeiul ei și a rămas cu ea, fiind și frumoasă. Au făcut mulți copii, din care s-a format satul, numit Vișina, în amintirea străbunilor.
 - c. Din pricina năvălitorilor, satul cel nou s-a mutat mai la o parte, iar pe vatra vechiului sat a crescut pădurea numită „Pădurea Vechiului Sat“.

12842. Vitioara-de-Sus. (Teleajen / jud. Prahova)

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12842

1. *Numele satului Vitioara*. Teodorescu, *Monografia com. Opăriți*, 9.
 - a. Pe povârnișul de miazăzi al dealului „Vârful cu peri“, au fost de mult niște vii părăsite, numite „Viile tătărești“, care au fost plantate în tot satul. Numele îi vine de la viță: Vițișoara, apoi Vitioara.
 - b. Satul s-a numit pe vremuri și Ghițioara, apoi Vitioara-de-Sus, pentru a se deosebi de Vitioara-de-Jos, sau Gura Vitioarei.

12843. Vlădaia. (Vânju Mare / jud. Mehedinți)

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12843

1. *Vlad Țepeș*. Rădulescu Codin, *Legende*, 64 (Vlădaia – Vânju Mare / jud. Mehedinți).
 - a. Satul Vlădaia, cu moșia, își trage numele de la Vlad Țepeș.
 - b. În locul primăriei era o casă în care domnitorul judeca și trăgea în țeapă. S-au găsit multe oseminte de acest fel, iar casa a dispărut în urma războaielor.

12844. Volovăț. (Rădăuți / jud. Suceava)

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine și nume* 12844-12845

1. *Die entdeckte Kirche*. Staufe-Simiginowicz, *Volkssagen*, 34.
 - a. Unde se află astăzi satul Volovăț, a fost pe vremuri o pădure imensă, unde s-au rătăcit odată niște oi. Ciobanii, căutându-le, au dat de o stâncă înconjurată de arbori și în fața ei au găsit o biserică veche, unde au aflat și oile.
 - b. Cercetând încăperile bisericii, au dat de o ușă în dosul altarului, care ducea în pivniță. Acolo se afla un sicriu pe care era scris numele lui

Dragoș Vodă. Când au ajuns ciobanii în sat, au povestit cele văzute și mai mulți oameni au plecat acolo. Au tăiat pădurile din jurul bisericii și, cu timpul, s-a format acolo o așezare, satul Volovăț.

12845. Volovăț – Valea Uței

Este atestat în Transilvania.

1. *Valea Uței*. LUCEAF., 1910, 536 (Volovăț – Rădăuți / jud. Suceava).
 - a. Dragoș, cneazul Maramureșului, pornise spre Carpați, pentru că voia să descălece în țara Moldovei, care gemea sub tătarii așezați în întăriturile cetății Suceava. Oastea lui trudită s-a așezat într-o poiană înconjurată de codri deși. La poalele codrului, pe malul unui râuleț, trăia singură Uța Sihastra. La ea găseau alinare oamenii necăjiți.
 - b. Urmărind într-o zi un zimbru, Dragoș s-a rătăcit și a ajuns la bordeiul Uței, pe care a găsit-o în rugăciune. Ea i-a explicat drumul până la cetate și i-a prezis că va fi stăpânul acelei țări.
 - c. Dragoș a ajuns în cetate, în șesul larg al Sucevei. A împresurat cetatea și a cucerit-o, după o luptă grea, devenind domnul Moldovei. Într-o zi, s-a dus s-o caute pe Uța și, aflând că a murit, a zidit o biserică, unde a și fost înmormântat.
 - d. Ștefan cel Mare a adus biserica lui Dragoș din Valea Uței la Putna, lângă mănăstire. În jurul bisericii din Valea Uței, s-au înmulțit sălașele omenești. Încetul cu încetul, Valea Uței s-a transformat în Vălăuți, apoi în Volovăț.

12846. Vultureni (Tăvădărești). (Adjud / jud. Bacău)

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12846

1. *Vultur și Tavadar*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 169.
 - a. După bătălia lui Ștefan Vodă de la Scheia, doi ostași de-ai lui, Vultur și Tăvădar, au coborât spre Țara-de-Jos și au întemeiat, primul, satul Vultureni, iar al doilea, satul Tăvădărești.

12847. Zelt (?)

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

a. *Nume* 12847

1. *Zelt*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 337.
 - a. Acolo unde se află acum satul Zelt, erau pe vremuri câmpii rodnice. Comuna se afla mai de mult pe malul stâng al râului.
 - b. Numele se trage de la faptul că locuitorii au stat nouă ani în cort (*zelt*), în jurul anului 1660, pentru a se putea apăra de dușmani.
2. *Zelt*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 337.
 - a, b₁ (Numele satului se trage de la faptul că primul locuitor a stat într-un cort).

Ș. Șanțurile 12857–12863

12857. Șanțul „Brazda lui Novac“

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12857–12860

1. (Fără titlu). (N. Ploșor). CONV. LIT., 1921, 771 (Orodelu – Băilești / jud. Dolj).
 - a. Staro-Novac a fost un om puternic, care putea ridica un plug cu doi bivoli. Auzind că pământul este așezat pe furci și că cineva a ajuns

până la capătul pământului, și-a pus în gând să afle dacă acest lucru este adevărat.

- b. A pornit spre soare apune, cu plugul și bivoliile lui. În urmă a rămas o brazdă care trece prin comuna Ișalnița, Breasta, pe la dealul Râpa Roșie, prin comuna Vela, Carpen, Cianova, apoi pe lângă Dunăre, pe la Gruia, unde chiar apa face val în mersul ei.
- c. Novac a mers și mai departe, răsturnând munții, trecând ape, dar nu se știe până unde a ajuns.

12858. „Brazda lui Novac“ și buricul pământului

Este atestat în Muntenia.

1. (*Despre brazda lui Novac*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 243 (Cleanov – Vânju Mare / jud. Dolj).
 - a. Prin Cleanov trece „Brazda lui Novac“, care se mai numește și „Troianul“ sau „Brazda lui Iorgovan“. Novac a fost un om foarte mare și a vrut să tragă o brazdă prin buricul pământului.
 - b. A înjugat doi boi mânați de o fată, iar el ținea coarnele plugului. A pornit spre răsărit și a poposit la prânz, la Târpezi (Dolj), să mănânce, în locul care se numește până azi „Mesele“.
 - c. A pus lăutarii să cânte în „Dealul lui Cughir“, numit astfel după un lăutar. El se afla la Pârpepița, la 1 km distanță și striga mereu: „încet Cughir, încet, că-mi spargi urechile!“ Poporul numește acel șanț „Brazda lui Novac“.

12859. „Brazda lui Novac“ și mijlocul pământului

Se combină cu Tip. 13662. Este atestat în Muntenia. S-a identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). (N. Plopșor), CONV. LIT., 1921, 772 (Osica de Sus – Balș / jud. Olt).
 - a. Novac a fost un om deosebit (înalt și viteaz).
 - b. A avut un singur fiu, pe Gruia.
 - c. A tras o brazdă (mergând prin mijlocul pământului, cu plugul cu doi boi).
 - d. Novac a avut o fată, Voichița, care a fost furată de turci și salvată de fratele ei, care a omorât pe răpitori.
2. (Fără titlu). (N. Plopșor), CONV. LIT., 1921, 873 (Brâncoveni – Slatina / jud. Olt).
 - a (puternic), c (mergând spre apus, peste mări, păduri, văi și dealuri, trecând prin comunele Brâncoveni, Osica de Sus, Pârșcoveni și Gorgan, cu plugul cu doi bivoli negri).
3. (Fără titlu). (N. Plopșor), CONV. LIT., 1921, 873 (Carpen – Vânju Mare / jud. Dolj).
 - a (foarte mare), c (pornind spre apus, prin comuna Gruia, care a luat numele fiului lui Novac. A trecut Dunărea acolo unde face valuri de atunci, prin Cleanova, Carpen, pădurea Știrbei, Căciulata, unde se văd copacii doborâți pe care și-a întins Novac masa. A plecat cu plugul cu doi bivoli).
4. (Fără titlu). (N. Plopșor), CONV. LIT., 1921, 873 (Pârșcoveni – Balș / jud. Olt).
 - a (năzdrăvan), c (spre apus, prin păduri și văi, peste dealuri, munți și Dunăre, cu plugul) + Tip. 13662 b₁ (Fata lui Novac s-a dus cu mâncare la câmp. A dat de un plug cu patru boi), c, d (mamei ei), i₁ (Mama i-a spus să-i ducă înapoi pentru că ei [or] să moștenească pământul) Cf. Tip. 701*.

12860. „Brazda lui Novac“ și plugul cu boi

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 4 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Locusteanu, *Dicționar geogr. Romanați*, 137.
 - I a. Există un șanț numit „Brazda lui Novac“ (care taie șesul între Carpați și Dunăre, venind din Craiova spre Romanați).
 - b. Șanțul a fost făcut de Novac (cu plugul cu doi bivoli albi, care a trecut prin Olt și în acel loc face valuri).
2. (Despre brazda lui Novac). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4557, f. 200 (Viespești – Drăgănești – Olt / jud. Olt).
 - I a, b (cu doi bivoli. El a vrut să-și arate puterea față de ceilalți voinici).
3. (Fără titlu). (N. Plopșor), ARH. OLT., 1927, 277 (Vârtopu – Băilești / jud. Dolj).
 - I a₁ (Există un șanț numit „Brazda Troianului“), b (ajutat de doi nepoți ai lui).
4. (Fără titlu). (N. Plopșor), ARH. OLT., 1927, 226 (Plenița – Calafat / jud. Dolj).
 - I a (sau „Troian“, mai jos de linia căii ferate), b (cu plugul cu doi boi uriași și de aceea a căpătat acest nume); II a. Iorgovan a fost un viteaz care a tăiat cele 8 capete ale balaurului, b. Al 9-lea cap s-a ascuns într-o stâncă la Porțile de Fier, de unde trimite o muscă care omoară vitele. Cf. Tip. 11628.

12861. Șanțul „Brazda lui Novac și a lui Traian“

Este atestat în Muntenia

a. Origine 12861

1. (*Despre Novac și Traian*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4557, f. 38 (Beciu – Turnu Măgurele / jud. Teleorman).
 - a. Novac și Traian au fost prieteni și au adus pe romani din țara talianului. Traian l-a ajutat pe Novac să tragă o brazdă, atât de adâncă, încât se vede și azi.
 - b. Traian a construit apoi un drum. Fiecare bărbat sau femeie, erau obligați să care 9 pietre mari sau 13 cărămizi. Femeile însărcinate trebuiau să aducă câte o piatră și pentru cel din burtă.

12862. Șanțul „Brazda lui Traian“

Este atestat în Moldova.

a. Origine și nume 12862

1. (*Brazda lui Traian*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4549, f. 31 (Călugăra – Bacău).
 - a. Viteazul Traian, după ce a izgonit păgânitatea, la îndemnul calului, a pornit spre casă. El a avut înțelegere cu nevasta lui, să-l aștepte numai șapte ani, după care se va putea mărita.
 - b. Oastea întrebând cum va rămâne fără căpetenie, Traian le-a răspuns că le va face un semn, când să vină după el.
 - c. Traian a lăsat sabia să atârne pe scara calului, și s-a făcut un șanț în urma ei, pe care au putut să-l urmeze oștenii și să ajungă la casele lor, în ziua de Lăsatul secului.

Vezi și Tip. 11620–11631.

12863. Șanțul Mare

Este atestat în Moldova.

a. Origine 12863

1. Șanțu Mare. Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 300.
 - a. Șanțu Mare aflat în marginea nordică a satului Dersca, a fost făcut pe vremea războaielor cu polonezii și tătarii, ca adăpost.

T. Stâncile 12873-12908

12873. Stâncă „Baba Dochia“

Este atestat în Moldova, Muntenia și Transilvania. S-au identificat 6 variante, care se grupează astfel:

a. Origine și nume 12873-12875

1. Zilele Babei și Mărțișorul. LUMINIȚA, 1936-1937, nr. 5.

I a. Un împărat avea o fată deosebită, numită Dochia (care era foarte frumoasă).

b. Împăratul a refuzat s-o mărite, sub pretextul că este prea tânără.

c. Împăratul a avut război cu un împărat vecin, care nu a vrut să-i puie capăt decât dacă îi dă fata de nevastă.

d. El l-a amenințat că o va fura, dacă nu i-o dă de bună voie.

II a. Ca să scape, Dochia a fugit în munți (și a îmbrăcat 9 cojoace).

b. S-a încălzit pe drum și a aruncat pe rând cojoacele. A dat de un ger năprasnic pe munte.

c. A cântit împotriva lui Dumnezeu.

d. A fost transformată într-o babă (de Dumnezeu).

e. A fost apoi transformată într-o stâncă cu oile ei, de către Dumnezeu.

f. Cele 9 zile de la începutul lui martie sunt numite „Zilele Babei“, „Zilele Babei Dochia“ sau „Zilele Babei Marta“.

2. (*Baba Dochia*). Marian, *Sărbătorile*, II, 94 (Lucăcești - Gura Humorului / jud. Suceava).

I a (frumoasă, isteată și voinică), b, c₁ (Învins într-un război, învingătorul o cerea tatălui ei pe Dochia); II a (îmbrăcând 12 cojoace și cu furca-n brâu), b (care a ținut 12 zile. A vrut să se înapoieze, dar a renunțat de frica prăpastiilor), c (în loc să se roage s-o scape, așa cum o salvase din mâinile împăratului învingător, care a avrut s-o ia cu forța), e₁ (Dumnezeu a încremenit-o cu oile, transformându-le în pietre), g. De atunci sunt cele 12 zile ploioase și furtunoase ale Dochiei.

3. Zilele babei. (A. Gorovei), GLAS. BUCOV., 1922, (I), nr. 956, 2.

4. *Baba Dochia*. CAL. F. LUMEA, 1932, 41.

I a (care era foarte frumoasă), b (deși o ceruse feciorul altui împărat), c₁; II a (îmbrăcând 12 cojoace), b, c, e.

5. *Babele*. CULT. POP., 1922, (II), nr. 48, 4.

I a, b₁ (Dochia refuza toți pețitorii), c₂ (Unul dintre pretendenți, pomi război împotriva tatălui ei); II d (de o vrăjitoare, la ruga fetei), a (în ziua de 1 martie, îmbrăcând 9 cojoace), b, e₂ (A înghețat cu oi cu tot, din cauza gerului), h. Se spune că Dochia a fost fata lui Decebal.

6. (*Despre baba Dochia*). (Nic. Densușianu - *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4555, f. 407 (Popești - Rm. Vâlcea / jud. Vâlcea).

II a₁ (Dochia a fugit în munte de frica dușmanilor și a luat cu ea 9 cojoace. A stat acolo până s-au rupt toate cojoacele), i. De aceea se numesc „Babele“, primele zile din martie.

12874A. Dochia, fata lui Decebal

Este atestat în Muntenia.

1. *Dochia și Traian*. CONST., 1891, nr. 557, 2.

a. Decebal avea o fată foarte frumoasă, pe Dochia, care se pregătea de nuntă. Amenințat de Traian cu războiul, Decebal a trimis în munți femeile, copiii și bătrânii.

b. Dochia a fugit și ea în munți, dar a fost prinsă de dușmani, care au

vrut s-o ducă lui Traian. A fost salvată de logodnicul ei și o ceată de voinici care au căzut în schimb în mâinile dușmanilor.

- c. Traian a învins pe Decebal, care a murit, și învingătorul a pus mâna pe țară. Traian a plecat s-o caute pe Dochia și a aflat-o păstorită în Munții Ceahlăului.
- d. A cerut-o de nevastă și, când fata a aflat cine este, a rugat-o pe Fecioară s-o transforme, pe ea și oițele ei, în stană de piatră. Stânca ieșită din înălțimile Ceahlăului se spune că este Dochia, iar bulbucăturile din jur sunt oițele ei.

12874B. Dochia și Traian

Este atestat în Moldova și Transilvania. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. *Baba Dochia*. GAZ. TRANS., 1908, (I), nr. 54, 1.
 - a. Traian, împăratul romanilor, pornise război împotriva dacilor (pentru a-i pedepsi de jafurile făcute).
 - b. Un împărat roman fuse înainte bătut de daci și obligat să plătească tribut acestora.
 - c. În lupta cu Traian, Decebal a fost învins și a murit.
 - d. Traian s-a îndrăgostit de Dochia, fata lui Decebal.
 - e. A vrut s-o ia de nevastă.
 - f. Dochia a luat drumul pribegiei.
 - g. Traian a găsit-o (și a vrut s-o îmbrățișeze).
 - h. Dochia s-a transformat în stâncă (la ruga ei către Dumnezeu).
2. *Stânca Dochia*. Calmuschi, *În munții Neamțului*, 99.
 - a, c, f (în Carpații Moldovei, unde a păzit o turmă de oi), g, d, h (la ruga ei către Zamolxis, pentru că nu a vrut să cedeze învingătorului), i. Oițele ei s-au transformat în stânci mai mici (pe Ceahlău).
3. *Dochia*. Mirea, *Legende*, 154.
 - f (plecând din Sarmisegetuza, îmbrăcată în 9 cojoace și cu căciulă ciobănească. Ea era deznădăjduită de moartea tatălui ei), a, c (sinucigându-se, ca să nu cadă în robie), f, d (și s-a luat după ea), e₁ (Voia s-o ducă la Roma, pentru că o fată de rege nu trebuie să fie ciobăniță), h (la ruga ei către Dumnezeu), i (în munții Moldovei), j. De atunci se găsește în munții Moldovei o stâncă mare, Dochia și alături de ea pietricele mai mărunte, oițele ei, k. Pietrele s-au mai tocit de vreme, dar cine se uită atent, vede în bolovanul cel mare chipul unei fecioare care stă în genunchi, cu capul plecat.

12874C. Dochia și cele nouă mioare

Este atestat în Muntenia.

1. *Dochia*. (M. Vulpescu), BĂRĂGAN., 1936, nr. 11-12, 3. Republicată: 1937, nr. 1, 6.
 - I a. În Sarmisegetuza a domnit Decebal, care trecuse de curând la creștinism, alături de frumoasa și înțeleapta Dochia, fata lui.
 - b. Roma plătea pe atunci tribut. Când s-a urcat pe tron viteazul Traian, împins și de muștrările bătrânilor, a pornit război împotriva dacilor.
 - c. Războiul lung și jalnic a dus la otrăvirea lui Decebal și a sfetnicilor lui.
 - d. Cucerit de Dochia, Traian se purta blând cu poporul dac, apoi s-a însurat cu Dochia, care a fugit în noaptea nunții.
 - II a. Bacia de neam, din toate ținuturile țării, s-au strâns la sfat pe cei 7 munți. Ei nu au înțeles purtarea Dochiei, care a sosit curând însoțită de părintele ei sufletesc.
 - b. Le-a povestit că poartă cele 9 cămăși dăruite de 9 ținuturi și, în chip

de ciobăniță, va sta câte un an în fiecare ținut, după care se vor reîntâlni în același loc.

- c. Dochia a cunoscut viața grea a poporului, a îmbătrânit și a rămas pe ea numai cu haina Sfântului apostol Andrei.
- d. Urcând la locul întâlnirii, s-a stârnit o furtună, și glasul Dochiei s-a amestecat cu urletul vântului. Bacia au găsit-o transformată în stană de piatră, împreună cu cele 9 mioare ale ei.

12874D. Dochia și Pionul

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante.

1. *Muntele Pionul sau Ceahlăul*. ALB. Buc., 1898, nr. 48, 1520.

- I a. Pionul sau Ceahlăul, cu piscul de peste 2720 m¹, se înalță ca o santinelă în lanțul de munți de pe marginea apuseană a Moldovei.
- b. Din coastele lui izvorăsc 12 pâraie, iar în vârf este izvorul „Fântâna Mitropolitului“.
- c. În înălțimea muntelui se ridică niște stânci cenușii de peste 30 de m.
- II a. Pionul a adăpostit în vizuinele lui pe Dochia.
- b. După moartea lui Decebal, ca să scape de dușmani s-a retras în acea vizuină.
- c. Dochia cu oițele ei s-au transformat în stâncă.

2. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Comorile poporului*, 67.

- II a (care a și murit acolo), b (sub chipul unei păstorite cu oile ei), c (tocmai când Traian, care se îndrăgostise de ea, voia s-o răpească).

12875. Dochia și cele nouă babe

Este atestat în Muntenia și Transilvania. S-au identificat 2 variante.

1. *Cele nouă babe cu nouă cojoace*. GAZ. TRANS., 1911, (I), nr. 50, 6.

- a. Traian a cucerit Dacia.
- b. Fata lui Decebal, Dochia, în chipul unei păstorite, păzea o turmă de oi și avea lângă ea nouă babe.
- c. Au trimis un om la munte ca să vadă dacă nu a venit primăvara, să poată urca cu oile. Omul le-a adus ghiociei, dar le-a spus că pe munte e vânt mare. Totuși babele au hotărât să plece la 1 Mărțișor.
- d. Babele au luat 9 cojoace și au plecat.
- e. La munte au trimis omul cu oile la pășune și nu aveau ce mânca. Gândind că va veni vreme bună, au rămas pe loc.
- f. A dat ploaie cu ninsoare și le-au înghețat cojoacele udate. De aceea babele le-au aruncat și au înghețat. S-au transformat împreună cu oițele, în stane de piatră Cf. Tipurile 368C*, 12901.

- <2. (Despre baba Dochia). (Nic. Densușianu – Răspunsuri. B.A.R., ms. 4555, f. 407 (Popești – Rm. Vâlcea / [jud. Vâlcea]).

II al (Dochia a fugit în munte de frica dușmanilor și a luat cu ea 9 cojoace. A stat acolo până când a rupt toate cojoacele) i. De aceea se numesc „Babele“ primele zile din martie.>

12876. Stâncă Babakay

Este atestată în Transilvania.

a. Nume 12876

1. *Babakay*. Schott, *Walachische Mäschen*, 283.

- a. În fața cetății Columbace, se vede ieșind din Dunăre o stâncă numită Babakay – „Căința Bătrânei“.
- b. Acolo locuia pe vremuri un pescar cu o nevastă foarte rea. Nu putea scăpa de ea decât când îi spunea că pescuiește lângă stâncă. Exasperat de răutatea ei, s-a aruncat în Dunăre.

1. Corect: 1911 m. (n. ed.).

12877. Stânca Babele

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12877–12878

1. *Babele*. (I. Nicolescu), CULT. POP., 1922, nr. 48, 4 (Poeni – Teleorman).

Republicată: *Legenda babelor. Povestiri*, 28.

- a. Nouă babe, surori, erau vrăjitoare îndrăcite. Ele puteau schimba și cursul vremii. Trăiau într-o țară al cărui împărat avea o fată foarte frumoasă, la care veneau mulți pețitori.
- b. Împăratul a hotărât ca pețitorii să aducă câte un dar și fata va fi a aceluia care va aduce cel mai frumos dar. Dintre toate darurile, fata a ales un buchet de flori de câmp și s-a hotărât nunta.
- c. În vremea aceea era obiceiul să se cheme la nuntă zânele și vrăjitoarele. Și împăratul a uitat pe cele nouă vrăjitoare. De furie, ele au făcut să fie vijelie 9 zile și nunta s-a tot amânat.
- d. Dumnezeu le-a aruncat pe vârful unui munte și le-a transformat în 9 stânci, care să simtă toate asprimile vremii.
- e. Pentru ca lumea să nu le uite, să prindă fiecare viață câte o zi pe an, la începutul primăverii. De atunci, cele 9 babe își revarsă mânia în cele 9 zile de la începutul primăverii.

12878. Stânca Babele și Sfântul Petre

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

1. (Fără titlu). Rădulescu-Codin, *Legende*, 9. (Vârciorova – T. Severin / jud. Mehedinți). Republicată: *Dumnezeu și Sfântul Petre*. ALB. BUC., 1926, nr. 37–38, 429; 1940, 464.

- I a. Stânca Babele se află în Oltenia (între munții Vinului, în dreptul Porților de Fier, Vârciorova și Gura Văii).
 - b. Stânca are chip omenesc (un unchiș și o bătrână).
 - c. Sfântul Petre a umblat pe aceea vreme pe pământ.
 - d. A locuit prin această regiune (la doi bătrâni).
 - e. Sfântul s-a îmbolnăvit (greu).
 - f. A trimis după leacuri (în țara turcească, pe cei doi bătrâni).
 - g. Ei au întârziat.
 - h. Sfântul a rugat pe Dumnezeu să-i lungească zilele.
 - i. Aducătorii leacurilor au fost zăriți din depărtare (de către o slugă. Bătrânii ședeau pe o piatră, în timp ce moartea era la ușă).
 - j. Sfântul i-a blestemat să se transforme în piatră.
 - k. Sfântul a murit.
 - l. Blestemul s-a împlinit.
 - II a. Timpul Sfântului a fost vândut (de niște locuitori din satul Șipul, unor negustori din Țarigrad, pe o barcă cu bani).
 - b. Locuitorii au fost pedepsiți pentru acest păcat (și banii s-au transformat în cărbuni. Au suferit și de o boală numită gubăvie, care face răni pe corp și uneori le cade nasul).
 - c. În locul unde a fost furat trupul Sfântului, s-a pus o cruce mare de piatră.
 - d. Acel loc s-a numit „Locul lui Sfântul Petre” sau „Hogașul lui Sfântul Petre”.
2. (Fără titlu). Pamfile, *Sărbătorile de vară*, 127 (Mehedinți?).
- I c, d, e, f (pe niște babe, în țara Sârbească), g (și el a trimis de mai multe ori în calea lor, să vadă dacă vin), i (odihnindu-se pe o piatră), f, k, l, a (în Mehedinți la marginea Dunării mai sus de Insula Banului, aproape de cataracte).
3. *Mormântul Apostolului Petre*. (P. Danilescu), I. CREANGĂ, 1911, 33.
- I c (și a pornit de la Roma în Serbia, unde multă lume murea de ciumă

sau holeră), e, d₁ (A trecut greu Dunărea la noi, s-a suit pe un munte și s-a așezat într-o poieniță să boalească. Acolo a venit o pereche de bătrâni care pășteau oile și au aflat cine este), f₁ (Baba s-a dus în sat după leacuri, la o vrăjitoare. Sfântul] a adormit și moșul a înfundat clopotele vitelor și i-a păzit somnul), g₁ (Baba a întârziat și Sfântul] se deștepta din când în când, să întrebe dacă a venit baba), i₁ (Într-un târziu, moșul i-a spus că o vede printre pietre), j, k, l (iar moșul care s-a dus după babă, s-a făcut și el piatră, sau de dorul babei sau de blestemul Sfântului]), b₁ (Pietrele au chip omenesc); II c₁ (Trupul Sfântului] a fost înmormântat pe acel loc și i s-a pus la cap o cruce mare de piatră), a (de oamenii din Gura Văii, unor sârbi, pe o luntre cu bani numai deasupra, iar dedesubt cărbuni), b (și sunt săraci).

12879. Stânca Cojocarului

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12879

1. *Stânca Cojocarului*. ALB. Buc., 1897, nr. 46, 505. Republicată: ROM. Buc., 1898, nr. 15, 2.

- a. Pe vremuri, a trăit în Bicaz un cojocar tânăr și frumos. El a cerut în căsătorie pe frumoasa fată a unor oameni bogăți, care l-au refuzat.
- b. Deznădăjduit, s-a urcat pe o stâncă de unde s-a aruncat și de atunci s-a numit stânca astfel.

12880. Stânca „Colțul Doamnei“

Este atestat în Muntenia. S-a identificat 4 variante, care se grupează astfel:

a. *Nume* 12880

1. *Valea Doamnei. Colțul Doamnei*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 55 (Cetățeni – Muscel / jud. Argeș).

- a. Negru Vodă s-a așezat în cetatea de lângă hotarul comunei Cetățeni.
- b. Era în timpul războiului cu tătarii.
- c. Ca să nu cadă în mâna năvălitorilor, doamna lui Negru Vodă a fugit pe o vale ce dă în Dâmbovița și care de atunci se numește „Valea Doamnei“.
- d. Deasupra acestei văi se află stânca „Colțul Doamnei“.
- e. Doamna s-a urcat pe o stâncă (să vadă luptele care au durat săptămâni de-a rândul și de-a rândul și s-a rugat pentru izbândă).
- f. Doamna s-a aruncat de pe stâncă (și s-a făcut fărâme, părăndu-i-se că soțul ei va fi învins).
- g. De atunci a luat stânca numele de „Colțul Doamnei“.

2. *Colțul Doamnei*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 82.

- e (și când a văzut că dușmanii au cuprins și biserica și-a pierdut speranța în victorie), f (în apa crescută a Dâmboviței, oprită ca să înece pe tătari), g.

3. *Colțul Doamnei*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 82.

- e (legată cu Cetățuia printr-un pod de piei), b₁ (A fost o crâncenă luptă cu tătarii), f.

4. (Fără titlu). Candrea, *Din popor*, 27.

- b (care voiau să robească pe Radu Vodă și au fost cu toții înecați), f₁ (Ca să nu fie luată în captivitate, Doamna s-a aruncat de pe o stâncă), g.

12881. Stânca „Colțul Foișoarelor“

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12881

1. *Colțul Foișoarelor*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 56.

- a. „Colțul Foișoarelor“ este cea mai înaltă stâncă, în formă de piramidă,

din preajma „Cetățuii lui Negru Vodă“. I se spune astfel, pentru că a servit lui Negru Vodă și altor domnitori, să vadă în vremuri de primejdie ce face oastea tătarească.

- b. Pentru că stânca a fost mult timp folosită de Negru Vodă, i se mai spune și „Foișorul lui Negru Vodă“.

12882. Stânca „Colțul cu tava“

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12882

1. *Colțul cu tava*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 56.

- a. Stânca „Colțul cu tava“, care se află în apropiere de stânca „Colțul Foișoarelor“, se numește astfel, pentru că acolo a cinat uneori și a ținut sfat cu boierii Negru Vodă.

12883. Stânca „Colțul Șoimului“

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12883

1. *Colțul Șoimului*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 82.

- a. Lângă stânca „Colțul Doamnei“ se află și stânca „Colțul Șoimului“, numită astfel pentru că de acolo prindeau românii șoimi.
b. Oamenii își puneau o baniță în cap, luau puii din cuib și-i duceau la domnie. Trimiși apoi în țara Turcească, șoimii erau învățați să ducă scrisori.

12884. Stânca Corbiței

Este atestat în Muntenia și Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

a. Nume 12884

1. *Le rocher du corbeaux*. (Stânca Corbului). (Al. Russo), VOIX ROUM., 1863, 1 (Bicaz – Neamț). Republicată: *Peatra Corbului*, ROM. Buc., 1868, (II), 639; CONV. LIT., 1872-1873, 442.

- a. Pribegind pe dealul Corbului spre Borsec, un străin s-a așezat la Bicaz, unde și-a făcut o căsuță izolată.
b. Omul avea o față poreclită Corbița, pentru că s-a născut pe dealul Corbului.
c. Plăcută de mulți voinici, ea a ales pe unul din ei și părinții s-au înțeles să-i căsătorească.
d. Frumoasa Corbița era în preajma nunții.
e. Tocmai atunci au năvălit tătarii (până în valea Bicazului, pustiind totul în cale).
f. Logodnicul ei a murit (în luptă, împreună cu tatăl ei. Au apărut-o de tătari, care au vrut s-o ducă pe Corbița hanului lor).
g. Urmărită de tătari, Corbița a sărit din stâncă în stâncă, până a văzut că va fi prinsă.
h. Corbița a murit aruncându-se de pe stâncă (în apa Bicazului, când și-a dat seama că rugămintile ei către Dumnezeu nu o ajută).
i. De atunci poartă acea stâncă numele de „Stânca Corbiței“.

2. *Stânca Corbiței*. HAZ. SAT., 1912, martie, nr. 122 (Poenari – Oltețu / jud. Gorj).

- c (cu Tudoran), e, f (pentru că hanul tătarilor s-a îndrăgostit de ea și a tăiat capul lui Tudoran), h (în apa Bistriței), j. Hanul s-a omorât; i.

3. *Stânca Corbiței*. ALB. Buc., 1897, nr. 11, 342.

- d, e, f (pentru că s-a împotrivit să i se ia logodnica, iar hanul tătarilor i-a tăiat capul), h (în apa Bicazului), i (sau „Stânca Corbului“).

12885. Stânca lui Coroi

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 128851. *Stânca lui Coroi*. DUM. POP., 1922–1927, nr. 15, 3.

- a. În apropiere de schitul Sihla–Neamț, în fundul unei prăpastii, se află o stâncă uriașe numită „Stânca lui Coroi“.
- b. Pe vremuri, a locuit pe acele meleaguri un om credincios, Coroi, care a păcătuit din îndemnul dracului. Ca să-și ispășească pedeapsa, s-a făcut pustnic și a locuit într-o peșteră de sub stâncă. Când a murit, Dumnezeu a trimis fiarele pădurii să-l îngroape.
- c. Buruienile care cresc pe stânca aceea, sunt bune de leacuri și feresc de fiarele sălbatice, ca semn că Dumnezeu a iertat greșeala lui Coroi.

12886A. Stânca Doamnei

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12886–128871. *Casa Doamnei*. Teodorescu–Kirileanu, *Amintiri*, 92 (jud. Botoșani?).

- a. Ștefan Vodă a avut soții pe măsura lui, care l-au întovărășit în vremuri de grea cumpănă. Odată, în timpul unui război cu turcii, Ștefan Vodă a adăpostit pe doamnă și pe mama lui într-o bortă mare, săpată într-o stâncă de pe malul Prutului.
- b. Pe când amândouă urmăreau lupta [de] după un colț al stâncii, o săgeată vrăjmașă a omorât-o pe tânăra doamnă. Însăpăimântată, mama lui Ștefan Vodă s-a închis în stâncă și nu a mai ieșit de acolo până la sosirea fiului ei. De atunci stânca aceea se numește „Stânca Doamnei“ sau „Casa Doamnei“.
- c. Tot de atunci au rămas acolo cinci butoaie cu galbeni, pe care a pus stăpânire diavolul. Cine a încercat să ia banii, a fost aruncat de diavol în Prut. Cf. Tip. **12887**.
- d. Tot acolo au avut mai târziu sediul niște sihaștrii. Ștefan Vodă, după ce i-a bătut pe turci, a făcut în Ștefănești (Botoșani), o biserică cu hramul Sf[ântei] Paraschiva.

12886B. Stânca Doamnei sau „Casa Doamnei“

Este atestat în Moldova.

1. *Amintiri despre Ștefan Vodă*. (D. Furtună), NEAM. ROM. POP., 1912, nr. 47, 760. Republicată: *Firicele*, 22; *Casa Doamnei din apropierea Ștefăneștilor*. I. CREANGĂ, 1917, nr. 1–12, 55.

- a. Prin satele din apropiere de Bașeu (Dorohoi) / [jud. Botoșani] se mai pomenește de Ștefan Vodă. Prin acele locuri se află „Stânca Doamnei“ sau „Casa Doamnei“, unde, pe vremuri, a fost palatul domniței lui Vodă.
- b. Aceste locuri au cunoscut zilele de biruință ale lui Ștefan Vodă. Când el a murit, domnița a plâns o dată cu clopotele ce duceau vestea prin țară.
- c. Într-o zi, o săgeată de-a tătarilor i-a străpuns pieptul și a rămas moartă în jilț. A fost găsită de bătrânul preot al mănăstirii, care a murit pe loc.

12887. Stânca Doamnei și Ștefan Vodă

Este atestat în Moldova.

1. *Doamna lui Ștefan Vodă*. Rădulescu–Codin, *Legende*, 69 (Ștefănești – Botoșani / [jud. Botoșani]). Republicată: *Întâmplări din viața doamnelor*, 9; *Doamna lui Ștefan Vodă cu peștera din preajma Ștefăneștilor*. I. CREANGĂ, 1917, nr. 1–12, 54.

- a. Urmărită de turci, care voiau să-l ucidă pe Ștefan Vodă, doamna s-a ascuns într-o peșteră pe malul Prutului, lângă Ștefănești.
- b. Când s-a potolit „răzmerița“, doamna s-a întâlnit cu Vodă victorios.

- c. În aceea peșteră, în care după mai mult timp, era greu de ajuns, au rămas comori de la Doamna fugărită. Cf. Tip. 12886A.
d. Stânca s-a numit ca și satul „Stânca Doamnei“.

12888. Stânca Dochia și dragostea fecioarei

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12888

1. (Fără titlu). FRÂNG., 1927, nr. 1, 7 (Călugăreni – P[iatra] Neamț / jud. Neamț).
a. Crescută de mică într-un schit de la poalele Ceahlăului, Dochia a fost făcută soră. Odată, după o plimbare prin împrejurimi, ea s-a depărtat de oameni, dar s-a apropiat de flori și păsărele. Întâlnise un flăcău de care s-a îndrăgostit și cu care se vedea.
b. Într-una din zile l-a așteptat zadarnic și a aflat că s-a însurat. A rătăcit zile de-a rândul pe culmile Ceahlăului, apoi s-a aruncat în prăpastie de pe o stâncă care-i poartă azi numele.

12889. Stânca lui Frunză

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12889

1. *Stânca lui Frunză*. Dumitrașcu, *Praid*, 25 (Praid – Th. Mureș / jud. Harghita).
a. Stânca lui Frunză, care este ca un turn uriaș, a fost pe vremuri un masiv. Ros de apa ploilor, a ajuns la forma de azi.
b. Pe acele meleaguri trăiau frații Frunză, care avea fiecare câte 200 de oi cu care mergeau la pășune. Au făcut odată rămășag să rămâie toate oile, aceluia care va reuși să se urce pe o anumită stâncă.
c. Cel mic, s-a urcat în vârful unui brad și a sărit pe stâncă. Cel mare, de frică că va pierde oile, a tăiat bradul și a luat el oile, cu care a plecat.
d. Cu toate rugămintele, nu l-a ajutat să coboare. Mai târziu, niște oameni l-au salvat cu frânghiile. De atunci a luat stânca numele de stânca lui Frunză. Se spune că fratele cel mic l-ar fi omorât pe cel mare.

12890. Stânca „Găina și Cocoșul“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12890

1. *Găina și Cocoșul*. Staufe-Simiginowicz, *Volkssagen*, 114.
a. Pe valea Lucova sunt două stânci: „Găina și Cocoșul“ pe care a trăit un sihastru, mare iubitor de păsări.
b. Turcii, năvălind în țară, au fost atrași de zgomotul făcut de găinile pe care le creștea sihastrul și au încercat să-l prindă, urmărindu-l o zi întreagă printre stânci.
c. Seara, sihastrul a făcut un foc lângă o prăpastie în care au căzut turcii.
d. În amintirea acestei întâmplări, a luat stânca numele de „Găina și Cocoșul“ Cf. tip. 12538.

* *Stâncile Jepii* (L. Bachelin). CAL. IL. SINAIA, 1905, 126. Prelucrat.

12891. Stânca Mărgaia

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

a. Nume 12891

1. *Mărgaia*. POP. ROM., 1912, nr. 52, 3.
a. În comuna Lupșa, lângă Arieș, se află o stâncă despre care se crede că a fost locuită de dracul.
b. Aceea stâncă se numește Mărgaia.
c. Locuia prin acele meleaguri un bogătan cu cele trei fete ale lui, care erau foarte mândre (față de toți feciorii).

- d. La un Crăciun, la horă, fetele stăteau deoparte (pentru că nu le plăcea nici un flăcău).
- e. Au venit apoi trei domnișori care le-au luat la joc (și ele erau mândre de jucătorii lor).
- f. Fata cea mică a observat că flăcăii au copite de cal, Cf. Ti. **10574**, **13105**, și și-a făcut cruce, iar jucătorii, cu cele trei surori, au dispărut.
- g. Cei trei flăcăi erau trei zmei (care au dus fetele în stâncă).
- h. De atunci poartă stâncă numele de Mârğaia (adică, acolo unde merg fetele făloase, care se iau după gura oricărui nou venit).

2. *Mârğaia*. Botiș, *Țara Moșilor*, 33.

- c (și nu se prindeau în joc lângă țărani, ci așteptau să vină domnișori),
- d, e, f, g (iar oamenii, care i-au urmărit, nu au găsit decât petice din hainele fetelor, între stânci), h (iar feciorii când dau de o fată făloasă zic: „las să meargă și ea unde merg... ăia).

12892. Stâncă lui Nicandru

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12892

1. *Stâncă lui Nicandru*. ALB. Buc., 1897, nr. 2, 49.

- a. O stâncă de pe Ceahlău poartă numele de „Stâncă lui Nicandru“, după un călugăr. Mergând el odată prin acele locuri, a zărit picurând, din vârful unei stânci, ceva galben. Când s-a apropiat, a dat de o grămadă de galbeni, din care a luat câteva bucăți.
- b. Le-a vândut unui băcan la Piatra, care i-a spus că nu sunt de preț.
- c. Călugărul a cumpărat din bani un clopot, care se află și azi la Schitul Durău, de la poalele Ceahlăului.
- d. Când s-a dus călugărul să mai ia din acel „metal“, nu a mai nimerit stâncă.

12893. Stâncă „Petrele Doamnei“

Este atestat în Moldova

a. *Nume* 12893

1. (Fără titlu). (N. Gane), TIMP., 1881, nr. 31, 2 (Rarău?).

- a. Gonită de turci, Domnița s-a urcat pe Rarău, unde a îngropat odoarele țării sub niște stânci. De atunci stâncile poartă numele de „Petrele Doamnei“.
- b. Oștile turcești, care o urmăreau, și-au făcut tabăra într-un sat, care de atunci poartă numele de Tabăra. Numele satului Iesle vine de la ieslele călărimii Domniței, care fugea de oastea păgânilor.

12894. Stâncă „Petrile Muierilor“

Este atestat în Moldova. S-au identificat 2 variante.

a. *Nume* 12894

1. *Petrile Muierilor*. Marian, *Tradiții poporane*, 255 (Solca – Gura Humorului / jud. Suceava).

- a. În timpul năvălirii tătarilor, românii își ascundeau femeile și copiii (pe culmea unui munte, între niște stânci înalte și ascuțite).
- b. Văzând femeile că tătarii vor să se urce spre ascunzișul lor, i-au primit cu o ploaie de pietre și i-au pus pe goană.
- c. De atunci se numesc acele stânci „Petrile Muierilor“.
- d. Noaptea se mai văd în acele locuri alergând femei despletite, care ar fi spiritele femeilor căzute în luptă cu tătarii.

2. *Die Weiberfelsen*. Staufe-Simiginowicz, *Volkssagen*, 102.

- a (într-o peșteră în apropiere de Solca, peste care se ridică trei stânci în formă de piramidă), c.

12895. Stânca „Piatra Babei“

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 2 variante.

a. *Origine* 128951. *Piatra Babei*. Lazăr, *Legende istorice*, 18.

- a. Muntele Piatra Craiului se află în partea de răsărit a județului Făgăraș.
- b. Pe vremuri a trăit o zână (cu fata ei și avea casele pe acel munte).
- c. Tot pe acele vremuri trăia și împărăteasa Neagră (într-o cetate, în jud. Brașov, pe dealul „Măgura Codlei“).
- d. Feciorul împărătesei Negre era îndrăgostit de fata zânei (cu care mama lui voia să-l însoare).
- e. Fata zânei respingea însă dragostea flăcăului.
- f. Feciorul s-a îmbolnăvit de jale.
- g. Împărăteasa a făcut tot felul de farmece pentru a îndupleca fata, dar nu a reușit, și flăcăul a bolit mai departe.
- h. Împărăteasa a transformat zâna într-o stâncă.
- i. Această stâncă s-a numit „Piatra Babei“.

2. *Piatra babei*. (I. Pop-Reteganul – *Diverse*), B.A.R., ms. 4544, f. 91.

- b (ultima care mai exista și de o rară frumusețe), c, d₁ (Împărăteasa Neagră avea un fecior îndrăgostit de zână), e₁ (zâna i-a respins dragostea), f₁ (Feciorul a murit), h (și și-a plâns feciorul deasupra stâncii, până a murit și ea), i (și se află lângă Vaida-Rece, în țara Oltului).

12896. Stânca „Piatra Crucii“

Este atestată în Moldova. S-au identificat 2 variante.

a. *Nume* 128961. *Piatra Crucii*. Niculiță-Voronca, *Studii în folclor*, I, 259.

- a. Între Solca și mănăstirea Sucevița, se află o cruce.
- b. Pe acolo vâna Alexei.
- c. Într-o zi a apărut Zeul Codrilor.
- d. A făcut cu Alexei un contract prin care l-a făcut nevătămabil, cu condiția să-i cruțe dobitoacele.
- e. Putea să-l omoare numai un glonte învelit în aluat sfințit de două ori în ziua de Paște.
- f. Iubita lui, Anița, a dus oameni și l-au omorât.
- g. Prietenii lui Alexei au omorât-o pe Anița.
- h. Alexei a fost înmormântat pe o stâncă.
- i. De atunci a rămas Stânca „Piatra Crucii“.

2. „*Piatra Crucei*“. Staufe-Simiginowicz, *Volkssagen*, 65.

- a („Piatra Crucii“), b (căpitanul hoților, care domina regiunea. El avea oameni de nădejde prin toată țara, printre huțuli și români. Omora rareori și dacă nu avea ce hoți, vâna în pădure), c (din stâncă, pe când fugărea un cerb. Cerbul s-a întunecat și s-a dezlănțuit o furtună), d (și astfel Alexei a devenit și mai puternic), e, f (după ce dușmanii lui au pus-o să-i afle secretul. Alexei a luptat greu cu dușmanii), g, h (la „Piatra Crucii“ și toată lumea din împrejurimi a luat parte la înmormântarea lui).

12897. Stânca „Piatra Dracului“

Este atestat în Transilvania și Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

a. *Origine și nume* 128971. *Der Teufelstein*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 210.

- I a. Satul Căpâlna se află într-o vale între munți (la frontiera de sud, lângă Sebeș – Alba).

- b. Acolo se aflau niște stânci (pe malul pâ râului, de forme și dimensiuni felurite).
- c. Pe una din aceste stânci se văd urmele unor pași (pe un platou mare).
- d. Mai jos se vede o stâncă curioasă (în apă).
- e. Pare un idol cu brațele încrucișate și cu capul plecat.
- f. Dracul colinda acele locuri după fete frumoase.
- g. A furat și o fată logodită, pe care a dus-o în iad. De atunci obișnuia să fure cele mai frumoase mirese.
- II a. S-a întâmplat să puie dracul din nou ochii pe o fată foarte frumoasă (Ileana).
- b. Ea era logodită cu ciobanul Andronic.
- c. Încercase s-o fure de multe ori, dar Andronic era de pază.
- d. Când a găsit-o odată singură, a zburat cu ea pe fereastră. Andronic a apucat piciorul fetei.
- e. Dracul a zburat cu amândoi.
- f. A coborât apoi cu ei (pe un platou).
- g. S-a încins o luptă și dracul a fost învins.
- h. Flăcăul l-a aruncat de pe stâncă.
- i. Dracul s-a transformat în stană de piatră.
- j. Andronic s-a însurat cu fata.
- k. Stâncă s-a numit de atunci „Piatra Dracului“.
- l. Urmele pașilor Satanei se mai vă și acum.
2. *Piatra Dracului*. ȘIED., 1875, nr. 5, 36.

I a (Carpați, iar în mijlocul satului curge râul Sebeș, care izvorăște din muntele Șurianu), b (înalte, de o parte și de alta a râului și au forme diferite), c (pe o lespede de piatră), d (la 30 de stânceni sub această lespede), e₁ (Pare un trup bărbătesc cu brațele încrucișate și cu capul plecat. Este Satana transformat în stană, pentru că a năzuit după frumoasele fete ale Căpâlnei), f₁ (În fiecare an venea în noapte și alegea cea mai frumoasă fată); II a (Irina, fata judeului), b (vestit pentru voinicia și curajul lui), d (hotărât să nu-i dea drumul), e, f (pe acea lespede, văzând că feciorul nu șovăie), g, h (în apă), i (pentru că nu s-a putut opri și a căzut la fund), l (pe lespede de piatră), k.

3. *Piatra Dracului*. (I. Pop-Reteganul – *Diverse*), B.A.R., ms. 4544, f. 92.

I e₁ (Piatra Dracului se află în munții sudici ai Transilvaniei, lângă râul Sebeș), f₁ (Dracii răpeau fetele frumoase, pe care le țineau ascunse. Un drac din acel ținut a răpit multe fecioare. De aceea, cele frumoase se vopseau în diferite feluri, ca să se urătească. Dar dracul le dibuia); II a (Ileana, fiica primarului), b₁ (Ea se iubea cu voinicul Andronic. Dracul a trimis vorbă de multe ori, să se pregătească fata, că o va lua), d, e (în spinare), f (pe vârful unui deal, lângă râul Sebeș, de oboseală), g, h (iar urmele dracului, se văd și azi pietrificate în mii de fărâme).

12898. Stâncă „Piatra Teiului“

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 6 variante, care se grupează astfel:

a. *Origine și nume* 12898

1. *Piatra Teiului*. ALB. Buc., 1897, nr. 23, 729.

- a. Stâncă „Piatra Teiului“ se află în Moldova (în comuna Călugăreni – Neamț, în dreapta râului Bistrița).
- b. Stâncă are o formă deosebită (de turn, înaltă de 48 m și groasă de 24 m).
- c. Diavolul a vrut să facă rău oamenilor (să prăpădească lumea, revărsând Bistrița).

- d. A luat o stâncă (mare, în gură, de pe muntele Ceahlău și a zburat cu ea, s-o arunce în Bistrița).
- e. Dracul și-a pierdut puterea la un moment dat (pentru că apăreau zorile).
- f. A scăpat stâncă Cf. Tip. 12899.
- g. Acea stâncă este și acum locuința diavolului (care vine noaptea s-o ridice, dar nu mai poate. În unele nopți întunecoase, se văd scânteii în acel loc).
- h. Stâncă se numește „Piatra Teiului“ (sau „Degetul Dracului“).
2. *Piatra Teiului*. F. TOȚI, 1898, nr. 19, 219.
- a (în comuna Călugăreni – Neamț, în dreapta râului Bistrița), b (de turn), c (să prăpădească pe oameni, pentru că s-au înrăit), d (mare, de pe Ceahlău, pe care voia s-o arunce în Bistrița, ca s-o zăgăzuiască. Apa venind mare, să se reverse și să înece lumea), e (pentru că au cântat cocoșii), f (tocmai pe șesul Călugăreni), h (sau „Degetul Dracului“), g.
3. (Fără titlu). Calmuschi, *În munții Neamțului*, 87.
- a (în curtea bisericii din Poiana Teiului, sat ce ține de comuna Călugăreni), b (de coloană de bazalt, înaltă de circa 25 m, rotundă la vârf (și inaccesibilă la urcat), d (pe care a rupt-o din Ceahlău, s-o puie de-a curmezișul Bistriței), c (să înece lumea prin revărsarea Bistriței), e (pentru că au venit zorile și au cântat cocoșii), f₁ (A lăsat stâncă unde se găsește azi).
4. (*Piatra Teiului*). (I. L. Mrejeriu), CAL. I. CREANGĂ, 1913, 69 (Călugăreni, Poiana Teiului – P[iatra] Neamț / jud. Neamț).
- c (să prăpădească lumea prin potop, pentru fărădelegile ei. A cerut învoirea lui Dumnezeu. Cum ploile pe care le-a dat nu erau de ajuns, s-a gândit că ar trebui un munte de piatră de-a curmezișul Bistriței, ca să se strângă apa și să înece lumea), d (din Ceahlău, cu care a zburat. Dracul a fost văzut de un cioban la lumina fulgerelor), e (pentru că au cântat cocoșii), f (care a intrat jumătate în pământ și restul a rămas deasupra).
5. *Piatra Teiului*. CAL. Iași, 1851, 23. Republicată: Densușianu, O., *Tradiții*, 37.
- c (să aducă potop în Moldova. S-a întovărășit cu Strâmbă-Lemne, Sfarmă-Piatră și Nourean. Dracul și Sfarmă-Piatră s-au urcat pe vârful Ceahlăului, iar ceilalți pe dealul Doamnei. S-a iscat o furtună, pentru că Nourean a stârnit norii și a dat ploaie. Strâmbă-Lemne a îndoit copacii, de șuierau ca un Crivăț. Sfarmă-Piatră repezea, de pe vârful munților, stânci mari, în Bistrița. Urgia a ținut trei zile, până Scaraoschi a hotărât să termine cu moldovenii), d (uriază, ca s-o prăvălească în Bistrița și să facă inundație), e (pentru că a cântat un cocoș), f (și totul s-a liniștit), i (În amintirea acestei întâmplări, un cioban a zidit pe o stâncă a Bistriței o cruce de tei, care să-i îndepărteze pe draci), h (pentru că crucea s-a transformat într-un copăcel), j. În jurul acelor locuri a rămas o atmosferă de groază.
6. (*Piatra Teiului*). (I. L. Mrejeriu), CAL. I. CREANGĂ, 1913, 69.
- a (în mijlocul satului Poiana-Teiului, Neamț), b (trufașă și înaltă de 28 m), c₁ (Dracul a vrut să prindă pește. Și-a pus în gând să toarne o piatră de-a curmezișul Bistriței), d (din Ceahlău și a zburat cu ea spre Bistrița), e (pentru că au cântat cocoșii), f (care a căzut în acel loc).

12899. Stâncă „Pietrile lui Bășină“

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12899

1. *Bumbicul Sucevei*. (D. Dan), ȘEZ., 1901, 130 (Straja – Rădăuți / jud. Suceava). Republicată: *Scrieri*, 32.
 - a. Dumnezeu făcea lumea spre binele oamenilor, iar dracul căuta să întoarcă totul pe dos. Dumnezeu a vrut ca și râul Suceava să curgă liniștit la vale, să răcorească pământul, să-l facă mânos și să fie în același timp adăpost pentru oameni și animale.
 - b. Diavolul a poruncit alor lui să care stânci și să iezească râul, pentru ca să se usuce șesurile, iar oamenii și dobitoacele să moară de sete.
 - c. Dumnezeu a pus de pază un cocoș, pentru ca dracii să nu mai poată lucra după miezul nopții. Cocoșul a cântat și a gonit pe draci. Ei au lăsat stâncile semănate până la râul Suceava. Cf. Tip. **12898**.
 - d. Acele stânci sunt numite în batjocură de către români „Pietrile lui Bășină“, iar dealul din dosul Cărmaciului se numește „Dosul Pietrei“.
 - e. Locul săpat în stâncile îngrămădite de draci se numește „Bumbicul Sucevei“. Apa se face sălbatecă, când se apropie de aceste locuri.
 - f. Dracul a încercat să facă același lucru la pârâul Putna, ale cărui adâncimi se numesc „durăituri“ și în pârâul Ciomârnei, ale cărui adâncimi se numesc „șipote“.

12900. Stânca „Pietrile Doamnei“

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12900

1. *Die Felsen der Fürstin*. ROM. REV., 1887, 61.
 - a. Ștefan Vodă își bănuia soția de necredință pentru că Nourăș, copilul de casă, păstrase o batistă a Doamnei, pe care a găsit-o. El a plătit cu viața acest lucru.
 - b. Ștefan Vodă și-a trimis soția la o mănăstire de pe muntele Rarău, cu toate protestele ei. A ajuns acolo cu mâinile însângerate și hainele sfâșiate din cauza drumului greu. [Devenind] curând stareță, a fost cunoscută pentru bunătatea ei.
 - c. A trăit o viață ascetică, într-un schit sub o stâncă uriașă de pe vârful Rarăului. Nu a acceptat să se înapoieze la palat, nici să-i clădească soțul ei un castel în acele locuri.
 - d. Aceste stânci au căpătat numele de „Pietrile Doamnei“. Acolo cresc și acum florile ei preferate, pe care le-a cultivat, numite „Florile Doamnei“. Schitul mai există și este loc de pelerinaj.

Vezi și Tip. **12347C, D, E**.

* *Stânca „Pietrile Doamnei“*. (Carmen Sylva), REV. POL., 1887, nr. 1-2, 13. Republicată: CAL. PLUG., 1899, 45; *Stâncile Doamnei*. ROM., Buc., 1902, 1141. Prelucrat.

12901. Stânca „Pietrele Babei“

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine și nume* 12901

1. (*Pietrele Babei*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4546, f. 35 (Berevoești – Muscel / jud. Argeș).
 - a. Nouă babe au plecat cu caprele la munte, să petreacă vara acolo. Din pricina gerului și a ploilor, babele au rebegit pe rând și s-au transformat în stane de piatră, ca și caprele lor Cf. Tip. **368C***, **12875**.
 - b. Pietrele se văd și azi în obârșia râului Doamnei și pe „Valea Rea“.

12902. Stânca „Piscul Doamnei“

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12902

1. *Piscul Doamnei*, Lazăr, *Legende istorice*, 30.

- a. În munți, în apropierea râului Dâmbovița, se află o stâncă înaltă și ascuțită numită „Piscul Doamnei“.
- b. Când au năvălit tătarii, românii trebuind să se retragă spre vârful munților, Negru Vodă și-a luat Doamna și a pornit spre Țara Făgărașului după ajutor.
- c. Drumul fiind greu, Doamna a cerut s-o lase într-un loc ferit. Negru Vodă a ascuns-o după o stâncă peste Dâmbovița, iar el a trecut munții.
- d. Tătarii, care-i urmăreau, au ajuns la acea stâncă. Văzând Doamna că nu-i chip de scăpare, s-a aruncat în Dâmbovița și a murit. De atunci a luat stâncă numele de „Piscul Doamnei“.

12903. Stâncă „Poiana Teiului“

Este atestat în Moldova.

a. Origine 12903

1. (Fără Titlu). Calmuschi, *În munții Neamțului*, 88.
 - a. În curtea bisericii Poiana Teiului – Călugăreni, se află o coloană de bazalt, înaltă de circa 25 m, rotunjită la vârf și inaccesibilă la urcat.
 - b. Stâncă ar fi de pe vremea Potopului, adusă și rostogolită de ape. Ea a fost mult mai mare, dar, roasă de vânturi, s-a micșorat.

12904. Stâncile de la Prut

Este atestat în Moldova. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

a. Origine 12904

1. *De când e cocoșul*. Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 434.
 - a. Dracul a vrut să iezească Prutul (ca să înece pământul).
 - b. A făcut rămășag cu Dumnezeu că va realiza acest lucru până la cântatul cocoșilor.
 - c. A pus pe toți dracii să care pietre și stânci.
 - d. Cocoșul a cântat (pentru că Dumnezeu a trimis un înger să-l scoale, văzând că dracul câștigă prinsoarea).
 - e. După cocoșul trezit, au cântat și ceilalți.
 - f. Dracii au aruncat stâncă (ce trebuia să le completeze opera).
 - g. Astfel Prutul ar fi fost astupat și nu mai existau șesurile din acele locuri.
2. *Stâncă de la Prut*. (E. Niculiță-Voronca – *Fără titlu*), A. I. F., ms. 105, II, 84.
 - a (ca să potopească oamenii), d (pus de Dumnezeu), f (alături de Prut).
3. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 14.
 - f₁ (Stâncă de la Prut a fost făcută de draci și înăuntru este o „cocoană“ de-a lor și mulți bani), d (și astfel dracii ar fi ieșit lumea. Dumnezeu i-a blestemat și i-a făcut stâncă).

12905. Stâncă „Turnul lui Butu“

Este atestat în Muntenia.

a. Origine și nume 12905

1. *Turnul lui Butu*. ALB. Buc., 1897, nr. 12–13, 373.
 - a. Alexandru cel Bun, domnul Moldovei, avea o fată Ana, logodită cu un român viteaz, Butu. Pe vremea luptelor dintre nemți și leși, domnul Moldovei l-a trimis pe Butu cu 500 de ostași în ajutorul leșilor și viteazul a fost omorât.
 - b. Cu toată jalea fetei, părinții au logodit-o cu un mare boier. În preziua nunții, Ana a rugat o vrăjitoare s-o ajute să sperie mirele, aducându-și iubitul mort.
 - c. În noaptea nunții, Butu a apărut pe un cal alb și-a luat logodnica și a plecat cu ea peste munți. Vrând să treacă Ceahlăul, au cântat cocoșii

și ei au căzut, transformându-se în stana de piatră, care poartă numele lui Butu.

12906. Stânca „Valea Leșului“

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 12906

1. *Grădina dracului*. (I. Pop-Reteganul – *Diverse*), B.A.R., ms. 4544, f. 2.
 - a. Murindu-le grădinarul, dracii au vrut să angajeze pe fata stăpânului unei cetăți, dar au fost refuzați. Dracii au răpit fata și au pustiiit satele.
 - b. Dracul care avea grădina a mai făcut și alte răutăți, ajutat de un popă care voia să-l înșele. Dracul l-a transformat pe popă într-o stâncă.
 - c. Stânca se află și azi pe hotarul Gilăului, lângă „Valea Leșului“. Dacă cobori în adâncime, dai de grădina dracului.

12907. Stânca „Valea Rabâii“

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 12907

1. *Stânca din Valea Rabâii*. (T. Pamfile – *Pop. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, f. 31.
 - a. Un moșneag s-a dus la pădure și, odihnindu-se pe o movilă, a auzit pământul sunând a gol. Și-a dat seama că acolo este o comoară. A adus feciorii și nepoții cărora le-a spus, ca la un semnal, să simuleze că sunt morți.
 - b. Tot ce săpau ei, venea diavolul și refăcea. Moșneagul a trimis să i se aducă pușca. Tot săpând ei, au dat de o căldare. Pădurea a zureit, moșneagul a tras cu pușca în dracul care venea călare și toți au încremenit pe loc.
 - c. Un om a dat peste ei, a chemat preotul, care le-a citit trei zile și trei nopți și oamenii au înviat. Numai dracul a rămas împietrit.
 - d. Locul comorii s-a făcut cremene. Comoara nu va putea fi luată decât peste un veac. Pe acel loc s-a făcut apoi satul cu același nume.

12908. Stânca „Vulturul lui Traian“

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12908

1. *Stânca Vulturul lui Traian*. Calmuschi, *În munții Neamțului*, 99.
 - a. Așezată în apropierea Stâncii Dochia, Traian a adus acolo un vultur s-o păzească pe Dochia.

Ț. Ținuturile 12918–12923

12918. Banatul

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12918

1. *De unde își trage numele Banatul?* Niculiță-Voronca, *Studii în folclor*, II, 143.
 - a. Odată au venit mai mulți soldați într-un oraș din Banat. Unul din ei s-a împăcat foarte bine cu copiii gazdei.
 - b. Într-o zi, pe când își ascutea sabia plângând, le-a spus că are ordin să taie copiii localnicilor. Ca să-i scape pe ai gazdei lui, a pus de au tăiat un vițel, a uns copiii cu sânge și le-a spus să se prefacă că sunt morți când vor veni controalele.
 - c. Alți copii au fost căsăpiți și copiii gazdei lui au fost salvați. A fost

mare bănat (jale) în țară atunci. De aceea a și rămas numele de Banat acestui ținut.

12919. Dornele

Este atestat în Moldova.

a. *Origine și nume* 12919–12921

1. *Legenda Dornelor*. A. I. F., i. 14467 (Căzănești – Vatra Dornei / jud. Suceava).

- I a. Primul locuitor din regiune, Dornea, avea slujba să prade Țara Ungurească și să aducă totul la domnie. El s-a așezat pe acele locuri cu cei 100 de supuși ai lui, după o asemenea ispravă.
- b. Dornea dăruie vite oamenilor săraciți de năvălirile tătare și câpătă de la Vodă un act de stăpânire pe acele locuri, unde a înființat satele care-i poartă numele.
- c. Trecând la urmași, acest act a ajuns la un oarecare Șercăoi. Acesta a luat-o odată cu vitele pe valea Bahluiului, spre Iași, după pășune. Boierii cerându-i actul de stăpânire, el l-a dat în mâna boierului Balș.
- d. A aflat apoi, când a revenit acasă, că vor să-i ia moșiile și a cedat pământul bisericii.
- II a. Boierii au încercat să-i scoată de pe moșiile lor cu arnăuții, apoi cu o ceată de tătari. Românii i-au primit cu brazi tăiați, pe care i-au răsturnat asupra lor la locul numit de atunci „Spaima“ Cf. Tip. **12473, 15875A, B, 15876, 15887, 15904, 16007**.
- b. După îndelungate discuții cu emisari trimiși la Iași, li s-a promis 18 000 de galbeni pentru acest pământ. Cum nu l-au câpătat înapoi, au făcut contract cu turcii să le vândă pădurile și cu banii să răscumpere pământul. Vistiernicul Balș a trimis un grec să strângă banii și grecul a fugit cu ei.
- c. O altă armată, pornită de la Iași să-i gonească de pe moșii, a fost trimisă înapoi legată. Domnitorul Sturza le-a dat ceva bani, au făcut contractul cu turcii și și-au răscumpărat moșiile.

12920. Dornele și hoțul Gheorghită

Este atestat în Moldova.

1. *Gheorghită*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 158 (Dorna – Vatra Dornei / jud. Suceava).

- a. Ștefan Vodă a pornit odată pe valea Moldovei spre Ardeal și s-a oprit la Vama, satul unde se vânduiau mărfurile aduse din Transilvania și Țara Ungurească. A însemnat locul unde a poposit, cu un stâlp drept.
- b. Pe vremuri, Câmpulungul și Dorna erau acoperite de păduri și exista numai gospodăria vestitului hoț Gheorghită. El săpase un drum prin care a legat casa lui de târgurile din jur. Toți cei care-i cereau găzduire, erau bine primiți și câpătau călăuze.
- c. Nevasta lui nu i-a făcut copii și el a avut trei feciori cu o femeie pe care a luat-o în casă.
- d. Pentru că prădase și avea două femei, a fost trimis în judecată la Divanul din Suceava. Cei ajutați de Gheorghită, au reușit să-l convingă pe domnitor că este un adevărat făcător de bine. Domnul l-a răsplătit, dăruindu-i locul și pădurile din jurul gospodăriei lui și așa s-a întemeiat răzășia Dornei.

12921. Dornele și haiducul Gheorghită

Este atestat în Moldova.

1. *Povestea Dornei*. (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, 57.

- a. Haiducul Gheorghită și-a clădit o casă în gura pârâului Chilia, ca să

- aibă unde se ascunde de poteră. Acolo și-a adus și o nevastă care, înspăimântată, i-a cerut s-o ducă acasă la ea, sau s-o omoare.
- b. Haiducul și-a adus o fostă ibovnică și împreună cu alți șapte haiduci s-au așezat în acel loc și au făcut copii. Numai Gheorghită a avut 32 de copii gemeni, cu cele două neveste.
 - c. Nici un popă nu îndrăzne să-i păstorească. Un schimnic le-a pus condiția să zidească o biserică și un schit. Amândouă au căpătat hramul Sfinților Voievozi.
 - d. Odată, doi dintre haiduci s-au dus la Suceava. Domnitorul i-a prins cu armata. Căpitanul Gheorghită e condamnat la moarte prin spânzurătoare, dar a fost iertat la ruga nevestelor lui. Copiii lui au slujit în armată și au pierit în luptele cu tătarii.

12922. Transilvania

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12922

1. *Die sieben ungarischen Heerführer kommen in unser Land und geben, ihm einen Namen.* Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 236.
 - a. Trecând munții, ungurii au dat de o regiune pustiită de păsări răpitoare care omorau și mâncau vitele. Am plecat mai departe, ajungând în Transilvania de azi.
 - b. De frica atacurilor, au împărțit oastea în șapte grupuri, având fiecare 30 000 de oameni înarmați, șapte căpetenii și 800 de superiori.
 - c. Pentru a pune avuțiile lor la adăpost, fiecare căpetenie și-a construit un castel. De la Siebenbürgen, adică cele șapte cetăți s-a numit apoi Transilvania¹.

12923. Zarandul

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12923

1. *Povestea Zarandului.* ALB. Buc., 1936, nr. 6, 86.
 - a. Obosit după facerea lumii, Dumnezeu a poposit pe muntele Găina și l-a întrebat pe Sf[ântul] Petre ce nume să dea aceluși ținut atât de frumos. Sf[ântul] a propus numele Zarand, adică atât cât se poate zări.
 - b. Odată, cuprins de dorul acestor locuri, Dumnezeu s-a dus să le vadă și, dând de o luncă frumoasă, a numit-o „Lunca“. Unui alt loc i-a spus „Vaca“, pentru că a văzut acolo vaci grase. În locul unde era un mesteacăn i-a dat numele așezării de „Mesteacăn“. Altul, după frumusețea unui brad, a căpătat numele de „Brad“. După varza abundentă, alt loc a luat numele de „Curechi“.
 - c. A găsit Dumnezeu și o țevă de aur și a făcut satul Țebea, unde se află gorunul lui Horia.

U. Trecătorile 12933

12933. Trecătoarea Domnească

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12933

1. *Trecătoarea Domnească.* Filipescu, *Dicționar geogr. Dorohoi*, 340.
 - a. Pe cursul Prutului se află trecătoarea Domnească. Ea poartă acest nume de când Ghica Vodă al Munteniei și Petriceico-Vodă al

1. Denumirea este antică (*n. ed.*).

Moldovei au trecut cu oștile, în 1672, după războiul dintre turci și leși de la cetatea Hotinului.

V. Văile 12943–12954

12943. Valea Busuiocului

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12943

1. *Valea Busuiocului*. Niculiță-Voronca, *Studii în folclor*, I, 158. (Rm. Vâlcea / jud. Vâlcea).

- a. Crucile pe care a fost răstignit Iisus și cei doi tâlhari au fost îngropate, ca să nu le găsească nimeni. Pe acel loc au răsărit trei fire de busuioc pe care evreii le-au smuls și le-au aruncat într-o vale, ca să nu găsească creștinii crucea lui Iisus. Busuiocul a prins rădăcini, și valea s-a numit „Valea Busuiocului“.
- b. Constantin și Elena au descoperit crucile după mirosul busuiocului. Cf. Tip. **10587A, B**.
- c. Ca să afle care este crucea lui Iisus, le-au înfipt pe toate trei pe mormânt. Acolo unde au înfipt crucea lui Iisus, a ieșit mortul, a spus cine este și a intrat înapoi în mormânt. Ei au dus crucea la biserica lor din Constantinopole. Când au venit turcii, au distrus-o.

12944. Valea lui Coman

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12944

1. *Valea lui Coman*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 56.

- a. În apropiere de „Vadul lui Coman“, se îndreaptă spre Dâmbovița „Valea lui Coman“. Numele i se trage de la lupta cu cumanii, care au fost înfrânți și uciși în acel loc.

12945. Valea lui Darie

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12945

1. (*Valea lui Darie*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4552, f. 516 (Vutcani – Huși / jud. Vaslui).

- a. Împăratul Darie s-a rătăcit în timpul unui război într-o vale, pentru că nu cunoștea acele locuri. Soldații lui au murit de foame. De aceea a luat acea vale numele de „Valea lui Darie“.

12946. Valea Groazei

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12946

1. *Valea Groazei*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 64 (jud. Iași?).

- a. La sfârșitul dealului Hădura, din ținutul Iașilor, se află o vale numită „Valea Groazei“.
- b. Pe vremea lui Ștefan cel Mare, în timpul unui război cu turcii, aceștia i-au îngrozit pe moldoveni. De aceea a primit acest nume.

12947. Valea lui Honner

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12947

1. *Honnorsloch*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 380.

- a. Lângă Hohnsdorf (?) există o vale numită „Honnorsloch“, unde s-a retras Honner, care a dus acolo o viață de pustnic.

12948. Valea lui Oanea

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12948

1. *Valea lui Oanea*. I. CREANGĂ, 1917, nr. 1–12, 49 (Bârlad – [jud.] Vaslui).
 - a. În timpul luptei de la Rahova, Ștefan Vodă a fost lângă satul Mircești, când i s-a dus vestea că s-a născut Oanea, fata lui, fruct al unei legături lăaturalnice. De atunci a luat numele de „Valea lui Oanea“, valea din apropiere.
 - b. Numele satului „Valea lui Oanea“ are aceeași origine.

12949. Valea Popii

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12949

1. *Valea Popii*. Rădulescu–Codin, *Din trecutul nostru*, 116.
 - a. În Transilvania, a venit un om credincios, pe nume Iosif, împreună cu alții și au întemeiat gospodăria într-o vale pustie. Între aceștia a venit și popa Lazăr, de la care a rămas numele văii.
 - b. Pe locul unde este biserica, a fost alta mai veche făcută de Iosif, al cărui clopot l-a moștenit. Șerban, un credincios, fugit din Transilvania pe vremea răscoalei lui Horia, a schimbat clopotul, care poartă data de 1796, la biserica cea nouă.

12950. Valea Sasului

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12950

1. *Valea Sasului*. Rădulescu–Codin, *Din trecutul nostru*, 83.
 - a. Valea Sasului a luat numele de la sașii care și-au făcut bordeie în acele locuri și au legat prietenie cu românii.

12951. Valea Spânzuratului

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12951

1. *Hängegrund bei Propsdorf*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 385.
 - a. Valea Spânzuratului se află lângă satul Proștea. Niște băieți, păzitori de cai, s-au adunat sub un pom să se joace de-a spânzuratul.
 - b. Primul care a primit să fie spânzurat, a pus condiția să fie coborât din pom imediat ce va da din picioare.
 - c. Un iepure a țâșnit din tufiș, copiii au alergat după el și au uitat pe cel spânzurat, care a fost găsit sugrumat. Cf. Tip. **15103B**. De atunci a căpătat valea acest nume.

12952. Valea lui Turbalin

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12952

1. *Legenda văii lui Turbalin*. DOINA, 1935–1936, 129 (Oteșani – Horezu / jud. Vâlcea).
 - a. Pe vremuri, turcii luau tribut în bani și un număr de copii, pe care-i făceau ieniceri. Un român – Turbalin – care nu a vrut să dea nici un copil, a fost amenințat cu moartea.
 - b. El a fugit cu familia pe valea din stânga râului Luncavăț, în pădure, unde au stat doi ani într-un bordei în pământ.
 - c. După o înfrângere a turcilor, s-au înapoiat acasă. La o nouă victorie a dușmanilor care au cerut din nou tributul de sânge, au fugit în același loc și au stat acolo până s-au făcut copiii mari.
 - d. Valea a rămas cu numele de „Valea lui Turbalin“.

12953. Valea Urdei

Este atestat în Muntenia.

a. Nume 12953

1. *Valea Urdei*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 154.

- a. Pe acele locuri au venit, pe vremuri, argații. Goniți din urmă de turci, între altele, au îngropat și gălețile de urdă, fugind în munți.
- b. Acestea au fost găsite mai târziu, iar valea a luat numele de „Valea Urdei“.

12954. Valea lui Vodă

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12954

1. *Valea lui Vodă*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 85 (jud. Iași?).

- a. Între dealurile Miroslava și Galata, se află o vale. Acolo Ștefan Vodă și-a tras oștile, în timpul unui război. De aceea a luat numele de „Valea lui Vodă“.

X. Vârfurile – Piscurile (de dealuri și munți)

12964–12981

12964. Piscul „Cerdacul lui Ștefan Vodă“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12964

1. *Cerdacul lui Ștefan Vodă*. Teodorescu-Kirileanu, *Ștefan cel Mare*, 196 (jud. Vaslui?).

- a. Pe culmea ce înconjoară Hușii, se află un pisc Coțoiu, după numele celui care a stăpânit acel loc. De pe vârful dealului, Ștefan Vodă reușea să vadă din ce parte vin dușmanii. Acest pisc s-a numit „Cerdacul lui Ștefan Vodă“.
- b. Ștefan Vodă, după ce a învins pe tătari și pe turci, a clădit o biserică al cărei loc l-a ales unde s-a oprit săgeata arcului său. Mai târziu, biserica a devenit episcopia Hușului.
- c. Din cauza ploilor, poalele dealului se năruiesc și piscul Coțoiu se micșorează.

12965. Piscul „Cetățuia Stăncuței“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12965

1. *Cetățuia Stăncuței*. FĂT. FR., 1904–1905, 130. Republicată: I. CREANGĂ, 1917, nr. 1–12, 21; GLAS. BUCOV., 1926, (I), nr. 2020, 2.

- a. Năvălind ungurii, Ștefan Vodă și-a orânduit oștea în desișul luncii de la vărsarea Trotușului, împreună cu credinciosul său cumnat Șendrea și fiul acestuia Radu. Deasupra Făurelului au zărit umbre și au auzit fluierături păsărești. Oștea lui Ștefan a răspuns cu aceleași fluierături.
- b. S-a prezentat un flăcău chipeș, care aflând cine este, a povestit lui Vodă cum și-a pierdut tatăl și fratele într-o hărțuială cu ungurii. Apoi i-a luat pe toți să-i găzduiască.
- c. Flăcăul era o fată, Stăncuța, din neamul Buzdugăneștilor, răzeși de prin satele Scurtu și Orbeni.
- d. I-a dus în casa ei pe vârful unui deal. Alarmată de mârâitul câinilor, s-a urcat într-un copac, de unde a zărit o ceată de dușmani. Au plecat în calea lor, cu Stăncuța în frunte și i-a nimicit. Stăncuța și un buciumaș au fost răniți.

- e. Când s-a terminat lupta și au vrut să se ocupe de rana „flăcăului“, au aflat că este fată și după puțin timp, ea a murit.
- f. Au înmormântat-o ca pe un erou, pe piscul care de atunci se numește „Cetatea Stâncuței“, după numele fetei.

12966. Vârful Ciocoaiicii

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12966

1. *Vârful Ciocoaiicii*. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru*, 143.

- a. La Lăcăi, [la]¹ conacul unei moșii, este o ridicătură cu un vârf foarte înalt. O doamnă, din neamul lui Brâncoveanu, care era căsătorită cu unul Vulpe, venea adesea la conac să vadă de clăcași și robi.
- b. În zilele frumoase, boieroaica se urca să privească împrejurimile de pe acel vârf înalt. De atunci s-a numit acel vârf „Vârful Ciocoaiicii“.

12967. Vârful „La coarnele berbecului“

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12967

1. *La coarnele berbecului*. Teodorescu-Kirileanu, *Ștefan cel Mare*, 128 (Galu – P[ia]tra / Neamț / jud. Neamț).

- a. De la mânăstirea Războeni, pe drumul ce duce spre Grumăzești, se află un vârf de munte cu o prăpastie. Vârful se numește „La coarnele berbecului“.
- b. Odată, Ștefan Vodă a tăiat un berbec, ținându-l în mână. L-a fript întreg și coarnele le-a pus într-un fag de care s-a sprijinit.

12968. Piscul Doamnei

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12968

1. *Piscul Doamnei*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 57 (Pietroșani – Curtea de Argeș / jud. Argeș).

- a. Pe piscul Doamnei, din comuna Pietroșani, trebuia să treacă o doamnă vestită care mergea spre valea Faurului. Când au ajuns acolo, bivoliile s-au speriat și au tras carul cu doamnă cu tot în „Lacul fără fund“. De aceea a luat piscul numele de „Piscul Doamnei“. Cf. Tip. 12305, 12310, 12708, 12752, 12764.

12969. Piscul „Fagu Ioghi“

Este atestat în Moldova.

a. *Nume* 12969

1. (Fără titlu). GAZ. SĂT., 1887, 116.

- a. Piscul muntelui Plăișoru, numit „Fagu Ioghi“, își trage numele de la un sătean fruntaș din Nucșoara, Iorgu. În timpul revoluției din 1821 a stat acolo de frica zavergiilor.
- b. Urmărit de ei, a fost omorât. O parte din tovarășii lui au fugit în munți.

12970. „Piscul Fetei“

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12970

1. *Piscul fetei*. (I. Pop-Reteganul – *Diverse*), B.A.R., ms. 4544, f. 86. Publicat: CAL. Sibiu, 1858, 34.

- a. În satul Sibișel, pe malul drept al Crișului, se ridică un vârf de munte stâncos, numit „Stânca“ sau „Piscul Fetei“. La poalele muntelui locuia un flăcău iubit de toată lumea. El voia să se însoare cu o fată care nu-l iubea, fiica unui arendaș.

1. În text: „în“ (*n. ed.*).

- b. I-a promis că-l va lua de soț numai dacă flăcăul va izbuti să urce acel pisc, ținând-o în brațe. Dar când a ajuns cu ea în vârf, a murit.
- c. Fata a trăit de atunci siguratică, urcând adesea la locul înroșit de sângele voinicului de la „Piscul Fetei“. Cf. Tip. 12493.

12971. Piscul Generalului

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12971

- 1. (*Piscul generalului*). (Nic. Densușianu – *Răspunsuri*), B.A.R., ms. 4549, f. 150 (Jorăști – [Tg.] Bujor / jud. Galați).
 - a. În apropiere de Jorăști se află un pisc pe care a pierit un general cu întreaga lui oaste, din cauza frigului.
 - b. El plecase spre Iașul de azi, să se războiască.

12972 Vârful Negoiu și Buteanul

Este atestat în Transilvania.

a. Nume 12972

- 1. *Strunga Dracului*. F. POP., 1902, 77.
 - a. Negoiu și Buteanul au fost doi frați, care și-au așezat târlele la poalele munților cu același nume.
 - b. Ca să se apere de dușmani, moș Buteanul a pus de strajă pe nepotul lui, Cârțan, iar moș Negoiu pe nepotul lui, Oprea. Din târlele lor au ieșit satele Straja-Cârțișoara și Oprea-Cârțișoara.
 - c. Într-o noapte, valea Laita a fost invadată de draci cu copiii lor, cărora le-au dat lapte muls de la capre. De atunci, tăietura dinspre valea Sărăției a căldării de sub Negoiu s-a numit „Strunga Dracului“ și este plină de capre negre.
 - d. Cele două vârfuri de munte au luat numele celor doi frați: Negoiu și Buteanul.

12973 Vârful Omul

Este atestat în Transilvania.

a. Origine și nume 12973

- 1. *Der Steinere Mann*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 215.
 - a. La Brașov, munții Bucegi ating cea mai mare înălțime, iar vârful muntelui se termină într-o stâncă numită „Omul“.
 - b. Un cioban, care a rătăcit prin acele locuri, a înjurat pe Dumnezeu. Drept pedeapsă, a fost transformat într-o stană de piatră.

12974 Piscul „Plaiul Cerșetorilor“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12974

- 1. (Fără titlu). GAZ. SĂT., 1887, 117.
 - a. Piscul „Plaiul Cerșetorilor“ se numește astfel, pentru că un rotar din Corbișori, luat cu forța de trei greci să le arate calea spre Făgăraș, a fost scăpat, de la moartea ce i-o pregăteau călăii lui, de Florea haiducului. Deghizat în cerșetor, i-a omorât pe fanarioți.

12975 Vârful „La pomană“

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12975

- 1. „*La pomană*“. Hârnea, *Popa Șarban*, 28.
 - a. În fața satului Nistorești, pe valea Nărujei, se află dealul Furtuneasca, cu creasta golașă.
 - b. Vârful dealului se numește „La pomană“, de pe vremea când de teama năvălitorilor, oamenii îngropau avutul într-un beci săpat în coasta

dealului. Când trecea furtuna, oamenii, de bucurie că au scăpat, înjunghiau o vită și făceau pomană.

- c. De atunci, se făcea în fiecare an praznic, în amintirea acelor zile grele de sub jugul turcesc. Obiceiul s-a pierdut, dar numele vârfului de deal a rămas.

12976. Vârful Rarău și Giupalău

Este atestat în Moldova.

a. Origine și nume 12976

1. *Rareu und Ozumaleu*. Stauffe-Simiginowicz, *Volkssagen*, 93 (Vatra Dornei – [jud.] Suceava).

- a. Doi frați care se iubeau foarte mult – Rarău și Giupalău – se îmbrăcau la fel. Primăvara, își îmbrăcau blana veche, cu rupturi și petece, simbolizând topirea zăpezii; vara puneau mantaua de flori și iarna o blană nouă, semn de viscol și zăpadă.
b. Uneori aveau păreri diferite asupra îmbrăcăminții. Nu dura însă mult, pentru că, după o oră, cel mult o zi, se arăta cine avea dreptate.

12977. Piscul „Rolul”

Este atestat în Transilvania. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel.

a. Caracteristici 12977

1. *Rolu Cicloviei*. CAL. GURA, 1928, 41.

- a. Dinspre Oravița se vede din orice loc piscul înalt al muntelui Rolul. Din depărtare pare un perete de stâncă, iar din apropiere, o cetate ca-n povești.
b. În Ciclova-Montană a trăit pe vremuri un om bogat, cu o fată foarte frumoasă, care avea o grădină (unde se află acum „Poiana lui Ioțu” și unde se spune că se plimbă și azi o zână).
c. Fata era foarte mândră (și poreclea feciorii. S-a măritat cu un turc).
d. În ziua de Paște a pus slugile să curețe grădina și să iese cu gunoiul în calea oamenilor care veneau de la biserică.
e. Bătrânii au cerut lui Dumnezeu s-o pedepsească, iar dracii să aibă parte de grădina ei.
f. Din senin s-a stârnit un vânt puternic (și au apărut șapte draci cu limbi de foc).
g. Ei au luat grădina și fata și le-a așezat pe vârful unui munte (Rolul, în locul numit „Cuibul Satanei”).
h. Fata a locuit în „Peștera Rolului” iar urmele grădinii mai există și azi.

2. *Vulcanul*. ȘEZ., 1913, nr. 11, 183.

a₁ (Vulcanul, un munte uriaș de piatră, are în vârf o grădină cu flori și plante), b, c (și nu considera nici un român destul de bun pentru ea. A trecut la papistași, măritându-se cu un străin), d, e, f (și au apărut șapte balauri cu câte șapte capete fiecare), g (unde este lăcașul dracului care se ascunde de Sf[ântul] Ilie).

3. *Vulcanul*. Botiș, *Țara Moșilor*, 65.

a₁, b₁ (La Roșia trăia o fată frumoasă, despre care nu se știa de unde a venit. Era păgână și lucra în zilele de sărbătoare la grădina ei), d₁ (Odată a lucrat în ziua de Sf[ântul] Ilie), f₁ (Au venit nori grei, care s-au transformat în balauri), f (deasupra stâncilor Vulcanului), i. Stâncile muntelui sunt grămădite de zmei. Când se schimbă vremea, face impresia că fumează. De aceea numesc oamenii acest munte Vulcanul, j. Pe acest munte crește „iarba dragostei”, cu care fetele ating flăcăii ca să se căsătorească cu ele. Tot acolo creștea și „iarba rușinei”. Această iarbă crescând tot mai rar, și rușinea a dispărut.

12978. Piscul Sasului

Este atestat în Muntenia. S-au identificat 2 variante identice.

a. Nume 12978

1. *Piscul Sasului*. (S. Fl. Marian), OP. SAT., 1927-1928, nr. 2, 7.
2. *Piscul Sasului*. Rădulescu-Codin, *Legende*, 59 (Rucăr - Muscel / jud. Argeș).
 - a. Pe drumul de la Rucăr spre graniță, într-o căruță cu doi cai, mânăta de un vizitiu, a mers odată un sas. El a spus că dacă va voi sau nu Dumnezeu, va ajunge la nevasta lui. Vizitiul a fost de părere că numai cu voia lui Dumnezeu se vor vedea acasă.
 - b. Trecând pe un pod peste Bârna, acesta s-a rupt și au căzut în prăpastie. Numai vizitiul a scăpat.
 - c. Piscul din dreptul aceluși loc s-a numit „Piscul Sasului“.

12979. Piscul „Scările lui Vodă“

Este atestat în Moldova și Muntenia. S-au identificat 3 variante, care se grupează astfel:

a. Nume 12979

1. *Scările lui Vodă*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 24 (Pașcani - [jud.] Iași).
 - a. Piscul de deal „Scările lui Vodă“, se află mai sus de Topile, în comuna Pașcani.
 - b. Ștefan Vodă a pornit împotriva dușmanilor (a ungurilor, cu care trebuia să se lupte la Baia).
 - c. A poposit la Pașcani.
 - d. S-a suit pe o înălțime ca să cerceteze locul (pe cel mai înalt deal numit „Bursucărie“, pentru că se temea să nu-l prindă dușmanii).
 - e. A pus întâi să se sape trepte, pentru că urcușul era greu.
 - f. De atunci s-a numit acel pisc „Scările lui Vodă“.
 - g. Valea de la poalele dealului „Bursucărie“ se numea „valea Bursucăriei“ pentru că trăiau pe acolo mulți bursuci. Se mai numea și „Vatră“, pentru că pe aceea vale a poposit oastea lui Ștefan Vodă, când a trecut spre Baia.
 - h. În zorii zilei, Ștefan Vodă a coborât la pârâul Conțașca, unde a pus să se facă un pod trainic în locul celui stricat, pe care a trecut oastea și suita domnească.
2. *Scările lui Vodă*. ALB. Buc., 1934, nr. 35, 6.
 - a₁ (Piscul „Scările lui Vodă“ se află în mijlocul munților Vrancei), b (și a rătăcit prin codri, cu o ceată de ostași), c₁ (A poposit într-o poiană mare și frumoasă, unde s-a odihnit oastea), d (pe creasta muntelui Pietrosul, ca să afle poziția dușmanilor și să nu se trezească încercuit), e, f.
3. *Scările lui Vodă*. Hârnea, *Ștefan Vodă*, 19 (Herăstrău - Focșani / jud. Vrancea).
 - a₁, d (pe creasta muntelui Pietrosul, după ce a avut o luptă cu turcii), f, i. De acolo a pornit la luptă împotriva dușmanilor pe care i-a biruit.

12980. Piscul Turcului

Este atestat în Moldova.

a. Nume 12980

1. (Fără titlu). GAZ. SĂT., 1887, 117.
 - a. Piscul sau „Plaiul Turcului“ se numește astfel pentru că acolo a fost omorât un turc de către păstori, când a venit să strângă brânza de la stâni.

12981. Piscul „Vârful cu Dor“

Este atestat în Muntenia.

a. *Nume* 12981

1. (Fără titlu). Condurățeanu, *Dicționar geogr. Dâmbovița*, 49.

- a. Piscul „Vârful cu Dor“ se află în vârful muntelui Oboarele. Acolo a iernat un cioban pentru că iubita lui i-a pus această condiție ca să-l ia de bărbat.
- b. În primăvară s-au găsit numai oasele ciobanului. Cf. Tip. **12555**.

Y. Zănoagele 12991

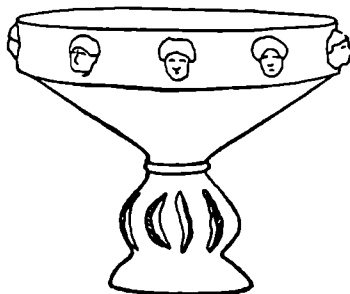
12991. Zănoaga Barbului

Este atestat în Transilvania.

a. *Nume* 12991

1. *Zâna Păpușei*. ȘEZ., 1914–1915, nr. 12, 179 (din muntele Iezer?).

- a. Un fecior de domn, care avea pasiunea vânătorei, urmărind o căprioară, s-a rătăcit pe la curmătura „Păpușii“, unde s-a culcat.
- b. S-a trezit înconjurat de o horă de zâne și s-a îndrăgostit de una din ele. A urmărit-o spre locuința ei, care se afla spre râpa muntelui. S-a uitat în jos, l-a cuprins amețeala, a căzut în prăpastie și a murit.
- c. De atunci „Zâna Păpușii“ rătăcește prin acele locuri jelindu-și logodnicul. Acea zănoagă a luat numele de „Zănoaga Barbului“. Pentru alte legende geografice vezi și Tipu. **13629–13651**.

ONOMASTICA

13011-13035

A. Numele de familie 13011-13018

- Numele Fort** 13011
 - a. *Origine* 13011
- Numele Kendefi** 13012
 - a. *Origine* 13012
- Numele Pogor** 13013
 - a. *Origine* 13013
- Numele Preplicean** 13014
 - a. *Origine* 13014
- Numele Soare și Sorești** 13015
 - a. *Origine* 13015
- Numele Totoiescu** 13016
 - a. *Origine* 13016
- Numele Voievod** 13017
 - a. *Origine* 13017
- Numele Voinești** 13018
 - a. *Origine* 13018

B. Poreclele 13028-13035

- „Gadină“ (Corneștenii)** 13028
 - a. *Origine* 13028
- Jălbar-Cocoș** 13029
 - a. *Origine* 13029
- Popa-Topor** 13030
 - a. *Origine* 13030
- „Pupeze“ (Giuleștenii)** 13031
 - a. *Origine* 13031
- Tășcarii (Moșenii)** 13032
 - a. *Origine* 13032
- Toboșarii** 13033
 - a. *Origine* 13033
- „Turcitul“ (Sandu)** 13034
 - a. *Origine* 13034
- Zgârie-Brânză** 13035
 - a. *Origine* 13035

ONOMASTICA

13011–13035

A. Numele de familie 13011–13018

13011. Numele Fort

Este atestat în Transilvania.

a. Origine 13011

1. *Ursprung des Forts*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 333.

- a. Într-un sat, în apropiere de Cluj, locuiește o familie numeroasă cu numele de Fort. Nenumărate rude se află și în satele din jur. Ei susțin că sunt de origină germană.
- b. Pe vremea curuților, Lobons, unul din această familie a fugit și s-a ascuns în munți.
- c. Pe timpul lui Racoți, după o înfrângere suferită din partea turcilor, un altul din această familie l-a însoțit pe Racoți în munți și i-a salvat viața. Drept recunoștință, Racoți i-a dat numele de Fort – adică puternic, viteaz – nume ce a fost moștenit de familie și urmași.

13012A. Numele Kendefi

Este atestat în Transilvania.

a. Origine 13012

1. *Custurile Retezatului*. Densușianu, O., *Graiul din Țara Hațegului*, 303 (Râu de Mori – Hațeg / jud. Hunedoara).

- a. Un cioban avea turma pe Retezat. În timpul luptelor cu turcii, a adăpostit un străin în coliba lui. A doua zi a primit o pungă cu galbeni de la străinul care l-a rugat să-l conducă până la drum. A aflat că este un turc scăpat cu fuga într-o bătălie din Transilvania.
- b. Ciobanul i-a tăiat capul și l-a dus craiului din Hunedoara. Cum era vorba de un vestit general turc, craiul a promis ciobanului o recompensă.
- c. I-a dat „Custurile Retezatului“, l-a făcut nemeș și l-a înzestrat cu niște sate.
- d. Fiii acestui cioban, Cândescu, s-au făcut unguri și s-au numit Kendefi pentru că tatăl lor a întrebat pe crai „când o fi?“ ziua să se ție de promisiune.

13012B. Numele Kendofi

Este atestat în Transilvania.

1. *Kendofi*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 296.

- a. Datorită meritelor sale, un român a căpătat promisiunea regelui Mateiaș că-l va înnobila, dar nu se ținea de cuvânt.
- b. Odată l-a întrebat „când o fi?“ momentul în care regele se va ține de cuvânt și regele a dat acest nume familiei înnobilate.

13013. Numele Pogor

Este atestat în Moldova.

a. Origine 13013

1. *Dobândă*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 157.

- a. Moșia Pogorâști din comuna Comăndărești (Botoșani), a fost dăruită de Ștefan Vodă unui vrednic ostaș al lui numit Dobândă.
- b. Urmașii lui s-au numit Pogor, adică „pogorători“ din vechea familie vitejească.

13014. Numele Preplicean

Este atestat în Moldova.

a. *Origine 13014*

1. *Originea numelui Preplicean*. Marian, *Tradiții poporane*, 200 (Horodnicu de Jos – Rădăuți / jud. Suceava).
 - a. Un flăcău care a spart ouăle tuturor cu care ciocnise în ziua de Paște și s-a luat la bătaie cu 7 frați, care au cerut să vadă dacă oul lui nu este de lemn.
 - b. Flăcăul a chemat pe tatăl lui să-i aducă spada și cei 7 frați l-au omorât pe bătrân. La rândul lui, feciorul a tăiat pe cei 7 frați și a fugit.
 - c. A ajuns în Horodnicu-de-Jos, unde a lucrat mult timp fără să-și spuie numele și s-a însurat cu o fată din sat.
 - d. Nevasta aflând că este din satul Prelipcea [sic!] a luat acest nume și urmașii lor s-au numit Preplicean.

13015. Numele Soare și Sorești

Este atestat în Moldova.

a. *Origine 13015*

1. *Urmele satului Sorești*. Hârnea, *Taine de codru*, 27.
 - a. Lângă satul Bârsești, unul dintre cele mai de frunte din ținutul Vrancei, se afla înainte vreme satul Sorești. Oamenii de acolo duceau o viață grea din cauza dușmanilor care-i jefuiau.
 - b. Odată și-au ascuns avutul în scorburi de copaci, iar clopotul l-au îngropat. După ce au prădat satul, dușmanii i-au dat foc.
 - c. Când a trecut totul, oamenii au revenit la casele lor cu ce au mai găsit prin ascunzători și au hotărât să mute satul pe Putna în sus.
 - d. Din vechiul sat Sorești a rămas numai numele. Clopotul nu a mai fost găsit, pentru că cei care l-au îngropat au murit.
 - e. Pe dealul „Lumânărica“ apare în noaptea Sfinților Mucenici o flacără de foc, semnul unei comori. Deși oamenii au săpat acolo, nu au găsit nimic.
 - f. Cei care se trăgeau din vechiul sat Sorești, au luat numele de Soare și Sorești.

13016. Numele Totoiescu

Este atestat în Moldova.

a. *Origine 13016*

1. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine și credințe*, 712. Republicată: *Totoiescu*. Teodorescu-Kirileanu, *Amintiri*, 170.
 - a. Numele Totoiescu se trage dintr-o întâmplare petrecută în timpul unei lupte a lui Ștefan Vodă. Unul din strămoșii acestei familii era tot timpul la îndemâna domnitorului, dacă se ivea o primejdie.
 - b. Ștefan Vodă a exclamat atunci: „Tot tu ești?“ și viteazului i-a rămas numele de Totoiescu.

13017. Numele Voievod

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine 13017*

1. *Abstammung der Woiwoden zu Dobring*. Müller, *Siebenbürgische Sagen*, 319.
 - a. În Dobrânca s-a stins familia Voievod, al cărui nume se trage de la o întâmplare. Un băiat, Mihai, era în serviciul unui sas în acel sat.

- b. Odată, la munca câmpului, de câte ori se odihnea, rotea în jurul lui un vultur și urma furtuna. Acest lucru s-a petrecut trei zile în șir.
- c. Sătenii au socotit că este o prevestire rea. Și au hotărât să-l omoare. Prevenit de fata stăpânului, a fugit și s-a angajat cioban la un boier din Țara Românească.
- d. S-a împrietenit cu băiatul stăpânului și a plecat cu el la Constanti-nopole, unde a câștigat încrederea sultanului, care l-a numit voievod.
- e. Aliat cu Rudolf al II-lea al Germaniei, a câștigat în anul 1599 lupta de la Șelimbreg împotriva lui Andrei Batorisi, armatele lui au devastat regiunea dintre Sibiu și Alba Iulia¹.
- f. A intrat cu armata la Dobârca, ca să se răzbune pe cei ce l-au alungat. Maria, fata care l-a salvat, a obținut de la el să cruce satul, plătind cu trupul ei.
- g. Ea nu s-a mai înapoiat la bărbatul ei decât după ce s-au făcut rugăciuni pentru iertarea păcatului săvârșit. A născut apoi un băiat, pe care prietenii l-au numit Voievod, nume care a rămas și familiei lui.

13018. Numele Voinești

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 13018

1. *Voinești*. I. CREANGĂ, 1917, nr. 1-12, 89 (Bârlad - [jud.] Vaslui).
 - a. Familia Voinești, din ținutul Tutovei, se trage de pe vremea lui Ștefan cel Mare. Numele le vine de la Vasile Voinescu, un boier care a vândut jumătate din Iași. El a fost prins de stăpânire și i s-au tăiat mâinile.

B. Poreclele 13028-13035

13028. „Gadină“

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 13028

1. *De ce le zice corneștenilor „gadină“*. ASTRA. MAR., 1927, nr. 16, 4.
 - a. Un locuitor din Cornești, a plecat după fân pe vârful dealului „Cerbul“, din apropierea satului. A văzut o dihanie cât un pumn, cu șase picioare, cu coada încârligată și cu două foarfece. A luat-o la fugă spre sat strigând oamenilor să alerge cu securi, că vine o „gadină“ să le mănânce ogoarele. Sătenii au alergat cu furci și topoare.
 - b. Un om din satul Călinești le-a spus că „gadina“ este un sac și și-a bătut joc de ei. De atunci le-a rămas locuitorilor din Cornești porecla de „gadini“.

13029. Jălbar-Cocoș

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine* 13029

1. *Jălbar-Cocoș*. Dumitrașcu, *La namiaz*, 17.
 - a. O femeie s-a dus la tribunal să facă plângere împotriva unui vecin care îi mutase gardul. Cum nu avea bani, a luat o găină cu care a spus jălbarului că-l va plăti.
 - b. Altul care venise tot pentru jalbă, a cerut întâietate, sub pretextul că el plătește un franc. Jălbarul însă a luat-o întâi pe femeie, ca să trimeată găina acasă și să fie gătită pentru prânz. Oamenii l-au numit de atunci pe jălbar „Jălbar-Cocoș“.

1. Tradiție istorică legendară despre originea lui Mihai Viteazul (*n. ed.*).

13030. „Popa–Topor“

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 130301. *Popa–Topor*. ȘC. MOD., 1897, nr. 2, 15 (Smulți – [Tg.] Bujor / jud. Galați).

- a. Niște săteni au pus la cale să fure toporul popii, pentru că și el avea obiceiul să le fure topoarele.
- b. Odată, când au ieșit de la biserică, i-au spus că în sat trebuie să fie un hoț, pentru că le dispar topoarele. Popa a răspuns repede că el crede că sunt doi hoți în sat, pentru că și lui i-a dispărut toporul.
- c. Oamenii au râs și l-au poreclit „Popa–Topor“ și așa i-a rămas numele.

13031. „Pupeze“

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 130311. *De ce sunt giuleștenii „Pupeze“*. ASTRA MAR., 1927, nr. 22, 4.

- a. Toți maramureșenii au plecat la Viena, la Maria Tereza, să le dea pecetii, pentru că aveau mari încurcături cu actele. Primarul din Giulești, limbut din fire, nici nu a așteptat să se deschidă soborul, unde erau adunați nemeșii din Austria și Ungaria și a început să dea cu gura. A fost greu potolit de către sfat.
- b. Când împărăteasa a pus problema pecetiilor pentru maramureșeni, austriacii au cerut pajura ca și ungerii. Maramureșenii voiau capul de zimbru cu stea în frunte și l-au primit.
- c. Primarul din Giulești a vrut ca satul lui să aibă o pajură numai a lui. Când a fost întrebat care este pajura lor, s-a încurcat și a spus că este pupăza.
- d. Lucrul acesta a stârnit mare râs și au căpătat acest drept. De atunci le-a rămas giuleștenilor porecla de „Pupeze“.

13032. Tășcarii

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 130321. *Porecla moșenilor*. ASTRA MAR., 1928, nr. 12, 2.

- a. Locuitorii din Moiseni sunt porecliți „Tășcarii cu gatile–n tașcă“¹. Un primar de-al lor s-a dus la Săpânța, a băut cu oamenii și a început să-i batjocorească.
- b. Cei din Săpânța l-au bătut în așa hal încât a trebuit să-și schimbe albiturile și de atunci le-a rămas porecla.

13033. „Toboșarii“

Este atestat în Muntenia.

a. *Origine* 130331. *De ce le zice toboșarii la o parte din Vulturești*. Rădulescu–Codin, *Din trecutul nostru*, 158.

- a. Locuitorilor din Vultureștii–de–Sus li se mai spune și toboșarii, de când au bătut toba la palatul domnesc, ca să li se primească o jalbă. Ei cereau dreptate în procesele cu Bârdiganii, pe care Vodă îi prefera, fiind bogați.

13034. „Turcitul“ (Sandu)

Este atestat în Moldova.

a. *Origine* 130341. *Sandu – turcitul din Odobești*. (T. Pamfile – *Pov. pop. rom.*), B.A.R., ms. 5093, f. 41 (Putna Seacă – Panciu / jud. Vrancea).

1. Traducătorul/traducătoarea lucrării notează: „De neînțeles!“ (n. ed.).

- a. În Odobești a existat un bancher poreclit Ion sau „Sandu-Turcitul“, pentru că a fost rob în țara Turcească, în urma războiului de peste Dunăre.
- b. Ajuns omul de încredere al unui mare negustor de cai, au venit odată împreună în Moldova, la un iarmaroc. Au cumpărat doi cai și Sandu, robul, i-a încercat întâi în jurul iarmarocului. Îndemnat de turc să-i încerce la drum mai lung, a fugit cu ei.
- c. Turcii i-au proorocit, pe vremea robiei lui, că va ajunge om mare și bogat și i-au făcut două buzunare mari în propria lui piele.

13035. Zgârie-Brânză

Este atestat în Transilvania.

a. *Origine* 13035

1. *Zgârie-Brânză*. FEM. SAT., 1939, nr. 2, 5.

- a. Un cioban foarte bogat, care avea de toate, trăia ca cel mai sărac om, strângând ban cu ban.
- b. Odată, s-a gândit că dacă pune brânza într-o strachină cu gura mare, se mănâncă repede. De aceea a hotărât s-o pună într-un urcior cu gura strâmtă, din care se putea scoate câte puțin.
- c. Totuși, brânza se termina. S-a gândit el mult și o scotea cu o undrea, apoi cu un ac, cu care zgâria urciorul. Cineva l-a zărit mâncând astfel și satul l-a poreclit „Zgârie-Brânză“.

Cuprins

LEGENDELE ETIOLOGICE 10001-13035

Prefață	5
Structura artistică a legendelor populare românești	7
Notă asupra ediției	27
Introducere	29
Bibliographie	47
CREATORUL (și „ajutoarele“ sale) 10001-10031	83
A. Dumnezeu (și Tartorul) 10001-10008	83
B. Dracii 10012-10031	85
I. Crearea și înmulțirea dracilor 10012-10025	85
II. Ferecarea tartorului în iad 10027-10031	92
COSMOSUL 10041 - 10403	96
A. Lumea (în totalitatea ei) 10041-10043	96
I. Crearea lumii 10041-10043	96
B. Numărul lumilor 10047-10049	97
C. Bolta cerească 10059-10158	98
I. Cerul 10059-10070	98
II. Soarele și Luna 10074-10124	102
III. Stelele 10128-10158	115
D. Pământul 10168-10236	121
I. Uscatul 10168-10199	121
II. Munții, dealurile, văile etc. 10203-10222	132
III. Pietrele 10232-10236	143
E. Apele 10246	144
I. Mările 10246	144
F. Fenomenele meteorologice 10256-10321	144
I. Curcubeul 10256-10261	144
II. Gerul 10265	145
III. Grindina 10269	146
IV. Ploaia 10274	146
V. Roua 10278	147
VI. Tunetul (fulgerul, trăsnetul) 10283	147
VII. Vântul 10287-10317	147
VIII. Zăpada 10321	155
G. Lunile anului 10331-10338	155
I. Februarie 10331-10332	155
II. Martie 10336-10338	156
H. Zilele săptămânii 10348-10351	157
I. Calamitățile 10361-10403	158
I. Cutremurul 10361-10376	158
II. Sfârșitul lumii 10381-10403	161

VEGETAȚIA 10423–10946	172
A. Arborii 10423–10485	172
B. Arbuștii și subarbuștii 10495–10541	182
C. Plantele 10551–10942	186
I. Buruienile și florile 10551–10891	186
II. Comestibilele 10894–10937	228
III. Textilele 10941–10942	233
D. Ciupercile 10946	234
VIETUITOARELE 10966–11701	241
A. Vertebratele 10966–11490	241
I. Mamiferele 10966–11149	241
II. Păsările 11153–11444	279
III. Reptilele (sau târâtoarele) 11448–11464	340
IV. Batracienele 11468–11475	344
V. Peștii 11479–11490	344
B. Nevertebratele 11500–11701	346
I. Antropodele 11500–11697	346
II. Moluștele 11701	382
OMUL ȘI ORGANIZAREA VIETȚII LUI 11721–12094	386
A. Omul 11721–11789	386
I. Originea omului (a femeii) 11721–11733	386
II. Originea părțile corpului omenesc 11737	394
III. Originea caracterelor fizice ale omului 11741–11755	395
IV. Originea defectelor fizice ale omului 11759–11768	397
V. Originea funcțiilor fizice (ale femeii) 11772–11776	399
VI. Originea caracterelor psihice (ale femeii) 11780–11789	400
B. Organizarea vieții omului 11800–11908	407
I. Viata materială 11800–11863	407
II. Viata spirituală 11867–11908	418
C. Neajunsurile omului 11918–12008	423
I. Bătaia 11918	423
II. Bolile 11922–11926	424
III. Munca 11930–11935	425
IV. Suferința (necazul – răbdarea) 11939–11941	429
V. Zapisul cu dracul 11945–11958	430
VI. Viciile omului 11965–12008	438
D. Alte caracteristici, particularități, obiceiuri și credințe stabilite în legătură cu omul 12018–12094	449
I. Moartea 12018–12030	449
II. Norocul 12034–12035	454
III. Nunta 12039–12041	455
IV. Profesiunile 12045–12094	456
POPOARELE 12118–12235	465
A. Diferitele popoare 12114–12207	465
I. Bulgarii 12118	465
II. Evreii 12122–12129	465
III. Nemții 12144–12147	467
IV. Românii 12151–12158	469
V. Turcii 12162–12166	473
VI. Țiganii 12170–12181	474
VII. Sășii 12185–12189	478
VIII. Secuții 12193–12194	478
IX. Ungurii 12203–12207	480

B. Atitudinea popoarelor în diferite împrejurări 12217–12218	481
C. Dăruirea popoarelor 12228–12236	482

FIZIOGRAFIA, TOPONIMIA ȘI ORGANIZAREA SOLULUI

TĂRII (Legende geografice și toponimice) 12256–12991	506

A. Apele 12256–12364	506
I. Bățile 12256	506
II. Fântânile 12260–12276	506
III. Gârlele 12280	510
IV. Izvoarele 12284–12298	510
V. Lacurile 12302–12322	514
VI. Mările 12326	523
VII. Pâraiele 12330–12339	524
VIII. Râurile 12343–12364	527
Ă. Colinele (și alte ridicături de pământ) 12374– 12415	537
I. Colinele 12374–12378	537
II. Dâmburile 12382–12383	538
III. Măgurile 12387–12388	538
IV. Movilele 12392–12407	539
V. Stolmiile 12411	543
VI. Valurile de pământ 12415	543
B. Dealurile – Muchiile 12425–12460	543
I. Dealurile 12425–12456	543
II. Muchiile 12460	552
C. Drumurile 12470–12473	552
D. Fundăturile 12483	553
E. Insulele 12493	553
F. Locurile 12503–12525	554
G. Malurile 12529	560
H. Munții – Coastele 12533–12561	561
I. Munții 12533–12556	561
II. Coastele 12559–12561	568
I. Orașele – Târgurile 12567–12594	569
Î. Pădurile 12598–12601	576
J. Peșterile 12605–12611	577
K. Pietrele 12621–12623	579
L. Plaiurile – Poienile 12633–12642	580
M. Plajele 12652	583
N. Podișurile – Platourile 12662–12664	583
O. Podurile 12674–12681	584
P. Prăpastiile 12691–12692	586
Q. Pripoarele 12702	587
R. Râpele 12712	587
S. Satele 12722–12847	588
Ș. Șanturile 12857–12863	619
Ț. Ștâncile 12873–12908	622
Ț. Ținuturile 12918–12923	636
Ț. Țrecătorile 12933	638
V. Văile 12943–12954	639
X. Vârfurile – Piscurile 12964–12981	641
W. Zănoagele 12991	646

ONOMASTICA 13011–13035	648

A. Numele de familie 13011–13018	648
B. Poreclele 13028–13035	650

CĂRȚILE NOASTRE – LA DISPOZIȚIA D-VOASTRĂ

Editurile **SAECULUM I.O., VESTALA și SAECULUM VIZUAL** (*Str. Teodosie Rudeanu, 29, București, sector 1*) oferă cititorilor interesați cărțile publicate sub egida lor cu reducere de preț, în cazul în care le achiziționează direct de la depozitul editurilor (*Str. Teodosie Rudeanu, nr. 29*) cu plata în numerar sau le comandă în scris (cu plata ramburs).

Se asigură gratuitatea expedierii prin poștă, numai în țară, în cazul unor comenzi de peste 100 de lei.

Reducerile sunt proporționale cu valoarea cărților comandate. Peste 100 lei – 10%; peste 150 lei – 15%; peste 200 lei – 20%.

Relații suplimentare la telefoanele 021/ 222.85.97, 0748.146498 (depozit), între orele 9-17.

OFERTĂ SPECIALĂ

Cititorii care achiziționează cărți direct de la depozit beneficiază de reducerea de 10% chiar și atunci când suma cumpărăturilor nu se ridică la 100 lei.

Vizitați pagina noastră de internet: www.saeculum.ro

E-mail: saeculumio@yahoo.com

FID
BALOTESCU

Finalizată în 1965 și încredințată tiparului în 1969, lucrarea pe care o prezentăm specialiștilor și cititorilor a rămas (din cauza așa-ziselor „probleme politice“ pe care legenda le-ar fi ridicat) nepublicată până acum, deși înfățișa realitatea complexă a uneia dintre cele mai bogate, tipologic vorbind, specii ale folclorului românesc.

În pofida celor patru decenii scurse de la încheierea lucrării, ea își păstrează integral actualitatea - de altfel, ca orice instrument de lucru temeinic alcătuit -, oferindu-i specialistului un ghid autorizat, obiectiv și riguros prin hățișul legendelor românești, publicate până în 1940 sau culese până în 1957 și aflate sub formă de manuscris la data elaborării ei.

I. Oprișan

